

DANSK
BIOGRAFISK LEXIKON,

TILLIGE OMFATTENDE

NORGE FOR TIDSRUMMET 1537—1814.

UDGIVET

AF

C. F. BRICKA.

X. BIND.

LAALE—LØVENØRN.

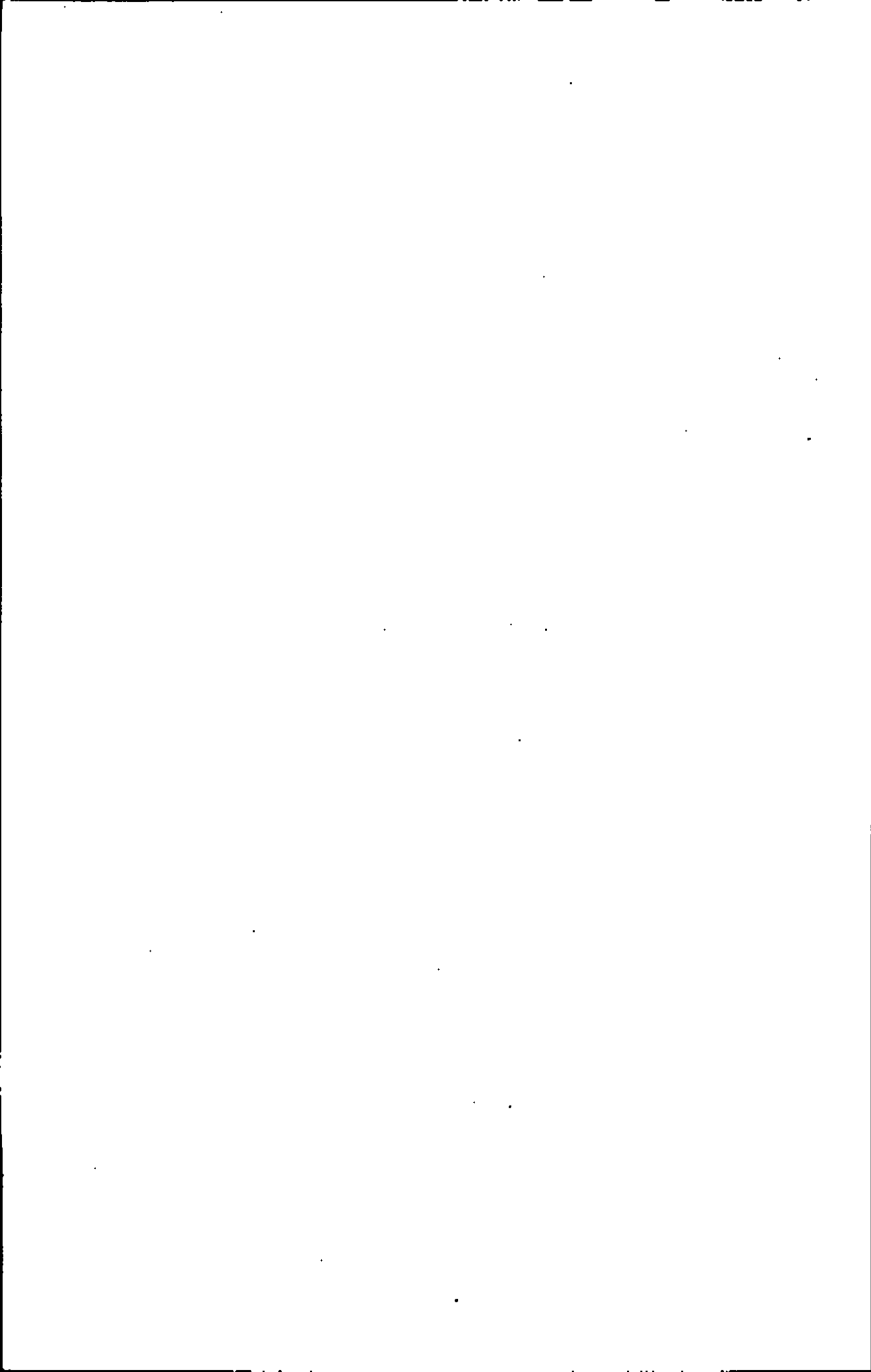

KJØBENHAVN.

GYLDENDALSKE BOGHANDELS FORLAG (F. HEGEL & SØN).

GRÆBES BOGTRYKKERI.

1896.

Laale, Peder, — —, Ordsprogssamler. Om denne Mand, der havde Tilnavnet «Legista» : den, der er kyndig i den verdslige Ret, vides i øvrigt kun, at han efter en gammel Tradition er Forfatter af en i det 15. og Begyndelsen af det 16. Aarhundrede her hjemme meget brugt Skolebog. Den Ordsprogssamling nemlig, som bærer P. L.s Navn, og i hvilken Nutiden sikkert mindst af alt venter at finde en latinsk Læsebog for Begyndere, var virkelig en Gang en saadan, hvis versificerede latinske Gjengivelser af danske Ordsprog og Talemaader lærtes udenad og tydedes i Skolerne. Saaledes var det gaaet i lange Tider, og efterhaanden var Forfatteren bleven glemt over Bogen, saa at, da denne 1506 første Gang blev udgivet, havde Udgifverne, «lærde Mænd ved Københavns Universitet», til den stærke Ros, de ydede P. L., ikke en Oplysning at tilføje om hans Person; de vare endog i Uvished om hans Navn. Efter den Tid er der bragt adskilligt for Dagen om P. L., men i det meste af det og særlig i det, der i det 17. Aarhundrede og senere skreves om, at han havde været Landsdommer i den ene eller den anden Provins eller Provst i Roskilde, at han laa begravet i Halmstad eller i Roskilde, er der lidet eller intet Hold. Det lidet, der endnu har nogen Rimelighed for sig, indskrænker sig til, at P. L. var en gejstlig Mand, og at han levede i Slutningen af det 14. Aarhundrede. Hvad angaar Tilnavnet «Laale», er det efter de nyeste Undersøgelser mindre sandsynligt, at det er enstydigt med Ordet «Laalik».

Östnordiska o. latinska Medeltidsordspråk, utg. av A. Kock o. C. af Petersens (1889—94).
C. Weeke.

Lachmann, Andreas, 1685—1752, Lagmand, var en Søn af Tolderen i Drammen Heinrich I. af tysk og, som det hedder,

adelig Herkomst; Moderen, Dorothea († 1740), var en Datter af Assessor Anders Simonsen. Sønnen blev født paa Strømsø Toldbod 22. Nov. 1685, blev Student 1701 og Bakkalavr 1702, hvorpaa han «baade inden- og udenlands lagde sig efter Lovkyndighed» og siges at have opnaaet en «vakker Erudition». I Febr. 1712 fik han Bestalling som Vicelagmand i Oplandene og Hedemarken med Ekspektance paa Lagmandseembedet, naar Formanden døde, hvilket allerede indtraf i Okt. s. A. 1713 fik han Befaling at sidde i Overhofretten, naar fornødigedes, og 1717 udnævntes han til Assistensraad i Overhofretten. Han blev virkelig Kancelliraad 1719, virkelig Justitsraad 1733, virkelig Etatsraad 1744 og afgik ved Døden paa sin Ejendom Grefsen i Aker Sogn 21. Okt. 1752. Han roses som en «retsindig og berømmelig» Mand i sit Embede som i sit Privatliv, ligesom han, efter Stiftsprovst O. Holmboes Udtryk, fik den «ræsonnableste» Begravelse, denne indtil da havde oplevet. Gift 1. (9. April 1715) med Christiane Munk (døbt 26. Marts 1692, begravet 28. Maj 1725), en Datter af Biskop Hans M. og Anna Aagaard; 2. (30. Jan. 1731) med Else Huitfeldt (f. paa Thronstad 26. Febr. 1703, † paa Grefsen 22. Marts 1743), en Datter af Kommandør Ivar H. (VIII, 159).

Personalthist. Tidsskr. 2. R. V, 175 f.

H. J. Huitfeldt-Kaas.

Lachmann, Niels, 1691—1763, Præst, blev født 29. Jan. 1691 i Gudum ved Lemvig, hvor hans Fader, Jørgen L., var Sognepræst; Moderen hed Ellen Namesdatter Rud. Han gik i nogle Aar i Holstebro Latinskole, kom 1704 til Kjøbenhavn, var fra 1708 i Frederiksborg Skole, og fra denne dimitteredes han 1712. Theologisk Embedsexamen underkastede han sig 1714 og rejste da hjem for at besøge og hjælpe sin svagelige Fader, der dog ved hans Komme var død (Jan. 1715). Efter i nogle Aar i Kjøbenhavn at have udvidet sine theologiske Kundskaber blev han 1719 Sognepræst i Vester Tørslev og Svendstrup ved Hobro; i dette Embede forblev han til sin Død, 2. Maj 1763. Gift 1. (1720) med Margrethe Sciling (f. 1680 † 1726), 2. (1727) med Ida Christine Friedlieb (f. 1709 † 1748), Søster til Biskop S. F. (V, 395). — Han havde megen historisk Interesse og udarbejdede «Udkastning til en fuldstændig Beskrivelse over gamle og nye mærkelige Ting i Kjøbstæderne og paa Landet samt Recension paa samtlige Præster siden Reformationen, saa vidt vides». Den er aldrig blevet trykt; Manuskriptet, 7 tykke Kvartbind, er i Horsens Skoles Bibliothek og indeholder, især for de

jyske Stifters Vedkommende, mange Oplysninger, der ikke findes andensteds; det er oftere blevet benyttet af Historikere, men man maa dog være meget varsom med at stole alt for blindt paa dets Meddelelser.

Wiberg, Alm. Præstehist. III, 409. Autobiogr. i hans Manusk. under Aarhus Stift S. 565. Saml. t. jydsk Hist. og Topogr. 2. R. I, 393 ff.

Vilh. Bang.

Lacoppidan, Hans Johan Georg Adolph, 1811—85, Landøkonom, fødtes i Svendborg 4. Sept. 1811 og var en Søn af Apotheker Carl Adolph L. og Elisabeth f. Toftegaard. 1831 tog han farmaceutisk Examen og var derefter i nogle Aar Medhjælper ved Apotheker i Slesvig og Holsten samt fra 1834—38 Amanuensis ved det kemiske Laboratorium under Professor Forchhammer. Hans Trang til selvstændig Virksomhed førte ham imidlertid til Landbruget. Han anvendte 2 Aar til sin praktiske Uddannelse. 1840 købte han Gaarden Fjederholt i Rind Sogn, Ringkjøbing Amt, som han drev i 4 Aar, købte derefter Ubberupgaard ved Kalundborg, som han ejede til 1855. Som praktisk Landmand var han dygtig, dog var han i væsentlig Grad hemmet i sit Arbejde ved Mangel paa Driftskapital. Det var dog ikke i det praktiske Landbrug, men i Landbrugsskolen, at hans Hovedvirksomhed faldt. Han ansattes 1856 som Overlærer ved den Classenske Agerbrugsskole paa Næsgaard, til hvilken han var knyttet til Efteraaret 1879. Til Lærervirksomheden var han fortrinlig egnet. Hans grundige theoretiske Kundskaber og praktiske Erfaring, hans lyse Forstand og livlige Sind skaffede ham stor Indflydelse baade paa Eleverne og de mange Landmænd, som han kom i Berøring med, og i væsentlig Grad bidrog han til at skabe det Ry om Næsgaard, som Skolen stadig ejer. Paa Landhusholdningsselskabets Opfordring udgav L. 1860 sin bekjendte «Agerdyrkningslære», der, udkommen i mange Oplag, i lange Tider var det mest læste danske Landbrugsskrift og er udgaaet i 2 svenske og en engelsk Udgave. — L. ægtede 14. Febr. 1840 Karen Sophie Mathæa Friedrichsen, Datter af Proprietær Knud Frederik F. til Skovgaard paa Fyn. Sine sidste Aar levede L. i Kjøbenhavn, hvor han døde 12. Jan. 1885.

Ugeskr. f. Landmænd 1885, I. Galschiøt, Landbrug og Landmænd i Danm. Landbrugsskolebladet 1881. Vort Landbrug 1885. Landmandsblade 1885.

H. Hertel.

Ladiges, Hinrich, 1731—1805, Sukkerraffinadør, er født i Altona; Faderen, der fulgte ham til Danmark, hed Ditmer L. 1752,

da han altsaa endnu var meget ung, fik han Eneret til at være Sukkerraffinadør i Aalborg og Viborg Stifter med Forpligtelse til at anlægge et Raffinaderi i hver af de 2 Stiftsbyer. Regeringen tillod ham dog at blive staaende ved kun at anlægge et Raffinaderi i Aalborg, og allerede 1757 forlagde han sin Virksomhed her fra til Kjøbenhavn, hvor han fra 1776 drev endog 2 Raffinaderier, sit eget i Naboløs og det vestindisk-guineiske Selskabs, som han købte; det laa bag Børsen. Han blev herved en af de rigeste Mænd her i Landet og efterlod sig o. 1500000 Rdl. K. (i Nutidens Penge o. 4 $\frac{1}{2}$ Mill. Kr.), og heraf testamenterede han 800000 Rdl. K. (o. 2 $\frac{1}{2}$ Mill. Kr.) til Velgjørenhed i Kjøbenhavn, saaledes at Almindeligt Hospital, St. Hans Hospital, Fødselsstiftelsen og det almindelige Fattigvæsen hver fik o. 200000 Rdl. K. Han døde ugift 4. Marts 1805.

Tidsskr. f. Kunstindustri 1890, S. 117. 122.

C. Nyrop.

Laforet (la Foret), Gregorius, 1678—1751, Sprogmand. Han var sikkert tysk født; efter en Overlevering, hvis Rigtighed ikke har kunnet kontrolleres, skal han være født i Thorn, egentlig have heddet Georg Forck og have studeret i Jena. Han virkede i en lang Aarrække i Kjøbenhavn som anset Sproglærer og roses for sine grundige Kundskaber baade i de klassiske og forskjellige levende Sprog. Herom vidner ogsaa hans Bog: «Lingva Germanica in ore Danico, d. i.: Unvorgreifliche Anweisung, wie ein Teutsch redender Däne unterschiedliche Danismos zu vermeiden habe» (1726; 2. Udg. 1734), der er udarbejdet med megen Omhu og indeholder ikke faa gode Iagttagelser. Han døde 12. April 1751.

Nyerup, Lit. Lex. J. Graah, Poetisk Tids-Fordriv (1751) II, 223 ff. Reichard, Versuch einer Historie der deutschen Sprachkunst (Hamb. 1747) S. 483 ff.

Vilh. Thomsen.

Lafrentz, Joachim Henriksen, —1744, Amtmand, Søn af Henrik L. i Næstved, blev Student fra Herlufsholm 1693 og findes 1699 som Hovmester for Preben Schinkel immatrikuleret ved Ridderakademiet i Kjøbenhavn, ved hvilket han 1703 søgte at blive Sekretær. Hvorledes han er kommen ind paa den diplomatiske Vej, vides ikke; 1724 ansattes han som Kancelli- og Legationssekretær ved Gesandtskabet i Paris, hvor han fungerede i adskillige Aar (til 1731), rigtignok uden synderligt Held, da han, uagtet sin Tjenstiver, ved sin Taktløshed idelig begik Sottiser; omsider udnævntes han 1733 til Amtmand paa Island, fik 1737 Justitsraads Titel og døde

17. Jan. 1744. L. er utvivlsomt en af de Personer, som Holberg sigter til i sin ³⁹44de Epistel, hvor han omtaler 2 berejste Mænd, som forstode at tilegne sig en saadan Udtale af det franske, at ingen kunde skjelne dem fra indfødte Parisere.

Leth og Wad, Dmitterede fra Herlufsholm I, 70. II, 182 f. *G. L. Wad.*

Lahde, Gerhard Ludvig, 1765—1833, Kobberstikker, var Søn af en Skrædder i Bremen og født der 19. Okt. 1765; han kom i Guldsmeddelære i Kiel, og da han var bleven Svend, rejste han med Cl. Ditlev Fritsch (V, 462) til Kjøbenhavn for at uddanne sig til Kunstner (1787). Her fik han Adgang til Kunstakademiet, vandt 1790 den mindre Sølvmedaille, lagde sig efter Kobberstikkerkunsten, fik nogen Understøttelse fra sin Fødeby Bremen, vandt 1791 den store Sølvmedaille og 1792 den mindre Guldmedaille for et Kobberstik efter Guercino. Derefter var det hans Agt at vende hjem til Bremen, men han betænkte sig, opnaaede dansk Indfødsret i 1792 og knyttede sig siden med varm Følelse til sit nye Fædreland. Hans Forsøg paa at faa Stipendium og paa at blive agreeret ved Akademiet lykkedes ikke, da han ikke vilde følge dets Opfordring til at konkurrere til den store Guldmedaille. Han havde nemlig, som det synes, nok at bestille med at udføre Portrætter, som han tegnede og graverede sirlig og net; saadanne tegnede eller malede Portrætter i mindre Format ernærede i den Tid med Lethed sin Mand, da de traadte i Steden for Nutidens Fotografier. 1799 blev han Hofkobberstikker og fik i de følgende Aar flere Gange Understøttelser af Fonden ad usus publicos. Allerede 1796 kunde han ægte en smuk Landsmandinde, Charlotte Dorothea Eleonore Werner, hvis Fader var Skomager i Kjøbenhavn, men hun døde allerede 1803. Efter en kort Udenlandsrejse med offentlig Understøttelse købte han et Hus i Kjøbenhavn, hvorfra han, der var en klog Forretningsmand, drev en vistnok fordelagtig Kunsthandel med sine Kobberstik, og havde yngre Kunstnere som Scnn og Eckersberg til at tegne og male for sig. Da han gjerne viste sit «patriotiske» Sindelag, som man den Gang sagde, forstod han at vælge Æmner, der havde Øjeblikkets Opmærksomhed for sig, f. Ex. Slotsbranden 1794, Kjøbenhavns store Ildebrand 1795, Begivenhederne i 1801 og 1807, Thorvaldsens Værker, Klædedragter i Kjøbenhavn («Det daglige Liv i Hovedstaden», 1818). Desuden udgav han «Samling af fortjente Mænds Portrætter» (12 Portr., 1798—1801) og flere Rækker Fortegningsværker. Undertiden var Indtægten, eller en Del deraf,

bestemt til veldædigt Øjemed. I 1820 indgik han sit andet Ægteskab, med Marie Tonnum af dansk Herkomst. I sine senere Aar mistede han en Del af sin Formue ved uheldige Ejendomskjøb og døde 29. Nov. 1833 efter Aaret før at være ramt af et Slagtilfælde.

Erslew, Forf. Lex. Weilbach, Kunstnerlex. Dagen 1834, Nr. 3 f.

Ph. Weilbach.

Lahn, Johan Matthias, 1728—1802, Handskemager og Legatstifter, er født i Hamborg 10. Dec. 1728 af fattige Forældre. Om Faderen, der døde i L.s tidlige Barndom, vides intet, men Moderen, Margrethe f. Dibbern (f. i Neumünster 1681, † i Odense 1769), giftede sig 2. Gang med en Musikant Christian Schaaf ved de holstenske Kyrasserer, der snart efter forlagdes til Odense, hvor hendes Søster og Svoger, Trompeter Wolmer ved det samme Regiment, ved Flid og Dygtighed samlede en Formue, væsentlig ved at sy Handsker og forhandle dem. De toge L. til sig og oplærte ham, først i Musik, saa at han efter i 1746 at have faaet Lærebrev i at «blæse Trompet og slaa Hærpavker» blev Trompeter ved Regimentet, og derpaa i Handsketilvirkingen. Efter deres Død overtog han 1763 som Universalarving deres Gaard, Handel og hele Formue med den Forpligtelse, at Gaarden skulde blive en Stiftelse. Han forlod nu Regimentet og udviklede ved stræng Orden og Økonomi i saa væsentlig Grad sin Virksomhed, at han snart handlede med Handsker ikke alene paa Tyskland, men paa Holland, Triest og Livorno. Forholdene bleve saa store, at der efter hans Død fandtes 16000 Par færdige Handsker og en Kassebeholdning paa 15000 Rdl. For øvrigt var den godgjørende og gudfrygtige Mand, der foruden Musik elskede Læsning, saa korpulent, at han fra sit 42. Aar kun forlod sit Hus for om Søndagen at gaa i Kirke, men ogsaa herpaa maatte han fra sit 57. Aar renoncere. Han døde dog først næsten 74 Aar gammel 1. Okt. 1802, og ugift, som han var, efterlod han ikke alene Gaarden, men hele sin Formue til velgjørende Øjemed. Han oprettede Legater for fattige Borgere i Odense, for fattige Enker efter saadanne og for ugifte Piger af Embeds- og Middelstanden, men den største Del af hans Efterladenskaber tilfaldt sammen med Gaarden den endnu bestaaende Lahnske Stiftelse for hjælpeløse Børn, der traadte i Virksomhed paa hans Fødselsdag i 1804.

Ny Minerva 1807, S. 118 f. Jubelfesten i Lahns Stiftelse 11. Dec. 1854. L. Engelstoft, Odense, 2. Udg., S. 363. 434. 462.

C. Nyrop.

Lammers, Gustav Adolph, 1802—78, Præst, født i Kjøbenhavn 26. Maj 1802 af Forældrene Ernst Anton L. (f. i Rensborg 27. Maj 1770, † som Generalmajor 2. April 1847) og Seriane Magdalena f. Hagen (f. 4. Jan. 1773 † 14. Juli 1843). 1811 blev Faderen flyttet til Throndhjem, og han kom i denne Bys Skole. 1818 flyttede han til Christiania og blev dimitteret fra sammes Skole 1821. 1823 blev han her ansat som Timelærer og var i denne Stilling til 1827, efter at han 2 Aar i Forvejen havde taget theologisk Examen. 1827 blev han udnævnt til Hospitalspræst i Throndhjem. En heftig Hjertesorg havde bragt ham ind i et dybt, ofte mørkt, Alvor, og han blev i Throndhjem en Støtte for de derværende Herrnhuter og Haugianere, og Biskop Bugge havde megen Respekt for ham. Han blev 1835 forflyttet til Bamble og der fra 1848 til Skien. 1839 og 42 var han Stortingsmand for Bratsberg Amt. I Bamble var han for en stor Del optaget af sin kunstneriske Interesse. Han byggede Stedets Kirke, malede dens Altertavle og var meget musikalsk. I Skien kom han snart, under Paavirkning af nogle stærkt pietistiske Menighedslemmer, ind paa disses Retning, der jo ikke var ham ukjendt. Han var bekjendt som en ualmindelig begavet Taler, men ikke uden for sin egen Kreds før 1852, da han vakte den største Opsigt ved Missionsgeneralforsamlingen i Bergen. Det var her, han vandt den største Betydning for sit Folk, i det den unge Professor Gisle Johnson sluttede sig nær til ham. Ved denne Tid stiftede han den første Forening for indre Mission i Norge, væsentlig virkende gennem Traktater. I sin pietistiske Livsbetragtning blev L. stedse ført videre, og navnlig Kirkens Skriftemaal fyldte ham med ængstende Tvivl, saa Regeringen 1855 maatte beskikke ham en Kapellan til Udførelse af Absolutionshandlingen. Dette Aar og i Begyndelsen af 1856 fremholdt han sine Anskuelse ved Præstemøder i Christiania og for sin Biskop, den skarpe Dogmatiker J. L. Arup, der raadede ham til ikke blot at nedlægge sit Embede, men ogsaa at træde ud af Kirken. Da L. efter dette vedblev at optræde med Foredrag i fremmede Menigheder, fik han Paalæg om ikke at forlade sin egen uden efter speciel Tilladelse. Stillingen blev ham nu utaalelig, og han søgte Afsked, som han fik 5. Juni 1856. Da han 1. Juli meldte sig ud af Kirken og 4. Juli stiftede en «fri apostolisk-kristelig Menighed» i Skien, blev hans Pension tilbageholdt. Han stod nu som Forstander for denne og flere lignende Menigheder, der efterhaanden oprettedes paa forskjellige Steder i Landet. En ensidig Betragtning af «den for-

dærvede Kirke» bragte L. til at følge sine videstgaaende Tilhængere, og Forkastelse af Barnedaaben kom ind i de nye Menigheders Bekjendelse. Det viste sig nu snart, at han havde tabt Magten over sine Menighedslemmer, og da en Skare af disse 1860 lod sig døbe om igjen, kom han til Besindelse, nedlagde 12. Nov. 1860 sit Forstanderkald og erklærede, at han sluttede sig til den augsburgske Konfession. Kort efter traadte han atter ind i Kirken, fik sin Pension udbetalt fra 1. Jan. 1861 og søgte et Embede, men det fik han ikke. Sine sidste Aar tilbragte han dels i Udlandet, dels i Hjemmet, sysselsat med at male Altertavler uden synderligt Værd til forskellige Kirker. Han døde 2. Maj 1878 i Skien, hvor et frodigt, men ikke overhaandtagende Sektvæsen bærer Minde om hans Virksomhed.

L. var en høj, smuk Mand og en Taler af Rang — maaske sin Tids ypperste i Norge. Han havde en sjælden Evne til at vække de slumrende Samvittigheder, men blev aldrig nogen evangelisk Forkynder. Mangel paa videnskabelig Holdning gav sig overalt tilkjende i hans Liv, Virksomhed og Skrifter, der ere uden Betydning. Gift 20. Febr. 1829 med Henriette Noline Rode (f. 30. April 1810), Datter af Generalkrigskommissær Hans Henrik R. og Charite Noline f. Holst.

Halvorsen, Norsk Forf. Lex. Johnson og Caspari, Theol. Tidsskr. II, 444 ff. Sommerfelt, Den norske Zulussion S. 187. 236 f. 240 ff. *D. Thrup.*

v. d. Lancken, Ægidius, 1580—1631, gottorpsk Gehejmeraad, Søn af Hertug Adolf af Gottorps Raad og Hofmester Albert v. d. L. og Gertrude Wittorf, er født 27. Avg. 1580. Efter Forældrenes tidlige Død blev hans Opdragelse og Uddannelse bekostet af Hertug Adolfs Enke, Christine; han kom først til Gymnasiet i Bordesholm, studerede dernæst i Tübingen og foretog en Rejse i Frankrig. 1604 udnævntes han til Raad og Kammerherre hos Hertug Johan Frederik, Ærkebisp af Bremen, men 1618 kaldte dennes Brodersøn Hertug Frederik III af Gottorp ham til sit Hof, hvor han snart kom til at spille en stor Rolle. Han blev Gehejmeraad og Overhofmester samt Amtmand over Amterne Kiel, Bordesholm og (fra 1629) Gottorp. Med Hensyn til Forholdene i Tyskland var han en bestemt Modstander af at stille sig i Opposition til Kejseren; han fraraadede i Slutningen af 1624 absolut sin Herre at knytte nogen Forbindelse med England og Nederlandene, og kun ugjærne gik vistnok han, ligesom vitterlig Hertugen, 1625 med til Forbundet

med Christian IV, som førte til Deltagelse i den store tyske Kamp. Det var i Samklang hermed, at han efter Slaget ved Lutter am Barenberg 1626 ivrig støttede den Politik, der gik ud paa at dække de gottorpske Besiddelser ved Tilnærmelse til Kejseren, og saaledes kom i stærk Modsætning til Christian IV. Allerede i Okt. 1626 rejste han til Tilly for at virke for Fred og Vaabenstilstand og i alt Fald for Skaansel af Hertugens Lande. Endnu videre gik han dog 1628 under den Wallensteinske Invasion i Halvøen; for at opnaa Frigjørelse for den kejserlige Indkvartering var han villig til at underhandle med Wallenstein om at overlade denne Ret til at bygge Krigsskibe i Frederiksstad, skjønt disse sikkert skulde benyttes imod Kongen, og var i det hele en Tilhænger af Hertugens tvetydige Politik. Men hans Hovedopgave var dog vedblivende at tilvejebringe Fred, atter og atter bestræbte han sig derfor, og da Underhandlingerne aabnedes i Lybek 1629, blev han gottorpsk befuldmægtiget. Som saadan benyttede han Wallensteins Freds-tilbøjelighed til at faa hemmelige Underhandlinger i Gang mellem ham og de danske Kommissærer og havde vistnok en ikke ringe Del i, at disse førte til et Resultat. Om end dette var forholdsvis gunstigt for Kongen, var det dog ikke mærkeligt, at denne efter v. d. L.s hele tidligere Holdning nærrede en afgjort Mistillid til ham, som det ikke lykkedes ham at afvæbne ved ivrige Forsikringer om sin Loyalitet. 15. Nov. 1631 døde han i Kiel. Han havde litterære Interesser og fornyede det ved Krigen ødelagte Gymnasium i Bords-holm. Efter at hans første Hustru, Lucia Blome, som han havde ægtet 1616, var død 1624, giftede han sig det følgende Aar med Margrethe Reventlow, Datter af Iven R. til Lammershagen, men dette Ægteskab blev ulykkeligt, hun forlod ham, og der fandt stor Strid Sted imellem dem om Ejendelene.

Møller, Cimbria lit. I. Christ. IV's egenh. Breve I, 47 f. II, 307.

J. A. Fridericia.

Landorph, Broder, 1650—1711, Godsejer, en Søn af Stifts-skriver i Odense Hans Brodersen og Mette Villumsdatter, var født 26. Okt. 1650, synes ikke at have studeret og heller ikke at have betraadt Embedsvejen, før han 1694 blev udnævnt til Assessor i Hofretten, formodentlig som Belønning for udført Arbejde i Kom-missioner, i hvilke han ses at have været anvendt. Han ejede adskilligt Jordegods i Fyn og mange Boder i Odense; ved sit Ægte-skab med Anna Kirstine Windz († 1703, 23 Aar gammel), Datter

af Assessor Hans Knudsen til Sandagergaard (IX, 273), blev han Formynder for dennes Søn og tog Bolig paa Sandagergaard, indtil han 1701 købte Billesbølle, hvor han døde 30. Jan. 1711.

Personalhist. Tidsskr. I, 33 f. Vedel Simonsen, Elvedgaard II.

G. L. Wad.

Landorph, Hans, 1689—1748, Amtmand, Søn af Assessor i Kancellikollegiet og Generalfiskal Jørgen L. (Broder til foregaaende) og Cathrine Mejer, blev Student 1707, Sekretær i danske Kancelli 1711, Vicelandsdommer i Fyn 1715, Kancelliraad 1716, senere Justitsraad, virkelig Landsdommer 1719, Amtmand over Nykjøbing Amt 1722, Etatsraad 1731, adlet 1734. Efter sin Moder, der havde ægtet Kancelliraad Hans Daniel Ahlefeldt til Baadesgaard, arvede han denne Gaard med Gods; men ved sin Pragtlyst, slette Husholdning og alt for store Godhed mod sine Bønder ødelagde han sig endog i den Grad, at han i sin Pengeød gjorde sig skyldig i Falsk; ved en Kommissionsdom af 1738 blev han da fradømt Embede og Ære, men fik dog 1739 Oprejsning i sidstnævnte Henseende; selvfølgelig toge Kreditorerne hele hans Ejendom. Hans Hustru, Magdalene Christine f. Lützow (døbt 19. Nov. 1709, gift 29. Marts 1729), Datter af Gehejmeraad Henning Ulrik L. til Søholt, fik en aarlig Pension af 100 Rdl., af hvilken de kummerlig levede i Nykjøbing, hvor L. døde 1748 (begravet 13. Maj).

Rhode, Laalands og Falsters Hist. I, 397 f. II, 289. Danske Herregaarde XIX: Korselitse.

G. L. Wad.

Landorph, Knud, 1649—1711, Professor, var født i Odense 17. Sept. 1649 og Broder til ovfr. anførte Broder L. Efter at være bleven Student 1667 opholdt han sig 2 Aar ved Universitetet, derefter i Odense, hvor han fortsatte sine theologiske Studier. 1684 blev han adjungeret Professor theologiae ved Gymnasiet Jacob Bircherod (II, 291) med Successionsret, tog s. A. Magistergraden og rykkede 1688 ved Bircherods Død op til virkelig Professor, i hvilken Stilling han forblev til sin Død, 9. Sept. 1711. L. roses for Lærdom og særlig Gave til at undervise i Hebraisk; Skrifter har han ikke efterladt. Han ægtede 17. Okt. 1688 Bircherods Datter Birthe (f. 7. April 1660 † 21. April 1742), Enke efter Borgmester Villum Jensen Rosenvinge († 1684).

Bloch, Den fynske Geistligheds Hist. I, 309 ff. Mumme, St. Knuds Kirke S. 126.

G. L. Wad.

Landsberg, Barthold Nicolai, 1668—1740, Officer, fødtes i Holsten; Forældrene vare Ritmester Gerhard Conrad L., af kurlandsk Æt, og Helene Engel v. Høvel. L. blev 1687 Sergent ved et nyoprettet gevorbent Infanteriregiment i Norge, blev 1690 Fændrik og 1699 karakt. Kapitajn ved samme Regiment, var fra 1695—98(?) i fransk Tjeneste ved «Royal Danois», men beholdt dog herunder sin Stilling som Fændrik ved Regimentet i Norge, blev 1700 tillige Chef for et Reservekompagni af akershusiske nationale Infanteriregiment, men blev 1702 ved Bytning Kompagnichef ved det Regiment, hvor han hidtil havde staaet i Fændriksnummer. Blev 1709 Generaladjutant-Lieutenant hos Generallicutenant H. E. v. Tritschler, fik s. A. Majors Karakter, blev 1713 Oberstlieutenant ved 2. thronhjemske nationale Infanteriregiment og fulgte dette under Felttogene i Holsten og Nordtyskland, indtil det kom tilbage til Norge i April 1716, beordredes derpaa til Frederikssten, optraadte de første Dage af Maj i Tistedalen med o. 500 Mand mod General Delwig og opholdt i 3 Dage hans Fremrykning med 3 svenske Regimenter Forstærkninger, siden — Natten til 4. Juli s. A. — afslog han med 300 søvndrukne og halv paaklædte Soldater Overfaldet paa den indre Borgerskanse mellem Frederikssten og Frederikshald. 1717 blev L. Kommandant paa Frederikssten og udholdt her med Hæder den 24 Dages Belejring, der endte med Kong Carl XII's Fald 11. Dec. 1718. I Artilleri- og 16 Infanterikompanier — 1800 Mand — forsvarede Fæstningen mod o. 9000 svenske under Kong Carls egen Ledelse. Fæstningen var ganske vel provianteret, men temmelig ubeskyttet i Tilfælde af Bombardement, og det krævede Anstrængelse i saa Maade at gjøre den forsvarsdygtig; Garnisonen bestod mest af hvervede Tropper, der benyttede enhver Anledning til at desertere, og Forsvaret blev derfor lidet aktivt, men var for øvrigt udholdende. Et svensk Forsøg paa at overrumple Borgerskansen mislykkedes, og den svage Besætning paa Fortet Gyldenløve opgav først efter en kraftig Modstand sin Post. Formentlig som Paa-skjønnelse af hans Forhold under denne Belejring blev L. 30. Dec. s. A. Oberst; 1727 forflyttedes han som Kommandant til Frederikstad, blev s. A. Brigadér, 1733 Generalmajor, 1739 Generallieutenant, s. A. Ridder af Danebrog. Død 18. Febr. 1740. — Gift 1. (1708) med Kumerina f. Coucheron, Enke efter Major Hans Philip v. Berkenfeld († 1691) og Datter af Oberst og Kommandant paa Bergenhus Willem C.; 2. (1727) med Catharina Margretha de Bruin

(f. 1702 † 1753), Datter af Generalmajor Jacob de B. (III, 138).
L. efterlod ingen Børn.

Krag, Frederikshald. Rist, Frederikshalds Ærekrands. Topogr. Journal f. Norge 4. H. Personalhist. Tidsskr. 3. R. I. Frederikshalds Skoleprogram 1871.
C. O. Munthe.

Landt, Jørgen, 1751—1804, Præst, blev født i Bred af Forældrene Jørgen Jørgensen, Sogndegn i Vissenbjærg, og Anna Dorothea Jørgensdatter. Tidlig mistede han sin Fader og kom da i Huset hos sin Farbroder, der var Præst i Hesselager i Fyn. 1773 blev han privat dimitteret af Rektor v. Støcken i Svendborg og tog Attestats 1777. I 14 Aar var han derefter Privatlærer, dels i Kjøbenhavn, dels i Frederiksborg, og lagde sig ivrig efter Botanik. Da han 1791 fik Præstekald paa Færøerne (Nordstrømø Præstegjæld), paatog han sig for det naturhistoriske Selskab at foretage Indsamlinger af de forskjellige Naturalier paa Øerne, og sit 7aarige Ophold der benyttede han ogsaa flittig i dette Øjemed, ligesom han stærkt fremelskede Havedyrkning. Ved sin Tilbagekomst til Danmark 1798 udarbejdede han udførligere sine Efterretninger om Færøerne, som udkom 1800 («Forsøg til en Beskrivelse over Færøerne»). Skriftet er et i alle Maader dygtigt og paalideligt Arbejde, hvis naturhistoriske Afdeling endnu har Værd. En engelsk Oversættelse udkom 1810 i London. — 1799 var han bleven Sognepræst til Olsker og Allinge paa Bornholm, hvor han døde 26. Juni 1804. Han var gift med Anna (Anneke) Hedevig f. Djurhuus († 1841 i Kjøbenhavn), Datter af Joh. Chr. D., Opsidder paa Næs Præstegaard.

Nyerup, Lit. Lex.

A. Jantzen.

Lang, Hans, 1540—1604, Læsemester, Præst, var født i Assens. Som Dreng synes han at være kommen ind i Børnekoret i det kongl. Kantori; senere studerede han. 1567 træffe vi ham som Rektor ved Odense Skole. Ved et Bryllup paa Byens Raadhus, hvor L. og flere af hans Disciple vare tilstede, viste en af disse en saadan Opførsel, at L. fandt Anledning til at tildele ham en Revselse, og da Disciplen snart efter blev syg og døde, fik han Skyld for at have voldt hans Død, hvad han dog synes ad Rettens Vej at have fralagt sig, efter at han først havde erhvervet et kongl. Beskjærmelsesbrev. 1571 tog han Magistergraden i Kjøbenhavn; omtrent samtidig blev han Lektor eller Læsemester ved St. Knuds Kirke i Odense og Præst i Aasum. I denne Stilling forblev han i mange Aar og gjorde sig bemærket dels ved Udgivelsen af «En

ny Regnekunsts Bog» (1576), dels ved flersidige litterære Interesser. Navnlig synes han at have syslet med Fædrelandets Historie og at have ydet Historikeren Cornelius Hamsfort d. y. (VI, 555) Bistand, hvorfor denne tilegnede ham sin «Regum Danorum series». Da L. begyndte at blive svagelig, og Virksomheden som Læsemester blev for anstrængende for ham, opnaede han 1593 ved kongl. Anbefaling at blive Sognepræst i Horne ved Faaborg, hvor han døde 1604. En Tid synes han tillige at have været Provst i Salling Herred. Med sin Hustru, Birthe, havde han 6 Børn.

Saml. t. Fyens Hist. og Topogr. X, 155 ff.

H. F. Rordam.

Lang, Mads, —1557, Biskop. I Følge en gammel Beretning er denne Mand, som var en af Nørrejylland's Reformatorer, født i Harsyssel; men sin første Virksomhed havde han som Rektor i Slagelse. Maaske har Hans Tausen efter sin Hjemkomst fra Wittenberg øvet Indflydelse paa ham og senere, inden sin Bortgang fra Viborg (1529), viet ham til Præst. Da Rigshofmester Mogens Gjõe, Reformationens ivrige Forfremmer, var kommen i Besiddelse af Graabrødre Kloster og Kirke i Randers, hvorfra Munkene vare uddrevne, kaldte han i Foraaret 1530 M. L. til Præst ved denne Kirke. I et Stridsskrift siger Lektor Poul Helgesen, at Randers By 1530 «lod sig forføre og forvandle fra den menige Kristendoms Tro og Lærdom af tvende ulærde Mænd og forsorne Skalke», en Graamunk, Broder Niels, og «en selvgjort Præst». At der ved den sidste menes M. L., have vi et gammelt Vidnesbyrd for. — I Randers virkede M. L. nu for Reformationens Udbredelse, indtil han 1537 kaldedes til evangelisk Superintendent i Aarhus Stift. En Tid har han dog vistnok tilbragt med theologiske Studier udenlands, da han senere betegnes som Magister, og man har en ret mærkelig Forestilling af ham til Christian III, sigtende til at fremme Religiøsitet og Sædelighed i hans Stift og skreven paa ulasteligt Tysk. Som Biskop virkede han i 20 Aar, til Dels under vanskelige Forhold, indtil sin Død, 16. April 1557. At han har været betragtet som en Mand med litterære Evner, synes at fremgaa deraf, at Kansler Johan Friis opfordrede ham til at oversætte Platinas Skrift om de romerske Pavers Levned i danske Vers, et Arbejde, han dog ikke kom til Ende med, men som senere fuldførtes af Anders Vedel. — M. L.s Hustru, Karine, overlevede ham.

Ny kirkehist. Saml. II, 729 ff. V, 790 ff.

H. F. Rordam

Lange, Algot, f. 1850, Operasanger. L., som er født i Kalmar 17. April 1850 og Søn af Lieutenant Carl Gustaf L. og Johanna Sofia Runsten, gennemgik Stockholms Gymnasium, blev 1869 Student i Upsala, tog Aaret efter «förberedande examen till rättegångsverken», men afbrød paa Grund af Fattigdom sine juridiske Studier for at uddanne sin smukke Baryton. Han debuterede i Sept. 1872 som Eremitten i «Jægerbruden» paa det svenske Theater i Helsingfors og var engageret der til Juni 1877. Den paafølgende Vinter studerede han ved Konservatoriet i Paris under Bussine og Obin og debuterede i Nov. 1878 paa Stockholms Opera som Bellamy i «Villars' Dragoner» og Lothario i «Mignon». Under et Gæstespil af den svenske Opera i Kjøbenhavn 1884 havde man Lejlighed til her at beundre hans smukke Stemmestemmer, fremragende Sangkunst og ypperlige dramatiske Foredrag som Toreadoren i «Carmen», og han blev engageret til det kongl. Theater, hvor han debuterede 2. Sept. 1884 som «Don Juan». Ved det kongl. Theater virkede han til Udgangen af Theateraaret 1894—95 og har i dette Tidsrum bl. a. sunget Daland i «Den flyvende Hollænder», Bazile i «Barbereren i Sevilla», Mephistopheles i «Mephistopheles», Greven i «Figaros Bryllup», Lothario i «Mignon», Gessler i «Vilhelm Tell», Simeon i «Hexen» og Votan i «Valkyrjen». Siden 1887 har han i sine Ferier studeret Sangundervisning hos Garso i Bremen og lever nu som Sanglærer i Kjøbenhavn. I Helsingfors ægtede han 22. Juni 1876 Klavervirtuosinden og Forfatterinden Ina Blenda Forstén, Datter af Overauditør F.

A. Ahnfelt, Europas konstnärer.

Edgar Collin.

Lange, Agnes, s. Nyrop.

Lange, Carl Friedrich Heinrich, 1760—1830, Officer, født 6. Juni 1760 i Hanau i Hessen, hvor hans Fader var Oberstlieutenant, indtraadte, 14 Aar gammel, som Frikorporal i Infanteriregimentet Mirbach og deltog med dette, der kom i engelsk Sold, fra 1776—83 i den amerikanske Frihedskrig. 1790 fik L., der 1777 var avanceret til Fændrik, 1784 til Sekondlieutenant, Ansættelse i den danske Hær som Premierlieutenant ved slesvigske Jægerkorps. I denne af Johann Ewald (IV, 626) da kommanderede Mønsterafdeling tjente han til sin Død — udnævnt 1793 til Kapitajn, 1807 til Major, 1813 til Korpsets Kommandør, 1814 til Oberstlieutenant og 1823 til Oberst. Efter Ewalds Mening var L. den af alle Stabsofficerer, der havde det mest indgaaende Kjendskab til Jægerens og det

lette Infanteris Taktik, og det var ham paa hans sidste Dage en særlig Tilfredsstillelse at vide, at L. skulde være hans Afløser. L., der ikke kom til at føre Jægerkorpset i nogen krigersk Aktion, men gjentagne Gange, saaledes bl. a. under de danske Troppers Ophold i Frankrig, fik Lejlighed til at vise dets fortrinlige Manøverfærdighed, var en beskeden og bramfri Mand, agtet og afholdt af Medborgere og undergivne, højt skattet af Frederik VI. 1829 blev den for en Oberst enestaaende Udmærkelse ham til Del, at Kongen hædrede ham med Danebrogsordenens Storkors. — L. havde 1792 ægtet Magdalena Lucia Willich (f. 10. Juni 1767 † 8. Marts 1820), Datter af Kjøbmand Dan. Heinr. W. i Ekernførde; i denne By døde L. 13. Maj 1830.

A. F. Krohn, C. F. H. v. Lange (Schlesw. 1830).

S. A. Sorensen.

Lange, Carl Georg, f. 1834, Læge. C. L. er en Søn af nedenævnte Professor Fred. Olaus L. og fødtes i Vordingborg 4. Dec. 1834. Dimitteret fra Metropolitanskolen 1853 tog han 1859 Lægeexamen og fungerede i de følgende Aar som Underlæge i Søværnet og Kandidat ved Frederiks Hospital. 1863 sendtes han til Grønland for at undersøge Sygdomsforholdene og offentliggjorde i «Bibl. for Læger» en Beretning derom. 1863—66 var han Reservemedikus ved Frederiks Hospital, 1866—67 assisterende Læge ved Almindeligt Hospital. 1866 traadte han ind i Redaktionen af «Hospitalstidende». 1867—68 foretog han en Studierejse til Zürich og Florents, særlig for Studium af Nervepathologien, 1868—76 var han Distrikts- og Kommunelæge i Kjøbenhavn, 1868—74 tillige kirurgisk Prosektor. 1869—71 holdt han som Privatdocent Forelæsninger over Nervesygdommenes Behandling, 1870 oprettede han en Klinik for disse Sygdomme. 1871—75 var han Censor ved Lægeexamen. 1874 overtog han sammen med Lektor F. V. Rasmussen den medico-pnevmatiske Anstalt og Klinik for Brystsygdomme. 1874—76 var han Medudgiver af Tidsskriftet «Fra Videnskabens Verden». 1875 blev han under Lektor Rasmussens Sygdom konstitueret som Docent i pathologisk Anatomi, 1877 ved dennes Død ansat som Lektor deri. Fra 1878 har han været Hovedredaktør og Udgiver af «Hospitalstidende», fra 1883 Borgerrepræsentant i Kjøbenhavn. Ved den internationale Lægekongres i Kjøbenhavn 1884 var han Generalsekretær. 1885 blev han Professor ordinarius. 1887 foretog han en Rundrejse i Evropa for at undersøge Hospitalsvæsen og medicinske Institutter. S. A. organiserede han Industriforeningens hy-

giejniske Udstilling, ved den nordiske Kunst-, Industri- og Landbrugsudstilling i 1888 var han Medlem af Udstillingskomiteen og Formand for den hygiejniske Afdeling. 1890—91 var han Formand for det medicinske Selskab.

Ved Overdragelse af talrige saadanne Tillidshverv er der overhovedet i høj Grad lagt Beslag paa hans store Arbejdskraft og alsidig udviklede, overlegne Intelligens, og endnu skal i saa Henseende nævnes, at han i 1875 blev Medlem af Direktionen for det Classenske Litteraturselskab, 1876 Medlem af Komiteen for Anlæggelsen af en Vandkuranstalt ved Silkeborg, 1878 Medlem af Komiteen til Omordning af Retslægevæsenet i Anledning af Nævningeinstitutionens Indførelse, 1879 Medstifter af Selskabet for Sundhedspleje, 1888 Medlem af dette Selskabs Bestyrelse, 1883 Formand for Komiteen for Tilvejebringelsen af en medicinsk Foreningsbygning i Kjøbenhavn, 1884 Medlem af Overbestyrelsen for Poliklinikken for ubemidlede og af Overbestyrelsen for Kjøbenhavns Kommunes Folkebibliotheker.

Ved den internationale Lægekongres i Philadelphia i 1876 var han delegeret for Danmark og Vicepræsident, ved den under Charcots Avspicier organiserede Kongres for fysiologisk Psykologi i Paris i 1889 Medlem for Danmark af den internationale Comité d'honneur. 1890 blev han Medudgiver af «Centralblatt für Nervenheilkunde u. Psychiatrie». 1893 udnævntes han til Æresdoktor ved Lunds Universitet. Af flere udenlandske lægevidenskabelige Selskaber er han Æresmedlem. Saadanne videnskabelige Udmærkelser have naturlig knyttet sig til den af ham udfoldede omfattende litterære Virksomhed i Tidsskriftsafhandlinger og i særskilte Skrifter, der i Indhold og Fremstillingsform noksom bære Vidne om hans klare, skarpt udviklede Aand og Erudition ligesom om hans hele Originalitet, og hvoraf skal fremhæves: «Studier over den akute Ledderhevmatisme» (1866), «Om St. Veits Dansen» (1867), «Forelæsninger over Rygmarvens Pathologi» (1871—76), «Bidrag til Kundskab om den kroniske Rygmarvsbetændelse» (1874), «Erindringsord til Forelæsninger over almindelig pathologisk Anatomi» (1878—83; en ny, ganske omarbejdet Udg. er begyndt at udkomme 1896), «Om Sindsbevægelser, en psyko-fysiologisk Studie» (1885), «Om periodiske Depressionstilstande og deres Pathogenese» (1886, 2. Opl. 1895), «Speciel pathologisk Anatomi og Pathogenese» (I, 1888—93). — 1866 ægtede han Marie Aagaard, Datter af Prokurator Just Georg Valdemar A. (I, 4).

Caræ og Selmer, Den danske Lægestand, 6. Udg.

Jul. Petersen.

Lange, Carl Vilhelm, 1836—88, Generaldirektør for Skattevæsenet, var en Søn af Generalintendant for Civillisten Carl Vilhelm L. (f. 25. Marts 1801 † 10. Marts 1869) og Antoinette Frederikke f. de Pontavice (f. 18. Okt. 1807 † 20. Marts 1895). Han fødtes 22. Marts 1836 i Kjøbenhavn, blev 1854 Student fra Borgerdydskolen paa Christianshavn, 1860 juridisk Kandidat, s. A. Assistent i Finansministeriet, 1863 Fuldmægtig, 1870 Chef for Ministeriets Sekretariat, 1875 Generaldirektør for Skattevæsenet, afskedigedes i Begyndelsen af Aaret 1888 fra denne Stilling, efter at han kort forinden var bleven valgt til Direktør i Nationalbanken, men døde allerede 3. Avg. 1888 paa Søholm ved Rungsted. Desuden var han fra 1884 Medlem af Statsinventariekommissionen, ligesom han faa Maaneder før sin Død udnævntes til Decisor for Civillistens Regnskaber. 1883 blev han Kommandør af 2. Grad af Danebrog. Han var en begavet og kundskabsrig Mand ogsaa uden for sit egentlige Forretningsomraade, som han omfattede med levende Interesse, og i en mindre gold Periode end den, under hvilken hans Hovedvirksomhed faldt, vilde denne utvivlsomt have sat sig dybere Spor, end Tilfældet blev. Han blev 26. Jan. 1871 gift med Francisca Johanne Laurentze Emilie Frederikke Schultz (f. 27. Juni 1844), en Datter af Premierlieutenant Adolph Philip Johan Gustav S. og Betty Augusta Ultima f. Søht. *G. Kringelbach.*

Lange, Christen Nielsen, --1604, til Bramminge, uægte Søn af ndfr. nævnte Niels L. til Kjærgaard († 1565). Han studerede i Wittenberg og Paris, blev siden Kancellisekretær, 1561 Kannik og 1566 Kantor ved Ribe Domkapitel. Han var ogsaa en Tid Værge for Ribe Domkirke. 1563 fik han Skjøde paa Helligaands Gaard i Ribe og giftede sig 5. Nov. 1570 med Barbara Vind, Datter af Iver V. til Grundet, hvilket Ægteskab først blev jævnbyrdigt, da han 17. Juni 1572 optoges i Adelstanden (med en rød Rose i Skjoldet, medens de gamle Langer havde 3 Roser). Samtidig erhvervede han sig Kronens Ret til 3 Selvejergaarde i Bramminge By, af hvilke han dog selv tilforn havde drevet Halvparten, og oprettede nu Hovedgaarden Bramminge. 1588 synes han at have ledsaget A. S. Vedel paa en antikvarisk Rejse. Han døde 3. Juni 1604, hans Enke 4. Dec. 1609. Hans Sønner bleve rige Herremænd, men Familien gik tilbage i næste Slægtled og uddøde i det 18. Aarhundrede.

Kinch, Ribe Bys Hist. II. Danske Saml. 2. R. II.

O. Nielsen.

Lange, Christian Vilhelm, 1753—1839, Generalpostdirektør, en Søn af Tolder i Langesunds Tolddistrikt Hans Thomas L. († 1773) og Barbara Abigael f. Monrad, fødtes i Porsgrund 2. Juli 1753, blev 1773 juridisk Kandidat, 1776 Kopist og 1783 Fuldmægtig i Finanskollegiet, 1784 Chef for Kasseekstrakternes Generalrevisionskontor, 1785 Chef for Finanskollegiets Sekretariat og var 1788—1803 tillige Sekretær ved Fonden ad usus publicos. 1794 blev han, hvis utrættelige Flid, store Arbejdsevne og fremragende Dygtighed den Gang ligesom senere var almindelig anerkjendt, Assessor i Finanskollegiet og Medlem af Finanskassedirektionen og fik samtidig Sæde og Stemme i Generalpostamtets Bestyrelse, der i høj Grad trængte til at have en Mand med dyberegaaende finansiell Indsigt i sin Midte. Til denne Institution vedblev han at være knyttet indtil 1835, fra Begyndelsen af 1834 endog som Generalpostdirektør. 1800—16 var han tillige Deputeret i Finanskollegiet, 1804—16 Medlem af Karantænedirektionen, 1816—39 dirigerende Medlem af den almindelige Pensionskasse og blev desuden 1813 Medlem af den ekstraordinære Finanskommision. Han døde 26. Juni 1839 i Kjøbenhavn. 1796 var han bleven Justitsraad, 1802 Etatsraad, 1812 Konferensraad, 1824 Kommandør og 1829 Storkors af Danebrog og 1835 Gehejmekonferensraad. 17. Okt. 1788 ægtede han Anna Holck Ravn, f. Neukirchen (f. i Christianssund 24. Nov. 1756, † 17. Juli 1839), Enke efter Kjøbmand Hans R. og Datter af Lambert N. og Johanne Frederikke f. Kaasbøll. *G. Kringelbach.*

Lange, Erik, —1600—, til Engelsholm, en Søn af Erik L. til samme Gaard og Anne Gjordsen, rejste som ung udenlands og besøgte bl. a. Paris, Strasburg og Wittenberg. Da han kom hjem i Slutningen af 1573, var hans Fader død, og han overtog derfor Fædrenegaarden (ved Vejle). 10 Aar senere solgte han Mødrene-gaarden Solviggaard (ved Tønder), men i Steden for en Del af Kjøbesummen fik han s. A. (1583) Bygholm Len som en afgiftsfri Forlening for Livstid. 1584 forøgedes Lenet med Slavs Herred. Sin Del af Engelsholm maatte han senere paa Grund af sine slette økonomiske Forhold overlade Søsteren og dennes Mand Knud Brahe (II, 594). Med Svogerens Slægt stod han i nær Forbindelse: han besøgte jævnlig Tyge Brahe paa Hven, fra hvis Bogtrykkeri der udgik et af dets lærde Ejer forfattet latinsk Digt til ham (1584), og her og i Skaane traf han sammen med Søsteren Sophie Brahe (II, 601), der 1588 blev Enke ved Otte Thotts Død, og med hvem han et Par Aar senere blev forlovet. De fleste af hendes Familie

vare imidlertid imod Forbindelsen, nærmest vel paa Grund af hans uheldige Formuesomstændigheder. Aar for Aar forværredes disse, og hans Interesse for Guldmagerkunsten gjorde ham ikke rigere, hvorimod den vel nok knyttede Baandet mellem de trolovede fastere. Efter at han 1590 af Regeringen havde været stævnet til «Indlager» (Gjældsarrest) i Kjøbenhavn, hvoraf han dog hurtig synes at være kommen ud, bleve Forholdene ham til sidst for trykkende, og han forlod Landet (o. 1592). Da han imidlertid i Udlandet ikke kunde opfylde sine Pligter som Lensmand, fradømte Herredagen ham 1596 hans Len. I en Række af Aar flakkede han urolig om i Tyskland, kom ogsaa til Slesvig, ja aflagde et Par Smaabesøg i Jylland og Fyn, overalt forfulgt af Kreditorer. Forgjæves søgte han at sælge sin «Kunsts» Hemmelighed til den danske Konge, hos hvem hans Venskab med den ogsaa bortdragne Tygk Brahe ikke kunde være nogen anbefaling. Da greb Sophie Brahe resolut ind for at frelse sin elskede fra Undergang. De mødtes i det slesvigske, og ganske pludselig holdt de Bryllup i Ekernførde (Marts 1602). Om det lykkedes den energiske Kvinde at gennemføre sin Plan, vides ikke; fra det Øjeblik, de endelig bleve forenede, forsvinder han saa at sige. En gammel Efterretning fortæller, at han døde i Prag, den samme By, hvor ogsaa hans berømte Svoger lukkede sine Øjne, og er dette sandt, blev hans Udlændighed lang, thi endnu 1613 var han i Live. Det er muligt, at han har fundet et villigere Øre hos Kejseren end hos sin egen Konge.

Danske Mag. III og IV.

C. F. Bricka.

Lange, Frederik (Fritz), f. 1842, Læge. Han er en Broder til ovennævnte Professor Carl Georg L. og fødtes i Vordingborg 10. Nov. 1842, dimitteredes privat 1861, var 1864 Reserve læge i Hæren og tog 1870 Lægeexamen. Derefter var han Reserve læge ved Artilleriet og ved Garnisonshospitalet, Kandidat ved Frederiks Hospital og ved Sindssygeanstalten ved Vordingborg; fra 1876 Reserve læge herved. 1883 tog han Doktorgraden ved en Afhandling om Arvelighedens Indflydelse i Sindssygdomme. 1885 foretog han en Studierejse. 1887 udnævntes han til Overlæge ved den nye Sindssygeanstalt ved Middelfart. En meget værdifuld psykiatrisk Haandbog, «De vigtigste Sindssygdomsgrupper i kort Omrids», udgav han 1895. Desuden har han offentliggjort flere under hans Specialvidenskab hørende Tidsskriftsaftandlinger.

Carøe og Selmer, Den danske Lægestand, 6. Udg.

Jul. Petersen.

Lange, Frederik Olaus, 1798—1862, Skolemand, fødtes i Kjøbenhavn 21. Okt. 1798 og var Søn af Skræddermester Rasmus L. († 1824) og dennes anden Hustru, Rebekka f. Tommerup († 1846). Efter at være undervist først i Hjemmet og siden i det Basedowske Institut kom han 1809 i Borgerdydskolen i Kjøbenhavn, hvis Styrelse 1811 overtoges af Michael Nielsen; 1815 dimitteredes han til Universitetet og tog 1816 2. Examen med Udmærkelse. Nielsens Undervisning havde vakt L.s Interesse for Filologien, ligesom hans Dygtighed som praktisk Pædagog og kraftige ethiske Personlighed i høj Grad vandt ham den begavede Discipels Hengivenhed og Beundring og bleve bestemmende for dennes egen senere Livsvirksomhed og Grundsætninger som Skolemand. Hans egen Tilbøjelighed førte ham til Filologiens Studium, men for at føje sine Forældres Ønske om, at han skulde vælge et bedre Brødstudium, gav han sig til at studere først Jura og siden Theologi; samtidig hørte han dog med stor Iver Forelæsninger baade i Filosofi og i Filologi. Han begyndte ogsaa allerede i sit 18. Aar sin Lærervirksomhed, i det Nielsen, der skattede ham højt, antog ham til at undervise i Græsk ved Skolen. Hans Embedsstudium gik det derfor noget langsomt med, og først i 1825 tog han sin theologiske Attestats; men han benyttede ikke denne Examen, men kastede sig nu først med rigtig Iver over filologiske Studier og fortsatte sin Skolegjerning. Særlig havde han Interesse for Grammatikken, og efter at han allerede 1821 havde udgivet en dansk Bearbejdelse af Buttmanns græske Formlære, udgav han nu 1826 sin egen græske Grammatik, i hvilken han særlig havde skjænket Syntaxen Opmærksomhed. Denne meget ansete Skolebog blev udgivet 4 Gange og benyttedes i de danske og norske Skoler, ligesom den ogsaa blev oversat paa Svensk og lang Tid holdt sig i Sveriges Skoler; til den sluttede sig en græsk Øvelses- og Læsebog («Materialier», 1830), der ogsaa benyttedes længe.

Hans grammatiske Studier antog imidlertid en større Udstrækning, og han syslede med Forarbejderne til en filosofisk «Almindelig Grammatik», i det hans Tanke dermed var at virke for, at Sprogundervisningen i de lærde Skoler i det hele kunde faa en større Enhed. Men under sin anstrængende Læsning for at samle og bearbejde Stoffet til det paatænkte Værk fik han en farlig Øjenbetændelse; Lægerne her hjemme kunde ikke helbrede ham, og en Rejse, som han med kongelig Understøttelse foretog 1828—29 for i Udlandet (Tyskland, Italien, Holland) at søge Styrkelse og Læge-

hjælp, fjærnedede heller ikke Ondet; han vendte hjem næsten blind og kunde siden den Tid slet ikke læse og næsten ikke skrive, navnlig ikke i sine senere Aar. Rejsen havde dog styrket hans Mod, og hans grundige og omfattende Studier i tidligere Dage havde givet ham et saa solidt Grundlag at staa paa, at hans Virksomhed for Eftertiden ikke led væsentlig Afbræk ved hans yderst svage Syn. Han fandt da ogsaa en trofast Hjælper og Støtte ved sit Arbejde i sin højtdannede og begavede Hustru, Louise f. Paludan-Müller (f. 1803, Datter af Biskop i Aarhus Jens P.-M.), med hvem han var bleven forlovet 1826 og gift 24. April 1832; hun forelæste eller meddelte ham Indholdet af de Skrifter, han maatte benytte ved sine Studier, og hans Drøftelser med hende af det læste og indtrængende Bearbejdelse i Tanken af det saaledes givne Stof gjorde ham det muligt at skrive, hvad han senere skrev.

Strax efter Hjemkomsten fra Rejsen optog han igjen sin Lærervirksomhed ved Borgerdydskolen; noget efter fik han, skjønt han ikke havde filologisk Examen, paa Grund af sin anerkjendte Dygtighed Lov til at søge overordnede Lærerembeder, og 1833 blev han da Overlærer ved Vordingborg lærde Skole og siden Rektor for samme Skole 1841—46. Som Lærer og Skolestyrer roses han for sin grundige, klare og vækkende Undervisning, sin faste og myndige Styrelse og sin store Humanitet; han forstod ret at samle sine Medlærere om sig til Samarbejde paa, hvad han stadig ansaa og erklærede for Skolens Hovedformaal, Disciplenes ethiske Opdragelse og Aandsmodning. I Skolens Programmer fra denne Tid saa vel som i andre Smaaskrifter fik han udgivet forskjellige Brudstykker af sin «almindelige Grammatik», og til samme Retning henhører ogsaa Afhandlingen «De casuum universis causis et rationibus», som han skrev paa Opfordring af det filosofiske Fakultet, og som skaffede ham Doktorgraden 1836; men Værket i dets Helhed kunde han ikke udføre. Da Vordingborg Skole blev nedlagt 1846, blev han afskediget med Vartpenge og bosatte sig i Kjøbenhavn; og her begyndte han nu en ny Virksomhed, i det han foretog meget omfattende Studier over theoretisk Pædagogik, hvilken Videnskabs Studium da var kommen næsten helt i Forglemmelse hos os. Han udarbejdede her sit Hovedværk i vor Litteratur, den ypperlige Bog «Skolen og Livet» (s. ndfr.), ligesom han ogsaa skrev vægtige Indlæg til Behandlingen af de forskjellige Spørgsmaal om den lærde Skole, som i de Tider debatteredes. Samtidig virkede han stadig som Docent i Pædagogik ved Universitetet lige fra 1847, da han

første Gang efter kongl. Resolution beskikkedes til at holde en Forelæsning over Pædagogikkens Historie; hans Stilling ved Universitetet var dog ingenlunde fast sikret, skjønt hans Forelæsninger stadig hørtes med Interesse af en betydelig Tilhørerkreds. 1849 fik han Professortitelen; medens Madvig var Kultusminister, var han med i Examenskommissionen for de lærde Skoler; 1849—54 var han Formand for Selskabet til den danske Litteraturs Fremme. 11. Febr. 1862 døde han pludselig i Professorernes Aftædelsesværelse paa Universitetet; hans Hustru døde et halvt Aars Tid senere.

Nord. Univ. Tidsskr. 1863, I, 125. Illustr. Tid. III, 171. Tidsskr. f. Philol. og Pædag. IV. 92. Erslew, Forf. Lex. *M. Cl. Gertz.*

— Sine *pædagogiske Anskuelse* har F. O. Lange udtalt i sin Bog «Skolen og Livet» (1856). I Modsætning til Fagskolen har Almenskolen, hvad enten den er Almue-, Borger-, Real- eller Latin-skole, til Opgave at være opdragende, at forberede Eleven til Selvopdragelse, at ethisere Individet ved at udvikle dets Evne til at tænke og til at tro. Kundskabsmeddelelsen er kun Apparat, Middel; Maalet er at forme, danne. L. savner endnu hos Skolens Lærere den rette pædagogiske Indsigt og Selvfornægtelse; særlig er Faglærersystemet skadeligt for Skolen som opdragende, i det det forleder til at glemme Maalet over Midlerne. Den udelukkende filologiske Skole var en Nødvendighed, saa længe man endnu ikke havde de naturvidenskabelige Fag; men den er en Ensidighed, i det den holder sig til Ordenes og ikke naar til Tingenes Verden. Derfor bør Naturvidenskaberne nu optages som et gavnligt Supplement, medens en udelukkende filologisk eller en udelukkende naturvidenskabelig Uddannelse vilde være en skadelig Halvhed, ligesom det vilde være «pædagogisk Paatrængenhed», om Skolen eller Staten vilde paatvinge Barnet en enkelt bestemt af disse Uddannelser. — Den hele Fremstilling vidner om en overlegen, fin og aandfuld Personlighed hos Forfatteren. *K. Kroman.*

Lange, Gunde, —1547, Prælat, Søn af nedennævnte Niels Gundesen L. († 1511). I sin Ungdom erhvervede han sig Magistergraden, og o. 1505 blev han Dekan i Ribe Domkapitel, en Stilling, der var ved at blive arvelig i hans Familie, i det hans Farbroder og Broder havde beklædt den før ham. Ligesom dette tyder paa Brøst i Kirken, saaledes viser hans eget Liv, at Romerkirken, til

hvis betydeligere Repræsentanter her hjemme han hørte, da var i Forfald. 1507 valgtes han til Forstander for Puggaard i Ribe, men denne Anstalt, hvor 20 fattige Skoledisciple skulde have Ophold, forsømte han for, som det synes, at anvende dens Indtægter til Fordel for sig selv. En anden Forøgelse af sine Indkomster fik han 1514, da Guldager Kirke henlagdes til Dekanetet for hans Levetid. Han blev ogsaa brugt til rent verdslige Forretninger, i det Christian II gjentagne Gange lod ham indkræve Landeskatten i en Del af Jylland, og betegnes da (1515) som Kongens Skriver. Maaske har han, inden han kom til Ribe, været i Kancelliet. I mange Aar levede han sammen med en Kvinde, der fødte ham 3 Børn. Da paa hans gamle Dage, efter at Reformationen, til hvilken han synes at have sluttet sig, havde omvæltet saa meget, Biskop Hans Tausen krævede ham til Regnskab for hans Forhold til denne Kvinde, erklærede han, at hun var hans Hustru; men 1568 dømte Herredagen, vistnok med rette, at Børnene vare uægte. G. L., der døde 9. Febr. 1547, ejede Tornumgaard ved Ribe.

Ny kirkehist. Saml. I, 392 ff. Kinch, Ribe Bys Hist. II, 107 ff.

C. F. Bricka.

Sjælland Lange, Gunde, —1628—, til Fritsø, var Søn af Frederik L. til Marklegaard og Søfde i Skaane samt Falkenstein i Borre (Jarlsberg), der døde 1612 som Lensmand over Tønsberg Len; Moderen var Dorthe Christoffersdatter Lindenov. Sønnen, der synes født i Begyndelsen af 1570-Aarene, fik Tønsberg Len med St. Olavs Kloster efter Faderen og beholdt det til 1633. Han ejede et betydeligt Jordegods i Norge, der 1625 udgjorde o. 1186 Tdr. Hartkorn; af hans Ejendomme kunne mærkes Aggersvold, Søfde, Brunlag, Fossesholm, Strømsgodset, Falkenstein, Melø og Fritsø. Af disse maatte han i 1634 pantsætte Fossesholm og Fritsø til Kronen. Ved Landmilitsens Oprettelse i Norge 1628 blev han Oberstlieutenant over det tønsbergske Regiment og fungerede endnu under Hannibalsfejden 1644—45 som Oberst og laa da paa Grænsen mod Sverige paa Strækningen fra Halden til Vinger. Han var allerede da en gammel og skrøbelig Mand, der foruden sin Søn, nedennævnte Generalkrigskommissær Niels L., og Majoren Jens Bay endnu fik til Assistance den bekjendte Mag. Kjeld Stub, der tidligere havde rejst udenlands med hans Sønner. Ikke længe efter Fejdens Tilendebringelse synes G. L. at være afgaaet ved Døden. Hans Hustru, Anne Hansdatter Litle (ell. Basse), med hvem han blev gift i Kjø-

*Han døde 10.
April 1647.*

benhavn 25. Juni 1598, var en Datter af den norske Kansler Hans Pedersen til Foss (Fossesholm) og dennes første Hustru, Else Gyldenstjerne, og ~~var allerede afgaaet ved Døden i Aaret 1636 døde 16. Marts 1633.~~

H. J. Huitfeldt-Kaas.

Lange, Gunde, ^{12/11 1570} — ^{26/10 1658}, til Brejning, Kjølbysgaard og Pederstrup (Ning Herred), blev 1593 sammen med sin Broder Tyge af Faderen, nedennævnte Hans L., sendt til Universitetet i Wittenberg. Alt 1595 fik han Exspektancebrev paa et Kannikedømme i Aarhus og senere, 1615, Brev paa et andet i Ribe Domkirke. 1617 beskikkedes han til Landsdommer i Nørrejylland og fik de dertil hørende Len, Pandum og Gudum Kloster. Samtidig erholdt han Skals Præbende i Viborg Domkirke og Sejlstrup Len, hvilket sidste han dog fratraadte det følgende Aar. Landsdommerembedet beklædte han til 1623, da han fratraadte sine hidtil hafte Len og i Steden blev Lensmand paa Koldinghus, som han 1631 ombyttede med Ørum og dette atter 1635 med Aalborghus, som han fratraadte 1648. G. L. var altsaa en anset og betroet Mand, af hvis mange offentlige Hverv ellers særlig maa nævnes, at han og Oluf Parsberg 1626 beskikkedes til som Kommissærer at antage og føre til Hæren i Tyskland 3000 Knægte; næppe hjemkommen her fra sendtes han til Meklenborg for paa den udvalgte Prinses Vegne at staa Fadder ved en hertugelig Barnedaab. 1629 vare han og Albert Skeel Kommissærer ved Kjøbstædernes Skatteligning efter Krigen saa vel i Ribe Stift som i Svabsted og Haderslevhus Len; han var en af Marskallerne ved Prinsens Bryllup 1634, og 1640 blev han Stiftskommissarius i Viborg Stift. Men alle disse og mange andre Hverv synes ikke at have kunnet forliges med Røgtningen af hans private Sager. I alt Fald havde han alt 1624 solgt Pederstrup, og 1646 maatte han sælge Brejning og pantsætte Kjølbysgaard, men hans Hus blev ogsaa paa anden Maade i Aarenes Løb haardt hjemsøgt, thi af de 13 Børn, som hans Hustru, Anne Nielsdatter Krabbe, skjænkede ham, mistede han de 10. G. L. levede endnu 15. Juli 1650, men maa være død kort Tid efter. Anne Krabbe døde ved 18. Marts 1658.

Thiset.

Lange, Gunde Nielsen, —1477, til Lydum, Rigsraad, Søn af Niels Thomesen L. til Lydum, blev 1442 Ribe Biskops Lensmand paa Trøjborg og synes i de følgende Aar at have været Lensmand paa Riberhus. 1443 nævnes han som Ridder, 1460—70 som Lensmand paa Aakjær, hvilket han vistnok var til sin Død. ~~1474 havde~~

Han ~~Hind Herred~~ ^{harde} i Pant ~~ligesom han havde~~ ^{Varde By og} Vester Herred, hvori hans Hovedgaard Lydum laa. 1468 var han Medlem af Rigens Raad; død 1477. Han var gift med Bege, Datter af Mads Gjordsen til Solvig.

Kinch, Ribe Bys Hist. I. Danske Saml. I.

O. Nielsen.

Lange, Gustav Vilhelm Victor, f. 1847, Læge. Victor L. er en Adoptivson af Overretsprokurator Frants Martin I.¹⁵ ~~og~~ ^{Lette} Levine Christine f. Ballin og fødtes 13. Febr. 1847 i Kjøbenhavn. Dimitteret fra Frederiksborg Skole 1866 tog han Lægeexamen 1873, var 1873—76 Assistent ved H. W. Meyers Klinik for Øresygdomme og 1876—78 Kandidat ved Kommunehospitalet. 1876 oprettede han en Klinik for Øre-, Næse- og Hals sygdomme, 1884 tog han Doktorgraden ved en otiatrisk Afhandling, ligesom der ogsaa fra hans Haand foreligger forskellige andre større og mindre Publikationer paa hans Specialitets Omraade. — 1879 ægtede han Agnes Levy, Datter af Grosserer Sally L.

Carøe og Selmer, Den danske Lægestand, 6. Udg.

Jul. Petersen.

Lange, Hans, 1542—1609, til Brejning og Kjærgaard, Søn af Gunde L. til Brejning og Karen Broide, blev født paa Svendstrup 27. Maj 1542. Dronning Dorothea holdt ham og hans 2 Brødre i Skole sammen med sine egne Børn, og siden studerede han i Kjøbenhavn, Wittenberg, Strasburg og Paris. Efter sin Hjemkomst kom han 1563 i Kancelliet og deltog i den nordiske Syvaarskrig. Fra 1585—99 var han Lensmand paa Lundenæs. Han var en af de Adelsmænd, som 1589 ledsagede Kongedatteren Elisabeth til Brunsvig. H. L., der havde prydet Brejning med en ny, anselig Hovedbygning, blev syg under Snapstinget i Viborg 1609 og døde paa Hjemreisen paa Lysgaard i Hammerum Herred 2. Febr. 28. Avg. 1575 havde han ægtet Johanne Skram til Hersomgaard, Datter af Søhelten Peder S., og han havde med hende 10 Børn, deriblandt de her nævnte Sønner Gunde, Peder og Tyge.

N. L. Arctander, Ligpræd. ov. H. L.

Thiset.

Lange, Hans Vilhelm, 1815—73, Theaterdirektør. Som Søn af en fattig Skomager voxede L., der var født i Kjøbenhavn 18. Jan. 1815, op i trange Kaar og blev efter sin Konfirmation sat i Konditorlære. Hans Hu stod imidlertid til at spille Komædie, og 17 Aar gammel løb han af Læren, fik Ansættelse ved et omrejsende

Skuespillerselskab og spillede stort og smaat i Provinserne samt i Norge og Sverige. Under et tilfældigt Ophold i Lund saa Professor C. Molbech den unge Mand spille Albert Ebbesen i «Elverhøj» og fandt saa stort Behag i ham, at han skaffede ham en Debut paa det kongl. Theater. L. optraadte her 9. Jan. 1839 som Luceval i «Frierens Besøg» og behagede virkelig i denne og sine 2 næste Debutroller saa meget, at Direktionen tilbød ham et Engagement med 200 Rdl. aarlig, men da L. allerede havde en Familie at forsørge — han var i 1834 bleven gift med Juliane Marie Michelsen (f. 4. Juni 1817 † 14. Jan. 1866) —, afslog han Tilbudet, drog atter til Provinserne og dannede her i Nov. 1844 et Selskab, der meget snart fik Ord for at være det bedste og bedst ledede uden for Hovedstaden, og da Kasino i 1848 omdannedes til Theater, var L. selvskreven til Posten som Direktør. Her begyndte han sin Virksomhed 2. Juledag s. A. og virkede her i 7 Aar, indtil han paa Grund af Uenighed med Styrelsen sagde Stillingen op. Af Frederik VII fik L., der beklædte en høj Rang i Frimurerlogen, saa Tilladelse til at give Forestillinger paa Hofteatret, og spillede her i Vinteren 1855—56 med Assistance bl. a. af Michael Wiehe og Høedt, der havde forladt det kongl. Theater, hvorefter han 17. Sept. 1857 aabnede sin Virksomhed i «Hippodromen», der var bleven omdannet til «Folketheatret». Det er til denne Scene, hans Livs Gjerning egentlig er knyttet, og her fik han Lejlighed til ret at vise den store Dygtighed, hvoraf han var i Besiddelse som Theaterleder. Myndig og dog human i sin Optræden havde han et ualmindelig skarpt Blik for at sætte enhver i Personalet paa den rette Plads, han skaffede sit Theater et godt og afvejlende Repertoire, fulgte med alt det nye, der fremkom paa Udlandets Scener, dyrkede i flere Aar særlig den Offenbachske Operette og Farcen, rakte begyndende dramatiske Forfattere en hjælpende Haand, var snarraadig og foretagsom i sin Gjerning, elsket og agtet af sit Personale, indtil Døden pludselig bortrev ham 29. Jan. 1873. L., der havde Titel af Kammerraad, giftede sig 2. Gang 10. Okt. 1867 med Skuespillerinden Julie Johanne Christiane Lumbye († 7. Okt. 1895, s. VII, 21).

Edgar Collin.

Lange, Jacob, —1297, Domprovst. Oprindeligt tilhørte J. L. vistnok Ribe Kirke, hvori hans Aartid siden fejredes; men efter at Domprovsten i Lund Trugot Tygesen var død (1289), kaldtes han til dette Embede. Det er da rimeligvis Ærkebiskop Jens Grand,

der har sat hans Valg igjennem, og han var ogsaa kjendt som en bestemt Modstander af Kongehuset; i en Prædiken i Ribe havde han ytret, at Riget aldrig blev lykkeligt, saa længe der levede nogen af Kong Christoffers Afkom. I de følgende Aar støttede han Ærkebispens paa alle Punkter, og det var da intet Under, at han kom til at dele hans Skæbne; 9. April 1294 blev han fængslet af Erik Menveds Broder Christoffer, medens han forrettede sin Bøn ved Domkirkens Højalter, og sammen med Jens Grand førtes han til Søborg. Efter at han havde siddet i Fængsel i 27 Uger, haardt behandlet og tynget af svære Jærnlænker, blev han dog frigivet; snart efter forlod han Danmark, som han paastod, fordi et nyt Fangenskab truede ham. Formodentlig er han rejst til Paven i Rom; men det vides kun, at han døde 17. Okt. 1297.

Suhm, Hist. af Danmark XI.

Kr. Erslev.

Lange, Jens, 1707—90, Godsejer, var født 7. Nov. 1707 paa Sorø Ladegaard, hvor hans Fader, Johan L., var Forpagter. Efter i adskillige Aar at have været Forvalter hos Joh. Lehn paa Hvidkilde, afkjøbte han denne 1736 for 14000 Rdl. Rødkilde Hovedgaard med o. 200 Tdr. Hartkorn Bøndergods. Med stor Energi tog L. fat paa den Opgave at forbedre den slet drevne Gaard; han samlede Jorderne, hegnede dem med Stengærder og indførte som den første i Fyn Femvangsdriften i Steden for den tidligere anvendte udpinende Trevangsdrift. Hans næste Skridt var at udskifte Ulbølle By, der næsten udelukkende tilhørte ham, af Fællesskabet med 4 andre Byer og udflytte Gaardene. De Anskuelser, der havde været de ledende for ham, fremsatte han i et 1765 udkommet Skrift: «Tanker om Landvæsenets bedste Indretning», hvori han viste sig som en erfaren Landmand, men som en Godsejer af den gamle Skole i sine Betragtninger over de sociale Forhold. Thi mod sine undergivne var han en saare fordringsfuld og haard Herre; han udstrakte Hoveripligten til dens yderste Grænser og var selv tidlig og silde paa Færde for at holde Bønderne i Ave, ja pryglede dem egenhændig, naar intet andet hjalp; han løber om blandt Folkene som en Løve, og Gud bedre den, hans Kløer faa fat i, skriver en Bonde. Da Ulbølle Gaardmænd vare lige saa stridbare som L., er det ikke saa underligt, at den gjensidige Uvilje satte Frugt i en mangeaarig Proces angaaende Erstatning for forskjellige Overgreb, som L. formentlig havde gjort sig skyldig i; men da Bønderne paa mange Maader optraadte paa ulovlig Vis

over for deres Herskab, endte Processen med, at adskillige af dem kom i Tugthuset, medens de fik Ret i enkelte af deres Besværinger.

Imidlertid blev L., der 1758 var udnævnt til Justitsraad, en rig Mand; 1768 tilkøbte han sig Flintholm og 1775 Løjtved, han anlagde Teglværk, Stivelse- og Pudderfabrik samt et Udskeibningssted; men inden sin Død, 9. Juli 1790, solgte han Godserne til sine Sønner. Gift 1740 med Maren Tønder (f. 23. April 1715 † 7. Juni 1756), Datter af Præsten Ole Olsen T. i Meldalen.

Danske Herregaarde XIII: Rødkilde. Galschiøt, Landbrug og Landmænd i Danm. S. 223 f. Aarb. f. dansk Kulturhist. 1892, S. 105 ff. *G. L. Wad.*

Lange, Jens Iversen, —1482, Biskop, tilhørte en gammel jysk Slægt. Hans Fader var Ridderen Iver Thomesen L., hans Broder Jep Iversen var Kannik og Kantor i Ribe. Han har studeret ved fremmede Universiteter, hvor han erhvervede den juridiske og theologiske Licentiatgrad, og formodentlig er han den Johannes Ivari de Arusia, som 1424 immatrikuleredes ved Højskolerne i Rostock og Erfurt. Poul Helgesen roser ham for hans sjældne Lærdom og alvorlige Karakter og tilskriver ham stor Indflydelse hos Kong Christian I. Dette staar utvivlsomt til troende; thi uden disse Egenskaber var han vel ikke blevet valgt til i Forening med Biskop Christen Hemmingsen af Ribe at repræsentere den danske Gejstlighed og Riget paa Kirkeforsamlingen i Basel. 1449 var han Kongens Afsending i Rom og erhvervede sig her af Paven Brev paa et Kanonikat i Roskilde. Længe forinden beklædte han dog den vigtige Stilling som Ærkedegn i Aarhus (paa viselig fra 1440, men antagelig langt tidligere), og efter Biskop Ulrik Stygges Død udvalgte han 1449 til Biskop i Aarhus, faa Maaneder efter sin Hjemkomst fra Rom.

Hans Virksomhed i denne høje Stilling falder i to Retninger, dels som Statsmand, dels som Biskop. I førstnævnte Henseende har han spillet en fremragende Rolle som Fuldmægtig paa talrige politiske Møder, saaledes med Svenskerne i Halmstad 1450 og 1468, i Rønneby 1454, i Kalmar 1472—74, i ^{Kalmar}~~Aarhus~~ 1476 og med Lybækkerne og Holstenerne 1469. Men hans særlige Fortjenester som Statsmand unddrage sig vort Kjendskab ved de mangelfulde Oplysninger om personlige Forhold. Derimod staar hans Virksomhed som Biskop i et klarere Lys. Han var en kraftig og energisk, om end jævnlig alt for yderliggaaende, Haandhæver af sin Kirkes Ret. I videste Omfang og med Betonelse af alle Kirkens Særrettigheder

fik han 1465 Kongens Stadfæstelse paa Aarhus Stifts Privilegier. Men da han over for den mægtige Otte Nielsen Rosenkrantz og dennes Søn Rigshofmesteren Erik Ottesen vilde hævde sin Kirkes Kaldsret til den af Hr. Otte opførte Marie Magdalene Kirke ved Randers og endog greb til saa yderlige Midler som Bandlysning og Udvisning af Kirken, gav det kongelige Retterting 1458 ikke alene Rosenkrantzernes fuldstændigt Medhold, men tvang endog den myndige Biskop til at gjøre Ridderen Afbigt. Det maa siges til hans Ros, at han ikke desto mindre kort Tid efter uegennyttig stillede sig paa Rosenkrantzernes Side i deres Strid med Lave Brock (III, 90). Ogsaa med Kongen havde han en alvorlig Strid. Imod dennes Forbud havde han tilladt en Fribytter at sejle ud af Aarhus Havn, og Rettertinget fradømte ham i den Anledning Indtægten af Aarhus Byskat (1459). Jævnlig Stridigheder med Borgerne i Aarhus om Afgifter af gejstlige Gaarde og om Retten til Byens Mark visc ham ligeledes som den myndige, egenraadige Biskop «af Guds Naade». Men af sin Kirke har han gjort sig højlig fortjent, og særlig bør det nævnes, at Udsmykningen af hans Domkirke laa ham varmt paa Sinde. I Aarene 1470—77 byggede han det store Kirketaarn, hvis mægtige Spir nedstyrtede et Aarhundrede senere; paa dets Mur ses endnu hans Vaaben (3 Roser). 1477 tilbyggede han det anselige, nu til sin halve Størrelse raserede sydvestlige Kapel, hvori han selv blev begravet, og hvor hans Ligsten findes med hans Portræt. Endelig opsatte han 1479—82 den af Bernt Notke udførte Altertavle, et af vore interessanteste kunsthistoriske Mindesmærker. Den bærer tillige hans Portræt, som Høyen siger, «maaske det ældste Originalmaleri, der kan fortjene dette Navn». Ogsaa til Ribe Domkirke og Kapitel har han tillige med Broderen skjænket store Gaver og sammen med denne funderet det til den hellige Birgitte opførte Kapel ved Domkirken. Han døde i en høj Alder 9. Maj 1482.

Mollerup.

Lange, Johan Martin Christian, f. 1818, Botaniker. Han fødtes 20. Marts 1818 paa Østedgaard ved Fredericia, som ejedes af hans Fader, Jens L.; hans Moder, Margrethe Dorothea f. Bredsdorff, var Datter af Provst M. T. B. i Vester Skjerninge, hos hvem L. blev optaget som Plejesøn fra sit 10. Aar, og fra hvis Hjem han blev dimitteret til Universitetet 1836. Den Kjærlighed til Planteverdenen, som var bleven vakt hos ham i den fynske Præstegaard, blev yderligere styrket ved, at han som ung Student blev

optaget i Huset hos Botanikeren J. W. Hornemann (VIII, 98), som var hans Moders Morbroder. L. studerede nogle Aar Theologi, men hans Forkjærlighed for Botanikken vandt Overhaand, og efter sin Velynder Gehejmeraad Collins Tilskyndelse gjorde han snart Botanikken til sit Hovedstudium. I det han fulgte Tidens Retning, var det særlig Systematikken og den dermed i Forbindelse staaende ydre Formlære og Plantebeskrivelse, som beskæftigede ham, og som han senere i saa stort Omfang har fortsat med.

L. begyndte sin Lærervirksomhed med at give Undervisning i forskellige københavnske Skoler og i et Par Somre docere økonomisk Plantelære ved Landbrugsinstituttet Haraldslund. I 1846—48 var L. konstit. Lektor ved Sorø Akademi, i 1851 blev han Assistent og Bibliothekar ved Universitetets botaniske Have og var samtidig nogle Aar Lærer i Botanik ved Veterinærskolen, senere ved Polyteknisk Lærestanstalt. Efter Professor Liebmanns Død blev han 1856 konstitueret som Direktør for Universitetets botaniske Have, hvilken Plads han beklædte i 20 Aar, og var bl. a. virksom ved Ordningen af den nuværende botaniske Have og derværende Byggeføretagender, indtil han i 1876 ret vilkaarlig blev afskediget med 3 Ugers Varsel af daværende Kultusminister Fischer. Fra 1858 har L. i 35 Aar virket som Lærer i Botanik ved Landbohøjskolen, hvor han tillige holdt særlige Forelæsninger over Skovplantelære, hvilket gav Anledning til et mere indgaaende Studium af forskellige Plantefamilier, som indeholde træagtige Planter, til hvilke han har ydet værdifulde systematiske Bidrag. En med Alderen tiltagende Øjensvaghed foranledigede ham til at tage sin Afsked fra denne Stilling i 1893, ved hvilken Lejlighed han blev udnævnt til Kommandør af Danebrog.

Den af hans Rejser, som har givet størst Udbytte baade for ham selv og Videnskaben, er sikkert den, han foretog gennem store Dele af Spanien og det sydlige Frankrig 1851—53, som afsluttedes med et halvt Aars Ophold i Paris, og som gav Anledning til, at han stiftede Bekjendtskab med mange fremragende Botanikere, med hvem han senere har staaet i jævnlig og frugtbringende Forbindelse. Men desuden har han foretaget mange andre botaniske Rejser baade i Nord og Syd og derved opnaaet et omfattende Kjendskab til Europas plantegeografiske Forhold.

Hans botaniske Publikationer ere meget betydelige. Han var selvskreven til at blive Udgiver af det berømte Værk «Flora Danica», da dets tidligere Udgiver døde 1856, og han har den For-

tjeneste paa en værdig Maade at have afsluttet dette nationale Værk, som der er arbejdet paa i 6 Kongers Tid; i 1887 udgav han en samlet Oversigt over hele det store Værks Indhold. Hans «Haandbog i den danske Flora», som første Gang udkom 1851, er af største Betydning for den danske Floristik og en Hovedkilde for vort Kjendskab til Landets fanerogame Planters Udbredelse. Som Resultat af hans spanske Rejse foreligger flere større Arbejder vedkommende Spaniens Flora, til Dels bearbejdede i Forening med den nylig afdøde Prager-Professor Willkomm. En meget lang Række af større og mindre, især floristiske og systematiske, Bidrag af L. findes i forskjellige naturhistoriske Tidsskrifter, alle vidnende baade om stor Kjærlighed til Sagen og om et usædvanlig skarpt Blik for smaa Formforskjelligheder. Det er overhovedet ikke for meget sagt, at han er en af Nutidens mest ansete og almindelig anerkjendte floristiske Botanikere; faa have et saa omfattende Kjendskab til Plantearter som han.

Allerede i 1840 stiftede L., i Forbindelse med flere jævnaldrende Naturhistorikere, en Forening, hvis Hovedformaal bestod i Undersøgelsen af Fædrelandets Natur, og som blev Udgangspunktet for den endnu blomstrende botaniske Forening, i hvilken L. fra første Færd har været Sjælen, ligesom han den største Del af dens Tilværelse har været dens Formand. L. har saa vel ved sin ovennævnte Haandbog som ved sine talrige Foredrag i den botaniske Forening og ved sin utrættelige Deltagelse, lige til den nyeste Tid, i dennes Ekursioner i høj Grad bidraget til at vække Interesse for den danske Planteverden hos de mange, hvis Hengivenhed for ham har givet sig til Kjende ved adskillige festlige Løjligheder.

Af ydre Æresbevisninger, som ere blevne L. til Del, skal kun nævnes, at han fik tildelt Titel af Professor i 1861, blev optaget som Medlem af Videnskabernes Selskab 1865 og blev udnævnt til Æresdoktor i Anledning af Upsala Universitets Jubelfest 1877.

L. har alle sine Dage ved Siden af Botanikken dyrket en anden Passion, nemlig Musikken. Allerede i 1841 oprettede han en Sangforening paa Regensen, som omtales i Hostrups «Erindringer», hvor det beklages, at de 4stemmige Sange i Gaarden strax forstummede, da L. flyttede der fra, i det han 1842 fik den for en Botaniker bestemte Alumnusplads paa Borchs Kollegium. Han deltog med megen Iver i Studentersangforeningens Virksomhed lige fra dens Stiftelse i 1839, og han er endnu i Besiddelse af den samme varme Interesse for god Musik og Sang. — I 1856 ægtede

han Eline Cathrine Bredsdorff, Datter af hans Morbroder Lektor J. H. B. (III, 38).

Erslew, Forf. Lex. Botan. Tidsskr. XII.

E. Rostrup.

Lange, Johanne Marie, s. Spindler.

Lange, Johannes Christian, 1785—1850, Forfatter, er Søn af Kobbersmed, senere Traad- og Baandhandler, Jens Chr. I. og Marie Kirstine f. Bang. 10. April 1785 blev han født i Kjøbenhavn. Forældrenes fattige Kaar hindrede ham i at følge sin Lyst til at studere; saa blev han anbragt i Vare- og Vexelmægler Howitz' Forretning. Siden blev han ansat ved det preussiske Konsulat i Kjøbenhavn, og i disse forskjellige Stillinger dyrkede han Videnskaberne, især Æsthetik, Statsøkonomi og Sprog. 1814 fik han Bevilling til at anlægge en Boghandel, men gjorde ikke Brug heraf, hvilket ligeledes var Tilfældet med en ham 1831 af Universitetsdirektionen given Tilladelse til at holde Forelæsninger over Modersmaalet, i hvilket han i 1832 udgav en Haandbog, som Finansministeren Grev A. W. Moltke havde bekostet, og som snart blev udsolgt. I 1836 meddeltes der ham Bevilling til at anlægge en Realskole i Kjøbenhavn; men man nægtede ham al offentlig Understøttelse til Iværksættelsen af dette Foretagende, hvorfor heller ikke dette blev til noget. En Tid lang havde han nu et Lejebibliothek i sin Fødeby, opholdt sig senere i Middelfart som Lærer ved et Institut der, var saa Privatlærer i Fredericia, Vejle og Horsens, rejste endelig til Paris og vendte der fra tilbage til Kjøbenhavn, hvor han døde 20. Okt. 1850.

Han har udgivet en stor Mængde æsthetiske, politiske, finansielle, filosofiske, pædagogiske og andre Skrifter, og desuden har han været Redaktør af en Mængde Tidsskrifter, Dag- og Ugeblade; fra hans Haand foreligger der Udgaver af danske Klassikers Arbejder og mange Oversættelser; flere af disse Foretagender bragte ham Retssager paa Halsen. Mest værd at lægge Mærke til er hans Tidsskrift «Telegraf», hvormed han i 1821 gjorde det første Skridt til at indføre en liberal periodisk Litteratur i Danmark. Af hans originale Fortællinger kan nævnes «Familien Ulfeldt», en historisk-romantisk Skildring, I—III (1826—30). I 1813 udgav han «Anna Boleyn», et dramatisk Digt, som, anbefalet af Rahbek, blev antaget af Theaterdirektionen til Opførelse paa det kongl. Theater, men, efter en haanende Kritik over det af Jens Møller, ikke blev opført. I 1829 spillede derimod paa denne

Scene hans Sørgeſpil i 5 Akter «Grev Essex». Selv havde han forud roſt det i stærke Udtryk, og ved dets Opførelſe viſte der ſig ſtor Meningskamp om det. I Følge «Kjøbenhavnſposten» fik det et Bifald, ſom man ikke ſiden Opførelſen af «Trylleharpen» havde kjendt Mage til; men paa den anden Side blev det «udtudet i Raabere og Studehorn» og endte med at falde totalt igjennem. «Essexfejden» fortsattes dog et halvt Aar i forſkjellige Blade, og det var navnlig P. Hjort, ſom i «Kjøbenhavnſposten» gik dette Arbejde haardt paa Klingen, medens Forfatteren meget barnagtig og ganske alene ſtred mod dem, der ikke vilde anerkjende hans Værk. — L. havde en god Forſtand og en Del Kundskaber, men han var uſelvſtændig og lige ſaa lidt Digter ſom Videnskabsmand. Den indſigtsfulde Del af hans ſamtidige var enig med P. Hjort, der ſagde om ham, at han ikke kunde anses ſom egentlig Skribent, og Eſtertiden har ikke kuldkastet denne Dom.

Erslew, Forf. Lex. Øſt, Supplementblade 1839, Nr. 22 f. P. Hjort, Krit. Bidrag til nyere dansk Tænkemådes og Dannelses Hiſt., literærhiſt. Afd. III, 79 ff.
Nic. Bogh.

Lange, Julie Johanne Christiane, ſ. Hansen (VII, 21).

Lange, Julius Henrik, f. 1838, Kunſthiſtoriker. Han er født 19. Juni 1838 i Vordingborg ſom Søn af ovennævnte Rektor Fr. O. L. I 1846 flyttede Familien til Kjøbenhavn, hvor L. ſattes i Metropolitanskolen. Hjemme modnedes Drengen tidlig i Samliv med Faderens reſerveret overlegne Perſonlighed og den idérige, letbevægelige Moder og hele deres almindannede Omgangskreds, kom oſſaa hos Morbrødrene, Digteren og Hiſtorikeren. Snart viſte kunſtneriſke Tilbøjeligheder ſig hos Drengen; den dygtige Figurmaler J. Roed underviſte ham i Tegning, og da L.s Øjne en Tid vare daarlige, toges han ud af Skolen for at blive Arkitekt; han ſattes i Murerlære og gik paa Akademiet og i Hetsch' Kunſtskole. Imidlertid, Øjnene kom ſig, den unges Lyst ſtod til Studeringerne, og 1858 dimitteredes han af Faderen til Universitetet.

Ud fra hele ſin Dannelsesſfære førtes L. til at vælge Filologien ſom Studium; den klassiſke og den kunſtneriſke Dannelse vare jo oſſaa nær forbundne i Samtiden. Ved Siden af Madvigs Forelæſninger beſøgte L. imidlertid Høyens ligesom oſſaa Brøchners og ſluttede ſig ſammen med flere andre unge, der havde ſamme almindelige Dannelsesſtrang ſom han ſelv; navnlig blev den fortrolige Omgang med Georg Brandes anſporende og frugtbar for L.

Allerede havde L. i «Fædrelandet» skrevet sine første Artikler om Kunst, da en Rejse til Italien, paa hvilken han ledsagede Grosserer H. Puggaard (1861—62), gjorde ham klar paa sit Kald som Kunsthistoriker. I Aarene efter Hjemkomsten forberedte han sig saa til Magisterkonferens i Kunsthistorie og skrev hyppig Kunstanmeldelser i «Fædrelandet». Efter at have deltaget i Krigen 1864 tog han 1866 Magisterkonferensen, giftede sig 21. Dec. s. A. med Louise Aagaard, Datter af Prokurator J. G. V. A. (I, 4), og rejste i April n. A. ud paa en 1½ Aars Udenlandsrejse til London, Paris og Italien. Lige efter Hjemkomsten blev han (Dec. 1868) beskikket til at holde Forelæsninger over Kunsthistorie ved Kunstakademiet, og nogle Aar senere aabnede Høyens Død ham Adgangen til Universitetet, hvor det 1871 overdroges ham at holde Forelæsninger over Kunsthistorie. Hermed var Banen afstukket for L.s Livsvirksomhed. Ved Akademiet blev han 1870 fast Docent, 1871 valgt til Medlem, 1874 desuden Sekretær — en Post, han opgav igjen 1882 (og i hvilken ogsaa hans voxende Tunghørighed lagde ham Hindringer i Vejen). Ved Universitetet blev han 1875 fast Docent, 1888 Professor extraordinarius.

L. fik sit kunstneriske Dannelsesgrundlag paa en Tid af ikke ringe Kunstliv her hjemme. Det ny fremblomstrede, folkelig fædrelandske Genre- og Landskabsmaleri (Dalsgaard, Vermehren, Lundbye, Skovgaard, Exner) elskede L. strax for dets umiddelbare Livsiagttagelse, dets fortrolige Kjærlighed til sine Æmner; han bar ogsaa som Høyens Elev Ringeagt for den Heibergske Kunstæsthetik og dens dilettantiske Idealisme; men samtidig var alt det Paludan-Müllerske i L.s Dannelse og Aandsretning knyttet til den ældre Thorvaldsenske, monumentalt klassiske Stil. I de betydningsfulde Kunstkritikker fra Aarene om 1870 (samlede i «Nutidskunst», 1873) og i de «Strejftog» paa Verdensudstillingerne 1867, 1873, 1878, som dels ere udgivne særskilt («Strejftog i Verdensudstillingen 1873»), dels i nævnte Samling og i «Billedkunst» (1884), ser man ham nu, under den nationalt hjemlige Kunstscoles voxende Frafald gjennem 70erne, hilse en Blochs eller Rosens Historiemaleri med Glæde og have aabent Øje for den franske Kunsts afgjorte Overlegenhed, medens dog meget i den franske Kunst strax støder Nordboen og Germaneren i ham bort, og meget synes ham uægte Effekt eller blot Haandværk. Og efterhaanden som, sidst i Halvtjerdserne, den yngre Kunstnerslægt valfartede til Paris og tog Løsen fra Paris, blev det L.s Position at advare mod at kaste vor nationale Ejenommelighed bort i Esteraben. I Foredragene «Om Kunstværdi»

(1876) og «Vor Kunst og Udlandets» (1879) lægger L. i Steden for det Høyenske «Nationalitets»-Krav — det er det afgjørende og frugtbart nye — Betoningen paa det personlige, inderlige Forhold mellem Frembringer og Æmne; heraf afhænger Kunstværdien. Dette Synspunkt, som L. stedse har fastholdt, har flere Gange ført ham til Protest mod alskens Modkunst og navnlig ogsaa mod megen moderne Virkelighedsgjengivelse (se især «Erindringens Kunst» i Bogen «Bastien Lepage og andre Afhandlinger», 1889). Paa den anden Side er der i denne Kunststopfattelse et bredt Frisind over for al Slags virkelig alvorlig Kunst, hvilket bl. a. har faaet praktisk Udslag i L.s Virksomhed for en liberalere Ordning af Akademiet. I 1882 indgav han under bevægede Forhold i Kunstverdenen et Forslag til Regeringen om Akademiets Organisation, hvad der medførte en Reform, som dog foreløbig ikke havde Karakter af den af L. foreslaaede, hvorimod den endelige Reform i 1887 i væsentlige Henseender optog L.s Forslag, i det navnlig Akademiets tidligere Selvsupplering ophørte.

Tyngdepunktet for L.s Virksomhed har dog ligget paa den store, verdenshistoriske Kunsts Omraader. Han har her overalt søgt lige ind til de grundmenneskelige Interesser, der bære Kunsten, uden at blive hængende ved Skallen eller Detaillen, og han har gjerne holdt sig paa de store Højdedrag i Kunstens Liv. Og fra meget tidlig Tid er som den røde Traad gennem hans Undersøgelser gaaet Studiet af Menneskefremstillingens Historie i Kunsten. Oftest har L. forfulgt sin Opgave i løse Strejftog, og saaledes er fremkommen en Række Monogramer om Michelangelo, Leonardo, Correggio, Velasquez osv., end videre Bogen «Sergel og Thorvaldsen» (1886, tysk Udg. 1895) samt en Række Afhandlinger, i hvilke enkelte Legemsudtryks og Legemsstillinger Historie i Billedkunsten aandsfuldt ere skitserede. Endelig udkom 1892 1. Del af «Billedkunstens Fremstilling af Menneskeskikkelsen», behandlende Tiden indtil den græske Kunsts Højdepunkt («Videnskab. Selsk. Skrifter»). Den «Frontalitets Lov», han her formulerede som gjældende for al primitiv Kunsts statuariske Menneskefremstilling, er strax af sagkyndige i Tyskland og Frankrig bleven modtaget som en Opdagelse af ikke ringe Rækkevidde.

Det har saaledes særlig været Billedkunsten og inden for den igjen Skulpturen, som L. har dyrket. Praktisk har han i Interesse for Skulpturen virket for Tilvejebringelsen af en stor offentlig Afstøbningssamling i Kjøbenhavn. 1895 overdroges det ham som

midlertidig Bestyrer af den kongl. Skulptursamling at grundlægge og ordne en Afstøbningssamling i den nye Kunstmuseumsbygning. — Ved Siden heraf har L. imidlertid ikke tabt Arkitekturen af Syne; 1877 udkom en Afhandling om «det ioniske Kapitæl», 1891 Foredraget om «Roskilde Domkirkes Alder og Stil», i hvilket han ved sindrige Kombinationer naar til en Række betydningsfulde Resultater angaaende Bygningens Oprindelse og Forbilleder.

Som Vidnesbyrd om, hvorledes L.s Interesser række ud over det faglig kunstneriske til alle Haande almenmenneskelige Omraader, kan nævnes, at han har skrevet om «Guder og Mennesker hos Homer» («Nord. Tidsskr. for Filologi», Ny R. V) og «Kontra Leonora Christina» («Tilskueren» 1888); han har ogsaa skrevet flere Lystspil («Kunst og Politik», 1885), af hvilke et er opført paa det kongl. Theater.

Ved talrige Rejser til alle Evropas Kunstbyer har L. vidst stadig at forny sit Stof og sine Synspunkter. Et stort og stadig voxende Avditorium har fulgt hans Forelæsninger, som Forfatter er han ved sit Mesterskab over Sproget anset som en af vore betydeligere Prosaister. Ikke ringe Indflydelse har L. ogsaa haft som Medredaktør af «Nordisk Tidsskrift», udgivet af den Letterstedtske Forening, og som Medlem (fra 1878) af Komiteen for Indkjøb af Kunstværker til den kongl. Maleri- og Skulptursamling. 1877 blev han Medlem af Videnskabernes Selskab og kreeredes 1886 til Æresdoktor af det filosofiske Fakultet. *Vald. Vedel.*

Lange, Kjeld, o. 1620—1658, til Kjølbygaard, Søn af ovennævnte Gunde L. til Brejning, kom i Sorø Skole 1629 og immatrikuleredes 1643 ved Universitetet i Padua. Han har sandsynligvis paa denne eller en senere Udenlandsrejse sat sig ind i Krigsvæsenet, thi 1652 faar han Bestalling som Kapitajn over Frederik III's «Livgarde og Drabanter», og 1656 udnævnes han til Oberstlieutenant over det nationale Fodfolk i Aalborg Stift. 1657 i Jan. fik han Bestalling som Oberst og paa Hverving af et Regiment med Løbeplads i Vendsyssel og Thy. Regimentet, der talte 1100 Knægte og forholdsvis hurtig blev udrustet, indlemmedes i Rigsmarsk Anders Billes Hær. Han deltog i Belejringen og Erobringen af Bremervørde, men under de følgende Begivenheder sprængtes Regimentet som de fleste andre af Hærens Afdelinger, og L. selv blev fanget. Da Krigen paa ny udbrod i Avg. 1658, fik L., der da var kommen til Kjøbenhavn, strax Befalingen over

samtliges Kjøbmandskarle og faa Dage efter tillige over Studenterne. Han var meget afholdt af sit Korps, førte det tappert ved det store Udfald 23. Avg. og foregik Mandskabet under det anstrængende Voldarbejde med et saa godt Exempel, at han selv trillede Jord op med sin Hjulbør. 3. Sept. blev han til alles Beklagelse truffen af en Kanonkugle, just som han tæt ved Vesterport havde indtaget en Plads paa Volden, Frederik III lige havde forladt. L. var ugift, men trolovet (1657) med Berte Skeel, Datter af Christen Albertsen S. († 1659). S. A. Sørensen.

Lange, Lars Rasmus, 1826—90, Industridrivende, er født 11. Avg. 1826 i Faaborg, hvor Faderen, Hans Henrik L., var Hattemager; Moderen var Kirstine f. Bendixen. Allerede i hans tidlige Barndom blev det fattige Hjem forlagt til Svendborg, hvor han let og hurtig gennemgik Skolen og besluttede at blive Skolelærer. 1843 kom han derfor som Huslærer til en Jærnstøber i Nykjøbing paa Falster, men da hans Helbred gjorde legemligt Arbejde nødvendigt for ham, fik han dette i Jærnstøberiet, og da det tog hans Interesse, rejste han til Kjøbenhavn, hvor han snart blev Støbemester hos D. Løwener & Co. Livlig interesseret i Begivenhederne i 1848 gik han frivillig med i Krigen mod Oprørerne, hvorefter han i 1850 nedsatte sig som Jærnstøber og Maskinfabrikant i Svendborg og her skabte en stadig voxende Forretning, der bl. a. har gjort sig bekjendt ved gode og smukke Kakkelovne, der endog have fundet Marked i Udlandet. En Tid deltog hans Fætter Carl P. Lange († 1887) som Kompagnon i Forretningen. 1873 stiftede han en god Alderdomsforsørgelseskasse for sine Arbejdere. Han var imidlertid ikke alene virksom i sin Forretning. Han blev Medstifter af Svendborgs vigtigste Foreninger, af Byens Bank (1872) ligesom af dens Dampmølle, i hvilken han i en Aarrække var administrerende Direktør. Da han døde 7. Avg. 1890, var han en af Byens mest agtede og ansete Borgere. — 27. Okt. 1852 ægtede han Margrethe Marthea Quist (f. 18. Jan. 1828), der som Enke overlever ham og er Datter af Forpagter Henrik Fick Q. og Hedvig Sophie f. Bondo. — Sønnen *Jens L.* (f. 17. Marts 1861) har fortsat og udviklet Faderens Forretning; fra 1888 er han Formand for Industriforeningen i Svendborg, og 1895 blev han Formand for «Foreningen af Fabrikanter i Jærnindustrien i Provinserne».

Lange, Lars Rasmussen, 1735—1822, Godsejer, Søn af Skipper Rasmus Larsen L. og Anne Marie Hansdatter, fødtes 12. Avg. 1735 i Nyborg, hvor han fra 1760 drev en omfattende Handel. 1781 købte han Ørbæklunde Gaard og Gods, som da var i meget slet Forfatning, men som han ved at udflytte Bøndergaardene og ved at indføre Driften af Kløver samt Brak bragte op til en Mønstergaard. 1809 overdrog han Gaarden til Sønnen og flyttede til Odense, hvor han, der var bleven Kancelliraad, døde 27. Jan. 1822. Hans Hustru, Mette Kristine f. Knudsen (f. 31. Jan. 1745 † 28. Febr. 1816), med hvem han var bleven gift 16. Sept. 1768, var Datter af Kjøbmand Villads K.

Saml. t. Fyens Hist. og Topogr. VI, 237 f.

C. E. A. Schøller.

Lange, Michael, 1788—1856, Overpræsident, en Søn af Brygger og Kasserer ved det asiatiske Kompagni Henrik Christian L. (f. 18. Okt. 1756 † 1. Juli 1814) og Elisabeth Charlotte f. Clausen († 14. Nov. 1847), fødtes 23. Febr. 1788 i Kjøbenhavn, blev 1803 privat dimitteret, 1806 juridisk Kandidat, 1809 Underkancellist og 1812 Kancellist i danske Kancelli og var desuden fra 1810 3. lovkyndige Assessor i Kjøbenhavns Soret. 1814 udnævntes han til Assessor i Landsover- samt Hof- og Stadsretten, 1822 til Højesteretsassessor og 1825 til Deputeret i danske Kancelli og Chef for dettes 3. Departement. 1834—40 var han tillige Decisor for en Del af Regnskaberne vedrørende de umyndiges Midler. Paa Grund af det mindre gode Forhold, der efterhaanden udviklede sig imellem ham og Stemann, hvis Anskuelse han jævnlig energisk bekæmpede, opgav han 1846 sin Stilling i det danske Kancelli for at blive Overpræsident i Kjøbenhavn, ledende Medlem af den administrerende Direktion for Hovedstadens Fattigvæsen, af dens Vandkommission samt af Fødsels- og Plejestiftelsen. I disse Stillinger virkede han derefter indtil sin Død, 20. Marts 1856 i Kjøbenhavn. 1811 havde han faaet Titel af Kancellisekretær, 1841 af Konferensraad; 1840 var han bleven Kommandør af Danebrog, 1847 Storkors. Han var ikke blot en anerkjendt dygtig Embedsmand, men tillige en varm Patriot og en uegennyttig Karakter. Som et talende Vidnesbyrd om hans Tilsidesættelse af individuelle Sympathier og personlige Hensyn kan anføres hans Holdning i Martsdagene 1848, i det han, der var afgjort Helstatsmand og var nøje knyttet til flere af de hidtilværende Ministre, særlig Ørsted, ikke betænkte sig paa at stille sig i Spidsen for Kommunalbestyrelsen paa dennes bekjendte Tog til Christians-

borg Slot og udelukkende gjorde dette, for at ikke Borgerrepræsentationens Optræden skulde til Skade for os i Udlandet blive opfattet som en ligefrem Rebellion. — Han blev 8. Avg. 1816 gift med Lucie Thomine Petersen (f. 21. April 1795 i Christianssand, † 16. April 1858), Datter af Læge Claus P. og Vilhelmine f. Lakier.

G. Kringelbach.

Lange, Niels, —1565, til Kjærgaard, Rigsraad, er Søn af Hans Nielsen L. til Kjærgaard (ved Ribe) og Maren Spend. 1532 var han Biskop Iver Munks Lensmand paa Bøvling og 1534 paa Visselbjærg, hvilken sidste Gaard han beholdt til sin Død. Efter Slaget ved Øxnebjærg (1535) synes han at være bleven Lensmand paa Nyborg Slot, hvilket han endnu var 1536 og, som det synes, lige til 1538. 1539 fik han Dueholm Kloster i Pant, var 1554—58 Lensmand paa Trøjborg, 1559—65 paa Riberhus, havde 1562—64 Møgel-tønder, 1562—65 Hundsbæk og fra 1564 Lundenæs Len i Pant, hvilket sidste hans Enke beholdt til sin Død. 1548 var han en af de Adelsmænd, der ledsagede Prinsesse Anna til Meissen, og han nævnes 1552 som Medlem af Rigsraadet. 1554 ledsagede han Dronningen til Wismar til Hertug Albrechts Bryllup og sendtes 1557 til Landdagen i Flensborg. Ved Frederik II's Kroning 1559 blev han slaaet til Ridder og fik omtrent samtidig Birkeret til sin Gaard Kjærgaard, ligesom Kongen s. A. betroede ham at optage Laan hos Adelen til den forestaaende Krig. Det er vistnok ham, der flyttede Kjærgaard fra dens tidligere Plads, der nu er Engbund, til dens nuværende Sted, samlede Gods dertil og gjorde den til en smuk og anselig Ejendom. Han døde 11. Juni 1565. Hans Enke, Abel Skeel (Datter af Søren S. til Holmgaard og Kirsten Juel), hvem han ægtede 1535, døde 7. Febr. 1585. Af dette Ægteskab var der ingen Børn, derimod havde L. en uægte Søn, Christen L. (ovfr. S. 17). L. arvede efter sin Farbroder Tornumgaard i Lintrup Sogn og var oftere i Strid med Biskop Hans Tausen og Ribe Domkapitel baade om Kapellanen i Lintrup og om det Gods, hans Forfædre i sin Tid havde skjænket til Domkirken.

Kinch, Ribe Bys Hist. II.

O. Nielsen.

Lange, Niels, —1652, til Fritsø, var en Søn af ovennævnte Gunde L. til Fritsø og synes at være født i Begyndelsen af det 17. Aarhundrede. Efter at have rejst udenlands med sine 2 Brødre under Kjeld Stub som Hovmester forekommer han som Højunker 1636—40 og blev i sidstnævnte Aar forlenet med Eker Len og Sem

Gaard, men bortbyttede i 1643 dette Len til Vincents Bildt for Brunlag Len, som han beholdt til sin Død. 1639 havde han erholdt Lavrviks og Helleraas Tolderier, som han beholdt i flere Aar. Under den svenske Fejde i 1645 blev han udnævnt til Generalkrigskommissær i Norge tillige med Jacob Ulfeldt og Peder Vibe og laa under Krigen stadig paa Grænsen mod Sverige i Forening med Faderen. Uagtet han under Krigen kunde forstrække Kronen med Penge og i 1649 fik udlagt Gods paa Vestfold i Betaling herfor, bragte hans Stilling som Generalkrigskommissær og Lensmand ham i store økonomiske Vanskeligheder, og han maatte afstaa Gods til Kronen for Gjæld. Skjønt Krigskommissærernes Bestilling ophørte 1649, opnaedes det først 1658 at faa Regnskaberne afsluttede, og endnu 1665 var N. L.s Bo ikke sluttet, skjønt han var død, som det synes, i Slutningen af 1652. Hans Hustru, ^{ette} ~~Margrethe~~ Ovesdatter Gjedde, med hvem han var bleven gift i Landskrone 1643, opbød et Par Gange hans Gods, navnlig paa Grund af den Skade, Fritsø havde lidt af Vandflom, men døde kort efter, 4. Marts 1656, før der var blevet nogen Ende paa Opgjøret. Fritsø Jærnværk omtales første Gang under hans Besiddelsestid.

Saml. t. d. norske Folks Sprog og Hist. II, 525 f. *H. J. Huitfeldt-Kaas.*

Lange, Niels Gundesen, —1511, Rigsraad, til Lydum og Hennegaard, Søn af ovennævnte Hr. Gunde Nielsen L. († 1477), var Ridder 1467 og faldt 1471 i Brunkebjærgslaget i svensk Fangenskab. Senere var han Panteherre i Hind Herred (1474) og 1479 og 1486 Befalingsmand paa Aakjær. Desuden var han Rigsraad og havde Varde By og Vesterherred i Forlening. Han døde 28. Okt. 1511. Enken, Anne Nielsdatter Rosenkrantz, havde Vilstedgaard i Pant til 1528 og døde 1535, 92 Aar gammel. *Thiset.*

Lange, Ole Tønder, 1749—1814, Godsejer, er Søn af ovenanførte Godsejer Jens L. († 1790) og født paa Rødkilde 18. Juli 1749. 1789 købte han Hovedgaarden Bratskov i Vendsyssel, nogle Aar efter Oxholm, ligesom han ogsaa en Tid ejede Hals Ladegaard. Til Iværksættelse af landøkonomiske Forbedringer paa disse Godser fik han 1786—98 af Statskassen gjentagne Gange betydelige Laan, som særlig anvendtes paa Bratskov, hvor store Søarealer udtørredes, betydelige Kanal anlæg foretoges, og Hovedgaarden udparcelleredes og til Dels fordeltes til Bønderne, hvis Gaarde samtidig udskiftedes. L. døde i Kjøbenhavn 10. Maj 1814 som Justitsraad og General-

krigskommissær efter at have oprettet et Lægat for invalide Underofficerer; forinden havde han solgt Bratskov og købt Gaarden Kastrup paa Amager. L. var 1785 bleven gift med Ingeborg Cathrine Wilsbech (f. 15. Febr. 1766 † 24. April 1840), Datter af Justitsraad Erik W. til Sejlstrup ved Hjørring.

Statstid. 1814, Nr. 43.

C. E. A. Schøller.

Lange, Peder, —1661, til Kjærgaard, Søn af ovennævnte Hans L., studerede i sine unge Dage i Wittenberg (1607) og flere Steder udenlands, blev 1624 Fændrik ved 1. Riberfane af Adelens Rostjeneste og 1627 Lieutenant. Senere optræder han atter og atter som en af den jyske Adels fornemste Tillidsmænd; han var 1638 en af Adelens deputerede ved Forhandlingerne i Odense om Landværnets Indretning, blev 1646 Landkommissær og 1649 Landsdommer i Nørrejylland med Asmild Klosters Len og et Prælatur i Ribe som Løn. Oftere beholdt han et stort Antal Stemmer ved Valg af Rigsraader, men han kom dog ikke ind i Raadet. Da den svenske Hær 1658 rykkede ud af Riget, ledsagede han den som Kommissær for Ribe Stift. Souverænitetssakten 1661 bærer hans Navn først af den menige Adels, men allerede inden Aaret var omme, laa han i sin Grav, sagtens knækket af Sorgen over 4 voxne Døtres Død, som han Aaret tilforn paa én Gang havde jordet. Foruden Kjærgaard ejede P. L. Sneumgaard, købt 1626, men atter solgt 1646, da han afkjøbte sin Broder Gunde deres Fædrengaard Brejning. Han havde (før 1619) ægtet Lisbet Nielsdatter Friis (f. 26. Jan. 1587).

Thiset.

Lange, Thomas, —1471—, Prælat, Søn af Væbner Oluf I. og Mette Henriksdatter, nævnes 1459 som Kannik i Ribe, 1462 som Provst i Jelling Syssel, synes at have været Kantor 1462—66, da han blev Decanus, alt ved Ribe Domkapitel. Han udmærkede sig ved sin store Gavmildhed mod Ribe Domkirke, navnlig stiftede han 1471 flere Sjølemesser for sig og sin Slægt. 1495 nedlagde han sin ansete Stilling og gik i Vór Kloster, hvor han endnu levede 1502.

Kinch, Ribe Bys Hist. I.

O. Nielsen.

Lange, Thomas, 1829—87, Forfatter, er født i Kjøbenhavn 30. Nov. 1829 som Søn af Kancelliraad, Postmester L. og Ulricca Margrethe f. Andresen. $\frac{1}{2}$ Aar gammel kom han i Huset hos Morbroderen Pastor A. D. A. i Ho ved Varde, og ved her at være meget overladt til sig selv i fri Luft modtog han de Indtryk af en

ejendommelig, ensom Natur, som han selv mener have været bestemmende for hans hele Udvikling, og af hvilke i alle Tilfælde hans bedste digteriske Frembringelser ere udsprungne. Ho er og bliver for ham «Æventyrets Land, smilende grønt, en Oase i Ørkenen, ensomt, æventyrligt stille, omgivet af sin Halvcirkel af Klitter, fra Tavlebjærgene i Nord til de høje Horns Bjerge i Vest», og Præstegaarden der staar i en saadan magisk Glans for ham, «at Virkeligheden fortøner sig som Æventyr og Æventyr som Virkelighed», naar han i sin Erindring dvæler ved den Tid, han der havde sit Ophold — uvilkaarlig mindes man om Hauchs Barn-doms-liv i Malmanger Præstegaard og den Indflydelse, som den ensomme Fjældnatur her havde paa ham. Medens andre Børns Mærkedage ere Fødselsdage eller lignende Festligheder, vare L.s Mærkedage som Dreng saadanne, «paa hvilke noget usædvanligt havde vist sig i Naturen», og de Mennesker, til hvilke han følte sig draget, vare saadanne — og kun saadanne —, hvem Om-givelserne havde givet et Præg, eller som dog vare i saadan Over-ensstemmelse med dem, at de passede til Baggrunden. — I en Alder af o. 11 Aar kom han ved Morbroderens Forflyttelse bort fra Ho til Ringkjøbing. «Jeg havde en saadan Fornemmelse», skriver han, «som en Plante vilde have, hvis den kunde føle, naar den bliver oprykket af den Jord, hvori den er voxet», og en Følge heraf var, at han først næsten følte sig fjendtlig stemt mod de nye Omgivelser, og da senere ogsaa Egnen her øvede sin «smeltende Indflydelse» paa ham, vendte han sig i Begyndelsen fra den for ikke «ligesom at svinge Trofastheden mod det gamle Hjem». Efterhaanden opgav han dog sin Modstand og indsaa, at Naturen her var i nær Slægt med den, han havde forladt, og omtrent paa lignende Maade gik det ham, da han 1842 kom i Viborg Latin-skole; ogsaa her var der en «stor» og «stille» Natur: «det betyde-lige Højedrag mod Øst, i Syd Skoven og Bakkerne ved Hald og den sorte, bølgeformede Egn, hvor Almind Kirke troner i ensom Højhed». Skolens Rektor, den fintdannede F. C. Olsen (Poul Møllers Biograf), omtales af L. med megen Pietet og Taknem-melighed, og til den originale, æsthetiserende Overlærer Emil Wolle kom han allerede som Discipel i et Venskabsforhold, der senere fornyedes og end mere befæstedes, da Overlæreren efter at have taget sin Afsked levede i Hovedstaden og i Halvfjerdserne op-traadte som Forfatter.

1848 blev L. Student, men hint Aars nationale Bevægelse og

Løftelse synes at være gaaet aldeles sporløst forbi ham: stærkt begrænset, som han var og altid blev, har han vistnok kun kjendt Hjemstedsfølelsen og slet ikke Fædrelandskjærligheden. Uafhængig stillet i pekuniær Henseende — han ejede bl. a. den ene af de 2 bekjendte Kafé-Ejendomme paa Hjørnet af Kjøbmagergade og Skindergade, populært kaldet «Helvede» — levede han et frit, sorgløst Studenterliv uden at trykkes af Tanken om en Embeds-examen, og uden at den Vemod, der havde præget hans Barndom, og som dog ligger paa Bunden af næsten alt, hvad han har skrevet, ret ofte fik Lov at komme frem over for andre. I 1857 ægtede han Fanny Gjellerup, en Datter af Kancelliraad, Hospitals-læge i Odense G., og s. A. tog han endelig theologisk Embeds-examen, en Examen, som han for Resten aldrig gjorde nogen Brug af, ikke paa Grund af nogen Uoverensstemmelse med Folkekirkens Lære, men fordi han overhovedet ikke kunde tænke sig at være bunden til nogen som helst regelmæssig Gjerning. I en vis Periode af sit Liv har han aabenbart været stærkt optagen af Søren Kierkegaard. Han viste det direkte ved at udgive et — anonymt — polemisk Rimbrev mod Thurah og indirekte ved det fremtrædende spekulative, psykologisk-experimenterende Element, som er karakteristisk for adskillige af «Dialogerne» i hans første Samlinger: «I Ungdommen» (1858), «Smaaskitser» (1860) og «Poetiske Naturer» (1862). Men ligesom disse første Forsøg ikke synes at tilfredsstille ham selv, i det hver ny Samling bringer Omarbejdelser af et eller flere Afsnit i en af de foregaaende, saaledes gik de ogsaa næsten upaaagtede hen, og det var først «Æventyrets Land» (1865; 3. Opl. 1880), der vakte Opmærksomheden for ham. Ud fra Barndoms-minderne om Ho har han i dette «Billede af Livet og Naturen ved Blaavandshuk», som Undertitelen lyder, skabt et i høj Grad ejendommeligt, ægte digterisk Værk, hvor han — som ogsaa i sine senere Arbejder — kristelig-pantheistisk betragter og behandler Naturen som et levende Hele, der har Sjæl, og af hvilket Mennesket derfor ogsaa kan paavirkes, saa at det kommer til at staa ufrit; Hovedpersonen, Thisenius, er som en Personifikation af selve Omgivelserne med al deres oprindelige Kraft og Vildhed og deres Evne til efter hver Storm atter at falde i Ro og hvile i sig selv. — 1870 udkom «Aaen og Havet» (2. Opl. 1872). Her er det Naturbestemthedens dæmoniske Magt, der skildres. Moder og Søn ere begge i Slægt med den Egn, i hvilken de leve; i det Øjeblik, hun ved sin Elskers Side glider ned ad den mørke Aa, ud imod

Havet, synder hun ikke blot som Menneske, men hun bliver givet selve den dæmoniske Natur i Vold, og Sønnen maa følge hende, dels i Kraft af sit Slægtskab med hende og det, hvormed hun er i Slægt, dels fordi hun én Gang har kastet Forargelsens Skygge over ham. Natursymbolikken, der her spiller en saa stor Rolle, kom frem i en rent ud fuldendt Form i den lille Fortælling «De faldende Blade» («Romantiske Skildringer», 1872), det ypperste, L. overhovedet har skrevet; skjønnere, end det her er sket, kan Personlighedsforholdet til Naturen næppe gives, og man kan ikke tænke sig en finere Forstaaelse af selve «den store Stilhed». — «De lyse Nætter» (1875) er væsentlig et Modstykke til «Aaen og Havet»; Moderen her var stillet i Forhold til en tung, dæmonisk Natur, der tog Magten fra hende, og hun blev til Fald for sit Barn, men Grevinde Agnete i «De lyse Nætter» er Legemliggjørelsen af Skærsommernattens milde, dulmende Stemning, og Sønnen naar kun gennem hende sin Udvikling og sin Frigjørelse.

L.s følgende Arbejder staa ikke paa Højde med de nævnte. Der findes fortrinlige Enkeltheder i «Af Livet og Naturen» (1876), «Et Symposion» (1877) og «Nyt Liv» (1879), men allerede her mærkes det — hvad der bliver end mere fremtrædende i senere Bøger som «En Kjærlighedshistorie» (1882), «Sølvbrylluppet paa Højgaard» (1883) o. a. —, at Figurerne ere konstruerede ud fra et forud lagt Skema, der ikke tillader dem at handle frit, Fortællingen falder i det brede, Valget af Æmne er bundet inden for den samme snævre Kreds, og Stilen, der i «Æventyrets Land» og i «Aaen og Havet» jævnlig fik en gammeltestamentlig Klang af ikke ringe Virkning, bliver ofte tung eller endog ubehjælpelig. Disse Mangler finde imidlertid deres naturlige Forklaring i de Forhold, under hvilke L. levede. Han var en lykkelig Natur, lykkelig først og fremmest i sin egen urokkelige Tro paa at være en ægte Digter af Guds Naade, der oven i Kjøbet kunde leve for Poesien alene, lykkelig i sit Familieliv og for sin Titel af Professor, som han fik 1883, og taknemmelig for alle de mange Venner, han knyttede til sig ved sin, trods al den barnlig-naive Selvglæde, saa store personlige Elskværdighed. Men netop dette gjorde, at han aldrig følte Trang til Udvikling, til Anspændelse af sine Evner eller til at skaffe sig en videre Horisont. Han omgikkes kun Folk, med hvem han paa en eller anden Maade aandelig følte sig i Slægt, og ogsaa af dem konstruerede han sig en Karakteristik, en Bestemmelse af «Naturgrunden», der *skulde* passe, og passede saa

Virkeligheden ikke til Skemaet, forlod han dog ikke sin første Opfattelse, men spekulerede og spekulerede, indtil det endelig lykkedes ham at finde et Synspunkt, ud fra hvilket det stridige Fænomen lod sig indordne under den én Gang udstedte psykologiske Grundlov. Han læste overordentlig lidt og næsten kun ældre Skrifter, som han kunde halvt udenad — det var, som om han ligefrem værgede sig mod nye Indtryk —, og alt som Aarene gik, og han fik Barndomshjemmet paa Afstand, saa han ogsaa alt derovre i et eget fantastisk Skær, saa at han i Grunden endte med at betragte sit personlige Forhold til «Æventyrets Land» ikke som Romantiker, men som Mystiker; at han kun med lange Mellemlum, og efterhaanden sjældnere og sjældnere, besøgte Vestkysten, var vist heller ikke tilfældigt: han havde sit Billede af den færdigt, saaledes som han *vilde* have det, og han nærrede sikkert en halv ubevidst Frygt for, at Mystikken ligesom kunde svinde, naar man trængte sig for hyppig og for langt ind paa dens Enemærker.

Under et Ophold i Lyngby, hvor han i en Række af Aar havde været en stadig Sommergjæst, døde han 25. Avg. 1887 og begravedes paa Kirkegaarden sammesteds. Venner rejste paa Graven et af Lorens Frølich tegnet, smukt Monument, der bærer følgende karakteristiske Citat af Digteren selv: «Ham kom Herren i Møde, i det han aabnede hans Øje for det, som i Naturen er stille og vemodsfuld.»

Illustr. Tid. 1876, Nr. 868. Nutiden 1884, Nr. 399 og 1887, Nr. 572. P. Hansen, Illustr. dansk Lit. Hist. II, 602. Danmark 1888, S. 51 f.

Sophus Bauditz.

Lange, Thomas Nielsen, —1521, Rigsraad, var Søn af foranstaaende Hr. Niels Gundesen L. († 1511) og skrev sig til sin Fædrenegaard Lydum. Han var alt 1500 Dronningens Hovedsmand paa Tranekjær, hvilken Stilling han fratraadte 1506. 1504 var han Ridder og s. A. fejrede han i Ribe i Overværelse af Kongen, 5 Bisper osv. sit Bryllup med Hr. Claus Krummediges unge Enke, Else Pedersdatter Thott, der foruden Hovedgaarden Løjtved i Fyn tilførte ham en Del Forleninger, som hendes første Ægtefælle og hun havde i Pant af Kronen, nemlig Hønborg, Vester og Nørvang Herreder, Krarup og Rynkeby Len paa Fyn samt 2 Birker paa Laaland, hvilke sidste T. N., der da var bleven Rigsraad, 1513 afstod til Kronen mod Sunds Herred. Efter hans Død i Aarhus 1521 beholdt hans Enke og hendes Søn Hr. Erik

Krummedige saa godt som alle hans Len lige til hendes Død 1550. Hun skal som Enke have været Hofmesterinde hos Dronning Dorothea. *Thiset.*

Lange, Thor Næve, f. 1851, Filolog, æsthetisk Forfatter og Oversætter. L. er født 9. April 1851 i Kjøbenhavn; Forældrene vare Præsten ved Abel Cathrines Stiftelse Joh. Nic. L. († 1865) og Maria f. v. Holtzendorff. Allerede som 9 Aars Dreng begyndte han under sin Faders Vejledning at lægge sig efter de klassiske Sprog; i 1869 blev han dimitteret fra Metropolitanskolen, og 5 Aar senere tog han filologisk Embedsexamen, uagtet han som Student for en stor Del havde maattet ernære sig ved at give Undervisning, samtidig med at han flittig dyrkede skjønlitterære Studier. I 1874 henvendte det russiske Undervisningsministerium sig til Kjøbenhavns Universitet med Anmodning om, at man derfra vilde opfordre nogle yngre danske Filologer til at tage mod Ansættelse som Docenter i Græsk og Latin ved Akademier i Rusland; L. blev efter J. N. Madvigs Raad en af de udkaarne, og 9. April 1876, et Aar efter hans Afrejse fra Danmark, tiltraadte han Posten som Lærer i de klassiske Tungemaal ved det østerlandske Sprogakademi i Moskov, Institut Lazarew. Her virker han endnu og er desuden Docent i Latin og Græsk ved et «klassisk Gymnasium» i samme By; ved et tredje Institut, Lyceum Césarewitsch Nicolai, var han Lærer og «ældste Opdrager» fra 1877—87. I sidstnævnte Aar overtog han Stillingen som dansk Konsul i Moskov; i 1883 havde han ægtet Natalia Mikailowna de Protopopow (f. 28. Sept. 1856), Datter af Oberst i Garden, senere Adelsmarskal i Distriktet Swenigorod, Michael de P. Skjønt L. saaledes ved mange Baand er knyttet til Rusland, er han vedbleven at være dansk Undersaat og at tilhøre den lutherske Kirke. Sin Kjærlighed til Fædrelandet har han under sin lange Fraværelse fra dette bevaret usvækket; derom vidne bl. a. de Mindesmærker, han har ladet rejse over historiske Personligheder og Tildragelser: ved Finderup, paa Gradehede og i Helsing (Christiern Pedersen).

Uagtet L. selvfølgelig er stærkt optagen af sin flersidige Virksomhed i russisk Tjeneste — ogsaa som Skolebogsforfatter har han arbejdet og besørget forskellige Klassikerudgaver med russisk Kommentar —, har han ved Siden heraf kunnet overkomme en omfattende Gjerning som æsthetisk Forfatter i Modersmaalet og desuden skrevet en Mængde kritiske Afhandlinger, dels paa Dansk

— paa sin værdifulde Bog om Alexiej Tolstoi blev han 1894 Dr. phil. ved Københavns Universitet —, dels i sit nye Hjemlands Blade og Tidsskrifter, særlig i det af Katkow indtil dennes Død redigerede «Moskowskija Wjædomosti». I den danske Litteratur debuterede L. i 1874 med den i Forening med M. Cl. Gertz og Sigurd Müller udgivne «Euterpe», der indeholdt hans første Oversættelser af lyriske Digte fra ældre og nyere Tid, Smaating, som vakte Kjenderes Opmærksomhed ikke mindre som Vidnesbyrd om den fineste Forstaaelse af fjærne Tiders og fremmede Folks Føle- og Udtryksmaade end ved glimrende Sprog- og Versbehandling. I 1876 udgav han, opmuntret særlig af en trofast Veninde, Frøken Anna Petra Krarup, «Fra fremmede Lande»; i 1878 kom «Nogle Folkeviser, oversatte og efterlignede». I disse 2 smaa Bøger har L. behandlet en Mangfoldighed af Motiver fra de mest forskjellige Litteraturer; der er islandske, svenske, engelske og skotske, gammel-tyske og flamske, italienske og nygræske, serbiske, czechiske og russiske Sange, snart i tro Oversættelse, snart i en mere eller mindre fri Bearbejdelse, der dog altid gjør Indtryk af at lade Originalens Ejendommeligheder fuldt ud komme til deres Ret. Med lige beundringsværdig Sikkerhed og Finfølelse magter L. en Sonet af Dante eller Shakspeare, en gammeltysk Minnesang, et sydfransk Troubadourkvad og en skotsk eller russisk Folkeviser; overalt er Resultatet den højeste Grad af Troværdighed og Stemningsfylde, og i hvert enkelt Digt træffe vi en musikalsk Sans og en Teknik, der sikrer L. Rang mellem den danske Litteraturs ypperste Verskunstnere. Andre Bøger af L. ere «Wesna, Skildringer og Stemninger» (1886), en Række, af karakteriserende Biografier ledsagede Oversættelser af russiske Digteres Prosastykker, den aandfulde Rejse-skildring «En Maaned i Orienten» (1887), «Skitser og Fantasier» (1890) og endelig «Gjennem farvet Glas» (1894), en Digtsamling, hvor Oversættelser vexe med fine originale lyriske Poesier.

Sigurd Müller.

Lange, Tyge, —1614, til Kjærgaard, en Søn af ovfr. nævnte Hans L. († 1609), foretog i sine unge Dage vidtløftige, mangeaarige Studierejser i Tyskland, Frankrig og Italien og ansattes 1606 efter sin Hjemkomst i Kancelliet, hvor han allerede 1610 rykkede op til den betroede Post som øverste Sekretær. I Begyndelsen af det næste Aar deltog han i en diplomatisk Sendelse til Kurfyrsten af Brandenburg. Han blev rigt udstyret med Kannikedømmer som

Løn for sin Kancellitjeneste: fik 1608 et i Ribe (1613 et Prælatur sammesteds) og 1612 paa en og samme Dag et i Roskilde og et i Aarhus. Allerede 1614 (24. Maj) døde han (i Kolding). Han var ugift.

C. F. Bricka.

Lange, Villum, 1624—82, Professor og Landsdommer, var en Søn af Præsten i Helsingør Mag. Peder L. og Karine Villumsdatter og fødtes 15. Jan. 1624. Fra Herlufsholm Skole dimitteredes han 1641 til Universitetet, forsvarede 1643 en fysisk-medicinsk Disputats og tog s. A. theologisk Examen. Efter Faderens Død 1646 rejste han udenlands, studerede i Leiden og Oxford, besøgte ogsaa Frankrig og kom 1650 hjem til Danmark. Her var Opmærksomheden bleven hendragen paa ham, der i Leiden havde udgivet et Skrift om Bibelens Kronologi og i sin Brevvexling med Ole Worm havde vist stor Interesse for dennes antikvariske Studier. Trods nogen Mistanke til hans religiøse Meninger udnævntes han 1650 til Professor ved Universitetet. Endnu s. A. rejste han dog paa ny til Udlandet i Christian Rantzaus Følge paa dennes Sendelse til Wien, gik der fra til Italien, lagde Hjemvejen over Holland og kom tilbage til Danmark 1652, hvor han det følgende Aar fik Magistergraden. Matematik og Astronomi vare de Videnskaber, han nu fortrinsvis dyrkede, og han vandt i ikke ringe Grad Frederik III's Sympathi. Denne viste sig særlig derved, at Kongen 1656 overdrog ham at være sin Søn Christians (V) Præceptor, en Stilling, han beholdt til Okt. 1658. Men ogsaa til politiske Ærender benyttedes han. Saaledes sendte Kongen ham i dybeste Hemmelighed i Maj 1658 til den svenske befuldmægtigede ved Underhandlingerne efter Freden i Roskilde, Sten Bjelke, muligvis for at prøve Carl Gustavs Stemning over for en eventuel Statsforandring i Danmark. Og da Frederik III i Okt. 1660, efter at Arveregeringen var overdragen ham, lod et Udvalg af Stænderne sammentræde til Forhandling om Forfatningens fremtidige Stilling, udsaa han selv L. til Universitetets Repræsentant i dette. Men L. har ikke underskrevet Udvalgets Slutningserklæring om Hyldingsedens Aflæggelse, Haandfæstningens Udlevering og Haabet om en ny Reces, og en Beretning forklarer dette ved, at han i Mødet 14. Okt. skal have ytret sig vidtløftig om de forskjellige europæiske Grundlove og udtalt, at en lignende Ordning burde træffes i Danmark, hvorpaa Biskop Svane skal have afbrudt Mødet og udvirket en kongelig Ordre om, at L. ikke skulde indfinde sig til dets Fortsættelse.

Beretningen kan hverken bestemt godkjendes eller forkastes; hans Loyalitet mod Kongen og dennes Fortrolighed til ham tale imod den, men paa den anden Side var der hos L. en ikke ringe Skrive- og derfor maaske ogsaa Talelyst og til sine Tider ogsaa visse oppositionelle Tilbøjeligheder.

Hans Skæbne efter Statsforandringen synes ogsaa at tyde paa en Blanding af Naade fra Kongens Side med en Tendens til at holde ham paa Afstand. Han aflagde i Nov. 1660 Ed som Assessor i Kancellikollegiet, men fik ingen Bestalling, blev 1661 Medlem af Højesteret, men i Avg. s. A. sendtes han som Landsdommer til Jylland, i det han dog fik Lov til at oppebære sin Løn som Professor mod at stille en Vikar. Han tog Bolig paa Embedsresidensen Asmild Kloster ved Viborg og benyttede den Tid, som han sparede fra Embedsforretningerne, til politiske Overvejelser. Muligvis har han allerede i Frederik III's sidste Dage opsat en lang Afhandling om Reformer, vist er det, at han, der var en Ven af Griffensfeld, i en Række Breve til denne udviklede sine Ideer om Borgerstandens Fremme, om Hærens Reduktion, om Udlægning af Krongods til Officerer og Soldater, om Modarbejden af holstensk Indflydelse, om Reformer i Strafferetten og meget andet, Ideer, der vidne om et nationalt og humant Sindelag. Ved Siden deraf forsømte han ikke at tale sin egen Sag, ønskede saaledes, at Højesterets Medlemmer skulde have lige Rettigheder med Adelen, og skjulte ikke sin Misfornøjelse med sin Stilling, hvortil ogsaa bidroge de slette Bygninger paa Asmild Kloster, hvilken Gaard han for øvrigt 1670 ved et Mageskifte fik overdraget til sin Privatejendom. Sin Løn fik han under de daværende slette Finansforhold ikke helt udbetalt, først 1677 fik han et foreløbigt Afdrag paa sine Fordringer. Hans tidligere Venskab med Griffensfeld forhindrede heller ikke, at han strax efter dennes Fald, i April 1676, blev gjort til Medlem af en Kommission, der skulde undersøge Betalingerne til Kongens Kreditorer fra 1660 af. Endelig 1680 lykkedes det ham paa ny at komme til Kjøbenhavn; han blev udnævnt til Kancelliraad og overtog nu atter sin Virksomhed som Professor. 22. Maj 1682 døde han. Han havde 1653 ægtet Biskop Hans Resens Datter Anne, der overlevede ham.

Universitetsprogr. 1682. Wad, Dimitterede fra Herlufsholm II, 103 ff.
 Danske Mag. 5. R. II, 276 ff. A. D. Jørgensen, Peder Schumacher Griffensfeld
 I, 283 f.

J. A. Fridericia.

— Som *Astronom* har Villum Lange især behandlet Kronologien, saaledes i «De annis Christi» (1649), hvori han benægter Jordens Bevægelse om Solen, sætter den første Skabelsesdag til Mandagen 30. April 4042 f. Chr. og Korsfæstelsen til en Torsdag, hvilket sidste bragte ham i Strid med Konsistorium. Den gregorianske Kalender vil han have indført i det kirkelige, men ikke i det borgerlige Aar. Om Kometerne skriver han i 1667, at de opstaa og forgaa og ofte følge Jorden i dens Bevægelse om Solen, hvilken han altsaa her, i Modsætning til tidligere, indrømmer. Astrologien frakjender han ikke al Værd. Som *Mathematiker* har han skrevet «De veritatibus geometricis» (1656), hvori han søger at klare de matematiske Begreber over for M. Meiboms forvirrende Fremstillinger, men selv ikke undgaar Forvirring, f. Ex. ved at kalde Multiplikation med $\frac{1}{2}$ for Division med $\frac{1}{2}$. C. F. Pechüle.

Wiel-Lange, Frederik Johannes, f. 1849, Komponist og Præst. Han er født 20. Jan. 1849 i sin Bedstefaders Præstegaard i Viskinde, hvor Faderen, Karl Vilhelm L., den Gang var personel Kapellan; Moderen hed Bodil Marie f. Wiel. Efter Faderens Ønske studerede W.-L., efter 1868 at være bleven dimitteret fra det v. Westenske Institut, Theologi og tog sin Embedsexamen 1874, inden han fik Lov til at følge sin længe nærrede Kjærlighed til Musikken. 1875—76 gennemgik han Musikkonservatoriet i Kjøbenhavn, hvor han erhvervede sig gode praktiske og theoretiske Kundskaber, som bl. a. satte Frugt i en kort Forklaring til den af hans kjære Lærer J. C. Gebauer udgivne «Exempelbog til Harmonilæren». 1877 ægtede han Pianistinden *Minna Friis* (f. 12. Febr. 1856 i Holme), Datter af Musiklærer Niels Mich. F. og Laura f. Tørsløff, og sammen med sin Hustru, der ogsaa var Elev af Konservatoriet (1873—74), ernærede han sig nogle Aar som Musiklærer i Kjøbenhavn. Flere kjønne Sang- og Klaverhæfter (særlig «Märchenbilder»), som han har udgivet, ligesom en Koncertouverture, opført i Tivoli 1880, og et Koncertstykke, «El jaleo de Xeres», for Soli, Kor og Orkester, opført i Koncertforeningen, vidne om hans Kompositionsevne. Denne lovende Virksomhed afbrødes dog til Dels, da han 1883 fik Embede som Kateket i Maribo, hvorefter han fra 1886 har været Sognepræst i Brovst. Nogle nye Klaverhæfter og et Par aandelige Sange, komponerede af ham til N. K. Madsen-Stensgaards «Melodier til Salmebogens nye Tillæg»

(1891), tyde paa, at han ikke helt har svigtet sin gamle Tilbøjelighed til Tonekunsten.

Elvius, Danmarks Præstehist. 1869—84 S. 349. Schytte, Musiklex.

S. A. E. Hagen.

Lange-Müller, s. Müller.

Langebek, Jacob, 1710—75, Gehejmearkivar og Historiker, tilhørte en gammel Præsteslægt, hvis Tilnavn skrev sig fra Langebæk Præstegaard i Kallehave Sogn, hvor Stamfaderen, M. Jacob Andersen, og dennes Søn og Efterfølger, M. Anders Jacobsen Langebek, levede i Christian IV's Tid. I Skjoldborg i Thy var L. født 23. Jan. 1710. Her var hans Fader, Frederik L., Præst († 1727); Moderen hed Else f. Skytte († 1726). En Maaned før sin Død var Faderen indtraadt i nyt Ægteskab, med Sabine Marie Stoltzig, der siden ægtede Eftermanden i Kaldet, Hr. Oluf Kamp. Indtil sit 16. Aar undervistes L. hjemme, men allcrede da var hans Sans bleven aabnet for Minderne fra Fortiden, eller rettere, en ham medfødt Lyst til at granske Fædrenes Spor var kommen til Gjennembrud. Gamle Kirker med deres Ligstene og Mindesmærker, Slotte og Herregaarde, gamle Voldsteder, Kæmpchøje og Stendysser, Sagn og Saga, Saxe og Huitfeldt, kort alt, hvad der smagte af Oldtiden, fængslede hans Opmærksomhed i en overordentlig Grad. I Nykjøbing Skole paa Mors, som han derefter besøgte i 3 Aar, havde han den Lykke at nyde Undervisning af en Rektor (M. Vilhelm Rogert), der af samtidige skildres som en baade i Henseende til Lærdom, Karakter og Dygtighed udmærket Lærer. Da L. i Juli 1728 afgik til Universitetet, var han derfor vel funderet i de Kundskaber, Skolen havde ydet ham Adgang til, særlig i det latinske Sprog; men han var meget fattig, saa godt som forældreløs. Kun ved den største Nøjsomhed og Flid kunde han vente at komme frem i Verden. Men ingen af disse Egenskaber fattedes ham, og derhos besad han en overordentlig Arbejdskraft, en klar Forstand, en stærk Hukommelse, en brav Karakter og et gudfrygtigt Sind — dog uden Tilbøjelighed til de religiøse Overdrivelser, der i hans Studieaar bemægtigede sig ikke faa af hans ældre og yngre samtidige.

Formodentlig har L., da Hovedstadens Brand i Efteraaret 1728 forstyrrede alle Ting, for en Tid maattet forlade Kjøbenhavn for andensteds at søge sit Ophold ved Undervisning. I alt Fald fik han først 1731 2. Examen. Men allerede 1. April 1732 tog han

theologisk Attestats. Skjønt han fremdeles ved at «konditionere» med Møje maatte erhverve sit Underhold og skaffe sig Midler til at købe Bøger, der næsten vare ham uundværligere end Brød, saa kunde han dog nu mere frit hengive sig til Studiet af Fædrelandets Historie og Oldsager, der havde hele hans Kjærlighed. Under Benyttelse af de faa da tilgængelige Hjælpemidler lagde han sig med Flid efter det oldnordiske Sprog, vejledet af en islandsk Student. Senere erhvervede han ogsaa god Færdighed i flere nyere Sprog, som Skolen ikke den Gang gav Vejledning i, særlig i Engelsk og Tysk ligesom ogsaa i Oldengelsk og, hvilke andre Sprog der kunde tjene til Fremme for hans historiske Studier. Den Forbindelse med den bogelskende Etatsraad Fr. Rostgaard, som L. tidlig kom i, vistnok gennem sin trofaste Ungdomsven Oluf Bruun (III, 177), Huslærer hos Rostgaards Datter, Enkefru Conradine Sophie v. d. Maase, som Bruun siden ægtede til hendes Forældres største Hanne, blev betydningsfuld for L., i det den blev Middel for ham til baade at udvide sine Kundskaber og til at komme ind i større Forhold end dem, der ellers ere tilgængelige for en fattig ung Mand. Vel benyttede Rostgaard, der boede paa Krogerup ved Helsingør, L. som en Art Kommissionær i Kjøbenhavn til at besørge mangt og meget, der nu synes os mindre passende Hverv for en ung Videnskabsdyrker; men den lærde og ansete Mands Tillid og Fortrolighed lønnede dog L. for hans Møje, og de jævnlige Ophold paa det smukke Krogerup have uden Tvivl været oplivende og lærerige for ham. Særlig maatte Rostgaards store Manuskriptsamling, der siden kom i Universitetsbibliothekets Eje, og over hvilken vi endnu have en af L. forfattet Katalog, være oplysende og tiltrækkende for denne. Naar Rostgaard senere tog L. til Medarbejder ved den store danske Ordbog, han syslede med, da var Pengelønnen, L. nød, vel ikke stor i Forhold til det overordentlig besværlige Arbejde; men det grundige Kjendskab, han derved erhvervede til det danske Sprogs Ordforraad og Former, har dog sikkert bidraget til, at han kom til at skrive Modersmaalet saa rent og smukt som kun faa i hans Samtid.

Af endnu større Betydning for L. var det, at han 1735 kom i nærmere Forhold til den grundlærde Professor, kongl. Bibliothekar og Gehejmearkivar H. Gram. L. havde nemlig forfattet en dansk Oversættelse af «Kristni-Saga», som han i Haandskrift tilegnede Gram, i det han tillidsfuldt og udførlig fortalte ham om sin tidlig begyndte og stadig fortsatte Syslen med Fædrelandets Minder og

Oldsager og om sine litterære Fremtidsplaner. Gram fattede strax Velvilje for den unge Videnskabsdyrker, skaffede ham en Plads som Amanuensis ved det kongl. Bibliothek og optog ham senere (1739) i sit Hus. I Bibliotheket og i Omgangen med Gram, hvis fortrinlige Bogsamling fra nu af stod ham aaben, var der meget at lære for L., der ikke forsømte nogen Lejlighed til at forøge sine Kundskaber, og 1737 aabnede han sin offentlige litterære Virksomhed, da han i Forening med Ludvig Harboe begyndte at udgive «Dänische Bibliothek», der indeholder historiske Afhandlinger, Aktstykker, Meddelelser om udkomne Skrifter o. l. (s. VII, 84). Men da der, efter at 3 Stykker eller Bind vare udkomne af det nævnte Skrift, indtraadte en Standsning deri (1739), var L. betænkt paa Udgivelsen af en Samling «Monumenta Danica», der skulde indeholde alle Haande ældre og nyere Bidrag til Fædrelandets almindelige og specielle Historie. Vi have endnu L.s udførlige, latinske Prospectus (af 1740) til dette Samlerværk (Suhms Nye Saml. IV, 2, 62 ff.), som dog aldrig kom for Dagen, men hvori vi se de Planer dæmre, som siden kom til Udførelse i «Danske Magasin» og i «Scriptores rerum Danicarum». I de følgende Aar var L. stærkt optagen af Arbejdet paa den danske Ordbog; men da det syntes næsten uendeligt og berøvede ham Tiden til andre Studier, medens det materielle Udbytte for ham kun var ringe, maatte han til sidst standse dermed. Hans flittige og omhyggelige Forarbejder fandt dog siden god Anvendelse ved Udgivelsen af Videnskabernes Selskabs danske Ordbog.

Et talende Vidnesbyrd om L.s store Kjærlighed til Arven fra Fædrene var hans Stiftelse af det danske Selskab for Fædrelandets Historie og Sprog. En Kreds af yngre Mænd forenede sig nemlig efter hans Tilskyndelse og under hans Forsæde (8. Jan. 1745) med det Formaal at samle Bøger, Haandskrifter, Dokumenter, Portrætter, Kort, Mønter og, hvad andet der kunde fremme Kundskaben om Fædrelandets Fortid, og at udgive en Samling af historiske Kilder, særlig saadanne, som vare affattede i Modersmaalet, ledsagede af de fornødne Indledninger og Oplysninger. L. var ikke blot Leder af Foretagendet, men ogsaa den, paa hvem Arbejdet i alt væsentligt kom til at hvile. Men han havde baade Lyst og Evne, og «Danske Magasin», der blev Navnet paa Selskabets Tidsskrift, er et udmærket Vidnesbyrd om hans historiske Indsigt og Grundighed. Selskabets Virksomhed hilstes med almindeligt Bifald, og det fik i Lobet af faa Aar samlet meget værdifuldt historisk Materiale (s. «Det

kongl. danske Selskabs Begyndelse og Tilvæxt i de tre første Aar», 1748); navnlig viste Gram sig som Selskabets Velynder, ikke mindst ved den frie Adgang, han gav L. til at benytte de rige Kilder, som Gehejmearkivet gjemte. Kort sagt, alt saa lovende ud, og Christian VI tog 7. Jan. 1746 Selskabet under sin Beskyttelse og gav det Tilladelse til i sit Navn at antyde dette. Samtidig trak imidlertid en mørk Sky op over L. og hans Selskab. Han havde nemlig i det 1. Bind af «Danske Mag.» af og til rettet en og anden Fejl i Hofpræst E. Pontoppidans nys udkomne danske Kirkehistorie; særlig havde han etsteds, uden just udtrykkelig at nævne Værket, udtalt en meget stræng Kritik over dets Mangel paa Nøjagtighed i Specialundersøgelserne. Dette tog Pontoppidan sig meget nær og skrev et i O. Bangs «Samling af adskillige nyttige og opbyggelige Materier» trykt, anonymt «Brev angaaende den Dristighed, med hvilken A. Huitfeldt og andre Historieskrivere korrigeres af det Danske Mag.s Forfattere». Herimod udgav L. paa Selskabets Vegne nogle «Anmærkninger», der i en temmelig overlegen Tone, men med en knusende Virkning imødegik Pontoppidans Brev. I sin Vaande tog denne nu sin Tilflugt til Kongen ved en Klage, hvori han fremstillede sig som grovelig krænkede paa sin Ære og bad om Oprejsning. L. fra sin Side indgav ogsaa et Andragende til Kongen, hvori han til Satisfaktion for sig og Selskabet ansøgte om Plads ved Universitetet som Professor i Fædrelandets Sprog og Historie, dog uden Forpligtelse til at holde Forelæsninger, mod at han, «foruden «Danske Magasin», aarlig udgav et eller andet dansk Skrift til Ære for Landets Sprog og Historie». En saadan Begjæring af L. i samme Øjeblik, der var indkommet en alvorlig Klage over hans Færd, fandt Kongen dog «meget impertinent» af ham og bød, at han skulde indkaldes for Konsistorium og gjøre Pontoppidan Afbigt. Begges Fejdeskrifter skulde undertrykkes. L. maatte bøje sig; men den offentlige Mening gav ham Ret, og da Christian VI altid var mest tilbøjelig til at vise «Naade», naar han først tilstrækkelig havde tilkjendegivet sin Misfornøjelse, saa fik Sagen ingen ubehagelige Følger for nogen af Parterne. Til begges Ære kan det siges, at de siden bleve vel forligte og viste hinanden alt sømmeligt Hensyn. Som Selskabets Ordfører har L. i Skriftet «Videnskabers Tab i Kong Christian VI's Død» (1746) givet den afdøde Konge et smukt Eftermæle, da det rolige og stille Væsen, som var herskende under ham, efter L.s Mening var særlig gunstigt for Videnskabernes Fremme.

Efter at Frederik V havde besteget Tronen, fik det danske Selskab Prædikat af «kongeligt», og L. udtalte paa dets Vegne i «Videnskabers Haab under Kong Frederik V» (1747) de bedste Forventninger om Fremtiden. For ham selv, der endnu gik som «Studiosus», blev da ogsaa særlig de første Aar af denne Konges Regeringstid betydningsfulde. Da Gram nemlig døde 1748, blev L. efter et af Gram tidligere ytret Ønske udnævnt til hans Eftermand som Gehejmearkivar, hvorved han kom paa en Plads, der ret egnede sig for ham, ligesom han snart efter blev Medlem af Videnskabernes Selskab. I en «Jubeltale» i Anledning af den oldenborgske Kongeslægts Jubelfest 1749 har L. som Tolk for det danske Selskab skildret Stamfaderens, Christian I's, Historie. «Danske Magasin» fortsatte han til 1752; i alt foreligger der 6 Bind fra hans Haand, der altid ville beholde deres Værd som en uomstuelig Kilde til Fædrelandets Historie. Men dermed standsede ogsaa for lange Tider Selskabets Virksomhed, til Dels fordi andre litterære Planer optog Udgiveren. Gram havde nemlig allerede gjort ikke ubetydelige Samlinger til et dansk-norsk Diplomatarium. Denne Plan tog L. nu op med overordentlig Iver og afskrev eller lod afskrive en stor Mængde Breve og Aktstykker, især fra Middelalderen, og da det var ham klart, at skulde et saadant Værk blive nogenlunde fuldstændigt, maatte Nabolandenes Arkiver og Bibliotheker afsøges, saa opnaaede han, støttet af den ham altid gunstige Kancellipræsident, Grev J. L. Holstein, Statsunderstøttelse til en Rejse til Sverige og Østersølandene, hvilken foregik 1753—54.

L., der imidlertid havde faaet Titel af Justitsraad, gjorde en rig Høst paa sin Rejse, ikke at tale om, at han stiftede værdifulde Bekjendtskaber. I Stockholm blev han Medlem af «det kgl. Vetenskaps-Akademi». Som Ledsagere paa Rejsen havde han Arkivtegneren S. Abildgaard (I, 57) og Svenskeren N. R. Brocman, der blev ham særdeles hengiven og baade da og senere ydede ham udmærket Hjælp.

Efter sin Hjemkomst indtraadte L. 18. Maj 1755 i Ægteskab med Helene Marie Pauli (f. 1731 † 1766), der bragte ham saa meget, at han kunde købe sig en Gaard til Beboelse. Imidlertid søgte han at ordne og bearbejde det historiske Stof, han var kommen i Besiddelse af. Særlig Pris satte han paa den saakaldte «Kong Valdemars Jordebog», til hvis Oplysning han fordybede sig i Middelalderens Topografi og med stort Arbejde udkastede Kort over Danmark i Valdemarstiden. Af disse bleve nogle stukne i

Kobber; men det lykkedes ham dog ikke at faa Værket udgivet. Saaledes gik det ogsaa med meget andet, han arbejdede paa. Diplomatariet, som havde kostet ham saa uhyre Møje, kom ikke ud, — selv kunde han ikke afholde de store Udgifter, og Statsmidler vare vanskelige at opnaa, skjønt Grev Otto Thott, der 1763 var bleven J. L. Holsteins Efterfølger i Kancellipræsidiat, nærede stor Interesse for Foretagendet. Desuden stillede L. saa store Fordringer til Fuldstændighed, at han havde svært ved at afslutte. I Anledning af Mindedagen for Enevældens Indførelse havde han forfattet en Souverænitetshistorie, samlet et stort Apparat af oplysende Bidrag og faaet forfærdiget et tilhørende stort Kobberstik; men sidste Haand blev ikke lagt derpaa. (Souverænitetshistorien er udgivet af J. H. Bang i Programmerne fra Sorø Akademi 1881 ff. En Del af de tilhørende Aktstykker er ad andre Veje kommen for Lyset.) Af L.s Historie om de norske Bjærgværker, hvortil han havde samlet med utrolig Energi, fremkom kun 1. Stykke, der nærmest var Indledning, i Videnskabernes Selskabs Skrifter, men Resten fremkom aldrig. Hans store Samlinger til dansk Mønt-historie kom ikke for Lyset, lige saa lidt som et Sigil- og Monumentværk, hvorpaa han havde ofret meget. Til dette mindre heldige Resultat af en opofrende og anstrængt videnskabelig Stræben bidrog dels nogen Ubestandighed hos L. i Fastholdelsen af en Gang fattede Planer, dels hans store Beredvillighed til at hjælpe andre med Tilsidesættelse af egne Formaal, dels et skrøbeligt Helbred, som L. en stor Del af sin Tid maatte kæmpe med, og endelig Mangel paa de tilstrækkelige Midler. Dertil kom endnu, at et nyt, stort, patriotisk Foretagende i hans senere Aar trængte sig i Forgrunden og optog hans Tanker og Arbejdskraft.

1770 blev L. Etatsraad; den paafølgende Struenseeske Periode var meget nedtrykkende for ham, skjønt den ikke direkte berørte ham selv. Sine Følelser for Fædrelandets Nød og Jubelen over dets Befrielse (17. Jan. 1772) gav han et Udtryk i sine 3 «Skaldegigte», der dog langt mere ere Bidrag til Tidshistorien end Poesi. En anden Virkning af den nationale Befrielse var, at L. fik Mod til at begynde Udgivelsen af sin store Samling af Kilder til Fædrelandets Historie i Middelalderen, som han Aaret forud havde bebudet i en trykt «Intimatio». For at fjærne L.s Betænkeligheder ved de store Omkostninger, et Værk som det paatænkte vilde kræve, tilbød P. F. Suhm, hvem dets Fremkomst særlig laa paa Hjærte, at afholde Udgifterne derved, et Tilbud, som L. vel mod-

tog, men ikke kom til at gjøre Brug af. 1772 udkom 1. Foliobind af «*Scriptores rerum Danicarum medii ævi*», der modtoges med Bifald af alle kyndige. Ved Overrækkelsen til Kongen af Bindet modtog L. Guldmedaillen «*pro meritis*», ligesom det gøttingske historiske Institut optog ham som Medlem. Værket skred rask frem (2. Bind udkom 1773, 3. Bind 1774), da L. ved sit nye Ægteskab (24. Febr. 1773) med Marie f. Wulff, Enke efter Klokker ved Frue Kirke Niels Glud, havde faaet rigeligere Midler til sin Raadighed. Alt tegnede saaledes til, at nu skulde Frugten høstes af et overordentlig flittigt, til den historiske Videnskab indviet Liv. Men saa var Timeglasset udrundet. Efter kort Sygdom døde L. 16. Avg. 1775, 65 Aar gammel. Han var langt fra naaet halvvejs til Ende med Udgivelsen af det meget, han havde haft under Hænder. Men hvad han har udrettet, sikrer ham dog et uudsletteligt Minde i hans Landsmænds taknemmelige Erindring.

L.s litterære Fortjenester ere nemlig ikke udtømte med de Skrifter, der udkom under hans eget Navn. Mange fremmede Arbejder skyldes hans velvillige Hjælpsomhed overordentlig meget. Den restituerede Udgave af O. Worms «*Epistolæ*» (1751) havde næppe set Lyset uden hans Bistand. Han sørgede for, at Christian IV's Historie, som først Slinge og siden Gram vare døde fra, endelig udkom (1749). Hofmans «*Fundationer*» har han givet mangt et Bidrag til, ligeledes til «*Danske Atlas*», hvis sidste Dele (fra 4. Bind af) vistnok skyldes L. deres bedste Indhold. J. Worms «*Lexikon over lærde Mænd*» har han gennemgaaet og forøget betydelig; A. N. Ryges «*Peder Oxe*» er for en Del hans Værk; Pontoppidans «*Kjøbenhavns Beskrivelse*» har ham meget at takke for; hvad der i Videnskabernes Selskabs historiske Almanakker nu har Værd, skriver sig saa at sige altsammen fra L., og saaledes gaar det med flere Skrifter, som ikke her kunne nævnes, ikke at tale om, hvad Bistand han har ydet fremmede Historieskrivere som Lagerbring og Gebhardi. — Ved L.s Død fik hans store Samlinger — hvoriblandt utallige Notitser skrevne paa smaa Papirslapper — just ikke den omhyggeligste Medfart. Den største Del, særlig det haandskrevne Diplomatarium, gjemmes i Rigsarkivet; en Del findes i det kongl. Bibliothek; en Del er landet i Christiania. Men der er ogsaa det, som L. vides at have arbejdet paa, der nu synes tabt. L. efterlod en ypperlig Bogsamling, særlig godt forsynet med svensk Litteratur. — 2 Børn af 1. Ægteskab overlevede Fæderen og forplantede Slægten.

Grundtrækkene i L.s Karakter vare Retsind og Tjenstvillighed. I hans Breve, der alle ere i en smuk, klar og rolig, om end noget ensformig, Stil, fremtræder hans Personlighed tydelig for Læseren og efterlader Billedet af en varm Fædrelandsven, et elskværdigt, fordringsløst og trofast Menneske. Kan der end i hans yngre Aar, da han maatte kæmpe sig frem under vanskelige Kaar, paavises Træk af en Selvhævdelse, der maaske kan have noget stødende ved sig, saa tabte dette sig dog senere, da han for alle veltænkendes Bevidsthed stod som den uendelig flittige, kundskabsrige og hjælpsomme Videnskabsmand, der ikke misundte nogen, men vilde alle vel, som med ham vilde arbejde paa Formaal, der kunde tjene til Ære for Fædrelandet. Hædersmænd som Hielmstjerne, Suhm, Luxdorph — for ikke at nævne andre — vare hans hengivne Venner. De 2 førstnævnte lode efter hans Død slaa en Skuepenge til hans Ære. Suhm fortsatte Udgaven af «*Scriptores rerum Danicarum*» ved Hjælp af de af L. efterladte Materialer. I Fortalen til 4. Bind, hvoraf den allerstørste Del var færdigtrykt inden L.s Død, har Suhm med Sympathi og Varme skildret hans Levned; bl. a. har han bevaret det lille Træk, at L., som maatte gennemlæse saa overordentlig meget, dog daglig tog Tid til Læsning i sin Bibel. For øvrigt er det Suhms Dom om ham, at ingen — end ikke Gram — nogen Sinde har overgaaet ham i Kundskab til vort Fædrelands Fortid. Næppe er der heller nogen, som senere har naaet ham.

Worm, Lex. ov. lærde Mænd I og III. Suhms Saml. Skr. VI. XIV. XV. Nyerup, Langebekiana. Grundtvig, Danne-Virke I, 72 ff. Nye Danske Mag. IV. Werlauff, Det kgl. danske Selsk. i dets første Aarh. Danske Mag. 3. R. II. N. M. Petersen, Den dsk. Lit. Hist. IV, 326 ff. Hist. Tidsskr. 5. R. IV, 87 ff. Rørdam, Breve fra J. Langebek (1895). *H. F. Rørdam.*

Langeland, Rasmus, 1712—80, Handelsmand, foreviget i et Digt af Wessel som en af Korsørs Mærkværdigheder, førend Jens Baggesen fødtes sammesteds, var Søn af Christen L., der drev en lille Handel i Korsør, hvor R. L. døbttes 7. Okt. 1712. Han hørte til Byens driftigste handlende. 1759 fik han Privilegium paa at indføre Vine, hvad han dog ikke strax kunde benytte sig af, da et ham tilhørende Skib paa Vejen til Frankrig blev opbragt af Englænderne. 1768 oprettede han et grønlandsk Kompagni i Korsør til Hvalfiske- og Robbefangst med tilhørende Trankogeri. Han var fremdeles Medejer af Færgeløbet. Medens hans Handelsvirksomhed bidrog til Byens Opsving, og han ved forskellige Bygge-

foretagender tog Del i dens Udvidelse, har han dog maaske mest gavnet sin Fødeby ved at bøde paa dens slette Ry som Modtagelsessted for rejsende paa Landets Hovedroute. Efter 1759 at have faaet Bevilling til at holde Gjæstgiveri og Værtshus i en tilkjøbt Gaard byggede han siden en stor Gaard, bekvem til Modtagelse af fornemme rejsende, paa hvilken Bevillingen overførtes 1766. Imidlertid maa det være gaaet tilbage med Handelen, thi da han døde 17. Avg. 1780, befandtes hans vidtløftige Bo fallit. Hans Hustru Anne Marie begravedes 21. Juni 1778.

J. H. Wessels Saml. Digte ved Levin S. 303 ff.

G. L. Grove.

Langelott, Joel, 1617—80, Læge og Kemiker, født 12. Okt. 1617 i Ohldruff i Thüringen; studerede først Medicin i Rostock, hvor Simon Paulli den Gang var Professor, og da denne 1639 kaldtes til Professor i Kjøbenhavn, gik ogsaa L. til Kjøbenhavn og fortsatte sine Studier der under Paulli og Ole Worm. Senere gik han til Leiden, hvor han særlig lagde sig efter Kemi og blev Dr. med., der fra med Rasmus Bartholin og Villum Lange til England og kaldtes 1647 af Hertug Frederik III til Gottorp for at staa ham bi ved hans alkemistiske Forsøg. Han blev her strax ansat som Hofmedikus og Aaret efter som Livlæge og Bestyrer af det kemiske Laboratorium, en Stilling, hvori han forblev ogsaa under Hertug Christian Albrecht lige til sin Død, der indtraf 8. Dec. 1680 paa Gottorp. L. var vistnok en dygtig Praktiker, der nød stor Anseelse, derom vidner den Brevvexling, han stod i med en Mængde af Datidens Læger og Kemikere, og ganske særlig en Afhandling i Form af et Brev, som den lærde kielske Professor D. G. Morhof skrev til ham, og som findes aftrykt i Mangets «Bibl. chem. cur.» I, 168. Det lidet, L. har skrevet, vedrører dog kun Enkeltheder; hans Haab om i et større Arbejde at faa offentliggjort Resultatet af hans mange Arbejder om Metalforvandling gik ikke i Opfyldelse.

Møller, Cimbr. lit. II.

S. M. Jørgensen.

v. Langen, Franz Philip, 1709—51, Forstmand, Søn af Johannes Ludwig v. L., Arveherre til Riddergodset Oberstadt i Grevskabet Henneberg, og Anna Charlotta f. v. Seebach af Huset Gross-Fahner, blev født 20. Juli 1709 i Oberstadt. Efter at være uddannet som Jagtpage lagde L. sig efter Mathematik og Forstvæsen, deltog i Indretningen af nogle brunsvigske Skove og blev 1735 brunsvig-lyneborgsk Jagtjunker. 1737 fulgte han med sin ældre

Broder J. G. v. L. til Norge, blev udnævnt til dansk Hofjægmester, Medlem af Forstkommisionen og senere til 2. Kommitteret i General-Forstamtet. Ved dettes Ophævelse 1746 kom han i Spidsen for Tønsberg Saltværks Skove, men Aaret efter blev han afskediget, vendte tilbage til Tyskland og bestyrede de blankenburgske Skove i Brunsvig indtil sin Død, 16. April 1751. L., der vistnok var ugift, har udfoldet en betydelig Virksomhed, særlig ved Udarbejdelsen af Kort over en stor Del af Norge.

J. A. Krag, Bidr. t. d. norske Skovvæsens Hist. R. Hess, Lebensbilder hervorragender Forstmänner. Norsk Forstforenings Aarb. 1886 og 1891. Zeitschr. d. Harz-Verains f. Geschichte 1874. E. Holm, Danmark-Norges Hist. 1720—1814 II. *A. Oppermann.*

v. Langen, Johann Georg, 1699—1776, Forstmand, ældre Broder til ovennævnte F. Ph. v. L., blev født i Oberstadt 22. Marts 1699. Faderen lod ham undervise i «Skov-, Jagt- og andre Videnskaber», og han kom tidlig i Tjeneste som Jagtpage hos Hertuginde af Sachsen-Meiningen, senere hos hendes Broder Hertug Ludvig Rudolf af Brunsvig, der sendte den 20aarige Page til Hofferne i Stuttgart, München og Wien for at studere Jagten der. Hjemkommen blev L. 1721 udnævnt til Hof- og Jagtjunker, men synes tidlig at have sat Skovbruget over Jagten; 1726 nævnes han som Forstmester, og med stor Iver kastede han sig over at frede Skovene, befri dem for Servitutter og forbedre deres Dyrkning, bl. a. ved Indførelsen af fremmede Træarter, saasom Lærk og Ædelgran. Dernæst foretog han en Opmaaling, Taxation, Beskrivelse og Planlægning for de blankenburgske Skove og var saaledes sysselsat paa alle de Omraader, der skulde gjøre hans Navn berømt. I Steden for den gammeldags Plukhugst, ved hvilken man fældede enkelte Træer rundt om i hele Skoven, indførte han den regelmæssige Hugstinddeling, saaledes at der hvert Aar skulde hugges paa større samlede Flader: Naaleskoven, naar den var 80 Aar, Løvskenen i 40 Aars Alder, dog saaledes, at der blev overholdt enkelte Træer i 80, 120 eller 160 Aar, for at de kunde give svært Gavntre og kaste Frø (altsaa en Slags «Mellemskov»). — 1735 berejste L. Schweits, Frankrig og England; Aaret forud har han vistnok været i Norge.

Da Christian VI ønskede gennemført en Forbedring af de norske Skove, bad han sin Fætter Grev Christian Ernst af Stolberg-Wernigerode skaffe et Par kyndige tyske Forstmænd, som kunde forestaa Arbejdet. Grev Stolberg henvendte sig til den regerende

Hertug af Brunsvig Carl I og foreslog, at L. skulde træde i dansk-norsk Tjeneste, hvilket ogsaa skete 1737. Ledsaget af sin Broder, Franz Philip v. L., Hans Dietrich v. Zanthier og flere bekjendte tyske Forstmænd drog L. til Norge, hvor de 2 Brødre, der vare udnævnte til Højjægermestre, først dannede en Forstkommission, men fra 1739, i Forening med flere Embedsmænd, et General-Forstamt, som blev udrustet med en stor Myndighed og i vigtige Sager kunde sende Forestillinger og Forslag direkte til Kongen; fra 1744 blev det endog en Slags Overret i forstlige Sager. Med stor Dygtighed arbejdede man paa at opmaale Landet, beskrive det og udarbejde Kort over det, hvilket ogsaa blev udført for store Deles Vedkommende; de Langenske Kort, i Maalestok o. 1:100000, findes endnu i Norge. Af Hensyn til Kongsberg Sølvværk tog man sig med særlig Iver af denne Egns Skove, for hvis Drift der blev lagt en fast Plan. Ogsaa for Behandlingen af Landets andre Skove blev der givet gode Forskrifter, og man ansatte et ret talrigt Forstpersonale. L. omfattede i det hele Norges Forhold med megen Interesse; bl. a. var han Medlem af Direktionen for det norske Kompagni, der skulde drive mange Slags Bjærgværks- og Fabriksdrift. Den virksomme Mand, der hensynsløst greb ind i mange Forhold, mødte imidlertid megen Modstand, og Gejstligheden klagede til Kongen over, at L. ikke gik i Kirke og til Alters. 1742—46 har han i alt Fald til Dels arbejdet i Tyskland, men han vedblev at staa i dansk-norsk Tjeneste, indtil General-Forstamtet blev ophævet 1746, og har vist ogsaa deltaget i dets Arbejder efter 1742.

Efter at have lagt Plan for de wernigrodeske Skove traadte L. som Overjægermester i brunsvigsk Tjeneste og ordnede Driften af hele Hertugdømmets Skovareal. Han fulgte her lignende Fremgangsmaader som de ovenfor omtalte, men nærmede sig ved Bevarelse af et større Antal Overstandere til Højskovsdriften. Ved Kulturerne foretrak han Plantning for Saaning, gjorde stadig Forsøg med fremmede Træarter, af hvilke Hvidellen blev indført fra Norge, og søgte at skaffe Beboerne Vederlag for Afsavn af Skovgræsning ved mellem Planterækkerne at avle Græs, Kornsorter, Kartofler, Bælgplanter m. m. Med Aarene kastede L. sig tillige over flere og flere andre Erhverv. Ved Anlæg af Veje og Savværker, ved Forbedring af Flaadningen paa Weser søgte han at lette Skoveffekternes Afsætning, men han var ogsaa sysselsat med at brænde Tørvekul, Potaske, Kalk, Gips og Brændevin, drive Teglværk, Jærnværk og Glasværker, fabrikere Spejle, Stivelse og

Cikorie, slibe Sten, dyrke Grøntsager, Tobak og Frugttræer. 1750 grundlagde han ved sin Bolig Fürstenberg en Porcellænsfabrik og knyttede dertil en Tegne- og Malerskole. Fabrikken, der skulde konkurrere med Meissen, gav imidlertid Underskud; L. havde i Brunsvig som i Norge vanskeligt ved at arbejde sammen med højtstaaende Embedsmænd; Syvaarskrigen forstyrrede hans Virksomhed, og en af hans undergivne rettede nærgaaende Beskyldninger imod ham. Skuffet og misfornøjet forlod L. da for sidste Gang sit Fædreland og drog atter til Danmark.

1762 havde Overjægermester C. C. v. Gram (VI, 163) indtrængende anbefalet, at der blev foretaget en «ny Indretning» af de danske Skove, som end ikke kunde forsyne Hovedstaden og Hoffet med Brænde. Han ønskede til Hjælp en ung Forstmand og foreslog, at man gennem L. skulde faa Anvisning paa en saadan; men Frugten af Forhandlingerne blev, at L. selv kom til Danmark i Efteraaret 1763 og tog Ophold paa Jægersborg. I Løbet af de næste 3 Aar bleve under hans og Grams Ledelse de nordostsjællandske Statsskove, o. 50000 Tdr. Land, inddelte, opmaalte, beskrevne, taxerede, hvorhos der blev udarbejdet Kort og Driftsplaner for de enkelte Skovdistrikter. Fremgangsmaaden var omtrent som den tidligere beskrevne, dog skulde den største Del af Skovene drives som Højskov. De Langenske Driftsplaner med tilhørende smukke Kort, i Maalestok o. 1:20000 (maaske 1:10200), findes i Rigsarkivet. Der blev ansat 10 unge Førstere, som til Dels vare uddannede af L., og paa Jægersborg oprettede han et «Forstseminarium», hvor unge Medhjælpere bleve oplærte. Kulturerne, der bleve indhegnede, udførtes især ved Plantning, senere dog ogsaa ofte ved Saaning; jævnlig anvendtes Blanding af Løvtræ og Naaletræ; L. er den første, der i stor Udstrækning har dyrket Rødgran, Ædelgran, Skovfyr og Lærk i vore Skove. Mellem Planterne indvandt man Græs og gjorde lejlighedsvis Forsøg med at dyrke Rodfrugter, ja endog Kommen, «Jordæbler», Jordbær og Agurker. Samtidig søgte man at faa indfredet Skovene, afløst Servitutter, forbedret Retstilstanden og Transportvæsenet. Ogsaa ved den senere kongl. Porcellænsfabrik søgte man at benytte L.s Indsigt i Fabrikationen og hans Kjendskab til dens Hemmeligheder, hvilket vistnok bidrog til, at han aldrig blev løst fra sit Tjenesteforhold i Brunsvig.

Gram og L. mødte imidlertid megen Modstand. Deres Arbejder vare kostbare og Statens Pengemidler knappe; i Steden for

at udvide Virksomheden til alle Landets Skove begyndte man 1764 de omfattende Domænesalg, som gave store Skovstrækninger til Pris for Ødelæggelse. Hertil kom, at den aldrende L. var svagelig; allerede 1763 var han syg i 4 Uger; i Litteraturen omtales han som meget gigtsvag; 1768 synes man at have ventet hans Død; Aaret efter gjorde han, syg og sengeliggende paa Jægersborg, sit Testamente. 1770 bliver der, da han «skal være falden i urolige Tanker og ganske have mistet sin Forstand», beskikket ham 2 Værger, og fra den Tid laa han til Sengs og «havde ej mere sin fulde Sans»; i sine sidste Dage synes han dog at have befundet sig noget bedre. L. døde 25. Maj 1776 og blev begravet i Gjentofte Kirke; hans Værger ordnede efterhaanden hans Pengeforhold, der ofte vare i en mindre god Forfatning, skjønt han var ugift.

L., der i Litteraturen ofte kaldes Lange, er en af Skovbrugs-historiens mærkeligste Skikkelser: en stor Projektmager og ved Siden deraf en Banebryder, et stort forstligt Talent; en rastløs, urolig Mand, stridbar og umedgjærlig over for Myndighederne, voldsom i sin Optræden — endnu 1763 udfordrede han en tysk Borgmester, der havde tilskrevet ham et groft Brev, paa Kaarder —; godgjørende mod fattige, hjælpsom over for sine Arbejdere. Meget af, hvad han iværksatte, maatte mislykkes, fordi det var utilstrækkelig forberedt, andet, fordi han var for meget forud for sin Tid. Hans mest omfattende Arbejder, i Norge, fik næppe stor Betydning for Efterverdenen, men hvad han udførte i Tyskland og Danmark, har paa mange Maader indvirket paa den følgende Tids Skovbrug. Som Forfatter har han kun ydet lidt.

J. A. Krag, Bidr. t. d. norske Skovvæsens Hist. R. Hess, Lebensbilder hervorragender Forstmänner. Zeitschr. f. Forst- u. Jagdwesen 1883. Allg. Deutsche Biographie XVII. Norsk Forstforenings Aarb. 1886 og 1891. Tidsskr. f. Skovvæsen 1889. A. Bernhardt, Gesch. d. Waldeigenthums osv. A. Schwappach, Handb. d. Forst- u. Jagdgeschichte. M. v. Cube, Die geschichtl. Entwicklung d. Stolberg. Forsten. E. Holm, Danmark-Norges Hist. 1720—1814 II. A. Oppermann, Bidr. t. d. danske Skovbrugs Hist. 1786—1886. *A. Oppermann.*

Langer, Olaf Viggo Peter, f. 1860, Landskabsmaler. V. L. er født i Schönefeld ved Leipzig 11. Dec. 1860; Faderen var Xylograf H. P. Hansen (VI, 633). I 1864 flyttede Familien til Kjøbenhavn. Alt som ungt Menneske blev L. efter at have staaet 3 Aar i Malerlære Elev af V. Kyhn og senere af Kunstakademiet, hvis Klasser han gennemgik indtil 1887, samme Aar, som han ægtede Louise Frederikke Caroline du Plessis de Richelieu, Datter af Pastor

Louis Armand du P. de R. Sin Moders Familienavn Langer antog han i 1885 for at undgaa Forvexling med en anden Maler, den senere som Kunstsmed bekjendte Viggo Hansen. L. udstillede første Gang paa Foraarsudstillingen 1882 en «Mose i Bjærgskov ved Løjre»; senere har han hvert Aar givet Møde paa Charlottenborg, mest med Billeder fra Sydsjælland. Af hans Arbejder, der tiltale ved smagfuldt Motivvalg, elskværdig Naturopfattelse og omhyggelig Udførelse, erhvervedes i 1890 et, «Fra Knudshoved ved Vordingborg», af Kunstforeningen i Kjøbenhavn. *Sigurd Müller.*

Langgaard, Johannes Peter, 1811—90, Mekaniker og Industridrivende, er født 12. Maj 1811 i Kjøbenhavn, hvor hans Fader, Jens Bartholomæus L., var Urmager. Da det imidlertid kun gik smaat med Virksomheden, drog han med sin Familie til Landsberg an der Warthe i Tyskland, hvor han 1824 døde. Det antages, at Sønnen, der var Urmager ligesom Faderen, har arbejdet som Svend først paa Rygen og derefter hos Urban Jürgensen i Kjøbenhavn, hvorhen han, saa snart han selv havde fast Fod her, bragte sine yngre Søsken. Med Eneretsbevilling for 10 Aar oprettede han 1834 en orthopædisk Anstalt, den første her i Landet, og med kyndig Lægehjælp forestod han den til 1851. 1849 fik han Eneret paa en orthopædisk Maskine, som han udstillede 1851 i London. Hans livlige Begavelse lod ham dog ikke blive staaende herved. Ligesom han har komponeret ikke faa Musikstykker, væsentlig Danse og Romancer, er hans Navn knyttet til Patenter paa Rørdampkjedler og kjedelfødende Rektifikatorer (1872 og 1874). Men væsentligst knyttedes han til den danske Lerindustri. Allerede før 1851 havde han faaet Interesse for denne og konstrueret en Maskine til at lave Mursten paa. 1847 købte han Bondegaarden Hakkemose ved Taastrup paa Grund af det derværende gode Ler, og her oparbejdede han efterhaanden et af Landets største Teglværker, der fra 1883 ogsaa tilvirkede Terrakottavarer og Fajanceovne. Paa de nordiske Udstillinger i Kjøbenhavn 1872 og 1888 udstillede han sine Tilvirkninger, der begge Gange bleve prisbelønnede. Strax efter at have oprettet det orthopædiske Institut blev han Krigssekretær, og han steg efterhaanden til Kammerraad (1838), Justitsraad (1854) og Etatsraad (1886). Han døde i Kjøbenhavn 24. Juli 1890. Han blev gift 1. (17. Dec. 1835) med Henriette Catharine Frederikke Conradine Treschow (f. 17. Dec. 1818 † 12. Marts 1847), Datter af Justitsraad, Toldforvalter i Holbæk Andreas T. og Anna

Marie f. Wendel, og 2. (20. Marts 1849) med Charlotte v. Seydewitz (f. 26. Okt. 1826 † 12. Sept. 1891), Datter af Carl Christian v. S. og Sophie Amalie f. Møller.

Erslew, Forf. Lex. C. Nyrop, Camillus Nyrop.

C. Nyrop.

Langgaard, Siegfried Victor, f. 1852, Pianist og Komponist. L. er Søn af ovennævnte Etatsraad J. P. L. og fødtes i Kjøbenhavn 13. Juli 1852. Allerede fra Barndommen af udvikledes hans musikalske Evner under udmærkede Lærere som f. Ex. Franz Neruda, og efter at han 1870 var bleven Student, uddannedes han som Klaverspiller af Edm. Neupert og i Musiktheori af J. C. Gebauer. Fra 1873 gennemgik han Musikkonservatoriet, ved hvilket han fra 1881 har virket som Lærer i Klaverspil. I Forvejen havde han et Par Somre opholdt sig i Weimar, hvor han søgte yderligere Uddannelse hos Liszt. Fra 1878, hvor han debuterede som Koncertspiller, og indtil 1881 hørtes han hyppig her hjemme i Koncerter, ligesom han ogsaa paa et senere Besøg i Weimar (for det Anckerske Legat) gav en Koncert, hvor han spillede Kompositioner af sin Lærer Liszt og af Rubinstein, hvis Klaverkoncert Nr. 3 han udførte i Musikforeningen i Kjøbenhavn 1885. Af hans i Trykken udgivne Kompositioner kunne fremhæves flere Hæfter Klaverstykker og en Klaverkoncert med Orkester; pianistisk anlagte vise de den erfarne og elegante Klaverspiller. 1881 ægtede han den dygtige Pianistinde Emma Foss, Datter af Grosserer Holger T. F. og Wilhelmine Conradine f. Hornung, Datter af Pianofabrikant Conrad Christian H. (VIII, 105). 1889 fik han Titel af kongl. Kammermusikus.

Schytte, Musiklex.

S. A. E. Hagen.

Langgaard, Theodor Johan Henrik, 1813--83, Læge, var Broder til ovennævnte Etatsraad J. P. L. og fødtes i Kjøbenhavn 27. Juli 1813, kom i sin Barndom med Forældrene til Landsberg an der Warthe i Brandenburg og gik her i Latinskole samt arbejdede som Medhjælper hos Faderen. 1833 begyndte han at studere Lægevidenskab i Kjøbenhavn og tog 1841 Lægeexamen, gik det følgende Aar til Brasilien, hvor han praktiserede i Rio Janeiro og her fik den medicinske Doktorgrad. 1845 flyttede han til Sorocaba i Provinsen St. Paulo, 1847 til Campinas i samme Provins og 1872 tilbage til Rio, hvor han døde 31. Okt. 1883. Han var en meget anset Læge i Brasilien, af hvis Regering han modtog forskellige Udmærkelser, og interesserede sig i øvrigt særlig for Landets Fauna,

hvoraf han ogsaa skjænkede den zoologiske Have i Kjøbenhavn, som han oftere besøgte, flere sjældne Dyr, ligesom han lod vort zoologiske og ethnografiske Musæum tilflyde Forsendelser af Interesse. Til Belønning derfor fik han 1854 den danske Fortjenstmedaille i Guld. — 1842 ægtede han Hermantine Nicoline Christine Nielsen, Datter af The- og Porcellænshandler Lars N. i Kjøbenhavn.

Smith og Bladt, Den danske Lægestand, 5. Udg.

Jul. Petersen.

Langhoff, Boe Søren, 1797—1864, Boghandler, er født 1. Sept. 1797 i Helsingør, men fik sin Uddannelse i Odense hos S. Hempel (VII, 334), der 1817 anbefalede ham til J. H. Schubothe, i hvis Boglade paa Børsen i Kjøbenhavn han derefter fik blivende Plads, ja saa blivende, at han i 1828 efter Schubothes Død blev Ejer af Boghandelen. 1821 var han bleven forlovet med sin Principals Datter Marie Elisabeth, som han ægtede 20. Dec. 1828. Den gamle Boghandel fik med ham et nyt Opsving med Forfattere som Henr. Hertz, J. L. Heiberg, Carl Bernhard m. fl.; 1835 tilkøbte han det Poppeske Forlag og 1838 det Brummerske (III, 140). Han var Medstifter af Boghandlerforeningen (1837), Forlagsforeningen (1839) og Selskabet til Udgivelse af Oehlenschlägers Skrifter (1857), i den førstnævnte Forening var han Formand i 1838, 42, 43, 46 og 49. Paa Grund af Svagelighed overdrog han fra 1. Jan. 1862 Boghandelen, der stadig førtes under Firmaet «J. H. Schubothes Boghandel», til Sønnen *Johan Henrik Schubothe L.* (f. 31. Maj 1833 † 8. Okt. 1877). B. S. L. døde 4. Maj 1864.

C. Nyrop, Den danske Boghandels Hist. II. Delbanco, Festskr. i Anl. af Boghandlerforen.s Halvhundredaarsdag. Dolleris, Danmarks Boghandlere.

C. Nyrop.

Langhorn, Rasmus Peter, 1740—97, Præst, født paa Christiansø 27. Juli 1740 af Forældrene Premierlieutenant Henrik L. og Johanne f. Hirschnack, deponerede fra Herlufsholm 1759 og fik Attestats 1765, opholdt sig siden en Tid i Norge, blev 1771 Skibspræst paa en Kinafarer og gjorde 2 Rejser til Kanton. 1777 blev han Sognepræst i Bakke i Christianssands Stift, et i lokal Henseende overordentlig besværligt Kald med en meget stridbar Almue. Han havde gode Skolekundskaber og har Vidnesbyrd for gode theologiske og humanistiske Studier. Forfatterforfængeligheden synes tidlig at have bemægtiget sig ham, og allerede som Kandidat udgav han 1769 i Christiania 2 meget vidtløftige Prædikener, der angive Karakteren af hele hans Forfatterskab og bleve slemt med-

tagne af Kritikken. Det er den gamle orthodoxe Prædikemaade, dreven til Karikatur ved umotiverede Gjentagelser, haartrukne Definitioner og trættende Vidtløftighed, der i hans Arbejder raabe paa Nødvendigheden af en Forandring. For Præstegjæringen under vanskelige Forhold var han lidet skikket. Skjønt han med Iver tog sig af Menighedens Ungdom, skræmte han den ved sin Stræng-
hed, og i sine disciplinære Midler under Kampen mod Drukkenskab og Raahed var han uheldig, saa han indvikledes i højst ubehagelige personlige Stridigheder. Fattigdom og ulykkeligt Husliv gjorde ikke Stillingen bedre, og 1788 tog han Permission for i Kjøbenhavn at søge et nyt Embede, hvilket ikke opnaaedes. Vi høre nu ikke mere til ham, end at han lod enkelte Smaating trykke i de Aar, som hengik til hans Død, 17. Jan. 1797. — Gift 30. Avg. 1773 med Maria Flor, hvis Fader skal have været Kapitajn og boet i Vige-
land i Christianssands Stift.

Eckstorm, Sandfærdige Hændelser S. 119 ff. Nyerup, Lit. Lex. *D. Thrap.*

Langkilde, Hans Peter, 1777—1852, Godsejer, Søn af Rasmus L., Ejer af Biskopstorp paa Langeland, og Marie f. Møller, er født i Høje ved Svendborg 13. Juni 1777. Efter at han 1797 havde underkastet sig dansk-juridisk Examen og tjent nogle Aar som Forvalter, forpagtede han 1803 Knepholm paa Langeland; 1811 købte han Hovedgaarden Julskov ved Nyborg, som han ved ihærdig Dygtighed og ved Indførelsen af et fremskredet Agerbrug satte i udmærket Stand. I hele Stænderperioden var L. Medlem af Østifternes Stænderforsamling og i mange Aar Medlem af Svendborg Amtsraad, ligesom han havde en væsentlig Del i Tilblivelsen af det fynske Brandassuranceselskab og Oprettelsen af Fyns Diskontokasse. 18. April 1804 var L. bleven gift med Bodil Egelykke, Datter af Niels E., senere Ejer af Vejlegaard, hvilken Gaard L. arvede 1842. Han døde paa Julskov 25. Okt. 1852, hans Enke 3. Avg. 1863.

Galschiøt, Landbrug og Landmænd i Danmark. *C. E. A. Schøller.*

Langkjer, Svénné, 1808—83, Handelslærer, var født 29. Febr. 1808 i Bsted i Slesvig og kom 1827 paa Seminariet i Tønder. Han ernærede sig senere som Huslærer, bl. a. i Varde, og under sit Ophold der skrev han en lille Vejledning i Landmaaling (1834), hvorved han tjente saa meget, at han kunde rejse til Kjøbenhavn for at studere. Forskjellige Omstændigheder bragte ham til at opgive den akademiske Bane og lægge sig efter Handelsfagene. Han

besøgte forskjellige kommercielle Undervisningsanstalter i Tyskland for at gjøre sig bekjendt med deres Indretning og stiftede ved sin Hjemkomst 1842 det første kjøbenhavnske Handelsakademi, som han derefter ledede i en meget lang Aarrække, og som til Tider var stærkt besøgt. Han udgav adskillige Skrifter, dels af elementært mathematisk Indhold, dels omhandlende Handelsregning, Bogholderi og tysk Sprog og Grammatik. 1848 udnævntes han til Kommerceraad, og 1855 tog han Borgerskab som Grosserer. L. ægtede 1840 Kirstine Margrethe Hassel, f. Møller († 1858), Enke efter Gouvernementsskriver J. H. H. Han døde 29. April 1883.

Erslew, Forf. Lex.

E. Meyer.

Langsted, Adolf, f. 1864, Forfatter. L. er født 4. Febr. 1864 i Kjøbenhavn og er Søn af Oberst L. C. L. og Ida Vilhelmine f. Leth. Han blev Student fra Borgerdydskolen i Kjøbenhavn 1882, lagde sig efter Fransk, oversatte Racines bibelske Tragedier «*Esther*» (1888) og «*Athalie*» (1891) paa rimede Vers, desuden poetiske Arbejder af Th. de Banville, F. Coppée og C. Mendès, gjorde Rejser til Provence, Italien og Schweits, hyppigst dog til Paris. Ud gav i 1890 Digtsamlingen «*Vedbend*», et Bind aandelige Sange og Digte, som vandt almindelig Anerkjendelse, i 1893 Digtsamlingen «*Bukkar*» med et Forord af Chr. Richardt, hvori det hedder om L., «at han blandt de yngre er den, der paa den religiøse Digtningens Omraade vistnok er den videst fremskredne; med ikke ringe Inderlighed forbinder han Evne til at iklæde Tanker og Billeder en som oftest fin og smuk Versform». Han har desuden udgivet et Par større originale Digte: «*En Valfart til Bibelens hellige Land*» (1891) og «*Liv, en Præstegaardsidyl*» (1894). Han har virket som Lærer ved flere Skoler, fra 1889—95 som Inspektør ved Mariboers Latin- og Realskole. Han ægtede i Dec. 1892 Hedevig Margrethe Toxwærd, Datter af Kapitajn T.

C. Christensen.

Lanzky, Axel Waldemar, 1825—85, Sangdirigent, Søn af kongl. Kapelmusikus, Fagottist Johan Traugott L. og Caroline Juliane Wilhelmine f. Gerlach, blev født i Kjøbenhavn 19. Maj 1825. Faderen, som var en meget dygtig Musiker, uddannede selv sin Søn til Musiker, saaledes at denne allerede fra sit 16. Aar var i Stand til at ernære sig selv som Sang- og Musiklærer, medens han samtidig spillede i forskjellige Orkestre og navnlig uddannede sig til en dygtig Kontrabassist. I 1866 blev han i denne Egenskab

ansat som kongl. Kapelmusikus og beklædte denne Stilling til sin Død. Sin største Betydning har han haft som Sangdirigent. I en lang Række af Aar dirigerede han forskellige københavnske Sangforeninger, og da det i 1859 lykkedes at samle de københavnske Mandssangforeninger under en Centralstyrelse, var L. altid den, som indstuderede og dirigerede ved saadanne Lejligheder, hvor disse samvirkede, hvad han stedse gjorde med en Energi og Dygtighed, som kronedes med et afgjort Held. Som Komponist har han ikke skrevet meget, og hans Kompositionstalent var ikke stort; derimod besad han gode theoretiske Kundskaber og en betydelig Dygtighed som Arrangør og navnlig som Instrumentør, især for Harmoniorkester, og i denne Egenskab er han bleven benyttet meget, selv af nogle af vore betydeligste Komponister. I 1852 ægtede han Hansine Rosent († i Febr. 1881), Datter af Malermester H. R. L. døde 30. April 1885 i Kjøbenhavn; de københavnske Sangforeninger rejste et Mindesmærke paa hans Grav.

Søndags-Posten Nr. 552 og 1023. Schytte, Musiklex. *G. St. Bricka.*

Larcher, Frederikke Nicoline, 1812---92, Skuespillerinde. Jfr. Lange, der var født 24. April 1812 og Datter af Kammerraad, Amtsforvalter i Kalundborg J. M. L. († 1824) og Anna f. Trier, var ikke stort over 15 Aar, da hun 14. Avg. 1827 ved en Sommerforestilling fik sin Debut paa det kongl. Theater som Nathalie i «Korsikanerne». Hendes fine, ædle Ansigt, hendes smukke Organ og den med personlig Elskværdighed parrede Naturlighed, som var udbredt over hendes Spil, vandt strax Publikum for hende, og hun blev fra første Færd stærkt benyttet; men undtager man Roller, i hvilke det godmodige og naive dannede Grundlaget, hævede hun sig dog ikke til nogen højere Betydning for Skuepladsen. Dog bør det fremhæves, at hun som den Holbergske Leonore spillede saa fint og nydelig, at dette Rollefag næppe havde været bedre besat siden Holbergs Dage, og at hun i Titelrollen i «Yelva» fejrede en Triumf ved sin plastisk skønne og mimisk fortræffelige Fremstilling. Blandt hendes øvrige Roller kunne nævnes: 1828 Trine i «Aprilsnarrene», Ane i «Østergade og Vestergade», 1829 Frederikka i «Jægerne», 1830 Anine i «Cendrillon», Pernille i «Henrik og Pernille», 1833 Leonore i «Den stundesløse», 1834 Leonore i «Maskeraden», 1837 Leonore i «Henrik og Pernille», 1839 Mariane i «Capriciosa», 1840 Barselkonen i «Barselstuen», 1842 Abigael i «Et Glas Vand», 1846 Maria i «Bagtalelsens Skole», 1848 Laura i «Æventyr paa Fod-

rejsen». I sine senere Aar ved Theatret virkede hun kun yderst sjælden, optraadte sidste Gang 15. Jan. 1857 som Leonore i «Henrik og Pernille», afskedigedes ved samme Sæsons Udgang og døde 13. Marts 1892. — Hun blev 18. Avg. 1830 gift med Solodanser *Pierre (Peter) Joseph Larcher*, der var født i Gjentofte 29. Dec. 1801 og som Barn kommen paa det kongl. Theaters Balletskole. Skjønt hans Udseende ikke var det heldigste, forstod han dog at gjøre sig gjældende som en smagfuld og sikker Danser, hvorimod han som Mimiker aldrig kom til at indtage nogen betydeligere Plads. Hans Virksomhed som Balletkomponist indskrænkede sig til, at han indrettede Paul Taglionis Ballet «Danina eller den brasilianske Abe» for det kongl. Theater. Han døde 15. Juni 1847. *Edgar Collin.*

Larcher, Louise Frederikke Amalie, s. Jacobson (VIII, 370).

Larpent, Isaak Peter, 1798—1838, Læge, var en Søn af Grosserer, Revisor ved det asiatiske Kompagni Isaak L. og Susanne Sophie f. Schneider og fødtes 8. April 1798 i Kjøbenhavn. Dimitteret fra Metropolitanskolen 1817 underkastede han sig 1822 den medicinske Embedsexamen, fungerede 1821—24 som medicinsk Kandidat ved Frederiks Hospital og var samtidig Amanuensis hos Herholdt. Velbegavet og udrustet med livlig videnskabelig Interesse fik han 1824 Universitetets Guldmedaille for Besvarelsen af en medicinsk Prisopgave, erhvervede 1827 den medicinske Doktorgrad i Halle for en dygtig Afhandling, var Medudgiver af de fortjenstfulde «Samlinger til Kundskab om Kolera» (1831—32) ligesom af «Journal for Medicin og Kirurgi» (1833—35), men blev tidlig ramt af en kronisk Hjærnesygdom, der lammede hans Kraft og voldte hans Død 17. April 1838. — 1831 havde han ægtet Juliane Elise Mathiesen.

Smith og Bladt, Den danske Lægestand, 4. Udg. Erslew, Forf. I. ex.

Jul. Petersen.

Larsen, jvfr. Larssen.

Larsen, Adolph Alfred, f. 1856, Landskabsmaler. Adolph L. er født i Kjøbenhavn 27. Nov. 1856, Søn af Farver Jens L. og Franzine Marie f. Merkel. Efter at være forberedt paa Teknisk Institut arbejdede han en Tid paa Kunstakademiet, men gik senere over til Zahrtmanns Skole og udviklede sig, samtidig med at han studerede der, paa egen Haand til en dygtig og ejendommelig Landskabsmaler. Sit første Maleri udstillede han 1886, i 1889 fik

han den Sødringske Opmuntringspræmie, i 1893 den Neuhausenske Præmie for «Det indre af en Skov med gamle Træer», der erhvervedes til Nationalgalleriet, hvilket ogsaa blev Tilfældet med det i 1895 udstillede «Vinteraften».

Sigurd Müller.

Larsen, Alfred, f. 1860, Maler. L. er født 12. Maj 1860 i Landsbyen Stenderup ved Horsens, Søn af Skolelærer Sindal L. og Jensine f. Schjøler. 15 Aar gammel kom han til Kjøbenhavn og blev sat i Billedskærerlære, men forlod denne for, efter at være forberedt paa Teknisk Skole og af C. F. Andersen, at blive Elev af Kunstakademiet; da han havde gennemgaaet dette, studerede han en Tid under Krøyer. Sit første Billede udstillede han 1883; blandt hans Arbejder fra de senere Aar fortjene «De gamle paa Kirkestien», «Fattigfolk» og «Hjem» at fremhæves for deres elskværdige Stemning. L. har udfoldet en smuk og ret omfattende Virksomhed som Illustrator, saaledes af 3. Udg. af Fabricius' «Danmarkshistorie», Liisbergs «Christian IV» og det af Foreningen «Fremtiden» udgivne Værk «Gamle kjøbenhavnske Huse». I 1894 havde L. ministeriel Understøttelse til en Pariserrejse; senere har han gjæstet Belgiens og Hollands Gallerier.

Sigurd Müller.

Larsen, Alfred Christian, f. 1840, theologisk Forfatter, er en Søn af Præsten Lars Peter L. († 1879) og Nathalie Anina f. Ockenholt († 1871). Han blev født 12. Jan. 1840 i Randers, hvor hans Fader den Gang var Kateket, og 1857 dimitteret fra denne Bys Skole. Han valgte det theologiske Studium og underkastede sig allerede i Jan. 1862 Embedsprøven. Som Kandidat blev han Lærer ved Borgerdydskolen paa Christianshavn (1862—70), men samtidig fortsatte han sine theologiske og filosofiske Studier, og han har i Aarenes Løb udfoldet en ret betydelig Forfattervirksomhed. Han debuterede (1865) med en Afhandling om «Samvittighed og Videnskab», der betegner hans Udgangspunkt; den røber en ikke ringe Paavirkning af S. Kierkegaard. Næste Aar udgav han en Fortolkning til Jacobs Brev (2. Udg. 1889), nærmest afpasset efter de danske theologiske studerendes Tarv. Denne Fortolkning var det første Led i en lang Række exegetiske Arbejder, der behandlede de saakaldte katholske Breve og de fleste af de paulinske. Efterhaanden som hans Fortolkningsarbejde skred frem, voxede hans Originalitet; men det blev tillige kjendeligt, at han var stærkt paavirket af den nyere kritiske Theologi. Som Talsmand for denne

har han skrevet ikke faa mindre Skrifter, ved hvilke han er bleven en af den religiøse Liberalismes betydeligste Talsmænd her hjemme. Allerede i det lille «Skriftemaal» om Nadveren (1871) og endnu stærkere i «Theologiske Smuler» (1872) traadte den rationalistiske Profil frem, og i den Gruppe af Smaaskrifter, som han udsendte under Pseudonymet «Theodorus», har han, af og til i dialogisk eller Brevform, søgt at gøre Propaganda for en religiøs-ethisk, men ikke positiv-kristelig Livsanskuelse. Denne vil man bedst lære at kjende gennem den lille Bog om «Fremtidens Religion» (1887) og Afhandlingen om «Prædikerens og Humoristen» (i «Tilskueren» 1895). 1890 overflyttede han sin exegetiske Virksomhed fra det nye til det gamle Testaments Omraade, i det han udgav en Fremstilling af den nyere negative Kritiks Behandling af de 5 Mosebøger, og andre, lignende Arbejder ere senere fulgte efter, ledsagede af Oversættelser af de paagjældende gammeltestamentlige Skrifter. 1870 blev han ansat som Assistent ved det store kongl. Bibliothek, hvor han har fungeret som tilsynshavende paa Læsesalen. Siden sin egen Studentertid har han taget livlig Del i Studenterpolitikken og de indre Kampe i Studenterforeningen, og 1884 stillede han sig til Valg i en københavnsk Folketingskreds, men uden at blive valgt. Flere Foredrag og Smaaskrifter bære Vidne om den Opmærksomhed, med hvilken han har fulgt den studerende Ungdoms Liv og vor politiske Udvikling. *Fr. Nielsen.*

Larsen, Anders, 1801—68, Bonde. Lægprædikant, er født i Gamborg ved Middelfart 29. April 1801. Han fæstede sin Fædrengaard 1825 og blev det følgende Aar religiøst vakt af Præsten Salling i Vonsild; kort efter kom han i Forbindelse med Lederen af den fynske Opvækkelse, Chr. Madsen fra Drigstrup; han deltog nu i de paa Fyn saa hyppige Forsamlinger og klagede over sin Præst, Høgh, der vel prædikede ret kjønt om, hvorledes man skal forbedre sig og føre et kristeligt Levned, men da de fleste af hans Tilhørere vare uomvendte, saa passede den Prædiken ikke paa dem. Han stod i nær Forbindelse med den nedenfor omtalte P. Larsen (Skræppenborg), men da denne gik over til det grundtvigske Parti, kunde A. L. ikke følge ham, og der udviklede sig en Pennefejde mellem dem. 1842—48 var han Sogneforstander. I Aarene 1853—58 repræsenterede han Middelfartkredsen i Folketinget, hvor han sluttede sig til Bondevennerne. Han ægtede 1828 Maren Johansen fra Sinding Nedergaard ved Silkeborg; en Broder af hende, Jeppe Johan-

sen, var ligeledes en bekjendt Lægprædikant. A. L. døde 9. Maj 1868. Han hører til den Kreds af Mænd med betydelige Evner, der opstod i Bondestanden i de gudelige Forsamlings Tid, og han gik ikke saaledes op i Politikken, at han derover glemte sin første Kjærlighed.

Erslew, Forf. Lex.

L. Koch.

Larsen, Anton Laurentius, 1827—88, sproglig Forfatter, Søn af Maler Arne L. og Anne f. Midtjørstad, er født i Faabergs Præstegjæld i Norge 4. Nov. 1827. 1845 blev han Student fra Thronhjems Kathedralskole og tog det følgende Aar i Christiania filosofisk Examen. Han forlod dog snart Universitetet for at overtage en Gaard i det nordentjældske, der var bleven ham testamenteret af en Enkefru Finckenhagen, hvis Familienavn han ogsaa havde antaget, da han blev indskreven ved Universitetet. Forinden opholdt han sig i Skotland for at sætte sig ind i Landvæsenet og lagde her tillige Grunden til sine indgaaende Kundskaber i Engelsk. Efter senere at være bleven nødt til at opgive sin Gaard bosatte han sig 1860 i Kjøbenhavn, hvor han atter optog sit oprindelige Familienavn L., og fik 1867 dansk Indfødsret. Han levede her meget stille og tilbagetrukket, under flittig og samvittighedsfuld Syslen med forskjelligt litterært Arbejde. I den første Tid skaffede han sig navnlig sit Udkomme ved, for forskjellige Historikere, at afskrive Dokumenter i Gehejmearkivet, hvor han ogsaa 1864—65 havde en midlertidig Ansættelse som Vikar. Senere traadte han i det norske Rigsarkivs Tjeneste, i det han, med norsk Arkivassistents Gage, afskrev Dokumenter i de danske Samlinger til Brug for det norske Arkiv. Denne Stilling opgav han i 1881. En Frugt af hele denne Side af hans Virksomhed foreligger i hans Bog «Af en Afskrivners Optegnelser; nogle ældre Betydninger af nuværende danske Ord» (1881). Mere og mere vare dog hans grundige Sprogkundskaber i Engelsk og Svensk, i hvilke to Sprog han ogsaa 1869 opnaaede Bevilling som Translator, blevne hans væsentligste Virksomhedskilde, og særlig har han indlagt sig blivende Fortjeneste ved sine med stor Flid og Omhu udførte Ordbogsarbejder: «Svensk Ordbog for danske og norske» (1865), «Svensk—dansk-norsk Haandordbog» (1884) og «Dansk-norsk—engelsk Ordbog» (1880, 2. Udg. 1888). Han døde pludselig 22. Juni 1888, efterladende sig Enken Margretha Christina Augusta f. Grape († 1893).

Halvorsen, Norsk Forf. Lex.

Vilh. Thomsen.

Larsen, Axel Theodor, f. 1848, Officer, krigshistorisk Forfatter. A. L. fødtes 15. Okt. 1848 som Søn af nedennævnte Borgmester L. C. L. og blev Søkadet 1863, men gik senere til Koffardis; 1867 blev han Officersaspirant i Hæren, 1868 Sekondlieutenant, 1872 Premierlieutenant og gennemgik Officersskolens Generalstabsafdeling. Han udnævntes 1882 til Kapitajn, 1895 til Oberstlieutenant med Bopæl i Nyborg. L. har med Iver deltaget i Forsvarsbevægelsen, dels ved Foredrag, dels ved Artikler i «Vort Forsvar» og andendets. 1880—82 var han Medudgiver af «Danebrog, Ugeblad for Hær og Flaade». I Forening med Oberstlieutenant Frits Holst skrev han «Felttogene i vore første Frihedsaar» (1888); i H. C. Bering Liisbergs Værk «Christian IV» (1890—91) behandlede L. Krigshistorien. Hans største krigshistoriske Arbejde er den paa et stort Materiale fra danske og svenske Arkiver hvilende, grundige Monografi over «Kalmarkrigen» (1889); 1896 udkom 1. Afsnit af en tilsvarende Bog, «Kejserkrigen». End videre har L. udgivet flere livlig skrevne Bøger til Folkelæsning, saaledes «Christian IV's Krige» (1895) og 3 Bind «Dansk-norske Heltehistorier» (1893—95). — L. ægtede 1877 Augusta Frederikke Bülow (f. 1853), Datter af Overavditor, Byfoged i Skanderborg A. F. B.

Johannes C. H. R. Steenstrup.

Larsen, Carl Frederik Emanuel, 1823—59, Sømaler. Eman. L. var født 15. Sept. 1823 i Kjøbenhavn og Søn af Exam. jur. Lars Hansen L. (f. 1796 † 1824) og Louise Christine f. Weinreich, som overlevede Sønnen; han var Fætter til Blomstermaler C. Balsgaard (I, 467). Han blev efter sin Konfirmation sat i Malerlære, men fik ved at besøge Akademiet (1839—45) Lyst til at være Sømaler og søgte Vejledning hos Eckersberg og Kloss. Allerede 1845 udstillede han «Morgen ved Sjællands Kyst», der blev kjøbt til den kongl. Malerisamling, samt et Søstykke. S. A. fik han Tilladelse til at deltage i en Sørejse til Færøerne og Island med et Orlogsskib. Den Neuhausenske Pengepræmie vandt han 1851 for «Udsigt fra Langelinje til Toldboden», og s. A. fik han Akademiets Rejseunderstøttelse, som han dog først benyttede 1852—54. Han tilbragte en stor Del af Rejsen ved Middelhavet, og af sine efter Studier fra Rejsen udførte Billeder solgte han (1854) «Aften ved Middelhavet» og «Havnen ved Nieuwediep i Nordholland» til den kongl. Malerisamling. Aaret efter ønskede han at blive agreeret ved Akademiet, men tog dog sit Andragende tilbage, og

da han gjentog det i 1857, nægtedes Agregation ham. Imidlertid havde han i 1856 solgt sit største og modneste Arbejde, «Linjeskibet Valdemar krydser Sundet ind i en frisk Bramsejlskuling», til den kongl. Malerisamling. Kunstneren var i en tilsyneladende rask fremskridende Udvikling, hvorunder han vel ikke altid var tilstrækkelig Herre over sine Midler til at bringe fuld Harmoni i sine Arbejder, men de interesserede ved frisk og levende Behandling af Enkelthederne og viste, at han var i Besiddelse af Blik for malerisk Virkning og Lyst til større og friere Opgaver end dem, hans Lærere havde vovet sig til. Han havde ogsaa lagt sig efter Radering, men midt under hans Virksomhed bortrev Døden ham efter en kort Sygdom 24. Sept. 1859. L. var ugift.

Berl. Tid. 14. Okt. 1859. Weilbach, Kunstnerlex. *Ph. Weilbach.*

Larsen, Elliot Kirchhoff Joakim, f. 1846, Skolemand. Joakim I. er født 23. Maj 1846 i Nykjøbing paa Sjælland, hvor Faderen, Jens Christian L., var Førstelærer; Moderens Navn er Elise Cathrine Christiane f. Kirchhoff. Han blev 1865 dimitteret fra Jonstrup Seminarium og s. A. ansat som Lærer ved Frederiksberg Skolevæsen, hvor han 1874 blev Overlærer og 1885 Skoleinspektør for hele Kommunens Skolevæsen. Han har været Medlem af Pædagogisk Selskabs Bestyrelse i København, er siden 1888 Formand for Skolemøderne i Roskilde og siden 1893 Medlem af Bestyrelsen for Danmarks Lærerforening, hvis Formand han nu er. Han ægtede 1869 sin Morbroders Datter Elise Kirstine Adolfine Kirchhoff (f. 1845). L. er en dygtig Skolemand og har ogsaa indlagt sig Fortjeneste ved flere Skrifter angaaende Skolevæsenets Tilstand og Historie. Det betydeligste af disse er «Bidrag til den danske Folkeskoles Historie 1784—1818» (1893), hvor der er fremdraget meget hidtil ukjendt Stof, der kaster nyt Lys over den Tid, da Almueskolevæsenet grundlagdes. Foruden dette skulle nævnes «Meddelelser om forskjellige Forhold vedrør. Skolevæsenet i Danmark» (1880), «Bidrag til Københavns offentlige Skolevæsens Historie» (1881), «Sjællands Stifts Skolemøder 1844—94» (1894). Desuden har L. udgivet en Del Skolebøger, som have faaet megen Udbredelse. *L. Koch.*

Larsen, Frederik Julius, 1830—70, Retskyndig, var en Søn af Vaabenmaler og Malermester Ole I. og Maren f. Lindberg. Han fødtes i København 25. Juli 1830, blev Student 1846 og juridisk Kandidat 1851. Derefter arbejdede han paa Højesteretsadvokat

Liebes Kontor, i det det var hans Hensigt at uddanne sig til Sagfører, men han forandrede Livsplan og tog 1853 den slesvigske juridiske Examen. S. A. blev han ansat som Assistent i Ministeret for Slesvig og erholdt Universitetets Guldmedaille for Besvarelsen af den juridiske Prisopgave: «En Fremstilling af Hovedforskjellighederne mellem den slesvigske Civilproces og den almindelige danske i Forbindelse med en Udvikling af, hvorledes disse Afbigelse efterhaanden ere opstaede». Efter en Udenlandsrejse paa det Hurtigkarlske Stipendium i Aarene 1854—56 blev han sidstnævnte Aar udnævnt til Fuldmægtig i Ministeriet for Slesvig og fik det Hverv at holde offentlige Forelæsninger ved Københavns Universitet over de til det slesvigske Retsstudium hørende Discipliner. 1863 udnævntes han til titulær Professor og til Bureauchef under Ministeriet for Slesvig, hvilken Stilling han efter Hertugdømmets Udskillelse fratraadte 1864. I 1867 erhvervede han den juridiske Licentiatgrad for en Afhandling «Om Grænserne for den danske Arverets Anvendelighed i de indlemmede slesvigske Distrikter». 1868 udnævntes han til Assessor i Københavns Kriminal- og Politiret, og 10. Juni 1870 døde han i København. Foruden de nævnte Arbejder har L. skrevet «Den slesvigske Kriminalproces» (1862). 1864 ægtede han Maria Sophie Frederikke Schepelern, Datter af Generalmajor S. og Alexandrine Charlotte f. Flensborg. *Jul. Lassen.*

Larsen, Hans Peter Lauritz, 1823—91, Politiker, Landøkonom, fødtes 12. Nov. 1823 i Horsens og var Søn af Fuldmægtig paa Borgmesterkontoret, senere Brygger, Peter L. L. og Mette Kirstine f. Broe. L. gennemgik Fødebyens Borgerskole, kom derefter til Landvæsenet og forpagtede 1854 Søborggaard i Gladsaxe Sogn. Han ejede denne Gaard 1863—69, derefter Pilegaarden i Brøndby-øster Sogn 1869—73 og boede derefter indtil sin Død paa Frederiksberg. L.s praktiske Sans, klare Forretningsblik, Arbejdsevne og Arbejdsvilje førte ham frem til at øve en ikke ringe Indflydelse i det offentlige Liv og i forskjellige med Landbrugets Interesser beslægtede Sider af Forretningslivet. Han var saaledes Landvæsenkommissær fra 1868 til sin Død, Medlem af Landmandsbankens Bankraad og Delegation fra Bankens Stiftelse 1871 til sin Død og var en virksom Kraft for denne Bank, i en Aarrække Overbestyrer af de danske Sukkerfabrikkers Avlsbrug, Formand for Taxationskommissionerne angaaende Grundafstaaelser til Jærnbaner paa Sjælland og Laaland-Falster fra 1862, indtil han nogle Aar før

sin Død trak sig tilbage, og fungerede derefter som Opmand ved disse, Formand for Overformynderiets Laanebestyrelse for Københavns Amtsraads-kreds, landbrugskyndig Konsulent med Hensyn til Udlaanssager for Sparekassen for København og Omegn og de Spanjerske Legater, administrerende Direktør i Sjællands Stifts Brandforsikring i en Aarrække og Bestyrelsesmedlem i forskellige Aktieselskaber. Medlem af Københavns Amtsraad var L. fra 1865. Medlem af Landstinget fra 1866 til sin Død. Som Rigsdagsmand hørte L. til de Mænd, af hvilke enhver Folkerepræsentation har nogle og maatte ønske at have endnu flere: saadanne, der yderst sjældent holde Taler og derfor kun ere lidet kjendte af det store Publikum, men som uden for Arenaen med Indsigt og Flid tage det reelle Arbejde op og af deres Værksfæller betragtes som Støtter i den fælles Gjerning. Han, der var udpræget konservativ af Grundanskuelse, var Medlem af mange vigtige Udvalg, deriblandt ogsaa Landstingets Finansudvalg, og fra 1887 Medlem af Rigsretten. Ogsaa i Bestyrelsen for Landstingets Højre havde han Sæde saa vel som i Repræsentantskabet for Højres Organisation uden for Rigsdagen.

Han ægtede 3. Nov. 1854 Emma Poulina Sophie Berg (f. 9. April 1824 † 18. Nov. 1886), Datter af Kjøbmand i Rønne Poul B. og Sophie f. Munch. L., der 1889 udnævntes til Etatsraad, døde 5. Sept. 1891. Ved sit Testamente oprettede han et Legat paa 100000 Kr. til Fordel for trængende af Middelstanden i Københavns Amtsraads-kreds. *M. P. Friis.*

Larsen, Jens, 1807— , Lægprædikant, var Smed i Kirke-Værløse, men opgav sin Profession 1853, da han af en Del kristelige Lægfolk blev valgt og understøttet til at rejse om i Landet for som Prædikant at virke for den indre Mission. Han var 1856—57 Redaktør af «Den indre Missions-Tidende» og har saa vel her som andensteds skrevet mange Artikler, alle om kirkelige Spørgsmaal. 1856 udgav han et lille Hæfte «Aandelige Sange til Guds Børns Opbyggelse», der allerede 1859 udkom i 5. Oplag. En Del af Sangene ere af andre Forfattere, adskillige oversatte fra Svensk; men ikke faa ere af ham selv, og de vidne ikke blot om, at han har været en alvorlig, troende Mand, men ogsaa om en ikke ringe Begavelse. Han skal senere være bleven Irvingianer.

Erslew, Forf. Lex. K. Vinter, Oplevelser fra Menighedslivet i Kbhvn. og Sydøstsjælland S. 116 ff. *L. Koch.*

Larsen, Jens Henrik, 1773—1852, Præst, Forfatter, blev født 3. Maj 1773 i Nykjøbing paa Sjælland, hvor hans Fader, Lars L., var Kjøbmand; Moderen hed Zira Cathrine f. Sørensen. Blev 1792 Student fra Roskilde og tog 1796 theologisk Attestats. Efter en Udenlandsrejse blev han resid. Kapellan, 1801 i Kjøbelev paa Laaland og 1808 ved Aarhus Domkirke, hvorfra han 1815 forflyttedes til Sognekaldet i Slingerup; her blev han dog kun til næste Aar, da han vendte tilbage til Aarhus som Sognepræst ved Frue Kirke, og 1821 fik han sit sidste Embede, nemlig som Sognepræst for Holbæk og Merløse; 1849 tog han sin Afsked og boede derefter i Kjøbenhavn, hvor han døde 30. Maj 1852. Hans Hustru, Sara Sophie Margrethe f. Heusner (f. 30. Avg. 1771), en Lieutenantsdatter, med hvem han blev gift 1801, overlevede ham til 1862. 1805 tog han den filosofiske og 1821 den theologiske Doktorgrad; fik 1813 Titel af Professor. — At han var en kundskabsrig og til en vis Grad dygtig Mand med mange Interesser paa mangfoldige, saare spredte Omraader, fremgaar af hans Forfattervirksomhed, der var meget betydelig, især i kvantitativ Henseende, lige fra «Exegetisk-psykologisk Udvikling af Judas' Forræderi» til Spørgsmaalet: «Har Meridianen forandret sig?» — fra Afhandlingen: «Bør Præsterne paa Landet befatte sig med medicinsk Praxis?» (hvilket han besvarer bekræftende) til Artikler om Træplantning ved Vejene og om Aarsagerne til, at Agerdyrkningen gaar saa langsomt fremad, osv. næsten i det uendelige; thi han var en ualmindelig skrivelysten Mand. De Tidsskrifter, han begyndte at udgive, «Aarhus Amts økonomiske Annaler» (1810—11), «Økonomiske Skrifter» (1812) og «Eusebia, Tidsskrift for kristelige Religionslærere» (1814—15), naaede dog kun at udkomme i nogle faa Hæfter. Som Theolog stod han paa det rationalistiske Standpunkt; størst Interesse havde han for Landøkonomien (3 Gange fik han fra Landhusholdningsselskabet Præmier for indsendte Afhandlinger) samt for Topografien (han udgav Beskrivelser over Dele af Holbæk Amt (1832—42) og af Laaland (1833)) og for Arkæologien (Manuskripterne til en Del uudgivne antikvariske Samlinger testamenterede han til det nordiske Oldskriftselskab). Ogsaa en Del Prædikener, Digte og Anmeldelser foreligge fra hans Haand; men kun saare lidet af alt det meget, han har faaet trykt, er af blivende Betydning.

Erslew, Forf. Lex.

Vilh. Bang.

Larsen, Jens Vilhelm Ferdinand, 1830—92, Lithograf. Ferd. L. er født 4. Sept. 1830 i Kjøbenhavn, hvor hans Fader,

Lars Peter I., var Overskærer; Moderen var Christiane f. Brodersen. Efter sin Konfirmation kom han i Lære i Bing & Ferslews Stentrykkeri, i det han samtidig tegnede hos Portrætmaler C. L. Knutzen og gik paa Kunstakademiet (1843—50). Senere har han navnlig arbejdet i Em. Bærentzen & Co.s lithografiske Anstalt og dens Fortsættelse under Hoffensberg (VII, 490). Flere Blade i «Billeder fra Sø og Land» skyldes ham, ligesom han har udført en Del store Farvetryksbilleder, f. Ex. «Parti ved Gammelstrand» af Heinr. Hansen. Navnlig efter 1885 dyrkede han Kridtmaneren paa kornet Sten og udviklede en Friskhed i Behandlingen, der stiller de Blade, han herved frembragte, i Række med de allerbedste danske Lithografier. Her kan nævnes 2 Køer og nogle Hundehoveder efter O. Bache og en gammel Kone efter Rembrandts Maleri i den Moltkeske Samling. Han gjengiver Maleren lige til den maleriske Behandling. Paa Charlottenborg har han udstillet en Del Pennetegninger og Vandfarvebilleder. Han døde 22. Okt. 1892. — 28. Okt. 1856 ægtede han Marie Christine Sørensen (f. 22. Okt. 1838 † 15. Maj 1878), Datter af Formand ved Kjøbenhavns Toldbod Christian S. og Dorthea f. Larsen.

Weilbach, Konstnerlex.

C. Nyrop.

Larsen, Johannes Ephraim, 1799—1856, Retslærd, Politiker, Søn af Øhandler Knud L. fra Følleslev Sogn (Holbæk Amt) og Karen Sophie f. Hellebracht, Datter af Bødker og Skibstømmer Ephraim H. af Danzig, er født i Kjøbenhavn 11. Febr. 1799 i Kjælderlejligheden paa Nytorv Nr. 17. L. har senere en Gang lejlighedsvis over for Orla Lehmann mindedes «det lugtige og mørke Hul», hvori han havde tilbragt sin Barndom. I samme Hus fødtes 7 Aar senere Ludv. Chr. Müller, der i sine efterladte Optegnelser med stor Beundring mindes L.s Færdighed i at lave Legetøj og hans oplivende Underholdning. Omkring Aar 1814 flyttede Knud L. til Nytorv Nr. 2, der ejedes af M. P. Kierkegaard (s. IX, 146), som derved blev ikke blot hans Husfælle, men ogsaa hans Omgangsfælle, i det L.s Familie endnu bevarer Mindet om de livlige Diskussioner mellem dem. Dette stemmer ganske med, hvad J. E. L. selv beretter om Faderens aandelige Opvakthed, og Moderen siges at have været en meget energisk Natur, der kraftig ansporede Sønnens medfødte Flid og Lærelyst. Trods de trange Kaar i Hjemmet, hvor der var 3 Døtre foruden Sønnen, sattes denne derfor til bedre Uddannelse i et privat Institut og blev derved tidlig sat i Stand til helt at

sørge for sig selv. Efter at han i 1 $\frac{1}{2}$ Aar havde arbejdet som Extraskriver i General-Toldkammer- og Kommercekollegiet, ansattes han i Maj 1815 som Extraskriver ved Københavns Politiret med Løfte om at blive indstillet til Kopist ved Retten, naar han havde taget juridisk Examen for ustuderede, hvilken han bestod i Okt. 1816, hvorpaa han 11. Dec. s. A. efter A. S. Ørsteds Indstilling udnævntes til Kopist ved Politiretten og Politiets øvrige Forretninger og i Nov. 1818 til Fuldmægtig. I det følgende Aar dimitteredes han privat af Student A. G. Rudelbach til Examen artium og bestod Aaret efter den filosofiske Prøve, hvorpaa han af Lic. juris J. C. Kall manuduceredes til den fuldstændige juridiske Embedsexamen, hvis theoretiske og praktiske Del han bestod 1825. Derefter avancerede han 1826 til Politisekretær og 1828 til Politiasistent i Borgergades Station, hvorfra han efter 3 Aars Tjeneste overgik til Universitetet.

Samtidig med at han varetog sine Forretninger i Politiet paa den udmærkede Maade, hvorom hans overordnede Erklæringer over hans Ansøgninger bære smigrende Vidnesbyrd, og medens han forberedte sig til den fuldstændige juridiske Embedsexamen, havde han nemlig fundet sin rette Virkekreds inden for Retsvidenskabens Omraade og med sin ualmindelige Energi kastet sig over retshistoriske Studier. Alt i Aaret 1825 udkom, med Kolderup-Rosenvinges Undersøgelser som Udgangspunkt, hans «Yderligere Undersøgelser om Christian II's Love»; og derpaa fulgte i 1827—28 de helt igjennem klassiske «Bidrag til de gamle danske Provinsial-lovbøgers Historie», L.s ypperste Arbejde, som med ét Slag befæstede hans videnskabelige Ry, og som selv efter Dahlmanns Vidnesbyrd vilde være en Pryd for ethvert Lands Litteratur. Det var herefter en Selvfølge, at man, saa snart Lejligheden frembød sig, søgte at vinde Forfatteren for Fakultetet, og 8. Nov. 1831 udnævntes han derfor til Professor extraordinarius i Lovkyndighed med 1000 Rdl. i Lønning, hvilket var en Nedgang i hans tidligere Lønning af 100 Rdl. aarlig. 1836 udnævntes han derefter til Professor ordinarius og Assessor i Konsistorium med 1400 Rdl. i Lønning, hvorved han sattes i Stand til efter en mangeaarig Forlovelse at indgaa Ægteskab 11. Nov. 1837 med Caroline Holm (f. 1808 † 1891), Datter af Gadekommissær L. A. H. I denne sin Professorstilling forblev han, indtil han 30. Juni 1856 udnævntes til Justitiarius i Højesteret, efter at han alt 1839 var bleven udnævnt til extraordinær Assessor i samme Ret. Den store Anseelse, L. nød

ved Universitetet, gav sig Vidnesbyrd i, at han alt i 1838—39 valgtes til dets Rektor, hvortil han senere 2 Aar i Træk gjenvalgtes 1853—55. Der nedsattes ikke nogen Komité til vigtige Sagers Overvejelse, uden at L. indvalgtes deri, og den i hans samlede Skrifter trykte Betænkning over Universitetets Retsforhold til Trinitatis Kirke staar som et slaaende Vidnesbyrd om det udmærkede Arbejde, han udførte i dem, ligesom han end videre beklædte de akademiske Tillidshverv som Inspector qvæsturæ og Medlem af Stipendiebestyrelsen. At han tillige i 1850 valgtes til Efor for den Arnamagnæanske Stiftelse, var en Følge af den levende Interesse for den historiske Videnskabs Fremme, som han paa mange Maader lagde for Dagen, i det han i 1836 blev Medlem af det kongl. danske Selskab for Fædrelandets Historie og Sprog, i 1839 var Medstifter af den danske historiske Forening, i hvis Bestyrelse han sad fra dens Stiftelse til sin Død, fra 1853 som Formand, og i 1839 valgtes til Formand for det historisk-gencalogiske Selskab. Endelig blev han i 1841 optaget som Medlem af det kongl. danske Videnskabernes Selskab. 1850 udnævntes han til Etatsraad, 1856 til Konferensraad.

Ved Stænderforordningen havde Kongen forbeholdt sig Ret til at udnævne en Professor ved Universitetet til Medlem af Stænderforsamlingen, og det var et yderligere Bevis paa den fremragende Stilling, L. i kort Tid havde vundet ved Universitetet, at Kongens Valg i 1841 faldt paa ham som Afløser for Schouw. Med dette Valg begyndte L.s politiske Løbebane, som med en kort Afbrydelse fra 27. Avg. 1854, da han nedlagde sit Mandat som Landstingsmand under Konflikten med Ministeriet Ørsted, indtil 20. Juni 1855, da han gjenvalgtes, fortsattes indtil hans Død, 16. Nov. 1856. Stor og almindelig var Sorgen over hans forholdsvis tidlige Bortgang, og den gav sig talende Vidnesbyrd ved hans Jordefærd i Frue Kirke; thi hans Person og Virken havde i en sjælden Grad vundet ham Samtidens Højagtelse.

I sine yngre Dage havde han efter Sagnet et ganske livligt Væsen, og endnu i senere Tider kunde han vise sig ungdommelig indtil Barnlighed. Under en langtrækkende Debat i Folketinget var der en Taler, hvis af Vigtighed struttende, indholdstomme Foredrag fremkaldte en Nysen, Hosten, Hyssen og Larmen, som Formanden forgjæves søgte at dæmpe, og L., den alvorlige Universitetslærer, sneg sig da hen i en Vinduesfordybning, hvor han, uden for Formandens Synskreds, ivrig klappede med et Par Træ-

brevpressere. Men til daglig var han, alt som Aarene lede, bleven mere og mere indesluttet, ordknap, næsten sky, og hans Ansigts Udtryk havde faaet noget strængt og afvisende ved sig. Han lagde heller ikke Fingrene imellem, naar han mødte tomme Fraser eller anmassende Uvidenhed, men kunde da være ligefrem ubarmhjærtig, og netop ved den Umiddelbarhed eller Naivitet, som prægede hans Ord og Optræden, blev hans Slag da af knusende Virkning. Men bag den ru Skal gjemte sig dog et blødt og elskværdigt Sind. Han var elskværdig og velvillig mod enhver ærlig Overbevisning og ethvert redeligt Arbejde. Blev han varm for en Sag, var det næsten, som om han skiftede Væsen, og i saadanne bevægede Øjeblikke fløde da Ordene let fra hans Læber, medens han i Almindelighed talte stødvis og stammende, med idelige Gjentakelser. Men disse udvortes Mangler ligesom svandt bort under Indtrykket af hans hele Personlighed; den bar nemlig et slaaende Præg af Ærlighed, Sanddruhed og Vederhæftighed, og hans hele offentlige Virken viste sig baaret og bestemt af en ved grundig Overvejelse vundet sand og sikker Overbevisning, som han lige saa ærlig og kraftig gjorde gjældende, om end han, som i Forslaget om Rigsdagens Sammensætning, kom til at staa alene. Allerede deri maa man se en Hovedgrund til den stadig stigende Tillid, som han nød. Dertil kom saa den Jærnfid, som L. udfoldede hele sit Liv igjennem. Arbejdet var hans Livslyst. Bortset fra den Omgang, som hans offentlige Virken medførte, levede han stille i Hjemmet, i den nu forsvundne Professorresidens i Fiolstræde, mest i Bibliotheket, om hvis Rigdom paa juridiske, historiske og sproglige Værker den trykte Katalog bærer Vidnesbyrd. Der sad han Aar ud og Aar ind fra tidlig Morgen til sildig Nat. Aldrig unddrog han sig noget Hverv, som med Rimelighed kunde paalægges ham, og hvad han paatog sig, udførte han med en aldrig svigtende Grundighed og Samvittighedsfuldhed; thi L. skrev eller talte ikke, førend han var naaet frem til fuld Klarhed og Sikkerhed i Opfattelsen af en Sag, om end det mangen Gang kostede ham en langvarig og møjsommelig Kamp at naa dertil. Naar saa dertil føjes «den rige Kundskabsfylde, den skarpe Dømmekraft, den sluttede Bevisførelse og den klare Fremstilling», hvorom alle hans Arbejder bære Vidnesbyrd, er det forstaaeligt, at han i den akademiske som i den politiske Verden vandt en alsidig anerkjendt, fremragende Plads.

Betragte vi først hans akademiske Virksomhed, vare hans Forelæsninger paa Grund af hans stammende Foredrag vistnok

ikke særlig oplivende; men i den snævrere Kreds, som samlede sig om ham paa Examinatorierne, hvor Fortroligheden løste hans Tunge, virkede han i høj Grad vækkende og belærende. A. F. Krieger har særlig vidnet om det Udbytte, han havde af at søge ind til L. efter Forelæsningerne og der drøfte et og andet af de behandlede Æmner med ham. Og hvad Indholdet af hans Forelæsninger angaar, kan det med Sandhed siges, at af den Generation, der fulgte nærmest efter A. S. Ørsted, har ingen virket mere rigt og frugtbringende til den danske Retsvidenskabs Udvikling end L. Han supplerede og korrigerede Ørsteds grundlæggende Virksomhed paa forskjellig Maade. Ørsted, hvis umaadelige Betydning for den danske Retsvidenskabs Udvikling L. f. Ex. i Anmeldelsen af Algreen-Ussings Strafferet anerkjender og hylder paa den smukkeste og oprigtigste Maade, naaede aldrig til at give en selvstændig systematisk Fremstilling af den gjældende danske Ret, men vedblev, selv i sit Hovedværk, sin «Haandbog over den danske og norske Lovkyndighed», at benytte den begyndende Universitetslærers Methode ved at knytte sine Bemærkninger som Noter til en andens Arbejde. Paa den Maade begyndte ogsaa L., og i hans samlede Skrifter vil Formen mer eller mindre gjenfindes i Forelæsningerne over Retshistorien, Arveretten og visse Dele af Processen. Men i en Række andre Forelæsninger er L. naaet ud over denne, den formelle Tilegnelse hindrende, Ufuldkommenhed og har navnlig ogsaa indarbejdet det kolossale Stof, som Ørsted havde tilført Retsvidenskaben, i selvstændige, vel afrundede systematiske Fremstillinger af Familieretten, Formueretten, Statsretten og større Dele af Processen, der i Henseende til deres hele Anlæg og Form afgive Forbilleder for akademiske Lærebøger. Ørsteds mægtige Aand omfattede dernæst mange af Aandslivets Omraader, og han kom derved oftere ind paa Drøftelsen af mere almindelige Spørgsmaal. L. holdt kun af at dvæle ved juridiske Æmner. Kommer han i Personretten til at omtale Sjælssygdomme, nøjes han med at henvise til Ørsteds og Howitz' Afhandlinger og tilføje en Bemærkning om, at egentlig al saakaldet Sjælssygdom «skal have» sin Rod i en legemlig Sygdom eller Mangel. Dernæst var Ørsted en dogmatisk-filosofisk Jurist, udgaaet fra den Kant-Fichteske naturretliges Skole; men Historiker var han efter eget Sigende ikke. Derfor betragtede han den positive Ret fortrinsvis i Belysning af Retsinstitutternes almindelige Væsen og Øjemed, som han derhos, navnlig i ældre Arbejder, nærmest opfattede fra visse naturretliges Theoriers Synspunkt. Naar

han saaledes fortolkede Christian V's Lovs Arveregler, skete det fra først af med en naturretlig Betragtning af Arverettens rent vilkaarlige, positive Karakter som Udgangspunkt. L. derimod var fortrinsvis historisk-empirisk anlagt. Han tog sit Standpunkt i selve den positive Ret, hvis Ordning han i det væsentlige opfattede som en historisk tilbleven, praktisk virkende Kjendsgjerning, og stillede sig derfor i det hele taget skeptisk over for al Naturret. Naar den positive Lov efterlod Tvivl, søgte han derfor, f. Ex. ved Arveretsreglernes Fortolkning, tilbage til den historiske Retstilstand; og at han her var paa den rigtige Vej, viste sig bedst i, at Ørsted selv senere fulgte ham bort fra det naturretlige Udgangspunkt. For saa vidt L. paa sine Steder, f. Ex. i Spørgsmaalet om Erstatningspligtens Betingelser, kommer ind paa almindelige Betragtninger, henter han heller ikke sine Grunde fra nogen retsfilosofisk Theori, men fra selvstændige Overvejelser af Samlivets praktiske Krav. Slige Overvejelser spillede imidlertid en forholdsvis saa underordnet Rolle i hans hele Tankegang, at de mindre let kunde fordunkle hans Syn paa Lovens virkelige Indhold, og han naaede derfor til at se rigtigere paa Lovens Skjønningregler, end Ørsted, hovedsagelig med Fordringerne til et velordnet Skjøde- og Hypothekvæsen for Øje, var i Stand til.

I de henved 25 Aar, L. var ansat som Professor i det retsvidenskabelige Fakultet, forelæste han regelmæssig, kun med en enkelt Afbrydelse i 1847 paa Grund af Sygdom, for saa vidt ikke hans Gjerning i Stænderforsamlingen og Rigsforsamlingen hindrede ham deri. En enkelt Gang, i 1832—33, læste han over Strafferet og enkelte Gange senere over Landboret og Politiret, men gjentagne Gange over Familieret, Tingsret, Obligationsret, Afsnit af Processen samt Danmarks og Hertugdømmernes Statsret og endelig en enkelt Gang til Slutning over den danske Retshistorie.

Selv har han ikke udgivet nogen af denne Række Forelæsninger, og hans Forfattervirksomhed er derfor først ret kommen til Syne efter hans Død, da de med Undtagelse af Forelæsningerne over Strafferet, Landboret og Politiret ere blevne udgivne som Hovedbestanddel af hans samlede Skrifter (10 Bind, 1857—61). I levende Live havde han, bortset fra de retshistoriske Afhandlinger, der ville blive omtalte strax nedenfor, kun offentliggjort de af ham udarbejdede Afsnit af den danske Procesmaade, som han udgav i Forening med P. G. Bang (1837—43), nemlig extraordinær Proces og Læren om Arrest og Forbud.

Skjønt hans ovennævnte retshistoriske Afhandlinger havde banet ham Vej til Universitetet, naaede han dog først efter Kolderup-Rosenvinges Død til at holde Forelæsninger over Retshistorie i Aarene 1853—55 paa Grundlag af Kolderup-Rosenvinges trykte Værk. Det er beklageligt, at han først saa sent naaede til at behandle dette Fag, da Politikken lagde saa stærkt Beslag paa ham; thi vedblivende var dog Retshistorien, især den offentlige Rets Historie, hans Yndlingsfag og Gjenstand for hans frit valgte Studier. De ovenfor omtalte retshistoriske Habilitationsskrifter efterfulgtes i 1833 af den fortræffelige Afhandling om det extraordinære Tyvs- og Hælerbevis, der indvirkede bestemmende paa dette Bevismiddels Ordning i Forordningen af 8. Sept. 1841 § 7. I Indbydelsesskriftet til Universitetets Reformationssfest 1838 skrev han dernæst en historisk-statsretlig Afhandling om Rigsdage, Provinsialforsamlinger samt Rigsraadet i Danmark, der i dansk Bearbejdelse optoges i 1. Bind af «Historisk Tidsskrift», og som Indbydelsesskrift til Universitetsfesten i Anledning af Kongens Fødselsdag 1839 Afhandlingen om de danske Kongers personlige Deltagelse i Retsplejen. Ogsaa maa i denne Sammenhæng nævnes den historisk-statsretlige Afhandling, han som Rektor i 1855 skrev til samme Universitetsfest om Islands statsretlige Stilling i Riget, som vi nedenfor komme tilbage til.

Ved Siden af disse Afhandlinger maa derhos fremhæves de retsvidenskabelige Undersøgelser, der ere fremkaldte ved andre retsvidenskabelige Arbejder. Til en vis Grad have de vel Karakteren af Anmeldelser, indeholdende en større eller mindre Fylde af Oplysninger og Rettelser. Med Undtagelse af den hvasse Anmeldelse af Algreen-Ussings Strafferet beskæftige de sig ogsaa alle med retshistoriske Arbejder, saasom Kolderup-Rosenvinges Udgave af danske Gaardsretter og Stadsretter og Fougner Lundhs Udgave af Bergens gamle Bylov. Men jævnlig udfolde Forfatterens Bemærkninger om et andet Arbejde, og efter Omstændighederne ogsaa om en anden Forfatters Recension deraf, sig til en saa omfattende og selvstændig Behandling af Æmnet, at de for saa vidt kunne betragtes som væsentlig nye Arbejder. Som Exempel herpaa kan nævnes L.s Afhandling «Om Kongeværdighedens Arvelighed fordum i Danmark», der knytter sig til Schlegels Fremstilling med tilhørende Recension, og hans Kritik af Normanns «Dissertatio de jure representationis».

Denne hele Række Arbejder viser, med hvilken levende Inter-

esse L. vedblev at følge med paa Retshistoriens Omraade, og vi gjenfinde i dem hele hans store videnskabelige Begavelse inden for den ved hans hele Anlæg og Retning givne Ramme. Han arbejdede helst paa et givet, positivt Grundlag. Derfor laa egentlige Kildestudier mindre for ham, og han benyttede ogsaa hovedsagelig trykte Kilder. Bedst lykkedes de Afhandlinger og Afsnit for ham, ved hvilke han havde et forholdsvis fyldigt Kildestof for sig. Det granskede og udnyttede han med utrættelig Flid og stor Skarp-sindighed, belyste det med sin rige Viden fra alle Sider, historisk, sproglig og juridisk, drog paa Kjendsgjerningernes Grund sine sikre Slutninger, ordnede hele det rige Materiale i en klar og overskuelig Sammenhæng og skrev saa sine kundskabsrige, tankevægtige, formfuldendte Fremstillinger. Vel har man nu efter en Menneskealders Forløb et klarere Blik for Manglerne ved hans Methode, ligesom man maa erkjende Uholdbarheden af adskillige af hans Resultater i Henseende til Christian II's Love, Thords Artikler, Danehoffernes og Rigsdagenes indbyrdes Forhold og Udvikling m. m. Men ligefuldt vender man altid med Gavn og Glæde tilbage til Studiet af L.s retshistoriske Arbejder; de fængsle med en Charme, som ikke ældes, og ville vedblivende staa som Mærkepæle i den danske retshistoriske Forskning.

Forinden vi forlade hans akademiske Virksomhed maa paa dette Sted endnu fremhæves en sidste Gruppe af L.s retsvidenskabelige Arbejder, som ere fremkaldte ved de politiske Stridigheder inden for Riget. Dertil henhører saaledes det ovenfor nævnte Universitetsprogram om Islands statsretlige Stilling i Riget, der helt igjennem polemiserer mod de urigtige Opfattelser, der i saa Henseende vare gjorte gjældende fra islandsk Side. Men endnu mere havde dog Slesvig-Holstenismens falske statsretlige Paastande om den gjældende Arvefølgeordning inden for Monarkiet sat hans altid redebonne videnskabelige Pen i Bevægelse. Da 9 kielske Professorer i Aaret 1846 fremkom med deres Kritik af Kommissionsbetænkningen om Arvefølgen, fattede en Del juridiske og historiske Professorer ved Københavns Universitet den Plan at udgive et Skrift om Arvefølgeordenen i den danske Stat. Den foreløbige Undersøgelse af Arkiverne til dette Øjemed paatog L. og A. F. Krieger sig; den endelige Affattelse af Skriftet overtog L. Resultatet deraf blev hans vægtige Bidrag til de paa Konsistoriums Foranstaltning udgivne «Antislesvig-holstenske Fragmenter», der indledes med L.s lærde Afhandlinger om Samforleningsinstituttet og dets

Anvendelse paa Lensfølgen i Hertugdømmet Holsten (1848). Naar L. saaledes trofast kæmpede for Statsenheden inden for det danske Monarki, var det dog i Særdeleshed Bevarelsen af Sønderjyllands Forbindelse med Kongeriget, som det derigjennem laa ham paa Sinde at sikre. Det kunde ikke være andet, end at hans grundige historiske Studier i højeste Grad maatte have vakt og befæstet hans nationale Følelse for Sønderjyllands Danskhed, og denne hans Følelse gav sig da ogsaa alt i Stænderforsamlingen, f. Ex. i Andragendet fra 1844 i Viborg Stænderforsamling, kraftige Vidnesbyrd, ligesom den var den bærende Tanke i den ihærdige Kamp, han førte mod Regeringens Affattelse af Forslaget til Tronfølgeoven. Derved føres vi da naturlig ind paa Betragtningen af hans hele politiske Virksomhed.

Nord. Univ. Tidsskr. III. Erslew, Forf. Lex. Ludv. Kr. Müllers Eftermæle. O. Lehmann, Efterladte Skrifter. H. Matzen.

— Som ovenfor nævnt indtraadte J. E. Larsen i den aktive *Politik* 1841, da han kongevalgtes til Stænderne, hvilket Valg gjen- toges 1848; han mødte 4 Gange saa vel i Roskilde som i Viborg og var begge Steder Vicepræsident 1844 og 46. Den utrættelige Arbejdsomhed og positive Soliditet, der udmærkede ham som Jurist, lagde sig ogsaa for Dagen i Stænderne, men nogen fremragende Virksomhed udfoldede han ikke, og han var ikke blandt de liberale Førere, ansaas snarere for udpræget konservativ. Anderledes paa det nationale Omraade, thi paa dette tog han tidlig en bestemt Position, og han hørte til den berømte «Syvstjerne», som 1844 stiftede og derpaa ledede den slesvigske Hjælpeforening. Med Bevægelserne i Marts 1848 sympathiserede han ikke, han misbilligede de fleste Skridt, som den Gang gjordes, og udtalte dette paa sin ejendommelige djærve Maade. Efterhaanden undergik dog hans Anskuelse herom en Forandring, og i de følgende Aar var han et af det national-liberale Partis mest ansete Medlemmer, skjønt han hverken havde Evne eller Lyst til at optræde som Leder. Ved Valgene til den grundlovgivende Rigsforsamling i Okt. 1848 stillede L. sig i Kjøbenhavns 7. Kreds imod Advokat Brock og valgtes med 591 Stemmer imod 319; det var ved denne Lejlighed, at han paa en Vælgers Ytring om, at han «ikke var Demokrat», svarede: «Jeg er en bedre Demokrat end mange andre, som give sig ud for at være det; jeg er født i en Kjælder, jeg er udgaaet fra Almuen, regner mig endnu til den og holder af den; jeg kan ikke vide,

hvem der skulde være Demokrat, naar jeg ikke er det.» Og han havde Ret; hans Frisind var ikke bygget paa Theorier, og i visse Retninger kunde han være stærkt konservativ, men han var gennemtrængt af demókratisk Frisindethed, og denne Side hos ham udvikledes stedse mere og mere. Under Grundlovsforhandlingen fremsatte han et mærkeligt Forslag til Rigsdagens Sammensætning — et Etkammer paa 156 Medlemmer, hvoraf 50 folkevalgte, 90 klassevalgte som i Stænderne, 10 konge- eller korporationsvalgte, 6 for Island og Færøerne —, men dette, som subsidiaert var tiltraadt af Carl Neergaard, fandt ingen Tilslutning, og med Beklagelse tog han det tilbage. I de første Rigsdage sad L. i Folketinget for den samme københavnske Kreds, indtil han efter den anden Oplosning i Aaret 1853 gik over til Landstinget, hvor han saa, med en kort Afbrydelse 1854 under det Ørstedske Ministeriums Forfølgelser imod liberal-nationale Embedsmænd, havde Sæde indtil sin Død.

Hans Rigsdagsvirksomhed knytter sig navnlig til 3 Sager. Først i Tiden falder Fæstesagen; et oprindelig af Monrad indbragt Lovforslag om tvungen Overgang af Livsfæste til Selvejendom optoges af Bondevennerne, og som Ordfører for det nedsatte Udvalg anbefalede L. Forslaget til Vedtagelse, endog med saadanne Ændringer til Fæsternes Gunst, at selv Monrad tog Afstand derfra. Denne Betænkning, i hvilken det retshistoriske Moment er fremtrædende, blev i de følgende Aar det mægtigste Vaaben i Bondevennernes Agitation. — Den næste er Arvesagen. L. og Wegener havde af Regeringen været tagne paa Raad fra denne Sags første Begyndelse, det var dem, som i Forening havde udarbejdet alle Statsakterne, Renunciationerne, Deklarationerne osv., og deres Hovedopgave havde under disse Forberedelser, som mødte adskillige Vanskeligheder og bl. a. nødvendiggjorde en Forandring i en alt underskrevet diplomatisk Akt, været under den nye Tronfølgeordning at hævde og bevare Kongelovens Arvefølge som fælles for Kongeriget og Slesvig, altsaa for «Danmarks Rige»; det var for dem begge en dyb Sorg og Krænkelse, at Ministeriet under Bluhmes Lædelse, uden Nødvendighed og uden ret Forstaaelse, med et Pennestrøg opgav denne statsretlige Grundsætning. L. kæmpede med stor Dygtighed, hele Overbevisningens Varme og virkelig Veltalenhed imod denne Opgivelse; hans sædvanlige stammende og hakkende Foredrag med mange Gjentagelser af de samme Ord var som forvandlet, Ordene fløde frit fra hans Læber og føjede sig villig om hans Tanker,

han blev ligefrem veltalende og viste en parlamentarisk Aandsnærværelse, som ellers ikke fandtes hos ham. Hans Kamp blev forgjæves, og dette gik ham dybt til Hjærte; hans sidste Tale før den endelige Afstemning vidner derom, og han tænkte for Alvor paa at nedlægge sit Mandat, hvad det dog lykkedes hans Venner at forhindre. Det er betegnende for L.s Pligtfølelse, at skjønt han følte sig som ét med Wegener i denne Sag og nærrede dyb Harme over Regeringens Optræden imod denne, irettesatte han som Universitetets Rektor alvorlig Studenterne, da de havde protesteret imod Politidirektørens Forbud imod et Fakkeltog til Gehejmearkivarens Ære. — Endelig var der Rigsretsaktionen imod Ministeriet Ørsted. L. blev, meget imod sit Ønske, denne høje Domstols Formand, og de legemlige og aandelige Anstrængelser, som han derved underkastedes, bidroge sikkert meget til hans kort efter følgende Sygdom og Død; han var blandt de 8 — alle Landstingsmedlemmer —, som 28. Febr. 1856 stemte for Domfældelse, men lige saa mange — alle Højesteretsassessorer — voterede for Frifindelse, og denne var da efter Rigsretsloven Resultatet. Endnu bør nævnes, at det var L., som i 1855, da den nye Fællesforfatning for Monarkiet forelagdes Rigsdagen, i Landstingets Udvalg stillede og gennemførte det saakaldte første «Forbehold» i Rigsdagsbeslutningen, nemlig at Indskrænkningen af den danske Grundlovs Virksomhed kun kunde gjælde «saa længe, som Fællesforfatningen bliver opretholdt i anerkjendt Kraft og Virksomhed». L. tillagde dette Forbehold en væsentlig Betydning og udviklede saa vel paa Rigsdagen som i Artikler i «Dagbladet» dets statsretlige Beføjelse og dets Formaal.

Barfod, Dansk Rigsdagskal. Bille, Tyve Aars Journalistik, passim, særlig II, 46 ff.

C. St. A. Bille.

Larsen, Karl Halfdan Eduard, f. 1860, Forfatter. Forældrene, den begavede og flinke Ingeniørlieutenant Hans Peter L. og jysk Proprietærdatter Eleonora Christine f. Roedsted (begge f. 1836), døde tidlig. Faderen faldt ved Dybbøl i 1864, Moderen døde i Kjøbenhavn det følgende Aar. K. L., som var blevet født i Garnisonsbyen Rensborg 28. Juli 1860, kom saa i Huset hos Bedsteforældrene paa Fædreneside. Han blev Student 1877, tog Aaret efter 2. Examen, studerede derpaa Jura og Statsvidenskab. Men hans litterære Interesser gjorde sig stærkere og stærkere gjældende, og desuden drev hans Kunstnertemperament ham (fra 1881) næsten hvert eneste Aar

ud paa Rejse, navnlig til Tyskland. Embedsstudiet gik altsaa i Staa. Der stikker alligevel i ham et Stykke af en Videnskabsmand med baade Anlæg og Sans for videnskabelig Methode og for visse Arter videnskabelige Undersøgelser, se hans systematiske Samlinger af «Dansk Argot og Slang» (Tidsskriftet «Dania» 1895—96) og hans lille Bog «Dansk Soldatersprog» (1895).

Allerede tidlig havde han skrevet Komedier, Fortællinger og Vers. Men hans skarpe Kritik og Selvkritik holdt ham længe tilbage fra at offentliggjøre noget, og først i 1889 debuterede han, med de dramatiske Arbejder «Kvinder» og «Ære», som den Gang havde ligget færdige i 1½ Aar. De aabenbarede strax hans Fortrin som Digter, nemlig et strængt artistisk Syn, ualmindelig Opmærksomhed for det særegne og sære, megen psykologisk Fortolkningsevne og en sjælden Smidighed til at forvandle sin Stil efter de behandlede Sujetter og Situationer. Han er naaet højest i Skildringen af det aandelig stive eller bornerte og af dets Mod-sætning, det intellektuelt og moralsk uudviklede. Ingen er trængt saa langt ind i Tankegangen eller har saa naturtro gjengivet Ytrings-formerne hos vor Tids kjøbenhavnske Arbejder- og Middelstands-befolkning (se f. Ex. den ypperlige Figur H. P. Egskov i «Cirkler», 1893). Han er meget dansk i sin Sprogbehandling og meget dansk af Gemyt. Hans Hang mod det sære har gjort ham Overgangen let til diskrete Fremstillinger af det fantastiske, saaledes i den middelalderlig farvede «Brogede Bog» (1891) samt i Fortællingen «Dr. IX» (1896). Det sidstnævnte Sted er 2 Menneskers Gliden bort fra hinanden og over i Kunstnervirksomhedens fordækte Jegdyrkelse symboliseret som Indvirkning af en moderne Mephistopheles.

I. ægtede 1892 Marie Mathilde Minona Schwartzkopf, Datter af Etatsraad C. F. S. For det Anckerske Digterstipendium rejste han 1894—95 til Paris, Spanien og Marokko. *Vilhelm Møller.*

Larsen, Knud Erik, f. 1865, Portræt- og Genremaler. K. I. er Søn af Lærer Jens Peter L. (f. 1826) og Julie f. Olsen (f. 1826) og er født i Vinderød ved Frederiksværk 27. Avg. 1865. Efter sin Konfirmation kom han i Malerlære i Kjøbenhavn; omtrent samtidig havde han besøgt det tekniske Selskabs Skole, dimitteredes der fra til Kunstakademiet 1883 og fik 1889 dets Afgangsbrev som Maler. Han begyndte at udstille 1887, havde i 1890—91 Understøttelse fra det Bielkeske Legat som lovende ung Kunstner, vandt 1893 den Neuhausenske Pengepræmie for et Portræt, forestillende hans Fader

(tilhører Nationalmusæet i Stockholm), og s. A. ægtede han Frederikke Elisabeth Dall (f. 1870), Datter af Skolelærer Peder D. (f. 1825 † 1891) og Johanne f. Jensen (f. 1828 † 1887). L. udviklede sig imidlertid rask til en paalidelig og tænksom Kunstner, fast og sikker i sin Formgivning og naturlig, om end ikke særlig virkningsfuld, i sin Farve. «Barnedaab i Frederiksborg Slots Kirke» fik ved Udstillingen 1894 Akademiets Aarsmedaille og blev kjøbt til den kongl. Malerisamling. Desuden har han malet ikke faa gode Portrætter, hans egen Hustrus, Professor Th. Steins, Amtsforvalter Funchs. L. er ogsaa søgt som Illustrator, og blandt hans Arbejder i denne Retning kunne nævnes Illustrationer til Chr. Richardts «Vort Land» og det store nordiske Telegrafsekskabs Jubilæums-Festskrift.

Ph. Weilbach.

Larsen, Lars, 1758—1844, Skibsbygger og Værftsejer, er født 25. Marts 1758 og synes tidlig at have erhvervet sig en ganske betydelig Formue som Skibsbygger. 1802 købte han af Handels- huset Duntzfeldt, Meyer & Co. som Entreprenører for de tidligere østersøiske og guineiske Handelsselskaber disse Handels Pladser i Kjøbenhavn (nuværende Larsens Plads) for 42000 Rdl. Ved sin Død var han desuden Ejer af Blaa Pakhus med Bulværker og Grund, af Lade- og Lossepladsen bag Slotsholmsvagten foruden af forskellige Ejendomme i Kjøbenhavn og paa Christianshavn. Over for dygtige yngre, fremadstræbende Mænd synes han gjerne at have været hjælpsom; han var det saaledes 1806—7 over for Ankersmed Hans Caspersen (III, 417). Og han nød i det hele god Anseelse. Da Regeringen i 1807 efter Kjøbenhavns Bombardement nedsatte en Kommission, der skulde drage Omsorg for, at Indløbet gjennem Kalveboderne til Langebro kunde blive fremkommeligt for Skibe med 7 Fods Dybtgaaende til Gavn for Kjøbenhavns Proviantering ad denne Vej i Krigstid, blev L. et af dens 7 Medlemmer. Han døde først 18. Jan. 1844. — 20. Marts 1807 havde han ægtet en Datter af Kontreadmiral Svend Martin Ursin, nemlig Jacobine Krüger (f. 25. Marts 1772 † 3. Okt. 1819), som tidligere havde været gift med Premierlieutenant i Søetaten G. J. K., der 1798 blev kasseret og forvist til Munkholm.

Erslew, Forf. Lex. C. Nyrop, Et Stykke dansk Haandværks- og Fabrik- historie S. 48. M. Rubin, 1807—1814 S. 604. *C. Nyrop.*

Larsen, Lars, f. 1821, Industridrivende. Han er født 31. Jan. 1821 i Kjøbenhavn, hvor hans Fader, Jørgen L. (Andebølle), var

kongelig Kusk; Moderen var Karen Marie f. Nielsen. Forældrene døde tidlig, og kort før sin Konfirmation kom L. i Sadelmagerlære; han blev Svend 1840 og drog saa strax til Tyskland, hvor han arbejdede i Stettin, Leipzig og Dresden, men navnlig i Berlin. En tvungen Deltagelse i Gadekampen 1848 i denne By havde nær kostet ham Livet, men det var dog først Danmarks Kamp mod Oprørerne i Hertugdømmerne, der kaldte ham tilbage til Fødelandet. Efter som Haandværker at have gjort Tjeneste i Arbejds-kompagniet blev han 1849 Værkfører hos Hofstolemager C. B. Hansen (VI, 607), og med eget Borgerskab ledede han fra 1853 selvstændig Tapetsererværkstedet hos denne, hvis Datter Claudine Marie (f. 8. Jan. 1835 † 10. Dec. 1893) han ægtede 17. Nov. 1854. Sammen med sin Svoger Charles H. overtog han 1867 hele den C. B. Hansenske Virksomhed, som han med Prædikaten Hofmøbel-fabrikant var Medindehaver af til Jan. 1894. Forretningen var i denne Tid stadig voxende, og den deltog med Ære i en Række Udstillinger fra 1872 i Kjøbenhavn til 1893 i Chicago. Han var imidlertid ikke alene virksom i sin Forretning. Da «Foreningen for Lærlingers Uddannelse» 1874 var stiftet, blev han dens Formand, hvad han stadig senere har været. Som saadan udvirkede han Oprettelsen af Lærlingeforeningens Lotteri (1877), hvad der igjen gjorde, at han, da man ikke ønskede at forny de enkelte Industri-lotteriers Koncessioner, var virksom for Dannelsen af et almindeligt dansk Vare- og Industrielotteri (1886), for hvis Forretningsudvalg han blev Formand. Lotterioverskuddet er for Lærlingeforeningens Vedkommende navnlig anvendt til Oprettelsen af et Lærlingeplejehjem (1882) og Arbejdsalderdomshjemmet «Fredenshus» (1895). I Fællesrepræsentationen for dansk Industri og Haandværk, som han har haft Sæde i fra dens Stiftelse i 1879, har han desuden arbejdet for Oprettelsen af et Svendehjem i Kjøbenhavn, hvad der ved Omstændighedernes Magt endnu kun er blevet til Indsamlingen af en ganske betydelig Sum. Hele hans offentlige Virksomheds Karakter ligger i Arbejdet for disse 3 Hjem, men selvfølgelig er den kommen frem paa endnu flere Steder: i Kjøbenhavns Industriforening, som han paa forskjellig Maade har været knyttet til siden 1875, i den broderlige Arbejderklasses Hjælpeforening, i Kjøbenhavns Fængselselskab osv. Fra 1876—89 var han ogsaa Borgerrepræsentant, og endelig maa det nævnes, at han fra sin Stilling i Kjøbenhavns Borgervæbning, som han i 1870 forlod ved dens Omdannelse, bærer Titelen Kapitajn.

A. Bauer, C. B. Hansens Etabl. C. Nyrop, Udstillingen i 1880 af kunstind. Frembringelser. Nordstjernen 1895, Nr. 26.

C. Nyrop.

Larsen, Lars Christian, 1813—73, Borgmester, født 19. Jan. 1813 i Odense, Søn af Gjæstgiver Frederik L. (f. 1773 † 1853) og Karen f. Theilgaard (f. 1780 † 1831), blev 1829 Student fra sin Fødebys Skole og 1833 juridisk Kandidat. Han var 1835—41 Fuldmægtig hos Kammeradvokaterne Schack og Sporon og 1841—48 Notarius for Københavns Borgerrepræsentation. 1843 blev han Prøveprokurator, men da han 1844, skjønt Aktør i en Sag imod «Fædrelandet», offentliggjorde sit Indlæg i dette Blad, blev Aktionen frataget ham og hans Prøvetid til Straf forlænget, saa at han først i Avg. 1846 blev Overretsprokurator. 1845 førte han Forsvaret for sin Svoger Fr. Helweg for dennes Tale ved Studentermødet (VII, 316). 1850—58 var L. Borgerrepræsentant i København samt paa ny 1860—63 — i dette sidste Tidsrum var han stadig Formand — og blev i Jan. 1863 valgt til Borgmester. Han viste i disse Stillinger stor Arbejdsomhed og Indsigt som Kommunalbestyrelsens Raadgiver i alle Haande juridiske Spørgsmaal. Allerede 1848 søgte L. Valg i Odense til den grundlovgivende Rigsforsamling og 1849 i København til Folketinget, men begge Gange forgjæves. Derimod blev han valgt i København 1854—61 samt paa ny 1863—72 og desuden 1864—66 til Rigsraadets Folketing (stadig valgt ved Kaaring). Som Politiker hørte han afgjort til det national-liberale Parti (var tidlig bleven knyttet til L. N. Hvidt) og var bl. a. 1855 Ordfører for Forslaget om Rigsretsanklage imod Ministeriet Ørsted. I Tingets Arbejder tog L. virksom Del, var Medlem af mange vigtige Udvalg, især om Rets- og Skatteforhold, og brugtes jævnlig som Ordfører. Alle Love, der vedrørte København, skjænkede L. særlig Opmærksomhed, og han var altid ivrig for at hævde Stadens Tarv. 1858 blev han Medlem af Kommissionen om stemplet Papir og 1868 af den store Proceskommission. 1867 fik han Etatsraads Titel. Ramt af et apoplektisk Tilfælde styrtede han 17. Marts 1873 i Sortedamssøen og døde Ugedagen efter. — L. ægtede 1844 Christiane Sophie Louise Helweg (f. 1822 † 1878), Datter af Distriktskirurg H. Zach. H.

Erslew, Forf. Lex. Barfod, Dansk Rigsdagskal. Illustr. Tid. 6. April 1873.

Emil Elberling.

Larsen, Lars (Laurentius) Peter, 1802—75, Departementschef, en Søn af Gjæstgiver Hans L. og Hedevig Marie f. Bechmann, fødtes i København 18. (Døbeseddelen har: 7.) Nov. 1802, blev 1819 Student fra v. Westens Institut, 1824 juridisk Kandidat, 1826

Kopist i Rentekammerkancelliet, 1832 Fuldmægtig sammesteds, 1841 Chef for Domæneexpeditionskontoret, 1843 Kommitteret i Rentekammeret, var 1849—72, da han afskedigedes paa Grund af Alderdomssvaghed, Departementschef i Indenrigsministeriet og fungerede desuden 1849—52 som Kommitteret hos Domænedirektøren samt fra 1850 til sin Død, der indtraf 7. Dec. 1875 paa Frederiksberg, som kongl. Kommissarius ved forskellige Jærnbaner. Tillige var han 1835—43 Sekretær hos Direktionen for Stutterivæsenet og Veterinærskolen, 1845—75 Medlem af Direktionen for Frederiks Hospital, 1846—64 Medlem af den overordnede Tiendekommission samt i en længere Aarrække administrerende Direktør for Brandforsikringsforeningen for rørlig Ejendom i Sjællands Stift. Ogsaa i de i Aarene 1849 og 1859 nedsatte Arkivkommissioner havde han Sæde. 1842 blev han, der i sine yngre Aar havde gjort Tjeneste som Officer ved Kongens Livkorps, Justitsraad, 1850 Etatsraad, 1856 Konferensraad og 1859 Kommandør af Danebrog. Han var en i høj Grad arbejdsom, dygtig og nidkjær Embedsmand med et sundt praktisk Blik og en udpræget Evne til at se Kjærnen i enhver Sag samt i Besiddelse af stor personlig Elskværdighed og Humanitet. Han blev 13. Okt. 1832 gift med Anna Marie Pauline Nyholm (f. 14. Sept. 1808 † 16. Marts 1877), en Datter af Justitsraad Lars Christian N. og Armgard Maria f. Hammershaimb. *G. Kringelbach.*

Larsen, Niels Frederik, 1814—81, Handskemager, er født 2. Dec. 1814 i Kjøbenhavn, hvor Faderen, Niels L., var Skræddermester; Moderen var Ane Bergitte f. Angel. Hjemmet var efter Faderens Død i 1824 saa fattigt, at L. maatte ombytte Nicolai Kirkeskole med Opfostringshuset. 1829 blev han konfirmeret, kom saa i Handskemagerlære, blev Svend 1836 og begav sig Aaret efter paa Vandring. Han kom paa den til Tyskland, Ungarn og Norditalien og var borte i 5 Aar. Efter Hjemkomsten etablerede han sig 1843 i Kjøbenhavn, og i Juli s. A. ægtede han Henriette Marie Burmann (f. 1817) fra Burgdorf i Hannover; paa sin Rejse havde han arbejdet hos hendes Fader. De begyndte med tomme Hænder, men med trøstigt Mod, og Guds Velsignelse fulgte dem. Den fattige Skræddersøn arbejdede sin Forretning op til den betydeligste i sin Art her i Landet. 1848 købte han en egen Gaard for at faa Plads til sine stadig voxende Værksteder, og 1859 anlagde han et Garveri i Viborg, men det største Opsving skriver sig fra den af ham i 1863 anskaffede Tilskæremaskine, ved hvis Hjælp han

kom til at tilskære ikke alene de Handsker, han selv tilvirkede, men — efter nogen Modstand — alle Kjøbenhavns Handskemageres Handsker, hvorved disse, til hvilke han ogsaa farvede alle Skindene, blev et saa ensartet Produkt, at de skaffede Danmark en stor Handskeudførsel, navnlig til England. L. havde i 1875 en Bruttoomsætning paa o. 412000 Kr., og han naaede til at beskæftige o. 800 Syersker. Paa en Række Udstillinger (Stockholm 1866, Paris 1867, Kjøbenhavn 1872, Wien 1873, Paris 1878) blev hans Fabrikat prisbelønnet. Han var en anset Fagmand, og det er derfor naturligt, at han 1870—78 var Formand for de kjøbenhavnske Handskemageres Forening. Men han var agtet og anset ud over Fagkredsen. Fra 1858—67 var han Borgerrepræsentant, og af særlig Betydning er hans Stilling i den grundtvigske Menighed. Hans Hjem var næsten som Menighedens Samlingssted, og han var paa alle Maader virksom i den: for dens frie Fattigpleje, for dens Bestræbelser for fri Skolegjerning osv. Og han stod ikke her som den, der fulgte Strømmen, men som den selvstændige Mand med egen Mening, hvad han bl. a. viste i politisk Henseende; han var og blev Højremand. Ved sit Testamente oprettede han en Fribolig til Gavn for sine Arbejdere, hvad der dog kun er et enkelt af hans Gavnildheds mange Udslag. Han døde 26. Dec. 1881. — Hans ovennævnte første Hustru døde 30. Okt. 1858, og han giftede sig derefter 19. Avg. 1859 med Ida Vilhelmine Storm (f. 29. Marts 1813), Datter af Major Hans Tvede S. og Francisca Margrethe f. Hjersing.

J. Schrøder, N. F. L. (1885). K. Vinther, Oplevelser fra Menighedslivet i Kbhvn. og Sydøstsælland S. 104 ff. C. Nyrop.

Larsen, Niels Jakob, f. 1845, Journalist og Politiker. L., født 24. Nov. 1845 i Lumbsaas, Højby Sogn, Ods Herred, Søn af Husmand Lars Pedersen (f. 1817 † 1894) og Ane Jacobsdatter (f. 1812 † 1886), maatte som Dreng vogte Kvæg og deltage i Markarbejde og Fiskeri og nød kun Almueskolens Undervisning. Efter sin Konfirmation var han et Aars Tid i Malerlære i Nykjøbing paa Sjælland, men kom 1862 til Blaagaards Seminarium og begyndte her at læse til Examen artium under Ledelse af Dr. S. Rørdam og Kand. N. Lindberg. 1865 blev L. Student og 1870 juridisk Kandidat, var derefter Sagførerfuldmægtig, men kom allerede 1871 ind i Journalistikken ved at skrive Rigsdagsreferater til Provinsblade og blev i Okt. 1873 Medstifter af Venstres første Hovedstadsblad, «Morgenbladet». Han var dets Redaktør indtil Foraaret 1881, men

var ogsaa senere knyttet til Bladet som juridisk Medarbejder. Som Redaktør blev L. regnet for en skarp og dygtig Polemiker. Da han var Partiets Ordfører i Pressen, fik han selvfølgelig Del i dets indre Raadslagninger saa vel som i dets ydre Agitation paa Folke-møder. Skjønt han ikke personlig billigede Bergs Optræden i Nov. 1877 — imod Overenskomsten med Hensyn til den provisoriske Finanslov —, sluttede han sig dog, da Bruddet i Venstre nogle Maaneder senere indtraadte, til den radikale Gruppe. For at udfylde det store Tab af Holdere, som Bruddet medførte for «Morgenbladet», tilraadte han en Tilnærmelse til det litterære Venstre, uagtet dettes Retning var ham selv imod. Ogsaa understøttede han virksomt Ed. Brandes ved Folketingsvalget paa Langeland 1880; men Modsætningen imellem ham og Brødrene Brandes kom snart til Udbrud og førte til, at L. trak sig tilbage fra Redaktionen.

Omtrent samtidig, i Maj 1881, valgtes han til Folketinget i Maribo Amts 5. Kreds (Stubbekjøbing) og er siden uafbrudt bleven gjenvalgt, altid med stort Overtal. Han vandt hurtig Indflydelse og er i Aarenes Løb bleven brugt som Medlem af, til Dels Formand eller Ordfører for, mange vigtige Udvalg; har siden 1884 været Medlem af Finansudvalget og var 1892—95 dets Formand. I de første Aar hørte L. til den radikale Gruppe, fulgte 1884 Berg ved Dannelsen af «det danske Venstre» og var 1885 hans Ledsager paa den store Agitationsrejse i Jylland. Derimod skilte han sig fra Berg, da denne 1887 brød med Forhandlingspolitikken, og har senere været en af F. Bojsens ivrigste og dygtigste Hjælpere, især ved Afslutningen af Forliget 1894. I Rigsdagsarbejdet tog han flittig Del og øvede Indflydelse paa mange Haande retslige Spørgsmaals Afgjørelse. 1892 gav han Stødet til, at Retsreformen igjen optoges til Drøftelse, og blev Medlem af den nye Kommission derom. 1891 blev han Formand for den sjællandske Brandforsikring for mindre Landbygninger, ligesom han siden 1881 er Revisor i den sjællandske Bondestands Sparekasse. — L. ægtede 1876 Theodora Juliane Augusta Christiane Wüstenberg (f. 1852), Datter af Kantor Jürgen W. i Frederiksort (f. 1807 † 1885). *Emil Elberling.*

Larsen (Skræppenborg), Ole Peter Holm, 1802—73, Bonde, Lægprædikant, er født i Hunderup ved Odense 8. Okt. 1802. Faderen, der var Branddirektør, satte ham i Landmaalerlære, men da Faderen døde, kunde han føje sin Lyst og blive Bonde. Han tog da Tjeneste hos en Enke i Skræppenborg By (ved Odense), og 19 Aar

gammel ægtede han en af hendes Døtre. Familien var, som saa mange den Gang paa Fyn, paavirket fra Christiansfeld, og efter Brødremenighedens Skik blev der kastet Lod om, hvem af Børnene der skulde have Gaarden, og Lodden traf P. L.s Kone. Han blev tidlig draget ind i den fynske Opvækkelse, som udgik fra P. Madsen i Drigstrup, og da de gudelige Forsamlinger kom i Gang paa Fyn, deltog han i dem med stor Iver; i Følge med P. Madsen eller andre rejste han ogsaa til Jylland for at holde Forsamlinger. Han blev derfor flere Gange arresteret og mulkteret; men Øvrighedens Optræden var saa usikker og Straffene saa ubetydelige, at Prædikanternes Iver snarere opildnedes end dæmpedes derved. Ogsaa i sit Hjem holdt han Forsamlinger sammen med A. Larsen (Gamborg), der dog siden blev hans Modstander, da P. L. mere og mere sluttede sig til den grundtvigske Retning. Sin Virksomhed fortsatte han, efter at han havde solgt sin Gaard og kjøbt en anden i Dons ved Kolding. Her byggede han en stor Forsamlingsaal, og hans Høstgilder samlede i mange Aar talrige Præster og Læg-mænd. — I Modsætning til saa mange andre af Opvækkelsens Ledere gav han sig ikke af med Politik, undtagen naar det syntes ham, at Fædrelandets største Interesser stode paa Spil. 1864 var han med at indsende en Skrivelse til Regeringen om, at den ikke ved sine Overvejelser om, enten Krigen skulde fortsættes eller ej, maatte tage Hensyn til, hvad Jyderne lede ved den, og efter Fredslutningen vakte han Opsigt ved i Kolding offentlig at tale til Kongen og opfordre ham til at omgive sig med danske Mænd.

P. L. lagde Vægt paa i Klæder og Væsen at blive ved at være Bonde, men han var tillige en dygtig Bonde. Det smukkeste Træk i hans Liv er den storartede Gavmildhed, han udviste alle Vegne, hvor der udførtes noget, som havde hans Sympathi. — Efter at hans første Kone var død 1866, giftede han sig atter 1868. Han døde 6. Jan. 1873.

S. Borgen, Til Minde om O. P. H. L. (S.) (1873). L. Schrøder, O. P. H. L. (1875). Erslew, Forf. Lex. K. Vinther, Oplevelser fra Menighedslivet i Kbhvn. og Sydøstsælland S. 55 ff. *L. Koch.*

Larsen, Peter, 1810—92, Litterat, født 3. Jan. 1810 i Kjøbenhavn, Søn af Høker Jens L., blev 1829 Student og 1833 theologisk Kandidat. Han var af en stridbar Karakter og skrev allerede 1832 et Forslag om at afskaffe det latinske Sprog som Examinationssprog ved Universitetet; det førte til en Retssag imod 10 andre Studenter,

der frifandtes for hans Tiltale. Han udgav 1834 et Ugeblad, «Unionen for den frie Presse», i et Fjerdingaar og 1835 et nyt, «Den frie Presse», i et Halvaar, med hvasse Udfald til flere Sider, og paadrog sig en ny Retssag ved en Artikel om «Nødvendigheden af en velordnet Examenskommission ved theologisk Examen»; han dømtes til en Bøde af 1000 Rdl. og 5 Aars Censur. 1836 begyndte L. at udgive «Kjøbenhavns Kommissionstidende» (fortsat indtil 1840 under flere Navne) og hjemsøgte af gjentagne Retssager, fordi han gjorde Indgreb i Adressekontorets Privilegium; endelig blev han 1842 dømt til 500 Rdl.s Bøde. 1844—53 var han Udgiver af «Morgenposten» og dømtes 1850 til 8 Maaneders Fængsel for haanlig Omtale af Kongemagten; han havde nemlig sammenlignet Kongerne med Lænkehunde, som nogle Bønder holdt af Forsigtighed, men andre af Sparsommelighedshensyn mente at kunne undvære. Tillige skrev han 1842 en «Dansk Sproglære» (paa ny 1862 under Navnet «Romanelli») samt udgav 1849—59 et «Almennyttigt dansk Konversationslexikon» (8 Bind) og 1866—69 et mindre «Haandlexikon» (5 Bind). Desuden fik han 1856 Bevilling til at anlægge Sporveje i Danmark efter en egen Konstruktion, men naaede ikke at bringe den i Udførelse. 1862 flyttede han til Lyngby og holdt her i en Aarrække Skole. Han døde i Kjøbenhavn 16. Marts 1892. — L. ægtede 1839 Emma Anine Caroline Nielsen (f. 1821), Datter af Underretsprokurator Niels N. († 1836) og Antoinette f. Klein († 1874).

Erslew, Forf. Lex.

Emil Elberling.

Larsen, Søren Eskildsen, 1802—90, Kirurg, fødtes 16. Febr. 1802 i Kjærteminde og var en Søn af Kjøbmand Hans L. og Cecilie Borch f. Clausen. Dimitteret 1822 fra Odense Skole studerede han Kirurgi og tog 1828 kirurgisk Examen ved Akademiet med Udmærkelse efter allerede fra 1826 at have fungeret som kirurgisk Kandidat ved Almindeligt Hospital under Thal. I det unge, fremskridtsivrige Lægeselskab «Filiatriens» Stiftelse 1829 tog han virksom Del og var derefter en af Selskabets solide Støtter. S. A. fik han det hædrende Mandat at være «docerende Kandidat» ved Akademiet, 1836 fik han en fuldt officiel Lærerstilling derved ved sin Udnævnelse til Reservekirurg, i det han samtidig blev Reservekirurg ved Frederiks Hospital, hvor han under Gundelach Møllers Avspicier saaledes fuldendte sin kirurgiske Uddannelse. Studierejser til Udlandet foretog han ikke, det var ham nok hjemme at studere

fremmede Kirurgers Værker. Med Benyttelse heraf, men navnlig paa Grundlag af sine egne voxende Erfaringer naaede han hurtig til bestemte Standpunkter over for foreliggende kirurgiske Spørgsmaal. Den Selvstændighed i Opfattelsen, der bestandig prægede ham som Kirurg, gjorde ham i særlig Grad til en Repræsentant for en national dansk Kirurgi, da han ved Thals Afgang i 1843 erholdt en ledende Stilling i sit Fag som Overkirurg paa Almindeligt Hospital, som klinisk Lærer og tillige som frugtbar Forfatter.

Det var paa det rette Tidspunkt, netop da han havde naaet sin videnskabelige Modenhed og i alle Henseender stod fuldt rustet, at han opnaaede denne fremskudte Stilling, og han satte i sin følgende Virksomhed dybe Spor i vor kirurgiske Udvikling. Med ham holdt den fuldt videnskabelige Kirurgi sit Indtog i Fattigvæsenets Hospital; Thal havde med hele sin Dygtighed og operative Virtuositet dog nærmest kun repræsenteret den mere haandværksmæssige. Den nye, af L. indledede Æra aabenbarede sig hurtig i de udmærkede kliniske Foredrag, han regelmæssig holdt og offentliggjorde i «Ugeskrift for Læger». Talrige større Afhandlinger, alle uden overflødig Lærdom, men meget instruktive ved deres afgjort praktiske Tendens og deres sikre Hold i egne selvstændige Erfaringer, fremkom ligeledes fra hans Haand i Tidsskrifterne, og navnlig var han, da 1848 «Hospitalsmeddelelser» begyndte at udkomme, udgivne af Hospitalernes Overlæger, en af de flittigste og mest skattede Bidragydere dertil. Ogsaa i operativ Henseende betegnede hans Ansættelse et yderligere væsentligt Fremskridt. Ikke blot konstruerede han flere nye Instrumenter, der bære hans Navn og have vundet almindelig Indgang i den operative Kirurgi, men hans aldrig svigtende Sikkerhed i Optræden, hans store tekniske Færdighed og praktiske Snarraadighed i Forbindelse med den mest anspændte Omhu gave ham hurtig Ry som en Operatør af allerførste Rang. Ganske særlig kom disse Egenskaber til Syne i de vanskelige, saakaldte plastiske Operationer, med Hensyn til hvilke han vel havde modtaget Impulser fra den berømte Berlinerkirurg Dieffenbach, men dog ogsaa her med Bevarelse af sit selvstændige Standpunkt. Det samme gjælder om en anden vigtig og ligefrem livreddende Operation, som indførtes af ham nærmest efter franske Impulser, men endnu paa et Tidspunkt, hvor den ingensteds havde vundet Borgerret. Det var Trakeotomien ved Strubehoste, og medens denne Operation efter at have vundet Indgang i Udlandet oftest kun gav mindre gode Resultater, havde L.

i en overordentlig Grad Held med sig, ligesom overhovedet de for operative Indgreb skæbnesvangre Saarsygdomme, der stadig hærgede udenlandske Hospitaler og ogsaa vort Frederiks Hospital, aldrig vandt synderlig Indpas i hans Afdeling. Den mest banebrydende Opfindelse paa Kirurgiens Omraade i L.s Tid, Anvendelsen af Æther og Kloroform som bedøvende Middel under Operationer, optoges af ham øjeblikkelig efter Fremkomsten i Udlandet — hvad der ikke alene udtrykte hans Fremskridtsiver, men ogsaa hans altid lige levende humane Følelse og varme Deltagelse for sine Patienter.

Ved Siden af hans omfattende Hospitalsvirksomhed lagde Konsultationspraxis og et stort Huslægeklientel mellem høje og lave i bestandig højere Grad Beslag paa hans Tid og Arbejdskraft. Med den yderste Samvittighedsfuldhed varetog han al sin Gjerning, altid var han optagen, og aldrig undte han sig Ferie. Skjønt efter sin videnskabelige Udvikling kun Kirurg, var han ogsaa ved medicinske Sygdomme en meget søgt Hjælper, og hans tillidvækkende personlige Egenskaber, hans milde Værdighed, humane Finfølelse, praktiske Blik og urokkelige Sikkerhed i al Handlen ved Sygesengen gjorde ham til en særdeles skattet Huslæge. At den videnskabelige Side i hans Gjerning efterhaanden maatte lide under en saadan umaadelig Optagethed, er en Selvfølge. Med Ophøret af «Hospitalmeddelelser» ophører i det væsentlige hans kirurgiske Forfatter-skab, og han var i den følgende Tid næppe i Stand til som hidtil at følge aarvaagent med i sit Fags hele fortsatte Udvikling. Det var derfor sikkert ogsaa vel betænkt, at han ved Nedlæggelsen af den kirurgiske Afdeling paa Almindeligt Hospital og Overflyttelsen til det nye Kommunehospital, skjønt endnu i Besiddelse af væsentlig usvækket Arbejdskraft, traadte tilbage fra sin Hospitalsstilling (1863), i hvilken Anledning han, der 1837 havde faaet Titelen af Regimentskirurg, 1847 Professortitelen, udnævntes til Etatsraad. Ved Lunds Universitets Jubelfest i 1868 erholdt han Diplomet som Æresdoktor i Anerkjendelse af de store klinisk-kirurgiske Fortjenester, han havde indlagt sig, og som i øvrigt ogsaa vare komne talrige hospiterende lundensiske studerende til gode.

Efter Fratrædelsen fra Hospitalet kunde han ofre alle sine Kræfter paa sin Konsultations- og Huslægepraxis, og den varetog han endnu i en lang Aarrække med uformindsket Nidkjerhed, og uden at Alderens Mærker traadte kjendelig frem i hans hele Optræden og ydre Personlighed. Sin hele ranke, imponerende Holdning bevarede han fuldt endnu efter sit fyldte 80. Aar. Endelig

begyndte dog Alderen at gjøre sin Ret gjældende, og efter længere Tids Svageligheds- og Affældighedstilfælde døde han 17. Nov. 1890. — 1835 havde han ægtet Sophia Albertina Matzen († 17. Marts 1895), Datter af Handelsbogholder Johan Eberhard M.

Carøe og Selmer, Den danske Lægestand, 6. Udg. Erslew, Forf. Lex. Ugeskr. f. Læger 4. R. XXII, 553 ff. Bibl. f. Læger 7. R. II, 95 f. og 108 f. Illustr. Tid. XXXII, Nr. 9. V. Korfitzen, Gamle Minder (1885). *Jul. Petersen.*

Brøchner-Larsen, Lars Christian Jørgen, 1829—91, Skolemand, er født i Nykjøbing paa Sjælland 12. Sept. 1829 og Søn af Lærer i Staarup Hans L. og Agnete Oline f. Gjørup. 1853 dimitteredes han fra Jonstrup Seminarium, blev s. A. Lærer i Odense og 1855 Huslærer i Gudme, tog 1857 Artium og 3 Aar efter 2. Examen, medens han var Huslærer paa Engelholm. 1861 blev han Lærer ved Hovedstadens Fattigskoler og efter disses Nedlæggelse 1875 ved dens Kommuneskoler, 1879 Viceinspektør, 1884 Inspektør ved Skolen paa St. Hans Torv og Aaret efter ved Skolen i Charlottegade. Han døde 29. Nov. 1891.

I en Menneskealder tog B.-L. levende Del i Skolens og Lærerstandens Anliggender, især i Foreningslivet. Han var med at stifte «Kjøbenhavns Almuelærerforening» 1872 og medvirkede som dens Formand i Oprettelsen af en Byggeforening, en Begravelses- og en Sygekasse for kjøbenhavnske Lærere og Lærerinder. I Bestyrelserne for «Understøttelsesselskabet for Skolelærerstanden i Kjøbenhavn» og for «det pædagogiske Selskab» var han i en Aarrække et virksomt Medlem. Med lige saa stor Interesse omfattede han Lærernes Møder og Foreninger uden for Hovedstaden. I 1884—91 var han Ordstyrer ved Sjællands Stifts aarlige Skolemøder i Roskilde. 1882 blev han Medlem af «Danmarks Lærerforenings» Bestyrelse og fik oprettet denne Forenings Medlemsblad, som han redigerede fra 1883 til sin Død. Han lagde et stort Arbejde i Ledelsen af de nordiske Skolemøder. Ved det 3., 4., 5. og 6. af disse var han Bureauchef og gjorde fortrinlig Nytte ved sin betydelige administrative Dygtighed. B.-L. har udgivet Beretninger om «Danmarks Lærerforenings» Skolemøder 1879 og 1886 og deltaget i Udgivelsen af Beretninger om de nordiske Skolemøder 1877 og 1890. Som Frugt af en pædagogisk Udenlandsrejse udgav han 1884 sine meget instruktive «Meddelelser om Berlins Skolevæsen». I 1889—91 redigerede han Tidsskriftet «Den danske Folkeskole» og har desuden skrevet forskjellige Piecer i Skolespørgsmaal. Ogsaa almene humane Interesser optog

ham; saaledes var han Bestyrelsesmedlem i en Børnehjemsforening og i «Selskabet til Dyrenes Beskyttelse». Ligeledes tog han Del i det politiske Liv; men hans Forsøg paa at blive valgt til Folketinget (i Præstø 1872 og i sin Fødeby 1873) lykkedes ikke. Ved denne vidt forgrenede Virksomhed, til hvilken hans betydelige Arbejdsevne undertiden næppe slog til, og ved den Beredvillighed, hvormed han ydede Raad eller Vejledning til de mange Lærere, som henvendte sig til ham, er hans Navn blevet et af de mest kjendte i vor Folkeskoles nyere Historie. — Ægtede 28. Maj 1868 Flora Adolfine Wiuff, Datter af Skræddermester Søren Larsen W. i Hørsholm.

Danmarks Lærerforenings Medlemsblad 1891, Nr. 24. *Joakim Larsen.*

Larssen, Knud Arnt, 1793—1865, Kjøbmand og Legatstifter, er født 25. Marts 1793 i Holbæk, hvor hans Fader, Lars Mandix Nielsen, var Avlsbruger, Brændevinsbrænder og Gjæstgiver; Moderen var Karen Pedersdatter f. Friis. Efter at have været i Handelskære i Frederiksborg kom han til Frederiksværk for at bestyre den ene af Stedets 2 privilegerede Kjøbmandshandeler, nemlig den, der ejedes af Johanne Marie Thodberg, f. Schiøtt († 1834), som Enke efter Bogholder ved Frederiksværk Lauritz Krog T. († 1806). 27. Dec. 1818 ægtede han Datteren her Laurentze Marie T. (f. 26. Sept. 1799), og 1835 overtog han Handelen for egen Regning. Allerede forinden var han bleven Medinteressent i Suhr & Søns Kobbervalseværk paa Frederiksværk. De 2 Virksomheder, han saaledes drev, lode ham tjene godt, og da han forstod at være klogt sparsommelig, blev han efterhaanden en meget formuende Mand, hvad der bl. a. satte ham i Stand til at købe Arresødal. Han døde 31. Maj 1865, og Handelen blev nu fortsat af hans efterlevende Hustru, hvis lange, i stor Stilhed paa Arresødal henlevede Enkestand næsten fordoblede Formuen, der ved hendes Død, 17. Maj 1883, viste sig at være noget over 2 Mill. Kr. Efter de barnløse Ægtefællers Testamente af 30. Maj 1861 tilfaldt den væsentligste Del heraf et efter dem benævnt Legat, hvis Anvendelse til Studiehjælp, Haandværksoplærelse, Rejseunderstøttelse og Udlaan til Polyteknikere, Mekanikere, Haandværkere og Kjøbmænd, med særligt Hensyn til saadanne, der stammede fra Frederiksværk, sloges fast ved en Fundats af 17. Maj 1884. En mindre Kapital anvendtes til en Enkestiftelse paa Frederiksværk.

C. Nyrop.

Larssen, Oda Laurentze Helmine, s. Nielsen.

Larssen, Otto Kaalund, 1834—73. Officer, er født i Sæby 13. Avg. 1834, hvor hans Forældre, Kjøbmand Peter Jakobssøn L. (f. 1782 † 1854) og Laurentze Marie f. Abel (f. 1792 † 1863), levede. Han gennemgik den kongl. militære Højskole 1853—57 og blev i 1855 Sekondlieutenant à la suite i Ingeniørkorpset med Anciennitet af 1. April 1853. Ved sin Afgang fra Skolen ansattes han ved Ingeniørtropperne. I 1859 overgik han til Anlægget af Kjøbenhavns Søbefæstning, men forflyttedes i 1861 til Slesvig for at deltage i Ledelsen af Befæstningsanlæggene i Danevirkestillingen, og han forblev efter Arbejdernes Ophør ved den slesvigske Ingeniørdirektion. I Slutningen af 1862 udnævntes han til Suppleantlærer i de civile Bygningsfag, hvorunder var henlagt den tekniske Mekanik, ved den kongl. militære Højskole og Aaret efter til Premierlieutenant. Under Krigen 1864 deltog han i Dybbølstillingens Forsvar samt i Forsvaret af Als, ved hvis Indtagelse 29. Juni han faldt i Krigsfangenskab. Efter Krigen gik han igjen til Tjeneste ved Højskolen, hvor han i 1866 blev Lærer i de civile Bygningsfag, og i 1868 overgik han ved Officersskolens Oprettelse til denne som Lærer i samme Fag. 1869 forfremmedes han til Kapitajn. Han var Medlem af den i 1871 nedsatte Kommission til Bedømmelse af Projekterne til en fast Bro over Limfjorden mellem Aalborg og Nørre Sundby samt fra 1872 af Komitcen til Opførelse af et nyt kongl. Theater i Kjøbenhavn, i hvilket sidste Hverv, som han omfattede med stor Interesse, han nedlagde et betydeligt personligt Arbejde. Som Lærer var han meget anset og afholdt; hans «Forelæsninger over teknisk Mekanik» (1867—70) var en i sin Tid meget skattet Lærebog. Han døde allerede 5. Juni 1873. — L. ægtede 12. Nov. 1870 Fanny Westrup (f. 16. Sept. 1840), Datter af Grosserer Carl Wium W. (f. 1801 † 1869) og Jensine Stephine f. Heegaard (f. 1807 † 1851).

Tychsen, Fortifikations-Etaterne og Ingenieurkorpset 1684—1893.

V. E. Tychsen.

Lass, Johan, —1750—, historisk Samler. Om denne Mands Livsforhold vides kun, at han var født i Husum, hvor han ogsaa døde efter en Tid lang at have beklædt Stillingen som Borgmester i Staden. Han udgav «Sammlung einiger husumischen Nachrichten von Anno 1080 bis Anno 1700» (Flensb. 1750). Siden fulgte 3 Fortsættelser (1751—53), tilsammen større end Hovedværket, den sidste med særlig Titel: «Documenta, welche die kirchliche Verfassung zu Husum betreffen». End videre udgav han «Nachricht von der jetzigen Beschaffenheit des Heiligen- od. Helgo-Land» (Flensb. 1753).

H. F. Rørdam.

Lassen (Lasson), Anne (?) Margrethe, —1723—, Forfatterinde, skal være en Datter af nedennævnte Landsdommer Jens L. og maa efter Antydninger i hendes Skrifter have tilbragt i alt Fald sin Ungdom i eller ved Odense. Dette er alt, hvad man véd om Forfatterinden til den første danske Originalroman, «Den beklædte Sandhed» af «Aminda», trykt 1723, men sikkert skreven ikke saa kort før. Bogen er ikke, som man efter Titelen skulde vente, en moralsk Allegori; i Følge Fortalen betegner dens Titel den snarere som en saakaldet «roman à clé», der under fingerede Navne sigter til samtidige Hændelser. Denne tilslørede Skrivemaade yndedes meget af den 2. schlesiske Digterskole, af hvilken M. L. er stærkt paavirket, baade i sin skruede, pedantisk-pathetiske Stil og i Handlingens Anlæg som Elskovs-, Hyrde- og Ridderroman, hvor flere Fortællinger indflettes i hverandre, og Scenen snart er i Persien under Kambyses, snart i Rom under Servius Tullius, snart, som det synes, i Danmark. Bogen udgav sig for at være skreven «med Runebogstaver og Munkeskrift» og funden i Muren paa Dalum Kloster. Det er et tarveligt og nu ganske ulæseligt Arbejde, uagtet det fremkom efter Holbergs «Peder Paars» og som saa mange Værker paa den Tid er udsprunget af Iver for Modersmaalets Opdyrkning. Forfatterinden, som paa Titelbladet kalder sig «det danske Sprogs inderlige Elskerinde», undskylder som sædvanlig, at hun, skjønt Kvinde, giver sig af med litterær Syssel; det er sket for at modbevise dem, der laste Sproget, som om «derudi findes ikke saa bevægelige Ord, som til en kjærlig Santale og Beskrivning at opsætte behøvedes». Hun har dog ikke været synderlig heldig i sine Bestræbelser, mindst i de indlagte erotiske Digte. Der tillægges hende desuden et Æredigt i Dorthe Engelbretsdaatters «Taareoffer» (1685) og et andet til Frederik IV.

Schönau, Danske lærde Fruentimmer II, 934 ff. Danske Saml. 2. R. V, 359 ff.

J. Paludan.

Lassen, Casper Friderich, 1776—1860, Højesteretsassessor, var en Søn af Justitsraad, Direktør samt Inspektør og Sekretær ved det kongl. Theater Niels L. († 1798) og Dorothea f. Fortling († 1827). Han blev født i Kjøbenhavn 27. Juni 1776, blev Student 1792 og studerede Lovkyndighed og Filosofi. Tidlig gjorde han sig bekjendt som ualmindelig dygtig Jurist, og 1796 erholdt han Guldmedaillen for Besvarelsen af Universitetets juridiske Prisopgave (om Testamenter). 1797 blev han juridisk Kandidat, manuducerede til juridisk

L, men kort efter opløstes Rigsdagen og da Rigsretten trædte sammen i Aug. s. A., valgtes J. L. Lassen til dens Formand (jvfr. ovfr. S. 89).

Embedsexamen og deltog i de 2 følgende Aar i Konkurrencerne om Adjunktembedet ved det juridiske Fakultet, af hvilke A. B. Bentzon og M. H. Bornemann udgik som de sejrende. 1800 udnævntes han til surnumerær og 1801 til virkelig Assessor i Hof- og Stadsretten, 1810 til Justitiarius i Kjøbenhavns Politiret og 1813 til Højesteretsassessor. 1817 forsvarede han for den juridiske Doktorgrad Afhandlingen «De jure civitatis religionem dominantem constituendi». 1821 blev han Medlem af Justitsdirektionen for det kjøbenhavnske Klasselotteri, 1825 Medlem af det skandinaviske Litteraturselskab. 1855 valgtes han til Formand i Rigsretten under Sagen mod Ministeriet Ørsted og 1857 af Højesteret til Medlem af Monarkiets Rigsret. 1858 tog han, der 1850 var bleven udnævnt til Storkors af Danebrog (1840 Kommandør), Afsked som Højesteretsassessor og udnævntes til Gehejmekonferensraad (1811 var han bleven Justitsraad, 1815 Etatsraad, 1833 Konferensraad). 1. Nov. 1860 døde han i Kjøbenhavn. Han ægtede 1807 Maria Severine Kreutzfeldt, Datter af Mægler K. og Elisabeth f. Magens.

L. var Medudgiver af «Filosofiske Afhandlinger til Sandheds, Dyds og Smags Udbredelse» 1. Saml. (1798) og af «Juridisk Maanedstidende» (1802—3). Af hans, navnlig i disse og andre Tidsskrifter spredte, Afhandlinger bør nævnes «Om Grundreglerne for Lovfortolkning» (i «Nyt jurid. Arkiv» XVI), der viser Forfatteren som den højt dannede Mand og skarpsindige Jurist. I øvrigt var hans juridiske Forfattervirksomhed næppe af væsentlig Betydning. I sin Embedsvirksomhed var L. særdeles vel anset; hans hæderlige Karakter og Elskværdighed gjorde ham meget afholdt.

Erslew, Forf. Lex.

Jul. Lassen.

Lassen, Christian Ludvig, 1767—1839, Kancellideputeret, der var en Søn af Kancelliraad og Forpagter, senere Ejer, af Kongsdal Lorents L. (f. o. 1727 † 2. Juli 1804), fødtes 7. Okt. 1767, blev 1784 privat dimitteret til Universitetet, 1789 juridisk Kandidat, 1790 Volontær og 1792 Kopist i det danske Kancelli. 1800 udnævntes han til Underkancellist og 1801 til Kancellist i Kancelliets 1. Departement og ledede som saadan Kontorets Forretninger under den egentlige Chefs Dispensation, blev 1804 virkelig Chef for Kontoret, efter at han Aaret forud var bleven Assessor i Kancellikollegiet, udnævntes 1810 til Departementschef, 1813 til Deputeret i Kollegiet, overtog fra 1824 tillige Decisionen af de offentlige Stiftelsers Regnskaber og døde 9. Maj 1839 i Kjøbenhavn. 1799 havde han faaet

Titel af Kancellisekretær, 1805 blev han Justitsraad, 1813 Etatsraad, 1829 Konferensraad og 1836 Kommandør af Danebrog. Han var under hele sin Embedskarriere særlig knyttet til den Afdeling af Kancelliet, der skulde varetage Kirke- og Almueskolevæsenets Anliggender; paa disse Omraader besad han da ogsaa en omfattende Indsigt og lagde ofte stor Skarpsindighed for Dagen ved Sagernes Behandling; men hvad der ikke sorterede under Kancelliet, nærrede han paafaldende ringe Interesse for. Derhos synes han, der som ung Mand havde været Chr. Colbjørnsens Protegé, at have været en udpræget Repræsentant for det Overmod, der gjennem flere Menneskealdere næsten uafbrudt prægede Kancelliets Optræden over for de andre Kollegier. — Han var gift med Frasmine Karine f. Lampe (døbt 3. Sept. 1771 † 5. Juli 1854), Enke efter Søkrigsprokurør Conrad Weidemann og en Datter af Sognepræst Marcus Rasmussen L. og Else Cathrine f. Borchsenius. *G. Kringelbach.*

Lassen, Eduard Ludvig, f. 1830, Komponist og Musikdirigent. E. L. er Søn af jødiske Forældre, Silke- og Klædehandler Ludvig L. og Hetty (f. Warburg?), og er født i Kjøbenhavn 13. April 1830, men allerede 1832 flyttede Forældrene til Brüssel, hvor han, 12 Aar gammel, kom ind i det derværende Musikkonservatorium. Her blev han snart regnet for en af de mest fremragende Elever, og efter at flere af hans Kompositioner, deriblandt en Symfoni, vare blevne prisbelønnede baade i og uden for Konservatoriet, tiltraadte han 1850 med Understøttelse af den belgiske Regering en længere Rejse i Tyskland og Italien. Paa denne Rejse, som varede o. 5 Aar, blev han i Weimar nøje bekjendt med Liszt, der tog sig varmt af den unge Mand og ved sin Indflydelse bevirkede, at L.s første Opera, «Le roi Edgar», som man ikke havde villet antage i Brüssel, blev opført i Weimar. Den vandt Bifald, og da L. tillige havde vist usædvanlige Evner som Dirigent, blev han 1858 ansat som Kapelmester ved det derværende Hoftheater. I denne Stilling har han virket i 37 Aar, siden 1861 som 1. Kapelmester og senere, efter at Liszt havde opgivet sin Stilling som Hofkapelmester, i dennes Plads, indtil han 1895 af Helbredshensyn søgte sin Afsked og gik af med Titel af Generalmusikdirektør. Af hans Kompositioner, hvoriblandt som de vigtigste kunne nævnes 3 Operaer, 2 Symfonier, flere Ouverturer, en Mængde Vokalkompositioner osv., ere kun hans Musik til Skuespillet «Faust» — opført 1888 paa Dagmartheatret og 1891 paa det kongl. Theater — samt en Del

af hans Sange kjendte her hjemme. Et Besøg i Kjøbenhavn i 1802 gav ham derfor Løjlighed til paa en «filharmonisk Koncert» at vise sig for sine Bysbørn baade som den udmærkede Dirigent og som Komponist, i det han fremførte sin Symfoni i D-Dur, det aandfulde Forpil af «Faust»-Musikken og en Festouverture, hvori som et melodisk Motiv var indvævet hans ogsaa her populære Romance «Es war ein Traum», hvilke Numre alle modtoges med levende Bifald og Fremkaldelser.

Mendel-Reissmann, Musikal. Convers. Lex. Schytte, Musiklex.

S. A. E. Hagen.

Lassen, Gotthilf Ferdinand, 1803—60, historisk Samler, fødtes 3. April 1803 i Kjøbenhavn og var Søn af Materialforvalter ved Tøjhuset Chr. Fred. L. († 1813) og Christine Marie f. Fischer († 1821). Han blev Student 1821 og tog 2. Examen Aaret efter, men nogen Embedsexamen fik han ikke. 1830 knyttedes han til det kongl. Theaters Kasserer- og Sekretariatskontor, og fra 1834—57 havde han med Ledelsen af dets Økonomi at gjøre (fra 1838 som Økonomiinspektør); fra 1835 til sin Død var han desuden ansat ved det store kongl. Bibliothek (fra 1859 som 3. Bibliothekssekretær), indtil det sidste Par Aar ved dets Udlaan. Han fik Titel af Kammerassessor 1840, af Kammerraad 1843. Ramt af et apoplektisk Anfald døde han 19. Jan. 1860 i Bibliotheket. Han var ugift. — Medens hans Theatertjeneste bedømmes skarpt af Theatrets Historieskriver Overskou, og hans Bibliotheksvirksomhed næppe har efterladt sig synderlige blivende Spor, har L. indlagt sig Fortjeneste som historisk Samler, navnlig med Hensyn til Fædrelandets Topografi. Hans haandskrevne Samlinger bevares i det kongl. Bibliothek. Selv fik han Løjlighed til at udgive 2 Prøver paa sine Specialstudiers Omhyggelighed i de for den Tid ualmindelig nitid udstyrede «Dokumenter og Aktstykker til Kjøbenhavns Befæstnings Historie» (1855) og «Bidrag til Børsens Historie i de første 50 Aar» (1858) foruden en mindre Afhandling om Frederiksborg Slots Bygningshistorie (1843).

Erslew, Forf. Lex. Overskou, Den danske Skueplads V. *C. F. Bricka.*

Lassen, Gustav Frederik, 1801—54, Overpræsident, var en Søn af Justitsraad, Herredsfoged Frederik Christian L. (f. 25. April 1765 † 5. Jan. 1833) og dennes 1. Hustru, Marie Sophie f. Hvas (f. 1774 † 11. April 1806). Han var født 8. Avg. 1801 i Haderslev, tog 1825 juridisk Examen paa Gottorp og 1826 Tentamen i Kjøbenhavn, var et Aar Volontær i Kancelliet og udnævntes 1827 til

Avditor ved det holstenske Infanteriregiment i Rensborg, 1832 til Overavditor. 1834 blev han Landfoged paa Sild, udnævntes 1842 til Justitsraad og 1844 til Borgmester, Politimester og Byfoged i Haderslev, hvilket Embede han, der var en bestemt Modstander af den slesvig-holstenske Bevægelse, 1848 maatte forlade. 22. April 1848 udnævntes han til 3. Medlem af den 14. s. M. nedsatte Kommission (de 2 andre Medlemmer vare Stiftamtmand, Grev Sponneck og Konferensraad Kirstein) til at foretage alle nødvendige Skridt for at holde Civilforvaltningen i Hertugdømmet Slesvig i behørig Gang og midlertidig at reorganisere den, hvor den maatte være forstyrret, og i Juli s. A. udnævntes han til Etatsraad, fordi han for største Delen alene havde udført Regeringskommissionens Forretninger. 1850 udnævntes han til Overpræsident og 1. Borgmester i Flensborg, 1852 til kongelig Kommissarius for Jærnbaneanlægget fra Flensborg til Husum og fra Husum til Rensborg (hvilket sidste dog ikke fuldførtes). 13. Marts 1854 døde han. Han ægtede 1. (21. Sept. 1833) Corinna Bartholin (f. 15. Sept. 1812 † 10. Nov. 1848), Datter af Kapitajn Thomas Christian Eichel B., 2. (18. Juni 1851) Helene Regenburg (f. 11. Febr. 1809 † 9. Juni 1894), Datter af Diakon i Aabenraa Jacob R.

H. R. Hiort-Lorenzen.

Lassen, Hans. 1831—96, Slesviger, en Søn af Gaardejer i Lysabild Hans L. (f. 28. Nov. 1805 † 27. Febr. 1880) og Anna Marie f. Hansen (f. 6. Maj 1810 † 25. Juli 1834), var født 11. Febr. 1831 i Lysabild. Han besøgte 1847—48 Rødding Højskole, overtog 1852 en Gaard i Lysabild, som han havde arvet, og valgtes Aaret efter til Synsmand, nogle Aar efter til Medlem af Herredsraadet for Als Sønderherred. Allerede her viste han den klare Forstand og store praktiske Dygtighed, som senere stillede ham fremmest i Rækken blandt de alsiske Bønder. 1864 afsatte den nye tyske Øvrighed ham som Synsmand. Efter Slesvigs Indlemmelse i Preussen valgtes han til Medlem saa vel af Sønderborg Kreds dag og Rensborg Landdag som af Provstisynoden og af Provinssynoden. Da Nic. Ahlmann (I, 157) 1875 forlod Als, valgtes L. til hans Eftermand som Medlem af den berlinske Landdag. Krüger og Ahlmann havde da været valgte i 10 Aar, men hver Gang nægtet at aflægge Ed paa den preussiske Forfatning, hvorfor deres Valg Gang efter Gang blev kasseret. I Førstningen sluttede L. sig til Krügers Opfattelse af dette Spørgsmaal, men da Preussen i Febr. 1879 havde faaet Prager-Fredens Artikel 5 hævet ved en separat

Overenskomst med Østerrig, afgav han den Erklæring, at han betragtede Nordslesvigs Stilling som saa væsentlig forandret ved, hvad der var sket, at Landdagsmændene nu nødvendigvis maatte indtage deres Pladser i Berlin for der at værne om Nationalitet og Sprog og om den almindelige Folkeret. L. gjenvalgtes s. A. til Landdagen, men bøjede sig dog for Krügers modsatte Anskuelse og aflagde først efter dennes Død 1881 Ed paa den preussiske Forfatning. Siden den Tid blev han bestandig gjenvalgt. Ogsaa af den tyske Rigsdag var han i en enkelt Periode, 1881—84, Medlem. Han var derhos Formand for den alsiske Landboforening og for Lysabild Sparekasse. Der har overhovedet i de sidste 30 Aar ikke været nogen Sag af Betydning fremme i Nordslesvig, uden at L. har haft et vægtigt Ord at tale med og en væsentlig Andel i de tagne Beslutninger, og han nød ved sin Djærvhed, Retsindighed og Fasthed den mest ubetingede Tillid i hele Nordslesvig. Som parlamentarisk Taler forstod han navnlig at gjøre sig gjældende paa Synoden og Landdagen i Rensborg, hvor han var Ordfører for det danske Mindretal, men ogsaa i Landdagen i Berlin vakte han hyppig Opmærksomhed ved sine saglige og paalidelige Fremstillinger af retlige og nationale Forhold i Nordslesvig, hvilke han fremfor nogen anden var fortrolig med. Hans Død indtraf 20. Jan. 1896. — L. ægtede 1852 Marie Kathrine Elholm (f. 6. Marts 1831), Datter af Peter Hansen E. i Sundsmark.

Illustr. Tid. XXXI, Nr. 20.

H. R. Hiort-Lorenzen.

Lassen, Hans Christian Funch, 1803—81, Skolemand, er født 6. Juli 1803 i Næstved og Søn af Organist og Musiklærer, senere Violoncellist i det kongl. Kapel, Hans L. og Sara Dorothea f. Hunderup. Han blev Student 1820 og lagde sig baade efter Theologi og levende Sprog, men tog ingen Embedsexamen. 1827—30 underviste han i v. Westens Institut, blev 1830 konstit. Lærer og Aaret efter Adjunkt ved Nyborg lærde Skole indtil dens Nedlæggelse 1839 og derpaa Medbestyrer af Odense Realskole, til denne ophørte 1855. Efter at have været Timelærer nogle Maaneder ved Odense Kathedralskole blev L. 1856 Rektor ved Vejle Amts højere Realskole i Kolding og forblev i denne Stilling, indtil Skolen 1880 forandredes til en Latin- og Realskole. Han døde i Kolding 28. Sept. 1881. L., der 1858 blev titulær Professor, underviste især i Tysk, Fransk og Engelsk og udgav adskillige, i sin Tid en Del benyttede Lærebøger for Begyndere i de 2 første Sprog. Han

besad for øvrigt alsidige Kundskaber og roses som Skolebestyrer for sin humane Personlighed og sin udprægede Ordenssans. 6. Maj 1830 ægtede han Anna Maria Greve, Datter af Skræddermester G. i Odense.

Erslew, Forf. Lex.

Joakim Larsen.

Lassen, Jens, 1625—1706, Landsdommer og Godsejer, Søn af Herredsfoged Las Lauridsen, er født i Nørre Bork i Vestjylland, jævnaldrende med sit Bysbarn Oluf Borch (II, 500). L.s Moder hed Elisabeth Jensdatter. 1650 var L. Skriver hos Lensmanden i Christiansstad, da han udlaante Penge til Erik Krag, der var fra samme Egn i Jylland. 1651 blev han Renteskriver og kom til Kjøbenhavn, hvor han tillige drev Handelsvirksomhed, var Deltager i det karaibiske Handelskompagni, havde flere Skibe i Søen og begyndte 1653 paa de Leverancer til Bremerholm, der i de følgende Aar toge et storartet Omfang. 1657 paatog han sig at levere 3500 Tdr. Rug og 4500 Tdr. Malt samt Proviantering af 4000 Mand i Norge i 1 Aar, hvorfor han af Rigsraadet fik Dalum Len i Pant, hvilket fik Kongens Stadfæstelse i den haarde Trængselstid i Avg. 1658. Imidlertid var han bleven Møntskriver 1657 og blev 1659 Kommissarius over Tøjhuset og Holmen. Da Svenskerne nærmede sig Kjøbenhavn, udstedte han 8. Avg. 1658 et mandigt Opraab til Forsvar og lovede at underholde 50 Soldater, saa længe Krigen varede. Under Belejringen udfoldede han ikke alene stor Virksomhed med at udbedre Fæstningsværkerne, hugge Vaager i Isen og levere spanske Ryttere, men han havde saa megen personlig Kredit, at han altid kunde skaffe Kongen Penge, Fødevarer og Klæder, naar andre Hjælpekilder svigtede, om han end var en dyr Leverandør.

1660 blev han Admiralitetsraad og 1661 Landsdommer i Fyn, hvor han næste Aar fik Skjøde paa Dalum Klosters Len, i alt o. 2400 Tdr. Hartkorn, og han erhvervede sig efterhaanden saa meget Jordegods (saaledes St. Knuds Klosters Hovedgaard og Gods, Hindsgavl, Krumstrup), at han 1674 ejede 5482 Tdr. Hartkorn, hvilket imidlertid ikke var det samme som Rigdom. Uagtet han endnu havde store Summer til gode hos Kronen, baade for Forstrækninger og som Løn for sine Embeder, gjorde Rentekammeret 1681 Udlæg i en stor Del af hans fynske Gods for Skatterestancer af 163000 Rdl., og det til under den Pris, hvorfor han selv havde modtaget det. Det er sikkert i Anledning af denne Fremfærd, at en Ven skrev et Forsvarsskrift, kaldet «En oprigtig dansk Patriot», hvori L.s Fortjenester

fremstilles lige over for den haarde Behandling. Der gjordes da ogsaa Afregning med ham 1686, da han gjorde Krav paa et Tilgodehavende af 234000 Rdl., men 2 Aar efter vedgik Rentekammeret, at han dog, efter Fradrag af sin Gjæld, havde 35000 Rdl. til gode, hvilke Penge hans Arvinger for en Del fik 1714, i det de fik Estergivelse for, hvad han var bleven skyldig 1691, da han var Toldforpagter. Grunden til, at der ikke blev gjort mere for ham, var den, at han vistnok nød meget liden Agtelse paa Grund af sin nærige og hensynsløse Optræden. En karakteristisk Ytring fremkom efter hans Død i en Retssag, i det der anførtes som Mangel paa Bevis, at L. ikke havde gjort sin Ret gjældende, hvad han ikke havde undladt, hvis han havde haft den mindste Anledning. Af nogle Meddelelser om ham som fynsk Godsejer («Fyns Stiftstid.» 1878, Nr. 182 ff.) fremgaar det, at han var ilde lidt, og at han udførte utallige Udpantninger og Udsættelser af Gaarde, for en Del ved sin Broder Niels, der var hans Ridefoged paa Dalum. 1675 ses det, at han lønnede en Dykker til at opfiske Vrag, hvilket dog ikke synes at have betalt sig. Han var nogle Aar Assessor i Højesteret.

Han ejede ved sin Død St. Knuds Kloster og Harridslevgaard i Fyn og i Jylland Nørholm og i sit Fødesogn Grubbesholm. Han døde som Justitsraad paa St. Knuds Kloster 1706. Hans Hustru hed Margrethe Lund. Datteren Anne(?) Margrethe nævnes ovfr. Paa Mandslinjen blomstrer hans Slægt endnu og skriver sig Lassen; en Ætling er den ndfr. nævnte Oberst G. H. Lassen. L.s Mindesmærke findes paa Jægerspris.

Danske Saml. IV.

O. Nielsen.

Lassen, Julius Severin Vilhelm, f. 1847, Retslærd. J. L. er født paa Bisgaard paa Samsø 4. Juli 1847 og Søn af Forpagter Christian August L. og Marie Elisabeth Margrethe f. Gram (en Søster til F. T. J. G., VI, 164); han blev Student 1865, juridisk Kandidat 1871 og ansattes 1872 som Volontær i Justitsministeriet, hvor han 1880 udnævntes til Fuldmægtig. I Aarene 1875—77 opholdt L. sig paa det Hurtigkarlske Rejsestipendium i Udlandet og studerede der strafferetlige og processuelle Spørgsmaal, navnlig i Leipzig, Breslau og London. Baade før og efter Rejsen var L. en meget søgt juridisk Manuduktør. I 1879 blev L. Dr. juris; Afhandlingen handlede om «Betingelserne for Forsøgets Strafbarhed». Snart efter gik L. imidlertid over til Studiet af romersk og dansk Formueret, i det han — sejjerrig — deltog i Konkurrencen om

den ved Aagesens pludselige Død ledigblevne Professorplads i de nævnte Fag og derefter, i 1881, udnævntes til Aagesens Efterfølger ved Universitetet.

Efter sin Udnævnelse har L. virket med stor Kraft og Dygtighed som Universitetslærer og juridisk Videnskabsmand. Romerretten har L. foredraget væsentlig paa Grundlag af Aagesens trykte Forelæsninger. Dog har han i 1892 udgivet en trykt Forelæsning: «Om Retshandler i Almindelighed efter romersk Ret». Desuden synes L. ved sin vejledende Gjennemgang og en skjønnsom Begrænsning af Kravet til Kildekjendskab at have opnaaet, at de studerende tilegne sig Faget grundigere end tidligere. L.s Hovedvirksomhed falder paa det centrale Fag: den danske Obligationsret. Efter i Midten af 80erne at have ladet trykke en — vistnok nærmest for yngre studerende beregnet — Fremstilling af Obligationsrettens almindelige og specielle Del er L. nu i Færd med Udgivelsen af en stort anlagt «Haandbog i Obligationsretten», der vil gjøre fortrinlig Fyldest baade som Lærebog og som Haandbog for Praktikere, og hvoraf den almindelige Del er udkommen i 1892. L. har end videre udgivet et Tillæg til Obligationsrettens specielle Del (1889), der er en Bearbejdelse af den dansk-retlige Del af Konkurrenceafhandlingen: «Handlinger paa fremmed Formueretsomraade efter romersk og dansk Ret» (1880), og har offentliggjort værdifulde obligationsretlige Afhandlinger i «Ugeskrift f. Retsvæsen» samt i det nordiske «Tidsskrift f. Retsvidenskab»: «Løfte og Accept» (1888), om «Condictio indebiti» efter dansk Ret (1889), «Proformaværk og Omgaaelser» (1890), «Mangler ved Sælgerens Ydelse» (1893), «Berigelseskravet efter nordisk Vexellovs § 93» (1894).

L.s Lærdom er omfattende og grundig; alle hans Bøger vise hans indgaaende Studium saa vel af nordisk og fremmed Litteratur som af vor Retspraxis. Dette i Forbindelse med L.s gode Blik for den praktisk heldigste Løsning og hans stærke Interesse for at udtænke og nøjagtig udtrykke videnskabelige Almensætninger lader hans Arbejder — og navnlig Obligationsretten — rumme mange Fortolkninger og Afgjørelser af særlige Spørgsmaal, som ville kunne faa gavnlig Indflydelse paa vor Retsudvikling, ligesom hans Lærebøger yde et fortræffeligt Studiegrundlag. Dog kunne de maaske føre Studenten til at lægge for stor Vægt paa Almensætningen i Forhold til de «smaa» særlige Hensyn, som ved hvert enkelt Spørgsmaals Besvarelse bør være bestemmende. L., der oprindeligt nærmest maatte regnes for en Discipel af Aagesen og Goos, har vist

en sjælden Evne til under sin Udvikling at modtage mange forskellige Paavirkninger og dog stadig mere klart og bevidst at hævde et selvstændigt videnskabeligt Standpunkt. — Som Docent har L. med afgjort Held indført nye Former for baade skriftlige og mundtlige Øvelser. Uden for Universitetet har L. taget livlig Del i flere Foretagender af kristelig-filanthropisk Karakter og har i 1895 sammen med Dr. jur. V. C. Thomsen for Regeringen udarbejdet et Lovforslag om «Cheques».

I 1884 ægtede L. Therese Susanne Hvidt (f. 2. Dec. 1856), Datter af Godsejer Valdemar H. til Frihedslund og Mariane Elisabeth Henriette f. Lawætz.

Levnedsbeskrivelser af de ved Kbhvns Universitets Firehundredaarsfest promov. Doktorer.

V. Bentzon.

Lassen, Lorentz Fjelderup, 1756—1837, Søofficer, Søn af Justitsraad og Byfoged i Kjøbenhavn Peder Fjelderup L. og Sophie Magdalene f. Fisker, fødtes 28. Nov. 1756, blev Sekondlieutenant i Marinen 1779, Premierlieutenant 1788, Aaret efter Kapitajnlieutenant og 1797 Kapitajn. Som ung Officer gjorde han bl. a. Togter til Vestindien 1781—82 med Fregatten «Kiel», 1784—86 som Fører af et Skib tilhørende det vestindiske Handelsselskab og 1787 med Kapitajnlieutenant D. Holsten. Blandt hans andre Togter som subaltern skal nævnes, at han 1780 var med Orlogsskibet «Arveprins Frederik», der strandede paa Læsø, og 1789 med Orlogsskibet «Nordstjernen», hvor han blev saaret derved, at en Kanon sprang. 1791—92 var L. ansat ved Indrulleringen i Bergens Stift; ved Hjemkomsten her fra blev han Interimsekvipagemester og senere (1795) Viceekvipagemester paa Nyholm samt (1797) desuden Medlem af Kjøbenhavns Havnekommission. Af Chefskommandoer havde L. førend 1801 kun de reglementerede Togter med Vagtskibe.

Ved Krigsforberedelserne i Aarhundredets Begyndelse for at hævde den bevæbnede Neutralitets Forbund mellem Rusland, Sverige og Danmark ansattes L. kort før Slaget paa Reden som Chef for Blokskibet «Prøvesten» paa 58 Kanoner, et raseret Linjeskib («Christian VII»), og deltog med dette i Slaget 2. April 1801 med saa udmærket Tapperhed, at hans Eskadrechef, Olfert Fischer, saa vel som den offentlige Mening tilkjendte ham Prisen som den mest fremragende af samtlige Skibschefer. Hans Skib, der laa sydligst i Defensionslinjen, aabnede Kampen; det blev angrebet af Linjeskibene «Russell» og «Polyfemus» foruden af en Fregat og en Brig,

der beskød «Prøvesten» langskibs. Af den 513 Mand stærke Besætning, for største Delen ganske uøvede Folk, faldt 62, medens 40 saaredes. Da L. kun havde 2 brugelige Kanoner tilbage, forlod han med en Del af sit Mandskab Skibet og lod sin næstkommanderende, Kapitajnlieutenant R. Ravn, overgive det til Englænderne, der senere opbrændte det værdiløse Skrog. Selvfølgelig modtog L. senere den Guldmedaille, der prægedes til Erindring om Slaget. S. A. var han som Meddommer i Kadetfregatten «Frederiksværn», 1802—3 førte han Fregatten «Rota» paa Togt i Middelhavet og 1805 Briggen «Brevdrageren» i en Evolutionseskadre. 1806 traadte L. uden for aktiv Tjeneste, i det han ansattes som Overlods og Indrulleringschef i Frederikshalds Distrikt, men allerede det paafølgende Aar, ved Krigens Udbrud, kom han dog paa ny i militær Virksomhed, organiserede Kystforsvaret ved den svenske Grænse, oprettede et Signalsystem, rækkende fra Hvaløerne til Christiania, samt tog Kommando over Kanonbaadene og Landbatterierne ved Idefjord, hvor han vedblev at fungere, saa længe Krigen varede. 1809 erholdt han Kommandørkapitajns Karakter, 3 Aar senere blev han virkelig Kommandør; men ved Norges Adskillelse fra Danmark vendte han tilbage til Kjøbenhavn. 1815, da en større Reduktion fandt Sted i Marinens Officerskorps, blev L. afskediget med Kontre-admirals Karakter og fuld Gage i Pension; han døde 27. Juli 1837 i Kjøbenhavn.

L., om hvem Werlauff i sine Erindringer anfører, at han i den nærmeste Tid efter 1801 var Dagens Helt, hvor han viste sig, saa at endog Fiskerkonerne ved Gammelstrand rejste sig og nejjede, naar han gik over Pladsen, savnede med sin beskedne og fordringsløse Karakter ganske Evnen til at gjøre sig gjældende uden for det tjenstlige Omraade. I Slutningen af sit Liv forblev han derfor ganske upaaagtet, levende i smaa Kaar. Han var gift med Charlotte f. Nordtmann.

Man har beskyldt L. for, at han Dagen før Slaget paa Reden fra sit Skib skulde have observeret, at de Bomber, der fra Batteriet «Qvintus» kastedes mod den engelske Flaade, havde gode Udsigter til at træffe, men forsømte at gjøre opmærksom paa det uheldige i, at Bombardementet alt for tidlig ophørte. Efter de Oplysninger, der herom ere fremskaffede, er denne Paastands Rigtighed dog højst usandsynlig.

C. With.

Lassen, Margrethe, s. Lassen, Anne(?) Margrethe (ovfr. S. 104).

Lassen, Niels Kjeldgaard Poulsen, f. 1848, Retslærd, er Søn af Sognepræst Hans Christian L. og Nielsine Andrea Elisabeth f. Poulsen. Han er født i Nykjøbing paa Mors 2. Jan. 1848 og blev, efter at han indtil 1864 havde gaaet i Flensborg lærde Skole, Student fra Metropolitanskolen 1865. 1870 blev han juridisk Kandidat, arbejdede derefter som Volontær i Justitsministeriet og manudcerede til den juridiske Embedsexamen. 1872—74 foretog han paa det Stampeske Stipendium en Rejse i Udlandet. Efter Hjemkomsten erholdt han 1875 den juridiske Doktorgrad for Afhandlingen: «Viljen som Forpligtelsesgrund». 1876 avancerede han til Assistent i Justitsministeriet, 1879 udnævntes han til Assessor i Kjøbenhavns Kriminal- og Politiret og 1890 til Assessor i Landsover- samt Hof- og Stadsretten. 1896 blev han tillige Næstformand i Sø- og Handelsretten. Efter Aagesens Død i 1879 ønskede det juridiske Fakultet stærkt at knytte L. til sig, men han lod sig ikke bevæge til at forlade Dommervirksomheden. Siden 1889 har han været Borgerrepræsentant i Kjøbenhavn og siden 1893 Formand for Overligningskommissionen. L. er Medudgiver af «Tidsskrift for Retsvidenskab». 1872 ægtede han Constance Elconora Marie Juhl († 12. Jan. 1895), Datter af Justitsraad, Toldkasserer i Flensborg Peter J. og Maria f. Bjerring.

Af større Arbejder har L. foruden sin Doktordisputats skrevet 2. Afdeling af Tingsretten («Om de begrænsede tinglige Rettigheder») i «Nord. Retsencyklopædi» (1880) og den største Del af Motiverne til det i 1882 udarbejdede Udkast til Sølov. Desuden har han navnlig i «Ugeskrift for Retsvæsen» og «Tidsskrift for Retsvidenskab» givet en Række Afhandlinger og Anmeldelser, hvoraf fremhæves: «Om Begrebet Dokumentfalsk efter den danske Straffelov» (1879), «Bidrag til Fortolkningen af Straffelovens § 245» (1883), «Hvorvidt bør Vindikationsretten med Hensyn til rørlige Ting udelukkes eller indskrænkes til Fordel for godtroende Erhververe?» (1884), «Den Struenseeske Proces» (1891 og 1892), «Om Skadeserstatning for ubestemmelige Formuetab og for paaførte legemlige Onder eller sjælelig Lidelse» (1892). L. viser sig i sin juridiske Forfattervirksomhed som mindre paavirket af den af Aagesen og Goos ledede Retning end hans samtidige i Almindelighed. Han føler sig noget mere bunden ved traditionelle Dogmer end hin Retning, men gaar, hvor han ikke føler sig bunden ved saadanne, ud over den Aagesenske Realisme, med Tendens til Konkretisme. Denne Dobbeltthed kan undertiden give hans Arbejder noget uharmonisk

og overraskende; han hører ikke til de Forfattere, hvis videnskabelige Resultater paa Forhaand kunne udregnes. Hans Arbejders energiske Friskhed og hans fremragende Evner som juridisk Stilist i Forbindelse med hans gennemtrængende Tankeklarhed og frodige juridiske Fantasi gjøre ham til den vistnok helst læste juridiske Forfatter her i Landet og give ham en ejendommelig Interesse for den nordiske Retslitteratur, særlig ogsaa som Kritiker.

Universitetsprogram til Reformationsfesten 1875.

Jul. Lassen.

Lassen, Peder, 1606—81, Jurist, Legatstifter, Søn af en anset og formuende Kjøbmand i Randers, Borgmester Niels Jacobsen, blev født 20. Avg. 1606 og fik sin Morfaders Navn. I sit 17. Aar sendtes han paa en Studierejse til Holland, hvorefter han med kort Afbrydelse, da han studerede Jurisprudens ved Kjøbenhavns Universitet, tilbragte 18 Aar paa Rejser om til Evropas mest ansete Universiteter. I Basel tog han 1636 den juridiske Licentiatgrad med en Række Theses af romerretligt Indhold, som bl. a. tilegnedes Ole Worm. Ved Rigsdagen i Regensburg 1641 traf han Danmarks Repræsentant Corfits Ulfeldt, som betroede ham en diplomatisk Mission til Wien. Her fra vendte han omsider hjem til Danmark, hvor han snart (1643) opnaaede et Kanonikat ved Aarhus Domkapitel. 1643—44 var han med Just Høg ved Fredsunderhandlingerne i Osnabrück, og 1645—46 betroedes der ham en selvstændig Mission til Kejser Ferdinand III m. fl. I Kansler Christian Thomesen Sehested havde han vundet en Velynder, der søgte at faa ham sendt til Stockholm som dansk Resident; P. L. tilbød at ville tjene uden Løn det første Aar, men da Kongen krævede, at han ved Revers skulde forpligte sig til kun at henvende sig til Rigsraadet om Løn, afbrødes Forhandlingerne om Kanslerens Plan, for hvis Iværksættelse P. L.s borgerlige Navn («Lasse» var et svensk Haansnavn for de danske) vist ogsaa har beredt Vanskelighed. P. L. tilbragte nu en Række Aar i sin Fødeby med Studier, særlig af Fædrelandets Ret, og tilvejebragte en Oversættelse paa Latin af Jyske Lov, som senere er bleven udgivet af Kofod Ancher. 1649 afslog han det ham tilbudte juridiske Professorat ved Kjøbenhavns Universitet. Under Svenskekrigen flygtede han til Kjøbenhavn og oplevede denne Bys Belejring. Efter Fredslutningen vendte han hjem, men kaldtes strax efter Regeringsforandringen tilbage til Kjøbenhavn, hvor han fra 1. Jan. 1661 fik Udnævnelse som kongelig «Raad» efter at have afslaaet et nyt Tilbud om at gaa som Afsending til Stockholm.

Som «Raad» maatte han afgive skriftlig Betænkning i vigtige og vidtløftige Sager, og desuden fik han strax Sæde i den i Jan. 1661 oprettede Højesteret, blandt hvis betydeligste Medlemmer han regnes af Højesterets Historieskriver. Her var han desuden 1670—76 en af de 2 Referendarii, for hvilke Parterne skulde fremsætte deres Sager, Dagen før Proceduren i Højesteret begyndte. 1670 overdroges det ham selv tredje at rejse om i Riget og modtage Troskabsederne til Christian V.

Der lagdes saaledes i mange Maader Beslag paa P. L.s store Kundskaber og Dygtighed, men det er dog særlig hans Medvirkning ved Udarbejdelsen af Christian V's danske Lov, som har bragt hans Navn til Efterverdenen. Han indtraadte i den første, i 1661 nedsatte, Lovkommission, hvis Opgave kun var at foreslaa Ændringer i Lovgivningen, som kunde bringe den i Overensstemmelse med den nye Forfatning. P. L. blev strax Sjælen i den saa vel som i flere følgende Lovkommissioner og affattede de fleste af de af disse afgivne Betænkninger. Han virkede derhos for, at Opgaven skulde stilles videre og omfatte en Kodifikation af den gjældende Lovgivning, som hidtil til Dels maatte søges i middelalderlige Lovbøger Side om Side med Bestemmelser, der vare gaaede af Brug for Aarhundreder siden. Han overrakte i en Avdiens 5. Dec. 1663 Kongen en Prøve paa et saadant Arbejde, som dog foreløbig ikke vandt Kongens Bifald. Først 1666 fik den da fungerende Kommissions Medlemmer Befaling om hver især at udarbejde et Lovbogsudkast. P. L. har sikkert tænkt sig selv som den egentlige Forfatter til dette Værk, men i nævnte Aar fik Professor Rasmus Vinding, der senere var P. L.s Kollega som Referendarius i Højesteret, Sæde i Kommissionen, og i ham fik P. L. en farlig Konkurrent. Ganske vist havde Vinding ikke P. L.s omfattende Kjendskab til Lovgivningens Enkeltheder, og i denne Henseende havde det af ham udarbejdede Udkast store Mangler, men paa den anden Side viste han større Blik for rigtig systematisk Anordning. Intet af Udkastene sejrede i første Omgang, men nu kom Vinding gennem sin Ven den kongelige Kammersekretær Peder Schumacher i Forbindelse med Kongen, og medens man lod P. L. arbejde videre paa sin Kodifikation, som han bragte til saa udtømmende Fuldstændighed, at hans Arbejde endnu har stor Interesse, fordi det viser, hvad der den Gang var gjældende af de siden Valdemarernes Tid udstedte Love, gav man 1669 bag Kancelliets og P. L.s Ryg i al Hemmelighed Vinding Bemyndigelse til at omarbejde sit Udkast

efter en hel ny Plan: Lovbogen skulde ikke alene samle den gjældende Lovgivning, men sigte denne, udskyde det uhensigtsmæssige og rette, hvad der trængte til Forbedring. Herved fik Vinding Forspringet, og da man 1672 efter Frederik III's Død, som havde standset Arbejdet, gjenoptog dette, blev det Vindings nye Udkast, der skulde undergives kyndig Revision, ikke P. L.s. Denne har sikkert følt dette som en krænkende Tilsidesættelse; i sit Haand-exemplar af Vindings Udkast har han i Randen tilskrevet bitre Udfald mod Vinding; hans Forsøg paa i det mindste at faa Vindings System med 5 Underafdelinger lavet om efter sin egen Plan om 3 mislykkedes, men i øvrigt havde han Held til i Aarenes Løb at faa Indflydelse paa Affattelsen af en Mængde Enkeltheder, saaledes at hans Navn maa sættes næst efter Vindings, naar Talen er om Forfatterskabet til Danske Lov; derimod er Paastanden om, at han arbejdede for Romerrettens Indførelse, uden Hjemmel. P. L. havde været Medlem af alle Lovkommissioner 1661—75, men da 1680 den næstsidste nedsattes, var han syg: han led i flere Aar af Skjørbug og Stensmerter, og 5. Okt. 1681 døde han. 1½ Aar efter udkom Danske Lov.

Fra sine mangeaarige Rejser havde P. L. dog af sin Fædre-arv faaet en lille Kapital tilovers, og Formuen øgede han ved Giftermaal 15. Okt. 1661 med Magdalene Pedersdatter, en velstaaende Raadmandsdatter fra Kjøbenhavn. Allerede i sine Vandreaar havde P. L. anlagt en Samling af Malerier og Kunstindustrigjenstande, som han og Hustru senere forøgede, saa at den blev den største i Landet næst efter Kongehusets, hvis Opmærksomhed den tildrog sig. Da han og Hustru ingen Børn havde, oprettede de i Fællesskab en Del Legater til i alt 16436 Rdl. i Specier, af hvilke et Rejsestipendium for 2 Studenter af deres Slægt var det største. Efter Magdalene Pedersdatters Død, 17. Febr. 1707, fandtes i Boet ikke paa langt nær de Værdier, som man ventede at finde. Først da P. L.s Gaard i Klædeboderne var bleven solgt, opdagedes i et hemmeligt Rum i hendes Sovekammer en større Pengesum, om hvilken der opstod en langvarig Proces mellem Kjøberen af Gaarden og P. L.s Arvinger, indtil de ved Forlig enedes om at dele den. Da de fundne Penge (18000 Rdl. i Specier) omtrent udgjorde Legaternes Beløb, har P. L. og Hustru formodentlig villet sikre disse ved at lade Pengene indmure. — Naar P. L. oftest forekommer i Litteraturen under Navnet Lassen, er dette en urigtig

Navneform, han selv aldrig brugte, uden for saa vidt han paa Latin kalder sig Lassonius.

T. Hofman, *Fundationer paa de Legater, som ere stiftede af Peder Lasson (1753)*. V. A. Secher, *Meddelelser om Slægten Secher* S. 41 ff. Secher og Støchel, *Forarbejderne til Kristian V's Danske Lov I—II*. Vedel, *Høiesterets Hist. Christian IV's egenhænd. Breve VI*. *V. A. Secher.*

Lassen, Rasmus Kruuse, 1811—86, Forfatter, er født i Horsens 19. Nov. 1811 som Søn af Skræddermester Niels Christian L. og Karen f. Kruuse. Som Dreng ytrede han stor Lyst til at studere, men paa Grund af Faderens Formuesomstændigheder lod dette sig ikke gjøre, og han kom i Malerlære. Som Svend rejste han i 1832 til Tyskland og bosatte sig i Schwerin an der Warthe, hvor han 9. Avg. 1834 ægtede Marie Elisabeth Sparth († 1876). 1855 vendte han tilbage til Danmark, bosatte sig i Horsens som Maler og rejste derefter i et Par Aar rundt med et mekanisk Theater. 1860 flyttede han ud i Haldrup, Hads Herred, der fra 1863 til Søvind, stadig ernærende sig som Maler. 1. Maj 1886 døde han i Søvind. — Allerede under sit Ophold i Tyskland havde han skrevet Fortællinger til tyske Blade, og efter sin Hjemkomst til Fædrelandet fortsatte han sin Skribentvirksomhed ved at udgive forskjellige historisk-romantiske Fortællinger («Billedhuggerens Datter», 1852, 2. Opl. 1875, «Kong Gorms Sønner», 1875, «Fædrelandskjærlighed», 1876, o. fl.).

Nord. Billedmag. 3. Dec. 1876.

Sophus Bauditz.

Lassen, Vilhelm Herman, f. 1861, Journalist. L., født 10. Juni 1861 i Butterup Mølle ved Holbæk, Søn af Møller L. C. L. (f. 1825 † 1873) og Marie Elisabeth f. Plambeck (f. 1833), blev 1879 Student fra Roskilde Skole (med Udmærkelse) og 1884 juridisk Kandidat. Han blev tidlig greben af den radikale Retning blandt Studenterne og var 1882 Medstifter af Studentersamfundet og dets første Bibliothekar. Ogsaa skrev han politiske Artikler til Provinsblade og blev strax efter sin Examen Redaktionssekretær ved «Aarhus Amtstidende» (under V. Bjørnbak) samt snart dens ansvarlige Leder. Han tog virksom Del i den politiske Agitation paa Egnen, valgtes 1888 til Venstres Delegeretmøde og vakte her stor Opmærksomhed som Taler. End videre var han virksom for, at Venstre skulde optage de agrariske Spørgsmaal og særlig fremme de mindre Landboers Tarv. 1889 flyttede L. til Aalborg som Redaktør af det nystiftede Blad «Aalborg Amtstidende» (siden 1893

har han det i Sameje); det har under hans Ledelse vundet stor Udbredelse og megen Indflydelse i hele Omegnen. Medens L. ellers afgjort hører til den Hørupske Retning, har han i de sidste Aar fastholdt en positiv Reformpolitik fremfor den blotte Forfatningskamp. Han maa regnes for en af de mest lovende yngre Venstrepolitikere. Et lille Skrift: «Offentligt Fæste, Jord til Arbejdere» (1894) har fremsat Forslag til en Ordning af Husmandsspørgsmaalet, som vistnok vil spille en Rolle i Forhandlingerne herom. — L. ægtede 1886 Alexandra Karen Marie Balle (f. 1864), Datter af Inspektør ved Forsikringsselskabet «Svea» i Aarhus J. E. B. (f. 1842 † 1895).

Emil Elberling.

Zeiner-Lassen, Axel Lauritz Frederik Christian, f. 1846, Handelsgartner. Z.-L. er født 28. Maj 1846 i Helsingør, hvor hans Fader, Bertel Lauritz L., var Fuldmægtig ved Øresunds Toldkammer. Faderen døde 1852, og hans Moder, f. Zeiner, giftede sig igjen i 1854, med Handelsgartner Aug. Ernst Jensen i Helsingør. Efter at have taget Præliminærexamen i 1861 kom Z.-L. i Gartnerlære hos sin Stiffader, i 1864 blev han Elev paa Rosenborg under Slotsgartner Petersen og tog i 1866 Gartnerexamen. I 1867 rejste han til Udlandet, hvor han arbejdede i van Houttes Gartneri i Gent og hos John Fraser i London. I Efteraaret 1868 blev han kaldt hjem paa Grund af Stiffaderens Sygdom og blev Bestyrer af Gartneriet indtil dennes Død, 12. Juni 1873, da han købte Gartneriet. Hidtil havde Bedriften væsentligst været baseret paa Kultur af Køkkenurter, Jordbær og Frøavl, men efter Overtagelsen kastede Z.-L. sig strax over Planteskoledrift, navnlig Frugttræer og Roser. Det varede ikke mange Aar, før Arealet viste sig at være for lille, og han købte da en Fjerdingvej fra Byen 6 Tdr. Land til Planteskole, som senere er bleven udvidet ved Kjøb af tilstødende Jorder, saaledes at den nu er 44 Tdr. Land. Da Væxthuskulturen, navnlig Cyclamen, Azalea og Camellia, tillige efterhaanden antog betydelige Dimensioner, optog Z.-L. i 1884 Sophus Dithmer i Firmaet. 1. Jan. 1895 opløstes Firmaet, i det Kompagnonen beholdt den gamle Have og Væxthusgartneriet, medens Z.-L. ene fortsatte Planteskoledriften i Haven uden for Byen. Z.-L. har siden 1890 været Vicepræsident i Østifternes Forening til Frugtavlens Fremme, og end videre er han Medstifter af og Formand for Teknisk Skole i Helsingør. — 3. Jan. 1874 ægtede han Julie Catherine Holm, Datter af Sparekassebogholder M. H. i Helsingør. — Foruden en Mængde større

og mindre Afhandlinger i «Tidsskrift f. Havevæsen», «Gartner-tidende», «Nationaltidendes» Havetidende og «Norsk Havetidende» har Z.-L. skrevet af mindre Piecer: «Beskæring af Æble- og Pære-træer, Kirsebær- og Blommetræer med særligt Hensyn til økonomisk Frugtavl» (1889, 2. Opl. 1892) og af større Bøger: «Rosen» (1882).

L. Helweg.

Lassenius, Johan, 1636—92, Theolog, fødtes 26. April 1636 i Landsbyen Waldow i Kredsen Neufahrwasser i Pommern, hvor Faderen, Jeschius (Johannes) L. af den bekjendte polske Adelslægt Laszcynski, var Præst; Moderens Navn var Anna Sieverts. Sønnen besøgte Gymnasierne i Stolpe og Danzig og blev 1654 dimitteret til Universitetet i Rostock, hvor han i 3 Aar studerede Theologi. Som Hovmester for en ung Adelsmand berejste han derefter Frankrig, hvor han vandt Mazarins Gunst, og England, hvor han stiftede Miltons Bekjendtskab. Hjemkommen begav han sig atter paa Rejse med 2 unge Prinser og kom denne Gang ogsaa til Spanien og Portugal. Atter hjemvendt fik han en Ansættelse ved Bibliotheket i Berlin og gjenoptog derpaa sine Studier, især i Leiden og Strasburg, hvor han erhvervede Magistergraden. I Nürnberg prædikede han for en stor Tilhørerkreds og rettede en Række lidenskabelige Angreb mod den katholske Kirke, særlig mod Jesuiterne. Ved sine stærkt personlige Stridsskrifter mod nogle fornemme bajerske Prælater paadrog han sig disses Had og blev paa Rejsen til Donau-wörth greben og fangen ført til Wien samt endelig stillet for Kejseren i Presburg. Da han ikke vilde fornægte sin Tro eller tilbagekalde sine Udtalelser, førtes han under stræng Bevogtning til den tyrkiske Grænse, hvor man vilde give ham Tyrken i Vold, da det omsider lykkedes ham at undslippe. Efter at have flakket omkring i længere Tid, i hvilken han for at friste Livet skal have optraadt som Skuespiller ved det bekjendte Treuske Selskab, kom han 1665, blottet for det nødvendigste, over Magdeburg og Helmstedt til Itzeho, hvor Borgmesteren tog sig af ham og skaffede ham det ledige Embede som Rektor og Mandagspræst i Byen. 1666 erhvervede han den theologiske Doktorgrad i Greifswald. L., der jævnlig prædikede paa Breitenburg, vandt snart Grev D. Rantzaus Yndest, og denne udnævnte ham 1669 til sin «Hofpræst» og Provst over Grevskabets Kirker.

Ved et Besøg paa Breitenburg skal Kong Christian V have hørt L. prædike, og dette har uden Tvivl været afgjørende ved

hans Valg til Sognepræst ved St. Petri tyske Kirke i Kjøbenhavn 1676. L.s mægtige og betagende Veltalenhed, der berømmes af Samtiden i de stærkeste Udtryk, skaffede ham her en stadig voxende Tilhørerkreds. Kirken, der i hans Tid var den mest besøgte i Hovedstaden, maatte udvides betydelig, og den smykkedes af fornemme Kirkegængere med kostbare Prydelser. Folk kom langvejs fra for at høre den berømte Asketiker, thi som saadan maa L. nærmest betegnes, i hvis Person Haardhed og Mildhed vare forenede i forunderlig Blanding. «Han var beundringsværdig hjemme i Skriften, fast og tro i sin Lære, varm og dyb af Hjærte, rig paa Tanker og fyndig i sin Fremstilling», som en nyere, bekjendt tysk Theolog har udtalt sig.

Ved Siden af disse ypperlige Egenskaber staar hans mindre tiltalende Higen efter originale Paafund, usmagelige Ordspil og ydre Effektmidler, der henleder Tanken paa hans Skuespillerfortid. Han drog Politikken og Dagens brændende Spørgsmaal ind i sine Prædikener, og selv om den bekjendte Anekdote, at han, tilrettevist af Christian V for sine Hentydninger til dennes Forhold til Sophie Amalie Moth, skal have fremvist sin Ligskjorte og erklæret sin Beredvillighed til at følge Johannes den Døbers Exempel, ikke skulde være sandfærdig, er det dog vist, at han, som en anden Ole Vind, holdt det for sin Pligt at revse de stores Synder offentlig og i stærkt personlige Udtryk. Valget af Ligtexten over den faldne Statsmand Kansler J. A. v. Kielmansegg, Esaias 22, 16—19, gjør ikke hans Karakter Ære. Hans Indlæg fra Prædikestolen mod Danmarks Alliance med Frankrig har vistnok indbragt ham en alvorlig Tilrettevisning og affødte en hel Viselitteratur i Tyskland. At han bl. a., som det fortælles, for at vække nogle slumrende Tilhørere skal have holdt inde i sin Tale og givet sig til at lege med sit Lommetørklæde, at han indtog sin Medicin paa Prædikestolen, o. l. viser, hvorledes han kunde glemme sin Værdighed.

Som usædvanlig frugtbar og læst Forfatter paa det theologiske og moralfilosofiske Omraade har L. Ry som en af det 17. Aarhundredes ypperste Stilister og Rhetorikere. L. har i alt udgivet 36 større og mindre Skrifter samt efterlod 23 i Manuskript. Af hans polemiske Bøger bør nævnes «Arcana politico-atheistica» (1666 og 1693) samt «Besiegte Atheisterei» (1673 og 1693). Heri drøftes bl. a. saa mærkelige Spørgsmaal som Kvindernes Opstandelse, Aristoteles' Delagtighed i Saligheden, hvem Cain var gift med, de vilde Dyrs Existens i Amerika efter Syndfloden osv. Et Forsvar

for Luthers Lære udgav han i Skriftet «Orthodoxia Lutherana vindicanda» (1686). Af Lærebøger har han skrevet «Heilsame Lehrfackel» (1696) og «Biblischer Kern in Fragen» (1699). Hans Bønnebog «Morgen- u. Abendgebete» (1703) oversattes paa Dansk og Islandsk. Særlig bekjendte ere L.s Opbyggelsesbøger, der tryktes i store og talrige Oplag, saaledes «Heiliger Perlenschatz» (1687—89, mindst 10 Oplag til 1743), «Biblischer Weihrauch» (1689—1878 henved 20 Oplag, paa Dansk i 5 Udgaver), der er hans mest læste Bog, «Verliebte Sulamithin» (4. Udg. 1742), «Himmlischer Morgenthau» (1704) og »Der betrübte u. getröstete Ephraim» (1692, endnu optrykt 1861 i St. Louis). Hans «Passionsandachten» (ogsaa paa Dansk og Islandsk) udgaves endnu 1857. Af hans Lejlighedstaler maa nævnes Ligprædikener over Michael Wibe (1690), dennes Hustru (1683), Charlotte Sophie Weyberg (1685) og Mette v. Buchwald (1668).

Som Salmedigter i Paul Gerhards Tone har L. ogsaa vundet et anset Navn, og adskillige af hans Salmer synges endnu ved Kirkeandagten i Tyskland. Sit filosofiske System har L. fremsat i «Idea philosophiæ moralis» (1668), og i «Löblicher Fürst» (1664) behandler han med ægte luthersk Djærvhed i et smukt og kraftigt Sprog Fyrsters Dyder og Lyder. Luthers Paavirkning spores ogsaa i hans «Bürgerliche Reiss- u. Tischreden», dog gaar han her vel vidt, naar han i Flæng drøfter Æmner som Bankordningen, Bogholderiet, Markedslivet, Kyssets Tilladelighed, Vin- og Ølruse m. m. Hans «Amorrhæus» (1662) kan endnu læses med Udbytte paa Grund af Bogens Friskhed og kulturhistoriske Værd. Endelig havde L. ogsaa planlagt et Værk om Christian V samt et større kirkehistorisk Arbejde.

L. udnævntes 1678 til Professor i Theologien ved Universitetet og blev 1686 Professor primarius i dette Fakultet. Efter længere Tids Svagelighed afgik han ved Døden 29. Sept. 1692, 56 Aar gammel. Der herskede i Kjøbenhavn almindelig Sorg over hans Død. Der prægedes en Guldmedaille og 4 Sølvskuemønter til hans Ære, og et pragtfuldt Monument rejstes over hans Grav. — Han var 2 Gange gift: 1. (1666) med Elisabeth Diesteler († 1667), en Kjøbmandsdatter fra Rostock, og 2. (1668) med Geske Wilde († 1709), Datter af Kjøbmand Ties W. i Wilster og Enke efter Pastor Peter Gade^{ne} i Beidenfleth.

Personalhist. Tidsskr. 3. R. V. Allg. Deutsche Biographie XVII.

Louis Bobé.

Lasson, jvfr. Lassen.

Lasson, Georg Henrik, 1814—64, Officer, er født 7. Jan. 1814 i Randers og var en Søn af efterfølgende Generalmajor Iver Christian L. I 1825 sendtes han til Kjøbenhavn for at indtræde paa Landkadetakademiet, og han kom da i Huset hos General F. L. Bardenfleth (I, 521), der var Gouvernør for Prins Frederik (senere Frederik VII), som traadte i Venskabsforhold til L. og stadig satte megen Pris paa ham. Efter Afgangen fra Akademiet blev han Sekondlieutenant ved oldenborgske Infanteriregiment med Aldersorden fra 1828, forfremmedes til Premierlieutenant 1834 og til Kapitajn 1845 efter i 4 Aar at have været Adjudant hos General Lützow. Ved Krigens Udbrud 1848 kunde L. paa Grund af Sygdom ikke strax komme med, men ansattes dog snart som Kommandant i Hovedkvarteret og deltog i Fægtingen ved Haderslev. S. A. blev han Kompagnichef ved Garden og deltog som saadan i Fægtingen ved Ullerup (1849) samt i Slaget ved Isted (1850), hvorefter han fik Majors Karakter; Aaret efter indtraadte han i Majors Nummer ved Garden (Anciennitet i 1852). 1854 blev han Kommandør for 14. Linjebataillon, forfremmedes til Oberstlieutenant 1857 og ansattes i 1861 som Kommandør for Livgarden til Fods. I Dec. 1863 overtog han Kommandoen over 1. Brigade og førte, forfremmet til Oberst, denne ved Danevirke og under Dybbøls Forsvar. Under Slaget 18. April havde hans Brigade venstre Fløj af Stillingen besat, og under Forsøget paa at skaffe sine haardt trængte Tropper Understøttelse blev han dødelig saaret. — L., der var en smuk og statelig Skikkelse og en dygtig Fører, ægtede 13. April 1855 Marie Zeuthen, Datter af Højesteretsassessor, Etatsraad Vilhelm Z. til Tølløse. 1863 blev L. ophøjet i Adelstanden, men efterlod sig ikke Sønner.

Danmarks anden Kamp for Slesvig.

P. N. Nieuwenhuis.

Lasson, Iver Christian, 1755—1823, Officer, Søn af Major Jens L. († 1759) og Ursula Dorothea f. de Seue, født 20. Juni 1755 paa Uggerslevgaard, men fra lille af opdraget paa Harridslevgaard hos Farmoderen, Fru Christiane Hagedorn, f. Hoppe, fik allerede i sit 8. Aar Officersudnævnelse i fynske Regiment lette Dragoner, hvor han 1772 traadte i Nummer som Sekondlieutenant, 1776 blev Premierlieutenant, 1782 Ritmester. Aaret efter blev han forsat til sjællandske Rytterregiment, men vendte 1789 tilbage til fynske Dragoner og blev her Major 1793. 1803 forsattes L. til slesvigske Regiment Ryttere (1816 slesvigske Kyrasserer) og blev her 1806

Oberstlieutenant, 1808 Oberst, 1809 Regimentschef. 1812 fik L., der s. A. var udnævnt til Generalmajor, Ordre til midlertidig at overtage Generalkommandoen i Nørrejylland, og 1813 blev han Chef for Auxiliærkorpsets 2. Brigade. L., der ved dette Tidspunkt var betegnet af sine overordnede som en særdeles duelig Rytterchef, som en fin og kundskabsrig Mand, «der skriver meget og godt for sig», men som tillige fra anden Side havde Ord for at være ikke lidet forfængelig, affekteret og paaholdende, gjorde meget god Fyldest som Brigadefører under Felttoget ved Sydgrænsen. Han omtales rosende af de franske Generaler for sin paa én Gang slebne og bestemte Optræden, og Frederik af Hessen fremhæver ham gjentagne Gange for personligt Mod og god Konduite, særlig saaledes i Brigadens smukke Træfning ved Boden 4. Dec. 1813. Efter Krigens Slutning overtog han paa ny Kommandoen over sit Regiment og beklædte tillige fra 1819 Posten som kommanderende General ad interim i Nørrejylland. — L. ægtede 1. (19. Sept. 1783) Anna Sophie Løvenørn (f. 22. Maj 1759 † 23. Jan. 1801), Datter af Konferensraad Frederik L. til Bregentved og Frederikke Sophie f. v. Holsten, og 2. (2. Dec. 1808) Anna Seehusen (f. 20. Maj 1788 † 29. Sept. 1857), Datter af Kammerraad S. til Øllingsøgaard. Han døde i Horsens 16. Jan. 1823.

Thaarup, Fædrenelandsk Nekrolog 1821—26. Medd. fra Krigsark. VI—VII.

S. A. Sørensen.

Lather, Herman, 1583—1640, økonomisk Forfatter, Søn af Henning L., Borger i Husum, fødtes i denne By 5. Marts 1583. Han studerede ved flere tyske Universiteter, blev 1606 Dr. jur. i Heidelberg og nedsatte sig derpaa som Advokat i Husum. Der skyldes ham flere økonomiske Skrifter, af hvilke det vigtigste har Titelen: «Tractatus de censu» og udgaves første Gang i Frankfurt a. M. 1618. Det er dediceret til Hertug Frederik III af Gottorp og har sin Betydning ved at være et af de tidligste Værker med merkantilistisk Tendens; for dets skarpe Angreb paa Katholicismen blev det sat paa den pavelige Index. Han, der 1607 havde ægtet Christina Gutslof, døde 9. April 1640.

Møller, Cimbr. lit. I. Schlesw.-holst. Prov.-Berichte 1795, I, 72. Roscher, Geschichte d. National-Oekonomik in Deutschland S. 165 ff. *J. A. Fridericia.*

Lau, Georg Johann Theodor, 1813—73, Præst og Kirkehistoriker, blev født i Slesvig 11. Juni 1813. Efter at have studeret i Kiel, hvor især A. Twisten havde Indflydelse paa hans Udvikling,

var han i nogle Aar Huslærer. 1843 blev han Kompastor i Hatsted og Skobøl i Husum-Bredsted Provsti, 1846 Præst i Brunsbüttel i det sydlige Ditmarsken; der fra blev han 1855 forflyttet til Otten sen ved Altona, hvor han døde [20. Dec. 1873 af et Slagtilfælde. I sin Ungdom optraadte han som Forfatter af Noveller i den holstenske Digterpræst Joh. Chr. Biernatzkis Smag; i den modnere Alder syslede han i sin Fritid flittig med kirkehistoriske Studier. Foruden flere mindre Arbejder, vedrørende den almindelige Kirkehistorie, har han udgivet en ret udførlig Skildring af Pave Gregor den stores Liv og Lære (1845), som endnu ikke er bleven gjort overflødig, og han har skrevet adskillige Afhandlinger til Oplysning af enkelte Punkter i Sønderjyllands og Holstens Historie, navnlig en Fremstilling af Reformationens Indførelse i disse Egne (1867).

Allg. Deutsche Biographie XVIII. Alberti, Schlesw.-Holst.-Lauenb. Schriftsteller-Lex.

Fr. Nielsen.

Laub, Hardenack Otto Conrad, 1805—82, Biskop, var en Søn af Sognepræst i Frørup *Hieronymus L.* († 1848) og Louise Frederikke f. Zinck og fødtes 6. Avg. 1805 i Frørup Præstegaard. Faderen, der var en mangesidig udrustet Natur, havde som ungt Menneske levet et rigt aandeligt Liv med de bedste i sin Tid og havde navnlig med den senere Biskop J. P. Mynster sluttet et inderligt Venskab, der holdt sig gennem hele deres Liv; med alle sine Anliggender og Foretagender søgte Mynster til ham, og der var ikke nogen, hvis Raad han satte større Pris paa end den stille Landsbypræsts paa Fyn. Denne forstod ogsaa at tage sig af sine Børn, og hvad særlig Otto L. angaar, modtog han en grundig og omhyggelig Forberedelse af sin Fader, indtil han 1821 kom i Roskilde Skole, hvorfra han blev Student 1824 med Udmærkelse. Samme Karakter opnaaede han i Jan. 1830 til den theologiske Embedsexamen, som overhovedet til alle sine Examinere. I 4 Aar var han Alumnus paa Borchs Kollegium, indtil han 1834 blev Sognepræst i Ryslinge, ikke langt fra sit Barndomshjem i Frørup; 1845 forflyttedes han til Brahetrolleborg og Krarup, hvor han var Præst til 1854. Blandt sine Universitetslærere har han med stor Erkjendtlighed nævnet Sibbern og H. N. Clausen; men endnu større Betydning fik dog hans Faders Ven Mynster for ham. Allerede som ung Mand sluttede L. sig til Mynster i taknemmelig Beundring, og gennem sine 20 Præsteaar paa Fyn, der omtrent falde sammen med Mynsters Bispeaar, vedblev han at staa i nær

Tilslutning til ham. Det var imidlertid langt fra, at han paa uselvstændig Maade gik op i den Retning, han sluttede sig til; dertil var hans Aand for fri og hans Synskreds for vid. Navnlig forstod han i højere Grad end mange andre af den konservative Sides Mænd at vurdere de kristelige Vækkelser, som under hint Tidsrum, og ikke mindst paa Fyn, vakte kirkeligt Røre mellem Lægfolk, og som Myndighederne ofte toge paa uden Forstaaelse og med unødvendig Haardhed. Ved den inderlige Optagethed af sin Gjerning, ved solid og omfattende Dygtighed, ved en fyldig og klar Forkyndelse, men mest dog ved hele sin lige saa kjærlige og milde som faste og sikre Personlighed blev L. højagtet og elsket som Præst i sine Menigheder. Men ogsaa i videre Kredse og blandt sine Embedsbrødre fik han snart et godt Navn, uagtet det ikke var ofte, han greb ind i Forhandlingerne om Tidens brændende Spørgsmaal. Af hans Forfatterskab fra dette Tidsrum skal her nævnes Afhandlingen «Om den kirkelige Absolution», i hvilken han over for Dr. H. C. Rørdam forsvarer vor Kirkes Form for Skriftemaalet; i sine «Theses om Trosbekjendelse og Kirke» gav han et værdifuldt Bidrag til Forstaaelse af de fra den grundtvigske Side fremsatte Theorier. Af Prædikener udgav han kun faa; men disse give en god Hjælp til Bedømmelse af, hvad han var for sine Menigheder som Præst og Sjælesørger.

I en forholdsvis ung Alder blev L. 7. Nov. 1854 kaldet til Biskop i Viborg, en Udnævnelse, der hilstes med Glæde, da man følte, at den rette Mand her var kommen paa den rette Plads. Paa 24. Aar beklædte han dette betydningsfulde Embede, og det kan siges med Sandhed, at var der Glæde over at se ham kaldet dertil, saa blev det endnu mere beklaget, da Budskabet kom, at han paa Grund af Sygdom maatte forlade det. Men L. var ogsaa en sjælden smuk Type paa en Tilsynsmand i vor Folkekirke. Maalt med en ydre Alen er en protestantisk Biskops Myndighed ikke stor; skal han støtte sig alene til den Magt, hans Embede giver ham, kan han kun i meget begrænset Omfang iværksætte Foranstaltninger til Kirkelivets Fremme i sit Stift. Er han imidlertid i Besiddelse af den fornødne Overlegenhed og af virkelig Kjærlighed til de Personer og Institutioner, han staar i Forhold til, kan han alligevel paa mange Omraader virke til megen Velsignelse. L. har selv som det, der i Gjærningen særlig tiltrak ham, nævnet baade sine Besøg i Menighederne og de Gjenbesøg, han modtog af Præsterne. Til sin høje Alder var han saare nøjagtig med sine

Visitatser, og han blev ved disse kjendt og afholdt overalt i sit Stift. Hans Tiltaler til Menighederne vare omhyggelig forberedte og bleve holdte med en særegen Inderlighed, der ikke let glemtes af Tilhørerne; men det var dog efter Sagens Natur navnlig i Præstegaardene, han udøvede en frugtbar Virksomhed. Og det samme var i fuldt Maal Tilfældet, naar Præsterne kom til ham i Viborg. Her i sit Hjem levede han et stille og noget tilbagetrukket Liv, baade af Tilbøjelighed og i de senere Aar ogsaa af Helbredshensyn; med med hjærtelig Imødekommenhed tog han mod dem, der søgte ham, og den Indflydelse, han gennem Samtaler paa sit Værelse udøvede paa mange, særlig af Præsterne, var meget stor. Naar man stod over for L., stod man over for en helt igjennem aandelig anlagt og aandelig virkende Mand, der forstod Bevægelserne i sin Tid uden at bøje sig ind under nogen ensidig Retning; der var baaren af sit Embedes Værdighed og paa samme Tid gjennemtrængt af kirkelig Ydmyghed; der elskede Freden og vilde Freden, men alligevel ikke skyede at bruge Aandens Vaaben.

Som Biskop udgav L. en større Samling «Prædikener» (1866), og jævnlig satte han sig i Forbindelse med Gejstligheden i sit Stift gennem «Hyrdebreve». I den saakaldte «Strid om Alterbogsdaaben» gav han et Indlæg: «Til V. Birkedal i Anledning af hans Skrift: Samvittighed og Retfærdighed» (1857), og nogle Aar senere udtalte han sig i en Piece om det Spørgsmaal: «Bør en Forandring foregaa med Konfirmationen?» (1860). Det betydeligste Arbejde af denne Art fra hans Haand er imidlertid det Foredrag, han holdt ved Landemodet 1875 om Forholdet mellem «Syndsforladelsen i Daaben» og den «tilbagevendende Syndsforladelse», der søges og faas ved Nadveren og Bønnen. Denne indholdsrige Udtalelse, der næppe er bleven vurderet efter Fortjeneste, og flere af hans ovenfor nævnte litterære Indlæg ere udgivne efter hans Død af hans Svigersøn, daværende Sognepræst G. Schepelern («Kirkelige Lejlighedsskrifter», 1883).

Men ogsaa paa anden Maade er L.s Forfatterskab blevet udfyldt efter hans Død, nemlig ved Udgivelsen af hans Breve (3 Bind, 1885—87). Denne Bog, der ikke blot indholder Breve fra L., men ogsaa mange Breve, som han har modtaget, hører til de betydeligste Samlinger af denne Art i vor Litteratur. For L.s eget Vedkommende maatte denne mere stilsfærdige og reservede Form for Produktion ligge godt efter hele hans saa overvejende receptive og ireniske Natur, og i Virkeligheden viser han sig som en

fortræffelig Brevskriver. Han har en egen grundig og stundum lidt omstændelig Maade at tage en Sag paa og kan af og til blive noget bred, men den Umiddelbarhed og Friskhed, Brevformen tillader, svigter ingen Sinde, og det er helt igjennem velgjørende at føle Pulsslagene fra hans rige Følelsesliv og inderlige Tro. Som interessante Dele af den store Samling kan fremhæves L.s Brevvexling med sin Ungdomsven Præsten Chr. Mynster, Biskoppens Brodersøn, fremdeles de med hans Svoger Dr. Zeuthen, med Dr. Kalkar, med Biskop Kierkegaard vexlede Breve. Som Bogens i en vis Henseende hinanden modsatte Poler og dog begge afgivende et talende Vidnesbyrd om, hvor meget en i bedste Forstand saa humant anlagt Personlighed som L. kan rumme, staa 2 Rækker af Breve; den ene indeholder en højst ejendommelig og i sin Naivitet rørende Brevvexling mellem L. og en Husmand Chr. Sørensen i Vardeegnen, der i sin Tid havde tjent ham som Røgter, medens den anden Række omfatter den i mange Henseender betydningsfulde Korrespondance, som i henved 25 Aar blev ført mellem L. og Biskop Martensen. Denne satte L. saare højt og omtaler ham som «den eneste, med hvem han i en senere Alder har kunnet stifte et fortroligt Venskabsforhold, der med hvert Aar er bleven ham end mere dyrebart». Det var L.s intuitive Blik for individuelle Forhold og hans fine Forstaaelse paa de aandelige Ene-mærker, der gjorde hans Udtalelser saa kjærkomne for hans berømte Kollega, og som lade dem udøve den samme Virkning fremdeles.

I de samme Dage, i hvilke L. modtog sin Udnævnelse til Biskop, traf ham den store Prøvelse, at han mistede sin Hustru, Susanne Charlotte Hedevig Johanne f. Tostrup (f. 14. Avg. 1807 i Odense og Datter af Stiftsprovst H. J. T.), med hvem han var bleven gift 22. Maj 1835, og som i henved 20 Aar havde været ham en trofast og forstandig Ægtefælle. Gjennem de mange Aar, han var Biskop, styredes hans Hus og opdroges hans Børn af hans Broders Enke Severine L., f. Haac, en ualmindelig udrustet Kvinde, der paa den smukkeste Maade udfyldte sin Plads.

Blandt de Foretagender i Stiftet af mere udvortes Natur, der under L.s Bispetid baade optog ham selv og tildroge sig almindelig Opmærksomhed, maa Gjenopførelsen af Viborg Domkirke nævnes som et af de betydeligste. Dette omfattende og hos os temmelig enestaaende Arbejde afsluttedes i Sommeren 1876, og L. glædede sig til at skulle foretage Kirkens Indvielse. Da blev han angreben af en stærk Nervesygdom og maatte overlade dette Hverv til en

anden. Hans Tilstand bedredes vel atter betydelig, men Kræfterne sloge dog ikke længere til over for Embedets Krav, og 1. Maj 1878 tog han sin Afsked. Sine sidste Aar henlevede han i Kjøbenhavn; trods Legemets Skrøbelighed, der ofte var trykkende ogsaa for det sjælelige Liv, veg dog det ejendommelige Præg af Aandens Rigdom ingen Sinde fra ham. Ved sin Firehundredaarsfest 1879 hædrede og glædede Universitetet den gamle Biskop med at udnævne ham til Doktor i Theologien. Han døde 27. Maj 1882.

Erslew, Forf. I.ex. Elvius, Danmarks Præstehist. 1869—84 S. 16. Illustr. Tid. 12. Maj 1878. Levnedbeskrivelser af de ved Kbhvns Universitets Firehundredaarsfest promov. Doktorer S. 111. Sædemanden 1882. H. Martensen, Af mit Levnet III, 134. *V. Schousboe.*

Laub, Hieronymus, 1684—1753, Læge, var født i Augsburg 15. Febr. 1684 og var en Søn af Pastor primarius ved St. Ulriks Kirke, Mag. Georg L. og Anna Dorothea Weihlingen. Han studerede Medicin i Helmstedt, fik 1707 Doktorgraden i Leiden, foretog derpaa en videre Studierejse til Frankrig og England og kom 1711 til Kjøbenhavn, hvor han snart fik en udbredt Praxis og 1712 blev Medikus ved Kvæsthuset samt 1720 Hofmedikus. 1736 blev han kongl. Livlæge, 1739 virkelig Justitsraad, 1746 Etatsraad. Han var gift med den ansete Apotheker og Besidder af Kong Salomons Apothek Michael Georg Scharffenbergs Datter Johanne Justina. Han døde pludselig 5. Dec. 1753. Han var en anset Læge, der ogsaa var Medlem af det Leopoldinske Akademi og for øvrigt stod ganske uden for den i hans Tid herskende pietistiske Retning i Medicinen. Nogen videnskabelig Virksomhed af Betydning har han imidlertid ikke udfoldet; kun synes han for Oprettelsen af Krügers Læreanstalt en Tid at have virket ivrig for Etableringen af en til Kvæsthuset knyttet methodisk Undervisning for Barberkirurgerne.

Ingerslev, Danmarks Læger og Lægevæsen II, 191. Elvius og Hiort-Lorenzen, Danske patric. Slægter I, 164. Jul. Petersen, Den danske Lægevidenskab 1700—50. *Jul. Petersen.*

Laub, Thomas Linnemann, f. 1852, Musikforfatter. Han er født 5. Dec. 1852 i Langaa i Fyn, hvor Faderen, Hans Jørgen Trojel L. († 12. Jan. 1863), var Sognepræst; Moderen († 20. Sept. 1885) hed Ernestine Deichmann f. Linnemann. Efter at være bleven Student 1871 begyndte han at studere Theologi, men i Professor Henrik Rungs Hus, hvor han kom meget, fæstnede hans gennem Farmoderen arvede Tilbøjelighed til Musikken sig, og han opgav

snart det theologiske Studium, gennemgik Musikkonservatoriet i Kjøbenhavn fra 1873—76 og gjorde derefter i flere Aar Tjeneste som Organistvikar for A. P. Berggreen. Sammen med Fr. Rung udgav han 1882 en Samling Sangmusik fra det 17. og 18. Aarhundrede, rejste derpaa med Statsunderstøttelse i Udlandet for at studere den ældre Musik og blev 1884 ansat som Organist ved Helligaandskirken i Kjøbenhavn. Den i Tyskland gennem Fr. Layriz og andre allerede i Fyrterne fremkomne Bevægelse for i Menighedssangen at føre de gamle Kirkemelodier tilbage til deres oprindelige rhythmiske og harmoniske Form fandt i ham en begejstret Tilhænger, og han kæmpede ivrig for denne Sag, dels ved et varmt, men noget radikalt affattet Skrift, «Om Kirkesangen» (1887), og flere derpaa følgende Koralsamlinger, dels ved Afholdelse af praktiske Salmesangsøvelser for Kor. Hans reformatoriske Bestræbelser, der i ethvert Fald ere udsprungne af en ærlig og grundig Fordybelse i Æmnet, mødte her hjemme i Begyndelsen ikke højlydt nogen Modstand; men da han 1891 efter N. W. Gades Død blev ansat som dennes Eftermand ved Holmens Kirke, gav dette Anledning til en heftig Avisfejde, under hvilken Kritikken, der saa længe havde tiet, kom desto lidenskabeligere til Orde. Det er naturligt, at Folkeviserne, fra hvilke saa mange af Kirkemelodierne stamme, ogsaa have tildraget sig hans levende Opmærksomhed; 1890 udgav han 10 gamle danske Folkeviser, harmoniserede i gammel Stil for Kor, og i Tidsskriftet «Dania» skrev han 1892 «Studier over vore Folkelodiers Oprindelse og musikalske Bygning». *S. A. E. Hagen.*

Lauerentzen, Johannes, † 1729, s. Lavrentzen.

Laugesen, Hans, 1530—94, Biskop, var født i Ribe, hvor Faderen, Lauge Steffensen, hvis smukke Billede endnu findes i Ribe Domkirke, var Raadmand († 1554); Moderen, Mette, skal have været en Borgmesterdatter fra Varde. Fra Ribe Skole afgik H. L. til Kjøbenhavn, hvor han studerede under Dr. Niels Hemmingsen. Ved en Lejlighed har han her holdt en i Haandskrift endnu bevaret latinsk Tale om sin Fødeby. 1552 gik han til Wittenberg, hvor han studerede nogle Aar. Efter at have taget Magistergraden der begav han sig 1555 paa Hjemrejsen og blev strax efter sin Hjemkomst til Ribe Lektor ved Domkirken og Præst i Vester Vedsted, senere tillige Kannik. 17. Okt. 1557 ægtede han Dorothea, Datter af Biskop Hans Tausen i Ribe. Selv blev han 1569 Biskop

sammesteds, skjønt han havde søgt at unddrage sig Valget, da han ikke vurderede sine egne Evner højt. Han synes at have været en vennesæl og retsindig Mand; men hans Bispevirksomhed har ikke efterladt sig betydelige Spor. 1588 betegnes han af en fremmed, der kom til Ribe, som «en from gammel Mand». Han døde 16. Avg. 1594. Hans Hustru overlevede ham til 1601. Deres 3 Børn vare døde før Faderen, deriblandt Datteren Mette, der var gift med Historieskriveren Anders Sørensen Vedel.

Kinch, Ribe Bys Hist. II. Rørdam, Hist. Kildeskrifter 2. R. II. Saml. t. Fyens Hist. og Topogr. VII, 294. *H. F. Rørdam.*

Lauremberg, Hans Willumsen, 1590—1658, Matematiker, Filolog og Digter. Hans eller Johan L., en Søn af Professor medicinæ Wilhelm L. og Johanna Longueil, er født i Rostock 26. Febr. 1590. Efter Studier ved sin Fødebys Skole og Universitet rejste han flere Aar i Holland, England, Frankrig og Italien, blev Dr. med., men dyrkede især klassisk-humanistiske Studier og udmærkede sig som latinsk og græsk Poet. 1618 blev han hjemkaldt som Professor i latinsk Poesi i Rostock og ægtede Aaret efter Maria Lilie, en Kjøbmandsdatter fra Hamborg. Ved Siden af Filologi og Antikviteter havde L. imidlertid i Tidens polyhistoriske Aand ogsaa lagt sig efter Matematik og Korttegning, og 1623 modtog han paa Foranledning af den lærde Holger Rosenkrantz en Kaldelse som Professor i Geografi og matematiske Videnskaber ved det nys oprettede adelige Akademi i Sorø, hvor Lærerbesætningen væsentlig var tysk.

Under sin 25aarige Virksomhed i Sorø udgav L. matematiske Lærebøger, hvis Form dog til Dels vidner om Forfatterens overvejende skjønlitterære Interesser. Regeringen benyttede ham ogsaa siden 1631 til Arbejdet ved Danmarks Kortlægning, i hvilken Anledning han jævnlig berejste Rigets forskjellige Provinser og synes at have lagt et godt Grundlag, som dog ikke afsatte litterære Frugter under hans eget Navn. Han knyttede Venskabs- og Familieforbindelser i Danmark, hvor flere af hans Slægt indvandrede, og stod i Forhold baade til Hoffet, især til Kong Frederik III, til Holger Rosenkrantz og andre fornemme Mænd. Alligevel var hans Stilling ikke lykkelig, og det fremgaar af flere Bønskrifter paa latinske Vers fra hans senere Aar, især «Daphnorini qverimonia de suo et academæ Soranæ statu», at han var alt andet end tilfreds med sine adelige Elever og plagedes af Sygdom og Gjæld. Fjendt-

if. XIX, 463.

lige Indfald og Dyrtid i Aarhundredets Midte havde forarmet Landet og gjort Lønningernes Udbetaling uregelmæssig, saa at L., der havde stor Familie, synes at have endt sine Dage i Næringsorg. Han døde 28. Febr. 1658 og efterfulgtes i Embedet af sin nedenævnte Søn Sebastian L.

Uagtet der ikke er bevaret noget Værk paa Dansk fra L.s Haand, og skjønt det vel er usikkert, i hvilket Omfang han har behersket vort Sprog, har han dog haft en ikke ringe Indflydelse paa dansk Aandsliv, og det mere som Digter end som Videnskabsmand. Allerede som en af Tidens mest fremragende latinske Poeter har han Betydning; i talrige Lejlighedsdigte optraadte han bl. a. som Ordfører for Akademiet, og hans «Satyra» (1636) indeholder Spirene til de senere plattyske Skjæmtedigte. Men det er dog især som Hofpoet, at L. betegner et Vendepunkt i vort Skuespils Historie. Man kjendte her til Lands kun Reformationstidens religiøsmoralske Skolekomedie, da L. 1634 i Anledning af Christian IV's ældste Søns Bryllup skrev 2 mythologisk-allegoriske Festdramer paa Tysk, «Aquila» og «Kong Phineus», i Renæssancens verdslige Kunststil, som den Gang selv i Tyskland var temmelig ny. Disse Skuespil og en sammen med dem opført Ballet gjorde det ganske af med den gamle dramatiske Smag hos os. Aaret efter spillede for sidste Gang en Skolekomedie, og 21 Aar senere, ved Christian V's Hylding 1655, førte L. atter Skuespillet et Skridt videre i Renæssancens Aand med den første her opførte Opera, «Arion», en allegorisk Lykønskning fra Akademiet.

Den nærmeste Følge af dette Smagsomslag blev imidlertid, at Skuespil paa Dansk for lang Tid ophørte og afløstes af tyske og franske Balletter og Operaer. L.s reciterende Skuespil bleve ikke efterlignede og have i og for sig heller ikke stort Værd: det højtyske Sprog, som han her var nødt til at anvende, og den nye Kunststil, som han egentlig ikke yndede, hindrede den frie Udfoldelse af hans Digterevne. Det bedste er de indlagte komiske Bondescener paa hans plattyske Modersmaal, som varsle om hans, ligeledes plattyske, Hovedværk: «Veer Schertzgedichte» (1652). Her slaar han sig rigtig løs i gammeldags-gemytlig, bred og snakkesalig, jævnlig ogsaa plump og uanstændig Satire over Tidens «alamodiske» Noder og Unoder i Dragt og Sprog, over Lejlighedsdigtningen og ikke mindst over den nye, stive og højtidelige, regelrette Kunstpoesi, hvis Versemaal, Alexandrineren, han dog selv benytter.

Skjønt Satiren nærmere er rettet mod nordtyske end mod

danske Samfundstilstande, vandt Skjæmte digtene megen Paaskjøn- nelse her. Den anonyme danske Oversættelse af 1652 er i sproglig Henseende et betydeligt Arbejde, den første større Digtning paa Alexandrinere, som kom i Trykken hos os, og den følgende 'Tids Metrikere og Digtere lige ned til Falster og Holberg nævne ofte L. eller bære Spor af hans Paavirkning. I Tyskland opfattedes han nærmest som en Modstander af den nye Tids digteriske Ud- vikling, og først ved vore Dages voxende Interesse for Dialekt- digtning er Opmærksomheden atter bleven henvendt paa ham. Her i sit andet Fædreland derimod stod han som en Repræsentant for Humanismens og Renæssancens Ideer og har i flere Henseender givet vor Litteratur et Stød fremad.

L. Daae, Om Humanisten og Satirikerens Joh. L. (Chra. 1884). H. W. L.s Fire Skjæmte digte, udg. af J. Paludan (1889). J. Paludan.

— Som *mathematisk Forfatter* har H. W. Lauremberg udgivet Arbejder over Arithmetik og Algebra samt Landmaaling. I disse spille dog virkelige Forklaringer en mindre Rolle end lærde sprog- lige og historiske Oplysninger. Dette stemmer vel med, at Bøgernes meget elementære Indhold da var et lærd Fag, bestemt for Akade- misterne i Sorø, men ikke mindre med Forfatterens egen Smag. Denne viser han ogsaa ved at hente sine Exempler fra Anekdoter i Historien og Mythologien og fra klassiske Forfattere. Derfra til- vejebringer han et ret betydeligt Øvelsesmateriale. Større mathe- matisk Interesse frembyder dog en lille Samling kuriøse Talopgaver og matematiske Lege. De fleste af disse findes vel i Bachet de Méziriacs da nylig udkomne «Problèmes délectables»; men L. gjen- giver dem paa selvstændig Maade, maaske efter Bachets ældre Kilder. Han henfører udtrykkelig sin Løsning i hele Tal af ubestemte Lig- ninger af 1. Grad til en arabisk Regel, hvad der synes at stride mod den sædvanlige Antagelse om Bachets Originalitet paa dette Omraade. — Alt i alt har L. fra sit Ophold i Vestevropa bragt et matematisk Pust her til Landet. Særlig maa det paaskjønnes, at han allerede 1628 her indførte Brugen af de da saa nye Loga- rithmer. H. G. Zeuthen.

Lauremberg, Sebastian, 1626—92, Professor, Søn af fore- gaaende, fødtes i Sorø 11. Jan. 1626, deponerede 1644 ved Universi- tetet i Rostock, som han efter et Aars Ophold forlod for dels i Sorø, dels i Kjøbenhavn under Ole Worms og Jørgen Froms

Avspicier at fortsætte sine Studier i Filosofi, Antikviteter og Mathematik, begav sig 1647 paa en 3aarig Rejse til Tyskland og Frankrig og blev efter sin Hjemkomst Hovmester, først for den senere Gehejmeraad Morten Skinkel og derefter for Niels Sehested, hvem han 1654 ledsagede paa en Rejse til Nederlandene, England, Frankrig, Italien og Spanien. Efter at være vendt tilbage fik han 1657 Udnævnelse som Professor designatus ved Sorø Akademi med Ret til at succedere sin Fader i det matematiske Professorat. Under den paafølgende Krig opholdt L. sig med Just Høg i Udlandet og overtog først 1663 den matematiske Lærestol. 1664 erhvervede han Magistergraden for en Afhandling («Diss. geographica de America priscis cognita»), hvori han søgte at fastslaa de gamles Kjendskab til Amerika. Men ved Akademiets Ophævelse 1665 stod han uden Embede og maatte vistnok med Besvær fægte sig igjennem, snart som Informator i Geografi og Mathematik for de kongelige Pager, snart som Landmaaler ved Generaljordrebningen i Sjælland og Lærer for de unge Landmaalere, indtil han 1692 opnaede at blive Professor i Mathematik ved det nye Ridderakademi i Kjøbenhavn, hvorfra dog Døden bortkaldte ham 9. Sept. s. A. Gift 2. Juli 1663 med Karen Schelderup, Datter af Professor theologiæ i Sorø Niels S.

Univ. Progr. Daae, Joh. Lauremberg S. 65 f. Worm, Lex. ov. lærde Mænd.

G. L. Wad.

Laurent, Pierre Jean, 1759—1831, Dansemester og Balletkomponist. Faderen, den dygtige Danser Pierre I. fra Paris, var 1755 bleven ansat som Hofdansemester i Kjøbenhavn. Sønnen, der fødtes her 24. Marts 1759, maa have været et meget fremmeligt Barn, siden han allerede i Febr. 1770 fik kongl. Bestalling som succederende Hofdansemester, ligesom han i sit 14. Aar komponerede Musikken til et Balletdivertissement, hvori han optraadte paa Hofteatret 5. Jan. 1774. Sin videre Uddannelse fik han under Dauberval i Paris, hvor han opholdt sig en Del Aar og skal have gjort Lykke, særlig som Groteskdanser, ved sin Smidighed; men i Kjøbenhavn, hvor han ved sin Hjemkomst blev ansat som Danselærer ved Theatret, fandt man hans Ydre uheldigt for Scenen, og hans Balletter, hvoraf 4 vare med Musik af ham selv, holdt sig heller ikke paa Repertoiret. Som Arrangør af Dansene ved Hoffet og i de højere Kredse synes han derimod at være bleven paaskjønnet. I øvrigt interesserede han sig ogsaa for Kammermusikken; i det kongl. musikalske Akademi spillede han Violin, og her blev 1804

opført en Koncert for Harpe og Violin af hans Komposition. Han døde i Kjøbenhavn 23. Maj 1831; hans Enke, Marie Rose f. Bonneau, døde som sindssyg 7. Okt. 1842.

Overskou, Den danske Skueplads II—IV.

S. A. E. Hagen.

Laurentii, Laurentius, (Lorenz Lorenzen), 1660—1722, Salmedigter. Han var Søn af en anset Borger i Husum, Jens Lorenzen, og født 8. Juni 1660; han studerede i Kiel og blev 1684 Kantor ved Domskolen i Bremen, hvor han døde 29. Maj 1722. Han havde efter Faderen arvet stor Interesse for Musikken, som han efter endt Universitetsstudium særlig viede sig til. I Bremen var han Musikdirektør ved Domkirken. Han har skrevet 150 Salmer, for det meste til gamle, bekjendte Kirkemelodier, og udgivet dem samlede under Titel: «*Evangelia melodica, d. i. Geistliche Lieder u. Lobgesänge*» (1700). Hans Digte udmærke sig ved Varme og et rent Sprog, enkelte af dem ere endog fortrinlige.

Allg. Deutsche Biographie XVIII. Bremisches Jahrbuch XIII (1886), S. 133 ff.

C. A. Nissen.

Laurentius, Georg Friedrich, 1594—1673, Læge, var født 11. Marts 1594 i Lübben i Lausitz, hvor hans Fader var Læge. Han studerede Medicin, først i Wittenberg under den berømte Professor Sennert, derpaa ved flere andre Universiteter; i Padua fik han 1620 Doktorgraden. 1621 begyndte han at praktisere i Danzig med saa meget Held, at han vakte de andre Lægers Misundelse, og til Dels af denne Grund flyttede han 1624 til Leipzig, hvorfra han 1632 drog til Hamborg. Her fik han ligeledes en stor Praxis og kom ogsaa snart i fjendtligt Forhold til flere af Lægerne, saaledes til den ansete, men tillige stridbare Bernhard Langwedel, hans Studiekammerat fra Padua. Han opholdt sig nu paa Tilskyndelse af sin Broder, der var holsten-gottorpsk Arkiater, nogen Tid i Slesvig og derpaa i Lybek, men vendte tilbage til Hamborg, hvor han atter udvikledes i Stridigheder, denne Gang dog kun af rent videnskabelig Natur, med den berømte jødiske Læge Benedict de Castro, Broder til den danske Arkiater og Feltmedikus Daniel de C. og den svenske Dronning Christines Livlæge. I. modtog nu (1647 eller 1648) en Stilling som Livlæge hos Prinsesse Magdalene Sibylle paa Nykjøbing Slot, hvor han forblev indtil Prinsessens Bortrejse til Sachsen 1652. Efter at have ledsaget hende til Meissen vendte han tilbage til Danmark og fungerede derefter som Livlæge hos Kong Frederik III indtil 1663, da han tog sin Afsked og rejste

til Lybek, hvor han derpaa levede i et litterært Otium indtil sin Død 1673. Hans ret talrige Skrifter have næppe nogen større videnskabelig Betydning, om de end omtales med megen Anerkjendelse af Th. Bartholin og af selve hans Modstander de Castro; til Dels ere de Stridsskrifter. Han blev 1639 gift med Hamborgeren Gerhard Arnsons Datter Margrethe, som døde i Nykjøbing 1650.

Ingerslev, Danmarks Læger og Lægevæsen I, 506 f. Møller, Cimbria lit. II. Schröder, Lex. der hamburg. Schriftsteller IV. Biogr. Lex. der hervorragenden Aerzte III.

Jul. Petersen.

Laurensen, Peder, —1552, Reformator, Lektor. Denne Mand, der indtager en fremragende Plads blandt Reformationens Forkæmpere, var født henved 1490 i Næstved og indtraadte i sin Ungdom i Karmeliterordenen. Han havde gjort grundige Studier hjemme eller ude og taget Bakkalavrgraden i Theologi, og da Karmeliterkollegiet i Kjøbenhavn var oprettet 1519 med Lektor Poul Helgesen som Forstander, blev P. L. knyttet dertil, vistnok som Lærer. Men da Kollegiet 1522 maatte standse sin Virksomhed paa Grund af Forstanderens Sammenstød med Christian II, begav P. L. sig til Ordenens Kloster i Assens. Senest 1527 skete det reformatoriske Gjennembrud hos ham, efter at han dog formodentlig i længere Tid havde haft Øjet opladt for Misligheder i det hidtidige Kirkevæsen. 1529 aabnede der sig en frugtbar Gjerning for ham, da han blev «Læsemester» ved den nys oprettede Præsteskole eller det evangeliske Gymnasium i Malmø. Fra den Tid af udfoldede han en betydningsfuld Forfattervirksomhed, nærmest med det Formaal at forsvare Reformationen mod de Angreb, der fra forskjellige Sider rettedes mod den, særlig af hans tidligere Stalbroder Poul Helgesen. Blandt hans Skrifter kan særlig mærkes den saakaldte «Malmøbog» (1530, paa ny udg. 1868), der giver en god Forestilling om den reformatoriske Ordning i Malmø. Efter at have deltaget i de Forhandlinger om kirkelige Sager, der førtes samtidig med Herredagen i Kjøbenhavn 1530, udgav han en indholdsrig Beretning om samme (paa ny udg. 1889). I et andet Skrift optraadte han som en dygtig Forsvarer af Præsteægteskabet og som Angriber af Munkeløfterne (1533). I «En stakket Undervisning imod Pavens, Bispers og deres Disciples Statutter, Love, Bud og Skikkelser» (1533, paa ny udg. 1890) viser han baade Lærdom og polemisk Dygtighed. Efter Frederik I's Død, da det trak op til Uvejrr for Reformationens Mænd, førte han en skarp Skriftvexel med Domkapitlet i Lund («Expostulatio ad canonicos Lundenses adversus temerarie latam

exilii sententiam et condemnationem in quosdam verbi divini præcones», 1533).

Under den paafølgende Fejde opholdt P. L. sig i det belejrede Malmø under vanskelige Forhold. Men strax efter Krigens Afslutning (1536) udnævnte Christian III ham til Præst i Oxie, nær Malmø. 1537 var han blandt de Mænd, der vare indkaldte for at affatte Kirkeordinansen. Snart efter blev han Lektor i Theologien ved Lunds Domkirke, og i denne Stilling forblev han til sin Død 1552. Indtil det sidste bevarede han Præget af en uforfærdet Talsmand for Sandheden. — Siden 1529 havde han været gift med Anne Mortensdatter fra Malmø, en Søster til Reformatoren Claus Mortensen (Tøndebinder).

Malmøbogen af P. L., udg. af Rørdam (1868), Indledn. *H. F. Rørdam.*

Laurentzen, Johannes, † 1729, s. Laverentzen.

Lauridsen, jvfr. Lauritsen.

Lauridsen, Anders, 1528—89, theologisk Professor, var født i Roskilde af fattige Forældre og blev 1552 Hører ved sin Fødebys Skole, vistnok uden endnu at have besøgt noget Universitet. 1554 drog han til Wittenberg, formodentlig støttet af Kapitlet i Roskilde. Ved sin Flid og sine gode Evner vandt han megen Anerkjendelse, og vi have endnu Melanchthons glimrende Vidnesbyrd om den unge danske Mands Lærdom, Dyd og Retsindighed. Ved sin Hjemkomst 1557 blev A. L. Rektor ved Roskilde Skole og 1558 Kannik. 1564 ægtede han Anne, Datter af den værdige M. Peder Poulsen, Lektor ved Domkirken, hvem han 1566 adjungeredes i Lektoratet og 1572 efterfulgte. 1574 kaldtes han til theologisk Professor ved Universitetet, hvorpaa han i Løbet af et Aars Tid erhvervede de forskjellige theologiske Grader som Bakkalavr, Licentiat og Doktor. Som Theolog sluttede han sig til Niels Hemmingsen. 1581 valgtes han til Universitetets Rektor; fra 1586 forbandt han Stillingen som kongl. Bibliothekar med sit akademiske Embede. Ved Kong Frederik II's Jordefærd i Roskilde Domkirke 1588 holdt han den latinske Ligtale, der siden blev udgivet. Hans øvrige Skrifter bestaa af akademiske Theses. Af hans 6 Børn kunne mærkes M. Laurids Andersen, theologisk Lektor ved Roskilde Domkirke, og Dr. med. Poul Andersen, Medikus i Bergen. Af Døtrene bleve 2 gifte med Biskopper.

Rørdam, Kbhvns Universitets Hist. 1537—1621 II, 615 ff.

H. F. Rørdam.

Lauridsen, Frands, —1587, Lensmand, Borgmester. Han forekommer fra 1550—64 som Slotsfoged og Slotsskriver paa Krogen, de sidste 9 Aar i en mere selvstændig Stilling, da Krogen 1555 henlagdes under Lensmanden paa Kjøbenhavns Slot. 1565—78 havde F. «Skriver», som han jævnlig kaldes efter sin forrige Stilling, Dragsholm i Forlening, noget for en borgerlig paa den Tid aldeles enestaaende, da de store Len ellers vare forbeholdte Adelen; skjønt i Virkeligheden Lensmand betegnes han derfor gjerne officielt kun som Foged. Samtidig med at styre Dragsholm Len vedblev han imidlertid at være knyttet til Helsingør, hvor han havde faste Ejendomme, og i hvis Raad han 1572 efter Opfordring tog Sæde. 1579 udnævntes han til Borgmester der. Ogsaa Stillingen som Hospitalsforstander beklædte han. Som Løn for sin Tjeneste forlenedes han allerede 1550 med en Gaard i Holbo Herred, og senere fik han andre Forleninger der og i det nærliggende Tikjøb Sogn (saaledes 1568 Gaarden Hornsøholm). 1562 overdroges et Vikarie i Roskilde Domkirke ham. 1560 fik han en, som det synes, forbigaaende Ansættelse ved Sundtolden. Han døde 1587, efterladende Enken Bente Poulsdatter († 1603), vistnok en Datter af Møntmester Poul Fechtel (V, 92). Salmedigteren Hans Christensen Sthen tilegnede 1578 det godgjørende Ægtepar en opbyggelig Bog.

Hist. Tidsskr. V, 78 ff. 457. C. F. Bricka.

Lauridsen, Hans, —1557, Kannik, var født i Næstved og har maaske været en Broder til den ovfr. S. 137 nævnte Peder Laurensen. 1523 forekommer H. L. som Kannik i Roskilde, da Lektor Poul Helgesen tilskrev ham et mærkeligt Brev, som viser en stor Fortrolighed mellem disse 2 Mænd, der, hver paa sin Maade, bleve den hældende Romerkirkes ivrige Forsvarere. Efter en Tid at have været i en besværlig «Hoftjeneste», som vi ikke kjende nærmere til, rejste H. L. 1527 udenlands for at studere, men hindredes meget af «den franske Syge», som tilredte hans Ansigt ilde. Han besøgte Köln, Löwen og flere Højskoler, inden han vendte tilbage til sit Kanonikat i Roskilde, ved hvilket han forblev i sin øvrige Levetid; tillige havde han et Vikariat i Kjøbenhavns Kapitel. Han var desuden senere Forstander for Helligaands Hospital i Roskilde og bestyrede denne Stiftelse med saa stor Omhu og Dygtighed, at Christian III 1547 tillod ham selv at vælge sin Efterfølger. For øvrigt var han, som det synes, den af Kannikerne, som havde sværest ved at bøje sig ind under Reformationen. Som en af

Roskilde Kapitels Ordførere i de religiøse Disputatser, som holdtes 1543 med Universitetets Theologer, skrev han baade da og senere flere Indlæg paa Kapitlets Vegne, der vidne om Lærdom og ualmindelige Evner. Han døde i Roskilde 24. April 1557; en Ven af ham giver ham det Eftermæle, at han var en Mand af stor Klogskab, Fromhed og Skarpsindighed.

Aarsberetn. fra Geh. Arch. VI, Till. S. 13 ff. Rørdam, Hist. Kildeskr. I og 2. R. II. Rørdam, Kbhvns Universitets Hist. 1537—1621 I. Skibykrøniken, overs. af Heise, S. 191 ff. *H. F. Rørdam.*

Lauridsen, Hans, —1596, Præst, var født i Kjøbenhavn. Han var først Præst i Søllerød; 1567 kaldtes han til resid. Kapellan ved Frue Kirke i Kjøbenhavn, i hvilken Stilling han virkede i en lang Aarrække med ikke ringe Anseelse. 1573 blev han tillige Sognepræst i Ovreydre (nu Hvidovre). Som ældre Mand tog han Magistergraden og udgav 1587 «Sjælebog, det er en kristelig og nyttig Haandbog om Menneskens Sjæl». Han døde 1596 og efterlod et godt Eftermæle som en vellærd, flittig og forstandig Mand. Han var gift.

Rørdam, Kbhvns Universitets Hist. 1537—1621 II, 745 ff.

H. F. Rørdam.

Lauridsen, Jakob Kristian, f. 1858, Politiker. L., født 16. Okt. 1858 i Rind Sogn ved Herning. Søn af Bolsmand Laurids Møller Larsen (f. 1829), blev hjulpen frem af Rigsdagsmand Thomas Nielsen og blev 1879 Student, 1884 juridisk Kandidat. L. var derefter et Aars Tid Medarbejder af «Morgenbladet» og senere af «Politikken»; var desuden juridisk Manuduktør og Sagførerfuldmægtig, indtil han 1887 blev Overretssagfører i Kjøbenhavn. Han tog tidlig levende Del i Studentersamfundets Liv (var i flere Aar Medlem af dets Bestyrelse) og var en ivrig og slagfærdig Taler paa politiske Møder, baade i Hovedstaden og rundt om i Landet. Hans stærke Ytringer ved saadan Lejlighed paadroge ham i Vinteren 1885—86 retslig Tiltale og Domfældelse ved Underretterne til 3 og 4 Maaneders Fængsel, men ved Højesteret blev han 1888 i den ene Sag frifunden og i den anden dømt til 4 Ugers Fængsel; for denne Straf slap han endda ved Amnestien i April s. A. 1887 blev L. valgt til Folketinget for Sorø Amts 1. Kreds (Ringsted) og gjenvalgt indtil 1895. Han hørte til den radikale Gruppe (udtalte 1894 paa et Folkemøde ligefrem, at Venstre kun var en Fortrop for Socialdemokratiet), tog i de første Aar jævnlig Ordet og fik

Sæde i flere Udvalg, men naaede dog ikke at spille den Rolle, man havde ventet, saa meget mindre som han kom i Vane med at forsømme sin Rigsdagsvirksomhed saa vel som al anden Gjerning og derved efterhaanden bragte den største Forvirring i alle sine Forhold. — L. ægtede 17. Maj 1886 Christiane Nikoline Christensen (f. 11. Dec. 1859), Datter af Husejer H. Chr. C. i Kjøbenhavn (f. 1833).

Emil Elberling.

Lauridsen, Jens, —1351—, af den i det 14. Aarhundrede mægtige Adelsslægt, der i sit Vaaben førte en Panter, var Son af Drosten Hr. Laurids Jonsen (rettere Jensen) (VIII, 535) og nævnes første Gang i 1331. I Modsætning til Faderen synes J. L. og hans nedennævnte Broder Peder L. at have sluttet sig nær til Kongemagten. De nævnes begge blandt de beseglende i det Tilgivelsesbrev, som Kong Valdemar 1341 i Roskilde udstedte til den samlede Adel efter sin Ankomst til Riget, og 1343 var han en af Kongens Forlovere i Varberg, da denne afhændede Skaane, Halland og Bleking til Kong Magnus. J. L. synes ogsaa 1351 endnu at have været i uforstyrret Besiddelse af Faderens Pantelen Langeland, men han fik snart at føle, at Kong Valdemars Mistillid til Stormændene i Almindelighed ogsaa gjaldt ham, thi da Broderen 1357 havde tilsat Borgen i Randers, tog Kongen heraf Anledning til at lade J. L. fængsle og fratog ham hans Gods og Len. Uvejret maa imidlertid snart være drevet over, thi 1360 nævnes begge Brødrene blandt de beseglende af den i Kalundborg udstedte Haandfæstning. J. L. levede endnu 1364. Paa Skiftet 1349 efter hans Hustrus Fader, den rige og mægtige Hr. Jens Offesen (Neb), udlagdes alt dennes danske Gods, deriblandt Vemmetofte og Græse, til J. L., hvilket Gods alt gik i Arv til J. L.s eneste Barn, der ægtede Drosten Hr. Jens Andersen Brock (III, 90).

Thiset.

Lauridsen, Jens, † 1689, Godsejer, Søn af Borgmester i Præstø Laurids Nielsen og Elisabeth Jensdatter, forpagtede 1662 af Ulr. Fr. Gyldenløve Vordingborg Amt samt Beldringe og Lekkende Godser paa 6 Aar for en aarlig Afgift af 5250 Rdl. mod at oppebære Amtets Landgilde og øvrige visse og uvisse Indtægter samt have Bopæl paa Vordingborg Slot m. m. Forpagtningen udstraktes dog til 1670, da Prins Jørgen overtog Amtet; Beldringe og Lekkende beholdt «Pensionarius over Vordingborg Amt» J. L. endnu i 5 Aar for at faa sine Restancer inddrevne hos Bønderne. Imidlertid havde

hans Broder, ndfr. anførte Søren L., overdraget ham en Del Fordringer paa Kronen, hvorfor han 1670 fik udlagt adskilligt Jordegods, deriblandt det øde Jordstykke Nysø ved Præstø, og ved Mageskifter lykkedes det ham at faa samlet et Gods paa o. 100 Tdr. Hartkorn; den derpaa hvilende Relutionsret opnaaede han 1673 at faa hævet, og som Ejer af en fri Sædegaard fuldendte han Opførelsen af det endnu staaende Herresæde Nysø. Det synes dog, som om han ikke paa ganske lovlig Maade var kommen til alle sine Ejendomme, og ved en Kommissions Kjendelse maatte han finde sig i, at disse beklippedes noget. J. L., der døde 1689, havde med sin Hustru, Barbara Wilders, flere Børn, af hvilke Sønnen Laurids I. arvede Nysø.

Repholtz, Baroniet Stampenborg S. 55 f. Danske Herregaarde XVIII: Nysø, Lilliendal. *G. L. Wad.*

Lauridsen, Niels, o. 1547—1579, Professor, var født i Ribe, hvor hans Fader, M. Laurids Nielsen Riber, da var Præst ved Domkirken. Da Faderen 1553 blev Biskop i Vendelbo Stift, fulgte Sønnen med; men allerede 1557 blev han faderløs, og da Moderen sad i trange Kaar, lovede Kongen at lade ham holde til Skole og sørge for hans Underholdning. Student blev han o. 1567; senere gik han til Wittenberg, hvor han tog Magistergraden. 1576 kaldtes han til Professor pædagogicus ved Københavns Universitet, men døde allerede 1579 i en ung Alder. Han er Forfatter af en Del Skrifter af religiøst Indhold, men i græske Vers, noget, der tyder paa, at han maa have besiddet en betydelig Færdighed i dette Sprog.

Rørdam, Kbhvns Universitets Hist. 1537—1621 II, 627 ff.

H. F. Rørdam.

Lauridsen, Oluf, —1630—, Præst og Forfatter, var født i Throndhjem, hvorfor han skrev sig Throndhjem eller Arctander. Blev 1623 Student fra sin Fødebys Skole, ved hvilken han, efter 1624 at have taget Bakkalavrgraden, blev Hører; 1627 kaldtes han til resid. Kapellan i Alstahov i Nordland, men blev 1629 for en eller anden Forseelse afsat fra dette Embede. Han drog nu til København, hvor han 1630 optraadte som Forfatter, men kom i Kollision med Loven, da han uden Censur udgav et Skrift med den besynderlige Titel: «Gud Faders tvende Døtre». Skriftet blev konfiskeret, og da Forfatteren over for Konsistorium gav Grovheder i Steden for Undskyldninger, blev han indsat i det akademiske Fængsel. Snart

fik han dog Lov til at rejse til Aarhus, hvorfra han besøgte den lærde Holger Rosenkrantz paa Rosenholm. I flere Aar høres der nu intet om ham, indtil han i Sommeren 1635 træffes i Lybek, hvor han paa Latin udgav en udvidet Bearbejdelse af sit ovennævnte Skrift, bl. a. med den Forandring, at Tallet paa Gud Faders Døtre var voxet til 3: den kirkelige, borgerlige og huslige Stat eller Stand. Skriftet, der ikke er affattet uden Dygtighed og tilegnet Rigsraadets Medlemmer samt Biskop Resen og Professor Jesper Brochmand, har maaske banet Forfatteren Vej til en Virksomhed i Hjemmet. Samme og følgende Aar opholdt han sig i Kjøbenhavn, hvor han udgav nogle gudelige Skrifter; men hans senere Skæbne er ikke bekjendt.

Worm, Lex. ov. lærde Mænd. Danske Mag. 5. R. I, 205 f. Kirkehist. Saml. 3. R. I, 466. VI, 529. Erlandsen, Geistligheden i Tromsø Stift S. 62.

H. F. Rørdam.

Lauridsen, Peder, —1355—, var Broder til foran staaende Jens L. og nævnes sammen med denne 1331 samt 1341 blandt de beseglende i den Forsikring, som Kong Valdemar udstedte til Adelen ved sin Tronbestigelse. Han sluttede sig nu nøje til Kongen, men synes at have spillet en selvstændig Rolle i Kongens Tvistigheder med de holstenske Grever, thi ved Forliget i Sønderborg 1344 betingedes, at dette skulde staa ved Magt, hvad enten P. L. og 3 andre navngivne Adelsmænd sluttede sig dertil eller ikke. Da Kongen 1352 forlod Riget for at undsætte Hertugen af Meklenborg, var P. L. en af de 4 Rigsforstandere, hvem Kongen betroede Rigets Styrelse. 1355 benyttede Kongen ham til en Sendefærd til Rom. I Juni s. A. nævnes han første Gang Ridder og samme Tid var han Rigskansler (Justitarius regis). Desuden havde Kongen betroet ham den nyopførte Borg i Randers, men da den 1357 blev indtaget af Oprørerne og han forjaget der fra, lod den forbitrede Konge ham og hans Broder fængsle og fratog dem deres Gods og Forleninger. Hvorledes de opnaaede Forsoning, vides ikke, men begge Brødre nævnes 1360 blandt Vidnerne i Haandfæstningen i Kalundborg. Dermed forsvinder P. L.s Spor. Af hans sikkert betydelige Ejendomme kjendes Vilsted i Jylland, som han 1342 pantsatte til Kongen, og Nebbe paa Sjælland, som han købte 1355. Hans Hustru var fra Skaane, Datter af Hr. Anders Pedersen af Alnerup.

Thiset.

Lauridsen, Peter, f. 1846, geografisk og historisk Forfatter. L. er Søn af Gaardmand L. L. i Jegerup ved Haderslev, hvor han

fødtes 14. Sept. 1846. Han optoges 1863 paa Seminariet i Tønder, hvilket imidlertid opløstes ved Krigen næste Aar. 1865 blev han atter Elev i Seminariets danske Afdeling og dimitteredes 1867. I Slesvig var dog Vejen lukket for L., der ikke heller ønskede at aflægge den preussiske Faneed, hvorfor han drog til Kjøbenhavn. Her optoges han i Amtmand Orla Lehmanns Hus; i 3 Aar fulgte han Universitetets Forelæsninger over nordisk Filologi og Historie. Efter at have gennemgaaet Officersskolens yngste Klasse blev han Sekondlieutenant i Fodfolket 1874 og var 2 Aar tjenstgjørende ved 3. Bataillon i Helsingør. 1877 ansattes L. som Timelærer ved Kjøbenhavns offentlige Skolevæsen, udnævntes 1890 til Viceinspektør, 1891 til Skoleinspektør. L. har med Iver drevet geografiske Studier, især over Geografiens Historie, hvad der atter førte ham ind paa rent historiske Undersøgelser. Han tager ildfuldt, ofte dristig, fat paa de valgte Opgaver og gennemfører dem med Flid og Skarp-sindighed; hans friske, ejendommelige og beandede Studier bringe ofte nye Resultater til Veje. Blandt hans Skrifter kunne nævnes «Jens Munks Navigatio septentrionalis» (1883), «Vitus Bering og de russiske Opdagelsesrejser fra 1725—43» (1885), «Kartografen Johannes Mejer» («Hist. Tidsskr.» 1888), «Bibliographia Groenlandica» («Meddelelser om Grønland» XIII, 1890), «Om Nordfrisernes Indvandring i Sønderjylland» («Hist. Tidsskr.» 1893), end videre en Række geografiske Afhandlinger i «Geogr. Tidsskrift» og vigtige Undersøgelser over Slesvigs Sydgrænse og den slesvigske Bondestands Fortid i «Sønderjyske Aarbøger». L. har nogle Gange med offentlig Understøttelse foretaget Studierejser i Udlandet, saaledes til Rusland og Holland. — L. blev 1880 gift med Kathinka Augusta Bang (f. 1855), Datter af Toldassistent N. B. *Johannes C. H. R. Steenstrup.*

Lauridsen, Søren, —1671, Krigskommissær, Broder til ovfr. anførte Jens L. († 1689), nedsatte sig i Kjøbenhavn, hvor han som Handelsmand erhvervede sig en saadan Anseelse, at han 1657 tillige med Hofapotheker Samuel Mejer valgtes til Direktør for det privilegerede Sukkerhus ved Børsen og 1659 blev en af Stadens 32 Mænd. Dette sidste Hverv fik han dog efter et Aars Forløb Fritagelse for, da han var udnævnt til Krigskommissær i Sjælland, hvilket Embede gav ham nok at bestille. Regeringen havde i den svenske Krig faaet Øje for hans Evner, i det han ofte i Forening med Jens Lassen (s. ovfr. S. 110) havde staaet den bi med Forstrækninger under de vanskeligste Forhold, især til Kjøbenhavns Garnisons

Underhold. Efter Fredslutningen fik han i det mindste delvis sine Fordringer omsatte i Jordegods, og en Herregaard blev han Ejer af, da han af Vinc. Hahn tilkøbte sig Sparresholm. For øvrigt var han ved sin Død i Efteraaret 1671 Kongen o. 3900 Rdl. skyldig paa sine Regnskaber. Hans Hustru, Anne Hermansdatter, som han havde ægtet 1669, overlevede ham.

Danske Herregaarde I: Sparresholm: XVIII: Nysø, Lilliendal. O. Nielsen, Kjøbenhavns Hist. og Beskr. IV, 321 f. G. L. Wad.

Lauridsen, Ægidius, 1568—1627, Rektor, Prælat, var født 15. Sept. 1568 i Ribe, hvor hans Fader, M. Laurids Gilesen (ell. Ægidiisen), da var Rektor og senere blev Præst († 1597); hans Moder var Sophie Iversdatter Stub († 1591). 1586 blev han Student fra Ribe Skole. 1591 rejste han til Tyskland for at studere videre; i Zerbst udgav han 1593 «Oratio de cometarum genere et subjecto». Hjemkommen tog han 1595 Magistergraden i Kjøbenhavn og blev 1596 Rektor ved Ribe Skole. 1599 ægtede han M. Anders Sørensen Vedels Datter Maren, der skjænkede ham 15 Børn. Som Rektor maa han af og til have prædiket, da han en Gang nær var bleven udsat for Overfald, fordi han fra Prædikestolen havde ivret mod Drankere og «Gadebasser». Da han 1603 var bleven forlenet med Arkidiakonatet i Ribe Kapitel, nedlagde han 1605 Rektorembedet og levede siden som Prælat ved Domkirken. Han døde 21. April 1627 og hans Hustru 28. Juni 1639. Nogle biografiske Optegnelser haves fra hans Haand, særlig et smukt Mindeskrift over hans Svigerfader, And. Vedel. Hans største Fortjeneste i historisk Henseende er dog, at han har samlet en Række vigtige Oplysninger om Kalmarkrigen (udg. af A. Kall i «Nye Danske Mag.» II).

Kirkehist. Saml. 3. R. IV, 30 ff.

H. F. Rørdam.

Lauritsen, Johannes, 1824—96, Forfatter, Søn af Gaardmand i Sommersted Laurits Petersen og Sindet f. Kristensen, er født 2. Okt. 1824, dimitteredes fra Jelling Seminarium 1844, var Lærer ved Borgerskolen i Haderslev, da han 1848 blev arresteret af Oprørerne, flygtede til Odense og blev 1850 Lærer ved Borgerskolen der. 1874 blev han desuden Translatør i Tysk. L. har ikke ringe Fortjeneste af Gymnastikundervisningen i Danmark og har med offentlig Understøttelse gjort sig bekendt med Gymnastikken i Tyskland (1877). 1861 blev han Medudgiver af «Dansk (senere

Nordisk) Skoletidende», redigerede 1865—68 «Fyns Avis» og har dels i Aviser og Tidsskrifter, dels i selvstændige Skrifter («Odense i Billeder», «St. Knuds Kirke», «Søvejene til Odense» m. m.) offentliggjort mangfoldige Bidrag til Fyns, særlig Odenses, Historie og Topografi. Døde 17. Febr. 1896. Gift med Cathrine Cecilie f. Nielsen (f. 18. Avg. 1828), Datter af Musiklærer Søren N. i Kjøbenhavn og Johanne f. Nielsen. *G. L. Wad.*

Laurop, Christian Peter, 1772—1858, Forstmand, blev født 1. April 1772 i Byen Slesvig som 13. Barn af Oberförster Wilhelm Moritz Gottfried L. Efter 2 Aars praktisk Uddannelse i Tyskland blev L. 1790 antaget som Overjæger ved Feltjægerkorpset i Kiel, hvor han i de næste 5 Aar modtog forstlig og militær Uddannelse. 1796—98 var han Forstsekretær hos Jægermester Warnstedt paa Løjtmark, foretog derefter paa Regeringens Bekostning en 2aarig Forstrejse i Tyskland, hvor han kom i Forbindelse med mange fremragende Skovbrugere, og blev ved sin Hjemkomst 1800 ansat som Volontær i Rentekammeret i Kjøbenhavn. Her synes L. især at have hjulpet C. D. F. Reventlow, i hvis Hus han blev optaget, med forstlige Arbejder; men 1802 forlod han Danmark, misfornøjet over, at han ikke havde faaet en overordnet Ansættelse i Hertugdømmerne, og blev Lærer ved Forstinstituttet i Dreisigacker. Senere beklædte han flere overordnede Embeder, bl. a. som Overforstraad i Karlsruhe, hvor han desuden 1809—20 havde en privat Skovbrugsskole, og hvor han i en Række Aar holdt Forelæsninger ved Polytechnicum, ogsaa efter at han 1842 var fratraadt sit Embede. L. døde i Karlsruhe 13. Maj 1858. 1803 havde han giftet sig; hans Hustru var fra hans Fødeby.

L. var en meget frugtbar Forfatter, Bearbejder og Medarbejder, med et stort Kjendskab til Litteraturen; men han manglede baade Originalitet og grundige Kundskaber. I flere anonyme Artikler, som næppe kunne skyldes andre end L., udtales der en nedsættende Dom om Danmark og dansk Skovbestyrelse, saaledes (i «Hallische Allg. Literatur-Zeitung» 29. Juli 1811) om de af Reventlow iværksatte forstlige Tilvæxtundersøgelser, hvilket foranledigede denne til i Videnskabernes Selskab at meddele sine «Formentlige Resultater af en Del fortsatte Undersøgelser angaaende Træernes Vegetation».

Lübker u. Schröder, Schlesw.-Holst.-Lauenb. Schriftsteller-Lex. Allg. Deutsche Biographie XVIII. R. Hesz, Lebensbilder hervorragender Forstmänner. J. T. C. Ratzeburg, Forstwissenschaftl. Schriftstellerlex. A. Oppermann, Bidr. t. d. danske Skovbrugs Hist. 1786—1886. *A. Oppermann.*

Laurson, Peder, 1763—1835, Bonde, er født paa Nøttrup Mark i Raarup Sogn ved Vejle. Han blev som ungt Menneske grebet af den Opvækkelse, som fandtes hist og her paa hans Egn. Han ægtede Maren Jensdatter, og de fik en Gaard paa Nøttrup Mark, som de kaldte Fredensbjærg. 1804 udgav han en Samling gudelige Digte («Et ufuldkomment Sangoffer» osv.). Da hans Præst, Brøchner (III, 207), indførte Evangelisk Salmebog i Sognet, brugte han saa hvasse Udtalelser imod ham, at Præsten fik Befaling til at anlægge Sag, i hvilken P. L. idømtes en Mulkt. Senere opstod der Splid i den lille Kreds af opvakte, og P. L. kæmpede da mandig mod den sværmeriske Retning, der byggede paa Syner og Aabenbareiser. Han kunde heller ikke ret forlige sig med Herrnhuterne eller med Hauge og hans Tilhængere. Men selv skiftede han ikke Standpunkt; han underviste selv sine Børn, fordi de ikke maatte lære Balles Lærebog i Skolen. Saa haardt han end kunde tage fat i de mange og lange Breve, han holdt af at skrive, var han dog egentlig en stiltfærdig Mand; han holdt aldrig Forsamlinger. 1835 døde han i den Tro, han havde levet i, og han maa kaldes en af de mest tiltalende Skikkelser i Opvækkelsens Historie.

Nord. Maanedsskr. 1879. L. Koch, Den danske Kirkes Hist. 1801—17 S. 257 f. o. fl. St. L. Koch.

Lausen, Valdemar, 1834—89, Læge, var Son af Institutbestyrer Johan Daniel L. og Vilhelmine Frederikke Sophie f. van Ovenbeck og fødtes 11. Okt. 1834 i Kjøbenhavn. Dimitteret privat 1854 tog han Lægeexamen 1862, var derefter Kandidat ved Frederiks Hospital og under Krigen 1864 Underlæge. 1865 disputerede han for Doktorgraden og rejste s. A. til Buenos Ayres, hvor han blev Overlæge ved et tysk Hospital og 1871 udmærkede sig under en Koleraepidemi. Det zoologiske Musæum i Kjøbenhavn skænkede han en stor Samling fossile Dyrelevninger og Zoologisk Have flere sjældne sydamerikanske Dyr. 1887 udnævntes han til Etatsraad. Efter at have opgivet sin Praxis paa Grund af Svagelighed foretog han en Rekreatjonsrejse i Evropa og døde under et Ophold i Schweits 29. Juli 1889. Han var gift 1. med Alice f. Sarauw († 11. Avg. 1879), 2. med Erni f. v. Düring, Datter af Horjunker, Ritmester v. D.

Carøe og Selmer, Den danske Lægestand, 6. Udg. Jul. Petersen.

Lautrup, Jørgen Hjort, 1798—1856, Biskop, Søn af Bogholder ved den kongl. Enkekasse Chr. Nic. L. († 1817) og Dorothea

Cathrine f. Knoph († 1835), er født i Kjøbenhavn 28. Marts 1798 og blev privat dimitteret 1815. Netop paa denne Tid mistede Faderen ved uheldige Handelsforetagender sin betydelige Formue, og kort efter døde han. Sønnen fik Regensen og ernærede sig ved Informationer, indtil han blev en anset Manuduktør, flere Aar før han selv 1824 tog theologisk Embedsexamen med Egregie, hvorefter han fik Borchs Kollegium. 1830 blev han Sognepræst i Kjøng og ægtede da det næste Aar Cathrine Sophie Testmann (f. 1808), Datter af Kammerraad J. C. T., Toldkasserer i Christianssted paa St. Croix. 1838 blev han Provst for Hammer og Tybjerg Herreder, 1839 Sognepræst i Hammer og Lundby. 1844 mistede han en Datter; fra den Tid vendte hans Sind sig til de Betragtninger over Døden og Gjensynet efter denne, som han har fremstillet i en Bog, der var under Pressen, da han døde, og som blev udgivet af C. E. Scharling (1857). 1846 udnævntes han til Medlem af Stænderforsamlingen i Roskilde i Steden for Biskop Mynster, der var forhindret fra at møde. 1850 blev han Sognepræst for Taarnby Sogn paa Amager. Han havde 1849 afslaaet at modtage Bispestolen i Ribe, men 1854 modtog han et Tilbud om at blive Monrads Eftermand i Laaland-Falsters Stift. Han blev just ikke modtaget villig; thi hans Formand havde været meget afholdt i Stiftet, og der var Misfornøjelse med, at han var bleven afskediget af politiske Grunde. Men her som i alle sine tidligere Stillinger vandt L. snart Hjerterne ved sit kjærlige, stille og trofaste Væsen. Hans Virksomhed som Biskop blev kun kort, 11. Juni 1856 døde han. — Foruden de alt omtalte Betragtninger udgav han i Kjøng en Samling Prædikener (1833), og senere udkom Samlinger af Lejlighedstaler (1836) og Gravtaler (1858).

Lautrup, Betragtninger over Erindring, Gjenkjendelse og Gjenforening efter Døden. Erslew, Forf. Lex. Ny kirkehist. Saml. 3. R. III, 439 ff. *L. Koch.*

Laverentzen, Johannes, o. 1648—1729, historisk og numismatisk Forfatter, Bogtrykker, en Datterdattersøn af Historiografen A. S. Vedel, er født i Ribe. Der vides intet om hans Skæbne, før han 1683 fik Løn som Skriver ved Gehejmearkivet. Vist har han dog alt et Par Aar før gjort Tjeneste saa vel der som ved Rentekammeret og Kunstkammeret. Han kaldes kongl. Haandskriver. Han var en Mand af lærd Dannelse og med videnskabelige Interesser. Ved Kunstkammeret holdt han Repertorier over Rariteterne og Medaillerne, og han var en flittig Medarbejder ved

Holg. Jacobæus' beskrivende Katalog dcover, «Museum regium» (s. VIII, 377), som han til Dels bekostede Forlaget af. Dette Værk forsynede han senere med et Tillæg og udgav det paa ny 1710 i kostbar Udstyrelse, fuldstændig omarbejdet og betydelig forøget navnlig i historisk og numismatisk Henseende. Møntbeskrivelsen har saaledes udvidet sig til en hel dansk Mønthistorie. Den lærde Samtid roste højt hans Antikvitets- og Møntkundskab. Med Th. Torfæus deltog han halvt i Udgifterne ved Udgivelsen af dennes «Historia Orcadum» (1697) og forestod Korrekturen. Hans historiske Virksomhed kredser om hans berømte Stamfader og dennes Tid. 1693 udgav han «Das preiswürdigste Gedächtniss des Königs Friedrich II», en populær, stærkt lovprisende Fremstilling af Kongens Liv og Regering, 1705 Vedels efterladte Arbejde om Svend Tveskjægs Bedrifter med Fortalen til hans danske Kongekrønrike. En Omarbejdelse af Oversættelsen af Saxo syslede L. allerede med 1692, men naaede kun 1713 at faa udgivet «Den danske Krønrikes» 1. Bog, forsynet med Anmærkninger og smukt illustreret.

Arkivskriverens Løn var vexlende mellem 100 og 300 Rdl. og vanskelig at faa udbetalt; 1697 tilskjødedes ham Bregninge Kongetiende imod Afkortning paa 4 Aars resterende Løn, 1718 havde han endnu 600 Rdl. til gode. Hans litterære Virksomhed og lange Tjeneste skaffede ham, vistnok ved Chr. Sigfr. Plessens Protektion, 1698 Bestalling som Direktør for Kongens Bogtrykkeri og Titel af Konsistorialassessor. Først et Aar efter blev han Universitetets 1. Bogtrykker, thi Konsistorium, som nødig har set en Mand med den lærde Stands Selvfølelse beklæde en Plads, som hidtil havde været indtaget af en det horig og lydig Haandværker, lagde ham Hindringer i Vejen, tilkjendte ved Dom af 1700 hans Formand Bockenhoffers Enke, Dor. Cassube, det af hende paastaaede Naadsensaar og vedblev at lade trykke hos hende længe efter, at L. havde faaet sit Bogtrykkeri i Stand. Først 1701 afgjorde en Højesteretsdom Sagen; L. slap med en Erstatning til Enken af 120 Rdl. L. var her kommen ind i en praktisk Virksomhed, som han ikke var voxen. Sløvhed, Sendrægtighed og Mangel paa Virkelyst præge hans Færd. De store og indbringende Privilegier, som fulgte med Bestillingen, eller som han senere erhvervede -- Trykning af Forordninger, Skolebøger, Aviser, Salmebøger, Bibler —, søgte han at værges imod virkelige eller formentlige Indgreb dels ved de smaaligste Forfølgelser mod sine Lavsbrødre, dels ved en utrolig Mængde Klager og Ansøgninger til Regeringen, medens

han selv udnyttede dem saa lidet som muligt, væsentligst ved høje Priser. Privilegiet paa Trykning af Hus- og Kirkesalmebogen forvaltede han saaledes, at der var almindelig Mangel paa den. 1708 havde han faaet Privilegium paa Udgivelse af en Bibel; først 1716 naaede han at faa den trykt. Følgen var, at han i det 1714 oprettede Missionskollegium fik en virksom Konkurrent i Bibeltrykningen, og at Udgivelse af Salmebøger aabnedes for den almindelige Konkurrence. Hans tarvelige Aviser, vilde han, skulde beskyttes ved Forbud imod Salg af udenlandske Aviser; her gav man ham 1719 en Konkurrent i den driftige Joach. Wielandt.

I det private Liv har L. vist haft tiltrækkende Egenskaber. I hans velhavende Hjem opdroges Slægts og Venners Børn — den berømte Gram var i sin Ungdom deres Præceptor og knyttedes derved til L., saaledes at han vedblev at fungere som Korrektør, tilsaa Værkernes Trykning, ja styrede Trykkeriet ved L.s Bortrejse i Pestens Tid; sammen med den senere Rektor B. Schnabel arbejdede han paa Bibeludgaven. L.s Trykkeri brændte 1728, men han havde paa ny sat det i Drift, da han døde 1729 (begr. 31. Avg.). Han var gift 1. (1. Maj 1709) med Johanne Marie Thomasdatter f. Daabelsten (begr. 25. Avg. 1724), Enke efter Borgmester A. Bartholin; 2. (22. Jan. 1727) med Ellen Marie f. Lemvigh (f. 20. Juni 1688 † 30. Nov. 1759), Enke efter Professor Hans Bircherod (II, 289).

Møller, Cimbria lit. I. Geh. Arch. Aarsberetn. I, Till. S. 26 ff. Nyrop, Den danske Boghandels Hist. I, 216 ff. Stolpe, Dagspressen i Danmark II, 249 ff. Kirkehist. Saml. 3. R. II, 632. P. Stolpe.

Lawaetz, Heinrich Wilhelm, 1748—1825, Forfatter, var Son af Justitsraad Heinr. Franz L. († 1762) og født i Rensborg 27. April 1748. Han fik sin Skoledannelse paa Gymnasiet i Altona og studerede Jura i Leipzig og Kiel. Han blev derefter Regeringssekretær i Kiel, senere Syndikus for det adelige Kloster i Uetersen; 1785 udnævntes han til Justitsraad og 1801 til Meddirektør for det kongl. Assistenshus i Altona; ved dettes Ophævelse 1813 trak han sig tilbage til Privatlivet. Han døde i Altona 27. Juni 1825. I sine yngre Aar optraadte han som Forfatter og udgav: «Geistliche Oden u. Lieder» (1775), en Afhandling om Temperamenterne og Lystspillet «Die Temperamente» (1777), «Über die Tugenden u. Laster» (3 Bind, 1789—92), «Sammlung vermischter Lieder» (1790) og Skuespillet «Die Diamanten» (1793). Han paabegyndte desuden et større bibliografisk Værk: «Handbuch für Bücherfreunde u. Bibliotheken»,

hvoraf udkom 6 Bind med Tillæg og Registre (1788—95). Han var gift (1774) med en Datter af Landfoged Matthiessen paa Sild.

Allg. Deutsche Biographie XVIII.

C. A. Nissen.

Lawaetz, Johan Daniel, 1750—1826, Handelsmand og Fabrikant, var en Broder til foregaaende og fødtes i Rensborg 17. Marts 1750. Allerede som Dreng forlod han Fædrehuset og lærte Handelen i Hamborg. 1773 kom han til Kjøbenhavn og fik Ansættelse paa Kontoret hos sin Fætter Niels Ryberg. Han nærede imidlertid allerede paa dette Tidspunkt Planer om at grundlægge en industriel Virksomhed, og for at indsamle de i denne Henseende nødvendige Kundskaber foretog han en fleraarig Rejse, paa hvilken han besøgte Fabrikbyer i de fleste af det evropæiske Fastlands Stater. Efter sin Hjemkomst etablerede han sig 1778 som Kjøbmand i Altona. S. A. ægtede han Cathrine Maria Langhoff, Datter af Kjøbmand L. i Hamborg. Ved Siden af sin Handelsforretning begyndte han snart en Fabrikvirksomhed, der efterhaanden fik store Dimensioner, i det han i Neumühlen ved Altona anlagde Fabrikker for Tilvirkning af Lærreder, Sejldug og Uldvarer. Tillige oprettede han Spinderier i Altona, Rensborg og adskillige andre holstenske Byer. For udelukkende at drive sine Fabrikker opgav han 1807 Handelsvirksomheden, i det han overdrog sin Kjøbmandsforretning til en Slægting. Fabrikernes Skæbne var af vekslede Natur, i det de til Tider vare stærkt trykkede af Konjunkturerne, men det lykkedes ham dog at holde Driften af dem vedlige.

L., der paa sine Rejser havde modtaget mangeartede Indtryk af Forholdene i de store Lande, var en livlig Aand med Interesse for forskellige samfundsmæssige Opgaver, og han har uden for sin Forretning udfoldet en betydelig offentlig Virksomhed. S. A., som han havde etableret sig i Altona, blev han Direktør for den der-værende Girobank, hvilken Stilling han beklædte til 1796. Han blev 1785 Medlem af det altonaiske Kommercekollegium og Aaret efter Medlem af den Kommission, der skulde gjøre Forslag om Oprettelsen af Speciesbanken i Altona; om denne Banks Indretning og Ordningen af Pengevæsenet i Hertugdømmerne har han udgivet et Par anonyme Smaaskrifter. 1812 var han Medstifter af det slesvig-holstenske patriotiske Selskab, som hvis Vicepræsident han fungerede til sin Død. En særlig aktiv Interesse viste han for Fattigvæsenets Ordning. Herom udgav han 1815 et Skrift: «Ueber die Sorge des Staats für seine Armen u. Hülfbedürftigen», hvor

han tog Ordet for væsentlige Ændringer i Fattigplejen og gennemgribende Forholdsregler mod Arbejdsløsheden, og hvori han bl. a. anbefalede Oprettelsen af Fattigkolonier. Selv stiftede han Fattigkolonien «Friedrichsgabe», som han vedligeholdte med stort personligt Arbejde og betydelige pekuniære Ofre, uden at den dog kom til at svare til de Forventninger, han havde knyttet til den. — L. udnævntes 1790 til Etatsraad, 1813 til Konferensraad, og 1823 blev han Kommandør af Danebrog. Efter en meget langvarig Sygdom døde han 7. Okt. 1826 paa sit Landsted i Neumühlen.

Thaarup, Fædrenelandsk Nekrolog 1821—26. Allg. Deutsche Biographie XVIII. *E. Meyer.*

Lawaetz, Otto Friedrich Christian Anton, f. 1829, Landmand. Han er født 16. Okt. 1829 i Büntzen i Holsten af Forældrene Landmand Carl Wilh. L. og Sophie Magdalene f. Siegmund. Fra 1838 drev Faderen i Jylland forskellige Mejeriforpagtninger, ved hvilke O. L. fik sin første praktiske Uddannelse. Faderen døde 1849, og kun 20 Aar gammel maatte L. som ældste Søn tage Faderens Gjerning og Pligter paa sig. I en Række Aar drev han nu forskellige Forpagtninger, først i Jylland, senere paa Sjælland. Han overtog 1858 Forpagtningen af Birkendegaard i Kalundborg-egnen og 2 Aar efter af Kalundborg Ladegaard. Selvejer blev han 1866 ved Købet af Refsnæsgaard, og 1887 købte han Kalundborg Ladegaard. Udmærket dygtig som praktisk Landmand har han haft stor Betydning for sin Egn, baade ved sit Exempel og ved sin offentlige Virksomhed. Hans Initiativ skyldes det, at der er oprettet en Landboforening, Sygekasse, Brugsforening, Spare- og Laanekasse, Hjælpeforening og Sygeplejeforening. Under «Smørkrigen» (1885), da der var Tale om den første Margarine-lov, var L. en ivrig Talsmand for «rent Land»; han har interesseret sig stærkt for Exportforholdenes Udvikling og i det hele ofte taget Del i Diskussionen om vigtige Landbrugsspørgsmaal. Selvfølgelig har han været søgt som Dommer, og 3 Gange har han været Dommer ved udenlandske Mejeriudstillinger, i Hamborg, Elbing og Kiel. I Landbrugspressen foreligger der ikke faa Afhandlinger fra hans Haand; som selvstændigt Skrift har han udgivet en «Praktisk Anvisning til Kvægavl og Mejeridrift for mindre Jordbrug» (4. Udg. 1880). — L. ægtede 1. (29. Sept. 1854) Charlotte Anna Pauline Burchardi († 1871), Datter af Proprietær B., 2. (14. Juni 1875) Cathinka Benthea Volck, Datter af Manufakturhandler V.

Galschiøt, Landbrug og Landmænd i Danm.

H. Hertel.

Laxmand, Hans, —1443. Ærkebiskop, fremtræder første Gang i 1410, da han som Medlem af Roskilde Domkapitel sammen med dette protesterer mod Erik af Pommerns Inddragelse af Bispestaden Kjøbenhavn; ikke længe efter blev han Ærkedegn i Lund, og som saadan er det vist ham, der har affattet Lunde Kapitels skarpe Protest af 1434 imod Kongens Forsøg paa at tvinge Kapitlet til at holde en «evig Psalterlæsning». Saaledes var H. L. allerede en given Modstander af Erik af Pommern, da han i 1436 efterfulgte Peder Lykke paa Ærkestolen. Som dansk Adelsmand laa det ham nær at hævde Rigsraadets Myndighed over for Kongemagten, og dette stemmede ogsaa med hans kirkelige Standpunkt; han har aabenbart været en Tilhænger af den Retning, der netop i hans Tid blev baaret frem af Kirkemødet i Basel, en Forkæmper for Landekirkens Selvstændighed over for baade Pave og Konge. I Virkeligheden fremtræder H. L. da ogsaa i de følgende Aar som den egentlige Leder af Rigsraadets Opposition imod Erik af Pommern, der til sidst førte til, at Erik maatte vige Pladsen for Christoffer af Bajern; over for Danmarks nordlige Nabolande holdt han paa Unionen, dog saaledes, at hvert Riges Selvstændighed oprettholdtes, og Tyngdepunktet ikke søgtes i Monarkiet, men i Aristokratiet. Hans Planer lykkedes, og Nytaarsdag 1443 kronede han Christoffer i Ribe Domkirke. Samtidig fik han ogsaa sine kirkelige Reformplaner satte igjennem; ved 2 Forordninger, der udstedtes af Konge og Ærkebisp i Forening, nævnte jævnsides paa en ganske usædvanlig Maade, fastsloges dels, at der ogsaa inden for Jyske Lovs Omraade skulde betales fuld Kirketiende, medens man her tidligere ikke havde kjendt Bispenses Tredjedel af Tienden, dels at alle Klostre skulde være under et skarpt Tilsyn af Stiftets Biskop, der flittig skulde visitere dem, sørge for nøje Efterlevelse af Ordensreglerne og raade Bod paa den vidt udbredte Uorden og Usædelighed. Naturligvis glemte H. L. ikke sig selv; han skaffede sig og sit Kapitel kongelige Stadfæstelser paa deres Privilegier, hvori disse udstraktes saa vidt gjørligt, og selv blev han af Christoffer forlenet med Lindholm Len i Skaane. Midt i sin Triumf bortreves han pludselig af Døden 30. Maj 1443; men med rette har man sagt om ham, at «skjønt han kun beklædte Sædet i 7 Aar, er der dog faa lundske Ærkebisper, ja ingen foruden Absalon, der har haft saa gennemgribende Indflydelse paa Fædrelandets hele Stilling som H. L.».

Helveg. Den danske Kirkes Hist. til Reform. II, 284. 302 ff. 310 ff. 317 ff.

Kr. Erslev.

Laxmand, Poul, —1502, Rigshofmester, var en Søn af Peder L. til Adserstrup og Margrethe Brahe. Han blev opdragen hos den bekjendte Rigsraad Eggert Frille (V, 450) og forekommer 1476 som Ejer af Nielstrup i Fyn, men bliver for øvrigt først navnkundig omtrent samtidig med Kong Hans' Regeringstiltrædelse og steg i en forbavsende Fart til de højeste Værdigheder: fra 1482 Lensmand paa Krogen, senere tillige paa Sølvitsborg, som han havde i Pant, 1483 ved Kongens Kroning Ridder, s. A. Rigsraad og i det mindste fra 1490 af Rigshofmester. 1487 fulgte han Kongen til Gulland og havde Del i de Underhandlinger med Iver Axelsen Thott, som førte til Øens Overgivelse til Danmark. Som Rigshofmester deltog han i disse Aar i talrige Unionsmøder og synes at have haft stor Indflydelse paa Kong Hans' Politik baade over for Sverige og Hansestæderne. Ved sine Slægtskabsforbindelser ogsaa med svenske Stormænd som Thotterne og Trollerne synes han at have haft en ikke ringe Indflydelse paa, at Kong Hans i Aaret 1497 blev indkaldt i Sverige af en Del af det svenske Aristokrati, og at Unionen saaledes gjenoprettedes.

Paa denne Tid stod P. L. paa Højden af sin Magt, men havde ogsaa forstaaet at skaffe sig mange Fjender. Ved Arv, Giftermaal og Godskjøb havde han erhvervet sig en meget stor Godsrigdom. Han ejede saaledes i det mindste 5 Hovedgaarde, nemlig Aagerup i Skaane, Nielstrup og Sandholt i Fyn, Valden i Halland, Asserbo i Sjælland samt 900 Bøndergaarde og desuden Kjøbstadgaarde i adskillige Byer. Af dette Gods gav han gavmildt til Sjølemesser for sig rundt om i Kirker og Klostre, og det lyder smukt, naar han i et saadant Gavebrev til vor Frue Kirke i Kjøbenhavn udtaler, at «al den Umage, som vi gjøre os her for Verdens Gods, kan intet hjælpe os til evindelig Salighed, med mindre vi betænke nogen Del til Gudstjeneste, ham til Lov og Ære, som os haver givet Sjæl og Liv og alt det Gods, som vi have». Men alligevel synes P. L. i sine mange Godserhvervelser at være gaaet Lovens Bogstav saa nær som muligt. Om Asserbo havde han store Stridigheder med sine Medarvinger, deriblandt Rigsraad Johan Oxe til Tordsø i Skaane, og senere med dennes Søn Oluf O. Om P. L.'s Kjøb af Sandholt siges slet og ret, at det skete «med stort Bedrag».

Størst Betydning for P. L. fik dog den store Strid, hvori han omtr. fra 1497 tillige med en stor Del af det skaanske Aristokrati, navnlig Rigsraaderne Niels Hack (VI, 442) og Oluf Stigsen Krognos (IX, 526), kom med Lunde Ærkestol, efter at den bondefødte Birger

Gunnensen (VI, 311) i dette Aar var bleven Ærkebiskop. Under denne Strid, der varsler om de store Kampe, der til sidst førte til den katholske Kirkes Fald, holdt Rigshofmesteren stadig sin skjærmende Haand over sine skaanske Frænder og Venner. Forholdet blev endnu mere spændt, da Ærkebispemanden angav for Kongen, at der i en Forsamling hos P. L. paa Sølvitsborg kort efter Ditmarsker-toget (1500) var indgaaet et Forbund «paa Kongens argeste og værste». Birger følte sig saa usikker, at han kort efter tog fornyet Bekræftelse af Kongen paa alt Ærkestolens Jordegods. Til sidst undsagde P. L. i Kongens Nærværelse paa Helsingborg Slot (Jan. 1501) aabenlyst Ærkebiskoppen og paaførte ham Fejde. Ærkebispemanden synes i den følgende Tid endogsaa at have holdt sig borte fra Rigsraadmøderne. Imidlertid udbrød der Uroligheder i Sverige under Kongens Ophold i dette Rige. Sten Sture holdt med de misfornøjede svenske Stormænd Møde i Vadstena og opfordrede til Frafald fra Kongen (16. Avg. 1501). Det danske Rigsraad søgte i Begyndelsen at optræde mæglende og besluttede paa et Møde i Nyborg (6. Sept.) at sende flere Raader, deriblandt P. L., Niels Hack og Oluf Stigsen Krognos, til Vadstena i denne Anledning. Begivenhedernes hurtige Udvikling i Sverige hindrede dog, som det synes, denne Beslutnings Iværksættelse. Kongen vendte tilbage til Danmark efter at have ladet Dronning Christine blive tilbage i Stockholm, og i Okt. holdtes et Rigsraadmøde i Kjøbenhavn, hvortil Ærkebispemanden ikke vovede at give Møde af Frygt for P. L. Derimod indsendte han et voldsomt Klageskrift mod denne, Niels Hack og Oluf Stigsen Krognos med Trusel om at indstævne hele Sagen for Pavens Domstol. Oluf Stigsen Krognos, der var P. L.s Fætter, maatte derfor med 3 Tylvters Ed for sit Vedkommende fralægge sig Beskyldningen for ærerørige Udtryk om Kongen.

P. L. synes Kongen dog endnu at have skjænket sin fulde Tiltro; der er ogsaa Antydninger til, at Kongen i Begyndelsen af sin Regering har indtaget en mere fjendtlig Holdning mod Hierarkiet end senere. I Aaret 1502 fulgte P. L. derpaa som Fører for Flaaden Kongen paa dennes uheldige Tog til Stockholm for at undsætte Dronningen. Paa Hjemtoget blev P. L. foreløbig tilbage i Kalmar, hvor hans Datter Elses Fæstemand, Abraham Eriksson (Gyllenstierna), var Befalingsmand, for at sørge for Slottets Proviantering. I Kalmar holdt han «Bursprog» med Almuen, der lovede Troskab mod Kongen. Fra Sølvitsborg underrettede han derpaa (13. Juni) Kongen, der imidlertid var vendt tilbage til Kjøbenhavn, om de trufne For-

anstaltninger og vendte kort efter selv tilbage til Kjøbenhavn; men 22. Juni, netop som han efter en Sammenkomst med Kongen vilde begive sig til sit Hjem, mødte han paa Højbro Lensmanden paa Ørum Slot Ebbe Strangesen, Søn af hans Forgænger som Righofmester, Hr. Strange Nielsen, og Bjørn Andersen Bjørn til Stenalt (II, 358). De 2 «Stalbrødre» vare nylig hjemkomne fra Toget til Sverige og havde den Dag «ædt og drukket» med hinanden. Ebbe Strangesen fór strax løs paa P. L., hvorpaa ogsaa Bjørn Andersen blev indviklet i Kampen. Righofmesteren blev dødelig saaret og kastet i Vandet med de haanlige Udtryk: «Du hedder Laxmand, du har hjemme i Vandet, svøm nu!» Drabsmændene flygtede bort og kom i Behold til deres Hjem. Navnlig var Ebbe Strangesen endnu i Okt. Maaned meget ængstelig for Følgerne af «den Skade, hvori han var kommen,» og for Kongens Vrede.

Herved modbevises de Rygter, som kort efter opstode om Kongens Delagtighed i Mordet. Drabet skyldtes aabenbart et tilfældigt Sammenstød af personlige Fjender med den forhadte, hovmodige og for sin frie og ubundne Tunge bekjendte Righofmester. Kongen viste ogsaa strax stor Deltagelse; han overværede de højtidelige, for den afdøde holdte Messer og lod sin egen Kammervogn ledsage Liget til dets Hvilested i vor Frue Karmeliterkloster i Helsingør. Men pludselig skete et Omslag. 29. Juli rejste Kongen paa Ringsted Landsting Klage mod den afdøde Righofmester for at have staaet i forræderisk Forbindelse med det svenske Rigsraad og ægget det til Ulydighed mod Kongen, for at have sendt hemmelige Bud til Kongens Fjender i Stockholm og for at have kaldt Kongen en for Danmarks Rige skadelig Herre og Konge. Tillige opfordredes Arvingerne til at svare for den dødes Gjerninger; men da de ikke turde paatage sig dette, tildømtes ved en Rigsraadsdom af 8. Nov. s. A. alt den afdødes store Gods Kongen som en Erstatning for den Skade, han havde gjort denne og Riget, og som en Advarsel for andre i Fremtiden. Der maa saaledes i Mellemtiden være fremkommet nye Oplysninger, der i alt Fald maa have bestyrket Ærkebiskop Birgers tidligere Beskyldninger. At Rigsraadet, hvor P. L.s egne nære Frænder og Venner, Oluf Stigsen, Niels Hack osv., nævnes blandt Dommerne, af Frygt for Kongens Vrede skulde have fældet en bevislig uretfærdig Dom, er i Følge hele Rigsraadets Stilling under Kong Hans lidet sandsynligt. Blandt Gejstligheden havde P. L. aabenbart sine største Fjender. Samtiden tilskrev Biskopperne Jens Andersen Beldenak og Johan Jepsen Ravensberg

den største Skyld. P. L.s Sag er et Led i den store Kamp mellem Fyrstemagt, Adelsmagt og Præstevælde, hvortil Begyndelsen allerede spores under Kong Hans. Deri ligger dens Betydning.

Det haarde i Dommen ligger efter vor Tids Opfatning mest deri, at det gik ud over Børnene. P. L. havde været 2 Gange gift: 1. med Inger Holgersdatter Munk, 2. med Kirsten ^{Eriks} Andersdatter Banner (senere gift med Gjord Nielsen Drefeldt). Fru Kirsten fik paa den tidligere Righofmester Erik Ottesen Rosenkrantz' Forbøn sit Gods tilbage. Børnene af 1. Ægteskab, Else, der var trolovet med Abraham Eriksson (Gyllenstierna), og den endnu umyndige Peder L., fik først ved en Dom af Frederik I i Aaret 1526 Asserbo og noget mere Gods tilbage som Erstatning for deres Mødrenegods. Navnlig havde Abraham Eriksson vist stor Oposfrelse. Trods Kong Hans' Opfordring havde han ikke villet bryde Forbindelsen med den nu fattige Else L., og gennem Erklæringer fra det svenske Rigsraad søgte han (1512) at bevise Svigerfaderens Uskyldighed; men disse Erklæringer, afgivne længe efter Sten Stures Død, synes man ikke at have tillagt nogen Betydning.

Hist. Tidsskr. III. Allen, De tre nord. Rigers Hist. I, 280 ff. Paludan-Müller, De første Konger af den oldenb. Slægt S. 221 ff. Saml. t Skånes hist. II og III. Møllerup, Bille-Ættens Hist. I, 293 ff. *A. Heise.*

Laxmand, Steen Madsen, —o. 1615, til Rønneholm, hørte til en Sidelinje af Slægten L. og var Søn af Mads Steensen til Rønneholm, Landsdommer i Nørrejylland, og ^h Berete Størle. I sin Ungdom skal han have deltaget i franske og spanske Krige, men 1574—81 var han Hofjunker her hjemme og brugtes imidlertid paa en Sendelse til Liffland 1576 og som Marskal paa Jacob Ulfeldts Gesandtskab til Rusland 1578. Mange Aar efter, 1597, maatte han endnu en Gang afsted til Moskov. Ogsaa paa anden Vis tjente han sit Fødeland. 1581 havde han faaet Bestalling som Skibshøvedsmand og nævnes siden oftere som saadan. Han beordredes 1583 med «Krabaten» til Nordsøen og førte 1587 «Josva», et af de 7 Skibe, som under Admiral Alexander Durham (IV, 366) skulde krydse i «Vestersøen»; men Aaret efter laa han en Tid i Slotsloven paa Baahus i Lensmandens Fraværelse. 1590 var han «Lieutenant» paa Admiralskibet «Gideon» i den Flaade, som ledsagede Dronning Anna til Skotland, og 1592 udnævntes han selv til Admiral for en af 5 Skibe bestaaende Eskadre, som udsendtes i «Vestersøen», men af ubekjendt Aarsag blev ikke han, men Johan Bokholt dens Fører.

1. Maj 1615

Endnu 1611 synes han at have gjort Tjeneste til Søs. Af Forleninger havde han Halmstad 1592—1606, Baahus 1606—13, og Øvids Kloster og St. Peders Kloster i Lund 1613—14. Kort efter, *omkring* ~~i alt Fald inden Udgangen af 1616~~, døde han. 7. Nov. 1585 havde han ægtet en Datter af Admiralen Hans Lauridsen Baden (I, 400), Margrethe.

Lind, Krist. IV og hans Mænd p. Bremerholm S. 146 f.

Thiset.

Leegaard (de Leegardté), Frederik, —1733, Officer, hører vistnok til en i det 17. Aarhundrede ret udbredt Familie, der havde taget Navn efter en Gaard i Ringkjøbingegnen. Hans Fader, der bar Fornavnet Hans, er ikke kjendt; det var ikke den samtidige Raadmand i Kjøbenhavn Hans Knudsen L. F. L. synes først at have staaet ved Lützens Regiment og i Slaget ved Lund 4. Dec. 1676 at have erobret en svensk Fane. Han blev Fændrik i Dronningens Livregiment 1680, Lieutenant 1683, Kapitajn 1686. Aaret efter fik han Kompagni ved det nyoprettede hvervede Regiment i Norge, men blev 1690 forsat til oplandske nationale Regiment som Major. S. A. drog han til Frankrig, gjorde i de paafølgende Krigsaar Tjeneste ved Marskal Luxembourgs Stab og viste sig her baade tapper og duelig. Fra samme Tid skriver sig det fremmede Sving, han gav sit Navn. Under sin Fraværelse blev han 1692 forfremmet til Oberstlieutenant ved Dragonerne i Norge, men blev 1694 forsat til Gregers Daas Dragonregiment ved de danske Hjelpe-tropper i Ungarn. 1696 blev han Oberst og Chef for 1. jyske Rytterregiment, der hørte til samme Korps, og med hvilket han 1698—99 gik til Sachsen, ligesom han førte det under Felttoget i Hertugdømmerne 1700. Dette Regiment, som paa den Tid var det eneste danske Kyrasserregiment og nød megen Anseelse, beholdt L., der 1706 forfremmedes til Brigadér, indtil han 1709 blev Generalmajor ved Hæren i Holsten. 1711 blev han Generallieutenant og spillede nu under Felttogene i Nordtyskland en ret betydelig Rolle. Han tog ærefuld Del i Kampen uden for Wismar 5 Dec. 1711 og Slaget ved Gadebusch 20. Dec. 1712. Hans Forhold ved førstnævnte Lejlighed belønnedes med Danebrogsordenen. Efter Gadebusch fik han Kommando over den «delabrerede» Del af Rytteriet (o. 20 Eskadroner), med hvilken han skulde dække den danske Hærs Tilbagetog, medens F. J. v. Dewitz med Resten sendtes den russisk-sachsiske Hær i Møde (jvfr. IV, 254 f.). Siden var L. Præses i den Overkriksret, som Kongen nedsatte til Undersøgelse

af forskellige Afdelingers Forhold under Slaget, ligesom han senere var Formand for Kommissionen i den indviklede og vidtløftige Rossbachske Sag. 1715—16 førte L. den danske Del af Belejringshæren foran Wismar. Efter Fredslutningen 1720 trak han sig tilbage til Privatlivet og døde 1. Febr. 1733 i Rensborg. Faa Maaneder senere (3. Maj) fulgtes han i Graven af sin Hustru, Margrethe f. Arnoldt, Datter af Generalmajor Johan A. (I, 342). *H. W. Harbou.*

Leegel, Hans Frederik, 1645—1723, Officer, stammede fra Sachsen-Weimar, der siges af adelig Slægt. Han kom til Danmark 1678 som Major ved det münsterske Regiment Bassum og fulgte med dette, da det Aaret efter indlemmedes i 3. sjællandske Rytterregiment. 1691 forfremmedes L. til Oberstlieutenant. Christian V viste ham stedse særlig Velvilje, og Aaret efter Kongens Død fik L. Lejlighed til at bevise, at denne var fortjent. 3. sjællandske Regiment hørte til den Del af Hæren, der 1700 var ladet tilbage paa Sjælland, og i Beretningerne om Krigstildragelserne paa Øen nævnes L.s Navn med Berømmelse, dels for hans energiske Virksomhed for Bevogtning af Kysterne, men navnlig for hans tapre Forhold under Carl XII's Landgang ved Humlebæk 4. Avg. 8 Gange efter hinanden skal han have gjort Indhug paa Landgangstropperne, til Dels ud i Vandet, inden han maatte vige for Overmagten. 1701 forfremmedes L. til Oberst og blev 1704 sendt til Norge, hvor han blev Kommandant, først paa Frederikssten, siden (1706) paa Akershus. 1707 kaldtes han tilbage for at overtage Kommandoen over sit gamle Regiment. Dette førte han i Skaane 1709—10, men efter at han i en Forpostfægtning uden for Helsingborg 27. Febr. var bleven saaret af et Sabelhug i Hovedet, fik han Tilladelse til at afstaa Regimentet til S. H. v. Donop (IV, 298). L. blev kort efter Kommandant paa Kronborg og Brigadér, men i Dec. s. A. traadte han ud af Tjenesten. 7. Okt. 1723 døde han ugift, 78½ Aar gammel, i Fredericia, hvor hans Broder, senere Generalmajor *Christian Liebmann L.* (f. 1659 † 1729) var Kommandant. *H. W. Harbou.*

Leem, Knud, 1697—1774, Præst, Sprogmand, fødtes 13. Febr. 1697 paa Haram, hvor Faderen, Niels L. (f. 1665 † 1737) var Sognepræst. Moderen, Anna Danielsdatter Bugge, var hans Faders 1. Hustru. Han blev privat dimitteret 1713, fik Attestats 1715, blev saa i sin Hjembygd som Informator og Prædikant. Faderen havde i 5 Aar været Kapellan paa Vardø, og Sønnen bestemte sig tidlig

til at gaa til Finmarken, hvor han 1725 ved T. v. Westen blev antagen til Missionær i Porsanger og Laxefjord, efter at han i et Par Aar havde studeret det lappiske Sprog under Isaac Olsen i Throndhjem, saa han strax ved sin Ankomst kunde benytte det. Efter 3 Aars besværlig Missionsgjerning blev han 1728 Sognepræst til Alten-Talvik, gjorde 1733 en Rejse til sit Hjem og blev forestillet for Christian VI, der lovede ham Befordring og Aaret efter forflyttede ham til Avaldsnæs. Her udgav han 1748 den første lappiske Grammatik, og da man ved denne Tid under Biskopperne Harboe og Nannestad var kommen til den Anskuelse, at Missionærene burde tale Finnernes Sprog, blev Seminarium Lapponicum oprettet i Throndhjem og L. sat til dets Bestyrer med Titel af Professor. Ved Siden af sin Læregjerning og sine sproglige Arbejder, der ndfr. ville blive omtalte, udarbejdede han her sin vidtløftige Beskrivelse over Finmarkens Lapper, der udkom 1767 med naturhistoriske Anmærkninger af Gunnerus. Han maa have været meget arbejdsom og havde stor Anseelse som en from, lærd og dygtig Mand. Han døde 25. Febr. 1774. Gift 26. Juni 1733 med Sophie Alette Ruberg (f. 1712 † 17. Marts 1804), Datter af Christian Frederik R., Sognepræst til Borgund (f. 1675 † 1721), og Else f. Lund († 1728).

Hammond, Den nord. Missions Hist. S. 847 ff. D. Thrap, Bidrag til d. norske Kirkes Hist. i 19. Aarh. II, 238 ff. D. Thrap.

-- Som Missionær i Porsanger (1725---28) arbejdede K. Leem, i Kjærlighed til sin Gjerning, med stor Iver paa at gjøre sig fuldt fortrolig med det *lappiske Sprog*, som han allerede i Forvejen havde lagt sig efter, og til hvis Fremme han derefter stedse vedblev at virke. Ham skyldes de første og i lang Tid eneste Arbejder til Oplysning om de norske Lappers Sprog. Først udgav han «En lappisk Grammatica efter den Dialekt, som bruges af Fjældlapperne udi Porsangerfjorden» (1748; en fuldstændig Omarbejdelse heraf er Rasks «Ræsonneret lappisk Sproglære», 1832), dernæst «En lappesk Nomenclator» (∞: dansk-lappisk Ordbog; 1756), endelig det omfangsrige, først ved J. A. Friis' Ordbog (1887) fuldt afløste «Lexicon Lapponicum bipartitum, Lapponico-Danico-Latinum», I—II (1768—81); af den 2. (den dansk-lappiske) Del heraf, der er besørget af G. Sandberg, gik største Delen af Oplaget til Grunde ved Waisenhusets Brand 1795. Ogsaa i sin store «Beskrivelse af Finmarkens Lapper» (1767) dvæler han meget udførlig ved Sproget. Trods alle Ufuldkommenheder og Ubehjælpomheder ere L.s Arbejder for hin

Tid saare dygtige og fortjenstfulde og vidne om Forfatterens grundige Indsigt i det lappiske Sprog og store Flid. Dog forringes deres Værdi meget ved den højst mangelfulde og inkonsekvente Lydbetegnelse.

Vilh. Thomsen.

Lefolii, Hans Henrik, f. 1819, Skolemand, er en Søn af Urtekræmmer Jacob Severin L. (f. 14. Nov. 1788 † 24. Maj 1870) og Ane Abelone f. Juel (f. 23. Sept. 1795 † 6. Maj 1879). Familienavnet var oprindeligt Livonius og stammer fra Meklenborg. L. blev født paa Christianshavn 19. Febr. 1819, blev Student 1837, beholdt 1839 Accessit for Besvarelsen af Universitetets Prisopgave om Plutarchs Skrifter om Alexander den store, var derefter Lærer ved københavnske Privatskoler og bestod 1842 den filologiske Embedsexamen. 1843 blev han Adjunkt i Sorø, 1844 Overlærer i Rønne, 1854 i Odense, 1866 Rektor i Viborg og tog sin Afsked 1892, hvorefter han bosatte sig ved København. Blandt hans Skrifter mærkes: «Fortællende Digte for Børn» (1860), «Fortællinger og Sagaer for Børn» (1860—61), «Nials Saga gjenfortalt» (1863) og flere andre Sagaer, «Fra Gudelivet og Gudetroen i Nordens Hedenold» (1866) og flere Indbydelsesskrifter fra Viborg, blandt hvilke mærkes: «Om Skolen som væsentlig medvirkende til Standsomskiftningen» (1876). Under Udgivelse er en Oversættelse af Sallusts «Catilina» og «Jugurtha» med en tilhørende Indledning om Stats- og Samfundsforhold i Rom. Flere af Programmerne betegne hans folkelige, af Grundtvig paavirkede Retning, som ogsaa kom til Udtryk i hans Afskedsord i Viborg Program 1893, hvori han navnlig fremhæver sin Virksomhed for Afskaffelse af de daglige Karakterer og for at faa det afgjørende Valg af et ungt Menneskes Livsvej udsat til et mere modent Alderstrin samt sin Forbindelse med Folkehøjskolen. — Gift 1. (1844) med Nicoline Timothea Christiane Schow (f. 7. Dec. 1819 † 17. Jan. 1845), Datter af Adjunkt H. S. i Helsingør, 2. (1862) med Christiane Dorthea Julie Strandbygaard (f. 25. Juli 1832), Datter af Gaardejer S.

Erslew, Forf. Lex. Hundrup, Lærerstanden ved Viborg Kathedralskole.

S. B. Thrige.

Leganger, Christopher Munthe, 1742—1816, Præst, Sønesøn af nedenstaaende Provst Erik L. og Søn af Sognepræst til Ejdsvold Hans Schreuder L. (f. 30. Sept. 1700 † 12. Avg. 1780) og hans 2. Hustru, Margrethe f. Munthe (f. 1716 † Dec. 1773), blev født 5. Sept. 1742 i Ejdsvolds Præstegaard. Han blev privat dimitteret

1761 og fik Attestats 1764, blev 1773 personel Kapellan hos Faderen, der 1777 fik sit Kald delt mellem sine 2 Sønner, af hvilke denne beholdt Hovedsognet, hvor han forblev til sin Død, 9. Avg. 1816. Han fik 1784 Titel af Professor og blev 1791 Provst over Øvre Romerige. Han har leveret en Beskrivelse af Ejdsvold Jærnværk i «Topogr. Journal» og et Indlæg i Sagen om det norske Universitet (1793), hvori han gjorde sig bemærket som en af dem, der talte om, at de norske Studenter fordærvedes under Opholdet i Kjøbenhavn. I «Minerva» leverede han flere Artikler imod den paatænkte Foranstaltning at tage militære Chefsgaarde af det beneficerede Gods. Hans Argumenter ere her af forholdsvis liden Vægt, men Artiklerne have sin Interesse ved det Indblik, de give i Bøndernes Levemaade paa den Tid. En Tale, han holdt over 8 Soldater af Menigheden, der døde under Felttoget 1788, er værdig og smuk og røber ikke nogen stærk Paavirkning af Rationalismen. Mest bekjendt er han ellers bleven ved sin Prædiken ved Rigsforsamlingens Slutning (Maj 1814) med den Ytring: «Ikke skal min Haand sætte Kronen paa Deres Majestæts Hoved», hvortil Biskop Bugge temmelig højt bemærkede: «Nej, det skal jeg da ogsaa have mig frabedt». Gift 22. Febr. 1781 med Maren Mandal (f. 21. Juni 1759 † 10. Jan. 1848), Datter af Frederik Grüner M., Sognepræst til Sorum (f. 1727 † 1802) og Karen Magdalene f. Dorph († 1769).

Halvorsen, Norsk Forf. Lex.

D. Thrap.

Leganger, Erik Iversen, 1669—1753, Præst, født i Vik af Forældrene Sognepræst, Mag. Iver I. (f. 26. Febr. 1629 † 3. April 1702) og Anne Finde (f. 1645 † 1728), deponerede fra Bergens Skole 1690 og fik Attestats Aaret efter, blev 1694 personel Kapellan i Indviken, hvorfra han 1708 blev forflyttet til Valle i Sætersdalen, hvor han «bragte Ungdommen, der tilforn var slet, til god Forbedring i deres Saligheds Sag». Her havde han 1713 det Uheld at falde med Hesten, saa det blev ham umuligt siden at ride. Han gik 19 Mil til Christianssand for at søge Lægehjælp, men fandt kun forøget Lidelse. Han maatte fra den Tid gaa til sine Kirker, af hvilke den ene laa 3 og den anden 1 Mil fra Præstegaarden. Da dette snart maatte blive uudholdeligt, søgte og fik han 1715 Søkaldet Torvestad, hvor han forblev til sin Død 1753 (begr. 16. Jan.). Fra 1735—39 var han Provst, og til 1748 hjalp han sig uden Kapellan. Hans Iver for Ungdommens Oplysning blev altid usvækket, og han havde Ord for at være en from og

duelig, men tillige underlig Mand, hvilket kom frem i de Lignelser og Exempler, han ved alle Lejligheder brugte. Gift 1. med Maren Agnete Schreuder, Datter af Hans S., Sognepræst til Indviken, og Anne Absalonsdatter Beyer, 2. (1716) med Mette Kirstine Brunsteen (f. 17. Febr. 1678), Datter af Foged Søren B. og Enke efter Formanden i Torvestad, Barsøe. Hun overlevede ham.

Treschow, Jubellærere S. 260.

D. Thrap.

Lehmann, Alfred Georg Ludvig, f. 1858, Filosof. A. L. er Søn af ndfr. nævnte Oberst W. O. W. L. og fødtes i Kjøbenhavn 29. Dec. 1858. Han blev Student fra Metropolitanskolen 1876 og polyteknisk Kandidat 1882. Under sin Syslen med Naturvidenskaberne, særlig Kemi, havde L. imidlertid ogsaa faaet filosofiske Interesser, og som en første Frugt heraf fremkom hans Doktor-disputats: «Farvernes elementære Æsthetik» (1884). I Vinterhalvaaret 1885—86 studerede han «Psykofysik» hos W. Wundt i Leipzig, og efter sin Hjemkomst indrettede han selv et psykofysisk Laboratorium, hvortil Kultusministeriet overlod ham først nogle Kjælder-rum under Metropolitanskolen og senere (1891) nogle Smaaværelser i den gamle polytekniske Lærestanstalt foruden en aarlig Understøttelse. 1893 overgik Laboratoriet med L. som Bestyrer til Universitetet, ved hvilket han var bleven ansat som midlertidig Docent i Experimentalpsykologi 1890. Desuden havde han Aaret i Forvejen vundet Videnskabernes Selskabs Guldmedaille ved en Afhandling om Følelserne, der 1892 udkom under Titelen: «Hovedlovene for det menneskelige Følelsesliv». Foruden en Række mindre Afhandlinger, nærmest af psykofysisk Indhold, har L. end videre endnu udgivet «Hypnosen og de dermed beslægtede normale Tilstande» (1890) og «Overtro og Trolddom» (4 Dele, 1893—96). De fleste af disse Arbejder ere tillige oversatte paa Tysk. — 1882—92 var L. Assistent ved Landbohøjskolen, først i Kemi, siden i Tegning; 1888 indtraadte han i Overbestyrelsen for de danske Skytteforeninger; s. A. blev han Indenrigsministeriets Konsulent for Farvebestemmelse af Margarine, og 1890 blev han Medlem af Examenskommissionen for Skolelærere og lærerinder. — 1887 ægtede han Ida Sofie Tørsleff, Datter af Boghandler i Slagelse Hans Jacob T. og Maja Cathinca Heloise f. Bachmann.

Universitetsprogram til Reformationensfesten 1884.

K. Kroman.

Lehmann, Caroline, 1828—79, Sangerinde. Frk. L., som var født i Kjøbenhavn 6. April 1828, blev kort efter sin Konfirmation

ansat som Koristinde ved det kongl. Theater, undervistes i Sang af C. Helsted og debuterede 3. Jan. 1848 som Benjamin i «Joseph og hans Brødre i Ægypten». Aaret derefter sang hun med stor Bravour Romeos Parti i «Familierne Montecchi og Capuleti» og senere Agathe i «Jægerbruden», Anna i «Den hvide Dame», Clara i «Ludlams Hule» m. fl. Da hun ikke kunde opnaa fast Ansættelse ved Theatret, og da de Kaar, dette bød hende, vare yderst ringe, rejste hun i Sommeren 1852 til Udlandet. Efter at have givet Koncerter i Hamborg og Leipzig tog hun til Amerika, hvor hun med sin udmærket uddannede Mezzo-Sopran, sin mageløse Trille og sin Stemmes sympathiske Klang henrev alle, og hun var vistnok forbleven i Amerika, hvis hun havde kunnet taale Klimaet. Nu rejste hun 1855 til Amsterdam, paa hvis Operascene hun gjorde stormende Lykke, bl. a. som Donna Anna i «Don Juan» og Fides i «Profeten». Det paafølgende Aar var hun som Gjæst engageret til den kongl. Opera i Berlin, hvor hun særlig behagede som «Norma» og som Valentine i «Huguenotterne», og derefter sang hun paa de fleste Scener i Tyskland, medvirkede ved Gewandhaus-Koncerterne i Leipzig, besøgte Stockholm og Christiania, optraadte 1858 i Kjøbenhavn paa Vesterbros Theater og Folketheatret, hvor Robertis tyske Operaselskab gav Forestillinger, og sang i Foraaret 1860 som Gjæst Romeos og Normas Partier paa det kongl. Theater. Efter at have trukket sig tilbage fra Scenen og Koncertribunen døde hun i Kjøbenhavn 15. Okt. 1879.

Illustr. Tid. VIII, 15.

Edgar Collin.

Lehmann, Georg Carl Heinrich, 1815—90, Læge. H. L. var en Søn af nedennævnte Konferensraad Mart. Chr. Gottlieb L. og fødtes i Kjøbenhavn 27. Okt. 1815. Dimitteret 1834 fra Borgerdydskolen i Kjøbenhavn tog han 1840 Lægeexamen. Under sin Funktion i de følgende 2 Aar som Kandidat paa Almindeligt Hospital begyndte han at gjøre et Særstudium af Ofthalmologien, og til videre Uddannelse heri foretog han 1841 en Studierejse til Paris og Wien. Derefter praktiserede han i Kjøbenhavn, var 1842—64 Underlæge ved Kongens Livkorps og 1843—72 Distriktslæge, i det han tillige en Tid tog livlig Del i de lægevidenskabelige Fremskridtsbevægelser og navnlig virkede med som Sekretær i «Filiatrien» og 1844—45 som Medredaktør af «Ugeskrift for Læger». Ofthalmologien vedblev han med Iver at dyrke og tog 1846 den medicinske Licentiatgrad ved en Afhandling om et vigtigt Æmne, han allerede

tidligere litterært havde behandlet, om Betydningen af Øjets Vandvædske; den vakte megen Opmærksomhed ogsaa i Udlandet og gav Anledning til fortsat videnskabelig Diskussion, der imidlertid her hjemme til Dels førtes paa en uværdig og L.s fine Æresfølelse krænkende Maade, hvorved hans Lyst til videnskabelig Virksomhed ogsaa synes at have lidt et Knæk. I praktisk Henseende var han derimod fremdeles meget virksom for sit Specialfag, og efter Afslutningen af den slesvigske Krig, i hvilken han havde fungeret som Overlæge ved forskellige Lasaretter, foretog han igjen en Studierejse for i Prag og Berlin at gjøre sig bekjendt med Fagets store nye Fremskridt, med hvis Hovedbærer i den følgende Tid, v. Graefe, han traadte i en personlig Forbindelse, som han ved hyppig gjentagne Besøg i Berlin vedligeholdte indtil 1864. Efter Forbilledet fra Graefes Klinik oprettede han 1852 en Poliklinik, der 1855 udvidedes til en kommunal Anstalt. 1853 var han Koleralæge, 1854 fik han Professortitelen. Under Epidemien af ægyptisk Øjensygdom 1864—65 var han Læge ved det paa St. Annæ Plads indrettede kommunale Øjenhospital, 1864—77 Læge ved den kommunale Øjenklinik i Frelserens Arbejdshus. 1872 blev han Læge ved Blindeinstituttet, 1874 som Efterfølger af sin Svigerfader, den dygtige Kirurg H. M. Mackeprang — hvis Datter Hansine (Signe) Claudine han havde ægtet 1843 —, Læge ved Døvstummeinstituttet. 1884 blev han Medlem af Blindeinstituttets Bestyrelse.

Naar L. ikke indfrie de i hans Ungdom givne videnskabelige Løfter og trods hæderlige Bestræbelser og Begavelse i sin senere Periode næppe holdt sig paa Højde med den unægtelig rivende Udvikling i Specialiteten, saa skyldtes dette vistnok for en Del, at han, udgaaet fra et Hjem, der kunde give hans Aand mangesidige Impulser, tillige optoges af andre og særlig af æsthetiske Interesser. Han havde selv en poetisk Aare og var i sin store Vennekreds kjendt som en meget heldig Lejlighedsdigter. Musikken laa dog hans Hjærte nærmest; ikke blot var han en fin udøvende Musiker, men virkede paa forskjellig Maade for denne Kunsts Fremme, saaledes som Bestyrelsesmedlem af Musikforeningen. Hans varme, humane Sind førte ham ogsaa til at sætte Kræfter ind paa philanthropiske Opgaver. Ved sin nære Forbindelse med det Puggaardske Hus blev han tidlig knyttet til Administrationen af de af Etatsraad Hans Puggaard stiftede Legater for fattige Drengene og Piger og tog sig med overordentlig Nidkærhed af disse, ligesom han ogsaa (1888) udgav en smukt tegnet Levnedbeskrivelse af Legatstifteren med en

dertil knyttet Redegjørelse for Legatbestyrelsens Virksomhed. — Efter nogen Tids Svagelighed døde han pludselig 16. Sept. 1890.

Carøe og Selmer, Den danske Lægestand, 6. Udg. Erslew, Forf. Lex. Bibl. f. Læger 7. R. I, 595 og 604. Ugeskr. f. Læger 4. R. XXII, 311 f. Illustr. Tid. XXXII, Nr. 1. *Jul. Petersen.*

Lehmann, Johan Frederik Gotthilf, 1725—81, Officer, var født 30. Nov. 1725. Hans Fader, Kapitajn Johan L. († 1729), var da Chef for Søndre Hardangers Kompagni af 2. bergenusiske Regiment. L. blev opdragen ved Landkadetkompagniet, hvorfra han 1747 afgik som Fændrik til slesvig-holstenske nationale Infanteriregiment, men blev endnu s. A. forsat til Kronprinsens Regiment og forfremmedes her 1749 til Sekondlieutenant, 1755 til Premierlieutenant. Med Kongens Tilladelse og rigelige Understøttelse deltog han 1757—61 i Syvaarskrigen, først paa østerrigsk, siden paa russisk Side, og fandt gjentagen Lejlighed til at udmærke sig. Efterhaanden som L. forfremmedes i Udlandet, steg han ligeledes i den danske Hær: 1757 til Kapitajn, 1758 til Major, 1760 til Oberstlieutenant; 1759 blev han forflyttet til oldenborgske, 1763 til møenske hvervede Regiment. Allerede forinden var han dog vendt hjem og, da Hæren i Jan. 1762 blev sat paa Feltfod, ansat ved Hovedkvarteret som Generalkvartermester-Lieutenant. L. blev herved dragen ind i den Saint-Germain—Gählerske Kreds, hvor man maa have fattet store Tanker om hans administrative Talenter. En af Saint-Germains Reformplaner var at samle de 3 Artillerikorps (danske, norske og holstenske) til ét under fastere militære Former, og Iværksættelsen af denne Omorganisation var overdraget en Infanterigeneral, Frederik Albrecht af Anhalt-Bernburg (V, 341); men da denne snart efter maatte vende hjem for at overtage Regeringen i sit Fyrstendømme, blev L. for at fortsætte det begyndte Værk i Avg. 1764 sat over til Artilleriet som 1. Oberstlieutenant og Kommandør. Han viste snart, at han var Mand baade for at danne sig sine Meninger og for at føre dem igjennem, men hans Virksomhed som Artillerikommandør blev dog kun kortvarig. Efter at Saint-Germain første Gang var bleven styrtet, blev L., der kort forinden havde faaet Obersts Karakter, i Jan. 1767 sat tilbage til Fodfolket som «Colonel commandant» i Oberstlieutenants Nummer ved slesvigske hvervede Regiment i Rensborg. 2 Maaneder senere kom Saint-Germain igjen til Magten, og L. kaldtes nu tilbage til Hovedstaden, hvor han blev Kommandør for Kongens Livregiment

og tillige ansat i Generalkrigsdirektoriet som Medhjælper for General-lieutenant Gähler (VI, 420). Uagtet denne, da Saint-Germain samme Efteraar definitivt maatte trække sig tilbage, beholdt sin Plads i Hærstyrelsen, kunde eller vilde han ikke holde paa L., der strax fjærnedes fra Direktoriet og 1768 atter sendtes til Rensborg som Chef for slesvigske Regiment. Senere nævnes han som nøje knyttet til Rantzau-Ascheberg. I 1773, da der i Anledning af Sveriges truende Holdning foretoges en delvis Mobilisering, udnævntes L. til Generalkvartermester for Danmark og Hertugdømmerne, og i 1774 blev han Generalmajor. Han beholdt dog sit Regiment, der sidstnævnte Aar forlagdes til Ribe Stift, hvorfra det fik sit nationale Mandskab. Et Par Aar senere fremkom der fra Godsejerne ret graverende Klager over den Inhumanitet, der udvistes over for dette Mandskab, og L. fik en alvorlig Tilrettevisning fra allerhøjeste Sted.

L., der døde i Ribe 26. Nov. 1781, havde 1765 ægtet Mariane Henriette Friderica v. Leuenfeldt (f. 26. Marts 1739, † i Itzeho 8. Jan. 1799), Datter af Oberst Marcus Henrik (Treschow, 1735 adlet) v. L. og Sophie f. Amthor.

H. W. Harbou.

Lehmann, Julius Christian, f. 1836, Læge. J. L. er en Søn af Toldkasserer, Etatsraad Johan Christian Julius L. og Helene Dorothea Christine f. Fog og fødtes i Kjøbenhavn 6. Maj 1836. Dimitteret fra Nykjøbing Skole 1853 tog han 1859 Lægeexamen. S. A. virkede han som Koleralæge i Aarhus og blev selv haardt angreben af Sygdommen. 1860—63 var han Kandidat ved Frederiks Hospital, 1862 erhvervede han Doktorgraden, 1863—65 foretog han en Studierejse. 1865—68 var han Reservelæge ved Kommune-hospitalet, 1868—72 Visitator ved samme Hospital. 1871—89 var han Redaktør af «Bibliothek for Læger» og i samme Tidsrum Censor ved Lægeexamen. Som Kommunelæge i Kjøbenhavn fungerede han 1872—93, ved den medico-pnevmatiske Anstalt var han Læge 1875—90. Fra 1890 har han været Medlem af det Classenske Litteraturselskabs Bestyrelse. Efter 1882 at være bleven Medlem af Sundhedskollegiet har han fra 1889 ledet dets Forretninger som dets faste Decanus; ved forskjellige internationale sanitære Konferencer og Kongresser har han fungeret som den danske Regerings delegerede. — Hans videnskabelige Virksomhed har navnlig samlet sig om en grundig Udforskning af Lungesvindotens Forhold i Danmark. Foruden et populært Skrift om denne indgribende Sygdoms Aarsager, Udbredelse og hygiejniske Behandling (1880) har han offentlig-

gjort statistiske Undersøgelser om Dødeligheden deraf i Kjøbenhavn (1882) og i de danske Provinsbyer (1884), videre udførte i hans Hovedarbejde: «Bidrag til Kundskab om Lungesvindotens Forekomst i Danmark» (1886). — 1868 ægtede han Emilie Elisabeth Behrens, Datter af Jærnbanedirektør Heinrich B.

Carøe og Selmer, Den danske Lægestand, 6. Udg.

Jul. Petersen.

Lehmann, Martin Christian Gottlieb, 1775—1856, Kollegie-deputeret. Martin L. er født 16. Marts 1775 i Hasselau ved Uetersen i Holsten, hvor hans Fader, Johann Gottlieb L., var Præst; Moderen var Elisabeth f. Zornikel. Efter at have besøgt Gymnasiet i Altona studerede han først Theologi og derpaa Filologi og Naturvidenskab ved Universitetet i Göttingen, hvor han 1799 erhvervede den filosofiske Doktorgrad. Han skulde nu have været Rejsementor for en ung, fornem Englænder, men Krigsforholdene hindrede Rejsen, og han kom i Steden til at opholde sig 4 Aar i England. 1802 var han i Paris, hvor han syslede med Tanken om at udgive Plinius med Anmærkninger. Fra England vendte han tilbage til Göttingen, hvor han modtog og afslog et Tilbud om Ansættelse som Professor i Naturhistorie ved Universitetet i Moskov. Han droges mere mod at blive ansat ved Universitetet i Kiel. Heraf blev der dog intet, men ved Hertugen af Augustenborgs Indflydelse blev han 1804 Assessor i Økonomi- og Kommercekollegiet i Kjøbenhavn. Som saadan ordnede han Aaret efter en Industriudstilling i Kiel, den første i det danske Monarki, og skjønt han færdedes i Ørstedernes og Oehlenschlägers Kredse, var og blev hele hans Udvikling tysk, selv efter at han 8. Maj 1809 havde ægtet en fuldt ud dansk Kvinde, Frederikke Louise Bech (f. 2. Febr. 1787 † 9. Maj 1834), Datter af Etatsraad, Borgmester i Kjøbenhavn Peter B. Han var i hele sin Dannelse tysk-selvfolende, og hans væsentlige Omgang var de tyske Medlemmer af de herværende Kollegier. Men derfor virkede han dog med Interesse for det danske Erhvervslivs Udvikling, han skrev om Kurvemageriet i Kjøbenhavn, om Kniplingsvirksomheden i Tønder og om Fiskeriet langs vore Kyster, ligesom han fra 1810—14 var den ene af Udgiverne af «Handels- og Industritidende». Ved Kjøbenhavns Bombardement 1807 mistede han alle sine Samlinger, og ogsaa paa anden Maade fik han Tidens Vanskelighed at mærke. Man levede af og for Surrogater, og 1812 skriver han da om Tangs Anvendelse i Steden for Krølhaar. Den Hengivenhed, hvormed han havde sluttet sig til Kronprins Frederik og det af ham styrede Samfund, kunde han ikke bevare for Frederik VI.

Under alt dette gik han dog jævnt frem paa Embedsstigen. 1809 var han bleven Kommitteret i Kommercekollegiet samt Medlem af Fabrikdirektionen, fra 1810 med Titelen Justitsraad, og 1817 blev han Fabrikdirektør med Titelen Etatsraad, 1831 Departementschef for Kanal-, Havne- og Fyrvæsenet, 1832 Deputeret i General-Toldkammer- og Kommercekollegiet, i hvilken Stilling han virkede til 1840, da han afgik med Titelen Konferensraad. Hans Navn er særlig knyttet til den fortsatte Reformering af vore Fyr fra Kulfyr til Lampefyr og til Anlægget af en forbedret Havn ved Helsingør. For øvrigt dyrkede han ogsaa sine gamle filologiske og naturhistoriske Interesser. De første kom frem i et Par Smaaskrifter, som han dog ikke gav Navn til, hvori han saa Folkesproget i Slesvig ikke som dansk, men som en Udvikling fra Tysk, og de sidste i hans Virksomhed for et naturhistorisk Musæum. Allerede 1808 var han bleven Sekretær ved en Kommission angaaende Oprettelsen af et Musæum for Naturvidenskab, og 1829 blev han Meddirektør for det kongl. naturhistoriske Musæum, hvad han var til sin Død, 4. Okt. 1856. Efter sin første Hustrus Død havde han 7. Nov. 1835 ægtet Frederikke Baltzer (f. 30. Jan. 1796 † 24. Marts 1864), Datter af Kjøbmand Gottlob B. i Hamborg.

Erslew, Forf. Lex. Alberti, Schlesw.-Holst.-Lauenb. Schriftsteller-Lex. Orla Lehmann, Efterladte Skrifter I. C. Nyrop.

Lehmann, Otto Ludvig Edvard, 1815—92, Portrætmaler. Edv. L. var født i Kjøbenhavn 30. Jan. 1815 og var Søn af Miniaturmaler og Tegnælærer Johan Peter Christian L. (f. 1786 † 1846) og Johanne f. Lassen fra Christiania. L. kom tidlig paa Kunstakademiet, hvor han 1835 vandt den mindre og 1839 den store Sølvmedaille, hvorefter han i 1842—43 var udenlands med Akademiets Rejseunderstøttelse. Han malede især Portrætter i mindre Format, dels i Vandfarve, dels ogsaa Oljemalerier. En Øjensvaghed, som endte med Stær, afbrød i 1858 hans Virksomhed, men efter at en Operation var lykkedes, malede han fra 1867 atter i en Del Aar; han udstillede sidste Gang i 1885. Ved Siden af Portrætter, hvoriblandt ikke faa af det kongl. Theaters bekendteste Personligheder, malede han ogsaa Portrætkompositioner med hele Figurer, saaledes «Et Familiebal» (1848), «Cotillon» (1853), og Genre-billeder som hans første udstillede Arbejde «Vinterscene paa Gaden» (1829), «Liden Gunver og Havmanden», nogle Æmner af Chr. Winters «Træsnit» m. m. Den Neuhausenske Præmie tilkjendtes ham

i 1849 for «Regner Lodbrok og Kraka». L. var især Damernes Maler; han gjengav den moderne unge Dame, enten som Portræt eller paa Bal, med stor Lethed og Smag. I sine yngre Aar var han tillige en flittig Lithograf, der bl. a. udførte en Del af «Portefeuillens» artistiske Bilag. Han døde ugift 7. Dec. 1892.

Weilbach, *Konstnerlex.*

Ph. Weilbach.

Lehmann, Peter Martin Orla, 1810—70, Politiker og Minister, blev født i Kjøbenhavn 15. Maj 1810 og var Søn af ovennævnte Konferensraad Mart. Chr. Gottlieb L. Hjemmet var efter Faderens Ønske tysk, men blandt dets Venner var der mange fremragende danske, saaledes begge Ørstederne, Oehlenschläger og dennes Søster Sophie Ørsted, senere ogsaa Baggesen. Orla var det ældste af 9 Børn og skal have været en overordentlig smuk Dreng, Moderens Yndling, hvis sjældne Begavelse allerede tidlig lagde sig for Dagen. Faderen overtog hans første Undervisning, men i sit 9. Aar sattes han i den nylig oprettede (tyske) Realskole for Petri Menighed, til hvilken Faderen hørte. En Latinklasse blev siden oprettet ved denne, men den viste sig ikke tilfredsstillende, og som 14 Aars Dreng kom L. ind i den kjøbenhavnske Borgerdydskole under M. Nielsen, og her fra dimitteredes han 1827 til Universitetet med Udmærkelse ligesom hans samtidige H. Martensen og F. C. Bornemann. Efter et vel anvendt Rusaar, der ogsaa benyttedes til litterært Studium, saaledes af Goethe, Shakspeare og H. Heine, hvem han læste sammen med H. C. Andersen, begyndte han sit juridiske Studium. Fakultetet var den Gang daarlig besat, de fleste Forelæsninger vare aandløse Exegeser og stive Systemer, og Studiet var ham kun lidet tiltalende, men han tog dog i Foraaret 1833 sin Embedsexamen med bedste Karakter.

Allerede tidlig rørte sig hos ham de to Følelser, som bleve bestemmende for hele hans Liv og Virksomhed: Troen paa Frihedens Magt til at fremme alt det ædle og gode i Folket og en glødende Kjærlighed til det danske Fædreland. Man kunde sige: til det nordiske Fædreland, thi allerede som Dreng levede han i skandinaviske Drømme — endnu i den tyske Skole skrev han i Kammeraternes tyske Blad «Germania» et Udkast til en ny Kalmarunion —, og han blev denne Tanke tro i gode som i onde Tider til sine Dages Ende. Hverken Hjemmets tyske Sprog og Dannelse eller Skolens tyske Undervisning fordunklede hans nationale danske Følelse, som var en Arv fra Moderen, og hans

Frihedstrang brød igjennem selv hin tunge, servile Tid, hvis eneste aandelige Interesse var Theatret og til Dels Litteraturen, og som han selv saa fortræffelig har skildret i sit Billede af Frederik VI's Dage. Begge fik Næring ved Julirevolutionen 1830, hvis Bølger gik hen over Landene og naaede ogsaa det i servil Absolutisme nedsunkne Danmark, hvor den rigtignok kun fødte den matte og tamme Stænderinstitution. Han maatte føle sig uimodstaaelig dragen til at træde i Skranken for sine Ideer og bryde igjennem den seje Skal, som holdt alt offentligt Liv nede. Som saa mange andre af de næste Decenniers aandelige Førere debuterede han i Studenterforeningen; Anledningen var ikke betydelig, men for første Gang udfoldede han her for en større Forsamling den Veltalenhed, som siden blev et saa mægtigt Vaaben i hans Haand, og da hans Opposition havde styrtet det servile Seniorat, følte den unge Studenterverden, at den her havde en Fører, og han selv var bleven sig bevidst, at han havde en Førers Evne. Han optraadte som saadan, da han 1832 i Løbet af nogle faa Timer fik organiseret et Fakkeltog af Studenter til H. N. Clausen, der var bleven forbigaaet ved et Rektorvalg, og paa Ungdommens Vegne hylkede «Aandsfrihedens og Sandhedens uforfærdede Talsmand», ved hvilken Lejlighed han tillige for første Gang kom i Konflikt med de over Pressen vaagende Avtoriteter og gik ud af Striden som Sejerherre. I dette Aar falder ogsaa hans første større politiske Indlæg, en Afhandling om Stænderinstitutionen, som han anonymt skrev i «Maanedsskrift f. Litteratur». Det var et for en saa ung Mand mærkværdig modent Arbejde, maadeholdent i sin Form og skrevet i en værdig Tone, men med mange aandrige Glimt og dristigt i sine Fordringer. Lejlighed til at øve sig som Taler og til at skærpe sin dialektiske Evne fandt han i det væsentlig af ham baarne Selskab «Astræa», en Forening af unge, begavede Jurister.

Vinteren 1833—34 tilbragte L. i Berlin, hvor han med stor Flid fulgte Forelæsningerne ved Universitetet, navnlig hos Schleiermacher og hos Savigny, og hvor han havde Adgang til fremragende Familiars Hjem. En kort Tid var han her sammen med Tschering, som da befandt sig i sin «milde Landsforvisning», men stærkest droges han af den udmærkede Nordmand A. M. Schweigaard, til hvem han knyttedes ved et inderligt Venskabsbaand; L. har udtalt, at ingen Mand har gjort et dybere og varigere Indtryk paa ham. I Berlin skrev han et Par større Afhandlinger om

Examensvæsenet og Fattiglovgivningen i Preussen. Opholdet afbrødes brat, da han kaldtes hjem til Moderens Sygeleje; 2 Dage efter at have fejret et vemodigt Sølvbryllup sov hun hen (Maj 1834), og dermed var egentlig Hjemmets Magt over ham brudt.

Faderens Hensigt var, at den begavede Søn skulde gaa Embedsvejen, hvor hans Evner og formaaende Forbindelser vilde aabne ham en glimrende Karriere, men dette stemte ikke med den unge Mands Lyst og aandelige Trang. Han higede efter Kamp for sine Idcer, han vilde virke for at skaffe Landet en fri Forfatning, for Opretholdelsen af det danske Riges Selvstændighed, for Bevarelsen af Slesvigs Danskhed, for dets nøje Tilslutning til Kongeriget, for Udviklingen af Broderskabet og Solidaritetsfølelsen mellem de nordiske Folk, og dette var alt sammen den Gang lutter statsfarlige, næsten højforræderske Ting, som der hørte Mod til at tale og at skrive om. Det eneste Blad, som den Gang stod aabent for en friere Debat, var det af A. P. Liunge udgivne «Kjøbenhavnsposten», og det lykkedes L. her at finde et Organ, hvor han, om end ikke uden Vanskeligheder og Farer, kunde slaa til Lyd for sine Tanker. Hans Vaabenfælle i denne Kamp var J. F. Giødwad (VI, 52), i mange Henseender hans aandelige Modsætning, men en lige saa nidkjær Ven af Frihed og Nationalitet og i Besiddelse af netop de Egenskaber, som udfordredes til at lodse L.s varmblodige Hidsighed og skarpe Pen igjennem Pressetvangens mange farlige Skjær. De to passede udmærket sammen, L. som den producerende og Giødwad som den kritiserende, korrigerende og expederende Kraft. Det var saare trange Tider for Pressen, thi ikke blot vare saa væsentlige Betingelser som Avertissementer og Postforsendelsesret unddragne de ikke-privilegerede Blade, men disse maatte ikke engang behandle Udlandets Politik, og af indre Sager var det dem forbudt at omtale kommende Begivenheder saa vel som at kritisere Regeringen, der skulde omtales med «pligt-skyldig Opmærksomhed», og trods al Forsigtighed hørte Beslaglæggelser og Mulkter til Dagens Orden. Faren var stor ved at bevæge sig i slige Forhold, og det var ikke nogen Overdrivelse, naar Johs. Hage en Gang i sit Svar til en senere berømt Videnskabsmand, som havde spurgt ham, hvem den livlige, unge Mand var, som nys forlod dem, føjede til: «Se ret paa det Hoved, det er skjønt, og det bliver maaske ikke længe siddende.» Ved Siden af sin journalistiske Virksomhed optraadte L., der nøje havde sluttet sig til Datidens Frihedsmænd: David, Ussing, Schouw,

Clausen osv., saa ofte Lejlighed gaves, i de forskjellige Foreninger, som begyndte at danne sig; navnlig var han med i «Foreningen for Trykkefrihedens rette Brug», og det var navnlig i denne, at han slog saa kraftig til Lyd for Slesvigs Danskhed.

Frederik VI.s Død 3. Dec. 1839 gav Frihedsvenerne en Anledning til at optræde med større Eftertryk, og den blev greben med stor Energi. L. fik strax sammenkaldt et Studentermøde i Hôtel d'Angleterre, den af ham skrevne Adresse, hvori der under Henvisning til Norge og Ejdsvold-Grundloven udtaltes Haab og Forventning om en fri Statsforfatning, vedtoges efter en Diskussion, i hvilken D. G. Monrad første Gang fremtraadte for Offentligheden, og L. var Ordfører for den Deputation, som overbragte den til Christian VIII. Det er bekjendt, at den første Modtagelse var velvillig, men at Kongens Holdning forandredes, da mange lignende Adresser fra hele Landet fulgte efter. Tronskiftet fremskyndede ogsaa Forandringen af C. N. Davids Ugeblad «Fædrelandet» til et Dagblad; den var bestemt til 1. April 1840, men nu udkom det første Nummer allerede 7. Dec. 1839 med David, L., Giødwad, Wessely og B. Christensen som Udgivere; flere af disse fratraadte efterhaanden, men L. og Giødwad vedbleve at være Bladets faste Støtter, ogsaa efter at C. Ploug var tiltraadt som Redaktør, og i det følgende Tiaar var det væsentlig igjennem dette Blad, at Friheds- og Nationalitetstankerne arbejdede sig frem i den offentlige Bevidsthed. Efter den friere Kommunallov for Kjøbenhavn af 1. Jan. 1840 tog L. Borgerskab som Grundejer for at blive valgbar til Borgerrepræsentantskabet og valgtes i April 1840; s. A. i Dec. blev han Stænderdeputeret for 8. Kjøbstadsdistrikt, hvorefter han deltog i alle Samlinger, fra 1846 valgt i Kjøbenhavn. I Stænderne virkede han med Iver og Kraft baade i liberal og i national Retning og havde mange haarde Kampe at bestaa saa vel med den kongl. Kommissarius som med den saakaldte «røde Bænk». Noget skilte han sig fra sine Meningsfæller ved sin, om end betingede, Tilslutning til Forslaget om Stænderkomiteer, et Forsøg paa at samle delegerede fra de 4delte Provinsialstænder til en fælles raadslaaende Forsamling for hele Monarkiet, men Tanken fandt strax Modstand andensteds og blev opgivet. Hvad der gav den oppositionelle Aand stærk Væxt og hævede L. til Popularitetens højeste Tinde, var Processen og Dømsfældelsen for hans «falsterske Tale». Kammerraad J. Chr. Drewsen, der var valgt til Stænderne fra flere Kredse, rejste i Jan. 1841 til Falster for at forklare sine

derværende Vælgere, hvorfor han modtog Valget i en anden Kreds, og havde anmodet L. om at følge med. Efter at Drewsen var færdig, spurgte en Bonde, hvilken Gavn det store Folk, navnlig Bondestanden, vilde have af en fri Forfatning fremfor Enevælden, og L. svarede herpaa i et livfuldt og beaandet Foredrag, som gjorde dybt Indtryk. Talen var improviseret og er aldrig refereret i sin Helhed, men i den forekom den Ytring, at Enevælden ikke gav Sikkerhed for, at alle Herskere vilde nære det samme gunstige Sind imod Bønderne som den afdøde Konge, og herpaa støttedes en Generalfiskalstiltale. Hof- og Stadsretten idømte Bøder af 500 Kr., men Sagen indankedes for Højesteret, og denne fastsatte (Jan. 1842) Straffen til 3 Maaneders Fængsel. L. førte selv sit Forsvar for Højesteret, og hans Tale, der strax tryktes i Tusender Exemplarer, var et Mesterværk baade af processuel Dygtighed og af politisk Veltalenhed; den aftvang selv A. S. Ørsted, rigtignok anonymt i et Tidsskrift, den største Aerkjendelse og Beundring. Den Bevægelse, som Dommen vakte, var ubeskrivelig; Hovedstaden var i det livligste Røre, Husarer og Politi holdtes paa Benene Nat og Dag for at ave Folkeskarerne, og Stemningens Bølger gik hen over hele Landet. Begejstringen fulgte L. til og i Fængselet saa vel som ved hans Løsladelse og omgav hans Person med en Folkelighedens Glorie — mere end han selv ønskede og kunde have Gavn af, thi i senere Tider var det stundum, som om den offentlige Mening vilde gjøre sig betalt for sin alt for rigelige Tribut af *aura popularis*.

Samme Efteraar rejste L. til Paris, hvor han tilbragte Vinteren med Studier af det den Gang frodige parlamentariske Liv, og hvor Læssøe horte til hans daglige Omgangsvener. Der fra gik han til Italien, og her traf han, først paa Sicilien, derpaa i Sorrent, Arnette Marie Bolette Puggaard (f. 1821), Datter af Grosserer H. P. og Bolette f. Hage, med hvem han blev forlovet; hun var en stærk og alvorlig, men tillige mild Natur, begavet og kundskabsrig, og L. har i sine Livserindringer med den varmeste Kjærlighed skildret de lykkelige, men kun alt for korte Dage, i hvilke det forundtes ham at leve ved hendes Side. Efter Hjemkomsten opnaaede L. at blive Højesteretsadvokat (April 1844), rigtignok kun imod at underskrive den absolutistiske Embedsed, og kort efter giftede han sig (Sept. s. A.). Der fulgte nogle lykkelige Aar; Hjemmets Ynde og en lovende Praxis gave ham ligesom fornyet Kraft til offentlig Virksomhed, dels i Pressen, dels i Stænderne og i offentlige Forsamlinger. Sin

største Triumf som Taler fejrede L. under de svenske og norske Studenters Besøg 1845 i Kjøbenhavn, da han 24. Juni ved Festen i Christiansborg Ridehus i en Tale, hvor Tankens Adel og Højhed forenede sig med Formens Skjønhed og Personlighedens dragende Magt, henrev alle til Begejstring for den skandinaviske Tanke. Ogsaa for denne Tale blev han sat under Anklage, men frifunden. I disse Aar falder ogsaa hans Hovedvirksomhed for den danske Sag i Slesvig, hans Forbindelse med P. Hiort Lorenzen og Laurids Skau, hans Taler paa Skamlingsbanken, navnlig 1844, og hans gjentagne, men mislykkede Forsøg paa at faa Stænderne drevne frem i konstitutionel Retning.

Hans Hustrus Sygelighed tog en farlig Vending 1847 efter hendes Moders Død, og det blev en Nødvendighed for ham at føre hende og en svagelig lille Datter ned til Syden. Efter en højst besværlig Rejse naaede de over Alperne og kunde her Skridt for Skridt, indtil de naaede deres Maal, følge den italienske Frihedsbevægelse, som da foregik under Paakaldelse af Pius IX's Navn. Efterretningen om Christian VIII's Død 20. Jan. 1848 naaede dem i Pisa, og L. var strax klar paa, at Pligten kaldte ham hjem, hvori den højhjættede Hustru bestyrkede ham. Over Paris, hvor Revolutionen med dens Reformbanketter gjærede, naaede han tilbage til Kjøbenhavn og blev strax Sjælen i Bevægelserne her hjemme. Det var ham, som skrev Kommunalbestyrelsens Adresse, hvis Slutning om «Fortvivlelsens Selvhjælp» var fuldt svarende til Øjeblikkets Stemning, men blev en af de Uforsigtigheder, som senere Tider bebrejdede ham. Han var Hovedtaleren paa Kasinomødet 20. Marts, og da han faa Dage efter (24. Marts) var bleven Medlem af Martsministeriet, var det ogsaa ham, som afvandede Svaret til den slesvig-holstenske Deputation. «Det store Konge- og Folkeprogram», som i en Aarrække blev Grundlaget for dansk Politik, skylder hans klare Hoved og hurtige Pen sin Form.

Paa et vist Stadium af Martsministeriets Dannelse havde Grev A. W. Moltke foreslaaet L. at overtage Udenrigsportefeuillen — dog først efter forsigtig at have forespurgt, om han ogsaa kunde tale Fransk. Det blev dog Grev F. M. Knuth, som fik denne Post, og L. blev ligesom L. N. Hvidt Minister uden Portefeuille. Han kom imidlertid snart ind paa den diplomatiske Vej, i det der overdroges ham en fortrolig Sendelse til Berlin og London. I Preussen var alt i haabløs Forvirring, Kongen vaklede frem og tilbage, Ministrene

vovede af Hensyn til den ophidsede Folkestemning ikke at træde op imod de slesvig-holstenske Krav, som Kongen havde godkendt ved sit Brev til Hertugen af Augustenborg, og skjønt engelske og russiske Diplomater støttede L., kunde han her intet udrette. I Landdagens Møde 2. April havde L. Lejlighed til at høre et ungt Medlem «med rundt Ansigt og tyndt Haar» udtale det Haab, at Preussens Hær ikke vilde blive misbrugt til at understøtte Oprørerne, og han kalder ham derfor «en charmant ung Mand»; det var Otto v. Bismarck. I London havde han gjentagne Forhandlinger med Lord Palmerston og skrev en Række Artikler i «Times». Disse besvaredes af den preussiske Minister Bunsen, som her bl. a. fremsatte den allerede den Gang ofte gjendrevne, men endnu den Dag i Dag jævnlig fremsatte Beskyldning, at L. i en Tale skulde have sagt, at de danske Love skulde «skrives med Sværdet paa Slesvigernes Rygge». Sandheden er denne, at L. i April 1842, da der i Tyskland var fremsat Tanker om at gjøre Danmark til tysk Admiralstat, i en Tale paa Skydebanen havde sagt, at vi vare beredte paa at forsvare «vort gamle Danevirke baade imod Nordalbingiernes højforræderske Skraal og imod alle tyske Fuglefængeres søsyge Erobringslyst, og skulde det gjøres fornødent, ville vi med Sværdet skrive paa deres Ryg det blodige Bevis for den Sandhed: Danmark vil ikke!» Ordene ere skarpe nok og stærkt udfordrende, men Fordrejelsen er dog umiskjendelig, skjønt Bunsen naturligvis blev ved sit. L. var rejst fra London 13. April, men Dampskibet standsedes tilfældig paa Themsen, og han vendte derfor tilbage til London, hvor han modtog Efterretningen om Slaget ved Bov. Da intet var at udrette med den engelske Regering, forsøgte han Oppositionen og instruerede d'Israeli, som derpaa holdt en glimrende Tale i Underhuset og tvang Palmerston til at udtale sig gunstigere for Danmark end før. Ved Hjemkomsten til Kjøbenhavn var hans Svar til den Folkeskare, som hilsede ham med det Spørgsmaal, hvad han bragte, Ordene: «Ret gode Efterretninger». Ogsaa dette er i mange Aar blevet bebrejdet ham. Det korrekte havde aabenbart været slet ikke at svare, men i hine Folkebevægelsens Dage var dette ikke saa let, og med blot en Smule Kritik burde man have forstaaet, at «ret gode» vilde sige det samme som «ikke meget gode».

I Foraaret 1848 rejste L. som Regeringskommissær i Jylland, hvor han havde den Opgave at styrke Befolkningens Mod og støtte Embedsmændene, hvis Stilling under den fjendtlige Okkupation var

vanskelig. I Juni hentede han Hustru og Barn i Paris, hvor han blev Vidne til Junirevolutionens blodige Dage. I Avg. sluttedes Malmø-Vaabenstilstanden, og i Okt. sammentraadte den grundlovgivende Rigsforsamling. Paa den endelige Skikkelse, hvori Grundlovsudkastet fremtraadte, havde han væsentlig Indflydelse, og man gjenkjenner ham i dets klare, smukke Sprog. I Nov. aftraadte Martsministeriet, dels fordi Kongen afviste enhver Tanke om Slesvigs Deling, dels fordi Tscherning havde mistet alt Haab om en heldig Udgang af Striden, naar hele Tyskland støttede Oprøret. Saa forandret var nu Stemningen, at L. faldt igjennem ved et Suppleringsvalg paa Bornholm. Faa Dage forinden, 8. Dec. 1848, var han bleven udnævnt til Amtmand i Vejle. Da han i denne Egenskab efter Slaget ved Kolding 23. April 1849 begav sig til den brændende By, blev han imod al Folkeret og under Forhaanelser saa vel af høje Officerer som af Pøbelhobe gjort til Krigsfange og ført først til Gottorp, derpaa til Rensborg. Alle hans Forsøg paa Ophævelse af denne utilbørlige Fængsling strandede paa Statholderskabets Triumf over at have faaet en saa farlig og forhadet Modstander i sin Vold. L.s Hustru laa syg, og hendes Sygdom tog ved Bekymringen for ham en farlig Vending. Med stor Møje opnaaede han da i Juni en kort Orlov, rejste strax til Kjøbenhavn, og efter at Hustruen 20. Juni havde draget sit sidste Suk, vendte han som Regulus tilbage til sit Fangenskab, der først sluttede en fuld Maaned efter Fredericiaslaget.

Det var tunge Aar, som nu fulgte for L. Han søgte at dulme sin Sorg ved anstrængt Arbejde og helligede alle sine Kræfter til sin Embedsgjerning. I de 13 Aar, han var Amtmand, udfoldede han en stor administrativ Evne, varm Interesse for Beboernes Vel i alle Retninger, og det var kun en fortjent, om end sjælden, Udmærkelse, at der endnu i hans Embedstid (1861) anbragtes en Marmorbuste af ham i Fredericia Raadhus. 1859 hædrede Regeringen ham med Kommandørkorset af Danebrog. Det offentlige Liv udøvede dog snart sin uimodstaaelige Magt over ham. Han valgtes 1851 til Folketingsmand for Vejle, nedlagde efter et Gjenvælg sit Mandat i 1853, men valgtes Aaret efter til Landstinget, i hvilket han havde Sæde indtil sin Død, ligesom han sad i Rigsraadet. Hans Virksomhed var i den følgende Aarrække højst betydningsfuld, og han indtog i de forskjellige Forsamlinger en fremragende Plads. Hans Betænkning over det Forfatningsudkast, som blev til Lov 2. Okt. 1855, var et statsretligt og politisk Mesterstykke og

vidnede, udarbejdet, som den var, i Løbet af faa Dage og Nætter, om hans sjældne Evne til at tænke klart og give Tanken den mest prægnante Form. Den store Politik var det Omraade, hvor hans Aand friest udfoldede sig, og han var under den parlamentariske Kamp med «de 11 Slesvig-Holstenere» efter 1855 og i Forhandlingerne om Forfatningen af 18. Nov. 1863 en af de betydeligste Talere. Men ogsaa i det almindelige Lovgivningsarbejde deltog han med levende Interesse og stor Dygtighed. Det blev sagt om ham i hine Aar, at han var den Atlas, som bar Landstinget paa sine stærke Skuldre, og ved Slutningen af Sessionen 1857 fremhævede Landstingets Formand, P. D. Bruun, at L. havde siddet i 10 af de 15 nedsatte Udvalg og været Ordfører i dem alle, saa at han havde udfoldet en ganske særlig Virksomhed og haft en overordentlig betydelig Andel i Tingets Afgjørelser.

I Sept. 1861 indtraadte L. som Indenrigsminister i Halls Regering. Det var et Varsel om, at Notekrigen og de uendelige diplomatiske Forhandlinger nu maatte afløses af en mere kraftig dansk Politik, der svarede til de i Adressen fra de 70000 udtalte Ønsker og Forhaabninger, og ingen dansk Politiker repræsenterede disse fyldigere end han. I denne Aand virkede han ogsaa i Statsraadet. Det græske Tronfølgervalg, som henledede Verdens Opmærksomhed paa vort lille Land, og Tilmærmelserne fra Sverige-Norge styrkede hans Haab om en heldig Udgang af den mangeaarige Strid. Fra denne hans Ministertid skriver sig et andet, vistnok uforsigtigt Ord af ham, som er blevet forvansket, nemlig dette, at Ministeriet havde fremkaldt Krisen med beraad Hu, hvilket er blevet fordrejet, som om han havde sagt «Krigen»; det var den Gang alles Ønske, at «Krisen» maatte komme nu, da Udsigterne syntes gunstige, men det var ikke klogt af en Minister at sige det. Frederik VII's Død, netop i det mest kritiske Øjeblik af alle, ned slog Haabet. L. laa syg i sit Hjem i de sidste Maaneder af 1863, men Kollegerne samledes til Raadslagning om hans Sygeleje, indtil Ministeriet aftraadte Nytaarsaften og afløstes af Monrads Kabinet. Hvad L. med sit varme Hjærte og sin glødende Fædrelandskjærlighed led ved Danevirkes Rømning, Dybbøls Fald, Indtagelsen af Als og Wiener-Freden, er det overflødigt at dvæle ved. Han var efter disse Sorgens Dage bleven en gammel Mand. Han undlod ikke at tage Del i ethvert Arbejde for at styrke Nationens Mod under de haarde Slag og for at støtte vore voldsførte slesvigske Brødre; navnlig som Formand for «Dansk Folkeforening» virkede

han utrættelig for disse Formaal. Ved mere end én Lejlighed udfoldede han hele sin gamle Kraft som Taler, saaledes ved Festen for Clausen 1866 og Aaret efter ved Festmiddagen for de franske Journalister. Ogsaa i Landstingets Arbejder tog han levende Del, saaledes navnlig i Debatten over den islandske Forfatningssag, men her var nu efter Grundlovsforandringen 1866 kommet et andet Flertal, Stemningen var vendt imod dem, der halvt eller helt be-
tragtedes som skyldige i Landets Ulykke, og L. blev trængt til Side, næsten overset. Det krænkede ham dybt og gjorde ham bitter. Haabet flammede atter op i hans Hjærte, da Krigen 1870 brød ud imellem Tyskland og Frankrig, men ogsaa det skulde briste. De første franske Nederlag lode ham ane de kommende, og Sedan knuste hans Hjærte. 13. Sept. 1870 hensov han i den samme Gaard, i hvilken han var født, og Ugedagen derefter førtes han under Tonerne af Sørgemarchen over Thorvaldsen fra Frue Kirke til Familiegravstedet paa Holmens Kirkegaard, tæt ved Minde-
stenene over Heltene fra 2. April.

O. L. var kun én blandt de højsindede og fædrelandskjærlige Mænd, som i en tung og trang Tid optog den store Gjærning at bryde Enevoldsmagtens sløvende Tryk og føre Folket over til kon-
stitutionel Frihed og aandeligt Liv paa alle Omraader. Men i denne lille Kreds af Førere indtog han en særlig Stilling og ud-
øvede en ejendommelig Indflydelse ved den Varme, Begejstring, ungdommelige Friskhed og tillidsfulde Frejdighed, hvormed han løftede det nye Banner, ved den henrivende Veltalenhed, hvormed han førte sin Sag, og ved den magnetiske Kraft, som laa i hans hele Personlighed. Goldschmidt har sagt om ham, at han i sine lykkelige Øjeblikke stod som en «Frihedens Brudgom»; Bjørnson har brugt det Udtryk om ham, at han var «Frihedens Oehlen-
schläger»; Ploug, der har besunget ham som den unge og skjønne «Solgud», der steg frem af mørke, tunge Skyer og «styred frem sit kaade Spand», kalder ham «vor Iliades Achilles». Disse Udtryk pege alle hen paa den samme fremtrædende Egenskab hos ham: det straalende og lysende, det ideale, det uimodstaaelig vindende. L. er utvivlsomt den mest veltalende Mand, som vort Land har fostret. Hans Veltalenhed sprang med frodig Fylde frem af hans Indres rige Kilder; den kostede ham tilsyneladende ingen Anstrængelse, hvormed ikke skal være sagt, at han altid var Improvisator, thi han forberedte sig omhyggelig, hvor der var Mulighed derfor, og han studerede Talekunsten efter Datidens bedste parlamentariske

Mønstre, navnlig i Frankrig. Og denne Veltalenhed forstod at iklæde sig de rette Former efter Opgaven, den var ikke ens for Skranken og i den parlamentariske Forhandling, i store politiske Debatter og i Drøftelsen af jævne Lovgivningsspørgsmaal; altid var den beundringsværdig, men mægtigst og fyldigst udfoldede den sig, naar det gjaldt at tolke de store Stemninger og at bringe ulmende Følelser til at slaa ud i Begejstringens høje Flamme. Og han var veltalende ikke blot med det levende Ord, men ogsaa i det skrevne. Hans egne varme og stærke Følelser straaledede ud og grebe alle, der hørte eller læste ham. Det er sandt, at han ofte lod sig rive hen, at hans «kaade Spand» stundum tog Magten fra ham, og at hans skarpe Pile ofte uden Nytte eller Nødvendighed havde en Brod, som efterlod bittert Nag baade imod ham og hans Sag. Men til Gjengjæld var han selv ikke vant til at blive skaanet. Han var en ædel og højsindet Natur, hans Hjærte og hans Haand vare aabne for alt godt og skjönt, for alt, hvad der kunde hædre hans Fædreland og højne hans Folk. Da hans Buste blev afsløret paa Fredericia Raadhus 6. Juli 1861, ytrede han i sin Tak for den ham viste Hæder, at det Eftermæle, hvortil han vilde stræbe at gjøre sig værdig, var dette: «Han elskede sin Næste som sig selv og sit Fædreland over alt». Og dette Eftermæle fortjener han. Med Føje er det sagt, at ingen dansk Mand i sine bedste Øjeblikke har elsket sit Fædreland højere og inderligere end Orla Lehmann i hele sit Liv.

O. Lehmann, *Efterladte Skrifter I—IV*, og: *Imellem Sessionerne (1861)*. C. E. F. Reinhardt, *Orla Lehmann og hans Samtid (1871)*. H. Hage, *Tale ved Mindefesten i Dansk Folkeforening 26. Nov. 1870*. C. Ploug, *Tale i Studenterforen. 30. Jan. 1871*. Bille, *Tyve Aars Journalistik III, 599 ff. et passim*. Erslew, *Forf. Lex.* *C. St. A. Bille.*

Lehmann, Theodor Heinrich Wilhelm, 1824—62, Politiker, en Søn af Apotheker i Rensborg Johan Karl Heinrich L. (f. 13. Avg. 1780 † 19. Juni 1860) og Henriette f. Balzer (f. 17. Marts 1800 † 4. Maj 1872), var født 22. Nov. 1824 i Rensborg. Han studerede Jura i Tübingen, Heidelberg og Kiel, men afbrød Studeringerne 1848 for at deltage i Oprøret mod Danmark ved det Ranzauske Frikorps. Senere blev han Lieutenant i 4. slesvig-holstenske Bataillon, tog 1849 juridisk Examen i Kiel og udnævntes strax til Avditor. 1851 blev han Advokat i Kiel, 1857 Medlem af Byens Deputeretkollegium, 1861 dets Formand. 1859 valgtes han i Kiel til Medlem af den holstenske Stænderforsamling, i hvilken han

hurtig overtog Rollen som Fører for den statsopløsende Opposition, som søgte direkte Hjælp fra Preussen. Han deltog s. A. i den tyske Nationalforenings konstituerende Møde 16. Sept. 1859 i Frankfurt og indkaldte som Medlem af denne Forsamlings staaende Udvalg de holstenske Stænderdeputerede til et Møde i Kiel 13. Jan. 1861, paa hvilket der vedtoges en Resolution, som skaffede ham en Højforræderiproces paa Halsen. Han frifandtes i begge Instanser, men døde faa Dage efter, 29. Juli 1862. Mest bekjendt blev hans Navn for en Skaal, han kort før sin Død udbragte for «Vilhelm Erobreren». L. havde 27. Nov. 1851 ægtet Caroline Amalie Jessen (f. 28. Dec. 1824 † 7. Nov. 1859), Datter af Professor P. W. J. (VIII, 483).

Jahrbh. f. d. Landeskr. Schlesw., Holst. u. Lauenb. V, 385.

H. R. Hiort-Lorenzen.

Lehmann, Wilhelm Otto Waldemar, 1817—94, Officer, blev født i Kjøbenhavn 7. Juli 1817 og var Søn af ovfr. nævnte Konferensraad Mart. Chr. Gottlieb L. Han udnævntes til Landkadet i 1833 og Aaret efter til Sekondlieutenant à la suite ved oldenborgske Infanteriregiment med Anciennitet af 1. Febr. 1834; 1835 afgik han fra Landkadetkorpset og traadte i Nummer ved Regimentet. 1838—40 og 1842—44 var han Elev paa den kongl. militære Højskole; 1839 forfremmedes han til Premierlieutenant af Infanteriet, og fra 1840—42 gjorde han Tjeneste ved førnævnte Regiment. Ved Afgangen fra Højskolen i 1844 forsattes han til Ingeniørkorpset som Premierlieutenant og var fra 1844—48 ansat ved Fæstnings- og Bygningstjenesten i Kjøbenhavn, 1845—69 Bestyrer af de militære Bygningsarbejder paa Bornholm og 1845—55 tillige af Arbejderne i Frederiksværk og Næstved. Samtidig fungerede han i 1847—48 som Adjudant ved Ingeniørkorpset og i 1848 som Adjudant hos Krigsministeren. I Slutningen af 1848 overgik han til Ingeniørdetachementet paa Als, og i Foraaret 1849 forestod han Anlægget af optiske Telegraflinjer fra Sønderborg til Nyborg og Fredericia, som sattes i Forbindelse med den bestaaende Bælte-telegraf. S. A. erholdt han først Kapitajns Karakter og udnævntes senere til Kapitajn af 2. Klasse; i Krigsperioden gjorde han Tjeneste ved Feltingeniørdetachementet og deltog i Fredericias Forsvar. Fra 1849—56 var han ansat ved Kongerigets Vejtjeneste, men var samtidig 1850—51 Direktør for de militære Telegrafer; 1850 udnævntes han til Kapitajn af 1. Klasse. Det overdroges i 1852

Ingeniørkorpset at udføre det første elektromagnetiske Telegrafanlæg her i Landet, nemlig Linjen Helsingør—Hamborg; Arbejdet, som forestodes af L., aabnedes 1. Febr. 1854 og afleveredes s. A. til Finansministeriet. 1856—63 gjorde han Tjeneste ved Kjøbenhavns Fortifikation og deltog samtidig i det politiske Liv som Medlem af Rigsraadet for 2. Kreds 1857—63. I 1858 indtraadte han i en Kommission, som blev nedsat for at foreslaa Anskaffelsen af Felttelegrafmateriel, og han forestod Tilvejebringelsen af det første Materiel, som i 1863 sendtes til Danevirkestillingen. L. har saaledes haft en meget væsentlig Andel i Grundlæggelsen af det danske Telegrafvæsen, saa vel det civile som det militære. Fra 1860 til den kongl. militære Højskoles Nedlæggelse i 1868 fungerede han som Lærer i Tysk ved samme, og han indtraadte 1861 i en Kommission, som blev nedsat med det Formaal at udarbejde Forslag til, hvad der skulde træde i Steden for det ophævede Landkadetakademi som Uddannelsesapparat for Linjeofficerer af Infanteriet og Kavalleriet. I Krigen 1864 gjorde han Tjeneste ved den aktive Armés Ingeniørkommando, og efter Krigen ansattes han paa ny ved Kjøbenhavns Fortifikation, efter Hærloven af 1867 kaldet 1. Ingeniørdirektion, hvor han forblev, indtil han 1. Okt. 1869 beholdt Afsked med Obersts Karakter. I 1870 udnævntes han til Oberst af Forstærkningen og blev Chef for Kjøbenhavns Væbnings 1. Bataillon; 8. Sept. 1876 tog han Afsked af Krigstjenesten. Fra 1870—82 var han Borgerrepræsentant i Kjøbenhavn, i hvilken Tillidspost han udfoldede den samme Iver og Interesse for sin Gjerning som ved de øvrige ham betroede Hverv. Han døde 10. Sept. 1894.

L. er hyppig optraadt som Forfatter, især paa Telegrafvæsenets Omraade, og har saaledes navnlig forfattet adskillige Artikler i Blade, Tidsskrifter m. m. — Han ægtede 21. Juli 1857 Adelaide Marie Antonie David (f. 29. Okt. 1832), Datter af Konferensraad Christian Georg Nathan D. (IV, 213).

Erslew, Forf. Lex. Tychsen, Fortifikations-Etaterne og Ingenieurkorpset 1684—1893. *V. E. Tychsen.*

Lehn, Abraham, 1643—1709, Handelsmand, Søn af Vinhandler og Raadmand i Kjøbenhavn Johan L. og Sara v. Dickelen, er født 20. Avg. 1643 og gik i Vinhandlerlære hos Faderen, da hans Studier vare blevne afbrudte ved Kjøbenhavns Belejring 1658—60. Efter at have udlært drog han til Holland og Tyskland og vendte hjem 1672. Først deltog han i Faderens Handel, men nedsatte sig

snart som selvstændig Vinhandler og Kjøbmand og drev flere Aar det ansete Vinhus «Dyrkjøb». Han blev imidlertid snart en af Stadens store handlende og en af dens største Skibsredere, der endog sejlede paa Indien. 1687 blev han Forstander for Petri Kirke, 1688 en af Stadens 32 Mænd, og han var Direktør for Ostindisk Kompagni; 1700 var han Medlem af Kommissionerne i Raadstuen. 1703 byggede han en Gaard paa Christianshavn, vistnok den ved Siden af Frederiks Kirke, der staar endnu. Han døde 2. Sept. 1709. Han blev gift 1. (1673) med Karen Hesselberg († s. A.), 2. (1675) med Margrethe Søbøtke († 1677) og 3. med Cathrine Elisabeth Kreyer († 1. Febr. 1710), Datter af den rige Lorens K. (IX, 483).

Hist. Tidsskr. II. Personahist. Tidsskr. 2. R. III og IV. *O. Nielsen.*

Lehn, Abraham, 1701—57, Godsejer, var født i Kjøbenhavn 10. Maj 1701; hans Fader var den ovennævnte Vinhandler af samme Navn. Tillige med sine Brødre blev han opdragen i deres Svogers Kjøbmand Chr. Schupps Hus, og 1717 dimitterede P. B. Mylius ham til Universitetet. Efter at han 1719 havde faaet Raadighed under Kurator over sin Formue (over 20000 Rdl.), begav han sig 1720 med Mylius som Mentor paa en etaarig Udenlandsrejse, paa hvilken han bl. a. besøgte Hamborg, Dresden, Wien og Paris. L.s Fader havde ønsket, at Sønnen vilde følge sine Forfædres Levevej som Handelsmand; men dertil følte han ingen Lyst, og han valgte da som andre Rigmænd at anbringe sin Formue i Jordegods. 1725 købte han af Kronen Højbygaard og Gods paa Laaland og Aaret efter Fuglsang og Prierskov med Gods, hvortil han endelig 1729 føjede Berritsgaard og Gods, i alt 331 Tdr. frit og 2145 Tdr. ufrit Hartkorn foruden 362 Tdr. matr. Tiendehartkorn; sin Bolig havde han om Sommeren mest paa sidstnævnte Gaard, om Vinteren i Kjøbenhavn, hvor han ejede flere Gaarde. Tillige med sin Broder, der ogsaa havde købt flere Godser, lod han sig 1731 optage i Adelstanden. Med stor Interesse og Dygtighed tog L. sig af sine Ejendommers Bestyrelse, og mange endnu bevarede Breve fra hans Haand vidne om, at han ogsaa under sine Ophold i Kjøbenhavn stod i levende Korrespondance med sine Forvaltere; baade Jordernes Drift og Godsstyrelsen fulgte han i Detaillerne. Et fremtrædende Træk hos L. var en Alvor, som mentes at hidrøre fra den Begivenhed paa hans Udenlandsrejse, hvor han, rigtig nok fuldkommen uskyldig, gav Anledning til den Duel, der kostede Tordenskjold Livet; at denne skulde have haft Opsigt med L. paa

hans Rejse, maa anses for en ganske uhjemlet Overlevering, saa meget mere som det er godtgjort, at de aldeles ikke fulgtes ad paa Rejsen, men kun tilfældig traf sammen.

Under sin Virksomhed som Godsejer glemte L. dog ikke de Interesser, som fra Ungdommen havde optaget ham. Allerede paa sin Rejse indkjøbte han mange Bøger, Mønter og Naturalier, og sine Samlinger af disse Ting vedblev han til sin Død at forøge, saa han kunde efterlade sig bl. a. en værdifuld Bogsamling paa 4—5000 Bind, væsentlig af theologisk og historisk Indhold, og en Del Manuskripter. Medens de fleste af hans Mønter m. m. i Tidens Løb ere forsvundne, ere hans Bøger og en smuk Samling af Malerier, Kobbere og Raderinger, indeholdende mange gode, især hollandske, Billeder, bevarede til Nutiden. L., der døde paa Berritsgaard 31. Juli 1757, havde 25. Juni 1727 ægtet Sophie Amalie Edinger (f. 21. Marts 1700 † 28. Jan. 1768), Datter af Kjøbmand i Kjøbenhavn Vilhelm E. og Else Margrethe Wigand.

Hist. Tidsskr. II, 89 ff. Danske Herregaarde III: Berritsgaard. *G. L. Wad.*

Lehn, Poul Abraham Baron, 1732—1804, Godsejer, Søn af den ovfr. nævnte A. L. († 1757), var født 9. Okt. 1732. Han, der hørte til sin Tids største Godsejere, arvede efter Faderen ved dennes Død Godserne Berritsgaard og Højbygaard paa Laaland, ligesom der ogsaa ved en Farbroder Johan L.s Død tilfaldt ham de fynske Godser Hvidkilde, Nielstrup og Lundskov. Hertil søjede han ved Kjøb 1775 Orebygaard paa Laaland. I Aaret 1780 blev han gjort til Baron, og af hans fynske Godser oprettedes ved denne Lejlighed Baroniet Lehn; 4 Aar efter skete det samme med de laalandske Godser Orebygaard og Berritsgaard, hvoraf Baroniet Guldborgland stiftedes, hvorimod Højbygaard og Lungholm adskillige Aar senere (1803) kom til at danne et Stamhus.

L.s Liv faldt i den for vort Landbrug og vore Landboforhold saa vigtige Periode, der begyndte med den første Landbokommis-sions Nedsættelse 1757 og efterhaanden saa de store Landboreformer blive gennemførte. Af Naturen mild og godhjærtet lod han sig i visse Retninger paavirke af den humanere Stemning, der gik igjennem Tiden, saaledes at han afgjort hørte til de gode Godsejere, der gjerne vilde sørge for deres Bønders Vel. Samtidig søgte han at drive dem frem til Flid, blandt andet ved at faa industriel Virksomhed i Gang paa sine Godser; han anlagde saaledes en Strømpevæverfabrik paa et af dem. Det var et smukt Navn, han vandt

som Godsejer. Selv Mænd iblandt Datidens Forfattere, der vare ivrige for Fremskridt, fremhævede hans Fortjenester i saa Henseende. August Hennings skrev rosende i «Minerva» om de «virkeligen store Indretninger, han gjorde paa Hvidkilde Gods, her, hvor man kunde se Bøndergaardene, opførte af Grundmur, ligge midt i deres Marker og lange Rader af Huse, som beboedes af flittige Vævere og andre Fabrikarbejdere». Selv Godsejerfjenden Riegels kaldte ham «en Mand, der aldrig kan glemmes, saa længe Bondeavl og sandt Agerbrug bliver Danmark vigtigt».

Men L. var alt andet end en Mand med en vid Synskreds. Det praktiske Blik, han havde, kunde vistnok bringe ham til fuldt at gaa ind paa det Fremskridt, der laa i Ophævelsen af Fællesskabet, og han gennemførte denne Reform med en saadan Iver, at han naaede at faa udflyttet næsten alle Bønderbyer paa sine Godser. Han kunde ogsaa se, at Hoveriarbejdet var en Skole i Dovenskab, og «at 10 Hoverifolk næppe udrettede saa meget paa 1 Dag som 2 gode lejede Arbejdere», han var ej heller blind for, at den Guldbergske Hoveriforordning af 13. Avg. 1773 var et Tilbageskridt fra Struensees af 20. Febr. 1771; men han kunde aldeles ikke gaa ind paa Landboreformer i stort Omfang. Da han paa Grund af sin Anseelse som Godsejer havde faaet Sæde i den bekjendte store Landbokommission af 1786, følte han sig meget ilde over for den Reformiver, der her særlig besjælede Reventlow, Colbjørnsen og V. Hansen. Ubehagelig berørt af Forhandlingerne holdt han sig jævnlig borte fra dem; men endnu stærkere traadte hans Uvilje imod Reformbevægelsen frem i et skriftligt Indlæg, hvori han navnlig bekæmpede den fremsatte Plan om at hæve Stavnsbaandet; han holdt det for den blodigste Uret imod Godsejerne at ville udskrive Soldater efter Mandtallet i Steden for efter Hartkornet; i Følge et besynderlig kortsynet Ræsonnement mente han, at det vilde være en Straf for de gode Godsejere, paa hvis Ejendomme Bønder gjerne vilde bo. Reventlow havde ikke svært ved at gjen-drive ham. Det gik L. som mange andre af Datidens Godsejere, at de bleve Vidne til, hvorledes Velstanden og frisk Liv udviklede sig i Læ af de frygtede Reformer. Døden befriede ham for at se ydre Ulykker bringe økonomisk Trængsel over Landet. Han døde 24. Okt. 1804. Han blev 1761 gift med Erica Christine Cicignon, Datter af Oberst J. Fr. C. *E. Holm.*

Leiel, Dankert, —1645, Læge, var født i Roskilde, hvor hans Fader, Hans L., var Kannik og Forstander for Duebrødre

Stiftelse († 1587); Moderen hed Karine Dankertsdatter. Efter sin nævnte Mands tidlige Død ægtede hun Præsten Jon Jacobsen Venusinus i Kjøbenhavn, der siden blev Professor og kongl. Historiograf. I denne fik D. L. en omhyggelig og kjærlig Stiffader. Efter at han havde studeret i Leiden (siden 1596) og ved Kjøbenhavns Universitet, skaffede Stiffaderen ham 1603 det for en Mediciner bestemte kongelige Rejsestipendium. I o. 5 Aar færdedes han nu atter i Udlandet og erhvervede Magistergraden. Navnlig opholdt han sig flere Aar i Padua, hvor Medicinen især dyrkedes. Efter Hjemkomsten 1608 blev han praktiserende Læge i Kjøbenhavn. Allerede inden han kom hjem, havde han været paa Forslag til et Professorat; et saadant blev ham tilbudt baade 1610 og 1625, men begge Gange undslog han sig. Han synes at have nydt Anseelse som Læge, skjønt han aldrig tog Doktorgraden; imidlertid fik han en meget ubehagelig Sag i Anledning af sin Lægepraxis, da Tyge Brahe til Tostrup og Vemmetofte (II, 622) anklagede ham for ved en uheldig Kur at have voldet hans Hustrus, Birgitte Brocks, Død (1639). Det medicinske Fakultet erklærede dog L. for sagesløs. — Han døde 1645.

Ingerslev, Danmarks Læger og Lægevæsen I, 338. Rørdam, Kbhvns Universitets Hist. 1537—1621 III. Brasch, Vemmetofte I, 148 f. *H. F. Rørdam.*

Leiel, Sander, —1560, Borgmester og Tolder. Sander (o: Alexander) L., der var af skotsk Slægt (Lyel), nævnes 1528 som boende i Helsingør og var hele sit Liv knyttet til denne By, hvor han allerede 1536 var Borgmester. Af Karmeliterklosteret der købte han et Teglværk (Handelen stadfæstedes 1530 af Kongen), og af Esrom Kloster havde han Gods i Pant. Han drev Handel paa Udlandet, bl. a. Skotland, fra hvilket Land han 1539 vendte hjem med en anbefalingskrivelse fra Kong Jacob V. Allerede tidlig kom han i Forretningsforhold til Christian III, for hvem han besørgede Indkjøb til Hoffet, indhentede Nyheder osv., og denne Forbindelse blev endnu livligere, efter at han 1548 var bleven Tolder ved Sundtolden. Han var en vel anset og velhavende Mand, Byens rigeste. Foruden sine Ejendomme i Helsingør havde han en Gaard i Kjøbenhavn og ejede Borsholm i Tikjøb Sogn, hvilken Gaard Kronen efter hans Død afkjøbte hans Arvinger. I samme Sogn blev han 1539 forlenet med 4 Gaarde i Horserød mod at overlade Kronen sit Teglværk til Benyttelse, og denne Forlening udvidedes senere (1550). Hans Hustru, Elline Davidsdatter, synes

ogsaa at have været af skotsk Byrd. Lige til sin Død, der indtraf 21. Febr. 1560, vedblev han at være baade Borgmester og Tolder. — Begge disse Stillinger tilfaldt senere hans Søn *Frederik L.*, som 1566—79 var Raadmand i Helsingør, 1583 blev en af Tolderne ved Sundtolden, 1591 udnævntes til Borgmester og døde 13. Marts 1601 i sit 63. Aar. En anden Søn, *Hans L.* († 31. Maj 1587), blev Kannik i Roskilde og Forstander for Duebrødrehospitalen i denne By.

Hist. Tidsskr. V, 448 ff.

C. F. Bricka.

Leiel, Villum, —1640—, Kjøbmand, stammer fra den helsingørske Familie L. Han traadte tidlig i det hollandske ostindiske Kompagnis Tjeneste, opholdt sig i Batavia og gjorde Rejser til Persien, hvor han tilegnede sig Sproget, saaledes at han kunde være en Hjælp for lærde, der gave sig af med det. 1628 udnævntes han af Christian IV til Kapitajn til Skibs og maa saaledes senest da have nedsat sig i Danmark. Efter 1634 at have været Kjøbmand paa Skibet «St. Anna» paa dets Fart for det danske ostindiske Kompagni til Indien optoges han det følgende Aar i Bestyrelsen for dette Kompagni og blev 1639 dets Bogholder. S. A. tiltraadte han en Rejse til Indien med Skibet «Christianshavn»; dette blev imidlertid anholdt af Spanierne ved Teneriffa, han selv fik dog Lov til at rejse til Madrid for at klage. Her lykkedes det efter lange Forhandlinger den danske Gesandt Hannibal Sehested at faa Skibet frigivet, hvorpaa L. 1643 kom til Trankebar. Efter at have faaet Magten over denne Stads opsætsige Præsident Bernt Pessart fik han Bestalling som Kommandant paa Dansborg, udbedrede denne Fæstning og arbejdede ivrig paa Handelens Fremme, indtil en af hans Officerer styrtede ham ved et Oprør. Hans senere Skæbne kjendes ikke; men 1655 var han i alt Fald død. Han var 2 Gange gift; den ene af hans Hustruer havde Navnet Alhed.

Det skand. Lit. Selsk. Skr. 1805, I, 142 ff. Lind, Krist. IV og hans Mænd p. Bremerholm S. 260.

J. A. Fridericia.

Leigh, Michael Sørensen, 1656(?)—1710, Skolemand. Hans Forældre kjendes ikke, men sikkert er det, at han var fra Kjøbenhavn. At Slægten skal være af engelsk Oprindelse, anses for tvivlsomt. Han deponerede 1675, blev Baccalaureus 1677, Vicerektor i Stavanger 1683 og virkelig Rektor 1684; s. A. Magister. 1697 blev han forflyttet til Christianssand som Lektor og Sognepræst til Tvet. Rimeligvis har Sognekaldet optaget hans Tid, da Skolen i disse

Aar var aldeles i Forfald, saa Lektoratet ikke kunde give ham noget at bestille. Før han blev Rektor, havde han optraadt som latinsk Digter («Epigrammatum libri III», 1680), og siden udgav han 1696 endnu en Samling «Epigrammata sacra». S. A. udgav han en latinsk Fortolkning af Profeten Obadias. Ellers skrev han væsentlig Andagtsbøger, af hvilke «Gileads Salve» (1682 og 97) er den mest bekjendte. Den blev oversat paa Svensk og i Norge benyttet lige op i den nyere Tid. Han tilhører ganske den orthodoxe Skole, er som Theolog en trofast Discipel af Resen og Brochmand, hvilket ogsaa viser sig i hans Prædikener, der med sit stive, theologiske Tilsnit ikke ere uden Hjærtelighed. Han døde i Marts 1710. Gift 1. (17. Nov. 1684) med Christine Seehusen (f. 20. Juli (?) 1663, † 1700, begr. 14. Okt.), Datter af Morten S., Raadmand i Stavanger (f. 1629 † 1694) og Elisabeth Godtzen; 2. med Kirstine Jersin, Datter af Biskop Jacob J. (VIII, 457). Hun ægtede efter hans Død Sognepræst Peder Geelmuyden i Vikør.

Faye, Christianssands Bispe- og Stiftshist. S. 272.

D. Thrap.

Lem, Knud, † 1774, s. Leem (ovfr. S. 159).

Lem, Peder Mandrup, 1758—1828, Violinvirtuos, Søn af Johannes L., Bogholder ved Skillings-Ligkassen i Kjøbenhavn († 11. Juni 1781), og Kirstine f. Tønnesen, blev døbt 7. Juni 1758. Efter at have faaet Undervisning paa Violin, først af Faderen, senere af Koncertmester J. E. Hartmann, kunde han i sit 12. Aar udføre «endog de allervanskeligste Concertos og Solos, saa at man ikke uden Beundring kan anhøre det», som der stod at læse i «Adresseavisen», efter at Drengen havde debuteret som Solospiller ved en Koncert i det musikalske Selskab i Raadhusstræde 1. Febr. 1770. Næste Aar blev han optaget som Elev i det kongl. Kapel og rejste 20 Aar gammel med kongl. Understøttelse til Udlandet, hvor han synes i længere Tid at have opholdt sig i Wien og i Venedig. I Nov. 1783 vendte han hjem og gav 11. Febr. 1784 paa det kongl. Theater en Koncert, hvor han vandt stormende Bifald ved sin overordentlige Færdighed, sit smagfulde Foredrag, særlig i Adagioen, og sin ualmindelig elegante Bueføring. Ansat igjen i Kapellet fra 1785 blev han 1793 udnævnt til Professor, en Hædersbevisning, der paa den Tid sjælden blev hans Kaldsfæller til Del. Fra sin offentlige Virksomhed trak han sig forholdsvis tidlig tilbage, optraadte sidste Gang paa Koncert 1809 og gik af 1811, hvortil mulig ogsaa hans dcrangerede Pengeaffærer have givet Anledning.

Efter flere Aars Svagelighed døde han i Kjøbenhavn 12. Jan. 1828; hans Enke, Regina f. Komtesse Magliani, overlevede ham i 4 Aar († 23. Maj 1832). Hans Kompositioner vare kun faa, deriblandt en Violinkoncert og 2 Symfonier, opførte ved hans Koncert 1784, og et Oratorium: «Christi Kirke», opført 1785. Violinkoncerten skal være udkommen i Wien; i hans Hjemstavn er kun trykt 12 Menuetter for lille Orkester (1784).

Gerber, Lex. d. Tonkünstler. Musikforeningens Festskrift I. Schytte, Musiklex. *S. A. E. Hagen.*

Lembach, Niels, 1693—1750, Sorenskriver, er formentlig født paa Frederikshald, hvor Faderen, Oluf Mikkelsen L., var Handelsmand. Efter at være bleven Student 1712 synes han først at have tænkt paa at blive Præst og antoges 1717 som Amanuensis hos Biskop B. Deichman, i hvilken Stilling han fungerede ved Kirkeavktionerne i Akershus og Thronhjems Stifter. Dels under Paa-beraabelse af de store Tab, han led paa sine Arvemidler ved Frederikshalds Brand og Belejringen 1716 og 1718, dels ved Biskoppens Intercession lykkedes det ham 1728 at erholde Bestalling som Sorenskriver paa Nedre Romerige efter Hans Wexelsens Død, der indtraf 30. Nov. 1730. I denne Stilling drev han baade selv ivrig paa Landbruget og opmuntrede andre dertil, til Dels ved Præmier, ligesom han i det hele søgte at oplære Bønderne i sin Nærhed til et ordentlig Jordbrug, hvilket skal have vist gode Resultater. Ogsaa ved sin Godgjørenhed under Uaar og ellers samt ved sin Interesse for Husfid, hvis Produkter han i stor Maalestok indkjøbte, har han indlagt sig megen Fortjeneste. Han var en Elsker af Læsning, navnlig var Holberg, som han personlig kjendte, og med hvem han brevvexlede, hans Yndlingsforfatter; han skrev ogsaa selv Digte, især til Bondestandens Pris, hvilke han sang til sin Cither. Han boede længe paa Hof i Fet Sogn, men solgte denne Gaard 1748 og indlogerede sig paa Hemnæs i Høland, hvor han afgik ved Døden 2. Okt. 1750, 57 Aar gammel, uden Børn, efter at han i Avg. s. A. havde resigneret sit Embede mod Pension af Eftermanden. Han blev gift 27. Avg. 1732 med Maren Bendeke (f. i Jan. 1715 † i Febr. 1741), Datter af Kjøbmand Claus B. og Maren f. Must.

Malling, Store og gode Handlinger osv. Saml. t. d. norske Folks Sprog og Hist. III, 569. Moe, Aktst. t. Fred. IV's Krigshist. S. 35. Personahist. Tidsskr. 3. R. I, 75 f. Wegener, Abrahamstrup II, 209.

H. J. Huitfeldt-Kaas.

Lembcke, Christian Ludvig Edvard, f. 1815, Digter og Oversætter. Edv. L. er født i Kjøbenhavn 15. Juni 1815. Hans Fader, August (Anton) Chr. L., var en begavet og poetisk Mand, der i 1806, 18 Aar gammel, kom her ind i Landet fra Tyskland og tog Ophold i Kjøbenhavn. Han giftede sig med Boghandlerdatteren Christiane Lykke. For at skaffe sig Erhverv holdt han Bogavktioner. For hans Søn var det en Fest, naar de Bøger, der skulde sælges, ankom; han slugte dem da begjærlig, læste tidlig med Lethed Tysk og frydede sig over Digterværker. Faderen, som havde lært og erfaret meget og hurtig tilegnet sig det danske Sprog, fik en væsentlig Indflydelse paa Drengens aandelige Udvikling. Vort Forhold til Englænderne gjorde Drengen til Patriot, og hans historiske Sans vakttes ved Grækernes Frihedskamp, den russisk-tyrkiske Krig, Julirevolutionen 1830 og Polakkernes Opstand, hvilket alt levende interesserede ham. Først blev han undervist i Hjemmet, saa sattes han, 9 Aar gammel, i en lille, daarlig Skole og endelig i sit 11. Aar i Metropolitanskolen, hvor han snart udmærkede sig. 2 Dage før hans Konfirmation døde hans Moder (1830); samme Efteraar fik han selv Blodstyrtning og ventede at skulle dø tidlig; skjønt han kom sig igjen, var hans Ungdomsglæde altid blandet med dybe Alvorstanker. Senere fik han Stifmoder. I Skolen nød han det gode Kammeratskab, der affødte landlige Udflugter og Disputerøvelser. Allerede som Skolediscipel oversatte han Tegnér's «Frithiofs Saga».

I 1833 blev han Student, kastede sig saa over Theologien og havde en Tid Rasmus Nielsen til Manuduktør. I denne Periode var han digterisk paavirket af Grundtvig og skrev da de fleste af de i hans Digtsamling offentliggjorte «Ungdomsdigte». I 1838 blev han theologisk Kandidat og udmærkede sig særdeles her, som ved alle sine Examinere. Snart efter forlovede han sig med sin Kusine paa mødrene Side Laurence Charlotte Jørgensen (f. 28. April 1822), Datter af Skipper J. i Kjøbenhavn og Øllegaard f. Grønbech. Han tog nu alle de forberedende Prøver for at kunne ansættes som Præst, ja søgte endogsaa Præstekald; imidlertid studerede han Historie, Fransk og Engelsk, og i 1843 oversatte og udgav han Byrons «Manfred». Efter Frederik VI's Død sluttede han sig — om end lidt kølig — til Frihedsbevægelserne og var ivrig Skandinav. Paa den ham personlig ubekjendte Rektor Fr. Langes Opfordring søgte han og fik en Adjunktplads ved Vordingborg Skole, og 4 Maaneder efter sin Ankomst der til holdt han Bryllup

(17. Avg. 1841). 5 lykkelige Aar, som dog ikke indeholdt poetisk Produktion, tilbragte han i Byen ved Valdemarstaarnet og havde blandt andet stor Glæde af sin Omgang med Lange og navnlig med dennes aandrige og praktisk dygtige Hustru. Da Vordingborg Skole blev nedlagt, flyttede L. i 1846 til Kjøbenhavn, hvor han levede af sine Vartpenge. Ikke af religiøse Grunde, men kun fordi han var bleven stærkt dragen af Skolevirksomheden, opgav han at blive Præst og læste nu — varmt understøttet af Madvig — til filologisk Embedsexamen, medens han samtidig dermed underviste i den kjøbenhavnske Borgerdydskole og i Efterslægtsselskabets Skole. Sit Studium fik han afbrudt af Frihedsbevægelserne i 1848, som han ivrig og virksom tog Del i; han gennemgik endog en Centralskole for at blive aktiv i Krigen, hvilket Ønske han dog bittert skuffedes i, da han ikke var blandt de udvalgte, der «kom med». Ivrig tog han atter fat paa sit Studium og følte sig meget anstrængt, da han i Foraaret 1849 med et udmærket Udfald havde faaet filologisk Embedsexamen. S. A. kom han som Adjunkt til Odense. Allerede i Sept. 1850 blev han udnævnt til Konrektor ved Haderslev lærde Skole, hvor hans Hovedfag var Latin i de øverste Klasser. Snart kom han her til at staa i Forbindelse med Mænd som P. C. Koch, Laurids Skau, Krüger, Kofoed-Hansen, Fr. Helveg, Marckmann, Johs. Fibiger osv. Han blev snart en varm og ihærdig Forkæmper for Danskhedens Sag der ovre, skrev anonymt en Mængde, mest politiske, Artikler i «Danevirke» og «Fædrelandet» og enten med Navn eller under Mærket E—e talrige Digte. Til en højt skattet Folkesang blev «Vort Modersmaal er dejligt», skreven til en Fest, som holdtes i Haderslev til Ære for Præsten Fr. Boisen (II, 475). Ogsaa Sangen «For Sønderjylland» («Du skjøne Land med Dal og Bakker fagre») blev en for Slesvigerne meget kjær Digtning. Snart var han «alle Sønderjydernes Yndling». 14 lykkelige, indholdsrige Aar tilbragte han der ovre, indtil hans Skole ved Tyskernes Voldsherredømme blev omstyrtet og dens Lærere fordrevne (1864). Sammen med de fleste af sine Kolleger oprettede han nu «Haderslev Læreres Skole» i Kjøbenhavn og fortsatte der sin Virksomhed.

Sin dybe, harmfulde Smerte over Slesvigs Tab søgte han at dæmpe ved sit Kæmpearbejde: Oversættelsen af alle Shakspeares dramatiske Værker, hvorpaa han allerede i Haderslev havde begyndt, og som udkom fra 1861—73 (2. Udg. 1877). Det er forfattet i hans Fritid efter endt Skolegjerning. Foruden, hvad der allerede er nævnt i det foregaaende, samt nogle Afhandlinger i

Skoleprogrammer og Skoleudgaver af Horats har han udgivet: «Digte og Sange» (1870) og Oversættelser af nogle Ode af Horats (1858), Byrons «Udvalgte dramatiske Digte og Fortællinger» (2 Bind, 1873—76), Swinburnes Tragedie «Erechtheus» (1877) og Thomas Moores Digt «Lalla Rookh» (1878). I hans Oversættelser af Digterværker træder hans digteriske Evne i Forbindelse med hans filologiske Sans og Kyndighed, hvorved der fremkommer et smukt Resultat. Ved sin Jubelfest i 1879 kreerede Universitetet ham til Æresdoktor i Filosofi.

I 1875 mistede han sin udmærkede Hustru, med hvem han havde ført et sjælden lykkeligt Samliv. I 1888 trak han sig tilbage fra sin Skolevirksomhed. Derefter har han henlevet sin stille Alderdom i Oehlenschlägers gamle Bolig paa Fasangaarden i Frederiksberg Have. Ægthed, Sandhedskjærlighed, varmt Hjærtelag og Lune have erhvervet denne Mand af faa Ord, men vægtig Handling trofaste Venner. Hans Beskedenhed og uforfængelige Natur have givet ham Angest for at trænge sig frem, hvilket har bevirket, at hans Omgangskreds aldrig har været omfattende; han har f. Ex. aldrig været Medlem af Studenterforeningen. Han har vist stor Kraft til at gennemføre sine Planer, rig, men ikke hurtig Arbejds-kraft, Trofasthed i alle Forhold, ikke mindst mod sine Evner, som han altid har brugt i den gode Sags Tjeneste.

Illustr. Tid. XXVI, Nr. 37. Levnedbeskrivelser af de ved Kbhvns Universitets Firehundredaarsfest promov. Doktorer. *Nic. Bøgh.*

Lembcke, Gustav Adolph Peter, f. 1844, Komponist. Han er født i Kjøbenhavn 29. Avg. 1844 og er Søn af Skræddermester Joh. Ad. Mart. L. og Wilhelmine Caroline Elisabeth f. Hufe. Kun 11 Aar gammel optraadte L. med Bifald som Violinist paa Kasino sammen med sin daværende Lærer, Koncertmester G. Spars; undervist senere af V. Tofte blev han 1859 Aspirant i det kongl. Kapel, hvor han fra 1868 fik fast Ansættelse. Samtidig havde han under J. Jettels og N. W. Gades Vejledning uddannet sig til en dygtig Pianist, blev meget benyttet som Kammermusikspiller og som Akkompagnatør og blev 1882 kongl. Kammermusikus. 1884 blev han Repetitor ved Theatrets Syngeskole og 1888 Korsyngemester i C. L. Gerlachs Sted, ligesom han efterfulgte denne som Dirigent ved Korets aarlige Paaskekoncerter i Frue Kirke. Hans Tjenestevirksomhed har kun levnet ham liden Tid til at dyrke sit smukke Kompositionstalent. Udkommet er dog flere Hæfter Sange, en

Ballade, «Hertug Abel», med Orkester og en Sørgemarche for Orgel med Basuner; ved Musikforeningen «Euterpes» sidste Koncert 1867 hørtes en Komposition af ham: «Forjættelsen», for Soli, Kor og Orkester. Hans Hustru, Anna Christine f. Thorning, hvem han ægtede 1879, er oftere hørt som Koncertsangerinde og var 1875—78 ansat ved det kongl. Theater.

Schytte, Musiklex.

S. A. E. Hagen.

Lembcke, Henrik, 1602—74, Præst, fødtes i Lybek 31. Jan. 1602 af Forældrene Kjøbmand Hieronymus L. og Elsabe Hübens. Han studerede i Rostock fra 1623—29, derpaa i Wittenberg og Jena, blev 1632 Magister i Rostock og fik 1638 Kaldelse til Sognepræst ved St. Mortens tyske Kirke i Bergen, hvor han døde 7. Marts 1674. Som grundig Theolog og from Sjælesørger nød han stor Anseelse i det bergenske Præsteskab og blev en ret frugtbar Skribent. Han havde foresat sig at levere udførlige Gjendrivelsler af Calvinismen, Papismen, Photinianerne og Weigelianerne, men naaede kun til de 2 første, i hvilke Skrifter han røber meget Kjendskab til Kirkefædrene og den gamle lutherske Theologi. Som Bibeltheolog viser han sig i sin «Vindicatio incarnati Messiae» (1666) som den, der kjender vel til Rabbinerne og Thalmud, og i sine praktiske Skrifter leverer han Vidnesbyrd af fromme Mænds Livshistorie ved Siden af det bibelske Stof. Man maa ogsaa her bemærke, at han under den megen Tale om Djævelen intet nævner om Trolddom og Hexeri, der jo ellers hørte hans Tid til. Han var 3 Gange gift: 1. med Elisabeth Humborg, 2. med Anne Spieckers, 3. med Margrethe Kirchning, som overlevede ham.

Lampe, Bergens Stifts Biskoper og Præster I, 142.

D. Thrap.

Lembcke, Jacob Christopher, f. 1833, Filanthrop. Han er født i Korsør 7. Jan. 1833. Forældrene vare Bagermester Jochum Jacob Christoph L. og Ane Margrethe f. Otto. Efter at have gennemgaaet Realskolen i sin Fødeby fik han i 1849 Ansættelse som Kontorist og et Par Aar senere som Fuldmægtig paa Bogense Toldkammer. 1855 blev han beskikket til Assistent i Kolonialrevisionskontoret under Finansministeriet, og 1867 erholdt han kongl. Udnævnelse som Revisor. Fra 1. Jan. 1873 tog han af Helbreds-hensyn sin Afsked, ved hvilken Lejlighed han udnævntes til Kammeraad. 1884 blev han Justitsraad. — Efter at have faaet sin Tid til fri Raadighed ofrede han sig mere og mere for humane

og filantropiske Bestræbelser. Han var i 6 Aar Formand i Raadet for «de fattiges Kasse» paa Frederiksberg, ligeledes i flere Aar Formand i Selskabet «Frederiksberg Arbejderhjem», og endelig havde han i en Aarrække Sæde i Bestyrelsen for «Understøttelses-selskabet for trængende Kontorbetjente og deres Enker». I 1875 var han Medstifter af Foreningen til Dyrenes Beskyttelse; som dennes Sekretær, Næstformand og Formand (fra 1889) har han udført et meget betydeligt Arbejde. I 1882 deltog han i Stockholm i Stiftelsen af «Nordisk Samfund til Bekæmpelse af det videnskabelige Dyrplageri», der har det Formaal at tilvejebringe en Lovordning af Vivisektionen. Siden 1880 har han for egen Regning udgivet og redigeret det illustrerede Maanedsskrift «Dyrevennen», som i de senere Aar tillige har taget Ordet for andre værgeløse, navnlig fattige Børn. Endelig har han i Forening med sin Hustru i 1892 stiftet «Foreningen til Oprettelse af Landbrugskolonier for fattige Børn», hvis Formand han er. — Han ægtede 6. Juni 1866 Julie Augusta Albertine v. Wilster, Datter af Oberst Alexander v. W. og Emilie f. Otto.

C. Christensen.

Lembæk, s. Limbek.

Lemfort, Zacharias, —1689, Generalavditor, tilhørte formentlig en i det 17. og 18. Aarhundrede i Christiania bosat Familie, hvor han formentlig tidlig er kommen i Berøring med Statholder U. F. Gyldenløve, hos hvem han stod i megen Yndest og synes at have gjort Tjeneste under den svenske Fejde i 1670-Aarene, ligesom han ogsaa af denne benyttedes til Forhandling med Griffenfeld. I 1668 var han bleven antagen til Stabssekretær i Norge, kaldes 1676 Avditor, 1680 Generalavditor og fik 1683 Titel af Krigsraad. I Okt. 1688 optoges han i Adelstanden, men døde allerede det følgende Aar (begravet ved Akers Kirke 24. April). Han var en meget formuende Mand, der ved Krigstyersansættelsen i 1676 staaer i 2. Klasse. 1680 købte han af Kronen Boens store Laxefiske ved Christianssand, og han ejede en stor Gaard i Christiania tillige med Avlsgaard i Aker (Smedstad). I alle Fald en Del af sin Formue skal han have faaet med sin Hustru, Marie Rebecca Pristed, der døde o. 1700 og anden Gang var gift med Assessor Lorentz Roll i Christiania, der paa Grund af Lejermaal maatte forlade Landet og mistede sin Boslod. Hendes Søn af første Ægteskab, *Johan L.*, døde 1710 som Oberst ved thronhjemske

Infanteriregiment, og med hans Søn, en ung Officer, uddøde den adlede Linje af Slægten.

(Norsk) Hist. Tidsskr. III.

H. J. Huitfeldt-Kaas.

Lemmich, Søren, —1722, Overhofretsassessor, var formentlig født paa Moss, hvor Faderen, Hans Henningsen L., døde 1677 som Handelsmand; Moderen, Anne Sørensdatter Moss, døde paa Brager-næs 1687, hvor hun havde været gift paa ny med Kjøbmanden Laurids Lauridsen (Smith). S. L. var Borger i Christiania og Trælasthandler paa Brager-næs samt en Gang en formuende Mand. Han blev 1688 Postforvalter paa Brager-næs og under Krigen mod Sverige tillige med 3 andre formuende Medborgere paa Brager-næs af Slotsloven beskikket til at drage Omsorg for Armeens Forsyning. 1716 blev han Krigskommissær en campagne, fik senere Krigsraads Karakter og udnævntes 1721 til Assessor i Overhofretten. I 1716 fik han paa Grund af lidte Tab under Krigen 6 Aars Moratorium lige over for alle sine Kreditorer. Han var gift med Petronelle f. Sommer, en Datter af Lieutenant Johan Jørgensen S. og Elisabeth Hansdatter Erfings; han begravedes paa Brager-næs 8. Dec. 1722 og overlevedes af 10 Børn.

Personalhist. Tidsskr. 2. R. V, 177.

H. J. Huitfeldt-Kaas.

Lemmiche, Henrik, † 1674, s. Lembcke (ovfr. S. 193).

Lemming, Frederik Carl, 1782—1846, Violinist og Guitar-spiller, Søn af Hans Jacob L., Færgemand ved Guldborg Færges paa Falster; Moderen, Elisabeth f. Milau, var Enke efter Præsten L. P. Floor. Født 2. Maj 1782 blev L. 1801 Student fra Vordingborg Skole, men hans Rejselyst drog ham snart bort fra Studeringerne. Gode musikalske Anlæg gjorde ham det let at erhverve sig en betydelig Færdighed paa forskellige Instrumenter, særlig paa Violin, og paa Kap, hvor han levede nogle Aar, fik han af en dansk Søofficer, L. Lorck, sin første Undervisning paa Guitar, det Instrument, hvorpaa han senere skulde høste Berømmelse som Virtuos. Efter i nogen Tid at have været ansat som Musikdirektør ved det kongl. Theater i Rio Janeiro kom han 1817 til Kjøbenhavn, gav 11. Febr. 1818 en Koncert paa det kongl. Theater, hvor han udførte flere af sine Kompositioner for Violin og Guitar, og blev s. A. udnævnt til kongl. Kammermusikus. Han koncerterede en Række Aar paa idelige Rejser i Danmark, Norge og Sverige som den Levevis, der passede hans urolige Blod bedst — ved det kongl.

Theater i Stockholm var han dog ansat 1833—35 som Bratschist —, og tilbragte sine sidste kummerfulde Aar som sindssyg i Vaalse paa Falster, hvor han døde 14. Nov. 1846. Med sin første Hustru, Frederikke Rosine f. Hein († 10. Okt. 1834), havde han flere Børn, deriblandt en Datter, der knap 13 Aar gammel optraadte som Koncertsangerinde, og en Søn, der senere levede som Musikus i Sverige; hans 2. Hustru hed Anne Kirstine f. Jensen. Af hans Kompositioner have kun hans «*Études fantastiques*» for Violin holdt sig; de ere nylig udkomne i ny Udgave ved den bekjendte Violinvirtuos Edm. Singer. L.s ejendommelige, bisarre Kunststykker paa Violinen gave i sin Tid Anledning til det fejlagtige Rygte, at han havde været Ole Bulls Lærer.

A. W. Scheel, Stamtavle ov. en Fam. Scheel. Höjjer, Musiklex.

S. A. E. Hagen.

Lemming, Hans, 1707—88, Præst, blev født 12. Jan. 1707 i Nyborg, hvor hans Fader, Søren Poulsen L. († 1736), var Transportforvalter og Kæmner; Moderen hed Regine f. Henschen († 1732). Han blev Student fra sin Fødebys Skole 1723 og tog Attestats 1725. Derefter var han Huslærer paa Boller i Jylland i 3 Aar, indtil han 1728 blev Hører ved Nyborg Skole. Aaret efter blev han Kapellan i Nyborg. Det var en Brydningstid i kirkelig Henseende. L. var Pietist, holdt Konventikler i sit Hus og sagdes at holde til med Separatisterne, særlig Brødrene Støttrup, da de paa deres Rejse bleve anholdte i Nyborg. Sognepræsten var hans Modstander og indgav i Forening med Byens Magistrat Klage over L.; Klagerne fik dog ikke Medhold (Ny kongl. Saml., 4°, Nr. 1159); men L. forflyttedes 1737 til Ude- og Oppesundby Sognekald i Sjælland. Her fra kom han 1752 til Kjøbenhavn som Sognepræst ved vor Frelsers Kirke og endelig 1759 til Nicolai Kirke sammesteds. Han døde som Jubellærer 23. Juni 1788, agtet og anset som en nidkjær Sjælesørger. Han var 2 Gange gift: 1. (1730) med Enken efter Amtsforvalter i Nyborg Jacob Guldberg, Anna Beata f. Scheel († 1739), 2. (1741) med Anna Eleonora f. Schaarup († 1782), en Præstedatter fra Odense, hvis Broder var L.s Formand i Udesundby.

Giessing, Jubel-Lærere II, 1, 350 f. Personalhist. Tidsskr. VI, 103. A. W. Scheel, Stamtavle ov. en Fam. Scheel S. 2 ff.

A. Jantzen.

Lemming, Hans, 1759—1829, Søofficer, Søn af Kjøbmand Jac. Sev. L., er født 24. Sept. 1759, blev Sekondlieutenant i Marinen 1780, Premierlieutenant 1789, Kapitajnlieutenant 1796, Kapitajn 1800,

Kommandørkapitajn 1809. Ved Reduktionen 1815 afskedigedes han. Allerede 1777 (som Kadet) var han som Styrmand med et Koffardiskib i Vestindien, 1780—81 atter der som yngste Officer med Fregatten «Bornholm» (Kapitajn P. C. Schøning), der strøg Flaget for engelske Kapere, hvorfor han tiltaltes sammen med Skibets øvrige Officerer ved Krigsret, men slap med en Reprimande. 1789—91 var han ansat ved Indrulleringen i Bergens Stift. L. var i Slaget paa Reden 2. April 1801 næstkommanderende paa Kommandoskibet, Blokskibet «Danebrog», og blev taget til Fange af Englænderne. Han var 1802 Chef for Fregatten «Frederiksværn», 1805 Chef for Fregatten «Lille Bælt» i en Évolutionseskadre, i Krigen 1807—14 først Chef for Blokskibet «Hester Marie» ved Batteriet Trekroner og senere for Stykprammen «Hajen» ved Kastrup Knæ. Han døde 26. Juli 1829. — L. blev gift: 1. (1791) med Charlotte Helene Paludan († 1796), Datter af Sognepræst til Storøens Præstegjæld Hans P., 2. (1798) med Johanne Christine Hertzberg, Datter af Provst P. H. H. (VII, 426). *C. With.*

Lemming, Jens Zeuthen, 1744—1825, Officer, Søn af ovennævnte Præst Hans L., blev født 9. (25.) Dec. 1744 og indtraadte 1761 som Værkbase i Hæren. Allerede i sit 21. Aar fik han ved Kjøb (3000 Rdl.) Kompagni i holstenske Infanteriregiment. Han avancerede efterhaanden til Oberst og blev ved Marineregimentets Oprettelse 1803 dets Chef; 1805 Generalmajor. Som Brigadechef deltog han 6. Sept. 1807 i den Forsamling, som General Peymann sammenkaldte for at afgjøre, hvorvidt Underhandling med Fjenden om Kjøbenhavns Kapitulation skulde fortsættes paa Basis af Flaadens Udlevering, hvilket enstemmig vedtoges. I hans Regiment var Mandskabet — overvejende Udlændinger — under Belejringen stærkt insubordineret og gik i Masser over til Fjenden. L. fik Afsked 20. Nov. 1807. Død 8. Dec. 1825. Han havde 28. Maj 1784 ægtet Johanne Margrethe Windelev (f. 1758 † 1822), Datter af Prokurator Niels W. og Anna Margrethe f. Ivers.

Tychsen, Fortifikations-Etaterne og Ingenieurkorpset 1684—1893. *Lesser.*

Lempelius, Gerhard Wilhelm Amandus, 1761—1846, Præst, Digter, var født 25. Dec. 1761 i Kiel, hvor han studerede Theologi. Han blev 1784 Konrektor ved Domsolen i Slesvig og 1792 Præst i Kotzenbøl i Ejdersted. I 1838 blev han blind og maatte holde en Vikar til Kaldet indtil sin Død, 4. Febr. 1846. Som Skolemand

udgav han bl. a. Tacitus (I, 1791); senere optraadte han som Digter, især af Idyller i Voss' Maner. Han udgav: «Gedichte» (1802) til Fordel for faldne Landsmænds efterladte i Anledning af Slaget paa Reden 1801, dernæst et større Digt, «Der Kaland» (1805), og endnu en Samling «Gedichte» (1817); desuden leverede han en Del Bidrag til «Dithmarsischer u. Eiderstedter Bote», hvilken han udgav sammen med Pastor Chr. Andresen.

Allg. Deutsche Biographie XVIII.

C. A. Nissen.

Lemvig, Anders, 1538—1603, medicinsk Professor, var født 18. Okt. 1538 i Lemvig, hvor hans Fader, M. Jens Andersen, var Præst og en ivrig Befordrer af Reformationen († 1554). Efter at have gaaet i Skole i Aalborg og Ribe blev L. Skolemester i sin Fødeby. 1561 drog han til Kjøbenhavn for at studere videre. Som Lærer for de smaa Sangere i det kongl. Kantori blev han kjendt med nogle Mænd ved Hoffet, der skaffede ham en Rejseunderstøttelse af Kongen. 1565 drog han til Wittenberg. I Forening med nogle Landsmænd gjorde han der fra en Fodvandring gennem Tyskland, oversteg Alperne og naaede over Florents til Rom, hvilken Rejse han har skildret i latinske Vers («Iter Romanum», Witeb. 1568). Der fra vendte han atter tilbage til Wittenberg, hvor han 1569 tog Magistergraden. Siden begyndte han at lægge sig efter Medicinen. 1572 kom han hjem, men drog Aaret efter ud igjen, da han havde opnaaet Understøttelse til videre Rejser. Han besøgte nu Frankrig og tog 1576 den medicinske Doktorgrad i Basel. 1577 kaldtes han hjem for at overtage et Professorat i Lægevidenskaben. I denne Stilling virkede han nu en Række Aar med ikke ringe Anseelse. Ved sit Ægteskab med Dorthe Pedersdatter fra Aarhus blev han besvogret med Professor Jacob Madsen Aarhus (I, 24), efter hvis Død (1586) han arvede dennes ypperlige Bogsamling og lærde Manuskripter, af hvilke han lod flere udgive. Han beklædte gjentagne Gange Rektorværdigheden ved Universitetet, var 1590—95 Kommunitetets Forstander og førte tra 1593 af Tilsynet med Bygningen af det nye Kollegiehus, der fuldendtes 1601. Da hans Ægteskab var barnløst, testamenterede han en Del af sin ved Lægepraxis erhvervede Formue til offentlig Brug, navnlig skjænkede han Universitetet sin store Bogsamling (Bibliotheca Lymvician) med en Sum til Lønning af en Bibliothekar. — Han døde 3. Maj 1603. Hans Enke, der under Navnet «Dorthe Doktors» var almindelig

kjendt som en formuende Kone, ægtede i en fremrykket Alder Lægen Esben Nielsen Halveg (VI, 519) og døde 1625.

Rørdam, Kbhvns Universitets Hist. 1537—1621 II, 621 ff.

H. F. Rørdam.

Lemvig, Vilhelm, 1690—1768, Søofficer, Søn af Etatsraad Peder L. og Maren Worm, fødtes 8. Juni 1690, blev Underlieutenant i Flaaden 1709, Premierlieutenant 1711, Kapitajnlieutenant 1714, Kapitajn 1716 og Kommandørkapitajn 1719. — Aar 1712 var han som Chef for Snaven «Snarensvend» underlagt Viceadmiral Sehested og kæmpede ved Rygen med den svenske Kommandør Hencks Skibe. Aaret efter blokerede han Fæstningen Wismar og erobrede paa Hjemrejsen en svensk Snav. 1716 som Chef for Stykprammen «Hjælperen» (senere Linjeskibet «Laaland») deltog han i Tordenskjolds Angreb mod den svenske Transportflaade i Dynekilen (8. Juli). 1718 kæmpede han som Chef for Fregatten «Pommern» i Kattegat med et svensk Orlogsskib, som han jagede ind til Marstrand, og gjorde derefter en Del Priser. 1728 gjorde L. tillige med Søofficererne Fr. Hoppe og U. F. Suhm Modforestillinger til Admiraltetet angaaende de alt for knappe Hvervingspenge, hvormed Kompagnicheferne vare aflagte. Dette Skridt — ihvorvel berettiget — tog Frederik IV dem meget unaadig op; uden Rettergang eller Dom afskedigedes de alle 3, men bleve ved Christian VI's Tronbestigelse gjenindsatte i Nummer (1730). L., der efter sin lange Krigstjeneste led af Gigt og Podagra og imidlertid var flyttet paa Landet ved Birkerød, foretrak dog at blive i Ro, hvorfor han Aaret efter tog sin Afsked med Schouthynachts Karakter, hvilken endog 1747 forhøjedes til Viceadmirals Karakter. Han døde Natten mellem 20. og 21. Juni 1768 under et Besøg i Kjøbenhavn. — L. blev 1731 gift med Elisabeth Muhle Lemvig, f. With († 12. Juni 1758), Enke efter Konfessionarius Chr. L. Hendes Ægteskab med V. L. var barnløst.

Kbhvns Adr. Compt.s Efterretn. 1768, Nr. 85.

C. With.

Lemvig, Otto, 1758—1834, Landøkonom, fødtes 11. Sept. 1758 i Vindbyholt Kro, hvor Faderen, Frederik L., da var Gjæstgiver; Moderen var Elisabeth Kirstine f. Ottssen. L. blev Student 1777, theologisk Kandidat 1781, tog dansk-juridisk Examen 1789 og blev s. A. Byfoged i Thisted, 1798 Birkedommer ved Kronborg Birk. Med sine Embeder forenede han fra 1792 Stillingen som Prokurator ved Over- og Underretterne. 1791 ægtede han Else Johanne Ørsnes

(† 1844), Datter af Proprietær Christen Ø. til Hellekildgaard. Død 24. Avg. 1834. — L.s Interesse for Landbruget blev tidlig vakt, og alt i 1786 og 1787 udgav han nogle smaa Afhandlinger om Bondestanden i Danmark, om Vornedskabet osv. Hans Afhandling «En Landmands Betragtninger over Bondens Frihed og den Maade, paa hvilken den kunde virkes uden Proprietærernes Tab» (1786) og hans Plan, «hvorefter en Arvefæstekontrakt kan dannes i Overensstemmelse med Bondens, Proprietærens og Statens Vel,» hædredes med Landhusholdningsselskabets 1. Sølvmedaille. De tidligere Hoveribønder i Nørtorp, Thisted Amt, rejste ham i Aaret 1800 et Hædersminde af Kampesten med Indskriften: «Den kyndige og redelige Embedsmand, den retskafne Dommer og ærlige Bondeven O. L., som udvirkede, at vi bleve Selvejere». I Datidens Tidsskrifter var L. en flittig Forfatter, der behandlede Æmner som «Kunstflid», «Thyboostens Tilberedelse» (en Afhandling, som Landhusholdningsselskabet 1791 ogsaa hædrede med sin Sølvmedaille), «Aarsagen til Rugens Misvæxt», Gødning, Udsæd, Hesteavl osv. 1821 udgav han som selvstændigt Skrift «Aftenlæsning for Bønder eller Agerdyrkingens vigtigste Grundsætninger, kort sammendragne». L. ejede og drev selv Gaarden Kløverholm i Esbønderup, Frederiksborg Amt. 1795 blev han udnævnt til Landvæsenskommissær i Thisted Amt.

Erslew, Forf. Lex. H. Hertel.

Lendi, s. Lændi.

Lendorf, Carl William Frederik, f. 1839, Arkitekt, er Søn af den tyskfødte Tømmermester Christian Gottfried L. (f. 7. Jan. 1806 † 17. Juli 1885) og Vilhelmine f. Nielsen (f. 15. Sept. 1813 † 7. Maj 1844). Han er født i Kjøbenhavn 13. Dec. 1839, lærte Tømmerhaandværket hos sin Fader og besøgte derefter Kunstakademiet 1855—63; han er Elev af Meldahl og fungerede flere Gange under ham som Konduktør, bl. a. ved Frederiksborg Slots Gjenopførelse 1863—64, hvorefter han nedsatte sig i Odense, hvor han virkede som Lærer og Bygmester 1864—83, efter hvilken Tid han har boet i Kjøbenhavn. Han har ombygget og restavreret flere Kirker, f. Ex. St. Knuds Kirke i Odense, 1875, og Assens Kirke, 1882, begge i Forening med Herholdt, samt Frue og St. Hans Kirke i Odense, 1879, og Kjærteminde Kirke, 1876. Blandt hans selvstændige Bygninger kan nævnes: i Odense Frimurerlogen, Sparekassen, Diskontokassen, Industriforeningen, flere Kommuneskoler, Rytterkasernen, 1877, Raadhuset (sammen med Herholdt), 1882, frem-

deles Kommuneskolen i Nyborg, 1876, Christiansminde ved Svendborg, 1878, Raadhusene i Vejle, 1879, og i Svendborg, 1881, Østrupgaards Hovedbygning, 1881, Sygepensionatet ved Diakonissestiftelsen, 1885, forskjellige Asyler og mange Privatbygninger. L. har ofte med Held benyttet Murstenen og har i flere af sine Bygninger udfoldet en tiltalende Elegance, ikke uden Paavirkning af moderne tysk Arkitektur. 1863 ægtede han Ida Sofie Christiane Jørgine Ancheren (f. 3. Okt. 1843), Datter af Prokurator, Justitsraad A. i Vejle. Weilbach, Konsterlex. *Erik Schiøtte.*

Lengnick, Johan Carl Louis, 1796—1865, Genealog, blev født 2. Febr. 1796 i Kjøbenhavn, hvor hans Fader, Student Carl Leopold L. (Søn af nedennævnte J. L. L.), var Musiklærer; Moderen hed Johanne Marie f. Holte. Han blev Student 1814, studerede derpaa Jura, men tog først Embedsexamen 1822, kom derefter ind i Renteskammeret; paa Embedsvejen naaede han dog aldrig længere end til at blive kongl. Fuldmægtig i Vandkommissionen under Kjøbenhavns Magistrat samt Kapitajn og Regnskabsfører i Kongens Livkorps.

Efter at Etatsraad Fr. Thaarup forgjæves havde gjort Skridt for at faa oprettet et Stamtavlekontor, et Bureau, hvor man officielt skulde kunne faa alle Oplysninger om Fødsel, Bryllup, Død osv., traadte han i Forbindelse med L. og stiftede 1838 «det genealogisk-biografiske Selskab», der havde til Øjemed «dels at oplyse den fædrelandske Genealogi og Personalhistorie i disses hele Omfang», «dels at gjøre de tilvejebragte Oplysninger tilgængelige for Almenheden» og derfor ønskede at anlægge et ordnet Arkiv og sætte et genealogisk-biografisk Kontor i Forbindelse dermed. L. begyndte derpaa i 1839 at udgive Stamtavler; nogle af disse vare af et saa stort Omfang, at han i flere Aar forinden maa have gjort betydelige Forstudier dertil. Selskabet udfoldede imidlertid aldrig nogen synderlig Virksomhed og navnlig i praktisk Henseende fik det ingen Betydning; dette passede ikke for L., han traadte da ud af Forbindelse med Selskabet og arbejdede paa egen Haand. I 1842 udgav han: «Om genealogiske Undersøgelser saa og Kirkebøger, Legater osv.», der ikke blot giver en klar og fortræffelig Vejledning for dem, som ville sysle med Genealogi, men ogsaa paa en fremsynet Maade anbefaler omhyggelig og nøjagtig Førelse af Kirkebøger, systematisk Ordning og Bevarelse af Arkivsager, Forslag, som først et halvt Aarhundrede efter bragtes til Udførelse. I nogle

faa Aar havde han saa en lille Understøttelse fra Christian VIII, og han udfoldede en forbavsende Virksomhed, Stamtavler ligesom mylrede frem fra hans Haand. Under dette forcerede Arbejde bleve Stamtavlerne naturligvis ofte ikke saa nøjagtige, som de burde være; men mange af dem maa ogsaa kun betragtes som Prøvetryk, i det han aldrig betænkte sig paa at levere nye og forbedrede Udgaver. Tallet naar op til 500.

Stamtavlerne ere vel det, der har gjort L.s Navn mest be- kjendt; men det er dog ikke hans Hovedgjerning. For at ud- arbejde disse maatte han benytte Kirkebøger, og han foresatte sig da den store Opgave at foretage Udskrifter af alle disse. Mangel paa Imødekommen og ligefrem Uvilje hindrede ham i at naa dette Maal fuldstændig, men det lykkedes ham at faa det meste gjort og at skrive Uddrag med udførlige Registre for mere end 600 Sogne, deriblandt alle de store kjøbenhavnske Sogne til 1814. Dette store Arbejde opsled L.s Kræfter, og da han ved Kjøbenhavns Magistrats Omordning i 1858 fik sin Afsked med en lille Pension, var hans Kraft brudt; han var i højeste Grad modløs og følte sig tilsidesat og miskjendt. Han tænkte da paa at skille sig ved alle sine Arbejder og navnlig at lade dem gaa til Norge; da traadte Kultusminister Hall hjælpende til, han købte til Staten ikke blot alle L.s Manuskripter, men ogsaa alt det, L. endnu i sit Liv maatte naa at faa samlet, for 400 Rdl. aarlig i 10 Aar, hvis han levede saa længe, og en mindre Sum aarlig til hans efterladte for de Aar af Decenniet 1859—68, han ikke maatte opleve. L. tog nu fat med fornyet Mod og Kraft, — men egentlig var det for sent, han fik Hjælpen; de Evner, han aabenbart havde haft til at behandle Genealogien videnskabelig, vare nu gaaede tabt. Han vedblev med at excerpere og skrive Stamtavler, nogle af hans sidst udgivne høre til hans bedste og nøjagtigste, men han gjorde ogsaa andet Arbejde, i det han lagde meget stort Materiale til rette for Wibergs «Præstehistorie», og det er L., hvem Wiberg sigter til, naar han i Fortalen til sit Værk skriver: «Han bidrog til, at, hvad der først var en flygtig Tanke, blev en moden Beslutning og til en, som jeg haaber, tilfredsstillende Virkelighed». Selv havde han tidligere ud- givet «Personalhistoriske Bidrag vedk. Danmarks og Norges Gejst- lighed i ældre og nyere Tid» (4 Hæfter, 1847—58), et Arbejde, der ligesom hans «Danske, norske og islandske Studenter, der i Aarene 1649—1814 ere jordede i Kjøbenhavn» (1847) er en god Prøve paa hans Kirkebogsuddrag.

L. døde i Kjøbenhavn 25. Febr. 1865, faa Dage forinden havde han faaet nyt Afskedspatent som Major. — Hans Kirkebogsuddrag, over 60 Bind, og tilhørende Samlinger bleve da afgivne til Gehejmearkivet (nu Rigsarkivet), hvor de høre til de mest benyttede Samlinger. Hans haandskrevne Stamtavler med tilhørende Korrespondance opbevares i det store kongl. Bibliothek. — L. blev 2. Maj 1830 gift med Christine Elisabeth Prytz (f. 12. Nov. 1805 † 21. Marts 1871), Datter af Lieutenant, Postfører Christian P. og Helene Elisabeth f. Smith.

Erslew, Forf. Lex.

Sofus Elvius.

Lengnick, Johan Lebrecht, 1723—76, Generalavditør, var Søn af Christian L., der først havde været Officer og siden blev Amtmand paa Usedom († o. 1730); Moderens Navn var Anna Sabine f. v. Passau. Han tilhørte den reformerte Kirke og blev som juridisk Kandidat Hovmester for en ung Grev Ahlefeldt-Laurwigen, hvilket gav Anledning til, at han kom til Danmark. I 1753 blev han adjungeret den norske Generalavditør Schulenburg og blev ved dennes Afgang fra Begyndelsen af 1754 hans Eftermand. Han var Deputeret i Krigsdirektoriet 1764—67 og i det norske Generalitets- og Kommissariatskollegium 1767—68; 1765 fik han Titel af Generalkrigskommissær. Han døde, «efter mange Aars Brystsygdom», 28. Okt. 1776 paa sin Gaard Ullevold (ved Christiania), hvis skønne Haveanlæg m. m. vare Gjenstand for Samtidens Beundring og dannede Grundlaget for John Colletts (IV, 52) endnu mere storartede Have og Park. Han var nemlig 17. Juni 1761 bleven gift med en af Christianias rigeste Piger, Sara Maria Plade (f. 2. Avg. 1728 † 29. Okt. 1787), en Datter af Kjøbmand Jens Gregersen P. († 1745) og Else Dorothea f. Stranger († 1764). Formuen var imidlertid en halv Snes Aar efter hans Død ved slet og egennyttig Forvaltning aldeles ødelagt, men blev ved Bernt Ankers Velvilje og Dygtighed atter delvis restitueret, saa at de 2 Børn til sidst fik o. 40000 Rdl. til Deling.

J. C. L. Lengnick, Die Fam. Lengnick. Wilse, Reiseiagttagelser I, 236 ff. Moe, Tidsskr. f. d. norske Personalhist. I.

H. J. Huitfeldt-Kaas.

Lenkiewitz, Utilia, 1711—70, Skuespillerinde. Mad. L. nedstammede paa fædrene Side fra den berømte Kunstnerslægt van Mander, og hendes Fader var sandsynligvis den i Kjøbenhavn bosciddende Instrumentmager Carl van Mander. For øvrigt vides

intet om hendes Slægt eller hendes Liv, forinden hun 1747 optraadte, rimeligvis i ældre komiske Roller, paa den yngre v. Qvotens Theater i Store Kongensgade; her lærte hun at kjende Polakken Adam Lenkiewitz, der ^{2. Dec. 1749} senere blev hendes Mand, han ernærede sig som Skuespiller og forsøgte sig tillige som Forfatter; v. Qvotens Aabningsstykke «Phistophile od. die träumende Liebe» skyldtes saaledes hans Pen. Da v. Qvoten havde maattet lukke sit Theater, optoges Mad. L., eller maaske hun endnu da bar sit Pigenavn, thi det vides ikke, naar Brylluppet stod, i de danske Aktørers Trup, og hendes Mand blev Kontrollør ved det nye Komediehus. — Mad. L. havde efter Traditionen, der gennem Schwarz, som i sin tidlige Ungdom havde set hende paa Scenen, naaede Overskou, til Valgsprog: «Det er Naturen, som skal komme Folk til at le», og der tilføjes, at hun aldrig svigtede dette, hvor yppig hun end lod sit Lune spille. Hun ansaas for en fuldendt Fremstillende af «alle gamle Fruentimre, fra virkelig fornemme Standsdamer ned til Sladderkællinger og Bønderkoner». Det siges, at hun forstod at variere selv temmelig ensartede Roller, og at hun med Fasthed gennemførte den anslaaede Karakter. Hendes Standsfæller beundrede «den Virkelighed, hvormed hun holdt sig i sin Rolle fra det Øjeblik, hun betraadte Scenen, og indtil hun var kommen langt ind i Kulissen». Paa det opbevarede Portræt af Mad. L. er hun afbildet med en spids Anstand, der minder noget om en Høne, der bryster sig; den maa have passet omtrent lige vel til den forlystelsessyge Magdelone i «Maskeraden» som til den anestolte Donna Olympia i «Don Ranudo»; Mundens bestemte, skarpe Linjer maa have gjort hende skikket til at fremstille de Koner, der selv ere hjemme, hendes Skikkelse er ungdommelig og fristende nok til leflende Koketter som Béline i «Den indbildt syge», og de store, kloge Øjne sige, at hun var en bevidst Kunstnerinde. — Mad. L. døde 23. Sept. 1770 «af tærende Syge».

Overskou, Den danske Skueplads I. Jubeludgaven af Holbergs Komedier III. P. Hansen, Den danske Skueplads I. Nationaltid. 3. Dec. 1884.

Arthur Aumont.

v. Lente, Christian, 1649—1725, Diplomat, Overkrigssekretær, fødtes som yngste Søn af nedennævnte Kansler Theodor L. i Flensborg 29. Marts 1649. Faderen, der tidlig havde udset denne Søn til Hoftjenesten fremfor de ældre, gav ham i Hjemmet under sin egen Ledelse en omhyggelig Uddannelse. 17 Aar gammel blev han Student, kom 1666 til Universitetet i Heidelberg og berejste Aaret

efter Frankrig. Faderens Død kaldte ham hjem, men han fortsatte derefter sine Studier i Strasburg og studerede fra Sommeren 1669 et Aars Tid i Leiden, da Moderens Død tvang ham til atter at afbryde Studeringerne. Hjemvendt fra denne sidste Udenlandsrejse fejrede han i Griffenfelds Hus sin Forlovelse med Margrethe Elisabeth Rheinfrank, Datter af Sekretær i tyske Kancelli Matthias Rudolf R. til Fævejlegaard og Halvsøster til Rigskanslerens Hustru. Han havde vel nærmest knyttet denne Forbindelse i Haabet om hurtig Forfremmelse ved sin mægtige tilkommende Svogers Gunst. Denne satte sin første Frugt i L.s Udnævnelse til Resident i de spanske Nederlande i 1675. Den beskedne Stilling kunde dog ikke længe tilfredsstille L.s store Ærgjerrighed; men Rigskanslerens Fald (1676) lagde brat alle hans Forhaabninger øde, og han tog nu det ganske vist kloge, men ikke saa hæderlige Parti at hæve Forbindelsen med sin forlovede. Vel lod han det ikke strax komme til et aabenlyst Brud, men han lod simpelthen Brevene fra hende og hendes Slægtninge ubesvarede, og efter Rheinfranks Død 1680 indgik L. i Brüssel en ny Forbindelse.

Som et Tegn paa det nye Partis Gunst fik L. faa Dage efter Fredslutningen i Nimwegen 1679 Udnævnelse som Resident i Holland og blev 1680 overordentlig Gesandt i England. Inden han tiltraadte den sidstnævnte Stilling, opholdt han sig en Tid af Sommeren 1681 i Brüssel for at forhandle med Hertugen af Parma, den nye Statholder, om Herredømmet over Jever. Efter personlig at have aflagt sin Konge Beretning herom vendte han i Nov. 1681 tilbage til London. I sine første Embedsaar her var han beskæftiget med indledende Forhandlinger til Afslutningen af en Alliance med England og Spørgsmaalet om Regeringens Forhold til Urolighederne paa St. Thomas, Danmarks nyerhvervede Besiddelse. Fremdeles var han optaget af Udarbejdelsen af Prins Jørgens og Prinsesse Annas Ægteskabskontrakt og fungerede som Ceremonimester ved deres Bryllup i London 28. Juli 1683. L. nød stor Anseelse ved Hoffet i Kensington, og man tilbød ham her endogsaa den engelske Ridderværdighed, som han dog, hvad der ogsaa fandt Billigelse hos den danske Konge, undslog sig for at modtage. Fra dansk Side var L., der 1681 havde faaet Titel af Raad, i 1682 med Broderen Johan Hugo bleven optagen i den danske Adelstand og 1684 udnævnt til Etatsraad.

1685 var L. Øjenvidne til Jacob II's Kroning og Urolighederne i Anledning af Hertugen af Monmouths Oprør. I Sommeren 1687

ledsagede han Prins Jørgen til Danmark. Kort før Vilhelm af Oraniens Landing i England hjemkaldtes han fra sin Post og blev akkrediteret som overordentlig Gesandt i Holland (1688). Han fortsatte de af hans Forgænger, Fr. Krag, paabegyndte Forhandlinger vedrørende en Handelstraktat mellem Holland og Danmark og forskjellige Bestemmelser angaaende Sundtolden. 1691 afsluttedes en Konvention med England og Holland vedrørende Farten paa Frankrig, og Aaret efter forhandlede han om Neutraliteten i Nordsøen.

Samme Aar, som C. S. Plessen afløste Brandt som Overrentemester (1692), havde han i Holland en Sammenkomst med L. Ved denne Lejlighed, om ikke før, knyttedes det nøje Venskab mellem de 2 Mænd, som blev af største Betydning for L., hvis fra nu af stigende Anseelse fornemmelig skyldes Piessens stadig voxende Indflydelse. 1695 blev L. hvid Ridder, udnævntes 1697 til Gehejmeraad og var sammen med Plessen Afsending ved Fredsforhandlingerne i Rijswick. Han forblev i Holland indtil Sommeren 1699, beskæftiget med Underhandlingerne med de enkelte Provinser. L. stod nu ved Maalet for sin gennem en længere Aarrække fortsatte, temmelig principløse Embedsjagt, der ikke gjør hans Karakter Ære. 1688—97 var han Vicestiftsbefalingsmand i Ribe, blev 1697 Overceremonimester og ikke længe efter ved Marcus Gjoes Død Overhofmester for det ridderlige Akademi, et Embede, der tildeltes ham, fordi han paa Grund af Migræne ikke kunde taale mere Arbejde. Han indtog Jens Juels Plads i Konseillet i Avg. 1699 og udnævntes tillige til Overkrigssekretær ved Hær og Flaade samt Deputeret i Land- og Søetatens Generalkommissariat.

Under Felttoget 1700 rettede L. sig i militære Sager nærmest efter Overgeneralens, Hertug Ferdinand Vilhelm af Württembergs, Ønsker. Hans Modstander T. B. v. Jessen omtaler hans store Travlhed, Uro og Utaalmodighed i hin Periode. L. savnede unægtelig, hvad der jo navnlig fremgaar af hans tidligere, udelukkende civile Embedsbane, ganske militær Indsigt og Erfaring. Da han senere søgte at hævde sin Stilling, kom han i spændt Forhold til de fleste af Generalerne, hvis Tillid han ikke kunde erhverve sig. 1709—10 klagede Overgeneralen, Grev C. D. Reventlow, højlydt over, at han ikke sørgede for Hærens Tarv og ikke havde sat Forsvarsvæsenet i tilbørlig Stand. Med Johan Georg Holstein havde L. i Modsætning til den herskende Mening i Statsraadet stemt imod Krigen, i det han erkjendte Danmarks svage Stilling og slette øko-

nomiske Tilstand. Dette skal i Følge Hojers Udsagn have været Grunden til, at han i Maj 1710 traadte ud af Konseillet og som Oversekretær afløstes af Eickstedt. En medvirkende Aarsag til dette Skridt var, i hvert Fald efter hans egen Ytring, hans tiltagende Svagelighed og svigtende Arbejdsevne. Hertil kom tunge, huslige Sorger, og det er betegnende for hans Stemning den Gang, at han samtidig lod sig bygge et Gravkapel og deri anbringe den for ham bestemte Sarkofag med Gravskrift. 1712 indtraadte han som Medlem af Direktionen for Fattigvæsenet og blev Aaret efter Direktør for Postvæsenet i Danmark, Fyrstendømmerne og Grevskaberne. 1717 fik han som Hvilestilling Embedet som Stiftsbefalingsmand over Fyn og Langeland samt Amtmand over Odense med flere Amter.

Det synes alligevel, at Kongen har savnet L. i Statsraadet, og han indhentede saaledes under Landets vanskelige Forhold 1718 hans Betænkning, der i det væsentlige gik ud paa at fraraade Afslutningen af en Særfred med Sverige, men dog stillede det gode Forhold mellem begge Riger som en nødvendig Betingelse for Underaaternes Velfærd paa denne og hin Side af Sundet. Som 73aarig Olding indtraadte L. i Dec. 1721 som Sehesteds Efterfølger i Konseillet og hædredes 1722 med Elefantordenen. Skjønt hans Gjerning i Statsraadet i de faa Aar, han havde Sæde i samme, ikke fik nogen Betydning, viser det dog, hvor højt Kongen satte hans prøvede Dygtighed og nøje Kjendskab til Statssagerne. L. var syg i den meste Del af denne sin sidste Embedstid og kunde derfor kun sjælden tage Del i Forhandlingerne. I Okt. 1724 ytrer han, at han ikke har set Kongen i 6 Maaneder og ligget syg i mere end 3. I Efteraaret 1725 nedlagde han sit Embede, der overtoges af Chr. Ludv. Plessen. L. afgik ved Døden 2. Nov. s. A. i Kjøbenhavn i Huset hos Kancelliraadinde Elisabeth Dysseldorf, der havde ført hans Hus i en længere Aarrække. Hans Død beklagedes almindelig, og man følte Savnet af hans store Erfaring i indenrigske og udenrigske Sager. Den franske Gesandt Chamilly fremhæver hans Kløgt, og en anden samtidig betegner ham som en oprigtig, brav og lærd Mand med et lystigt Temperament. Hans Portræt viser et meget livligt, klogt og tiltalende Fysiognomi og stadfæster til Dels denne Udtalelse.

En tung Skæbne havde hvilet over L.s Familieliv; det er, som om den Uret, han i sin Ungdom begik mod sin trolovede, der endte sine Dage som en beskeden Præstekone, skulde hævne sig.

Han havde 1680 ægtet Jobine Charlotte van Sasburg, Datter af Resident for Generalstaterne, Borggreve Thomas van S. til Maugarny, men allerede 13. Okt. 1688 afgik hun ved Døden. Flere Børn døde smaa, hans eneste voxne Datter og Arving 1703 i en Alder af 18 Aar. Han overlevede næsten hele sin Slægt, og hans Formue, o. 20000 Rdl., Bibliothek og en lille, fra Faderen arvet, udsøgt Malerisamling tilfaldt i Følge Testamente hans Broderdattersøn Christian Adeler (I, 96), der maatte føje L.s Navn og Vaaben til sit. L. var Ejer af Godset Sarhusen ved Kellinghusen. Hans efterladte store Brevsamling, for største Delen bestaaende af Broderen Johan Hugos Breve til ham, findes i Rigsarkivet og er en vigtig Kilde til Oplysning om Forholdene i Christian V's Tid.

(H. Gram) Memoria Christiani de Lente (1726). Museum 1890, S. 121 ff.

Louis Bobé.

v. Lente, Johan Hugo, 1640—1716, Diplomat, Kansler, Broder til foregaaende, fødtes i Bremervørde, besøgte til 1658 Skolen i Lüneburg, hvorfra han dimitteredes til Universitetet i Helmstedt, og tiltraadte 1662 sammen med Broderen Frederik (f. 1639, † 1677 som Regeringsraad i Glückstadt) sin Udenlandsrejse til Frankrig, Italien og Nederlandene. 1664 vendte han tilbage til Danmark og udnævntes i 1666 til Kammersekretær hos den nygifte Kurprinsesse Anna Sophie af Sachsen, hvis Brevvexling med Faderen, Kong Frederik III, han en Tid lang førte. 1673 blev han Raad og Resident i Lybek, 1676 i Regensburg, 1679 i Frankfurt a. M. samt var 1682—84 Gesandt hos de rhinske Kurfyrster, særlig i Köln. I Foraaret 1685 sendtes han, udnævnt til kongl. Vicekansler paa Gottorp, som overordentlig Gesandt til det brandenborgske Hof. De 2 første Aar af hans Ophold i Berlin optoges væsentlig af Forhandlingerne med Kurfyrsten vedrørende dennes Stilling til Hamborg. 1687 forhandlede han med den hollandske Gesandt i Berlin om Gjenoptagelsen af Handelen paa Norge og fornyede den med Holland 1682 afsluttede defensive Alliance med Danmark. Nytaarsdag 1689 udnævntes han til Gesandt i Dresden, opholdt sig ud paa Sommeren paa Krigsskuepladsen ved Rhinen og overværede Belejringen af Mainz. Efter at have vundet Kurfyrsten af Sachsen for Danmarks Interesser i Elbtoldsagen vendte han tilbage til Berlin og hjemkaldtes der fra 1691. Hans Haab at blive Wibes Efterfølger som Kronprinsens Opdrager gik ikke i Opfyldelse, men han udnævntes s. A. til Vicekansler i Glückstadt. 1695 blev han hvid Ridder, havde 1691—96 Sæde i Kancelliet og blev sidstnævnte Aar Gehejmerraad.

1698 var han Medlem af Fredskongressen i Pinneberg og udnævntes s. A. ved Ehrenschilds Død til Landdrost sammesteds. Som befuldmægtiget Minister var han tilstede ved Fredsforhandlingerne i Traventhal 1700, blev s. A. Kansler i Hertugdømmerne og Amtmand i Segeberg og afsluttede 1701 i Hamborg paa dansk Side Forliget med Gottorp. L. døde 16. Jan. 1716. Han var gift med Margarethe v. Bornefeldt († 1715), Datter af Raadsherre Matthias v. B. i Lybek. Begge ere begravne i Lybek. *Louis Bobt.*

Lente, Theodor, 1605—68, Kansler, er født i Osnabrück 16. Marts 1605; hans Forældre vare Hugo L., Raadmand, Advokat og Syndikus hos Ridderskabet i Osnabrück Stift, og Catharina Hinrickings. Efter at have været i 3 Aar ved Gymnasiet i Hamborg studerede han Retsvidenskab ved Universitetet i Rostock, var senere Huslærer, først for den holstenske Adelsmand Henrik Blomes Sønner, som han fulgte til Wittenberg og Jena, senere for Rhingrev Otto Philips Sønner, som han ledsagede til Frankrig. Efter at være afskediget fra denne Tjeneste kom han 1635 til Hamborg og bosatte sig derpaa i Kiel, hvor han 14. Sept. 1635 ægtede Magdalene Schönbach (f. 1612), en Datter af den kongelige Raad, Dr. Johan S. og Regina Finckelthausen. Herved var han kommen ind i Christian IV's Embedsfamilier, og 1637 udnævntes han til Kammersekretær hos Kongens Søn Hertug Frederik, der da var Ærkebisp i Bremen. Ved Svenskerne's Indtagelse af Stade i Febr. 1645 blev han tagen til Fange, men løsgiven efter Freden i Brømsebro.

Han vandt sin Herres Gunst, fulgte ham til Danmark, da han blev Konge, fik en ny Bestalling som Kammersekretær og Godset Sarlhusen i Slesvig og kom til at høre til Frederik III's indflydelsesrigeste Raader. Adskillig Dygtighed havde han ogsaa; han var en ret lærd Jurist, besad Snarraadighed, førte en letløbende Pen, havde forskjellige Interesser og samlede navnlig paa Malerier. Men i høj Grad saa han paa sin egen Fordel og var temmelig hensynsløs i Midlerne til at opnaa denne. Han var almindelig anset for bestikkelig og gøs ikke tilbage for at styrte dem, der stode ham i Vejen. Saaledes hjalp han til den tyske Kansler Ditlev Reventlows Fald 1648 for selv som Sekretær i tyske Kancelli at faa Magten i dette, og da det 1651 efter Dinas Henrettelse et Øjeblik saa ud, som om Corfits Ulfeldt skulde kunne gjenvinde sin Position, skyndede han til det nye Angreb paa ham, som bragte ham til at flygte. Dog synes han endnu 1654 at have tænkt paa at forlade

Danmark, men kort efter maa han have betænkt sig. Som Kongens Kammersekretær, Leder af det tyske Kancelli og Bestyrer af dettes Arkiv havde han fra nu af en sikker Stilling, nøje knyttet til Christoffer Gabel. Ved sin Person gjengav han Kancelliet den Betydning, det havde haft før Ulfeldts Magtperiode, og som Forhandler med de udenlandske Gesandter og Hovedmand for Brevvexlingen med Udlandet kom han til at spille en vigtig Rolle. Stort vide vi dog ikke om hans personlige politiske Anskuelse, men da det trak op til Krig med Sverige, var han ivrig for at tilskynde til denne og bærer saaledes Medansvaret for det ubesindige Fredsbrud 1657; han troede ikke paa Muligheden af, at Carl Gustav kunde vende sin Kraft mod Danmark. Som alle andre reves han hurtig ud af Illusionerne og fik i den følgende Tid nok at gjøre med at søge at raade Bod paa Fejlene; 1658 synes han at have forudset det svenske Fredsbrud. Under Kjøbenhavns Belejring havde han Tilsyn med Indkvarteringen. Der kan heller ingen Tvivl være om, at han hørte til Rigsraadets og den danske Adels Modstandere, og at han har gjort sit til at medvirke til Statsomvæltningen 1660, om end han sikkert ikke i denne Henseende har spillet nogen Rolle, der kan maale sig med Gabels.

Da Arveregeringen var indført, blev han i Nov. 1660 udnævnt til Raad, tysk Kansler og Medlem af Statskollegiet, ligesom han fra 1661 var Medlem af Højesteret. I sit Votum i Sagen mod Ulfeldt 1663 støttede han sig til Romerretten. Men snart efter 1660 begyndte hans Indflydelse dog at dale, Gabel og han bleve Uvenner, hans Helbred var tilmed svageligt, og han maatte 1662 foretage en Baderejse. Sine Forretninger, særlig Arkivet, forsømte han ogsaa efterhaanden, og fra 1667 synes Kørbitz at have overtaget den egentlige Ledelse af det tyske Kancelli. Han døde 20. Febr. 1668. Han skal have efterladt sig en betydelig Formue; hans Enke døde 30. Marts 1670.

Universitetsprogr. (1668). H. Bueck, Leichpredigt. A. D. Jørgensen, De danske Rigsarkivers Hist. S. 38. 240 Medd. fra Gehejmeark. 1886—88, S. 104. Bobé, Af Ditl. Ahlefeldts Memoirer S. 114 ff. *J. A. Fridericia.*

Leonora Christina, 1621—98, Datter af Christian IV og Kirstine Munk, fødtes paa Frederiksborg 8. Juli 1621, men blev efter Tidens Skik til sit 6. Aar opfostret af Mormoderen, Ellen Marsvin, opholdt sig saa en kort Tid i Nederlandene hos en Søsterdatter af Christian IV, men vendte efter Fredslutningen 1629 tilbage til

Hjemmet. Her vare Forholdene dog uheldige paa Grund af Kirstine Munks ringe Kjærlighed til sine Børn og den stærke Mistemning, der havde udviklet sig mellem hende og Kongen, og da hun endelig i Jan. 1630 for stedse forlod sin Ægtefælle, maatte denne selv overtage Tilsynet med L. C.s og hendes Søskendes Opdragelse og Undervisning, et Hverv, som han i øvrigt røgtede med stor Samvittighedsfuldhed. Kun lidt over 15 Aar gammel (9. Okt. 1636) blev L. C. gift med den 30aarige Corfits Ulfeldt, og denne Forbindelse med en Mand, hvis Løbebane var en brat Stigen og et dybt Fald, blev skæbnesvanger for hendes Liv. I flere Aar efter Brylluppet var dog alt Fred og Lykke. Kongen havde Tillid til Ulfeldt, der 1643 opnaaede Rigets højeste Embedspost, Rigshofmesterens, og L. C. elskede sin Mand med en Kjærlighed saa stærk, offervillig og trofast, som den sjælden ses. I disse Lykkens Aar modnedes da alle hendes rige Evner, og hendes Personlighed udformede sig. Hun havde en overordentlig Kundskabstrang, som hun paa enhver Maade søgte at tilfredsstille, og hendes Dannelse var lige saa fin som mangesidig. Særlig for Poesi og Kunst viste hun udpræget Sans, og hun blev efterhaanden fortrolig med de fleste Kultursprog. Men de mest fremtrædende Træk i hendes aandelige Personlighed udsprang dog fra hendes Karakter, i hvilken kvindelige Egenskaber paa usædvanlig Maade vare tilsatte med et næsten mandligt Element. Thi i hendes kraftige Legeme boede en Mands Mod, Handlekraft og Raadsnarhed, hvad hun ofte i Ulykkens Dage skulde faa Lejlighed til at vise.

Da det ikke her er tilladt at komme nærmere ind paa Ulfeldts Historie, maa man ogsaa om L. C. nøjes med nogle spredte Antydninger for den Tids Vedkommende, da begges Skæbne væsentlig faldt sammen. Under Krigen med Sverige fik Christian IV Øjnene op for, at han i mange Maader havde taget fejl af sin Svigersøn, og fra nu af og til hans Død var Forholdet mellem dem betegnet ved stadige Sammenstød, der flere Gange truede med at føre til et ulægeligt Brud. Naar dette dog til sidst altid afværgedes, skyldtes det fra Kongens Side bl. a. ogsaa Hensyn til L. C., som, skjønt hun i Striden undertiden stod mod Faderen, dog i det væsentlige bevarede dennes Kjærlighed usvækket, saa at det endnu paa hans Dødsleje var ham en Trøst at mene, at han havde «sat hende saa fast, at ingen kunde rokke hende». Dette skulde dog, des værre for L. C., vise sig at være en Fejltagelse. Forholdet mellem Ulfeldt og Frederik III blev snart paa Grund af den over-

modige Hensynsløshed, hvormed den første brugte sin Magt, yderlig spændt, og L. C.s Holdning over for Dronningen bidrog til at forøge Spændingen. Hun, som ikke blot havde en stærk Følelse af sit personlige Værd, men var stolt af sin kongelige Byrd, kunde vanskelig finde sig i at underordne sig en lille tysk Prinsesse, hvis Ægtefælle i mangt og meget var afhængig af hendes egen Mand, og hun er sikkert mere end én Gang optraadt paa en udfordrende Maade over for Dronningen. Vist er det, at hun hos denne vakte et uforsonligt Had, der skulde sætte dybe Spor i hendes Liv. Imidlertid havde Ulfeldt ved uredelig Embedsførelse givet sine Fjender et mægtigt Vaaben imod sig, og det blev ikke ubrugt. Der blev anstillet en Undersøgelse af hele hans Forhold, og denne var allerede langt fremskreden, da Dina Winhovers' Beskyldninger mod ham og L. C. for at have villet forgive Kongen (IV, 268) yderligere vanskeliggjorde hans Stilling. Vistnok viste Beskyldningerne sig at være fuldstændigt Opspind, men Ulfeldt havde under Processen mod Dina faaet et Indblik i Kongeparrets fjendtlige Stemning mod ham og L. C., og da Kongen strax efter Dinas Henrettelse tydelig viste, at nu vilde *han* begynde sin Afregning med Ulfeldt, tabte denne Modet og flygtede ved Nattetid fra Kjøbenhavn og Danmark med Hustru og Børn (14. Juli 1651).

De 6 Aar, som det Ulfeldtske Ægtepar derefter tilbragte i Udlandet, væsentlig i Sverige eller paa svensk-tysk Grund, ere for Ulfeldts Vedkommende særlig betegnede ved hans forræderiske Færd mod hans Fædreland, i det han af al Magt stræbte at ægge dels Sverige, dels England til Krig mod Danmark. Der er fremsat forskellige Meninger om, hvorledes L. C. stillede sig hertil. Om hendes Stemning over for dem, som hun mente havde bidraget til hendes og Mandens Fald, er der dog ingen Tvivl. Da hun ikke vidste noget om Ulfeldts Underslæb, maatte hun i langt højere Grad end han betragte Katastrofen som et Udslag af personlig Forfølgelse, og i det hun gik ud fra, at den dybe Krænkelser og Sorg, de begge havde lidt, dels under Dinas Sag, dels ved at være blevne nødte til at forlade deres Fædreland, først og fremmest skyldtes Kongeparret, er det naturligt, at hun fattede et dybt Nag til dette, særlig til Dronningen, og længtes efter at se Gjengjældelsen ramme det. Hendes Harme maatte yderligere opflammes ved forskellige Forholdsregler, som Frederik III traf mod Ulfeldt efter hans Flugt, og ganske særlig ved en Meddelelse, som han lod tilflyde Dronning Christine om en Uredelighed, hvori Ulfeldt 1649

skulde have gjort sig skyldig over for den landflygtige Carl II af England. Thi Beskyldningen var fuldstændig ugrundet. Men kan der, som sagt, ikke være Tvivl om L. C.s Følelser over for det danske Kongepar, er det dog endnu et aabent Spørgsmaal, om disse Følelser have drevet hende saa vidt, at hun ligefrem tog Del i Ulfeldts forræderiske Agitation. De, der mene det, henvise til den Indflydelse, hun menes at have haft paa sin Mand, hvilket da vil sige, at det egentlig var fra hende, at Impulsen udgik i denne Sag. Imidlertid er det vitterligt, at denne Indflydelse ikke forhindrede, at Ulfeldt, hvis Karakter rummede en god Del Stædighed, af og til unddrog sig den og gik sine egne Veje. Og uden at man bestemt kan nægte Muligheden af hendes Medskyld, maa det hævdes, at den ikke behøver nødvendig at forudsættes, ligesom ogsaa, at der ikke hidtil foreligger noget som helst, der beviser den.

Da Ulfeldt foreløbig ikke havde nogen Udsigt til at se sine forræderiske Planer realiserede og trykkedes stærkt af, at hans danske Ejendomme vare beslaglagte, besluttede han, der da boede paa Slottet Barth i Pommern, at gjøre et Forsøg paa at komme til en Forstaaelse med Frederik III og overtalte derfor i Slutningen af 1656 L. C. til at drage til Danmark og personlig henvende sig til Kongen paa hans Vegne. Rejsen var ikke uden Fare, men L. C. foretog den dog, om end uden Udbytte, i det hun i Korsør blev vist tilbage af Ulr. Chr. Gyldenløve. Hun drog saa hjem igjen over Fyn og Slesvig, men da Kongen havde erfaret, at hun førte Papirer med sig, som han ønskede at faa fat i, gav han Befaling til at standse hende og fratage hende Papirerne. Det var nær lykkedes, men i sidste Øjeblik reddede L. C. sig ved sit Mod og sin Raadsnarhed. Næste Gang, hun kom til Danmark, var i 1657 i Følge med Carl Gustavs Hær. Da nemlig Carl Gustav drog mod Danmark, traadte Ulfeldt ligefrem i hans Tjeneste og fulgte strax og uden L. C.s Vidende med paa hans Tog. Saa snart L. C. erfarede det og indsaa, hvilken Fare han udsatte sig for ved paa denne Maade at betræde Fædrelandets Grund, ilede hun efter ham for at dele Skæbne med ham, traf ham i Holsten og fulgtes saa med ham og den svenske Hær til Frederiksodde. Under Fortsættelsen af Krigen opholdt hun sig i Fyn, medens Ulfeldt gik med Hæren til Sjælland for siden ved sin Deltagelse i Fredsforhandlingerne at sætte Kronen paa sit Forræderi. Fredslutningen gav ham, som bekjendt, Erstatning for alle de Tab, han havde lidt i Danmark (undtagen hvad hans tidligere Embedsstilling angik),

L. C. fik Ret til at bære den Titel af Grevinde til Slesvig og Holsten, som Christian IV i sin Tid havde tillagt Moderen og Børnene, men Frederik III frataget dem, og hun og Ulfeldt fik Lov til atter at bo uhindrede i Danmark. Denne Tilladelse fandt de det dog ikke raadeligt at gjøre Brug af, men toge Ophold i Malmø.

Imidlertid varede det ikke længe, før Forholdet mellem Carl Gustav og Ulfeldt, der af Kongen var bleven lønnet for sine Tjenester mod Sverige med store Jordejendomme i Skaane og Bleking, blev mindre godt. Ulfeldt fandt efterhaanden flere og flere Grunde til Misfornøjelse, og da han tillige udtalte sig med stor Hensynløshed om Kongen, begyndte denne endog at fatte Mistillid til hans Troskab. Denne Mistillid syntes at skulle retfærdiggjøres, da man i Foraaret 1659 kom til Kundskab om en Plan, som en Del Malmøboere havde lagt til at bringe Byen tilbage i de danskes Hænder, i det nemlig flere af de i Sagen indviklede Personer beskyldte Ulfeldt for at have gjort Forsøg paa at udsone sig med den danske Regering, i hvilket Øjemed han paa forskjellige Maader skulde have virket mod Sverige og særlig forraadt Planen til Stormen paa Kjøbenhavn til de danske. Som Følge af disse Beskyldninger blev Ulfeldt — med Hustru og Børn — sat under stræng Bevogtning i sin Gaard i Malmø, og der blev indledet Undersøgelse og derefter anlagt Sag imod ham. Næppe har L. C. nogen Sinde haft Lejlighed til at aflægge en mere slaaende Prøve paa sin overordentlige Sjælsstyrke og sin ualmindelige Intelligens end under disse farefulde Omstændigheder. Thi da Ulfeldt endnu under Forundersøgelsen blev ramt af et Slagtilfælde, som berøvede ham Mælet i hele den Tid, Processen stod paa, førtes Forsvaret under denne udelukkende af hans heltemodige Hustru, som i en Række med stor Dygtighed skrevne Indlæg imødegik de mod Ulfeldt rettede Beskyldninger og søgte at bevise hans Uskyldighed. Dette lykkedes hende nu vistnok ikke. Skjønt der i hvert Fald med Hensyn til Hovedpunktet: Forraadelsen af Stormplanen, næppe er Tvivl om, at Ulfeldt blev uretfærdig beskyldt, dømtes han til at have Liv og Gods forbrudt. Men der er Tegn til, at Retten selv var betænkelig ved Dommen, og Carl Gustav vilde sikkert have formildet den, hvis ikke hans Død (13. Febr. 1660) havde forhindret det. Formynderregeringen holdt endnu en Tid Ulfeldt og L. C. i Fangenskab, men til sidst blev den saa kjed af hele Sagen, at den, da der frembød sig en Anledning i Svogeren Hannibal Sehesteds Forbon, besluttede sig til at benaade Fangerne. Ulykkeligvis for-

spildte disse selv Benaadningen ved en overilet Handling. Skræmmede af forskjellige, til Dels urigtige Rygter, som forekom dem faretruende, havde de nemlig taget Flugten, før Benaadningen blev dem forkyndt. Ulfeldt var flygtet først og var imod den oprindelige Bestemmelse taget til Kjøbenhavn, og kort efter indtraf ogsaa L. C. her (Juli 1660). Det var Ulfeldts Mening, at Roskildefredens Bestemmelser vedrørende ham og L. C. endnu stode ved Magt, men den danske Regering var af en anden Mening, og 2. Dagen efter L. C.s Ankomst bleve hun og Ulfeldt arresterede og førte til Bornholm, hvor de indsattes som Fanger paa Hammershus Fæstning.

Dette nye Fangenskab, som varede 17 Maaneder, betegner ikke det mindst kvalfulde Afsnit i L. C.s Livshistorie. Gouvernøren paa Bornholm, Adolph Fuchs (V, 483), var en haard og hensynsløs Mand og i Forvejen stærkt indtaget imod Fangerne. Skjønt disse ikke kunne frikjendes for af og til at have udæsket hans Vrede, gav denne sig undertiden Luft paa en saa brutal Maade, især over for L. C., at det umulig kan undskyldes. I Begyndelsen var dog Fangernes Tilstand for saa vidt taaleligere, som det var dem tilladt at være sammen. Men efter at et Flugtforsøg — ved hvilket L. C. atter viste en overordentlig Handlekraft og Behjærtethed, og under hvilket hun kom i aabenbar Livsfare — var mislykket, bleve de hver for sig indespærrede i et Fængsel af meget strængere Art end det tidligere, hvor de maatte undvære Opvartning, Sysselsættelse, Lys om Aftenen osv. Til sidst var Ulfeldt saa nedbøjet af Fangenskabets Tryk, at han, om end kun modstræbende, gik ind paa de yderst haarde Betingelser, som Regeringen stillede for hans og L. C.s Løsladelse. Han maatte give Afkald paa alle ved Roskildefreden erhvervede Rettigheder, afstaa til Kongen næsten alle sine faste Ejendomme uden for Fyn, forpligte sig til ikke at forlade Landet eller komme til Sjælland uden Tilladelse osv. Efter at alle Formalia vare bragte i Orden, og Ulfeldt i Kjøbenhavn havde aflagt Troskabsed til Kongen, droge han og L. C. (27. Dec. 1661) til den dem tilhørende Gaard Ellensborg i Fyn, der var dem anvist til fremtidigt Opholdssted.

Men Ulfeldts urolige Aand, som i øvrigt nu var stærkt svækket ved Modgangen og ved et nedbrudt Helbred, tillod ham ikke at blive længe paa Ellensborg. Han søgte og fik i Foraaret 1662 Tilladelse til at rejse udenlands under Paaskud af at ville gjøre en Baderejse. Han benyttede imidlertid Rejsen til at smedde nye Planer mod sit Fædreland, Planer, der dog beroede paa en saa

fantastisk Opfattelse af de virkelige Forhold og saa tydelig afspejlede hans aandelige Svækkelse, at man har vanskelig ved at tage dem alvorlig. Hans og hans Families Hovedopholdssted blev Brügge, og her forefaldt i Nov. 1662 en Begivenhed, som atter i høj Grad kompromitterede hans og L. C.s Stilling i Hjemmet, i det deres ældste Søn, Christian, en Dag paa aaben Gade overfaldt og myrdede deres brutale Fangevogter fra Bornholm, Fuchs, som paa et Besøg opholdt sig i Byen. Mordet skete sikkert uden Forældrenes Vidende, men deres bitre Had til Fuchs gjør det utvivlsomt, at det bag efter vandt deres fuldstændige Billigelse. I Maj 1663 drog L. C. efter Ulfeldts indtrængende Opfordring til England for at indkræve en Pengesum, som han i sin Tid havde forstrakt Carl II med, da denne landflygtig opholdt sig i Nederlandene. En Tid lang syntes hendes Rejse at skulle faa et heldigt Udfald; Carl II modtog hende venlig og lovede at stille hende tilfreds. Men desuagtet udeblev Betalingen, Tiden gik, og da L. C. endelig, mismodig over at blive holdt hen med Udflugter, beredte sig til at forlade England, blev det hende umuligt. Den danske Regering havde nemlig faaet Underretning om Ulfeldts førnævnte Anslag, som gik ud paa at tilbyde Kurfyrsten af Brandenburg den danske Krone, og Regeringen søgte strax at sikre sig Ulfeldts og L. C.s Personer og skrev i den Anledning bl. a. ogsaa til England. Ulfeldt var ikke i England, men L. C. blev, just som hun ankom til Dover, anholdt og indsat i Kuppet der. Her holdtes hun fangen i nogen Tid, da Carl II, saa lidet han havde imod at udlevere hende, dog trykkede sig ved at gjøre dette ganske aabenlyst. Til sidst fandt man paa at lægge en Fælde for hende. En Underbefalingsmand i Kuppet bildte hende ind, at han vilde skaffe hende om Bord paa et Skib, der gik til Flandern, og da hun som Følge heraf forlod Slottet med ham ved Nattetid for at opsøge Skibet, fandt hun for sig den danske Gesandt i England, Petkum, som efter Aftale ventede paa hende med sine Folk og ved disse lod hende bringe om Bord paa et engelsk Skib, som han havde fragtet til at føre hende til Kjøbenhavn.

Ved Ankomsten her til (8. Avg. 1663) blev hun indsat i det saakaldte Blaataarn paa det kongelige Slot, og her tilbragte hun nu som Fange henimod 22 Aar af sit Liv. Var hun da virkelig delagtig i, eller dog vidende om, sin Mands sidste Forræderi? Hun selv nægtede det energisk, og det ikke blot i de Forhør, hun underkastedes under Fangenskabets, men ogsaa i den Beretning om

dette, som hun nedskrev i Fængselet, og som kun var bestemt for hendes Børn. Og kunde man end have Lov til at tvivle om Sandfærdigheden af hendes Udsagn i Forhørene, er det vanskeligt at se, hvorfor hun over for sine Børn skulde fastholde sin Uskyldighed, naar denne ikke var en Kjendsgjerning. Thi Børnene saa paa Forældrenes Sager med disses Øjne, og selv om L. C. havde erklæret sig skyldig, vilde de ikke have fundet Anledning til at dadle hende. Men ikke nøjet med i al Almindelighed at hævde sin Uskyldighed bekræfter hun denne, ogsaa over for Børnene, med de højtideligste Eder, og der foreligger ellers intet om, at hun, som virkelig var en religiøs Natur, har taget sig Edens Misbrug let. Da hertil endnu kommer, at der ikke blev fremført det mindste Bevis imod hende, og at Ulfeldt let kan tænkes at have undladt at meddele hende noget om sit Anslag — særlig fordi han ikke vilde paalægge sin højt elskede Hustru et Medansvar, saa længe endnu intet var afgjort —, finder i det mindste Forfatteren af disse Linjer, at der ikke er Grund til at drage L. C.s Uskyldighed i denne Sag i Tvivl. Paa den anden Side er det naturligt, at Regeringen havde en helt forskjellig Opfattelse, og ingen vil heller falde paa at dadle den, fordi den, saaledes som Forholdene vare, søgte at sikre sig L. C.s Person. Men at den, uden at der nogen Sinde overgik hende nogen Dom, vedblev at holde hende, Frederik III's Halvsøster, indespærret i et almindeligt Forbryderfængsel i 21 Aar efter, at hendes Mands Død havde gjort hende endog i Regeringens Øjne uskadelig, var en grusom og uværdig Misbrug af Magten, som altid vil skæmme de 2 Kongers Minde, selv om det væsentlig var Dronning Sophie Amalies uforsonlige Had, der var Skyld i denne lange Indespærring. Bortset herfra er dette L. C.s Fangenskab blevet os et af de interessanteste Afsnit i hendes Historie ved den gribende og malende Skildring, hun selv har givet af det i sit saakaldte «Jammersminde». Da dette Skrift nu er kjendt af alle, skal her kun flygtig dets Indhold berøres.

I den første halve Snes Dage af sit Fangenskab beboede L. C. et svinsk og usselt Rum uden Vinduer, men da Forhørene over hende vare til Ende, fik hun et noget bedre Værelse. En Tjenestekvinde var altid hos hende, dels til Opvarthning, dels for at passe paa hende. Hun maatte ikke faa noget at sysle med, ikke engang Naal og Traad. Saa stærk hendes Natur var, blev hun dog i Begyndelsen af Fangenskabet saa overvældet af Indespærringens Kval

og af Sorg, særlig efter at være bleven underrettet om den over Ulfeldt afsagte Dom for Højforræderi, at hun faldt i en haard Sygdom. Hun ventede og haabede at dø, men kom dog efterhaanden til Kræfter igjen, og det viste sig da, at den Krise, hun havde gennemgaaet, og som ogsaa i høj Grad var af aandelig Art, i én Henseende havde medført noget godt: hun havde, støttet af sin Religjøsitet, tilkæmpet sig Resignation og besluttet i Fremtiden at bære sin Skæbne med Standhaftighed, og hun gennemførte virkelig denne Beslutning paa beundringsværdig Maade. Hun stillede sig da ogsaa fra nu af paa en bedre Fod med sine Omgivelser i Fængselet, og herved opnaaede hun dels at faa en og anden Bog til Laans, dels at komme i Besiddelse af nogle tarvelige Redskaber, som hun med stor Opfindsomhed brugte til at arbejde med. Af et Stykke af en Træske dannede hun saaledes ved Hjælp af et Glasskaar et Redskab til at lave Baand paa, en stor Knappenaal brugte hun til at kniple over, af noget Ler formede hun smaa Skaaler og Figurer. Efterhaanden bleve Forholdene imidlertid paa Grund af Opsynets Forsømmelighed saaledes, at hun kunde faa omtrent, hvad hun vilde, for Penge, ja endog vexle Breve med Folk baade i og uden for Slottet. Da Christian V kom paa Tronen, antog man, at han vilde løsgive L. C., men skjønt han havde Medlidenhed med hende, turde han ikke for sin Moder. Imidlertid viste han hende flere Begunstigelser. Han lod hende saaledes faa et Kammer til foruden det, hun i Forvejen havde, og fra 1672 af gav han hende en Aarpenge, hvorfor hun kunde købe, hvad hun vilde. En Del af Pengene anvendte hun til Bogkjøb, og overhovedet var det i særlig Grad litterære Sysler, som fra nu af udfyldte hendes Tid. Hun læste meget, men skrev maaske endnu mere, og man har flere interessante Udarbejdelser af hende fra dette Afsnit af hendes Liv.

Hun havde i det hele altid ført Pennen med Lyst og tillige med ualmindelig Dygtighed. For ikke at tale om hendes mange og store Indlæg i den malmøske Proces har man fra tidligere Aar fra hendes Haand en meget livlig Skildring af hendes Rejse til Danmark i 1656, og hun vides at have nedskrevet udførlige Beretninger om, hvad der hændte hende og Ulfeldt baade under Fangenskabet i Malmø og paa Bornholm. Disse sidste kjendes dog nu ikke. I Blaataarn skrev hun Digte selv paa en Tid, da hun maatte lave sit Blæk af Sod og Øl, men senere tog hun større Opgaver for. I 1673 nedskrev hun saaledes til Brug for en litterær Ven en

Selvbiografi paa Fransk, og senere udarbejdede hun et stort Værk, «Heltinders Pryd», hvis Formaal var at bevise Kvindens Ligestilling med Manden paa alle aandelige Omraader. Uden Sammenligning det mærkeligste af alle hendes Skrifter er dog det førnævnte «Jammersminde», en Skildring af hendes Fængselsliv i Blaataarn. Dette Værk, som udarbejdedes i Fængselet selv, men hvis sidste Del dog vist maa antages at være overarbejdet senere, er nu overalt anerkjendt som en af vor ældre Litteraturs Prydelser. L. C.s Iagttagelse viser sig her saa fin og gjennemtrængende, hendes Fremstilling er, i al sin Jævnhed, saa levende og anskuelig, at man ligesom ser alt, hvad hun skildrer, foregaa for sine Øjne. De plumpe og raa Personer, der færdedes om hende i Fængselet, blive under hendes Pen til en Række interessante, ofte med stort Lune udførte Karakterbilleder, og de smaa Begivenheder, hun oplevede, vinde Betydning, fordi vi se dem i Sammenhæng med hendes Bekymringer og hendes Fornødenheder. Ikke mindst Tiltrækning faar Skriftet ved det Lys, det kaster over hende selv. Det lader enhver af hendes Aands og Sjæls Egenskaber træde frem med en Klarhed og Styrke, som ikke kan ønskes større. Det viser os hendes høje Mod i Ulykken og hendes kraftige Vilje, hendes ypperlige Forstand og hendes trofaste Kjærlighed, men ikke mindre hendes vidt drevne Selvfølelse og hendes heftige Sind, som hun dog stadig vinder mere og mere Magt over, og af alle Enkeltheder udformer der sig til sidst et smukt og fyldigt Billede af et meget stort anlagt og meget haardt prøvet Menneske, som har Krav paa alles Beundring og Medfølelse.

I Febr. 1685 døde Enkedronningen, og hermed var den væsentligste Hindring for L. C.s Frigivelse bortfalden. 19. Maj aabnedes Fængselets Døre for hende. Efter at have tilbragt nogle Maaneder i Husum (ved Kjøbenhavn) hos en Slægting af sin Mand tog hun Bolig paa Maribo Kloster, som Kongen havde bestemt hende til Opholdssted, samtidig med at han havde anvist Midler til hendes standsmæssige Underhold. Her tilbragte hun da, til Dels sammen med sin ældste Datter, der var Enke efter en flamsk Adelsmand, sine sidste 12—13 Aar i Fred og Stilhed, i det hun nærmest udfyldte Tiden med litterære Sysler og med Haandarbejde, hvori hun var en Mester. Et stort, i Silke syet Billede af Christian V, som stammer fra denne Tid, bevares endnu paa Rosenborg. 16. Marts 1698 afsluttedes endelig dette Liv, hvis mærkelige Omskiftelser mellem Lykke og Elendighed, Højhed og Fornedrelse danne en

ualmindelig og fængslende Ramme om en højst ualmindelig Personlighed.

L. C.s Jammers-Minde, 3. Udg. (1885). Danske Saml. 2. R. I. Birket Smith, L. C. Grevinde Ulfeldts Hist. I—II (1879—81). Fridericia, Adelsvældens sidste Dage. *S. Birket Smith.*

Leopoldus, Herman, † 1750, s. Løvenskiold.

Lepel, Carl Helmuth, 1742—1814, Officer, Søn af Major ved Grenaderkorpset Hans Adolph L. til Radegast og Augusta Caroline f. Plessen, var 1762 Fændrik réformé i Livgarden til Fods og blev 1763 Sekondlieutenant, 1764 Premierlieutenant i danske Livregiment, hvorfra han 1765 blev forsat til Livgarden. 1766 udnævntes den for god Tjeneste vel anbefalede L. til Kapitajn i Infanteriet, og han var nu i flere Aar ude af Tjenesten her hjemme, først med Orlov til den fædrene Hjemstavn, Meklenborg, dernæst, fra 1769, for paa russisk Side at deltage i Kampene mod Polakker og Tyrker. 1771 vendte han tilbage og blev ansat ved Kronprinsens Regiment, hvor han 1774 forfremmedes til Major og 1777 naturaliseredes som dansk Adelsmand. 1783 blev han forsat til slesvigske Infanteriregiment, 1790 som Oberstlieutenant (med Anciennitet fra 1788) til Dronningens Livregiment, 1793 som Oberst til 3. jyske Infanteriregiment, 1798 som Chef til Prins Frederiks Regiment, 1802 som Generalmajor og Chef til 1. jyske Infanteriregiment. 1805 under Troppekongregationen til Holsten kommanderede L. Brigade i 3. Division. Under Revuen det følgende Aar for Kronprinsen viste Regimentet sig som det sletteste; L. fik en Reprimande og efter Ansøgning Afsked som Regimentschef. Han fik dog Vente- penge og forblev staaende i Armeens Detail som Generalmajor, og Afskedsansøgningen skyldes maaske lige saa meget den Omstændighed, at L. Aaret i Forvejen ved Broderens, Kammerherre Frederik Diderik Joachim L.s, Død havde arvet dennes talrige Godser, Dobbin, Hütten m. fl., i Meklenborg. L. døde i Marts 1814.

S. A. Sørensen.

Lerche, Christian Greve, 1692—1757, Overkrigssekretær, Godsejer, Søn af nedennævnte Gehejmerraad Vincents L., var født 15. Juni 1692. Han blev altsaa voksen, da Danmark udvikledes i den store nordiske Krig, og det var derfor naturligt, at han valgte Soldaterstanden. Som Søn af en rig og ved Hove velset Slægt gjorde han hurtig Karriere. I Slaget ved Gadebusch (20. Dec. 1712) var han Generaladjutant hos Hærens øverstbefalende, General Scholten,

og blev derefter Kapitajn i Fodgarden, men 1716 skiftede han Vaaben og blev forsat til holstenske Rytterregiment som Oberstlieutenant. Strax efter Fredslutningen 1720 tog han Afsked med Obersts Karakter for at uddanne sig videre i fremmede Hære og skal bl. a. have tjent paa Sicilien. I den danske Hær kom han dog ikke mere til at beklæde nogen aktiv Stilling, men tog siden i en lang Aarrække Del i dens Styrelse. 1731 blev han nemlig titulær Generalmajor og Deputeret i Landetatens Generalkommissariat, og efter 1739 at være forfremmet til Generallieutenant udnævntes han kort efter Frederik V's Tronbestigelse 1746 til General til Hest og Overkrigssekretær. 1753 tog han Afsked af Helbredshensyn. L.s Virksomhed som Hærstyrelsens første Embedsmand er bleven meget strængt bedømt, og naar man har sagt, at han hverken indførte noget nyt eller holdt det gamle paa Fode med Kraft, er dette ikke helt ugrundet. Men ganske at ville bryde Staven over L.s Embedsførelse paa Grund af den i flere Henseender maadelige Tilstand, hvori det viste sig, at Hæren var under den i Anledning af Syvaarskrigen foretagne Mobilisering (1758—63), gaar ikke an. Hans Forgænger Numsen ligesom hans Efterfølgere Schulenburg og særlig C. V. Ahlefeldt (I, 131) bære deres Del af Ansvar, og det maa derhos betænkes, at Hærstyrelsen hele Tiden havde at kæmpe med økonomiske Vanskeligheder og med de Paavirkninger, som Kongen var underkastet fra udenforstaaende. Til at modstaa disse sidste hørte en vidt skuende og kraftig Personlighed som Løvenørn (Numsens Forgænger). Men selv om L. ikke var dette, maa han dog sikkert karakteriseres som en samvittighedsfuld og fornuftig Embedsmand. — Han skrev meget slet tysk, som dog var Hærens Forretningssprog den Gang. — 1734 var L. bleven Ridder af Danebrog, 1748 af Elefanten, 1750 af l'union parfaite; 1752 havde han faaet Rang med Gehejmeraader i Konseillet.

Ved Arv og heldige Godshandeler var L. bleven en meget rig Mand. Allerede 1735 havde Faderen overladt ham sine jyske Gaarde Rugaard, Lerchenfeld og Hessel; 1742 arvede han Baroniet Rosendal i Norge; men i Løbet af faa Aar solgte han alle disse Ejendomme for at erhverve andre paa Sjælland. 1742 købte han Østrupgaard med saa at sige hele det daværende Kalundborg Amt: 7 Herregaarde, 13 Kirker, store Skove osv., i alt henimod 4400 Tdr. Hartkorn. Kun ét af Landets Grevskaber (Frijsenborg) kunde maale sig med dette Gods, og 1751 blev L. da ogsaa optagen i Greve-

standen. Han oprettede dog intet Lensgrevskab, som, da L. ikke havde Livsarvinger, efter hans Død vilde falde til Kronen, men et Stamhus, til hvilket andre Linjer af den Lercheske Slægt fik Successionsret. Paa Hovedsædet, som han gav Navnet Lerchenborg, byggede han en pragtfuld Hovedbygning og anlagde en tilsvarende Park, ligesom han i det hele paa Godset foretog omfattende Byggearbejder og andre Forbedringer. I Kjøbenhavn byggede L. sig et Palais paa Slotsholmen (en af de nuværende Ministerialbygninger). Fra Faderen havde han arvet en betydelig Bogsamling, men ikke den tilsvarende litterære Interesse, saa at han solgte hele Samlingen for «Røverkjøb» til Gehejmeraad W. A. v. d. Osten. En stor Del deraf findes nu i det store kongelige Bibliothek.

Gift 22. Dec. 1744 med Amalie Margrethe Christiane Caroline Grevinde Leiningen-Westerburg (f. 29. Juni 1713 † 8. Juli 1800), Datter af Georg Carl Ludvig Rigs greve L.-W. og Margrethe f. Komtesse Danneskjold-Laurwigen. Hun blev 1753 Dame de l'union parfaite. Han døde 6. Dec. 1757.

Danske Herregaarde II: Lerchenborg. Hist. Tidsskr. IV, 287 f.

H. W. Harbou.

Lerche, Christian Cornelius Greve, 1770—1852, Amtmand, var en Søn af Gehejmeraad Georg Flemming L. til Stamhuset Lerchenborg (f. 9. Febr. 1735 † 23. Okt. 1804) og Hedevig Cathrine f. v. Krogh (f. 3. Febr. 1739 † 6. Okt. 1818). Han fødtes 2. Sept. 1770 i Kjøbenhavn, blev 1785 privat dimitteret til Universitetet, 1789 juridisk Kandidat, var derefter indtil 1797 Avskultant i Rente-kammeret og 1808—11 Amtmand over Holbæk Amt, men maatte af Hensyn til sine Landejendomme opgive denne Stilling, som han efter Kongens Ønske havde overtaget. 1818 blev han, der under Krigen paa forskjellige Maader havde vist sin patriotiske Offerberedvillighed, optaget i den danske Grevestand og fik Stamhuset Lerchenborg m. v., hvis Besiddelse han 1804 havde tiltraadt, oprettet til et Lensgrevskab. 1832 var han Medlem af de 35 «oplyste Mænds» Forsamling og 1835—46 Medlem af de forskjellige Stænderforsamlinger for Østifterne. 1789 blev han Kammerjunker, 1803 Kammerherre, 1844 Gehejmekonferensraad, 1840 Kommandør og 1846 Storkors af Dannebrogordenen. Med stor Dygtighed tog han sig af sine omfattende Landejendomme og viste overhovedet en levende Interesse for alle Landbruget vedrørende Forhold, hvilket bl. a. lagde sig for Dagen i forskellige Bidrag til landøkonomiske

Skrifter. Han døde paa Lerchenborg 26. April 1852. Han blev gift 1. (26. Juni 1790) med Ulrikke Sophie v. Levetzow (f. 12. Avg. 1771 † 3. Febr. 1803), en Datter af nedennævnte Gehejmekonferensraad Heinrich v. L., 2. (3. Okt. 1807) med Wilhelmine Dorothea Cathrine v. Krogh (f. 16. Juni 1788 † 9. Nov. 1848), en Datter af Gehejmekonferensraad Frederik Ferdinand v. K. (IX, 512).

Erslew, Forf. Lex.

G. Kringelbach.

Lerche, Cornelius Pedersen, 1615—81, Stiftamtmand. Borgmester i Nyborg Mads Lerches Enke, Sidsel Knudsdatter, havde i sit 2. Ægteskab med den rige Borgmester og Tolder sammesteds Peder Nielsen flere Sønner, der alle kaldte sig Lerche, og af hvilke den yngste, Cornelius, fødtes 31. Okt. 1615. Han blev 1633 Student fra Sorø og studerede flere Aar ved udenlandske Universiteter, bl. a. i Leiden, hvor han udgav et lille Skrift af folkeretligt Indhold, vendte hjem 1642 og fik kongeligt Tilsagn om en Plads i tyske Kancelli, naar han ved yderligere Rejser havde fuldendt sin Uddannelse, især i Sprog. Efter 3 Aars Forløb, som han til Dels synes at have tilbragt i Spanien, opnaaede han 1645 et Sekretærembede i bemeldte Kancelli. 1. Avg. 1647 ægtede han en Datter af Dr. med. Jørgen Fuiren (V, 490), Søster F., der døde 4. Nov. 1648, knap 21 Aar gammel. Fra 1650—53 fungerede L. som Resident ved Hoffet i Madrid og blev, vistnok ved sin Hjemkomst, kongl. Raad, i hvilken Egenskab han til Universitetets Ærgrelse skaffede sig Kongebrev paa at nyde Gang og Sæde som Doktor, altsaa over Professorerne. 1657 giftede han sig med Anne Kirstine Friis († i Madrid i Okt. 1659), Enke efter hans 1. Hustrus Broder Diderik Fuiren og Datter af Borgmester Henrik F. i Kjøbenhavn. Aaret efter gik han som Envoyé til Spanien, hvorfra han dog alt 1662 kaldtes hjem, maaske for atter at gjøre Tjeneste i tyske Kancelli. Imidlertid var han 1660 bleven nobiliteret. 1670 udnævntes L. til Kancelliraad og 1671 til Etatsraad, men Aaret efter gik han som Stiftamtmand over Laaland og Falster ud af Centraladministrationen, og det vistnok efter eget Ønske, da han i Laaland havde tilkjøbt sig betydeligt Jordegods, Nielstrup (1664), Aasmarke (1667) og Bramslykke; dog fungerede han endnu 1674 som Assessor i Statskollegiet. Paa Nielstrup, hvor L. synes til Stadighed at have boet, og hvor Christian V 1678 gjorde ham den Ære at overnatte, døde han 3. Jan. 1681, efterladende sig en Enke, Sidsel Grubbe (f. 6. April 1648, gift 23. Juni 1665), Datter af Jacob Knudsen G.

til Røgle og Hilleborg Daa; hun ægtede 1682 Oberst Johan Diderik v. Wetberg til Østrupgaard og døde 2. Maj 1716. Om L.s personlige Egenskaber vides næsten intet; Præsten Rhode, der kalder ham «denne af Gud med stor Forstand begavede Mand», fortæller, at hans Mundheld var: «Jeg klipper mit Skjæg, at I skal ikke trække mig om, ligesom I ville». At han havde litterære Interesser, derom vidner den betydelige Bogsamling, han efterlod sig, og som han i Spanien havde forøget med kostbare spanske og arabiske Manuskripter. Ved sin Datter Søster L. blev han Stamfader til den grevelige Slægt Knuth (s. IX, 298), hvis Grevskab funderedes paa L.s Ejendomme.

Wad, Om E. C. Knuth og Søster Lerche S. 14 f. Danske Herregaarde XVIII: Knuthenborg. G. L. Wad.

Lerche, Johanne Juliane Camilla, f. 1838, Skuespillerinde. Frk. C. L., som er en Datter af Guldsmeddemester Johan Peter L. (f. 15. Okt. 1808 † 6. Febr. 1882) og Marie f. Jæger (f. 30. Juni 1808 † 9. Sept. 1863), fødtes i Kjøbenhavn 10. Sept. 1838 og debuterede paa det kongl. Theater 14. Febr. 1855 som Juliette i «Prinsessen af Taranto», men trak sig strax tilbage for at forberede sig ordentlig til Scenen og gik til Kasino, hvor hun optraadte første Gang 7. Okt. 1858 som Isabella i «God rolig Nat, Hr. Pantalon». I en Række af Aar spillede hun her et meget omfattende Repertoire og var Scenen til fortræffelig Nytte, først og fremmest som Karakterskuespillerinde, senere i det ældre Rollefag. Ved Begyndelsen af Sæsonen 1884—85 drog hun med Direktør Th. Andersen til Dagmartheatret og optraadte her sidste Gang 30. Maj 1894 som Provstinde Hansen i «I Sommerferien». Blandt hendes mange Roller kan fremhæves: Catharina i «Hun skal tæmmes», Louise i «Froufrou», Fru Martin i «Inden Døre», Generalinden i «Grøns Fødselsdag», Fru Selby i «Et Sølvbryllup» og Madame Raquin i «Therese Raquin». Edgar Collin.

Lerche, Knud Madsen, 1593—1666, Præst, født 8. Febr. 1593 i Nyborg, hvor hans Fader, Mads L. († 1608), da var Raadmand og senere blev Borgmester; Moderen, Sidsel Knudsdatter († 1648), blev i et senere Ægteskab Moder til ovfr. nævnte Stiftamtmand Cornelius L. Blev 1613 Student fra sin Fødebys Latin-skole; efter fuldførte theologiske Studeringer i Kjøbenhavn rejste han udenlands og vides saaledes 1616 at have opholdt sig i Wittenberg; skal en kort Tid have været Rektor i Landskrone, inden

han 1618 blev Sognepræst i Nysted, i hvilket Embede han virkede til sin Død 1666, efter siden 1650 at have haft en Søn til Kapellan. 1619 tog han Magistergraden og blev Provst 1623. Skjønt hans Forfattervirksomhed indskrænkede sig til et Par Ligtaler, blev han anset for en af sin Tids mest fremragende gejstlige, hvilket bl. a. viste sig ved, at han 1660 valgtes til deputeret for den laaland-falsterske Gejstlighed; som saadan gav han Møde paa Rigsdagen i Kjøbenhavn. Gift med Sidsel Antoniusdatter Bathe († 1653).

Wiberg, Alm. Præstehist. II, 488. Rhode, Saml. t. Laalands og Falsters Hist., ved Friis, I, 380 f. Vilh. Bang.

Lerche, Peder Pedersen, 1613—83, Godsejer, ældre Helbroder til ovfr. anførte Cornelius Pedersen I., født i Nyborg, blev i en ung Alder Kjøbmand i Odense, hvor han 1642 ægtede Handelsmanden Knud Lauridsens barnløse Enke, Anne Hasebard (f. 3. Maj 1603 † 10. Nov. 1658), Datter af Livlægen Jacob H. (VII, 122). Han blev snart en af Byens anseteste Borgere og valgtes 1646 til Raadmand; men hvad enten han nu søgte en større Virkekreds for sine Evner, eller kun hans Familieforhold bevægede ham til at forlade Odense, saa erhvervede han 1664 kongl. Afskedigelse fra sin Raadmandspost med Tilsagn om Fritagelse for alle borgerlige Bestillinger, i hvilken Kjøbstad han saa vilde nedsætte sig, og flyttede 1665 efter en prægtig Afskedsfest «som et Bryllup» til Kjøbenhavn. Her fra havde han hentet sin 2. Hustru, Borgmester Peder Pedersens Datter Sophie Pedersdatter, der døde 4. Dec. 1663 efter et kortvarigt Ægteskab, og faa Uger efter sin Afrejse fra Fyn holdt han 4. Juli 1665 Bryllup med Præsident Hans Nansen den ældres Datter Dorthe (f. 29. Jan. 1633 † 20. Maj 1675), Enke efter Borgmester i Kjøbenhavn Find Nielsen, efter hvem L. opkaldte sin eneste efterlevende Søn Vincents. — Ved hans Rigdom, hans gode Forbindelser og vel ogsaa ved hans Indsigter aabnedes Embedsvejen for L., der 1670 udnævntes til Assessor i Admiralitetet og Kommercekollegiet, hvormed han senest fra 1671 forbandt Embedet som Assessor i Højesteret. I det 1671 oprettede vestindiske Handelskompagni var han Direktør. I Kjøbenhavn ejede L. flere Gaarde, og 1670 lod han sig for en Fordring paa o. 7700 Rdl. indføre i Rygaard i Fyn, hvortil han senere købte Brudager og Frørup Kirker m. m. 1679 optoges han i Adelstanden. L. døde i Kjøbenhavn Nytaarsdag 1683.

Danske Herregaarde III: Rygaard. Saml. t. Fyens Hist. og Topogr. IX, 266 f. G. L. Wad.

Lerche, Vincents, 1666—1742, Hofembedsmand, Godsejer, var Søn af ovennævnte Assessor i Højesteret Peder Pedersen I. og blev født 4. April 1666. I sin Ungdom maa han have lagt sig efter Arkitekturen, da han senere, efter Lambert v. Havens Død 1695, anvendtes som tilsynshavende ved Kongens Bygningsarbejder og, efter hvad der meldes, selv skal have gjort arkitektoniske Tegninger. Han blev Kammerjunker hos Christian V, og i 1683 tilfaldt ham det af Faderen erigerede Stamhus Rygaard. Samtidig dermed sad han inde med Pantebrev paa Herregaarden Mattrup i Jylland (afhændet 1685). 1687 oprettede han af nogle Bøndergaarde og en Del Strøgods en komplet Herregaard, Vormarksgaard, som han 1694 solgte og samtidig dermed Rygaard. 1714 købte han derefter Hovedgaarden Frydendal i Holbæk Amt og 1719 Rugaard i Aarhus Stift. Frydendal solgte han faa Aar efter, Rugaard afstod han flere Aar før sin Død tillige med sine 2 andre jyske Gaarde Lerchenfeld og Hessel til sin Søn Christian (s. ovfr.). I Kjøbenhavn ejede han en prægtig Gaard. Han var en af Direktørerne for «de fattiges Væsen» og Medlem af Direktionen for Silkehuset og for Børnehuset paa Christianshavn.

Under alle foran nævnte Kjøb og Salg af Godser var han imidlertid fra Kammerjunker stegen til Etatsraad og Ordenssekretær (1690), og s. A. giftede han sig med Cathrine Hedevig Wibe (f. 20. Okt. 1669 † 23. Okt. 1731), Datter af Gehejmeraad Michael W. og Margrethe Reimer, og blev ved hende Fader til 12 Børn, af hvilke de 11 døde som smaa. Snart efter blev han Ceremonimester, derpaa Gehejmeraad (1717). 1726 forfremmedes han til Overceremonimester; 1731 blev han Elefantridder; desuden var han (siden 1709) Dannebrogssridder og fik i Christian VI's Tid Ordenen de l'union parfaite. Som Ceremoni- og Overceremonimester skal han have været i høj Grad smaalig og pedantisk i alle Etikettesager; han efterlod sig 5 tykke Bind «Ceremonialia» (deponerede i Rigsarkivet). Med Storkansleren Holstein og dennes mægtige Familie stod han ikke paa den bedste Fod, men var maaske netop derfor Frederik IV velbehagelig. Om hans Virksomhed som bygningskyndig vides der til Dato kun lidt, og denne Virksomhed bestod nok nærmest i paa Kongens Vegne at have «Overtilsyn» med, hvad de virkelige Bygmestre udrettede. Et saadant Overtilsyn havde han saaledes med de offentlige Bygninger, som gjenopførtes efter Kjøbenhavns Brand 1728, særlig (tillige med Biskop Christen Worm) ved Opførelsen af Trinitatis, Petri og Frue Kirke. Om det, som Pontoppidan melder, har

sin Rigtighed, at L. selv havde «inventeret» Tegningen til Frue Taarn og Spir — som endelig blev fuldført i Dec. 1744 —, maa indtil videre staa hen. Endnu skal anføres, at L. havde Sans for Videnskab og Litteratur; han samlede sig et stort og godt Bibliothek og gjorde sig fortjent ved at lade tage en Afskrift af Resens «Atlas» (efter Originalen, som brændte 1728 paa Universitetsbibliotheket), men denne fuldstændige Afskrift forgik ved Slotsbranden 1794. — L. døde i Kjøbenhavn 28. Juli 1742.

Danske Herregaarde III: Rygaard; V: Rugaard. Werlauff, Efterr. om det st. kgl. Bibl., 2. Udg., S. 176. 219. *F. J. Meier.*

Leschly, Jens, 1759—1843, Officer, fødtes 13. Juli 1759 i Frederiksstad i Norge og var Søn af Tolder Ernst Melchior L. (f. 8. Dec. 1712 † 10. Marts 1793) og dennes 2. Hustru, Anne Thue, f. Blix. L. indtraadte i sit 16. Aar i det militære Institut i Christiania og afgik der fra 1780 med Medaillen «For Flid og Dyd» som Sekondlieutenant i søndenfjældske Infanteriregiment. Under Felttoget 1788 mod Sverige, da L. var Adjudant hos General Mansbach, fik Landgreve Carl af Hessen Interesse for ham og bevirkede, at L. 1789 blev Premierlieutenant i slesvigske Infanteriregiment og derefter Adjudant hos Landgreven. Men kort efter blev han indkommanderet paa Binzers Generalstabsskole (II, 278), og allerede 1791 blev han Kapitajn, «fordi han med god Nytte har frekventeret de militære Undervisninger i Kiel». 1799 blev han Chef for det nyoprettede Grenaderjægerkompagni i Altona. Under Rustningerne i Vinteren 1800—1 var han paa Helgoland for at holde Øje med de engelske Flaadebevægelser. 29. Marts 1801 var L. i Teten af de danske Tropper, som besatte Hamborg; s. D. afgik han til Kjøbenhavn med Melding om det passerede. Under de paafølgende Aars urolige Forhold ved Danmarks Sydgrænse var L., som blev Major 1805, paa sin fremskudte Post i Altona Kronprins Frederiks Tillidsmand, bl. a. i Forholdet til den saarede preussiske General Hertugen af Brunsvig, der var flygtet til Ottensen og døde her 11. Nov. 1806.

Efter at have været paa Kystvagt i Wagrien fik L. i 1813 som Oberstlieutenant Kommandoen over holstenske Skarpskyttekorpsets 1. Bataillon, der hørte til Observationskorpset ved Elben og senere til det Auxiliærkorps, som under Frederik af Hessen blev underlagt Davout. Under Lallemand rykkede L. ind i Meklenborg; og da det dansk-franske Korps gik tilbage, dannede L. Arrieregarden for

den Kolonne, som marcherede til Lybek. Her forblev L. i de 3 Maaneder, medens Ratzeburg og Steckenitz-Stillingen holdtes. Under Retræten til Ejderen hørte L. atter til Bagtravet. Dette blev 7. Dec. indhentet af Svenskerne ved Bornhoved. L., der med Jærnhand holdt sit overanstrengte Mandskab sammen, afviste paa kort Afstand et Par Rytterangreb og afsluttede Kampen ved at tilføje de fra Landsbyen tilbagesusende svenske Husarer store Tab. Ved Sehested 10. Dec. dækkede L. Auxiliærkorpsets Flanke og Ryg og dannede efter Kampen paa ny Arrieregarden, som først efter Midnat afmarcherede til Rensborg. Paa Grund af hans Færd under Felttoget kaldte Frederik af Hessen ham «Ridderen uden Frygt og Lyde». — 1814 blev L. Oberst (med Anciennitet fra 1810), 1817 Kommandør for lauenborgske Jægerkorps i Kiel, 1822 Chef for Dronningens Livregiment i Glückstadt, 1826 Kommandør og 1829 Storkors af Danebrog, 1831 Generalmajor. 1840 fik han efter Ansøgning Afsked som Generallieutenant. Han boede i Glückstadt til sin Død, 20. Dec. 1843. Han var ugift.

Medd. fra Krigsark. Thaarup, Fædrenelandsk Nekrolog 1843. *Lesser.*

Leth, Albert, 1795—1849, Præst, Søn af Godsinspektør og Gaardejer Peder L. og Kirsten f. Rasmussen, er født 26. Dec. 1795 paa Gaarden Klarskov i Marslev Sogn i Fyn. Han blev 1813 dimmitteret fra Odense Skole, tog 1818 theologisk Embedsexamen og blev s. A. Adjunkt ved Latinskolen i Nyborg, 1823 Kateket i Ærøskjøbing og 1830 resid. Kapellan ved Ribe Domkirke og Sognepræst i Sem, hvorfra han 1837 forflyttedes til Middelfart og Kavslunde. 1847 valgtes han til Stænderdeputeret for Østifternes 7. Kjøbstadsdistrikt og mødte i den sidste Stænderforsamling 1848. Derefter valgtes han i Odense Amts 5. Valgdistrikt, Middelfart, til Medlem af den grundlovgivende Rigsdag, hvor han regnedes til venstre Side. Han døde i Middelfart 9. Okt. 1849. Han ægtede 1820 Mathea Christiane Eilschou (f. 1793 † 1874), Datter af Sæbesyder A. E. — L. hørte til Grundtvigs Disciple; han var en begavet Mand med et varmt Hjærte; i hans Ligtale blev der sagt om ham, at medens andre maatte kæmpe med Egenkærligheden, maatte han kæmpe med Kjærligheden, at den ikke skulde blive til Svaghed. En Del enkelte Prædikener saa vel som Samlinger af saadanne vise, at han har været en meget veltalende Mand. Hans «Kristelig Huspostil» (2 Bind, 1843) udkom i 3. Oplag (1855) og blev oversat paa Svensk.

Selmer, Nekrolog. Saml. II, 541 ff. Erslew, Forf. Lex.

L. Koch.

Leth, Albert Emil, 1822—84, Skolemand, Søn af Landfysikus Christian L. (Broder til foregaaende) og Josephine Petrine f. Jansen, født i Kongens Lyngby 23. Nov. 1822, blev Student fra Metropolitanskolen 1840 og tog 1846 theologisk Attestats. Efter i nogen Tid at have været Huslærer modtog han halv modstræbende 1847 en Adjunktplads paa Herlufsholm. Som Lærer var L. livfuld og hans Undervisning fængslende; men hans sjældne Evner som Pædagog var det især, der gjorde ham til en Pryd og udmærket Støtte for Opdragelsesanstalten, og det navnlig efter at han 1855 var bleven Inspektør (fra 1858 med Titel af Overlærer) og derved var bragt endnu nøjere i Forhold til Skolens Disciple. Den af Naturen tungsindige Mand glemte ved Drengenes muntre Færden sine legemlige og sjælelige Plager, og Disciplene mærkede, at de i L. havde en Lærer og Opdrager, til hvem de kunde henvende sig, sikre paa at finde Forstaaelse. L. var født Børneven; hans Retfærdighedsfølelse, hans faste Vilje, hans Kjærlighed til Børnene, hans Lune, hans Omhu for de syge, alt dette vandt ham talrige og hengivne Venner. Først efter en Menneskealders velsignelsesrige Virksomhed nødte tiltagende Svagelighed ham til at tage sin Afsked 1881 og flytte til Kjøbenhavn; 1883 købte han en Villa i Hobro, hvor han døde ugift 20. Juni 1884. I nogle Skoleprogrammer har L. udtalt sig om Undervisningsspørgsmaal, og 1865 leverede han en fortræffelig Fortsættelse af H. B. Melchior's «Histor. Efterretn. om Herlufsholm».

Erslew, Forf. Lex. Til Minde om A. L. (1884). Dagbladet 1884, Nr. 249. Højskolebladet 1885, Nr. 33. *G. L. Wad.*

Leth, Andreas Peter Martin, f. 1822, Præst, er en Søn af ovennævnte Præst Albert L. Han blev født 1. Febr. 1822 i Nyborg, hvor hans Fader den Gang var Adjunkt, og 1838 dimitteret fra Ribe Skole. Efter en Tid at have studeret Filologi vendte han sig til Theologien, og 1843 blev han theologisk Kandidat. Da Attestatsen var overstaaet, blev han Forstander for en privat Drengeskole i Middelfart, hvor hans Fader da var Præst, men allerede 1845 blev han Adjunkt i Ribe. 1850 blev han valgt til Diakon i Aabenraa, 1852 til Kompastor sammesteds; 1863 blev han Sognepræst i Ulsø og Øster Egede paa Sjælland, 1870 forflyttedes han til Middelfart, hvor han virkede til 1895. Nu har han taget Bolig ved Hellerup. A. L. er en af Danmarks mest veltalende Præster, og han har overalt, hvor han har haft sin Gjerning, samlet store Skarer om sin Prædikestol. I kirkelig Henseende har han sluttet sig til

Grundtvig, og navnlig have de kirkelige Frihedskrav, der ere udgaaede fra den grundtvigske Retning, i ham haft en begejstret Talsmand. I Begyndelsen af 1881 rejste han rundt i Landet og holdt Møder for at vække Deltagelse for et Arbejde, der skulde gaa ud paa en Fortsættelse af den kirkelige Frihedsbevægelse, som havde givet sig Udslag i Lovene om Sognebaandsløsning og Valgmenigheder og i Ophævelsen af Daabs- og Konfirmationstvangen. Den nærmeste Frugt af hans Rejser var det store Møde paa Askov (Avg. 1881), som vedtog den saakaldte Askovadresse, og da denne blev angreben fra flere Sider, værgede L. den med Mund og Pen. Foruden ved mindre Bidrag til vore kirkelige Blade har han gjort sig fortjent ved et Tillæg til den Pontoppidanske Salmebog, beregnet paa sønderjyske Menigheder (Tønder 1866), og ved opbyggelige Udlæggelser af Johannes-Evangeliet (1883) og Galaterbrevet (1885). — 1846 ægtede han Margrethe Regine Thorup, Datter af Rektor P. N. T. i Ribe.

V. Birkedal, Personlige Oplevelser II, 208 f. Erslew, Forf. Lex. Elvius, Danmarks Præstehist. 1869—84 S. 353. *Fr. Nielsen.*

Leth, Christian Langemach, 1701—64, Præst, Sønesøn af ndfr. anførte Konfessionarius Hans L. († 1688) og Søn af Sognepræst i Store Heddinge, Mag. Jørgen L. († 1713) og Judithe f. Langemach († 1759), blev født i Store Heddinge 20. Avg. 1701. I sit 12. Aar mistede han sin Fader, men Eftermanden, Bagge Nielsen, ægtede hans Moder, og efter endt Undervisning i Hjemmet blev han sendt til Frederiksborg Skole, hvorfra han dimitteredes 1719 sammen med sin Hjærtensven Henrik Gerner (V, 612). I 5 Aar laa han paa Borchs Kollegium (1721—26) og var bekjendt som en fortrinlig Latinist og stor Disputator. Derefter var han Huslærer i adskillige Familier, bl. a. hos Grev F. A. Danneskjold-Laurwigen. Han var fra Ungdommen af en ivrig Pietist, og efter at hans nævnte Skolekammerat var kommen som Præst til Norge, længtes han ogsaa did. 1732 blev han af Grev Danneskjold kaldet til Sognepræst i Sandeherreds Præstegjæld i Lavrviks Provsti, nær ved Vennens Virkekreds, og særlig ved L.s Arbejde begyndte nu en stærk religiøs Opvækkelse, der bredte sig vidt i disse Egne. Det var umuligt, at ikke Regeringen maatte blive opmærksom herpaa. L. var fuldt ud en Præst efter Christian VI's Hjærte, og en større Stilling maatte findes for ham. Da H. Mossin, Pietismens bitreste Fjende, blev forflyttet fra Trinitatis til Nicolai Kirke i Kjøbenhavn

i Foraaret 1736, blev L. samme Dag kaldet til hans Eftermand som Sognepræst i Trinitatis Kirke og samtidig udnævnt til Professor catecheseos, der jævnsides med de ordinære theologiske Professorer skulde tage Del i Censuren. Som det følgevigtigste Skridt, L. i denne Egenskab har foretaget, maa nævnes, at Pontoppidans «Forklaring» ved hans «Imprimatur» har faaet Livskraft; ellers var denne Lærebog maaske vanskelig kommen ud. Litterært gjorde han sig ellers ikke bekjendt; men som en af Pietismens Førere har han upaatvivlelig i det stille øvet en meget stor Indflydelse, der ikke mindst gjorde sig gjældende ved talrige Embedsbesættelser. At Vennen Gerner blev Stiftsprovst i Kjøbenhavn, skyldtes saaledes ham. Hans Helbred var stadig svagt; den herrnhutisksindede Fred. Boye (II, 572) var fra 1750 til sin Død 1759 personlig Medhjælper hos ham. L. døde 19. Avg. 1764. Han var 3 Gange gift: 1. (1733) med Dorothea Sophie f. Mørk († 1739); 2. (1740) med Charlotte Margrethe f. Hübsch († 1752); 3. (1753) med Christine f. Estenberg.

Danske Saml. IV, 106. H. Gerners Vita et Fata S. 5 ff. Worm, Lex. ov. lærde Mænd. Helveg, Den danske Kirkes Hist. eft. Reform., 2. Udg., II.

A. Jantzen.

Leth, Gros Mikkelsen, 1695—1762, Præst, blev født 30. Juli 1694 i Nykjøbing paa Falster; Faderen, Mikkil Grotsen L., blev senere Byfoged i Stege; Moderen hed Cæcilie Wegner. 1713 blev han Student fra Nykjøbing og gjorde sig snart bekjendt ved sin Begavelse, men forlod af en eller anden Grund Kjøbenhavn uden at have taget Attestats, blev først Huslærer paa Endrupholm i Jylland og 1718 Hører i Viborg; som saadan tog han 1719 theologisk Examen, og efter i nogle Aar at have været Hovmester hos den meget formaaende Oversekretær C. Møinichen blev han 1729 Sognepræst i Stadager og Nørrekirkeby paa Falster. Han, som hele sit Liv forblev ugift, blev snart kjendt som en ualmindelig dygtig og nidkjær Præst; men, var han end yndet af de fleste, havde han dog ogsaa mange Modstandere, som søgte at komme ham til Livs. De mange Chikanerier, han var Gjenstand for, bragte ham endelig til at forløbe sig i den Grad, at han fra Prædikestolen offentlig bandsatte en af sine Avindsmænd. Følgen heraf blev, at han 1744 ved kongelig Befaling blev afsat. Skjønt der snart efter blev tilbudt ham 2 andre Kald, vilde han ikke modtage noget af dem, men rejste kort efter til Holland. Her vilde han søge at bringe Enighed til Veje mellem de mange kirkelige Partier og samle dem

paa ét fælles kristeligt Grundlag; men det oversteg hans Kræfter. At han i Aarenes Løb er blevet ikke saa lidt skjørhovedet, fremlyser af et Brev, han 1759 sendte til Kjøbenhavns Universitet med Redegjørelse for de Meninger, han var kommen til, og af hvilke nogle unægtelig vare højst absurde, som at Ægteskaber mellem Fader og Datter, mellem Moder og Søn kunde være ikke alene tilladelige, men hellige. I denne Skrivelse antydede han, at han en Gang havde forsøgt at sulte sig ihjel, men efter 9 Dages Forløb var bleven tvungen til at opgive det. Ogsaa fra et senere Fasteforsøg slap han levende, efter at han i 27 Dage kun havde nydt Isopvand; men endelig lykkedes det ham i Leiden, hvor han i adskillige Aar havde opholdt sig, 6. Maj 1762 at finde Hungersdøden efter i 50 Dage intet andet at have nydt end hver Dag et Glas Regnvand.

I. Barfod, Den falsterske Gejstligheds Personalhist. II, 125 ff. Worm, Lex. ov. lærde Mænd. *Vilh. Bang.*

Leth, Hans, 1625—88, Præst, er født 8. Febr. 1625 og Søn af Søren Nielsen L., Præst i Vegerslev og Villersø i Aarhus Stift. Moderen hed Karen Svendsdatter. 1636 kom han i Grenaa Skole og 1640 i Kjøbenhavns Frue Skole, hvorfra han blev Student 1645. Efter at have afsluttet sine theologiske Studier var han en kort Tid Hører i Sorø Skole og derefter nogle Aar Hovmester for Falk Gjoes Børn paa Hvidkilde. 1652 blev han Rektor i Sorø, hvor han tog Magistergraden 1653. 1656 udnævntes han til Præst i Ringe og Herring paa Fyn. Under Svenskekrigen blev han 1658 udjaget af Præstegaarden og maatte med sin Familie ved Vintertid søge Tilhold i en nærliggende Skov, indtil det nogle Dage efter lykkedes dem at naa ind til Assens. Først efter Fredslutningen kom de tilbage til den udplyndrede Præstegaard. Da Frederik III havde hørt om de store Trængsler, I. havde gennemgaaet, kaldte han ham til Hove, og da han fandt Behag i hans Prædiken, udnævnte han ham 1668 til Konfessionarius og første Hofpræst. Denne Stilling beholdt han ogsaa under Christian V, hvem han maatte følge paa hans Rejser, ogsaa til Løjren foran Wismar, hvor han 1675 holdt Takkeprædiken efter Fæstningens Indtagelse. S. A. blev han Dr. theol. og 1685 Konsistorialraad. I Forbindelse med fremragende gejstlige maatte han ofte afgive Kommissionsbetænkninger om kirkelige Sager, især om de Friheder, der kunde indrømmes andre Trossamfund. Han var streng orthodox og lod sig stærkt paavirke af

Biskop H. Bagger. De foresloge iblandt andet, at man skulde gjenoptage Bestemmelserne fra Frederik II's Tid om, at alle fremmede, som vilde nedsætte sig i Landet, skulde overhøres i den danske Kirkes symbolske Bøger, og de gik endog saa vidt, at de vilde have Konkordieformelen optaget som Lærenorm. Til Griffenfeld stod han i et spændt Forhold, særlig var han misfornøjet med hans Besættelse af Præsteembederne og arbejdede paa at faa oprettet et Præsteseminarium som Modvægt derimod. Han var Skoleherre for Frederiksborg Skole, som han omfattede med stor Forkjærlighed. Han værnede om dens gamle Særrettigheder, ophjalp dens økonomiske Tilstand, og igjennem en ny tidssvarende Omordning sikrede han dens Fremtid. I det hele taget var Skolevæsenet særlig Gjenstand for hans Omsorg, og han lagde et godt Ord ind for de smaa Latinskoler, hvis Nedlæggelse han forhindrede ved at henvise til de dygtige Mænd, der vare udgaaede fra dem.

19. Avg. 1688 prædikede han sidste Gang for de kongelige Herskaber, siddende paa Grund af Svaghed i en Stol. Pludselig blev han ramt af et Slag og sluttede sin Prædiken med Ordene: «Velsignet være Kirken, velsignet være Fædrelandet, velsignet være Kongen». Han døde 23. Avg. Iblant de Skrifter, han har efterladt sig, skal nævnes 2 Ligprædikener (over Axel Urup og Vinc. Hahn). — Han ægtede 1. (1657) Anne Henningsdatter († 1670), Enke efter Formanden i Ringe, Niels Poulsen, 2. (1675) Anne Jacobsdatter, Enke efter Amtsforvalter Fr. Frederiksen.

Zwergius, Siellandske Clerisie S. 659 ff. Ny kirkehist. Saml. V, 606 f. Kirkehist. Saml. 3. R. III, 146 f. 151 ff. *S. M. Gjellerup.*

Leth, Henrik Johan, 1702—54, Godsejer, fødtes 23. Avg. 1702 paa Nørre Vosborg og var Søn af den 1708 adlede Niels L. til Nørre Vosborg og Maren f. Linde. Efter at have studeret en Tid dels i Kjøbenhavn, dels i Udlandet og forgjæves søgt Ansættelse i Statens Tjeneste giftede han sig 1730 med Sophie Kirstine Linde (f. 1715), Datter af hans Morbroder Christen L. til Volstrup, og bosatte sig paa sin Fædrenegaard, hvis Drift han hjalp sin Moder med indtil 1746, da han overtog Gaarden. Han var en dygtig Landmand, der forøgede Gaardens Areal ved Opdyrkning af store Kær- og Hedestrækninger, men havde samtidig Ord for at være haardhjærtet mod sine Bønder og undergivne, ligesom han stadig var indviklet i Processer dels med dem, dels med sine Naboer og sin Sognepræst. Han døde 23. Marts 1754, hans Enke 14. Dec. 1787.

Secher, Danske Kirker, Slotte osv., 6. H. S. 64. *C. E. A. Schøller.*

Leth, Jens Høier, 1766—1812, Præst, Søn af Hjulmand Mikkel Nielsen og Sidsel Nielsdatter f. Giessing, er født i Aarhus 9. Avg. 1766 og dimitteret fra sin Fødebyss Skole 1785. Han tog theologisk Attestats 1791, blev 1796 resid. Kapellan ved Graabrødre Kirke i Viborg og Asmild-Tapdrup Sogne og forflyttedes 1800 til Skive og Resen i Hindborg Herred. 1812 udnævntes han til Amtsprovst for Salling, Fjends og Lysgaard Herreder, men døde s. A. 17. Nov. — Han ægtede 1797 Nicoline Fabricius, en Præstedatter fra Lejrskov. L. har udgivet «Dansk Glossarium, en Ordbog til Forklaring over det danske Sprogs gamle, nye og fremmede Ord og Talemaader» (1800). Arbejdet havde det praktiske Formaal «at gjøre Sprogforraad, Retskrivning, sirligt Sprog og især Tydelighed i Tanker og Tale mere almindelig iblandt os» samt at vejlede Lærere og Lærerinder. Det er muligt, at Bogen den Gang kan have opfyldt sin Hensigt; nu har den næppe nogen Interesse.

Nyerup, Lit. Lex.

L. Koch.

Leth, Johan Frederik, 1737—1817, Officer, født paa Vejrupgaard 2. Juni 1737, Søn af nedennævnte Generallieutenant Matthias L. († 1783), indtraadte 1751 som Kornet i 2. fynske Kavalleriregiment, hvor han 1755 blev Premierlieutenant og Regimentsadjutant. 1758 under Troppesamlingen i Holsten forrettede L., der havde gjort sig fordelagtig bemærket ved Tjenstiver og gode Evner, Tjeneste som Adjutant ved Rytterbrigaden Rieppur, 1759 forfremmedes han til Ritmester og 1762 til Major og Eskadronschef i det nyoprettede Husarregiment. Da dette igjen nedlagdes 1767, overgik han til Infanteriet som Major ved Prins Frederiks Regiment og blev her Oberstlieutenant 1779, men 1784 forsattes han til sjællandske, 1789 som Oberst til oplandske Infanteriregiment og s. A. til Kronprinsens Regiment som Chef. 1795 udnævntes han tillige til Kommandant i Kjøbenhavn og forfremmedes til Generalmajor; 1801 hædrede han med Danebrogsordenen. L. førte under Troppesamlingen i Holsten 1805—6 Befalingen over 1. Infanteribrigade og forblev paa Halvøen som Chef for et Generalkommandodistrikt omkring Kiel indtil 1810, da han afskedigedes af Krigstjenesten som Generallieutenant. — L. indtraadte i Ægteskab: 1. (27. Juli 1764) med Anna Margrethe Gersdorff (f. 1748 † 29. Avg. 1766), Datter af Amtmand, Konferensraad Christian G. til Vosnæsgaard og Antoinette Margrethe f. Rosenørn; 2. (3. Avg. 1781) med Sophie Birgitte Nansen (f. 14. April 1763 † 19. April 1782), Datter af Oberst og Kommandant paa Bornholm Hans N. og Louise f. Berbandt. Han døde i Kiel 7. Marts 1817. *S. A. Sørensen.*

Leth, Matthias, 1704—83, Officer, var født i Kjøbenhavn 17. Sept. 1704 og Søn af nedennævnte Etatsraad Niels L. († 1713). 20 Aar gammel blev M. L. Kornet ved 1. jyske Rytterregiment, og allerede 1728 fik han Tilladelse til at købe en Plads som Ritmester ved Schubarths (senere holstenske) Kyrasserer, hvor han 1738 forfremmedes til Major, 1744 til Oberstlieutenant, 1755 til Oberst. Han omtales som en meget dygtig Officer og anbefales varmt til Regimentschef, men naaede aldrig at beklæde denne Stilling. Derimod forfremmedes han 1765 til Generalmajor og 1774 til Generallieutenant. S. A. blev han hvid Ridder. Allerede 1757 var han «paa Grund af sine egne og sine Forfædres Fortjenester» bleven optagen i den danske Adel. Gift 6. Juli 1729 med Cathrine Hedevig (Brockenhuus) Löwenhielm (f. 6. Sept. 1708 † 4. Marts 1792), Datter af Generalmajor Hans B.-L. (III, 119) til Vejrupgaard og Sanderumgaard, hvilken sidste Ejendom L. arvede, og hvor han døde 31. Dec. 1783.

H. W. Harbou.

Leth, Niels, 1660—1713, Rentekammerkommitteret, Søn af kongl. Konfessionarius, Dr. theol. Hans Leth (s. ovfr. S. 232), fødtes 5. Jan. 1660, blev Student 1678 og indtraadte, efter at have uddannet sig paa en Udenlandsrejse, i Rentekammeret 1690 ved sin Udnævnelse til Assessor og succederende Kammersekretær. 1692 blev han virkelig Kammersekretær og Aaret efter Kommitteret. Kongen benyttede ham hyppig uden for hans vigtige Embede til forskellige Kommissioner og udnævnte ham 1707 til Justitsraad, 1713 til Etatsraad. L. ægtede Anna Kirstine West, en Søsterdatter af Oluf Borch (II, 500), og døde 18. Dec. 1713.

Giessing, Jubel-Lærere III, 377.

G. L. Grove.

Leuch, Morten, 1732—68, Godsejer og Handelsmand, Søn af Peder L., Kjøbmand i Christiania, og Cathrine f. Hellesen (Heltzen), fødtes i Christiania 15. April 1732. Efter en fleraarig Uddannelse i Udlandet vendte han 1754 hjem og indtraadte det følgende Aar med sin senere Svoger James Collett (IV, 51) i Firmaet Collett & Leuch, der drev en udstrakt Handel og besad vidtløftige Skovejendomme. Selv var han Ejer baade af en betydelig Særformue og et stort Jordegods, hvoriblandt Bogstad ved Christiania med talrige underliggende Gaarde og Skove. Han førte et meget gjæstfrit Hus saa vel i Christiania som paa Bogstad; til Kredsen hørte Digteren Chr. Br. Tullin, af hvis Digte en Mængde knytter sig til L. og hans Slægt, navnlig er Tullins Bryllupsdigt til ham, «Majdagen», almindelig

bekjendt. M. L. var en af Christiania Bys «12 eligerede Mænd» og roses for sin Godgjørenhed og fine Dannelse. Han døde allerede 24. Jan. 1768 under et Besøg hos sin Fætter Justitsraad P. Elieson paa Hafslund. Han blev 6. Maj 1758 gift med Matthia Collett (f. 28. Maj 1737 † 21. Juli 1801), der 1773 indgik nyt Ægteskab med den bekjendte Bernt Anker (I, 268).

Collett, En gammel Christiania-Slægt S. 145 ff. *H. J. Huitfeldt-Kaas.*

Leunbach, Henrik Christian, f. 1837, Præst. L. er født 10. Sept. 1837 i Ikast og er Søn af Præsten Anton Frederik L.; hans Moder hed Hildur Gyrithe f. Høegh. Han blev Student fra Horsens 1856 og theologisk Kandidat 1862. Efter at have været Alumnus paa Borchs Kollegium blev han 1864 Kapellan p. l. i Taarnby, 1870 Sognepræst i Alslev og Hostrup og forflyttet her fra 1873 til Kolding. Til den anstrængende Gjerning paa dette Sted sloge hans Kræfter imidlertid ikke til i Længden; i Eftersommeren 1882 blev han syg af Nervesvækkelse og maatte et helt Aar afholde sig fra al præstelig Virksomhed. Han søgte Helbredelse ved en Rejse og besøgte paa denne Blumhardt i Bad Boll, hvor han følte sig i høj Grad styrket. Han blev da 1883 Præst i Skeby og Otterup, hvorfra han 1887 forflyttedes til Tranekjær. L., der altid og fra alle Sider er bleven regnet blandt vore dygtigste og mest nidkjære Præster, har leveret en Mængde Bidrag til forskellige Blade og kirkelige Tidsskrifter; han har desuden udgivet «6 Bibel-læsninger over udvalgte Stykker af det gamle Testamente» (1877); «Prædikener over Kirkeaarets Epistler og Lektier» (1879); «En lille Rimhilsen med et velment Nytaarsønske til det unge Danmarks saakaldte realistiske Digtere» (1881). — L. ægtede 10. Sept. 1864 Caroline Adolfine Larsen (f. 8. Febr. 1839 i Bogense), Datter af Kjøbmand Hans L.

Elvius, Danmarks Præstehist. 1869—84 S. 445.

V. Schousboe.

Leuning, Carl Peter Gram, 1820—67, Justitsminister, fødtes 27. Maj 1820 i Førslev i Øster Flakkebjerg Herred, hvor hans Fader, Søren Johan L. (f. 1794 † 1873), den Gang var Herredsfoged; hans Moder hed Karen Christence f. Nørgaard (f. 1797 † 1864). Han blev 1837 Student fra Herlufsholm Skole og 1842 juridisk Kandidat; blev kort efter Volontær i Kancelliet, men var ved Siden heraf en anset juridisk Manuduktør. 1848 blev L. Fuldmægtig i det islandske Departement under Justitsministeriet og foretog 1851—53

med offentlig Understøttelse en Rejse til England og Frankrig for at studere Retsplejen ved Nævningeretterne i disse Lande (s. ndfr.). 1856 blev L. Departementschef i Justitsministeriet og overtog 1858 tillige Bestyrelsen af Brandforsikringsvæsenet. Desuden fik han 1857 Sæde i Kommissionerne om Embedsmændenes Lønningforhold og om Nævningers Indførelse og 1859 i Kommissionen for en ny Straffelov. Sidstnævnte Aar udsendtes han tillige med daværende Fuldmægtig (senere Højesteretsassessor) C. Rimestad til Hamborg og Belgien for at gjøre sig bekendt med de derværende Sø- og Handelsretter. Som Departementschef havde L. væsentlig Del i Udarbejdelsen saa vel af de store Reformlove om en Sø- og Handelsret i Kjøbenhavn, om Politiets Omordning og Retsbetjentenes Lønning som af Udkastene til en ny Strafferetspleje med Nævninger 1861. Ogsaa var han 1864 Formand i Kommissionen om de slesvigske Distrikters Indlemmelse. 1864 valgtes L. som national-liberal til Rigsraadets Landsting for den sydsjællandske Kreds, men indtog her kun en lidet fremtrædende Plads. Alligevel blev han 6. Nov. 1865 Justitsminister i Grev Frijs' Ministerium og førte som saadan den nye Straffelov gennem Rigsdagen. Dette blev dog hans eneste større Ministergjerning; thi fra Foraaret 1866 var han næsten stadig syg og en lang Tid helt fritagen fra sit Embedes Røgt, indtil han 21. Juli 1867 afgik ved Døden. — L. havde 1856 ægtet sit Søkendebarn Mathilde Petrine Nørgaard (f. 1832 † 1890), Datter af Sognepræst Peter Moth Th. N. (f. 1802 † 1889).

Erslew, Forf. Lex. Dagbladet 22. Juli 1867. Illustr. Tid. 11. Avg. 1867.

Emil Elberling.

— C. P. G. Leuning som *juridisk* Forfatter. Som Frugter af den Rejse, L. i Aarene 1851—53 foretog paa det Hurtigkarlske Rejsestipendium og med anden offentlig Understøttelse, udgav han som Beretninger til det juridiske Fakultet: «Om Forundersøgelsen i kriminelle Sager efter fransk og engelsk Ret» (1853) og «Anklage, Hovedforhandling og Bevislære i kriminelle Sager efter fransk og engelsk Ret» (1854). Til Udarbejdelsen af den ved Grundloven bebudede Retsreform afgave disse Arbejder i flere Retninger et godt Materiale, men da de standsede Reformplaner i Treerne gjenoptoges, var Materialet forældet og kunde ikke længer have praktisk Betydning.

Jul. Lassen.

Leve, Lorens, —1508, Staller paa Nordstrand, nævnes allerede 1459 som Staller nævnte Sted. Han og hans Broder vare

adlede af Hertug Adolf, og deres Adelskab stadfæstedes 1461 af Kong Christian I. 1463 siges han at være falden i Unaade hos Kongen, som holdt ham i Forvaring paa Gottorp Slot; men dette Fangenskab kan kun have været kortvarigt, thi 2 Aar efter forlenede Kongen ham med en Ejendom i Morsum paa Nordstrand, til hvis Kirke han skjænkede en prægtig sølvforgylt Kalk, som nu opbevares i Nationalmusæet. Under Kongens Stridigheder med sin Broder Gerhard kom L. L. til at spille en fremragende Rolle. Medens største Delen af Nordstrands Befolkning sluttede sig til Greven, blev han Kongen tro, og efter dennes Sejer 1472 blev han belønnet med en stor Del af de til Kongen forbrudte Ejendomme paa Nordstrand. Han har sat sig et Minde ved sine mange Gaver til Kirker. Saaledes bevarer Domkirken i Slesvig den af ham skjænkede Døbefont af Malm, og foruden paa den ovennævnte til Morsum Kirke skjænkede Kalk findes hans og hans Hustrus (^{hans} ~~hans~~ Knuts^{dotter} ~~sons~~) Navne og Vaaben paa mange Kalke og Døbefonter i hans Hjemstavn's Kirker. Han blev Stamfader for en talrig Slægt. Han døde 1508.

Noodt, Beytr. z. schlesw.-holst. Hist. I, 615. Kirkehist. Saml. II, 26 ff.

Møllerup.

Levetzau, Albrecht Philip, 1744—1817, Landdrost, var Søn af ndfr. nævnte Gehejmeraad Hans Frederik L. († 1763) og fødtes 27. Jan. 1744 paa Frydendal. Han studerede først ved Sorø Akademi, siden ved Københavns Universitet, hvor han immatrikuleredes 1759. Allerede s. A. udnævntes han til Kammerjunker hos Dronning Juliane Marie, 1763 tillige til Sekretær i danske Kancelli og 1765 til Avskultant i Højesteret. 1766 blev han Assessor i danske Kancelli, men gik næste Aar til Paris som Attaché ved den derværende danske Legation. 1769 vendte han hjem her fra og overtog sin gamle Stilling som Kammerjunker hos Enkedronning Juliane Marie; desuden fik han s. A. Votum i Højesteret og Udnævnelse til Kammerherre. 1771 fik han Tilladelse til at bære Nøglen og 1772 Kammerherrebestalling. I 1772 skulde han have været en af Dronning Caroline Mathildes Dommere, men blev ved Sygdom forhindret i at møde i Retten. S. A. udnævntes han til Stiftamtmand i Bergens Stift. I denne Stilling vandt han stor Popularitet, men kaldtes allerede efter 2 Aars Forløb der fra og udnævntes til Stiftamtmand i Akershus Stift. Dette Embede blev dog Kilden til mange Ærgrelser for L. Lige fra Begyndelsen af kom han i et spændt Forhold til de rige Handelspatriciere i Chri-

stiania. Han tog sig nemlig meget af de oplandske Bønder, der leverede Træ til de store Trælasthandlere i Christiania, og søgte at skaffe dem en selvstændigere Stilling og bedre Betalingsvilkaar. Der paastodes nu, at L. havde ladet sig bestikke af Bønderne, og de store handlende udstedte endog et Manifest, hvori de klagede over, at ildesindede Mennesker havde udspreedt det Rygte, at de behandlede Bønderne svigefuldt, og udlovede en Præmie for Angivelse af Ophavsmanden. L., til hvem der aabenbart sigtedes, klagede til Regeringen i Kjøbenhavn og fik ogsaa Ordre til at tilkjendegive Udstederne af Manifestet Kongens Misfornøjelse.

L. roses af alle for sin store Arbejdsomhed, og det kan heller ikke nægtes, at han indlagde sig store Fortjenester. Saaledes var han meget ivrig for Norges Forsyning med Korn, og som General-tolddirektør i Akershus Stift, en Post, han fra 1776 forbandt med sit ovennævnte Embede, ordnede han Toldadministrationen, saaledes som den i alt væsentligt bestaar endnu, men ogsaa denne Side af hans Virksomhed tiltalte ikke de store Handelsmatadorer, der ikke altid kunde sige sig fri for Smugleri og Toldsvig. Efterhaanden bedredes dog Forholdet, og da L. havde gode Indtægter som Stiftamtmand og Generaltolddirektør, var det næppe efter hans eget Ønske, at han 1784 fratraadte sin Stilling i Norge. 1783 opdagedes imidlertid en Kasseangel paa noget over $\frac{1}{2}$ Mill. Rdl. hos Zahlkasserer Jacob Juel (VIII, 570). Rentekammeret havde først fattet Mistanke til Juel og befalede L. at suspendere ham. Dette vægrede L. sig ved og erklærede, at Juels Regnskaber vare i god Orden; til sidst maatte han dog suspendere Juel, men kunde stadig ikke opdage nogen Fejl. En Embedsmand fra Rentekammeret sendtes da op for at undersøge Sagen, og nu kom hele det store Underslæb for en Dag. L. forflyttedes 1784 til Pinneberg som Landdrost, i hvilken Stilling han forblev til sin Død, 14. Sept. 1817. Han blev meget afholdt her baade af de Embedsmænd, han havde under sig, og af Befolkningen, og ved hans Død var der en almindelig Landesorg. 1774 var L. bleven hvid Ridder og 1779 Gehejmeraad.

L. var 2 Gange gift: 1. (6. Febr. 1771) med Juliane Marie Frederikke Louise f. Komtesse Moltke (f. 25. Okt. 1751 † 18. Nov. 1773), Datter af Adam Gottlob Greve M. til Bregentved (f. 1710 † 1792) og Christiane Frederikke f. v. Brüggemann (f. 1712 † 1760); 2. (5. Avg. 1775) med Christiane Frederikke f. Komtesse Wedell-Wedellsborg (f. 9. Juli 1755 † 11. Okt. 1821), Datter af Hannibal

Greve W.-W. (f. 1731 † 1766) og Christiane Sophie Vilhelmine f. Komtesse Moltke (f. 1737 † 1806).

L. Daae, *Det gamle Christiania*, 2. Udg., S. 220 ff. Schlesw.-Holst.-Lauenb. Prov.-Berichte 1817, S. 650 ff. Danmarks Adels Aarbog 1890, S. 326 f.

L. Laursen.

Levetzau, Christian Frederik Greve, 1682—1756, Officer, Godsejer. Søn af nedennævnte Generallieutenant Hans Fred. L., var født paa Oxholm 13. Dec. 1682. Han var Elev paa det ridderlige Akademi i Kjøbenhavn og gik siden med de danske Hjelpe-tropper til Nederlandene som Kadet ved holstenske Rytterregiment, hvis Chef var hans Fætter og Svoger F. J. v. Dewitz (IV, 254). Under Arvefølgekrigen forfremmedes L. 1702 til Kornet, 4 Maaneder senere til Ritmester, 1704 til Sekondmajor ved Livregiment til Hest, 1705 til virkelig Major ved 3. jyske Rytterregiment og 1708 til Oberstlieutenant. 1711 blev han kaldt hjem og med Obersts Karakter ansat ved 3. sjællandske Regiment (S. H. v. Donop), med hvilket han tog Del i den berømmelige Kamp foran Wismar (5. Dec. s. A.), og da Fursmans Regiment, hvis Navn særlig er knyttet til denne Kamp (s. V, 495), kort derpaa mistede sin Chef, blev Posten given til L. under Hensyn til, at Regimentet, hvis Mandskab var udskrevet i Jylland, ønskede at faa en Landsmand til Chef. L. hævdede Regimentets gode Ry ved Gadebusch 1712 og de følgende Felttog, indtil han 1717 fratraadte Kommandoen ved Forfremmelse til Generalmajor. Efter Freden traadte han ud af Tjenesten. 1731—32 opføres han dog atter i Etaterne som Generallieutenant. Ved Arv, Giftermaal og Kjøb var han efterhaanden bleven Herre til Restrup, Torstedlund, Aastrup, Overklit, Albæk, Rugaard og Ørlevkloster, alle i Jylland, og blev 1751 sammen med General Chr. Lerche (ovfr. S. 220) gjort til Greve; men lige saa lidt som denne vilde L., da han var barnløs, tage sine Godser i Len. Af de 5 førstnævnte oprettedes derimod ved hans Død (17. April 1756) Stamhuset Restrup (nu substitueret med en Fideikommiskapital). L. var en virksom og dygtig Godsejer og optoges 1750 som Deputeret i General-Landets-Økonomi- og Kommercekollegium; bl. a. gav han Stødet til Indkaldelsen af tyske Kolonister til de jyske og holstenske Heder. Han byggede et af Amalienborgs 4 Palaiser. Ridder af Danebrog 1732, af Elefanten 1751, af l'union parfaite 1753; Gehejmekonferensraad 1747.

L. var gift: 1. (25. Febr. 1705) med Christence Lindenov f. Rantzau (f. 23. Sept. 1686 † 20. Nov. 1734), Datter af General-

lieutenant Johan R. til Bramminge; 2. (1735) med Sophie Hedevig f. Komtesse Rantzau (f. 9. Nov. 1690 † 9. Okt. 1775), Datter af Otto Greve R. til Asdal og Enke efter Ove Skeel til Birkelse. Hun blev 1754 Dame de l'union parfaite.

Danmarks Adels Aarbog 1890, S. 334.

H. W. Harbou.

v. **Levetzow, Cornelia Frederikke Juliane Victorine**, f. 1836, Forfatterinde, er Datter af Kammerherre, Toldkasserer (senest i Aarhus) Didérik Vilhelm v. L. og Edle Vilhelmine f. Fog. 14. Jan. 1836 blev hun født i Ringkjøbing. Efter Faderens Død 1849 flyttede Moderen med sine 3 Døtre til Kjøbenhavn og 5 Aar senere til Lyngby, hvor hun døde 1872. Til sit 8. Aar blev Cornelia L. undervist af sin Moder, derefter af sine Søstre. I Hjemmet læstes der megen Skjønletteratur, og det var særlig H. C. Andersen og Charles Dickens, der paavirkede hende. Den første af disse udtalte sig ogsaa rosende om hendes Fortællinger, der sendtes ham i Manuskript. Tidlig kom hun ind paa Forfattervirksomhed. Hun har udgivet (til Dels anonymt): «En ung Piges Historie» (1860), «Fem Fortællinger» (1861), «Tre Fortællinger» (1861), «Skitser af Hverdagslivet» (1862), «Anna» (1863), «To Fortællinger» (1866), «Smaaskitser» (1869), «Livsbilleder» (1874), «Fra det daglige Liv» (1881), «Fra Vej og Sti» (1884), «Smaahistorier» (1887), «Ved Daggry» (1888), «Fremtidsplaner» (1891), «Nye Dage» (1893), «Agentens Datter og Birthe Marie» (1894). Flere af disse Fortællinger vare skrevne forud for en «En ung Piges Historie». Ved deres smukke Aand og tiltalende Fortællemaade have de skaffet hende mange velvillige Læsere, og alle ere de oversatte paa Tysk og Svensk, «En ung Piges Historie» og maaske flere tillige paa Fransk og Hollandsk. Adskillige af dem ere udkomne i flere Oplag. Paa Fr. Paludan-Müllers varme Anbefaling fik hun i 1875 det Anckerske Rejselegat og tilbragte da én Sommer i Sverige og Norge, én udelukkende i Norge. — Hendes ældste Søster, *Mathilde Julie Hedevig v. L.* (f. paa Kronborg Ladegaard 28. Sept. 1824), udgav til Julen 1894, i sit 70. Aar, et Bind Digte: «I Aarenes Løb», og hendes anden Søster, *Vilhelmine Louise v. L.* (f. i Ringkjøbing 6. April 1827), har under Mærket V—e udgivet Fortællingerne «Johanne», «Moders Arv» o. fl. a. — Alle 3 Søstre have ofret sig meget for Filanthropi. *Nic. Bøgh.*

v. **Levetzow, Friedrich Ferdinand**, 1802—84, Amtmand, en Søn af nedennævnte Stiftamtmand Hans Christoph Diederich Victor

v. L. i dennes 2. Ægteskab, var født 15. Nov. 1802 i Husum, tog 1825 juridisk Examen paa Gottorp, udnævntes Aaret efter til Avskultant i Rentekammeret og til Kammerjunker, 1829 til Amtmand paa Femern. Da han ved sin Farfaders Farfaders Broders Sønnes Søn Cai Diederich Christoph Levetzows Død (3. Avg. 1833) havde arvet de holstenske Godser Ehlerstorf og Putlos, tog han 1840 sin Afsked og købte 1861 Godset Schönhagen. 1845 udnævntes han til Kammerherre, 1878 til Kommandør af Danebrog. I de holstenske Stænder sad han 1861 og 1863 som Repræsentant for Landgreven af Hessen, der havde «Virilstemme» i sin Egenskab af Besidder af det fyrstelig hessensteinske Fideikommis. L., der hørte til de kongetro Holstenere, døde 30. Jan. 1884 i Montreux. 24. Juli 1828 havde han ægtet Augusta v. Oheimb (f. 17. Avg. 1806 † 24. Avg. 1889), Datter af Friedr. Wilh. Chr. v. O. til Enzen og Helpsen i Westfalen.

Danmarks Adels Aarvog 1890. S. 319.

H. R. Hiort-Lorenzen.

v. Levetzow, Hans Christoph Diederich Victor, 1754—1829, Stiftamtmand, var en Søn af Hofjunker Joachim Diederich v. L. til Madsow, Butzin og Schwiesel i Meklenborg († i Marts 1800) og Caroline Louise Wilhelmine f. Rigsfriherreinde Treusch v. Butlar. Han var født 9. Sept. 1754 paa Schwiesel, blev 1770 Hofjunker, 1777 Kammerjunker og 1781 Kommitteret i Rentekammeret for de islandske, finmarkske og grønlandske Sager. 1785 sendtes han, der 1782 havde faaet Kammerherrenøglen, som Stiftamtmand til Island, og 1789 kom han til Christianssands Stift. 1800 blev han Amtmand over Husum og Bredsted Amter samt Overstaller i Ejdersted, udnævntes 1812 til Kommandør af Danebrog, 1817 til Gehejmerraad, 1826 til Storkors af Danebrog og ~~1826~~ 1826 til Administrator for Grevskabet Rantzau. Han døde 28. Okt. 1829. Han ægtede 1. (23. April 1785) Martha Tillisch (f. 6. Juli 1758, druknede 30. April 1801 med 2 Sønner i Lille Bælt), Datter af Amtmand over Stavanger Amt og Generalvejmaster Henrik Wilhelm T.; 2. (26. Jan. 1802) Juliane Marie v. Krogh (f. 3. Jan. 1773 † 23. Jan. 1848), Datter af Gehejmekonferensraad Frederik Ferdinand v. K. (IX, 512).

Danmarks Adels Aarvog 1890, S. 318.

H. R. Hiort-Lorenzen.

Levetzow, Hans Frederik, 1630—96, Officer, var Søn af Henrik v. L. til Mistorf osv., meklenborgsk Landraad, og Leveke Dorothea v. Colln. Han var født 15. Jan. 1630 og traadte alt under

Carl Gustavs-Krigen i dansk Tjeneste. 1660 stod han som Oberstlieutenant ved Christian Urnes Rytterregiment, da han var saa «uheldig» at undlive en Trompeter. Regimentet opløstes snart efter, men L. blev i Danmark. Han fik udlagt Gods i Nørhald Herred i Steden for Pension og boede i Kaatrup (Asfærg Sogn), indtil han 1668 købte Herregaarden Oxholm ved Limfjordens nordre Bred. End videre erhvervede han Nørre Elkjær, ligeledes i Vendsyssel, og Store Restrup paa Limfjordens søndre Side. Han ægtede 11. Nov. 1661 Lucia Emerentia Brockdorff (f. 4. Nov. 1640), Datter af Theodosius B. til Vindeby, og blev 1670 naturaliseret som dansk Adelsmand. 1672 kom L. atter til aktiv Tjeneste ved sjællandske Rytterregiment og blev 1675 Oberst for 1. jyske Regiment, som han førte i Meklenborg s. A. og i Skaane 1676. Han nævnes flere Gange som en heldig Partigænger, og blandt det Bytte, han gjorde, var efter Traditionen en Altertavle, som han skjænkede sin Sognekirke paa Øland. I Slaget ved Lund blev L. saaret og i Begyndelsen af 1677 forfremmet til Generalmajor, i hvilken Egenskab han deltog i de paafølgende Felttog. Efter Fredslutningen fik han Inspektion over Rytteriet i Jylland og blev 1683 hædret med det hvide Baand. Han var med ved Toget til Ratzeburg 1693, og under dette døde hans Hustru 11. Sept. i Lejren ved Schnakenbek. Aaret efter tog L. sin Afsked med Generallieutenants Karakter. Tillige havde han Titel af Gehejmeraad. 22. Juli 1696 døde han paa Oxholm.

Saml. t. jydsk Hist. og Topogr. 2. R. III og ³²⁷ 328. Danmarks Adels Aarboeg 1890, S. 325. *H. W. Harbou.*

Levetzau, Hans Frederik, 1711—63, Justitiarius i Højesteret, Søn af ndfr. anførte Generallieutenant Theodosius L., var født paa Bygholm 27. Nov. 1711, blev efter sin Hjemkomst fra Udlandet 1737 Kammerjunker og Assessor i Højesteret, 1741 Konferensraad, 1742 Kammerherre, 1747 Deputeret i Admiralitets- og Generalkommissariatskollegiet, fik 1750 det hvide Baand og udnævntes 1752 til Stiftamtmand over Aarhus Stift samt Amtmand over Havreballegaard og Stjærholm Amter, hvorfra han 1758 kaldtes tilbage til Kjøbenhavn som Justitiarius i Højesteret med Titel af Gehejmeraad. Han døde 16. Sept. 1763 paa Bygholm, som han tillige med Oxholm havde arvet efter sin faa Maaneder forud bortkaldte Moder; desuden ejede han Aalegaard (Skræm Sogn). L. havde 22. Sept. 1741 ægtet Sophie v. Eynden (f. 23. Juni 1718), Datter af General-

lieutenant Albr. Phil. v. E. (IV, 645). Hun solgte 1765 Bygholm, men beholdt Oxholm til sin Død i Odense 1. Jan. 1795.

Danske Herregaarde III: Oxholm; XVII: Bygholm. Danmarks Adels Aarvog 1890, S. 326. Saml. t. jydsk Hist. og Topogr. 2. R. III, 42. 55 f.

G. L. Wad.

v. **Levetzow, Heinrich**, 1734—1820, Amtmand, en Søn af Hans Heinrich v. L. til Hoppenrade, Schorrentin, Schwarzenhof m. v. († 12. Jan. 1761) og Anna Dorothea f. v. Plessen († 19. Febr. 1739), fødtes 4. Okt. 1734, var fra sin tidlige Ungdom knyttet til Enkedronning Sophie Magdalenes Hof, først som hendes Kammerpage, senere som Hof- og Kammerjunker, blev 1765 hendes Overjægermester, 1768 tillige hendes Hofmarskal, var efter hendes Død 1770—1809 Jægermester over Hørsholm Amt og udnævntes desuden 1771 til Amtmand over Frederiksborg, Kronborg og Hørsholm Amter, i hvilket Embede han forblev indtil 1805. Desuden var han 1771—1805 Overstutmester, 1777—1805 Medlem af Direktionen for Veterinærskolen og 1789—1805 Medlem af Direktionen for Stutterierne. 1766 blev han Kammerherre, 1768 fik han Ordenen de l'union parfaite, 1769 blev han hvid Ridder, 1776 Gehejmeraad og naturaliseret som hørende til den danske Adel, 1790 Gehejmekonferensraad, 1810 Ridder af Elefantordenen og døde 24. Marts 1820 i Kjøbenhavn. Han viste stedse stor Omsorg for Befolkningens Vel i de ham underlagte Amter og nærrede en varm Sympathi for Tidens reformatoriske Bestræbelser paa Landbrugets Omraade. Særlig indlagde han sig megen Fortjeneste som Formand for den Kommission, der 1784 nedsattes for at undersøge og overlægge, paa hvilken Maade Fæstebøndernes og Husmændenes Vilkaar paa Frederiksborg og Kronborg Amter kunde forbedres, og ved den Energi, hvormed han virkede for de lagte Planers Udførelse. — 13. Dec. 1765 ægtede han Frederikke Louise Komtesse Schaffalitzky de Muckadell (f. 1749, † i Hillerød 29. Dec. 1786), en Datter af Gehejmeraad Albrecht Christopher Greve S. de M. og Christiane Sophie f. v. d. Lühe. L. ejede Gaarden Kokkedal i Nordsjælland. *G. Kringelbach.*

Levetzau, Joachim Godsche, 1782—1859, Overhofmarskal, Søn af ovennævnte Gehejmeraad Albr. Ph. L. og Christiane Frederikke f. Komtesse Wedell-Wedellsborg, fødtes 15. Juni 1782 paa Ladegaardsøen ved Christiania, hvor Faderen den Gang boede som Amtmand over Akershus Amt. Sin Opdragelse og første Uddannelse erholdt han i sin Faders Hus, men sendtes 1799 til Gymna-

siet i Göttingen, hvor han forblev til Foraaret 1801. Ved dette Tidspunkt udbrøde Fjendtlighederne med England, og da han i sit 8. Aar var bleven indskrevet som Fændrik ved 3. jyske Infanteriregiment og 1798 var bleven karakt. Sekondlieutenant, meldte han sig til Tjeneste ved Regimentet, og dette gjentog sig i Aaret 1803, da den Bataillon, til hvilken han henhørte, atter blev sat paa Krigsfod. I det mellemliggende Tidsrum havde han overværet Forelæsninger ved Universitetet i Kiel over de Fag, som kunde være nyttige for en diplomatisk Uddannelse, udnævntes 1803 til Legationssekretær ved det danske Gesandtskab i Berlin og s. A. til fungerende Chargé d'affaires i Hamborg. Under de franskes Besættelse af denne By havde han Lejlighed til at komme i Forbindelse med flere franske Hærførere, deriblandt Prinsen af Pontecorvo, hvilken satte saa megen Pris paa ham, at Prinsen, da han i Aaret 1808 blev stillet i Spidsen for et fransk Hærkorps, som i Fællesskab med danske Tropper skulde udføre en Expedition mod Sverige, for den danske Regering udtalte Ønsket om, at L. maatte ledsage ham som Mellemlid lige over for de danske Myndigheder, hvorefter L. udnævntes til dansk Generalkommissær ved de Pontecorvo underlagte Tropper, hvilket vanskelige Hverv L. varetog til begge Parters Tilfredshed indtil 1809, da Pontecorvo forlod de danske Stater. Fra 1810—12 fungerede L. som Legationssekretær, til Dels som Chargé d'affaires, ved Hoffet i Wien, men traadte derefter ud af den diplomatiske Løbebane for at adjungeres sin Fader, den Gang Landdrost i Pinneberg; udnævntes 1818 efter Faderens Død til Amtmand i Flensborg, blev 1820 Amtmand over Steinburg Amt og var derefter Gouvernør over Hertugdømmet Lauenborg fra 1834—36.

Efter i nogle Aar at have levet i Pløen som Privatmand blev han ved Tronskiftet 1839 udnævnt til Ceremonimester ved Kong Christian VIII's Hof og tillige til Chef for det kongl. Theater. 28. Juni 1842 udnævntes han til Hofmarskal, og i Sept. s. A. overdroges det ham, som en Følge af Overhofmarskal Haxthausens Død, at forestaa Overhofmarskallatet, hvormed tillige fulgte Overbestyrelsen for de kongl. Musæer samt Mønt- og Medaillekabinettet. Aaret efter blev han Æresmedlem af Akademiet for de skjøne Kunster. 1845 udnævntes han til Overhofmarskal og overgik i samme Egenkab til Kong Frederik VII's Hof ved Tronskiftet 1848, men paa Grund af de nye Statsforfatningsforhold ophørte han 1849 at være Chef for det kongl. Theater og Kapel, hvorimod han, som Over-

direktør under vedkommende Ministerier, overtog Bestyrelsen af Musæerne og Kunstsamlingerne samt de kongl. Haver, hvilke Institutioner han umiddelbart som Chef havde forestaaet i en Række Aar. I Tidsrummet imellem 1848 og hans Død overdroges der ham forskjellige Missioner til fremmede Hoffer, blandt hvilke hans Sendelse i Foraaret 1848 til St. Petersborg fik større Betydning og Rækkevidde, i det han ved den Lejlighed bevirkede Kejser Nicolaus I's bekjendte Note til Berliner-Hoffet, som havde General Wrangels og de tyske Troppers Fjærnelse fra Jylland til Følge. L. døde i Kjøbenhavn 7. Nov. 1859. Han var i Aaret 1818 bleven gift med Charlotte v. Stolle, Datter af Gehejmeraad, Kammerherre og Hofjægermester Johan Wilhelm v. S. og Hedevig Magdalene f. v. Ahlefeldt, men han blev Enkemand allerede 1822. — Af Naturen var han vel udrustet til at beklæde en høj og indflydelsesrig Stilling; som Overhofmarskal var han højt anset baade i Ind- og i Udlandet; hans Repræsentation, Anstand og Værdighed, hans korrekte Konversation i fremmede Sprog, hans smukke Holdning og Takt vare erkjendte af alle, og man fortæller, at en fremmed Monark har betegnet ham som *un des derniers grands seigneurs de l'Europe*. Han blev Kammerherre 1815, Kommandør af Danebrog 1836 og Storkors 1840.

Berl. Tid. 8. Nov. 1859. Illustr. Tid. 13. Nov. 1859. *C. L. Lovenskiold.*

Levetzow, Theodosius, 1665—1719, Officer, ældste Søn af ovennævnte Generallieutenant Hans Fred. L. († 1696), var født i Kaatrup ved Randers 11. Febr. 1665. Han blev 1679 Kornet ved 1. jyske Rytterregiment, 1682 Lieutenant og 1686 Ritmester. 1692 gik han til Nederlandene og blev ansat ved Carl Rudolf af Würtemberg's danske Rytterregiment, fra 1693 som Major, men forlod 1696 Tjenesten, sagtens i Anledning af sit eget Ægteskab og Faderens Død. Gift 1. (1695) med Clara v. Grabow (f. 1676 † 1701), Datter af Hans Rudolf v. G. til Lüswitz i Meklenborg, 2. (1704) med Anna Margrethe Brockdorff (f. 18. Juli 1682 † 11. April 1763), Datter af Ditlev B. til Rohlsdorf (III, 100). Foruden Oxholm, som L. arvede efter Faderen, købte han 1701 Estrup ved Kolding, som han dog snart igjen solgte, og 1705 Bygholm ved Horsens. Om han i disse Aar har gjort Krigstjeneste, er uvist, men rimeligt, da han kaldes Oberst og 1710, da der efter Slaget ved Helsingborg skete store Forandringer i Besættelsen af de højere militære Poster, udnævntes til Generalmajor. Han deltog i de paafølgende Felttog i Nordtyskland og viste sig bl. a. ved Wismar 1711 og ved Gadebusch 1712 som

en tapper og energisk Fører. 1715 udnævntes han til Generallieutenant, 1717 til hvid Ridder. Han døde 6. Maj 1719 paa Oxholm. — L. var den eneste af 7 Brødre, der forplantede Slægtens danske Gren, som dog nu igjen er bleven tysk.

Saml. t. jydsk Hist og Topogr. 2. R. III, 42. Danmarks Adels Aarvog 1890, S. 325. *H. W. Harbou.*

Levetzau, Theodosius, 1742—1817, Stiftamtmand, en Søn af ovennævnte Gehejmeraad Hans Frederik L. († 1763), fødtes 1742 (døbt 24. Nov.) paa Frydendal, blev allerede 1749 titulær Kammerjunker, udnævntes 1763 til tjenstgjørende Kammerjunker hos Arveprins Frederik, beskikkedes 1768 i Henhold til en kongl. Ordre til Stiftamtmand over Ribe Stift og Amtmand i Riberhus Amt, udnævntes 1781 ved Kabinetsordre til Stiftamtmand over Aalborg Stift samt Amtmand over Aalborghus, Aastrup, Børglum og Sejlstrup Amter, men indgav allerede 1792 Ansøgning om paa Grund af svageligt Helbred at maatte blive afskediget med Pension, hvilket dog først det følgende Aar bevilgedes ham, samtidig med at den store Omordning af Landets Amtmandsembeder besluttedes. Han døde 6. Okt. 1817 i Kiel. 1776 blev han Kammerherre, 1777 hvid Ridder, 1784 Gehejmeraad og 1808 Gehejmekonferensraad. 4. Maj 1768 ægtede han Caroline Sophie Komtesse Holck (f. 1742 i Nyborg, † 23. Okt. 1811 i Horsens), en Datter af Generallieutenant Christian Christoffer Greve H. (VII, 543). *G. Kringelbach.*

Levetzau, Werner Carl Julius Gottlob, f. 1822, Amtmand, Søn af ovennævnte Overhofmarskal Joachim Godsche L. Han er født 23. Nov. 1822 i Itzeho, tog 1847 juridisk Examen i Kiel og blev s. A. Volontær i Rentekammeret og Kammerjunker. Aaret efter udnævntes han til Landfoged paa Sild og 1859 til Amtmand over Ahrensbøk og Pløen Amter. 1865 udnævnte den preussiske Regering ham til Amtmand over Aabenraa Amt og 1867 til Landraad i Aabenraa Kreds, fra hvilket Embede han 1889 fik sin Afsked. S. A. arvede han Substitutionen for Stamhuset Restrup. Han ægtede 21. Juli 1857 Fanny Marie Louise Anna Komtesse Blücher af Altona (f. 29. Juli 1829 † 7. Nov. 1893), Datter af Kammerherre, Hofchef Gustav Greve B. af A.

Danmarks Adels Aarvog 1890, S. 328.

H. R. Hiort-Lorenzen.

Levetzau, Wilhelm Frederik Ludvig Theodor, 1820—88, Amtmand, en Søn af ovennævnte Overhofmarskal Joachim Godsche

L., var født 8. April 1820 i Flensborg, tog 1846 juridisk Examen i Kiel og udnævntes s. A. til Kammerjunker og Kancellist i Kabinetssekretariatet, 1850 til Herredsfoged i Husby og Ny Herreder, 1851 til Amtmand over Neumünster Amt, 1855 til Kammerherre, 1857 til Amtmand over Steinburg Amt samt Overintendant over Godset Drage, 1859 til Kommandør af Danebrog. 1855, 1857 og 1859 var han kongelig Kommissarius i den holstenske Stænderforsamling. 1867 udnævnte den preussiske Regering ham til Landraad i Stormarn, og 1888 fik han sin Afsked med Titel af Gehejmeregeringsraad. Han døde 29. Maj 1888 i Lybek. Han ægtede 1. (15. Avg. 1849) Sophie Marie Asuntha Cathrine Komtesse Blücher af Altona (f. 1. Juni 1827 † 5. Okt. 1851), Datter af Kammerherre, Hofchef Gustav Greve B. af A.; 2. (5. Maj 1857) Mathilde Caroline Komtesse Moltke (f. 23. April 1832 † 5. April 1882), Datter af Magnus Theodor Greve M.

Danmarks Adels Aarvog 1890, S. 328.

H. R. Hiort-Lorenzen.

Levin, Israel Salomon, 1810—83, Litterat og Sprogmand, fødtes 16. Maj 1810 i Randers som Søn af jødiske Forældre, Kjøbmand Salomon L. og Gotton f. Mendel. Han blev Student fra Randers Skole 1829, men tog ingen Embedsexamen. I sine tidligere Aar oversatte han nogle Romaner og ledede i kort Tid et Par litterære og kritiske Blade, men levede ellers uden fast Stilling, blot for Studiet af dansk Sprog og Litteratur. Dette afsatte dog ikke Resultat i større selvstændige Arbejder; L. var væsentlig Samler og Udgiver. Hans omfattende Ordbogssamlinger afkjøbte Staten ham 1858 mod en Aarpenge, og han havde længe (som «Prytanist», sagde han selv) Friholig paa Frederiksberg Slot. Han var en ivrig Deltager og et oppositionelt Element i Studenterforeningslivet, foretog et Par Smaarejser, 1853 til Paris og 1858 til Hamborg og Berlin, og ægtede 11. Avg. 1865 Hilda Georgine Christiane Fase, f. Køhne (f. 18. April 1827), Datter af Kontorist Joh. Fred. K. og tidligere gift med Parykmager F. L.s Ægteskab opløstes dog allerede efter et Par Aars Forløb. Han døde 4. Juni 1883.

L.s 1846 paabegyndte Udgave af Vedels Oversættelse af Saxo standsedes ved Stridigheder med Bestyrelsen for «Samfundet til den danske Litteraturs Fremme». Af Holbergs Værker udgav han 1856 Danmarkshistorien, 1858 de trende Epistler og 1860 Komedieme; men hans selvstændigste Arbejde i denne Retning er Udgaven af Wessels Digte med Digterens Levned (1862). I 1848 begyndte L.

en Række «Krigsfortællinger for Menigmand», og i 1858 vakte hans Rejseskildring «Nogle Træk af Livet i Hamborg», oprindeligt holdt som Foredrag i Studenterforeningen, en ikke ringe Opposition og Bladpolemik ved Fremstillingens den Gang uvante Hensynsløshed eller Kynisme.

Var L. saaledes kun lidet produktiv, saa var han en desto mere kritisk og stridbar Natur og hørte i høj Grad til Videnskabens *ecclesia militans*. Han vakte selv eller deltog i alt Fald i en Mængde sproglige og litterære Fejder, til hvilke hans talrige Bladartikler, Piecer og Anmeldelser knytte sig. Ikke sjælden var hans Opfattelse paa Bunden rigtig, men den fremførtes næsten altid med en uforholdsmæssig Bidskhed, der let kunde gjøre Indtryk af, at han med Uvilje saa paa, hvad andre frembragte i de Fag, han selv dyrkede. Saaledes skrev han 1847 mod Planen for Sv. Grundtvigs Folkevisesamling og angreb den atter voldsomt 1861 i «De danske Folkeviser og Hr. Sv. Grundtvig». Ikke skaansommere behandlede han Brandt og Helvegs «Danske Salmedigtning», Brandts Udgave af Chr. Pedersens Skrifter 1849 og Molbechs «Danske Ordbog» 1854. Han kritiserede stærkt Virksomheden i «Samfundet til den danske Litteraturs Fremme», af hvis Bestyrelse han dog selv var Medlem 1854—60. Endelig skrev han 1863 om «den nye Docentpost i nordisk Filologi», der blev besat med Lyngby og Grundtvig, medens L. selv tog sin Ansøgning tilbage, med stærke Udfald mod de skandinaviske og oldnordiske Modestemninger, som efter hans Overbevisning forkvaklede og odelagde dansk Sprog og Aandsliv.

L. var en ejendommelig, om end lidet sympathetisk, Personlighed, der dog lejlighedsvis kunde vise sig baade hjælpsom og villig mod yngre Dyrkere af de Fag, der interesserede ham. Men han kom efterhaanden mere og mere paa Kant med sin Tid og endte i Bitterhed og Utilfredshed med alt og alle.

Erslew, Forf. Lex.

J. Paludan.

— I. S. Levins vigtigste *Sprogarbejde* er «Dansk Lyd- og Kjønslære», der udkom 1844 som 1. Hæfte af en «Haandbog i det danske Sprogs Grammatik, nærmest bestemt til Selvstudium», og som langt mere gennemgaaende end Datidens Skolegrammatikker er bygget paa umiddelbar Iagttagelse af Skrift- og Samtalesprog. I Lydlæren lettede han Forstaaelsen af «Tonelagene» ved at indskrænke deres Tal til 2, i det han der fra udskilte «Toneholdet» (Kvantiteten). I Kjønslæren gav han en ret fyldig Fremstilling af den didhørende

Sprogudvikling siden 1550. — I Steden for mere af Bogen fik man en Række spredte Udtalelser i polemiske Bladartikler og Smaaskrifter. Til sidst brød han fuldstændig Staven over Chr. Molbech (s. «Dagbladet» 1854, Nr. 218), med hvis sproglige Standpunkt hans eget dog havde flere Berøringer. Lige saa skarp Front gjorde han mod den fra Rask udgaaede nordiske Sprogskole, se «Nogle Betragtninger over dansk Sprog og Retskrivning» (1846) og «Den nye Docentpost i nordisk Filologi» (1863). Varigt Udbytte bragte hans hidsige Døgnkampe ikke meget af. Til det bedste høre de «lige-tydige Sammenstillinger» i Tillægget til «Til Kritikken af det synonyme i Dansk» (1860) og nogle af hans Bemærkninger om Holbergske Sprogformer (i «Fædrelandet» 1844). Hans Tydninger af enkelte Ordsprog (i «Fædrelandet» 1850) ere nylig drøftede af Axel Kock i sidste Udgave af P. Laale. I «Neologerne og de fremmede Ord» (1849) stempler han disse som «Kulturens Gesandter», men giver selv gode Oversættelser af «Komparativ» og «Superlativ». I Striden om «langt fra ikke» og «langt fra», se L.s «Dagbladet som det danske Sprogs Ridder» (1861), var det simpelthen en ældre Sprogbrug, der stødte Hovedet mod den yngre. — Større Betydning have hans efterladte haandskrevne Samlinger, der efter hans Død afgaves til det store kongl. Bibliothek. De bestaa af en Mængde velordnede Sedler med hvert sit afskrevne Forfattersted fra ældre eller nyere Tid. Disse mangeaarige Optegnelser, der allerede vare komne Liebenberg til gode ved hans første Udgave af Holbergs Komedier og af Fwalds Skrifter, ere nu almentilgængelige og ville sikkert kunne yde en god Haandsrækning, navnlig ved ordboglige Behandlinger af Modersmaalet. *F. Dyrlund.*

Levinsen, Carsten, 1812—73, Præst, blev født 5. April 1812 i Holbæk ved Randers, hvor hans Fader, Henrik L., var Skolelærer. 15 Aar gammel blev han sat i Bogtrykkerlære i Randers, og 1832 blev han Bogtrykkersvend. S. A. kom han ved Justitsraad, Borgmester Neckelmanns Hjælp i Randers lærde Skole, og 1836 blev han Student. 1842 underkastede han sig den theologiske Embedsexamen, og derpaa var han i flere Aar Lærer i Mariboës Skole og Danekvindeskolen. 1849 blev han Præst ved Frederiks Hospital og Fødselsstiftelsen, 1858 resid. Kapellan for Trinitatis søndre Sogn, og i dette Embede blev han til sin Død, 9. Avg. 1873. 1847 havde han ægtet sit Søkendebarn Elise Hansine Levinsen († 19. Juli 1853), Datter af Justitsraad, Amtsforvalter i Ringkjøbing Levin L. Som

Præst lykkedes det ikke I. at samle nogen større Menighed, men ved forskellige litterære Arbejder vandt han et Navn i videre Kredse. Under Pseudonymet «Immanuel» udgav han 1844 2 Digtninger, «Julen og Juletræet», og 1856 en Fortælling, «Mads Hansens mærkelige Lævnedsløb». 1845 oversatte han Tholucks «Andagtstimer» (2. Udg. 1847), og 1846—47 udgav han et Udvalg af hans Prædikener i Oversættelse. Til den af Dr. Kalkar udgivne «Pragtbibel» bearbejdede han Evangelierne, Apostlenes Gjerninger og Johannes' Breve, og 1847 vandt han en af Trykkefrihedsselskabet udsat Præmie for en populær Fremstilling af den kristne Kirkes Historie (udg. 1848). Samtidig bearbejdede han Georg Webers Lærebog i Verdenshistorien til Brug for danske Skoler (1847) og skrev en Ledetraad for den historiske Undervisning paa Grundlag af Bredows Elementarbog (1848). Større Betydning fik dog hans Verbalkonkordans til det nye Testamente (1856) og til udvalgte Steder af det gamle (1858), der til Dels kunde træde i Steden for Enevold Ewalds (IV, 623), og som Ewald havde han ogsaa udarbejdet en Realkonkordans med en Tidstavle (1853).

Erslew, Forf. Lex.

Fr. Nielsen.

Levinsen, Georg Marius Reinald, f. 1850, Zoolog. Han er Søn af Forligskommissær Jens L. og Amanda f. Brockdorff og er født i Hørsholm 23. Jan. 1850. Efter at have gaaet i sin Fødebys Realskole til sit 16. Aar begyndte han at læse til Examen artium i Kjøbenhavn, men ved hans Faders Død 1866 blev Undervisningen afbrudt, indtil han det følgende Aar ved Slægtinges Hjælp blev optaget i Randers lærde Skole, hvorfra han dimitteredes 1869. I Slutningen af 1874 tog han Magisterkonferens i Naturhistorie med Zoologi som Hovedfag og rejste det følgende Aar med Understøttelse af det Thottske Legat til Grønland, hvor han opholdt sig til Efteraaret 1877. Efter at han i nogle Aar havde været Assistent ved Zoologisk Musæum, blev han 1885 ansat som Inspektor ved dets 2. Afdeling. S. A. ægtede han Caroline Ulrikke Bonnesen, Datter af Værftsdirektør B. i Malmø. Af I.s videnskabelige Arbejder, der for største Delen ere publicerede i Naturhistorisk Fornings «Videnskabelige Meddelelser», maa nævnes: «Bidrag til Kundskab om Grønlands Turbellariefavna» (1879), «Bidrag til Kundskab om Grønlands Trematodfavna» (1881), «Systematisk-geografisk Oversigt over de nordiske Annulata, Gephyrea, Chætognathi og Balanoglossi» (1882—83), 4 Afhandlinger over Karahavets Favna (1887),

nogle smukke Bidrag til «Det videnskabelige Udbytte af Kanonbaaden «Hauchs» Togter» (1891—93), «Meduser, Ctenophorer og Hydroider fra Grønlands Vestkyst» (1893) og et større Bidrag (Mosdyr) med 9 Tavler i Folio til «Zoologia Danica» (1894). Gjennem disse og sine øvrige Arbejder har L. leveret dygtige og paalidelige Bidrag saa vel til Kundskaben om de paagjældende Egnes Favna som til de omhandlede Dyrs Systematik og Bygningsforhold. 1896 modtog L. Videnskabernes Selskabs Guldmedaille for et palæontologisk Arbejde om Bryozoerne i den danske Kridtformation.

Jonas Collin.

Levinsohn, Anna Henriette, f. 1839, Operasangerinde. Som ældste Datter af Hoboist i Garden Peter Christian Andersen (f. 1806 † 1864) og Marie Louise f. Restorff (f. 1811 † 1894) blev Frk. A. født i Kjøbenhavn 8. Jan. 1839 og fik i Sæsonen 1857—58 Ansættelse i det kongl. Theaters Kor. Hun undervistes i Sang af Carl Helsted og i Deklamation af Høedt og debuterede 20. Dec. 1860 som Nanette i «Den lille Rødhætte». Hendes i en sjælden Grad sølvklare og klokkerene Mezzo-Sopran, der understøttedes af et meget smukt Ydre, vandt strax stærkt Bifald, og lod hun end i Begyndelsen en Del tilbage at ønske i dramatisk Henseende, stod det dog øjeblikkelig klart, at man her havde vundet en udmærket Kraft for Operaen. Dette slog da ogsaa til i fuldt Maal, thi efter at hun havde faaet mere Scenevanthed, blev hun en af Operaens sikreste Støtter og var i en Række af Aar Publikums erklærede Yndling. 1866 blev hun kongl. Skuespillerinde. Blandt hendes bedste Roller kan fremhæves: Pagen i «Huguenotterne», Pagen og Susanne i «Figaros Bryllup», Siebel i «Faust», Marie i «Regimentets Datter» og i «Zar og Tømmermand», Zerlina i «Don Juan» og i «Fra Diavolo», Rosina i «Barbereren i Sevilla», Rose Friquet i «Villars' Dragoner», Anna i «Jægerbruden», Madeleine i «Postillonen i Lonjumeau», Rachel i «Jødinden» og Henriette i «Murmesteren». Efter en 18aarig Virksomhed trak hun sig tilbage fra Scenen og optraadte sidste Gang 6. Juni 1879 som Marie i «Regimentets Datter». Samtidig fik hun Titel af kongl. Kammersangerinde. Hun havde 1. Nov. 1871 ægtet Cand. med. Carl Viggo Valfred Levinsohn (f. i Helsingør 5. Juni 1840).

Edgar Collin.

Levison, Ferdinand Emanuel, f. 1843, Læge. F. L. er en Søn af Kateket ved det mosaiske Trossamfund, Dr. phil. Esaias L. og Frederikke f. Bendix og fødtes i Kjøbenhavn 9. Nov. 1843.

Dimitteret 1861 fra Borgerdydskolen paa Christianshavn tog han Lægeexamen 1868, var i de følgende Aar Kandidat ved Frederiks Hospital, klinisk Assistent ved Fødselsstiftelsen, assisterende Læge ved Almindeligt Hospital og Reservemedikus ved Frederiks Hospital. 1873 tog han Doktorgraden. Fra 1875 har han praktiseret i Kjøbenhavn, fra 1887 har han fungeret som Kredslæge, fra 1889 som Censor ved Lægeexamen. Hans videnskabelige Virksomhed er dels gaaet i medicinsk-klinisk, dels i hygiejnisk Retning. Med særlig Udholdenhed har han virket for Ligbrændingssagen; paa hans Initiativ blev 1881 Foreningen for Ligbrænding stiftet, og fra 1884 har han været dens Formand. — 1885 ægtede han Ida Fridericia, Datter af Grosserer Julius F.

Carøe og Selmer, Den danske Lægestand, 6. Udg.

Jul. Petersen.

Levsen, Christian, 1757—1831, geografisk Forfatter, Søn af Peter L. til Godset Toftum, Embsbøl Sogn i Tønder Amt, fødtes 17. Juni 1757 paa Toftum og fik sin første Uddannelse i Hjemstedets Skole. Senere drog han til Kjøbenhavn og lagde sig efter Matematik, særlig under Professor Th. Bugges Vejledning. 1785 udnævntes han til Legationssekretær ved det danske Gesandtskab i Algier, og senere indtog han en lignende Stilling ved Gesandtskabet i Haag. Sit 5aarige Ophold i Algier benyttede han til indgaaende Studier over Land og Folk, og under et længere Otium i Kjøbenhavn skrev han sit ansete og af Samtiden skattede Værk: «Nachrichten u. Bemerkungen über den algierischen Staat», der udkom anonymt i 3 Bind 1798—1800. I det sidstnævnte Aar ansattes han som Landfoged i Bredsted, og 1821 udgav han «Nachrichten über das Amt Bredstedt», en populær Topografi uden større videnskabelig Betydning. L. døde ugift i Jan. 1831.

Lübker u. Schröder, Schlesw.-Holst.-Lauenb. Schriftsteller-Lex. Neuer Nekrolog der Deutschen IX, 106.

P. Lauridsen.

Levsen, Ingwer Carsten, 1761—1840, Overretsdirektør, Broder til foregaaende, var født 4. Nov. 1762 paa Toftum, studerede Jura i Kiel og blev kort efter sin Examen 1786 udnævnt til Herredsfoged i Kjær Herred i Tønder Amt. 1802 kom han som 8. Raad ind i den holstenske Regering i Glückstadt, der 1806 omdannedes til Overret, og avancerede i denne, indtil han 1824 udnævntes til Landkansler, 1825 til Vicekansler og 1. Raad og 1834 til Direktør for Overretten. L., som var en ualmindelig dygtig Embedsmand, udnævntes 1810 til Etatsraad, 1821 til Konferensraad, 1828 til Kom-

mandør af Danebrog og 1836 til Storkors. Han var gift med Magdalene Dorothea f. Wald (f. 24. Nov. 1773 † 6. Febr. 1842) og døde 13. Avg. 1840 i Glückstadt.

Neuer Nekrolog der Deutschen XVIII, 887. *H. R. Hiort-Lorenzen.*

Lewy, Bergnart (Bernhard) Carl, 1817—63, Kemiker, født 5. Juli 1817 i Kjøbenhavn, Søn af Grosserer Samuel Nathan L. og Cecilie f. Melchior, tog farmaceutisk Examen 1835 og studerede derefter 3 Aar Kemi ved den polytekniske Lærestanstalt, hvor særlig Zeise interesserede sig for ham. I 1839 rejste L. til Udlandet, blev Dr. phil. i Berlin og var Vinteren 1839—40 i Rom, hvor han traf en fransk Familie, der anbefalede ham til J. B. Dumas i Paris, i hvis Privatlaboratorium han fik Plads, og hvor han assisterede Dumas og Boussingault ved deres Undersøgelser af Luftens Sammensætning. Han udviklede herved en saa sjælden experimentel Dygtighed, at Académie des sciences 1841 betroede ham at undersøge Luften om Nord- og Østersøen og i Kjøbenhavn. Disse Forsøg foretog han paa Polyteknisk Lærestanstalt, hvor Kongen endog en Gang overværede Forsøgene. I Forening med Boussingault udførte han snart efter en sammenlignende Undersøgelse af Kulsyreindholdet i Luften i Paris og paa Landet. Samtidig foretog han mange andre Arbejder, f. Ex. over Paraffinets Sammensætning, over forskellige Arter af Vox, over Forbindelser af Tinklorid med uorganiske og organiske Stoffer, over den i Havet til forskellige Tider af Døgnet opløste Luft. 1847 blev L. Professor i Kemi i Bogota i Ny Granada, hvor han nød stor Anseelse, blev Præsident for Videnskabsakademiet, Vicepræsident for Undervisningsraadet, Direktør for Musæerne og for Mønten. Her udførte han ogsaa en Række Arbejder, som Académie des sciences havde overdraget ham, og vendte derpaa tilbage til Paris 1851. I Frankrig udførte han nu i Forening med Boussingault sit betydeligste Arbejde, nemlig over Luften i Muldjorden. 1853 blev han ansat ved Mønten i Paris, væsentlig for at lede Fabrikationen af de nye Broncemønter, men da denne Udmøntning ophørte 1858, og L.s økonomiske Stilling derved blev truet, oprettedes der efter Akademiets indstændige Anmodning en ny Plads for ham som Essayeur adjoint for Møntens Guld- og Sølvbarrer. Han døde dog allerede 5 Aar efter, 1. Jan. 1863, af en Brystsygdom, som til Dels var fremkaldt ved Overanstrengelse. Den store Anerkjendelse, L. nød i Frankrig, bragte ham dog ikke til at glemme Fædrelandet. De danske Musæer

skylde ham værdifulde Samlinger, og han var altid rede til at skaffe danske Videnskabsmænd Oplysninger og til med sit store Kjendskab til Personer og Forhold i Paris at staa danske lærde bi under deres Ophold der. Disse Fortjenester paaskjønnedes ogsaa her hjemme fra ved Ordensdekorationer og ved Fortjenstmedaillen i Guld (1859). Hans Arbejder findes næsten alle i «Annales de chimie et de physique», enkelte i «Comptes rendus», en Oversigt (om Voxarterne) i «Forhandlinger ved de skandin. Naturforskeres 4. Møde» (1844), hvor han var tilstede.

Erslew, Forf. Lex. Arch. f. Pharm. XVII (1863), 381 ff. Berl. Tid. 1847, Nr. 222. *S. M. Jørgensen.*

Levy, Carl Edvard Marius, 1808—65, Læge, fødtes 8. Sept. 1808 i Kjøbenhavn som en Søn af Juveler Marcus L. og Judithe f. Heckscher og bar indtil sin Daab (1838) Fornavnene Moritz Marcus. Han dimitteredes 1825 fra Borgerdydskolen i Kjøbenhavn og tog 1831 først den kirurgiske, derpaa den medicinske Examen. Videnskabelig Energi og Dygtighed gav han allerede som Student fremtrædende Vidnesbyrd om, i det han 1830 vandt Universitetets Guldmedaille for Besvarelse af den medicinske Prisopgave, og endnu under sin Tjeneste som medicinsk Kandidat paa Frederiks Hospital erhvervede han sig 1832 den medicinske Licentiatgrad, 1833 Doktorgraden ved en Afhandling om Misfosterdannelse. S. A. udsendtes han paa en 3aarig Studierejse, under hvilken han særlig lagde sig efter Fødselsvidenskaben og spæde Børns Sygdomme, men som i øvrigt led et væsentligt Afbræk ved et svært Anfald af Kopper, hvorved hans Kræfter meget medtoges. Tilbagevendt erholdt han strax (1836) en for ham oprettet Post som Læge for Plejestiftelsen og begyndte i Tilknytning hertil som Privatdocent at holde Forelæsninger over Børnesygdomme, snart efter tillige over Svangerskabs- og Fødselslæren.

I Slutningen af 1839 offentliggjorde han et betydeligt videnskabeligt Arbejde: «Om Kollisionen mellem Perforation og Kejsersnit, et Bidrag til Undersøgelsen: de jure vitæ et necis, quod competit medico in partu» — et vigtigt Æmne, som han, skjønt endnu væsentlig uden selvstændig obstetricisk Erfaring, behandlede med overlegen Dygtighed og Klarhed. Da den gamle Professor i Fødselsvidenskab J. S. Saxtorph i 1840 døde, stod han saaledes fuldt rustet til at overtage dennes Plads, og da ogsaa den i hans mosaiske Trosbekjendelse liggende Hindring for akademisk Ansæt-

telse var fjærnet ved hans Overgang til Kristendommen, blev han s. A. udnævnt til Lektor i Medicinen ved Universitetet, 1841 til Professor extraordinarius i Fødselsvidenskab og Overaccouchør ved Fødselsstiftelsen (1850 Professor ordinarius), 1842 tillige ansat i den med denne Stilling forbundne Post som Stadsaccouchør i Kjøbenhavn. 1840 var han ogsaa bleven Medlem af Direktionen for det Classenske Litteraturselskab.

Under meget lovende Avspicier tiltraadte L. sin vigtige akademiske Lærerstilling, og de Forventninger, hvormed han modtoges, skuffedes heller ikke, for saa vidt som han fuldt viste sig at være paa Højden af sin Tids videnskabelige Standpunkt og med Overlegenhed at beherske hele det foreliggende Stof. Allerede hans trykte «Indledningsord» ved Forelæsningernes Begyndelse (1840) giver tydeligt Vidnesbyrd herom Igesom om hans hele Formfuldendthed og Klarhed i Fremstillingen. Han optraadte ogsaa i sit Specialfag reformatorisk ved i Modsætning til sine Forgængere, den ældre og yngre Saxtorph, der nærmest repræsenterede den mere operationsivrige Retning i Fødselshjælpen, at betone den nyere Fødselsvidenskabs exspekterende, den fødende Kvindes egne Kræfter i udstrakt Omfang respekterende Tendens, hvilket Grundsyn ogsaa kommer stærkt til Orde i det «Udtog af Fødselsvidenskaben», han som Jordemoderskolens Leder udgav (1843), og som er mønsterværdigt i Form og Fremstilling. Dette gjælder ligeledes i fuldt Maal om hans kort efter (1845) udgivne andet populære Skrift: «Anvisning for unge Mødre til sundhedsmæssig Forplejning af deres spæde Børn», der som Jordemoderbogen er udkommen i flere senere Udgaver. Ogsaa som praktisk Fødselshjælper viste han sig sin Stilling voxen, efter at han havde overvundet en Mangel paa manuel Dexteritet, der i Begyndelsen var ham til Hinder. Som Videnskabsmand paa sit Specialfags Omraade optraadte han i ret talrige Artikler og Afhandlinger, navnlig i de under hans Medvirking udgivne Tidsskrifter «Journal for Medicin og Kirurgi» og «Hospitalsmeddelelser». I Universitetsprogram til Reformationens fest 1856 gav han en smuk og belærende Skildring af Kjøbenhavns Fødselsstiftelses første Overaccouchør, C. J. Berger. Men af nogen egentlig betydningsfuld Karakter blev dog ikke hans videnskabelige Forfatterskab, og det ovenfor omtalte Arbejde, som han udgav før sin Ansættelse, er utvivlsomt det betydeligste fra hans Haand. Paa dette Punkt opfyldte han ikke fuldt de til hans fremragende Begavelse og Talent stillede Forventninger.

Dette hang vistnok sammen med, at hans Begavelse efterhaanden viste sig at være mere af kritisk og dialektisk end af egentlig forskende og produktiv Natur og hans Evner mest anlagte for administrativ og organisatorisk Virken. Disse Evner kom hans Stilling ogsaa til at lægge særlig stærkt Beslag paa, i det Barsel-feberens fortsatte voldsomme Hærgen i Fødselsstiftelsen uafbrudt maatte holde ham i Aande og sætte hans Opfindsomhed og Handlekraft paa Prøve. Gjentagen Lukning af Fødselsstiftelsen og Oprettelsen af interimistiske Hjælpe lokaler viste sig frugtesløse, og efter at han ved en Rejse til England og Irland i 1846 havde gjort sig bekjendt med de derværende vel ansete Fødselsstiftelsers Indretning, skred man da under hans Ledelse til en fuldstændig Ombygning og Reorganisation af vor Fødselsstiftelse, men ogsaa kun med utilfredsstillende Resultat. Han stod paa sin Tids «miasmatiske» Standpunkt og kjendte endnu ikke Barsel-feberens Aarsagsforhold og dens rent kontagiøse Natur, og derfor maatte alle hans energiske Bestræbelser strande. Disse vanskelige Forhold vare nu ikke alene skæbnesvangre for de fødende, men ogsaa den klinisk-obstetriciske Undervisning maatte i høj Grad lide derunder, og i saa Henseende kunde saaledes heller ikke de Forhaabninger opfyldes, som man havde næret til hans Lærervirksomhed.

Det var imidlertid ikke alene Fødselsstiftelsen, som lagde Beslag paa hans klare Aand og faste Viljekraft, hans administrative og organisatoriske Evne. Han udøvede en stor Indflydelse i forskellige Retninger, hvor disse hans Egenskaber naturlig kunde gjøre sig gjældende. Saaledes var han et særlig vigtigt Medlem af den til Kommunehospitalets Oprettelse 1856 nedsatte Kommission. I de i hans Tid udfoldede Bestræbelser for en fast Organisation af den danske Lægestand tog han kraftig Del; «den almindelige danske Lægeforening» grundedes 1857 under hans Førerskab, og han vedblev til 1859 at være dens Formand. I Sundhedskollegiet, af hvilket han i øvrigt først blev Medlem 1862, spillede han ligeledes en betydningsfuld Rolle, men kun en kort Tid. Thi snart efter begyndte hans Kræfter at medtages af en organisk Hjærtelidelse, for hvilken han forgjæves søgte Hjælp ved længere Tids Hvile og Kurrejser; den medførte hans Død 30. Dec. 1865. Posthumt udgaves af V. Bendz (1868) under Titelen: «De almindeligste Sygdomme hos spæde Børn» hans i tidligere Tid holdte Forelæsninger.

Han var gift: 1. med Hilda f. Wulff († 20. Dec. 1852), Datter

af islandsk Kjøbmand Jens W., 2. med Vilhelmine f. Jacobson, Datter af Professor Ludv. J. (VIII, 371).

Smith og Bladt, Den danske Lægestand, 4. Udg. Erslew, Forf. Lex. Illustr. Tid. VII, 125. Bibl. f. Læger 5. R. VIII, 227 ff. Ugeskr. f. Læger 3. R. I, 30 f. Stadfeldt, Kjøbenhavns Fødselsstiftelse (1887). *Jul. Petersen.*

Levy, Fritz Martin, f. 1847, Læge. F. L. er en Søn af ovennævnte C. E. M. L. og dennes 1. Hustru. Dimitteret fra Roskilde Skole 1866 tog han Lægeexamen 1873 og var i de følgende Aar Kandidat og Reservemedikus ved Frederiks Hospital. 1878 vandt han Universitetets Guldmedaille for den medicinske Prisopgave, og det følgende Aar tog han Doktorgraden. Derefter lagde han sig under en længere Studierejse særlig efter sin Faders Specialfag, Obstetrik og Gynækologi, blev efter sin Hjemkomst, samtidig med at optage en gynækologisk Specialpraxis, klinisk Assistent og derefter Reserveaccouchør ved Fødselsstiftelsen samt Læge ved den gynækologiske Afdeling under Poliklinikken for ubemidlede. Fra 1883 har han været Privatdocent og offentliggjort en Række Afhandlinger i sit Specialfag, for hvilket han yderligere har virket som Medredaktør af «Medicinsk Aarsskrift» (fra 1887). Han er Medlem af Bestyrelsen af Præmieselskabet for Plejemødre og (efter H. Lehmann) af Bestyrelsen for de Puggaardske Legater. 1893 fik han Professortitelen. — 1875 ægtede han Emilie Caroline Henriette Smith († 8. Jan. 1888), Datter af Godsejer, Jægermester Mich. Fred. Gust. S.

Carøe og Selmer, Den danske Lægestand, 6. Udg. *Jul. Petersen.*

Levy, Martin, f. 1827, Finanseembedsmand, Bankdirektør. Han fødtes 21. Febr. 1827 i Kjøbenhavn og er Søn af Kjøbmand Abraham L. og Mariane f. Cohen. 1844 blev han dimitteret fra Borgerdydskolen paa Christianshavn, og 1852 tog han statsvidenskabelig Examen. Allerede fra 1. Jan. 1851 fungerede han som Fuldmægtig i General-Postdirektoratets 2. Sekretariat. I 1855 blev han Fuldmægtig i Finansministeriets Expeditionssekretariat og i Forbindelse hermed fra 1857 Sekretær hos Finansministeren. Efter at han i 1863 var bleven Chef for Finansministeriets Expeditionssekretariat, blev det ham, der vedblivende havde beskæftiget sig med Post- og Telegrafvæsenets Anliggender, overdraget at repræsentere Danmark paa den 1. Postkonference i Paris, hvor han havde Lejlighed til at forberede den i Sept. 1865 mellem det danske og det britiske Postvæsen afsluttede Konvention. I de følgende Aar af-

sluttede han paa Danmarks Vegne Overenskomster bl. a. med Norge og Sverige om Telegrafkorrespondancen imellem de nordiske Lande, med Preussen om Oprettelsen af en Postdampskibsfart mellem Korsør og Kiel m. v., med Preussen, det nordtyske Forbund samt Norge og Sverige om forskjellige Telegraf- og Postkonventioner. 1870 beskikkedes han til Chef for Koloniernes Centralbestyrelse, og s. A. udnævntes han til tillige at være Statsgjældsdirigtor og Chef for Finansministeriets 1. Departement. I Forbindelse dermed udnævntes han til Medlem af Direktionen for Tontinen af 1800. Paa den i 1871 i Rom afholdte Telegrafkonference mødte han som Danmarks befuldmægtigede. Af Finansministeriet var han i sin Tid beskikket til Medlem af det dansk-norsk-engelske Telegraf-selskabs øverste Bestyrelse. Af forskjellige andre i det store nordiske Telegraf-selskab opgaaede Selskaber har han ligesom i dette været stiftende Medlem. Efter at have modtaget Tilbudet om at indtræde i Direktionen for det i 1873 stiftede Aktieselskab «Kjøbenhavns Handelsbank» udtraadte han s. A. af Statstjenesten. Senere har han været Medlem af den i Anledning af Negeroprøret paa St. Croix 1878 anordnede, til Vestindien udsendte Undersøgelseskommission. 1875—79 var han af Landstinget valgt til Statsrevisor. I 1880 udgav han: «Efterladte Smaaskrifter» af C. A. Thortsen. — Han ægtede 10. Maj 1857 Mathilde Christine Dorothea Thortsen (f. 10. Maj 1832), Datter af Toldforvalter i Wilster Lorenz T.

C. Christensen.

Levy, Moritz, 1824—92, Bankdirektor, Broder til ovennævnte Martin L., var født i Kjøbenhavn 16. Nov. 1824. Han voxede op i ret trange Kaar og kom som halvvoxen i Handelslære i Kjøbenhavn, hvorefter han fik Plads hos Firmaet L. Behrens & Söhne i Hamborg. Her fra rejste han til de dansk-vestindiske Øer, hvor han først uden Held forsøgte sig som Kjøbmand og derefter begyndte en Mælkehandel, der syntes at skulle blive heldig, men som afbrødes ved, at han angrebes af Dysenteri. Han var Døden nær og opgivet af Lægerne, men reddedes ved et Husraad, som han fik af en gammel Negerinde. Imidlertid kunde han ikke længere taale Opholdet i Vestindien og kom 1849 tilbage til Kjøbenhavn. Kort efter sin Tilbagekomst fik han Ansættelse i Intendanturen, og efter Krigens Slutning blev han ansat ved Central-kassen i Flensborg, hvor han fik Lejlighed til at henlede Finansminister Sponnecks Opmærksomhed paa sig ved sine dygtige og

klart affattede Regnskabsindberetninger. Som Følge heraf fik han Plads i Statsbogholderiet, og senere overdroges der ham en mere betroet Post og en selvstændigere Virksomhed, i det han udnævntes først til Møntkontrollør og derefter til Møntagent i Altona. I denne Stilling havde han den Opgave paa Regeringens Vegne at gribe ind i de Transaktioner, der dreves i Anledning af, at den danske Rigsmønt i 1854 var bleven indført som Mønt i Hertugdømmerne. De Aar, han tilbragte i Altona, bleve paa forskjellig Maade af stor Betydning for hans Fremtid. Den Dygtighed og Paalidelighed, hvormed han udførte sit ofte vanskelige Hverv, skaffede ham en betydelig Anseelse, og Virksomheden gav ham selv en væsentlig Indsigt i Penge- og Bankforhold, som han forøgede ved national-økonomiske Studier. Han skrev i denne Periode en Del Artikler af økonomisk Indhold til «Dagbladet» og udgav 1856 en lille Piece: «Forslag til en Forandring i det danske Pengevæsen». Paa Grund af det særlige Kjendskab til altonaiske og hamborgske Forretningsforhold, som han havde erhvervet sig, fik han Lejlighed til at bistaa de Mænd, der i 1857 udsendtes fra Kjøbenhavn bl. a. for at undersøge Handelshuset H. Pontoppidan & Co.s Forhold. Disse Omstændigheder i Forening bevirkede, at Opmærksomheden henleddes paa L., da Nationalbankens Forhold under Handelskrisen i 1857 nødvendiggjorde en Styrkelse af Bankens Styrelse. Bankens Repræsentantskab udnævnte ham til fra 1. Jan. 1858 at være Kommitteret under Direktionen, og samtidig konstitueredes han til midlertidig i nogle Maaneder at fungere under en af Direktørernes Sygdom. Hans Stilling som Kommitteret var i flere Henseender ret vanskelig, fordi han paa den ene Side var Direktionens underordnede og paa den anden Side dog skulde have en afgjørende Indflydelse paa Ordningen af Bankens i høj Grad forvirrede Forhold. Ved hans egen taktfulde Optræden og ved Imødekommen fra Direktionsmedlemmers — særlig H. P. Hansens — Side klaredes dog disse Vanskeligheder. Da den kongevalgte Direktør Aagesen døde 1861, fik L. kongelig Udnævnelse som Bankdirektør. I denne Stilling fungerede han indtil sin Død, altsaa i et Tidsrum af henved en Menneskealder.

Skjønt han til Tider beklædte andre Tillidshverv og altid var stærkt opfyldt af Interesse for offentlige Spørgsmaal, var det dog Virksomheden som Bankdirektør, der optog Hovedparten af hans Tid og Interesse. Det er ogsaa denne Del af hans Virksomhed, der har haft den største og mest blivende Betydning. Vel var han

som Direktør Medlem af et Kollegium, men dog stod han for den almindelige Bevidsthed som Bankens egentlige Leder, og i Virkeligheden er Forholdet jo ogsaa det, at en Banks Ledelse i Regelen er af den Natur, at naar der findes flere Direktører, maa alligevel en af dem blive Hovedmanden, den, hvis Virksomhed paatrykker Lædelsen dens Præg. L. kom allerede tidlig til at indtage en saadan fremskudt Stilling inden for Direktionen, og Stillingen befæstedes mere og mere, efterhaanden som han ved at være den, der havde siddet længst Tid i Direktionen, ogsaa blev Bæreren af Bankens Tradition. Hans Betydning som Bankdirektør ligger hovedsagelig paa 2 Punkter. For det første var han den, der tilførte Banken, hvis Ledelse før hans Tid havde haft en meget gammeldags og bureaukratisk Karakter, Friskhed og Liv, saa at den føjede sig ind i de Former, som det nye og opblomstrende Forretningsliv krævede. Lige til sin sidste Tid var han optaget af at indføre nye og tidsvarende, til Dels meget indgribende Reformer i Bankens Organisation. Men ved Siden heraf laa hans Styrke i, at han hævdede og gennemførte det Princip, at Nationalbankens vigtigste Opgave var at opretholde et sundt og solidt Pengevæsen og under indtrædende økonomiske Vanskeligheder at være den Institution, der selv stod fast og kunde yde Forretningsverdenen den Hjælp, hvortil den trængte. Medens han selvfølgelig erkjendte, at der tilkom Bankens Aktionærer et passende Udbytte af deres Kapital, fastholdt han bestandig — i Theori og Praxis —, at det aldrig var Bankens første og væsentligste Opgave at tjene Penge. Han følte sig mere som offentlig Embedsmand end som Leder af et Forretningsinstitut. Denne Opfattelse af Maalet for hans Virksomhed passede godt med hans Begavelses Natur. Han var ikke Manden med de store Syner, som med Lethed undfangede Ideer til nye og dristige Foretagender, men han havde en skarp og hurtig Opfattelsesevne og et klart og sundt Blik paa Forretningsforholdene i Forbindelse med en betydelig Evne til at tilegne sig saa vel theoretisk som praktisk Indsigt i Penge- og Bankvæsenets udviklede Mekanik. Men netop fordi hans Evner havde denne Karakter, blev han den rette Mand paa den rette Plads, og baade naar han virkede hemmende over for usunde Foretagender, som f. Ex. i Halvfjerdserne over for den overhaandtagende Byggespekulation, og naar han paa Grund af tidligere udvist Forsigtighed var i Stand til at yde Forretningsverdenen en overordentlig udstrakt Hjælp, saaledes som under den i 1885 ved et Par store Fallitter fremkaldte Panik, stiftede han stor og utvivlsom Nytte. I

Almindelighed nød hans Ledelse af Banken ogsaa stor Anerkjendelse i Forretningskredse. Naturligt var det, at hans Kritik af og til kunde vække Misnøje, og at man opfattede hans Advarsler som en Tilbøjelighed til at opkaste sig til Formynder over andres Forretningsførelse. Hans Optræden, der for øvrigt var jævn og præget af et elskværdigt Lune og ganske fri for embedsmandsmæssig Stivhed og Fornemhed, kunde ganske vist til Tider have et stærkt Anstrøg af Faderlighed, men det var i alt Fald urigtigt at opfatte dette som Arrogance. I Bedømmelsen af sin egen Person og sine Evner var han i Virkeligheden beskeden, om han end nærede meget høje Tanker om Betydningen af sin Stilling.

Blandt Foranstaltninger af vidtrækkende Betydning, ved hvilke L. fik Lejlighed til at spille en ledende Rolle, kan særlig nævnes Møntreformen af 1873 og Statsgjældskonverteringen af 1886. Hvad Møntreformen angaar, var han blandt dem, der tidlig havde anbefalet den, og han blev det virksomste Medlem af den danske Møntkommission. Men særlig skyldtes det L., at Gjennemførelsen af Reformen foregik saa let og heldig og med saa ringe Bekostning for Staten, som Tilfældet blev. Ikke alene havde han som Bankdirektør en væsentlig Indflydelse paa Gjennemførelsen, men han var 1873—76 konstitueret som Møntdirektør og havde som saadan det Hverv at lede Møntens Drift under Udmøntning af Kronemønten og besørge de med Inddragelsen af Rigsmønten og Anskaffelsen af Guld forbundne Forretninger.

Den Interesse for nationaløkonomiske Spørgsmaal, som han havde plejet i sin Ungdom, vedblev han at nære, og om end hans Studier i det hele havde en spredt Karakter, naaede han dog en betydelig økonomisk Indsigt, navnlig i Penge- og Bankvæsenets Theori, hvorom adskillige Afhandlinger fra hans Haand — særlig i «Nationaløkonomisk Tidsskrift» — saa vel som hans Deltagelse i Diskussionerne paa de skandinaviske nationaløkonomiske Kongresser vidne. Af Nationaløkonomisk Forening i Kjøbenhavn var han et meget virksomt Medlem, og han var fra 1877 til sin Død Foreningens Formand. Som Taler var han som oftest heldig, og navnlig naar han var kommen i Aande, var hans Foredrag klart, livligt og flydende.

Af de forskellige Hverv, der bleve ham overdragne, kan nævnes, at han 1862—71 og 1877—80 var Medlem af Kontrolkomiteen for de sjællandske Jærnbaner og 1876—79 af Bestyrelsesraadet for Forsikringselskabet «Danmark», ligesom han indtil sin Død var

Medlem af Bestyrelsen for Burmeister & Wains Fabrikker, i hvilken Stilling han navnlig beskæftigede sig med Ledelsen af Arbejdernes Alderdomsforsørgelseskasse. Ved den internationale Møntkonference i Paris 1881 var han Regeringens delegerede, og han stillede her et Forslag, der vakte stor Opmærksomhed og almindelig er blevet anerkjendt som den mest praktiske af de Planer, der ere udkastede for at hæve Sølvets Værdi, om det end maa betragtes som meget tvivlsomt, hvorvidt det virkelig lader sig gennemføre. Det fremkom i Tilslutning til et fra anden Side stillet Forslag om at ophøre med Udmøntningen af de smaa Guldmønter og gik i Hovedtrækkene ud paa at inddrage de smaa paa Guld funderede eller ufunderede Sedler og erstatte dem dels med Sølvskillemønt og dels med Sedler funderede paa Sølv, der skulde have en lignende begrænset Betalingsgyldighed som Skillemønten.

L. udnævntes 1864 til Etatsraad, 1887 til Konferensraad og blev 1875 Kommandør af Danebrog af 2. og 1876 af 1. Grad. Han ægtede 27. Avg. 1857 Emilie Frederikke Wagner, Datter af Læge W. Allerede 1870 døde hans Hustru i en ung Alder. I sine senere Aar var han adskillig plaget af en Sygdom (Ekzem), for hvilken han, efter forgjæves at have prøvet forskellige Kure og Lægemidler, søgte Lindring ved Badestedet St. Gervais i Savoyen. Her omkom han 12. Juli 1892 under en Oversvømmelse, der omstyrtede det Badehotel, hvori han boede.

Nationaløk. Tidsskr., Ny Række X. Illustr. Tid. XXXIII, Nr. 43.

E. Meyer.

Ley, Christian Sigfred, 1806—74, Lærer, var en Søn af Skræddermester Hans Christian Christesen L. og Marie Christine f. Wahler. Han blev født paa Christianshavn 25. Febr. 1806 og sat i den derværende Borgerdydskole, hvor Fr. Hammerich, L. C. Hagen og H. A. Laurent, der senere blev hans Svoger, vare hans nærmeste Venner. Hans Hjem var præget af alvorlig Fromhed i herrnhutisk Stil, og selv blev han tidlig stærkt greben af Grundtvigs Prædikener og folkelige Skrifter. 1827 blev han af Dr. Rudelbach dimitteret til Universitetet, og næste Aar tog han 2. Examen for derefter at studere Theologi. Men til Attestatsen naæde han aldrig. I en Del Aar var han Lærer i Kjøbenhavn og sysselsat med litterære Arbejder som en Oversættelse af Remberts «Ansgars Levned» (1837) og Udgaver af Rimkrøniken (1841) og Peder Laales Ordsprog (1842). I Begyndelsen af 1857 rejste han til Sønderjylland, hvor han blev Huslærer, først hos Knud Knudsen i Forballum,

siden hos Landstingsmand Aug. Beck i Visby. Han havde store Gaver som Børnelærer, men nøjedes ikke med at undervise de Børn, der vare ham betroede; han tog ogsaa virksom Del i Arbejdet for levende Kristendoms og Danskheds Fremme blandt Sønderjyderne. Trods sin sære og kantede Personlighed havde han gjennem Samtaler og Foredrag vundet en betydelig Indflydelse, især i de vestlige Egne af Slesvig, og da den fransk-tyske Krig udbrød (1870), fandt de preussiske Myndigheder det rettest ogsaa at sikre sig hans Person; han blev med Hans Krüger og 3 andre danske Sønderjyder slæbt bort og sat i Varetægtsfængsel i Lötzen ved den polske Grænse. Efter Hjemkomsten var han Lærer hos den bekjendte Gaardmand Bunde Refslund, men sin sidste Levetid tilbragte han i Kjøbenhavn som Lærer paa Seminarieforsøger J. T. A. Tangs Højskole. Han døde 20. Maj 1874. 1872 havde Venner i Kongeriget, i Paaskjønnelse af hans trofaste Virksomhed i Sønderjylland, skjænket ham en aarlig Livrente, og paa hans Grav rejste Sønderjyder en Mindesten til Tak for, hvad han i deres Midte havde virket for den danske Sag. I «Hist. Maanedsskrift» X og «Danskeren» III f. er der offentliggjort Uddrag af hans Dagbøger, som give Bidrag til Belysning af Stemninger og Tilstande før og efter den store Kirkekamp (1825).

Dansk Kirketid. 1874, S. 320. F. Hammerich, Et Levnetsløb S. 118 f. Erslew, Forf. Lex.

Fr. Nielsen.

Leyel, s. Leiel.

Leyser, s. Lyser.

Libert, Georg Emil, f. 1820, Landskabsmaler. Emil L. er Søn af Snedkermester Johan Christian L. (f. 1790 † 1846) og dennes 1. Hustru, Andrea Margrethe f. Hassing (f. 1796 † 1820), og blev født i Kjøbenhavn 2. Avg. 1820. Han kom som Dreng ind paa Kunstakademiet, hvis Skoler han gjenngik, men konkurrerede ikke om Medaillerne, da han vilde være Landskabsmaler, hvortil han uddannede sig i J. L. Lunds Atelier. Allerede i sit 17. Aar udstillede han sit første Landskab, et Maaneskinsstykke (1837), og han har fra den Tid hørt til de flittigste Udstillere, ligesom han ogsaa har haft en stadig Kundekreds. I 1845 søgte han Rejseunderstøttelse fra Akademiet, hvilken tildeltes ham for 1846, og s. A. tiltraadte han sin Rejse, som, med fornyet Stipendium i 1847, for den længste Tid blev tilbragt i München. Efter sin Hjemkomst blev han i 1850 agreeret ved Akademiet og fik Opgave til Medlemsarbejde, men da dette

ikke var indsendt inden Fundatsens Forandring, blev han først i 1887 som den sidstlevende «agreerede» erkjendt for Medlem af Akademiets Plenarforsamling. Efter at han 26. Juni 1852 havde ægtet Marie Philippine Caroline Busch (f. 1830), Datter af Kjøbmand Peter B. (f. 1800 † 1869) og Sophie f. Buntzen (f. 1800 † 1865), opholdt han sig 1857—59 i Udlandet, navnlig i Tyskland og Schweits, med sin Familie. Kort efter malede han et af sine vigtigste Billeder, «Slottet Heidelberg», til Grev Moltke-Bregentved (udstillet 1862). Med det Anckerske Legat var han atter udenlands i 1875. Den kongl. Malerisamling ejer et Par Ungdomsarbejder og «Vinterlandskab» (udst. 1860). Han har deltaget i Stiftelsen af «Kunstnernes Pensions- og Understøttelsesfond» (1851) og af Foreningen «Fremtiden» (1865).

Weilbach, Nyt Kunstnerlex.

Ph. Weilbach.

Licht, Johan Frederik, 1699—1764, Rektor, tilhørte saa vel paa Fædrene- som Mødreneside meget gamle Familier i Slesvig By. Her blev han født 28. Marts 1699. Faderen, Asmus L. († 1733), var Bager; Moderen hed Rebecca Wolfrath. 1717 blev han dimitteret fra sin Fødebys Skole og kom til Universitetet i Kiel, hvor han studerede i 9 Aar. 1727 blev han Konrektor i Slesvig, 1752 Rektor sammesteds. Træt af Arbejdet og plaget af Søvnløshed søgte han dog allerede 1755 Afsked, men vedblev at bo i Slesvig. Han var en god dansk Patriot, der ved alle Lejligheder søgte at hævde det danske Sprogs Anseelse; og den Kjærlighed, han selv havde til Dansk, søgte han ogsaa at bibringe sine Elever. 1754 kom Digteren Johs. Ewald som 11aarig Dreng i Huset hos ham. Ewald karakteriserede L. som en «purus og putus philologus», for Resten «en ærlig Mand og ufortrøden i sit Arbejde». Slesvig Skole gjorde ogsaa gode Fremskridt i de faa Aar, L. ledede den. Hans ~~Dødsaar~~ ^{fødsel 1764} kjendes ikke. Sammen med sin Hustru, Catharina Sophia f. Jäger († 1775, 84 Aar gammel), Datter af Skrive- og Regnemester ved Slesvig Skole Wolfgang Heinrich J., har han oprettet et Legat for theologiske studerende, oprindelig 1000 Rdl. K.

(J. Lorck) Fortgesetzte Nachrichten von dem Zustande der Wissenschaften I, 176 ff. Steenstrup, Dansk Maanedsskrift III (1856), 192 ff. A. D. Jørgensen, Johs. Ewald S. 19 ff. Slesvigske Provinsialefterr. IV, 572 ff. *A. Jantzen.*

Lichtenberg, Carl Frederik, f. 1837, Industridrivende. Carl L. er født 12. Jan. 1837 i Kjøbenhavn, hvor hans Fader, L. E. L., var Mel- og Grynhandler; Moderen var Sara f. Bense. Efter at have

gjennemgaaet Mariboers Skole studerede han ved den polytekniske Lærestanstalt og tog 1859 polyteknisk Examen i anvendt Naturvidenskab. Fra 1859—70 var han Lærer ved Mariboers Skole i Matematik, men 1870 tog han Borgerskab i Kjøbenhavn som Bager og har fra den Tid drevet et større Bageri, bl. a. for Skibsbrød. Det er herefter naturligt, at Landhusholdningsselskabet indsatte ham i et Udvalg til Undersøgelse af, hvilke Hvedesorter der egne sig til Dyrkning her i Landet (1884—91). Men for øvrigt ere hans Kræfter væsentlig blevne benyttede i en Række Tillidshverv, som hans Standsfæller i den kjøbenhavnske Haandværkerstand have givet ham. 1879 valgtes han ind i Haandværkerforeningens Bestyrelse, og i 1888 blev han Foreningens Formand, en Stilling, han først traadte tilbage fra 1896. 1888 blev han tillige Foreningens delegerede saa vel i Bestyrelsen for det tekniske Selskabs Skole som i Fællesrepræsentationen for dansk Industri og Haandværk, hvad han er endnu, og Aaret efter valgtes han til Medlem af Fællesrepræsentationens Bestyrelse ligesom i 1890 til Medlem af Industriforeningens. Han har herefter haft ikke ringe Indflydelse paa Udviklingen af de sidste Aars industrielle Foreningsliv i Kjøbenhavn, hvad der navnlig har vist sig i den tidligere noget stagnerende Haandværkerforening. Desuden har han fra 1881—93 været Borgerrepræsentant ligesom Medlem af en stor Del meget forskellige Bestyrelser, f. Ex. for Selskabet for Folkeoplysningens Fremme, den almindelige Syge- og Alderdomsunderstøttelsesforening af 1853, det forenede Velgjørighedsselskab osv. Han er Medlem af Overligningskommissionen i Kjøbenhavn. — 25. Maj 1863 ægtede han Vilhelmine Hoffgaard (f. 28. Maj 1838 † 28. Dec. 1871), Datter af Malermester H. i Rudkjøbing, og 29. Maj 1875 Hansine Jespersen (f. 28. Dec. 1849), Plejedatter af Brygger J. i Nyborg.

Illustr. Tid. XXXII, 77. A. Bauer, Haandværkerforeningen i Kbhvn. S. 176. 179 f. *C. Nyrop.*

Lichtenberg, Gerhard Hansen, 1697—1764, Handelsmand og Godsejer. Baade paa Fædrene- og Mødreneside tilhørte han Handelsslægter. Hans Fader, Hans Christensen, var en bekjendt Kjøbmand i Horsens, der handlede sammen med Flensborgeren Heinrich Lichtenberg, hvis Søster Geske L. 1696 blev gift med Hans Christensen og derpaa 9. April 1697 fødte Sønnen Gerhard Hansen, hvis Fødsel kostede hende Livet. Han blev, som det synes, væsentlig opdragen af Onkelen, hvis Navn han antog, og 14 Aar

gammel sendtes han til Flensborg for videre at uddannes. Hjemkommen der fra blev han Kompagnon med Faderen og Onkelen, og 1728 ægtede han Bodil Hofgaard (f. 1711), Datter af Borgmesteren i Horsens Steffen Hofgaard og Bodil Høxbroe. L.s Interesser vare dog ikke ved Handelen. 1731 køber han Engelsholm og Kjeldkjær ved Vejle og udvider nu lidt efter lidt sit Godsomraade til ogsaa at omfatte Haraldskjær, Merringgaard, Ussinggaard og Serridslevgaard, alle i Vejle—Horsenseggen, hvortil endnu kom Lindbjærggaardovre mod Varde og (1748) Bidstrup nordost for Silkeborg. Efter hans Faders og Onkels Død henholdsvis 1740 og 1745 var han bleven en hovedrig Mand, og fra Kammerraad (1729) steg han hurtig til Kancelliraad, Justitsraad og (1749) Etatsraad, ikke at tale om, at han i 1739 blev optagen i Adelen, men efter alle Vidnesbyrd fortjente han den Hæder, han saaledes opnaede. Han synes at have været en virkelig Stormand. Han bygger pragtfuldt, f. Ex. den Lichtenbergske Gaard paa Søndergade i Horsens (1744), og anlægger storartede Haver ved sine Gaarde med Terrasser og Vandspring, men betænker ogsaa offentlige Institutioner rundhaandet, saaledes Klosterkirken og Latinskolen med sit Bibliothek i Horsens ligesom den danske Skole og de fattige sammesteds. De mange Kirker, han ejede, var han ivrig for at istandsætte og udsmykke, en Del af dem fik et ejendommeligt Taarn med Kuppel og højt Spir. Han var i det hele et Mønster paa en kyndig, driftig og human Godsejer, der ogsaa tog sig af Industrien. Strax efter at have købt Engelsholm anlagde han her en Papirmølle, og en Gødværkfabrik paa Haraldskjær benyttede han som et Kobber-, Søm- og Leværk. I Klosterkirken i Horsens findes et stort Epitafium over ham og hans Slægt, som han lod Diderik Gercken paabegynde 1738. Godset Bidstrup gjorde han 1763 til et Fideikommis for den Lichtenbergske Slægt, og Aaret efter døde han, 19. Juli 1764. Hans Enke overlevede ham i over 30 Aar, hun døde først 11. Jan. 1795.

M. Frydensberg, Taler og Vers ved G. de L.s Død (1765). Danske Herregaarde VII: Bidstrup. Hvass, Personer og Familier af Navnet Hvas I, 127 ff. C. Nyrop, Strandmøllen S. 153. O. Fabricius, Horsens S. 71. 213. 258 f. 370.

C. Nyrop.

Lichtenstein, Pauline, s. Rung.

Liebe, Anna Dorothea, 1784—1838, Skuespillerinde. Jomfru Sølv, der var født i Kjøbenhavn 1. Juli 1784, kom i en ung Alder til det kongl. Theater og debuterede 4. Marts 1802 som Fulbert i «Den lille Matros». Hun var af Middelhøjde og havde svære,

markerede Træk, men i hendes Ansigt lyste et Par store, udtryksfulde Øjne, der vidnede om en ikke almindelig Grad af Intelligens. Debuten var usædvanlig heldig, og da hun tillige ejede en fortræffelig, af Italieneren Feretti uddannet Altstemme, kom hun hurtig ind i Repertoiret. Det kongl. Theater har ikke haft mange saa alsidige Kunstnerinder som hun. Efter at de Holbergske Perniller i mange Aar vare blevne forkludrede af talentløse Individier, kom de fra 1804 til deres Ret igjen under Jomfru S.s Hænder, og den typiske Form, Skikkelsen nu har, skyldes i alt væsentligt hende. Ved Siden af Soubretterne spillede den unge Pige samtidig nogle ældre komiske Roller samt et Par Roller som Cherubin i «Figaros Giftermaal» og Mette i «Kjærlighed uden Strømper» og fik herved Lejlighed til at godtgjøre sine Evners næsten ubegrænsede Omraade. Der var i hendes Spil en mærkværdig Naturlighed, klar Forstaaelse af Rollen, Evne til at gjengive den ved de mindst mulige kunstneriske Midler og til at stille de forskjellige Karakterer ud fra hverandre, hvortil kom en medfødt Afsky for alt, hvad der hed Overdrivelse og Karikatur. Lige saa drastisk hun var i sin Komik, lige saa yndefuld og fin kunde hun være. Zerline i «Don Juan» vexler med Jfr. Trækom i «Gulddaasen», Ammen i «Romeo og Julie» med den yndige Amine i «Cendrillon», den brave Mad. Warberger i «Jægerne» med den følelsesfulde Paul i «Paul og Virginie», Hexen Birgitte i «Røverborgen» med Trine i «Østergade og Vestergade», Magdelone i «Julestuen» med Donna Elvira i «Don Juan». Og lige fuldkommen skal hun have været i alle disse forskjelligartede Roller. Desto sørgeligere var det, at et Uheld nødte hende til at forlade Theatret. Ved et Fald paa Scenen brækkede hun Benet, og det blev sat saa klodset sammen, at hun blev halt og fra den Tid maatte spille med en Klods under Hælen paa det tilskadekomne Ben. Haltheden tog imidlertid til, saa at hun blev nødt til at trække sig tilbage, og 18. Juni 1830 optraadte hun — der 24. Nov. 1811 var bleven gift med den nedennævnte Skuespiller G. J. Liebe — sidste Gang som Mad. Hank i «Nørreports Vagt St. Hansdag Aften». Efter nogle Aars Sygelighed døde hun 29. Juli 1838.

Jubeludgaven af Holbergs Komedier III.

Edgar Collin.

Liebe, Carl Christian Vilhelm, f. 1820, Advokat og Politiker. L. blev født i Roskilde 30. Nov. 1820. Hans Forældre vare Georg Julius Johnssen L. (f. 1789 i Norge, † 1866 som Skolekasserer og

Universitetsforvalter i Roskilde) og Caroline Frederikke f. Munck (f. 1790 † 1866). Han dimitteredes 1837 fra Roskilde Skole og tog allerede 1841 juridisk Examen. Af de juridiske Professorer følte han sig særlig knyttet til F. C. Bornemann, men størst Indflydelse paa hans aandelige Udvikling havde H. Martensen, hvis Forelæsninger han flittig hørte. Som Kandidat kom han ved sin Manuduktørvirksomhed i nær Forbindelse med Kammeradvokat Sporon; han blev Fuldmægtig hos denne udmærkede Mand og nød fra hans Side Godhed og Venskab. Som Kandidat droges han stærkt ind i Studenterforeningen og kom her som ledende Senior i flere Aar til at spille en betydelig Rolle paa de ofte stærkt bevægede Generalforsamlinger; allerede den Gang udmærkede han sig ved sin klare Veltalenhed og sin Evne til at beherske Sindene. I 1849—50 gjorde han en længere Udenlandsrejse, især til England og Frankrig, og kort efter Hjemkomsten opnaede han (1851), skjønt der ikke var nogen Plads ledig, at faa Tilladelse til at aflægge Prøve som Højesteretsadvokat. Han var derved kommen ind paa den Bane, for hvilken hans Evner fortrinlig egnede sig, og paa hvilken han skulde opnaa saa store Resultater. Den Kollega, med hvem han oftest nævnes sammen, fordi de to i lang Tid ubestridt indtog den forreste Stilling i Skranken, var den 4 Aar ældre G. E. Brock (III, 88). Ofte stode de som Modstandere, og Sejeren var i de fleste Tilfælde paa L.s Side, uden at dette dog forstyrrede det venskabelige Forhold imellem dem. A. F. Krieger har en Gang betegnet Brock som Advokat af den franske, L. nærmest som Advokat af den engelske Skole. Ytringen mangler ikke Sandhed, naar den anvendes paa Procedurens Methode, men den passer ikke ganske paa Veltalenhedens Form hos de 2 fremragende Sagførere, thi L.s Foredrag maa efter sin hele Karakter fuldt saa meget kaldes fransk som engelsk.

L.s Anseelse var allerede grundfæstet, da han 1855 blev Defensor for Tillisch, Sponneck, Bluhme og Scheel under den Rigsretssag, som rejstes imod Medlemmerne af Ørstedes Ministerium, medens Salicath defenderede Ørsted, Hansen og Steen Bille. Proceduren mellem disse og Brock som Aktor paa Folketingets Vegne vil til alle Tider staa som et Mønster paa advokatorisk Dygtighed og forensisk Veltalenhed. Denne Sag bragte L. i nær Forbindelse med Aristokratiet og de højere Samfundslag og skaffede ham et Klientel, større og anseligere, end nogen anden Advokat har haft i det 19. Aarhundrede. Hans Ry voxede, da han 1861, ligeledes

imod Brock, vandt den store taasingske Arvesag. Navnlig ved testamentariske Ordninger og som Executor testamenti var han søgt fremfor nogen. Han behandlede Frederik VII's Bo sammen med Simony og Wegener, Arveprins Ferdinands med Carl Moltke og Tillisch, Scavenius-Gjorslevs med Estrup, Lensgreve Moltke-Bregentveds, Etatsraad Ole Suhrs, Huset Jacob Holm & Sønners Chefers, Overkammerherre Oxholms og mange andre; særlig maa nævnes hans Stilling som Exekutor efter Ægteparret Rønnenkamp og efter Gehejmeraad Raben-Levetzow, Stifteren af det R.-L.ske Fond, i begge Boer tillige som Bestyrer af de Stiftelser, hvortil en Hovedpart af Midlerne anvendtes. Ligeledes repræsenterede han Kronprinsesse Louises Interesser under Behandlingen af Boet efter hendes Morfader, Prins Frederik af Nederlandene. Et særlig vanskeligt Hverv fik han, da det efter Wiener-Freden 1864 overdroges ham at forhandle med den preussiske Gehejmeraad Eck og den østerrigske Fregatkapitajn Funch om Ordningen af alle Mellemværender i Anledning af tyske Skibes Opbringelse under Krigen. Han søgtes som paalidelig juridisk Raadgiver i stor Udstrækning af private, af offentlige Stiftelser, af Administrationer. Det følger af sig selv, at han ogsaa fik Sæde i forskjellige Kommissioner, saaledes i Proces- og i Kirkekommissionen. I dette Sammenhæng skal endnu nævnes, at han præsiderede i det nordiske Juristmøde 1890, da Krieger havde vægret sig ved at overtage dette Hverv. Han har i en Aarrække været og er endnu Formand for Theaterjuryen.

Til Deltagelse i det aktive politiske Liv havde L. ikke følt nogen Opfordring; han var af den Mening, at hans Evner ikke særlig laa i denne Retning, og han var saa optagen af Arbejde, at han ikke turde gaa ind i en Virksomhed, som maatte lægge Beslag paa megen Tid, hvis han skulde tilfredsstille sine egne Fordringer. Men da der i 1861 blev gjort store Anstrængelser for at bryde Bondevennernes Flertal i Folketinget og samle Mænd af anerkjendt Dygtighed i Repræsentationen, rettedes der en Opfordring til ham fra hans Fødeby Roskilde, til hvilken han følte sig knyttet ved saa mange Baand, og denne troede han ikke at burde afslaa. I 5 Aar repræsenterede han Kjøbenhavns Amts 3. Valgkreds i Folketinget, hvor han havde Sæde i flere vigtige Udvalg (saaledes om Nævningeloven og om Omordningen af Kjøbenhavns Politi), og hvor hans grundige, veltalende Indlæg under Debatterne altid vakte stor Opmærksomhed. Da han 1866 faldt for en Kandidat af modsat Farve, blev han udnævnt til 3. kongevalgte Medlem

af Landstinget, og 3 Aar efter, da M. P. Bruun nedlagde Formandsværdigheden, og Andræ trods indtrængende Opfordringer ikke var at formaa til at overtage den, valgtes han (1869) til Landstingets Formand. Det er til denne Stilling, som han beklædte i fulde 25 Aar, at hans politiske Eftermæle væsentlig vil være knyttet. Han forenede mange Betingelser for Formandshvervet i vort første Kammer. Hans skarpe, logiske Sans gav ham sikkert Herredømme over selv det mest indviklede Stof, og hans Ordning af de ofte vanskelige Afstemninger var absolut fejlfri, fordi han altid grundig havde gennemgaaet og prøvet alle Punkter. Hans sikre juridiske Blik, forenet med aarvaagen Aandsnærværelse, lod ham aldrig staa raadvild lige over for nogen formel Vanskelighed, og hans Afgjørelser vare lige saa træffende som klare. Han var ikke nogen barsk, men endnu mindre nogen slap Formand, og skjønt hans Tilrettevisninger eller Formaninger altid havde den urbaneste Form, tillod han hverken Inddragningen af uvedkommende Sager eller Forsyndelser imod den gode parlamentariske Tone. Han havde en stærk Haand i en blød Fløjels Handske; Tingets Medlemmer vidste dette, selv de dristigste af dem vovede sig ikke længere frem end til den Grænse, som Formanden havde sat. Han nød ubetinget Respekt hos Medlemmerne, men der har været Tider, hvor man hist og her knurrede over Tvangen. Den Orden og Ro, som han krævede og overholdt, var ikke til Hinder for en grundig Prøvelse og en endog skarp Kritik, thi L. satte ikke mindre Pris paa Rigsdagsarbejdets Soliditet og alvorlige Omhyggelighed end paa den gode Tone. Topsøe har en Gang skrevet om ham, at man faar et vist Indtryk af, at hans Ideal af en Forsamling vilde være «en Majoritet af Kammerherrer, behagelig oplivet ved en affabel lille Opposition af vakre Kammerjunkere». Som saa mangen Paradox klinger dette ret morsomt, men det miskjender ganske L.s virkelige Bestræbelser for at højne Rigsdagslivet og lægger en utilbørlig Vægt paa noget rent ydre, paa den Elegance og Fornemhed, som var udbredt over hans Person og kom til Orde i hans Ytringer. Naar L. som Landstingets Formand skulde give Tingets Følelser et fælles Udtryk, ved en eller anden national Begivenhed, ved et Medlems Død eller lignende, skete det altid paa en træffende Maade og med et oratorisk Sving, som ikke ret passede med vor demokratiske Tid, men som det er et Tab at se rent forsvinde fra vort parlamentariske Liv. Sikkert er det, at ingen Formand har siddet sikrere i sit Sæde end L., og han har store Fortjenester af

Tinget. 1894 erklærede han ikke at ville modtage Gjenvalg til Formand, og Aaret efter nedlagde han sit Mandat som kongevalgt; allerede for mange Aar siden havde han ophørt at møde for Skranken, og nu tog han sin Afsked som Advokat, hvorefter han udnævntes til Gehejmekonferensraad. Kommandør af Danebrog blev han 1875 (1. Grad 1884), og Storkorset fik han 1892; desuden har han flere fremmede Dekorationer.

Der har i de sidste 40 Aar sjælden været noget Ministerskifte, uden at L. er bleven nævnt som sandsynligt Medlem af en ny Regering. Direkte Opfordring har dog kun 2 Gange været rettet til ham, først af Frederik VII, da han i 1859 og 1860 havde forskellige Vanskeligheder med sit Ministerium, derpaa af Grev Frijs-Frijsenborg, da denne i Nov. 1865 dannede sit Kabinet. Begge Gange afslog han Opfordringen, ikke — som det er blevet sagt — fordi han ikke vilde opgive sin lukrative Praxis, men fordi han ikke troede sig i Besiddelse af de fornødne Egenskaber til at tilfredsstille de Fordringer, som han vilde stille til sig selv som Minister.

L. ægtede i Dec. 1851 Ann Sophy Pedersen (f. 1827), Datter af Konferensraad P., tidligere dansk Minister i de forenede Stater. Han har ført et lykkeligt Familieliv, kun formørket af én stor Sorg, da hans ældste Søn døde 1884. Jævnlig har han foretaget længere Rejser; med hele sin Familie tilbragte han Vinteren 1878—79 i Rom, og 1890 gjorde han med sin yngre Søn en Rejse gennem Balkanstaterne, Grækenland og Tyrkiet med Hjemvejen over Rusland og Finland.

Illustr. Tid. 4. Avg. 1895 (XXXVI, Nr. 44).

C. St. A. Bille.

Liebe, Georg Julius, 1788—1845, Skuespiller, var Søn af Bogbindermester Joh. Fred. L. († 1827) og Christiane f. Bude († 1811) og fødtes 11. Marts 1788 i Kjøbenhavn. I en ung Alder blev L., der oprindeligt var bestemt for Boghandelen, Elev af «den dramatiske Skole». Han debuterede paa ~~det kongl.~~^{Kgl.} Theater d. 26. Febr. 1809 som Valerio i «Soubrettelist» og vandt stærkt Bifald. Den unge Mand, der havde et for Elskerroller overordentlig heldigt Ydre med et meget vindende Væsen, var i Besiddelse af en vis beskeden Forlegenhed, som gav hans Fremstilling af bly og undselige Karakterer en høj Grad af Tækkelighed, men tillige bevirkede, at han i Roller, der fordrede Kraft og Mandighed, savnede Frihed i Spillet, Varme i Foredraget og en fast, kjæk Holdning.

Overhovedet havde han ikke sin Styrke i at karakterisere, og hans fleste Elskere vare derfor en og samme Person i forskjellige Klæder, men da han var en meget flittig Mand, blev han i sine yngre Aar stærkt anvendt, forstod ved Rutine at dække godt over sine Mangler og behagede, ikke med urette, i adskillige Lystspil; særlig skal det fremhæves, at den Holbergske Leander i ham havde en meget elskværdig Fremstillere. Fra Sommeren 1827 overtog han tillige Regissørposten ved det kongl. Theater og gjorde i denne Egenskab fortrinlig Nytte ved sin minutiøse Orden og Akkuratesse. Dette Embede hemmede imidlertid hans Skuespillervirksomhed stærkt, og 17. Maj 1838 optraadte han sidste Gang som Budde i «Torden-skjold». Han døde 1. Jan. 1845. Han har oversat en Del Skuespil. Hans Hustru, Anna Dorothea f. Sølvér, er nævnt ovfr.

Overskou, Den danske Skueplads IV og V. Erslew, Forf. Lex.

Edgar Collin.

Liebe, Johanne Emilie, 1831—81, Skuespillerinde. Jomfru Egense, der var født i Kjøbenhavn 31. Okt. 1831 og Datter af Portner Claus Petersen E. (f. 1784 † 1835) og Margrethe f. Clemmensen (f. 1794 † 1864), kom allerede som Barn paa det kongl. Theaters Balletskole, men forlod Dansen for 27. April 1853 at debutere som Sangerinde i Adelaides Parti i «Røverborgen». Til Trods for en Fejl ved det ene Øje havde den unge Pige et meget heldigt Theaterydre, førte sig med stor Anstand og Utvungenhed og forstod at bruge sin klangfulde, fyldige Mezzo-Sopran, der var uddannet hos Helsted. Efter at Fru Gerlach (V, 605) havde trukket sig tilbage, blev Fru L. — thi 20. Avg. 1856 havde Jfr. E. ægtet den ndfr. nævnte Skuespiller J. Th. J. Liebe — Operaens Primadonna og forstod med Smag og Dygtighed at hævde denne sin Plads i en Række af Aar. Det var store og betydelige Opgaver, der tildeltes hende: Anna i «Den hvide Dame», Henriette i «Bruden», Caroline i «Det hemmelige Ægteskab», Charlotte i «Sovedrikken», Grevinden i «Figaros Bryllup», Rosa i «Landsbysangerinderne», Anna og Dronningen i «Hans Heiling», Zerlina, Donna Anna og Donna Elvira i «Don Juan», Agathe i «Jægerbruden», Kirsten i «Liden Kirsten», Iphigenia i «Iphigenia i Aulis», Isabella i «Robert af Normandiet», Margrethe i «Faust», Angela i «Den sorte Domino», Leonore i «Troubadouren», Pamina i «Tryllefløjten» osv. Under Opførelsen 4. Jan. 1876 af «Hans Heiling» blev hun som Dronningen i Forspillet pludselig overfalden af en Hjerneaffektion og betraadte ikke oftere Scenen. Hun døde 5. Maj 1881.

Edgar Collin.

Liebe, Johannes Theodor Julius, 1823—93, Skuespiller, Søn af ovennævnte Georg Julius L., fødtes i Kjøbenhavn 23. Juni 1823 og debuterede efter at være bleven Student 30. Dec. 1845 paa det kongl. Theater som Jacob i «Joseph og hans Brødre i Ægypten». Med sin høje, statelige Figur, sit mandig smukke Hoved og sin klangfulde, meget bøjelige Barytonstemme vandt han meget Bifald, og dette tog kun yderligere til efter hans vellykkede Optræden som Figaro i Rossinis «Barberen i Sevilla». Uden at være nogen Førsterangs Kraft blev han mange Aar igjennem det kongl. Theater en trofast og paalidelig Støtte, ikke blot i Operaen, men tillige i Skuespillet, og skabte han end aldrig noget fremragende, saa ødelagde han heller aldrig noget. Blandt hans store Repertoire kan nævnes Sever i «Norma», Dickson i «Den hvide Dame», Don Bazilio i «Figaros Bryllup», Oberst Walter i «Dina», Maltz i «Sovedrikken», Dulcamare i «Elskovsdrikken», Titelrollerne i «Fra Diavolo» og «Ludovic» samt Eleazar i «Jødinden». Han betraadte Bræderne sidste Gang 25. Nov. 1885 som Generalen i «Fabrikanten» og døde 2. Nov. 1893. Hans Hustru var ovennævnte Johanne Emilie f. Egense.

Edgar Collin.

Liebenberg, Carl Christian Birch, 1804—65, Højesteretsadvokat og Bankdirektør, der var en Søn af nedennævnte kongl. Konfessionarius Mich. Fred. L., fødtes paa Frederiksberg 27. Sept. 1804, blev 1822 Student fra Borgerdydskolen i Kjøbenhavn og 1826 juridisk Kandidat, var 1829—33 Kancellist ved Generalavditoriatet for Landetaten, fra 1830 tillige Avditor i Armeen og begyndte 1833 sin Virksomhed som Højesteretsadvokat. Uagtet han ikke besad fremragende oratorisk Færdighed, blev han dog hurtig anerkjendt som en ualmindelig dygtig Sagfører paa Grund af sin Skarpsindighed, sin Klarhed i Foredraget, sin urokkelige Ro og den Omhu, hvormed han varetog sine Klienters Interesse. Særlig bekjendt blev han ved sine Defensorater for Orla Lehmann 1846 og C. F. Wegener 1854. Private juridiske Forretninger for Grevinde Danner førte til, at han 1854 blev udnævnt til Kabinetssekretær hos Kong Frederik VII; men allerede 1856 fratraadte han af Grunde, der kun kunde regnes hans Karakter til Ære, denne Stilling. I Slutningen af 1857 beskikkedes han til Formand for Bestyrelsen af den i Anledning af Pengekrisen oprettede midlertidige Laanekasse for Kongeriget og udfoldede her en Rastløshed og Iver, der vel bidrog sit til, at han i 1861 blev valgt til Direktør for Nationalbanken, hvor

hans Virksomhed ligeledes vandt megen Paaskjønnelse. Desuden var han fra 1860 Direktør for det kongl. oktroierede almindelige Brandassurancekompagni for Varer og Effekter. 1842 blev han Justitsraad og 1854 Etatsraad. — Først efter Krigen 1864 kom han til at spille en mere fremtrædende Rolle i det politiske Liv. Han blev da greben af en sygelig Fanatisme imod det national-liberale Parti og lagde dette stærkt for Dagen, dels ved sin Optræden i «Avgustforeningen», dels ved Udgivelsen af en Piece: «Om at rydde Kongen af Vejen m. m.». Denne hans Holdning forbavsede saa meget mere, fordi han i 1851 var optraadt som en ivrig Talsmand for Ejderdanismen og endnu i 1861 havde været med til at udtale en ubetinget Tillid til det Hallske Ministerium, ikke at tale om hans ovennævnte Defensorater. Han døde 22. Jan. 1865 i Kjøbenhavn. 1842 ægtede han Francisca Victoria Caroline v. Schönberg, f. Schöpf (f. i Würzburg 8. Juli 1807, † 30. Nov. 1847), Enke efter Etatsraad, Hofmedikus Jørgen Johan Albrecht v. S.; 1860 giftede han sig med Bolette Cathrine Hansen (f. i Stege 15. Nov. 1815, † 22. April 1880), en Datter af Skipper Christen H. og Regine Clausdatter.

Illustr. Tid. VI, 191. Bille, Tyve Aars Journalistik III, 441 ff.

G. Kringelbach.

Liebenberg, Frederik Ludvig, 1810—94, Forfatterudgiver. I. var en Søn af nedenanførte Konfessionarius M. F. L. Han blev født 16. Avg. 1810 i Kjøbenhavn og var efter eget Sigende i sine første Aar et svagt Barn, som i højeste Grad blev forvænt og forkjælet af sin Moder. L. udviklede sig sent: først 8 Aar gammel blev han sat i Pogeskolen; men da han havde lært at læse, gjorde hans litterære Sans sig hurtig gjældende. I en af hans Faders Bøger havde han fundet Baggesens Digt: «Da jeg var lille», saaledes som det første Gang var blevet trykt, og i en anden det samme Digt meget omarbejdet. «Disse 2 Bøger havde han taget ind i Dagligstuen og sammenlignede nu Digtets første Form med dets sildigere, satte smaa Blyantsprikker foran Originalens siden omarbejdede Linjer og skrev Afvigelserne op paa et Stykke Papir.» 1823 blev L. sat i Kjøbenhavns Borgerdydskole, der styredes af den bekendte M. Nielsen, en Mellemting af «en Tyran og Pedant». I en saadan Skole skulde en Dreng som L. ikke lære stort, og flittig var han da heller ikke. Han blev derfor tagen ud af Skolen og privat dimitteret 1828. Han valgte Theologien som Embedsstudium og underkastede sig den særskilte Prøve i Hebraisk; men

længere kunde han ikke komme; thi han fattede efterhaanden Aversion for Studiet. Navnlig gav Strauss' «*Leben Jesu*» hans Tro til Kirkens Lære et Grundstød. 1840 brød han aldeles med Theologien og kastede sig over litterære Sysler, og nu udfoldede han i Aarenes Løb en ret frugtbar Virksomhed som Udgiver af danske Klassikere. Men L. hørte til de Mennesker, hvis Sind er vendt mod Livets lyse Side, og paa samme Tid, som han var en flittig Litterat, søgte han stadig selskabelig og kammeratlig Omgang. Navnlig udøvede Ungdommen en stærk Tiltrækningskraft paa ham; dens Friskhed og Oprindelighed var et kvægende Bad for hans Sjæl. Især efter at han 1846 havde overtaget Bibliotheksassistentposten i Studenterforeningen (til 1858), færdedes han til Stadighed der og deltog, endnu længe efter hans Haar var graanet, paa sin egen stiltfærdige Vis, men dog med altid ungdommeligt Sind i Foreningens daglige eller festlige Liv. Om Sommeren var det hans Glæde at være paa Vandring med en eller anden ung Ven i Sjællands Skovegne. Mange ere de unge Akademikere, som L. ved sit blide Væsen, sit trofaste Sind og sin aldrig svigtende Kjærlighed til Litteraturen forstod at knytte til sig: saaledes Hostrup, den begavede, alt for tidlig afdøde Jacob Voltelen, Georg Brandes, Otto Borchsenius o. m. fl. Hertil kom disses Venner og Venners Venner; thi «gamle L.» saa gjerne de unges Kreds forøget omkring sig. Mere end én Gang modtog han «Hyldinger af sine Kyllinger», saaledes 1848, da han fejrede sit 20aarige Studenterjubilæum, hvortil P. Heise havde komponeret en Kantate med Text af Hostrup, og Kr. Mantzius holdt Festtalen; og ligeledes i Anledning af Oehlen-schläger-Jubilæet 1879, hvor G. Brandes talte smukt og hjærtelig til sin gamle Ven, og S. Schandorph besang ham i en prægtig Vise. I Forbindelse med L.s varme Hengivenhed for Ungdommen staar sikkert ogsaa den Iver og Interesse, hvormed han fulgte den nyeste Udvikling i dansk Politik og Aandsliv. Dog i saa Henseende gik hans Sympathier maaske videre, end det var klædeligt for en Mand af hans Alder. — Højt bedaget, kun lidt legemsvag, men endnu ret aandsfrisk døde han, henved 84 Aar gammel, ude i sin hyggelige, lyse Ungkarlebolig paa Frederiksberg 23. Jan. 1894.

L.s litterære Virksomhed er ret omfattende. Allerede som ældre Student udgav han (1839) en oversat Samling Fortællinger af Souvestre, hvis gode Dansk blev stærkt rost i det den Gang med Hensyn til litterære Sager toneangivende «Fædrelandet». Senere oversatte han Frants Bertholds Noveller som Feuilleton til den af

ham (ikke med Lyst) fra Okt. 1855—Juni 1857 redigerede «Avertissementstidende». Af langt større Betydning ere dog hans Udgaver af danske Forfattere. Da han havde opgivet det theologiske Studium, tog han strax fat paa sin store Udgave af den forsømte og forglemte Schack Staffeldt, hvis «Samlede Digte» udkom i 2 Dele 1843, hvortil sluttede sig «Samlinger til Schack Staffeldts Levned» I—II (1846—51). Den store Lyriker betragtedes herved næsten som gjenfunden og fik en Lovtale i J. L. Heibergs «Intelligensblade», som man nok kunde have undt ham i hans levende Live. 1847—54 udgav L. (for enkelte Binds Vedkommende støttet af I. Levin) Holbergs Komedier i 8 Bind, et Arbejde, hvortil han som Forstudie havde udsendt sit lille Skrift: «Betænkning over den Holbergske Orthografi» (1845). 1850—55 udgav han med Christen Thaarups Forarbejder til Grundlag J. Ewalds «Samtlige Skrifter» i 8 Bind samt (inden denne Udgave var helt sluttet) «Udvalgte Skrifter» af samme, et Foretagende, der dog indviklede den fredkjære og skandalsky L. i en for ham højst ubehagelig Polemik med Forlagsboghandler E. L. Thaarup, der forment, at L. var gaaet hans og hans Broders Ret alt for nær. 1855 udgav L. i forkortet Form C. H. Bredahls «Dramatiske Scener» I—VI, 1856 Holbergs «Peder Paars», 1857 F. J. Hansens «Poetiske Skrifter» I—II og 1857—65 Oehlenschlägers «Poetiske Skrifter» i 32 Bind, et Arbejde, som L., der tidlig havde kjendt og lært at elske Oehlenschläger som Menneske og Digter, udførte ret con amore. Derefter leverede han en revideret Udgave af Charlotte Biehls frie Oversættelse af «Don Quixote» I—II (1865—69) og nye Udgaver af Holbergs «Heltehistorier» (1864—65), «Mindre poetiske Skrifter» (1866) og «Kirkehistorie» (1867—68). I sine senere Aar fik L. gjentagne Gange Lejlighed til at forny sine Udgaver af Holberg, Schack Staffeldt og Oehlenschläger, Arbejder, han bestandig besørgede med gjenvakt Interesse og undertiden fra nye Synspunkter. 1877 kom hans Udgave af Emil Aarestrups «Samlede Digte».

Til for kort Tid siden gjaldt L.s Udgaver for mønsterværdige; men nylig ere vægtige Indvendinger blevne rejste mod hans Holberg-Udgaver. Man har dadlet hans pedantiske Omhyggelighed for at gjøre den Holbergske Orthografi mere gammeldags, end rimeligvis Holberg selv havde villet synes om; man har fundet det urigtigt, at L. i Steden for at anvende en spildt Omhu paa Retskrivningen ikke har givet os en virkelig kritisk Textudgave af Komedieme, der vilde have bødet paa den Skjødesløshed, den gamle Mester selv gjorde sig skyldig i, naar han skulde foretage Rettelser i nye

Udgaver af sine Stykker. Om en lignende Dadel kommer til at ramme L.s Oehlenschläger-Udgaver, fra hvis første Principper (at fastholde Digterens første Redaktion som Hovednorm) han selv begyndte at afvige i sine senere Aar (jvfr. de «Udvalgte Tragedier», 1879), maa Fremtiden vise. Ét vil man ikke kunne fraskrive L.: den Alvor og Omhu, hvormed han er gaaet til sin Udgivervirksomhed, saa vel som den Orden og Nøjagtighed, der præger saa godt som alle hans Udgaver, og som tidligere Udgivere af danske Forfattere til Dels have ment at kunne sætte sig ud over.

F. L. Liebenberg, Optegnelser om mit Levned (1894). O. Borchsenius, Hjemlige Interiører (1894). Erslew, Forf. Lex. *H. Schwanenflügel.*

Liebenberg, Michael Frederik, 1767—1828, Præst, blev født i Kjøbenhavn 2. April 1767 og var Søn af fattige Borgerfolk. Faderen, Joachim Frederik L., var Buntmager; Moderen hed Maren f. Grønvold. Tidlig mistede han begge Forældre, men blev antaget i Barns Sted af en velhavende Brygger, Bent Hoftved, som sørgede for hans Undervisning og lod ham studere. Han blev Student 1783; men da hans faderlige Velgjører døde s. A., maatte han selv sørge for sit Underhold og nødsagedes til at tage en Huslærerplads i Kjøbenhavn. Snart opgav han dog denne, og ved den Hoftvedske Families Understøttelse lykkedes det ham at friste Tilværelsen som Timelærer. Sin Fritid helligede han Theatret og Digtekunsten, og i den Rahbekske Kreds blev han tidlig optaget. 1789 indtraf imidlertid et Vendepunkt i hans Liv. Hans Barndomslærer og senere hans fortrolige Ven, Institutbestyrer Niels Qvistgaard døde pludselig og efterlod Enke og en lille Datter i sørgelige Kaar. L. ansaa det for sin Pligt at gjøre, hvad han formaaede, for at lette disse; i den Hensigt overtog han Ledelsen af Qvistgaards Skole, og Aaret efter var Vennens Enke, Sophie Charlotte Q., f. Gütlich, der var 17 Aar ældre end L., hans forlovede. Nu skyndte han sig at forberede sig til theologisk Embedsexamen, da han ønskede at blive Præst. Han fik Attestats 1792, og 2 Aar efter opnaaede han Embedet som Præst ved Tugt-, Rasp- og Forbedringshuset paa Christianshavn og giftede sig saa strax efter sin Ordination (1794). I disse Aar havde hans digteriske Muse dog ikke hvilet. Han oversatte flere Skuespil fra Tysk, og i «Minerva», i andre Tidsskrifter og Nytaarsgaver findes adskillige Digte af ham. 1797 overtog han tillige som Overlærer Religionsundervisningen ved Metropolitanskolen; her virkede han i 2 Aar, men forflyttedes 1799

til Sognekaldet paa Frederiksberg, som den Gang var et meget lille Embede med en lav og forfalden Præstegaard. Stadig var han meget litterært optaget. Han oversatte Marezolls «Prædikener» (2 Dele 1795; 2. Opl. 1804) og sammes i sin Tid meget udbredte «Andagtsbog for Kvindekjønnen» (1797) samt udgav flere kateketiske og pædagogiske Skrifter i fri Bearbejdelse fra det tyske (bl. a. Heusingers «Wertheims Familie, Anvisning til en regelret Børneopdragelse», 3 Dele, 1799—1802). En Samling af hans egne Prædikener udkom 1805—9 i 2 Bind («Kristelige Religionstaler»). — 1802 døde hans Hustru, og s. A. indgik han nyt Ægteskab, med den 19aarige Antoinette Thomasine Birch († 1855), Datter af Provst, Dr. theol. C. C. L. B. (II, 282).

Hoffet residerede om Sommeren paa Frederiksberg; dette bevirkede, at L. blev opfordret til at prædike i Slotskirken der; 1805 blev han udnævnt til Slotspræst i Forening med sit Embede som Sognepræst paa Frederiksberg. Han attraaede dog inderlig at kunne fratæde denne sidste Stilling, og 1810 opnaaede han at blive kaldet til dansk Hofpræst i Forening med Slotspræstembedet. Nu flyttede han til Kjøbenhavn, og hans Prædikener i Hovedstaden bleve meget søgte. Efter Biskop Balles Død 1816 blev han tillige kongl. Konfessionarius; i denne Egenskab konfirmerede han Prinsesse Vilhelmine og Frederik VII. Efter den sidste Handling (1826) fik han Kommandørkorset. 1818 blev Ribe Bispestol tilbudt ham, men han afslog Kaldelsen. Han indtraadte 1819 i Bestyrelsen af det danske Bibelselskab, hvis Vicepræsident han blev 1826. Men alt længe havde han været hjemsøgt af Sygelighed; hans Kraft var brudt længe før Alderen; det var ham ikke muligt at memorere. Alligevel stræbte han at udføre sin Embedsgjerning; men Sygdommen overvældede ham under Konfirmationshandlingen i Slotskirken i Foraaret 1828. Dødssyg forlod han Kirken, og faa Dage efter udaandede han, 3. Maj.

L. var en sjælden perfektibel Natur. Det viste sig baade i hans Virksomhed som Prædikant og i hans Forhold til Poesien. Var han — som anført — fra Ungdommen af nøje knyttet til den Rahbekske Kreds, og levede han i et «Jonathansvenskab» med Pavels, blev han alligevel ved Oehlenschlägers Gjennembrud dennes varmeste Tilhænger. Og var han som Homilet begyndt med at indføre Stokrationalisten Marezoll for en dansk Læsekreds, arbejdede han sig efterhaanden frem til et positivt kristeligt Standpunkt. Ingen fortjener som han at nævnes som «Danmarks Reinhard». Hans

«Bidrag til kristelig Eftertankes og Opbyggelses Fremme» (3 Bind, 1823—26) afgiver Beviset herfor; og denne Andagtsbog — en Samling Prædikener, religiøse Digte og Betragtninger over udvalgte Bibelsteder — var i mange Aar meget udbredt i dannede Hjem. Der gik en Mildhed og gudhengiven Elskelighed gennem hans Vidnesbyrd, og stærkt fremhævede han det huslige Samlivs Værd og Betydning — maaske saa meget mere, fordi han i sit eget Hjem smertelig følte Savnet deraf. Sit milde Sind lagde han ogsaa for Dagen ved Statsmagtens Kamp mod «de stærke Jyder», i det han kjærlig tog sig af disse vildledte Mennesker og gik i Forbøn for dem hos Regeringen. — Allerede som Student blev han af Salmebogskommissionen opfordret til at give Bidrag til den paatænkte nye Salmebog; han efterkom ogsaa villig Anmodningen; 5 af hans Salmer optoges i «Evangelisk-kristelig Salmebog», og der fra ere 2 gaaede over i Roskilde Konvents Salmebog (Nr. 36 og Nr. 476). 1817 besørgede han Udgivelsen af C. F. Jacobis «Samlede Skrifter» (jvfr. VIII, 340).

Dansk Lit. Tid. 1828, S. 299 ff. J. Møller, Nyt theol. Bibl. XV, 321 ff. Mynster, Kirkel. Leiligheds-Taler II, 233 ff. Cl. Pavels's Autobiographi S. 100 f. Sammes Biografi og Dagbøger S. 110 ff. Danske Saml. 2. R. II, 247 ff. Personalhist. Tidsskr. IV, 249 ff. F. L. Liebenberg, Optegnelser om mit Levned. Erslew, Forf. Lex.

A. Jantzen.

Liebmann, Axel, 1849—76, Komponist, Søn af nedennævnte Professor F. M. L. og dennes 1. Hustru, blev født i Kjøbenhavn 30. Avg. 1849. Dimitteret 1867 fra Metropolitanskolen tog han 1872 statsvidenskabelig Examen, men havde samtidig gennemgaaet Musik-konservatoriet 1868—69 og fungerede tillige 1868—71 som Musik-assistent i Studentersangforeningen, hvor hans musikalske Dygtighed hurtig skaffede ham anerkjendt Avtoritet selv hos de ældre Medlemmer, ligesom hans Lune og hyggelige Omgængelighed gjorde ham til en afholdt Kammerat blandt de yngre. 1873 stiftede han sammen med sin Ven Victor Bendix «Korforeningen», som imidlertid kun bestod 3 Aar, da L.s lovende Kunstnervirksomhed afbrødes ved en hurtig Død, 23. Jan. 1876. Hans Kompositioner, der bære Præget af en fin og beaandet musikalsk Intelligens, ere kun faa: en Sonate for Piano og Violin og en livfuld Strygekvinet, opførte i Kammermusikforeningen, et Korstykke med Orkester: «Planternes Liv», opført i Musikforeningen 1876, og flere Sanghæfter, deriblandt de gratiøse «Sommersange» (Op. 3). — 1874 ægtede han Nanna Magdalene Lehmann, der samtidig med ham

havde været Elev af Musikkonservatoriet; hun er Datter af Øjenlæge G. C. H. L. (ovfr. S. 164) og er optraadt som Klaverspillerinde og Romancesangerinde.

Nær og fjern Nr. 187. A. Sørensen, Studentersangforeningen 1839—89. Schytte, Musiklex. *S. A. E. Hagen.*

Liebmann, Frederik Michael, 1813—56, Botaniker, er født i Helsingør 10. Okt. 1813. Forældrene vare Kjøbmand Nicolai Christian L. († 25. Jan. 1845 paa sin Ejendom «Rolighed» ved Horsens) og Anna f. Reemcke, Datter af en Plantageejer paa St. Thomas. Han blev Student fra Helsingørs Latinskole 1832 og gav sig strax til at studere Botanik under Hornemann, hvis Yndlingslærling han blev, og Schouw. I hans første Studieaar var det især Danmarks Floristik og Algernes Studium, der sysselsatte ham; stort Værd have hans fukologiske Arbejder næppe; han opstiller nye Slægter, der allerede vare benævned, og beskriver nye Arter, der maa opføres som species dubiæ, fordi de ikke kunne gjenkjendes efter Beskrivelserne, men han opdager dog et og andet nyt og rigtigt og har f. Ex. iagttaget Sværmsporedannelsen hos en Alge. I 1835 gjorde han en Rejse til Tyskland og i 1836 en til Norge. Allerede i 1837 blev han Docent ved Veterinærskolen, og i 1838 konstitueredes han som Docent ved Universitetet.

I disse Aar begyndte han at forberede sig til en stor videnskabelig Rejse til Mexiko; han vilde, at «intet skulde være ham fremmed og intet overraske ham», naar han kom der til. I Nov. 1840 tiltraadte han denne Rejse, der fik en Varighed af henimod 3 Aar, og til hvilken han dels anvendte egne Midler, dels fik Understøttelse fra Kongen, Finanskassen og Universitetet. I Begyndelsen var han ledsaget af en tysk Gartner, Rathsack, der skulde samle Frø og levende Planter til vor botaniske Have. 7. Febr. 1841 landede de i Vera Cruz. Her fra drog han, i Selskab med den russiske Naturforsker Karwinsky, mod Nord langs Kysten først til Colipa, der fra gennem Urskovsegne til Papantla, det nordligste Punkt, han naaede. Her fra gik Rejsen mod Syd til Haciendaën Mirador paa Østsiden af Vulkanen Orizaba, hvis Ejer, Sartorius, der har skrevet et Værk om Mexiko, ydede ham et gjæstfrit Opholdssted, fra hvilket Rejser bleve foretagne i alle Retninger. Orizaba blev besteget i Sept., og sammen med bl. a. en belgisk Naturforsker, Ghiesbrecht, boede han i et Par Uger i en elendig Hytte i 10000 Fods Højde og gjorde Exkursioner her fra op til

Sneregionen saa vel som hen ad Siderne og ned i Kløfterne. En anden Rejse med Mirador som Udgangspunkt gik i Slutningen af 1841 mod Vest over Bjærgene ind paa Højsletterne. Herefter vendte Rathsack, med hvem han var misfornøjet, hjem i Marts 1842 (Karwinsky havde han langt tidligere skilt sig fra) og medførte store Samlinger af levende Planter og Frø foruden Herbarier; i de første 10 Maaneder angiver L. at have samlet over 50000 Planter i vistnok 2700 Arter foruden mange zoologiske Gjenstande m. m. Den næste store Rejse foretoges fra Mirador i April 1842 (til Jan. 1843) og gik mod Syd til det stille Hav, langs hvis Kyst han rejste syd paa gennem en lang Strækning. Paa denne store Rejse besteg han bl. a. det 12000 Fod høje Sempoaltepec. Dette var hans sidste store Rejse i Mexiko, hvorefter han ilede hjem, kaldet af de der i hans Fraværelse foregaaede Begivenheder. Til Kjøbenhavn naaede han i Juni 1843. Her var gamle Hornemann død (Juni 1841) og som Direktør for den botaniske Have efterfulgt af Schouw, der allerede begyndte at blive svagelig og desuden var fuldt optagen af Politik, men dernæst var ogsaa L.s jævnaldrende Ven, den lovende unge Botaniker Salomon Drejer, pludselig død (April 1842). Der var saaledes Trang til en Mand som L., hvad der ses af, at han strax efter sin Hjemkomst blev udnævnt til Udgiver af «Flora Danica» efter Drejer.

Der begynder nu et nyt Livsafsnit for L. med Virksomhed af helt anden Art end under det frie, farefulde og besværlige Rejseliv i Mexiko. Efter sin Hjemkomst blev han (1845) paa ny Docent ved Veterinærskolen, fik overdraget mange Forretninger i Anledning af Schouws Sygelighed (1845), blev extraordinær Docent ved Universitetet med Titel af Professor (1845), blev Docent ved Polyteknisk Lærestanstalt (1846), Formand for Gartner-Examenskommissionen (1851), Examinator ved farmaceutisk Examen (1851) og sluttelig, da Schouw tog sin Afsked, Professor ordinarius og Direktør for Botanisk Have (fra 1. April 1852). Naar dertil lægges, at han var et virksomt Medlem af Naturhistorisk Forening, bl. a. ved at holde populære Forelæsninger, og blev en af dens første Redaktører, er det næsten ufatteligt, at der kunde blive Tid tilovers til videnskabelige Arbejder. Han har aabenbart arbejdet meget let, men vist heller ikke meget grundig. Det var naturligvis hans rige mexikanske Samlinger (henimod 100000 Exemplarer af Planter), om hvilke hans Arbejder kom til at dreje sig. Allerede Aaret efter sin Hjemkomst (1844) begynder han sine Publikationer, og i 1845 bebuder han i Videnskabernes

Selskab, hvoraf han 1844 var bleven Medlem, et storartet anlagt Værk over Mexikos Palmer og Cykadeer, som «er under Trykken og vil udkomme om nogle Maaneder»; en Mængde (vist mindst 50) i særdeles stort Format udførte Tavler blevet lithograferet, men Texten blev næppe skreven, og han har heller ikke været tilfreds med Værket, thi det udkom aldrig, og Oplaget brændte med Christiansborg 1884. Men i øvrigt følger den ene Publikation efter den anden i de følgende Aar, dels i Videnskabernes Selskabs Skrifter, dels i Naturhistorisk Forenings «Videnskabelige Meddelelser», dels ved de skandinaviske Naturforskeremøder: over Mexikos Bregner, Araceer, Juncaceer, Cyperaceer, nældeagtige Planter, Begonier osv. Alle hans Arbejder ere af deskriptiv systematisk Natur. Saa vidt de hidtil ere blevne kritisk gennemgaaede af andre Forskere, have de ikke vist sig at kunne sættes synderlig højt; han har opstillet mange nye Slægter og Arter paa ubetydelige Karakterer, saa at de senere ere blevne inddragne, og en Del af dem henføres til tidligere opstillede. Nogle Slægter ere opstillede paa ufuldstændigt Materiale, saa at de staa som tvivlsomme.

At hans store Rejse og store, særdeles værdifulde, for en ikke ringe Del endnu ubearbejdede, Samlinger ikke fik den Betydning for Videnskaben, som de kunde have faaet, skyldes imidlertid for en stor Del hans tidlige Død. Han blev angreben af Brystsyege, saa at i hans seneste Leveaar andre til Dels maatte udføre hans Embedsgjerning, og han blev nervøs og pirrelig i sin sidste Tid; da hans Død indtraf 29. Okt. 1856, var han kun 43 Aar gammel. Hans store Samlinger, der yderligere vare blevne forøgede ved udstrakte Forbindelser med udenlandske Botanikere, gik over til Botanisk Have, og hans omfattende Embedsgjerning blev delt mellem tre.

L. var en høj og statelig Mand, behagelig i Omgang og meget musikalsk. Han havde i Aaret 1846 ægtet Hornemanns yngste Datter, Henriette Sophie Marie (f. 1823), men hun døde af Kolera 18. Juli 1853; med hende havde han Sønnen Axel (s. ovfr.). Han giftede sig 2. Gang (22. Nov. 1854) med Christine Johanne Olufsen, f. Permin (Adoptivdatter af Professor C. F. R. O.), senere gift med Grosserer Erichsen.

Erslew, Forf. Lex. Botan. Tidsskr. XII, 158. M. Reinhardt, Familieerindringer II, 205 ff. *Eug. Warming.*

v. d. Lieth, Ditlev, 1701—73, Gehejmeraad, Søn af svensk Kapitajn Christof v. d. L. til Elmelo ved Bremen og Cathrine Elise

f. Marschalck, er født i Bremen. Efter at have været Page hos Prinsesse Charlotte Amalie blev han 1725 udnævnt til Jagtjunker og 1727 til Kammerjunker; 1732 blev han Jægermester i Haderslev, Sønderborg og Nordborg Amter, hvorfra han 1736 forflyttedes til Koldinghus Distrikt, hvor han havde købt Vamdrup Hovgaard. S. A. udnævntes han til Etatsraad, blev 1744 Kammerherre, 1759 hvid Ridder og 1768 Gehejmeraad. 6. Okt. 1741 var L. bleven gift med Frederikke Sophie Klingenberg (f. 1715), Datter af Justitsraad Henrik K. til Ørum og Tanderup. Han døde 11. Juli 1773, hans Enke 16. Jan. 1778. *C. E. A. Schøller.*

Lihme, Martin Friedrich, 1733—1807, Præst, er født i Haderslev, blev, efter først at have været Feltpræst, 1764 Præst i Tøstrup i Angel, tog 1777, beskyldt for Heterodoxi, sin Afsked og levede siden til sin Død (1807) i Pløen, hvor han udgav en Del Smaaskrifter. Titlerne vise noksom Karakteren af hans Forfatterskab: «Der liebenswürdige u. glückliche Schullehrer auf dem Lande» (1777), «Die Hoffnung baldiger besserer u. froherer Menschen unterm Monde» (1778), «Etwas zur Empfehlung der Blatterinoculation» (1778) m. m.

Kordes, Schlesw.-Holst. Schriftsteller-Lex.

L. Koch.

Liisberg, Henrik Carl Bering, f. 1854, Forfatter. B. L., der er Søn af Kjøbmand Henrik Carl L. og Anna Sophie Laurberg f. Packness, fødtes i Aarhus 11. April 1854. Han gik 1869 til Søs, blev 1870 Elev paa Søofficersskolen, men sejlede igjen fra 1873—78 til Koffardis som Styrmand. 1881 tog han Examen artium med Tanke om at blive Præst, men slog derpaa ind paa historiske Studier og ansattes 1883 som Assistent ved Kongernes kronologiske Samling paa Rosenborg. Han har særlig studeret dansk Kunstindustri fra de senere Aarhundreder; ved Studier i Arkiverne har han kunnet belyse Spørgsmaal af vore Slottes og Kunstsamlings saa vel som af ældre danske Kunstneres Historie (t. Ex. i Afhandlingerne om Avdienshuset og Kongens Gemak paa Frederiksborg, om Jacob Jensen Nordmand, Frederik III's Kunstdrejer og Rustmester). Han har end videre forfattet de tiltalende, smukt illustrerede Bøger til Almenlæsning «Christian IV» (1890—91) og «Napoleon» (1894; 2. Opl. 1895). Ligeledes har han skrevet Sømandsfortællinger («Søfolk», 1891) og Børnehistorier. Gift 1. (1884) med Suzanne Adèle Kräyenbühl (f. 1855), Datter af Præst ved fransk

reformert Kirke K. (Ægteskabet opløst 1890), 2. (1893) med Margrete Winkel Horn (f. 1871), Datter af Dr. phil. F. W. H. (VIII, 83).

Johannes C. H. R. Steenstrup.

Liisberg, Peter Johannes, 1855—93, Læge. J. L. var en Søn af Dyrnlæge Peter L. og Birgitte Hansine Caroline f. Aaris og fødtes i Aarhus 5. Juli 1855. Dimitteret 1872 fra Aarhus Skole absolverede han 1878 Lægeexamen, foretog 1880 en Studierejse og fungerede de følgende Aar som Kandidat ved Københavns Hospitaler. 1883 fik han Doktorgraden ved en Afhandling paa Stethoskopiens Omraade, var derefter militær Reservelæge, 1884—87 Reservemedikus ved Frederiks Hospital, 1884—90 Læge ved den medicinske Afdeling af Poliklinikken for ubemidlede, 1887—90 Læge for Fødselsstiftelsens Plejebørn. 1890 blev han Overlæge ved St. Josephs Hospital. Baade i Egenskab af Privatdocent (fra 1887) og ved litterær Virksomhed erhvervede han sig hurtig et solidt videnskabeligt Navn og viste meget betydelige Evner, særlig i medicinsk-klinisk Retning; hans Lærebog «Vejledning i Undersøgelse af Brystorganerne» (1886) har vundet udbredt Indgang og benyttes fremdeles af de studerende. Hans venlige og helt igjennem saa vederhæftige Personlighed indgød ogsaa hans rask voxende Klientel en velgrundet Tillid. Men samtidig rokkedes hans Helbred under indgribende og haardnakkede Sygdomstilfælde. Han bedredes vel igjen, og med gode Forventninger traadte han ved Begyndelsen af 1893 ind i «Ugeskrift for Lægers» Redaktion, men allerede s. A. 17. Febr. bukkede han under for et nyt Sygdomsanfald. — 1884 havde han ægtet Vilhelmine Cecilie Meyer, Datter af Vejinspektør Adolph August M.

Carøe og Selmer, Den danske Lægestand, 6. Udg. Ugeskr. f. Læger 4. R. XXVII, 169. Bibl. f. Læger 7. R. IV, 244.

Jul. Petersen.

v. Liliencron, Andreas Pauli Rigsfriherre, 1630—1700, Statsmand, er født i Bredsted 4. Febr. 1630 og var Søn af Kjøbmand Paul Martens og Margarethe Brekling, en Faster til Fried. B. (III, 50). Da Faderen var en meget velhavende Mand, fik A. Pauli (Paulsen) en god Opdragelse, gik først i Flensborg Skole, som han derfor senere betænkte med et Legat, siden i Hamborg Skole. 1646 optoges han paa Gymnasiet i Hamborg, og 1649 kom han som Student til Universitetet i Rostock; baade her og ved Universitetet i Leiden, hvor han opholdt sig fra 1651 af, lagde han sig særlig efter Jurisprudens

og Politik. Han foretog derefter en større videnskabelig Rejse i Frankrig, Italien og Tyskland og blev under denne, da han 1654 opholdt sig i Regensburg ved Rigsdagen, ophøjet i Adelstanden af Kejseren med Navnet *v. Liliencron*. Efter sin Hjemkomst til sit Fædreland udnævntes han 21. Sept. 1657 til Overavditør i Frederiksodde og 2. Dec. s. A. til Generalavditør i Fyn. Efter Roskildefreden 1658 blev han afskediget af dansk Tjeneste og tog Tjeneste i Sverige som Generalavditør. Efter Slaget ved Nyborg 1659 sendtes han tillige med en Oberst af Feltmarskal Horn for at afslutte Kapitulationen, men blev vist skarpt af som Underhandler af den danske Kommissær Ditlev Ahlefeldt, der endog truede med at ville lade ham lægge i Jærn og sende til Kjøbenhavn, fordi han stod paa Fjendens Side, skjønt han var født som Kongen af Danmarks Undersaat. Denne Overgang fra en Stats Tjeneste til en andens var dog meget almindelig paa den Tid og var heller ikke til Skade for L.s senere Embedskarriere i Danmark. Han siges kort efter atter at være bleven Generalavditør i dansk Tjeneste, men slog saa ind paa den diplomatiske Vej og udnævntes 1662 til Raad og Resident i Wien.

Det var en meget udsat Post, L. her overtog. Der klages atter og atter over Vanskeligheden ved at føre diplomatiske Underhandlinger i Wien, da man formedelst de stadige Intriger ved Hoffet aldrig kunde stole paa de Løfter, der gaves. Dertil kom, at Forretningsgangen baade ved Hoffet og ved Rigshofretten var ualmindelig langsom og indviklet. L., der i Forvejen var godt kjendt med det tyske Riges politiske og retslige Forhold, vandt snart en fast Stilling i Wien; han kom i stor Yndest hos Kejseren og de fleste af de ledende Personer ved Kejserhoffet og forstod ogsaa udmærket at anvende Guldets som Overtalelsesmiddel; ved Hjælp deraf fik han fra de kejserlige Kontorer alle ønskelige Oplysninger. Hovedgjenstanden for hans diplomatiske Forhandlinger var Ordningen af den oldenborgske Sag. Han saa snart, at Hertugen af Pløen vilde vinde Sagen for Rigshofretten, og raadede derfor til under Haanden at søge en Overenskomst med Hertugen. Da Forhandlingerne med Hertugen af Pløen efter de mislykkede Kommissionsforhandlinger i Lybek og Hamborg 1668 og 1669 gjenoptoges i Kjøbenhavn efter Tronskiftet, kaldtes L. hjem for at bistaa ved disse, og han var en af Kommissærerne ved Afslutningen af Overenskomsten af 31. Dec. 1670 (18. Marts 1671). Ligeledes deltog han i de umiddelbart derpaa følgende Forhandlinger med

Hertugen af Gottorp. I April 1671 afrejste han atter til sin Post, og det lykkedes ham s. A. at faa Kejsereus Stadfæstelse paa Overenskomsten med Pløen, ligesom han ogsaa, da Regeringen i Kjøbenhavn ikke naaede til nogen Forstaaelse med Gottorp, 1673 fik Processen afgjort til Fordel for Pløen. Til denne forholdsvis hurtige Afgjørelse bidrog dog væsentlig, at Kejsereus paa den Tid ivrig ønskede en Alliance med Danmark. L. havde ført foreløbige Forhandlinger herom i Wien og kaldtes derefter hjem i Slutningen af 1673 for at deltage i de endelige Forhandlinger i Kjøbenhavn. Efter Afslutningen af Alliancen udnævntes L. i Jan. 1674 til Landdrost i Pinneberg og Kancelliraad i tyske Kancelli, ligesom han, da han s. A. paa ny gik til Wien, fik Titel af Envoyé extraordinaire. S. A. lykkedes det ham med Held at løse en anden vanskelig Opgave, i det han nemlig fik Kejserehoffet til at støtte Prins Jørgens Kandidatur til den polske Trone, uagtet Hertugen af Lothringen i Forvejen var opstillet som Prætendent.

1679 udnævntes L. til Kansler i Hertugdømmerne, 1680 tillige til Landraad og vendte i Begyndelsen af 1680 hjem for at overtage disse Stillinger. Hans Ophold hjemme blev dog ikke af lang Varighed; allerede i Slutningen af samme Aar sendtes han til Pfalz for at besigte Kurfyrstindens (Kongens Søsters) Livgeding, og 1681 gik han paa ny til Kejserehoffet for i Anledning af Frankrigs Erobring af Strasburg at slutte en nærmere Forbindelse med Kejsereus. Sendelsen førte dog ikke til noget; man havde allerede forinden begyndt Underhandlinger med Frankrig, og da dette Rige bød højest, sluttede man 1682 og 1683 Alliance med det. 1683 vendte L. atter hjem, afstod s. A. Landdrostiet i Pinneberg til Ehrenschild, men udnævntes 1684 i Steden til Amtmand i Segeberg. 1684 sendtes han til Lybek for at forhandle med Biskop August Frederik om at faa en af de kongelige Prinser valgt til Koadjutor.

Hans Stilling synes i de følgende Aar ikke at have været saa god som tidligere; der tales flere Gange om, at han ikke er vel anskreven ved Hove og ikke nyder sin gamle Anseelse, uden at man dog bestemt kan se, hvad der har været i Vejen. Muligvis er han ved sine afgjort kejserslige Sympathier kommen i Modsætning til de ledende Mænd i den udenrigske Styrelse, Ehrenschild og Jessen, der den Gang sloge ind paa en franskvenlig Politik. Naar undtages, at L. i Aarene 1690—91 paa ny opholdt sig ved Kejserehoffet for at slutte en Alliance med Kejsereus, hvilket dog mislykkedes, da Kejsereus i det hele viste stor Kølighed over for

Danmark og ikke vilde opfylde dettes Ønsker med Hensyn til Elb-tolden, spillede L. ikke nogen politisk Rolle i Resten af Christian V's Regering. Da Jessens Politik med Front baade mod Gottorp og dettes Forbundsfælle Sverige og mod Hannover, der støttedes af Kejseren og Sømagterne, havde lidt Skibbrud i 1700, kaldtes L. atter frem paa Skuepladsen. Det gjaldt nu om at komme til en Forstaaelse med Kejseren og Hannover, og for Ledelsen af en saadan Politik havde L. gode Betingelser. Han udnævntes 29. Juli til Medlem af Konseillet, men allerede 2 Dage efter angrebes han af en hidsig Feber, hvorefter han døde 22. Avg. i Hamborg. — L., der 1665 var bleven naturaliseret som dansk Adelsmand, blev 1673 tysk Friherre, 1683 Gehejmeraad og 1684 Ridder af Danebrog.

L. ægtede 21. Juli 1680 Elisabeth van de Wiele (f. 1658 † 1728), eneste Datter af Frants Ludvig van de W., kongl. dansk Kommissær i Hamborg, og Albert Baltser Berns Datter Anna, og Enke efter Christian du Gauquier (d. yngre). Ved sit Ægteskab med hende og ved Kjøb blev han Ejer af Mariager Kloster, Hütten og Wolfshagen i Slesvig og Storhammer i Norge. Som Godsejer synes han ikke at have haft noget godt Rygte.

J. H. v. Petkum, Leichenpredigt üb. L. (1700). Schlesw.-Holst. Anzeigen 1755. S. 471 ff. Flensborg Latin- og Realskoles Program 1860, S. 64 ff. *L. Laursen*.

v. Liliencron, Friedrich Nicolaus Adam Paul Ludwig Rigsfriherre, 1806—93, Amtmand, Søn af Kammerherre, Oberstlieutenant, General-Land- og Søkrigskommissær Ludvig Carl Christoph Rigsfriherre v. L. (f. 6. Marts 1777 † 24. Maj 1846) og Juliane Johanne f. Komtesse Luckner (f. 16. Nov. 1788 † 29. Marts 1863), var født 11. April 1806 i Traventhal, tog, efter at have studeret i Heidelberg, Berlin og Kiel, 1829 juridisk Examen i Glückstadt og udnævntes s. A. til Avskultant ved Over- og Landretten i Slesvig, 1834 til 2. Deputeret ved Regeringen paa Gottorp, 1839 til Deputeret i tyske Kancelli, 1845 til Kammerherre og 1846 til Amtmand over Gottorp og Hütten Amter. 1848 fungerede han under den provisoriske Regering tillige som Overpræsident i Flensborg. 1852 udelukkedes han fra Amnestien, tog først Ophold i Eutin og ansattes 1855 som preussisk Regeringsraad i Minden. Aaret efter udnævntes han til Præsident for det sachsen-altenburgske Konsistorium, men blev ved dettes Inddragning 1869 sat til Disposition med Gehejmeraads Titel. S. A. paabegyndtes Opførelsen af et

Hoftheater i Altenburg. L., der besad megen Kunstsans og nærrede levende Theaterinteresser, ledede dets Indretning og udnævntes efter dets Fuldførelse 1871 til Theaterintendant. 1878 fik han Prædikament Excellence og døde 28. Jan. 1893 i Altenburg. Han ægtede 1. (25. Okt. 1835) Emilie Dumreicher (f. 26. Jan. 1808 † 26. Maj 1842), Datter af Etatsraad Johan Conrad D., 2. (22. Sept. 1847) Rosa Komtesse Baudissin (f. 4. Jan. 1827), Datter af Carl Christian Rigs-greve B.

H. R. Hiort-Lorenzen.

Lille, s. Parvus.

Lillelund, Thomas, 1712—81, Præst, Søn af Forpagter Peder L., der senere var Ejer af Ryberg, og Ellen f. Lund, blev født paa Gaarden Lundenæs 9. April 1712, dimitteredes fra Ribe Skole 1731, tog theologisk Attestats 1736 og var derpaa Huslærer i Norge, men blev 1737 kaldet til Sognepræst for Ulstrup og Gundested Menigheder i Viborg Stift. L. skjænkede 100 Rdl. til Gundested Skole og en Bibel til hver Gaard i de 2 Sogne. 1758 forflyttedes han til Aarslev og Tilst i Aarhus Stift; senere udgav han et «Sendebrev» til sine tidligere Menigheder med en Slags Undskyldning, fordi han havde forladt dem. I sine nye Menigheder gav L. ogsaa 100 Rdl. til fattige Skolebørn og uddelte Bibler til Hjemmene. Mest kjendt er L. som Forfatter til en «Danmarks Kirkehistorie» (1773), hvoraf han skjænkede hvert af Landets Præstekald et Exemplar; selv betegner han sin Bog som «Enkens Skjærv», og det velmente Arbejde er da ogsaa for største Delen kun et meget tarveligt Uddrag af Pontoppidans «Annales». L. døde 15. Jan. 1781. Gift: 1. med Ingeborg Kirstine f. Wedege († 1775), Datter af Provst P. W. i Glenstrup; 2. med Maria Kirstine f. Lihme. En Datter af L. var Historikeren L. Engelstofts Moder.

Worm, Lex. ov. lærde Mænd III. Kirkehist. Saml. 4. R. I, 306. 316; II, 583.

Hans Olrik.

Lillie, Joseph Christian, o. 1750— , Arkitekt. Jos. L.s Fader, Friedrich L. fra Lauenborg, blev 1756 Mester i Kjøbenhavns Snedkerlav. Sønnen gjennefik Kunstakademiet og vandt 1774—75 dets Sølvmedailler, 1777 dets lille Guldmedaille og 1779 dets store. 1783 blev han Informator i Akademiets Bygningsklasse, og da Snedkerlavet i Begyndelsen af 1784 vilde hindre ham i at drive det Snedkerværksted, hans kort før afdøde Moder som Enke havde fortsat efter sin Mand, stod Akademiet ham trolig bi. Som

den, der havde vundet dets store Præmie og nu taget Borgerskab som Snedkermester, blev han af Kancelliet erkjendt for at have alle Lavsrettigheder uden at gjøre Mesterstykke. Det var dog væsentlig paa en anden Maade, at han fik Indflydelse paa den danske Møbeltilvirkning. Efter Harsdorffs Anbefaling blev han 1784 Inspektør og Dessinator ved det kongl. Møbelmagasin. Han blev tillige brugt til Indretning af Gemakker paa Christiansborg Slot og paa lignende Maade af en Række private, f. Ex. ved Indretningen af Brede. 1790 udnævntes han til Hofdekorator. Han vedblev imidlertid ikke at være velset af Akademiet, der 1787 dadlede ham for Forsømmelighed som Lærer og ikke vilde tilstaa ham noget Rejsestipendium. Han søgte ogsaa forgjæves i 1788 om at blive Stadsbygmester. Forhold, som nu ikke kjendes, have formentlig skadet ham; 1798 undviger han her fra og overlader sit Bo til Rettens Behandling.

Weilbach, *Nyt Kunstnerlex.* C. Nyrop, J. G. Lund S. 11. 13. 26. *C. Nyrop.*

v. **Lilliencron**, s. v. **Liliencron**.

Lillienpalm, Johan Sigismund Hassius, —1729, Stiftamtmand, er formentlig født i Norge i 1660-Aarene. Faderen, Heinrich Sigismund Hassius, var o. 1653 kommen med Berghauptmand Brostrup Gjedde fra Sachsen til Norge, hvor han døde 1694 som Overbergamtsforvalter og Møntgardein; Moderen hed Anna Cathrina Jürgens (begravet ved Aker 12. Marts 1669). Sønnen forekommer som Regimentskvartermester ved 1. gevorbne Infanteriregiment i Norge 1688—91, i hvilket sidste Aar han paa Grund af Gjæld skulde have været belagt med Arrest, men undgik ved Venners Hjælp Christianiabyfogdens udsendte Folk og er maaske allerede kort efter draget til Indien, hvor han maa have vidst at gjøre sig gjældende, da det lykkedes ham at blive Gouvernør i Trankebar og Kommandant paa Dansborg efter den i 1704 afdøde Schoutbynacht Jørgen Bjørn (II, 364), hvis Enke han ogsaa ægtede, med hvem han skal have erholdt stor Formue. Men ogsaa paa anden Maade vidste han at samle Penge, i det han benyttede sin lidet kontrollerede Stilling med en stor Voldsomhed og Hensynsløshed, der i høj Grad skadede det kongl. oktroierede Kompagni, hvis Chef han var, hvilket efter hans Hjemkomst udviklede ham i langvarige Processer og paaførte ham betydelige Erstatningsansvar. Han kom hjem i 1716 (da han angives at have været Gouvernør i 8 Aar) og opnaede ved Hjælp af sin store Formue, hvoraf han overlod

en Del til Dækkelse af Krigsomkostningerne under Svenskekrigen, ikke alene at blive Justitsraad og nobiliteret i Jan. 1718 under Navnet *Lillienpalm*, men endog at blive Stiftamtmand i Christianssand og 1719 tillige Amtmand i Nedenæs. Han afgik ved Døden 1729, og hans Slægt uddøde omtrent et Aarhundrede senere. Han skrives til Svane, som formodentlig er Gaarden af dette Navn i Bro Sogn (Bergens Stift), som han i saa Fald maa have kjøbt efter Severin Svanenhjelm. Hans Enke, Anna f. Undahl, døde i Christianssand 11. Febr. 1742, 76 Aar gammel, og var en Datter af Lagmanden paa Agdesiden Laurids Andersen U. og Martha Augustinusdatter Wroe.

Personalhist. Tidsskr. III—V. A. Hojer, K. Fried. IV glorwürd. Leben II, 141 ff. Vidensk. Selsk. Skr. XI, 208. *H. J. Huitfeldt-Kaas.*

Lillienskiold, Hans Hansen, o. 1610—1681, Kommissarius og Assessor, er født i Tønder, hvor Faderen, Hans Schmidt, var Borger og Handelsmand; Moderen hed Else Pedersdatter. Fra 1641—48 var han Slotsskriver paa Bergenhus, tog derpaa Borgerskab i Bergen, hvor han var Raadmand 1650, da han blev Borgmester sammesteds, og udnævntes 1652 til Lagmand i Bergens og Guletings Lagdømme. Tidligere havde han nogen Tid været Forvalter over Munkeliv og St. Hans Klosters Gods, hvormed Corfits Ulfeldts Søn Christian U. var forlenet. Efter at Thronhjems Len i 1658 var tilbageerobret fra Svenskerne, havde han samme i Befaling til 1661; 1665 beskikkedes han til Medlem af det nordenfjældske Admiralitetsraad, s. A. til Kommissarius i Norge og Assessor i «Højesteret sammesteds», 1667 fik han kongl. Konfirmation paa den ham 1666 af Statholder U. F. Gyldenløve meddelte Bestalling som Assessor i Overhofretten. 1669 blev han entlediget som Forvalter over Bergenhus Len, hvilket han havde bestyret siden General Jørgen Reichweins Død 1667, og samtidig fritoges han for at møde i Overhofretten, men med Bibehold af Rang og Sæde som Amtets Forvalter. 1664 skjænkede han Jordegods og Penge til Enkehuset i Bergen. Han var en meget formuende Mand, der ved Ansættelsen til det ordinære Krigsstyr i 1676 stod i 1. Klasse; han ejede et betydeligt Jordegods i Bergens Stift, blandt hvis Hovedgaarde kan mærkes Losne, Herlø, Hop og Sletten, ligesom han ejede Dele af Giske og Apostelgodset. 26. Maj 1676 optoges han i Adelstanden under Navnet *Lillienskiold* og døde i Bergen 6. Nov. 1681, o. 70 Aar gammel. Han var gift: 1. med Margrethe Jonasdatter († i Bergen

o. 1654), Datter af Sognepræst til Korskirken i Bergen og Provst i Nordhordland Jonas Pedersen og Anne Jensdatter Mechelborg; 2. (o. 1656) med Anne Jensdatter (der var død 1675), Enke efter Peder Nielsen (Hjerman), Lagmand i Bergen († 1634).

Saml. t. d. norske Folks Sprog og Hist. III, 277 f. Personalhist. Tidsskr. II, 224 og VI, 3 ff. Nicolaysen, Norske Stiftelser III, 966 f.

H. J. Huitfeldt-Kaas.

Lillienskiold, Hans Hansen, o. 1650—1703, Amtmand, foregaaendes Søn og vistnok født i Bergen. 1668 blev han tillige med sin yngre Broder Jonas indskreven som Student ved Københavns Universitet, hvorefter Brødrene strax tillige med sin Hovmester, Niels Kjeldsen Stub, begave sig paa en lang Udenlandsrejse gennem Tyskland, Italien, Frankrig, Holland og England, hvorunder de nogen Tid opholdt sig ved flere Universiteter, og hvorover den ældre Broder har ført en udførlig Journal, der endnu utvivlsomt er af ikke liden Interesse. Efter Hjemkomsten blev han Sekretær hos Gesandten i Stockholm Christoffer Lindenov, 1673 Vicelagmand og senere (antagelig 1680) Lagmand i Bergen. I det han 1676 med Faderen optoges i Adelstanden, medtoges udtrykkelig hans Hustru, Marie Lem (f. i Bergen 1655, † sammesteds 1744), en Datter af Lector theol. Peder Nielsen L. og Abel Ludvigsdatter Munthe. 1684 blev han Amtmand i Finmarken, 1687 Kancelliraad, men fjærnedes o. 1700 fra Amtmandsembedet «ved Eftermandens Had og Avind», hvorpaa han drog til København for at sollicitere og blev 1702 Amtmand i Romsdals Amt, men døde allerede 12. Jan. 1703 under Opholdet i København.

I 1693 var det blevet ham tilladt at bo ved Bergen, i det han nemlig der i Stiftet ejede Gaardene Hop og Sletten og var Med-ejer i Giske; dog synes hans økonomiske Omstændigheder allerede flere Aar før hans Død at være gaaede til agters. Hans Forhold til Finmarken og Bestræbelsen for at raade Bod paa de uheldige Følger af Monopolhandelen have selvfølgelig været Grunden til Forfattelsen af Værket «Speculum boreale» (2 svære Foliobind, Nr. 948—49, i den Thottske Saml. i det kongl. Bibl. i København), en i 1698 afsluttet og med kyndig Benyttelse af Amtsarkivet forfattet Beskrivelse over Finmarken, der 1701 overrakte Kongen; den er nitid udført og forsynet med mange kolorerede Afbildninger, renskrevet af en Slægtning af hans Hustru, Provst og Sognepræst paa Vadsø Ludvig Paus, der paa samme Maade har udstyret L.s Rejsejournal fra Udenlandsreisen, der ligeledes eksisterer i 2 Foliobind,

hvoraf et i Bergens Musæum og et andet hos Slægten L. i Danmark, der dog kun kognatisk nedstammer fra den adlede Familie, i det denne allerede uddøde ved Midten af det 18. Aarhundrede med Amtmandens Sønesøn. Kognatslægten har imidlertid i 1883 erholdt Anerkjendelse som dansk Adel.

Saml. t. d. norske Folks Sprog og Hist. III, 278 f. 285. Personahist. Tidsskr. II, 224 og VI, 28 ff. 287. Minerva 1787, III, 285 f.

H. J. Huitfeldt-Kaas.

Lillienskiold, Jonas, o. 1651—1691, Amtmand, en yngre Broder af foregaaende og vistnok som denne født i Bergen, samtidig med hvem han ogsaa blev Student ved Kjøbenhavns Universitet 1668 og foretog den i hans Biografi omtalte lange Rejse gennem Evropa, hvorover ogsaa den yngre Broder synes at have ført en Journal, hvoraf en ufuldstændig Afskrift findes i det Deichmanske Bibliothek i Christiania (Nr. 1 in 4°). Efter Hjemkomsten skal han i henved 10 Aar have været Sekretær i Kancelliet, blev 1676 adlet med Faderen og o. 1678 Amtmand i Romsdalen og Nordmøre og 1689 tillige i Søndmøre; s. A. blev han Kancelliraad og afgik ved Døden paa Moldvær i Borgund ved Midten af Aaret 1691. Han var Ejer af Herlø, der 1689 fik Sædegaardsprivilegier, Medejer i Giske osv. og synes ved sin Død at have været en formuende Mand. 26. Marts 1679 blev han paa Rugaard i Fyn gift med Sidsel Kaas (af Sparre-Kaaserne), Datter af Bjørn K. til Vejrup og Birte Wenzelsdatter Rothkirch. Hun døde paa Herlø o. 1727 og skal i sin lange Enkestand have tilsat sin Formue.

Nicolaysen, Norske Stiftelser III, 967. Personahist. Tidsskr. II, 224 og VI, 31 f.

H. J. Huitfeldt-Kaas.

Lillienskiold, Peter Carl, 1767—1839, Søofficer, Søn af Kammerherre, Kommandørkapitajn, Ejer af Lilliendal ved Vordingborg Hans Gustav L. (f. 1727 † 1796) og Elisabeth f. de Malleville (fra Vestindien, f. 1740 † 1768), er født 29. Sept. 1767, studerede paa egen Bekostning ved Søkadetakademiet, blev Sekondlieutenant 1789, Premierlieutenant 1795, Kapitajnlieutenant 1801, Kapitajn 1808, Kommandørkapitajn 1815 og karakt. Kommandør 1817. Ved Reduktionen 1815 havde han erholdt Afsked, dog med fuld Gage i Pension. 1817 blev han Overlods og Havnemester i Christianssted. Han døde 7. Juli 1839 i Fredensborg. — Som Chef for Skonnerten «Iresine» i Vestindien 1799 havde han en Affære med en engelsk Kaperfregat, med hvilken han sloges, indtil han ikke

havde mere Krudt tilbage. Som en Tordenskjold opfordrede han derefter den engelske Kapitajn til at møde ham med blanke Vaaben, blev da entret, men tilbageslog Fjenden og fangede Kapitajnen. Uagtet I. ved denne Kamp havde udvist en vis Ubesindighed, blev hans Mod dog anerkjendt hjemme fra og han selv hædret med en Æressabel. 1800 var han Chef for Skonnerten «Svanen», bestemt til St. Petersborg med Depecher. Skonnerten strandede imidlertid ved Øsel og blev opgivet som Vrag. I Slaget paa Reden 2. April 1801 var han Chef for Fregatten «Hjælperen» (20 Kanoner), med hvilken han sloges med 6 forskellige fjendtlige Fregatter; da Defensionslinjen til sidst var bleven opreven, lykkedes det ham med et Tab af 5 døde og 22 saarede at frelse sit Skib ind paa Inderreden. I Krigen 1807—14 var han Chef for forskellige Stykpramme i Sundet, men kom her ikke til at spille nogen synderlig fremtrædende Rolle. L. blev 1799 gift med Pauline Lederer, Datter af Justitsraad I. C. With.

Limbek, Claus (Nicolaus), —o. 1370, Drost. Slægten I. stammer utvivlsomt fra Holsten; i det 14. Aarhundrede levede dog talrige Medlemmer af den i Sønderjylland, og Familien har maaske taget Navn efter Landsbyen Lembek nord for Rensborg. En af den ndfr. nævnte Lyder L.s Brødre hedder Nicolaus, men er vistnok forskjellig fra den senere Drost; denne fører undertiden Tilnavnet Mulerth, medens der samtidig levede en Claus L., kaldet Kuddy.

jfr. XIX, 464 { C. L. kom med Grev Gert ind i Danmark og maa have vist Greven store Tjenester, siden denne gjorde ham til en Slags Underbefalingsmand for hele Nørrejylland, medens han tillige fik det vigtige Slot Kalø i Pant for 10000 Mark Sølv. Efter at Greven var blevet dræbt i Randers (1340), og Valdemar Atterdag begyndte at faa Fremgang, ansaa C. L. det for klogt at slutte sig til denne; 1343 forlod han Grevernes Tjeneste, og Valdemar gjorde ham strax til sin Hovedsmand over Sjælland, Aaret efter endog til Drost. I de følgende Aar havde han en væsentlig Del i de Bestræbelser, der førte til den fulde Gjenerhvervelse af Sjælland og Laaland, i det han ligesom hans Herre snart kæmpede og snart underhandlede; samtidig var han stadig Lensmand paa Kalø. Den tyskfødte Adelsmand blev efterhaanden nøje knyttet til de danske Stormænd; en Datter af ham ægtede Iver Nielsen Rosenkrantz, medens han ogsaa kom i Slægt med Erik Nielsen Gyldenstjerne og Stig Andersen

Hvide. Men han kom derved ogsaa til at dele den danske Adels Misnøje med Valdemar Atterdags hele Styrelsesmaade, og allerede 1351, da Jyderne første Gang rejste sig mod Kongen, finde vi C. L. blandt Opstandens Ledere. 1353 kom det til Forlig, og strax blev han atter Drost; men 1357 stillede han sig igjen paa Kongens Fjenders Side. Den store Udsoning i 1360 forligede ogsaa C. L. med Kongen, og i flere Aar stod han nu i større Anseelse end nogen Sinde; som Drost var han stadig ved Valdemars Side og ledsagede ham vist ogsaa 1363 paa Rejsen til Kejser og Pave; naar Kongen i sine Forlig med Nabofyrsterne eller Hansestæderne gik ind paa en Voldgift, satte han oftest sin Drost ind blandt dem, hvem han valgte til Dommere. Alligevel var C. L. dog endnu stadig mere Stormanden end Kongens Embedsmand, og da den jyske Adel 1368 brød med Valdemar, nævnes han i forreste Række sammen med sine nørrejske Frænder. De holstenske Grever overdroge ham Riberhus; men dermed forsvinder C. L. og maa være død, inden Krigen sluttede med et Forlig i Jan. 1373.

Datidens Aarbøger og Aktstykker vise os kun de ydre Omrids af C. L.s Liv; men man vil ikke være i Tvivl om, at han maa have været i Besiddelse af fremragende Evner, siden denne fremmede arbejdede sig op til at indtage Førstepladsen blandt Danmarks Stormænd, og Valdemar Atterdag stadig lod ham beholde det vigtige Drostembede, hvor ofte han end svigtede sin Ed. I Holsten levede der mange Sagn om C. L. og hans Forhold til Kongen; man fortalte, hvor dristig han, da Valdemar krævede Troskabsed af ham, havde svoret, at han aldrig vilde være Kongen og Riget tro, og hvor snildt han havde forstaaet at slippe bort, da Kongen en Gang paa Vordingborg havde en Kjedel kogende Vand i Beredskab for ham. Den holstenske Krønike fra 1448, der har bevaret disse Sagn, véd ogsaa at fortælle, at C. L. ved at ægte en rig Enke kom i Besiddelse af Gaarden Tørning; maaske beror dette dog paa en Forvexling med C.s Søn Henneke (s. ndfr.), da Drostens i Modsætning til sine Frænder netop ene synes at have haft Gods og Len i Kongeriget.

Becker, Maanedsskr. Orion I, 9 ff. Jahrb. f. d. Landeskunde Schlesw., Holst. u. Lauenb. IX, 238 ff. *Kr. Erslev.*

Limbek, Claus, —1420—, Søn af Henneke L. (s. ndfr.) og efter hans Død 1404 Ejer af Tørning. Han sluttede sig til Dronning Margrethe og Kong Erik og kaldes Medlem af dennes Raad. 1407 solgte han Trøjborg Len til Dronningen, der overdrog det til

Ribe Bispestol og lagde det under Viborg Landsting; ligeledes solgte han til hende Skinkelborg i Stenderup Sogn, der med sit Bøndergods lagdes under Haderslev som «Skinkelborg Len». Han var en Tid forlenet med Øerne Sild og Før, ligesom han havde Salling i Pant. Henved Aaret 1420 kom det imidlertid til et Brud med Kongen, uden at Grunden hertil kan fuldt opklares; de beskyldte hinanden gjensidig for Overgreb og Forurettelser, som det synes i de indre Fejder i Sønderjylland. Kongen fratog ham hans Forleninger og nægtede at efterkomme den Dom, som C. L. paastod var fældet imellem dem af Kongens Raad paa et Møde i Assens (1419). Det kom til personlige Sammenstød, ved hvilke Kongen beskyldte ham for at have forraadt Folk og Land fra Kronen, ligesom han fornærmede C. L. personlig ved at paastaa, at han ikke var Henneke Limbeks Søn. Han opsagde derefter Kongen sin Tjeneste og henskød sin Sag til Afgjørelse af en uvildig Fyrste «paa denne Side Rhinen». I Foraaret 1421 lod Kongen C. L. stævne for sit Raad ved Stævning paa Gram Herreds Ting og foran hans Brofjæl paa Tørring, men i Steden for mødte han ved Fredsforhandlingen ved Femersund for at faa sin Sag paadømt af de mæglende Fyrster. Kongen, der betragtede ham som Undersaat, kunde ikke inklade sig herpaa og stævnedes ham anden Gang for Raadet, men C. L. sluttede sig nu aabent til de holstenske Grever ved af dem at modtage de 4 Herreder, som laa til Tørring («Tørring Len»), i Pant; deri laa en Anerkjendelse af dem som «Hertuger af Slesvig» og et ulægeligt Brud med Kongen. Samme Efteraar lod han et vidtløftigt Brev med alle sine Klagemaal mod Kongen slaa op paa Kirkedøren i Lybek, hvorfra det af lybske Udsendinger befordredes til Forhandlingerne med Kongen i Flensborg. Han optoges derefter i den sluttede Vaabenstilstand, men blev ikke des mindre i Sommeren 1422 belejret af Kongen og undsat af Hertug Henrik. Ved Nytaar 1423, da Hertug Henrik af Schlesien (Rumpold) i Flensborg udstedte Brev om en kommende Voldgiftskjendelse i Kejsers Navn, siges Borgen Tørring saa vel som de imod den af de danske byggede «Bulværker» at skulle blive staaende, som de staa, med fri Adgang for de paagjældende. Om Stridens senere Forløb forlyder intet, og C. L. nævnes ikke efter denne Tid. Da Hertugerne 1428 tildelte Henrik Ahlefeldt Pantet i de 4 Herreder, omtales han som død.

Jahrbb. f. d. Landeskunde Schlesw., Holst. u. Lauenb. IX, 252. Danske Mag. 5. R. II, 108.

A. D. Jørgensen.

Limbek, Henneke, —1404, en Søn af Drosten Claus I. (s. ovfr.), var 1368 sammen med Faderen Hovedsmand paa Riberhus og stod da paa de holstenske Grevers Side imod Valdemar Atterdag; ved denne Tid var han ogsaa Ejer af Tørring vest for Haderslev, og han modstod her 1372 et Angreb af Kongen saa længe, indtil Holstenerne kom ham til Hjælp og tvang de danske til at hæve Belejringen. 1373 blev H. L. optaget i Freden med Valdemar; snart efter ses han atter at sidde inde med Riberhus, som Erland Kalv en Tid havde haft. Efter Valdemars Død 1375 sluttede han sig først til Meklenborgerne; det varede dog ikke længe, før han gik over til Dronning Margrethe, skjønt han derved kom i en vanskelig Stilling i Sønderjylland, som de holstenske Grever nu bemægtigede sig. Her havde H. L. Tønder Slot i Forlening af Hertug Henriks Enke; det mistede han, men til Gjengjæld fik han des fastere Fod i Kongeriget. Han havde foruden Ribe hele Varde Syssel i Pant, købte sig Gods rundt om i Nørrejylland og stiftede 1388 et Alter i Ribe Domkirke, hvor der skulde læses Messer for ham og hans Hustru, Fru Jutta, samt for hans Fader og Moder, Fru Ydde. Efterhaanden knyttede han dog paa ny Forbindelser med Sønderjylland, hvor Grev Gerhard (VI) nu var blevet anerkjendt som Hertug; af denne fik han 1394 Panteforlening paa Gram Herred, hvori Tørring laa, ligesom han erhvervede meget Gods og Pant i Omegnen. Han fulgte da ogsaa Hertugen paa Toget til Ditmarsken 1404, faldt her ved hans Side (4. Avg.) og blev begravet i Meldorp. Mærkelig nok opnaaede H. L. aldrig Ridderværdigheden saa lidt som hans Søn Claus (s. ovfr.).

Becker, Maanedsskr. Orion I, 129 ff. Jahrb. f. d. Landeskunde Schlesw., Holst. u. Lauenb. IX, 244 ff. Kinch, Ribe Bys Hist. I, 236 ff. 245 ff.

Kr. Erslev.

Limbek, Lyder, —1357—, Søn af Ridderen Gotskalk L. og yngre Broder til Hans L., efter hvem han 1355 arvede Søgaard Gods med Pant i Lyngtoft Herred (mellem Flensborg og Aabenraa). L. L. og 7 Brødre, den afdøde Ridder Gotskalks Sønner, nævnes alt 1335 som Hertug Valdemars Vasaller; 1357 fik han sin afdøde Broders Pantebrev fornyet og var da Ridder. Han nævnes i de følgende Aar sammen med Kong Valdemar Atterdag, men sluttede sig dog nærmest til Hertug Henrik af Sønderjylland og deltog 1368 med ham og de jyske Stormænd i Forbundet med Greverne af Holsten og Hertugerne af Meklenborg mod Kongen. Ved den følgende Fredslutning, Jan. 1373, gjorde denne Paastand paa

Lyngtoft Herred, vistnok i Henhold til Enkehertuginde Richardis Overdragelse af Værgemaalet for hendes Enkesæde; Afgjørelsen heraf blev overdraget til Hertugerne af Meklenborg. L. L. beholdt dog Herredet og sluttede sig efter Kongens Død 1375 til Greverne; hans faste Borg Søgaard tilsikredes dem for de kommende Fejder, og han deltog i Forhandlingerne med Albrecht af Meklenborg som vordende dansk Konge. Sidste Gang nævnes han 1379 i et Gavebrev af Sønnen, Hans L. af Trøjborg, til Løgum Kloster. Søgaard og Lyngtoft kom ved hans Død rimeligvis til Sønnerne, af hvilke foruden Hans ogsaa nævnes Blix og Claus; men 1398 pantsattes Herredet til Claus Ahlefeldt, hvis Slægt ejede Søgaard i over 300 Aar.

Jahrbb. f. d. Landeskunde Schlesw., Holst. u. Lauenb. IX, 235.

A. D. Jørgensen.

Lime (Lym), Jonas, 1679—1760, Magistratspræsident. Han skal have været en Descendent af Christian II's Skriver, den lærde Niels Terkelsen (Rosenstjerne), der blev adlet 1520, men Slægtens Adelskab var i alle Fald gaaet tabt. Forældrene vare Claus L. (f. 1651 † 1685), Kommissarius og Assessor i Kammerkollegiet, og Maren Jonasdatter Heinemark. Selv var han født i Kjøbenhavn 22. Sept. 1679, blev Student 1697 fra Sorø og Bakkalavr 1698, hvorefter han i 17 Aar dels foretog Rejser i Udlandet og dels stod i Kongens Tjeneste i Brabant, hvorved han erhvervede gode Kundskaber, men tilsatte det meste af sin Formue. Han var i flere Aar Gouvernør for «Prinsen af Sønderborg» (Hertug Frederik af Glücksborg, V, 328) og kom 1717 til Norge, hvor han opholdt sig i 2 Aar og i 1718 fik Justitsraads Karakter og kort efter blev Assessor i Overhofretten. Efter nogle Aars Udenlandsrejse med Prinsen blev han 1723 Præsident i Christiania. 1725 fik han tillige med Biskop Deichman Plads i «den hemmelige Kommission» og blev 1729 Etatsraad; men efter Christian VI's Tronbestigelse fjærnedes ogsaa han fra sin Post i 1731. Dog opnaede han 1733 at faa samme Stilling i Bergen, hvilken han 1744 afstod mod en Affindelse af Eftermanden, og blev kort derpaa Konferensraad. Han boede derefter flere Aar i Bergen, men flyttede senere til Danmark, hvor han døde paa Vemmetofte 6. April 1760. Han var i 1718 bleven gift med Engel Maria f. Storm, Datter af Generalmajor Arvid Christian S. og Enke efter Major Christopher Frederik Lowzow († 1716).

Personalhist. Tidsskr. 2. R. V, 174 f.

H. J. Huitfeldt-Kaas.

Linck, Johan Gottlieb, 1693—1761, Kommissariatsdeputeret. L., der antagelig var en indvandret Tysker, ansattes som Hovmester hos Pagerne, blev 1730 Generalavditor i Norge og havde som saadan til Udgangen af 1742, da han i samme Stilling forflyttedes til Danmark, Bolig i Christiania. 1733 blev han virkelig Justitsraad og fik 1746 Rang og Sæde med Generalkrigskommissærer. 1749 blev han Deputeret i Landetatens Generalkommissariat og udnævntes 1753 til Konferensraad. L. døde 14. Okt. 1761 i Kjøbenhavn i en Alder af 68 Aar. Han har næppe været gift.

Saml. t. d. norske Folks Sprog og Hist. IV, 79.

Louis Bobé.

Lincke, Andreas Frederik, 1819—74, Musiker, Søn af Militærmusiker Frederik L. og Marie f. Clausen, blev født i Kjøbenhavn 19. Febr. 1819. Fra Barndommen af bestemt til Militærmusiker traadte han som Spillemand ind i Armeen, men dyrkede ogsaa Violinen og virkede i en lang Aarrække som første Violinist under sin Ungdomsven H. C. Lumbye. Da Venskabet afbrødes i 1864, modtog L., der allerede oftere havde dirigeret i Tivoli under Lumbyes Fraværelser og i 1855—56 været Dirigent ved Hofteatret, Stillingen som Musikdirigent ved Kasino. Senere virkede han i nogle Aar i Gøteborg; men Sygdom tvang ham til at opgive sin Stilling, og han vendte da tilbage til Kjøbenhavn, hvor han døde 14. Okt. 1874. L. har skrevet et stort Antal Danse og Marcher, hvoraf o. 30 Numre ere udkomne; men navnlig har han haft Betydning som behændig og dygtig Instrumentator og Arrangør af Vaudevillemusik, især for Kasino. For det kongl. Theater skrev han Musikken til Balletten «Den alvorlige Pige» (1856), Finalen til «Fjærnt fra Danmark» (1860) og sammen med W. Holm Musikken til «Pontemolle» (1866). Hans betydeligste Arbejde er dog hans 8 store Violinetuder, et dygtigt Studieværk, der er udkommet i 1888. 1852 ægtede han Amalia Maria Petersen, Datter af Stabstrompeter P.; hun overlever ham.

Schytte, Musiklex. Søndagsposten Nr. 567.

G. St. Bricka.

Lincker, Georg, —1700, Diplomat, tilhørte en gammel og anset Slægt i Hessen og var hessen-kasselsk Sekretær i Berlin, da han i Begyndelsen af 1668, væsentlig efter den danske Gesandt Ditlev Ahlefeldts Anbefaling, blev udnævnt til dansk Agent og Korrespondent i Kurbrandenburg. Han varetog i de følgende Aar flere Gange alene de diplomatiske Forretninger hos Kurfyrsten og

fulgte under Krigen dennes Hovedkvarter. 1672 udnævntes han til Legationsraad. I Marts 1676 sendtes han i en mindre Sendelse til Celle, men gik snart efter atter til Berlin som Resident. Han var dog ikke længere velset ved det brandenborgske Hof og udnævntes derfor efter eget Ønske 1677 til Resident i den nedersachsiske Kreds, et Embede, han beholdt lige til sin Død, 5. Marts 1700. Han havde fast Ophold i Hamborg, men brugtes tillige i en Række Sendelser til forskellige tyske Fyrster. 1677 sendtes han saaledes til Biskoppen af Osnabrück og til Hertug Johan Frederik i Hannover, 1680—81 som Resident til Berlin og 1683 til Hessen-Kassel. — L. ægtede i Slutningen af 1677 Agneta Taquet, Datter af en rig Enke i Hamborg; efter L.s Død ægtede hun Johan Martin Ployart.

L. Laursen.

Lind, Hans Daniel, f. 1847, Præst, historisk Forfatter. L. er født 17. Juli 1847 i Kjøbenhavn (Nyboder), hvor hans Forældre vare Krigsraad Hans Vilhelm L., Snedkermester ved Orlogsværftet, og Caroline f. Braband. 1865 blev han Student fra v. Westenske Institut og 1871 theologisk Kandidat; 1874 Kateket ved Johanneskirken og 1876 tillige konstit. Præst ved Ladegaarden, indtil han 1879 blev Sognepræst i Søby paa Ærø, hvorfra han 1887 forflyttedes til Rynkeby og Revninge paa Fyn. Hans Fødsel og Opvæxt i Nyboder og hans mange Besøg som Barn paa Orlogsværftet gave ham tidlig Interesse for marinehistoriske Forskninger, som senere have sat Frugt i forskellige Skrifter, saaledes «Nyboder og dets Beboere, især i ældre Tid» (1882), «Christian IV og hans Mænd paa Bremerholm» (1889) samt Artikler i adskillige Tidsskrifter. Desuden har han skrevet flere historiske og kirkelige Smaastykker. — Den ved Resolution af 16. Dec. 1886 foretagne Ændring af Præstepensioneringen skyldes fra først af hans Initiativ. — Gift 1876 med Andrea Rigmor Dora Evers (f. 1854), Datter af Kammerassessor C. L. E., Fuldmægtig i Postsekretariatet.

Elvius, Danmarks Præstehist. 1869—84 S. 500.

Vilh. Bang.

Lind, Jens Georg, 1794—1871, Læge, fødtes i Nykjøbing paa Sjælland 17. Jan. 1794 som en Søn af Distriktskirurg og Postmester Cornelius L. og Ingeborg Marie f. Ache, dimitteredes 1811 fra Frederiksborg Skole og tog 1817 den medicinske Examen. Derefter assisterede han i nogen Tid sin Fader, blev 1820 medicinsk Kandidat paa Frederiks Hospital under Herholdt og erhvervede sig

allerede i denne Stilling en ikke ringe Anseelse ved den kliniske Vejledning og Undervisning, han gav talrige studerende under sin Stuegang, og som Herholdt selv ikke tog sig synderlig af. Denne satte ogsaa megen Pris paa sin Kandidat, og paa hans Tilskyndelse udarbejdede L. en Disputats om Delirium tremens og om den af Herholdt indførte nye og heldige Behandling af Sygdommen (VII, 382), hvilken han forsvarede for Licentiatgraden i 1822. Umiddelbart derpaa udnævntes han til Landfysikus i Viborg og Thisted Amter og varetog derefter i over 48 Aar dette Embede med megen Dygtighed og aldrig svigtende Nidkjærhed, hvorved han ogsaa erhvervede sig en bestandig voxende Avtoritet baade som Embedsmand og praktisk Læge. Hans oprindelige videnskabelige og docerende Anlæg kom vel ikke i hans Stilling til videre Udvikling, men han bevarede dog til sin høje Alder en livlig videnskabelig Interesse, ligesom han stadig viste en skarp Iagttagelsesevne og megen Selvstændighed i hele sin lægevidenskabelige Opfattelse. Saaledes hævdede han Koleraens Smitsomhed og Karantænenes Nødvendighed paa Naturforsker mødet i Christiania i 1856 paa et Tidspunkt, hvor det officielle Standpunkt var et stik modsat. I sine senere Aar blev han svagelig, og 5. Febr. 1871 døde han. 1832 var han bleven Justitsraad, 1859 Etatsraad. — Hans Hustru var Marie Margrethe Elisabeth f. Boye, Datter af Kontroller B.

Smith og Bladt, Den danske Lægestand, 4. Udg. Erslew, Forf. Lex. Herholdt og Mansa, Saml. t. d. danske Medicinal-Hist. S. 116 f. Bibl. f. Læger 6. R. I, 335 ff. Ugeskr. f. Læger 3. R. XI, 119. *Jul. Petersen.*

Lind, Laurids, 1699—1738, Rektor, blev født i Roskilde, hvor hans Fader, Mag. Steen L. († 1723), var Konrektor; Moderen hed Kirstine Runchel. Efter at være bleven Student 1717 fra Roskilde tog han 1722 Magistergraden i Kjøbenhavn; kom 1723 paa Elers' Kollegium og var i en Del Aar Privatlærer. 1734 blev han Rektor i Holbæk, men døde allerede 1738 (begravet 30. April). Hans Navn er knyttet til den af ham 1725 udgivne Fortegnelse over Bøgerne i Karen Brahes Bibliothek i Odense («det danske Bibliothek»), som delvis allerede var udarbejdet af Professor Jacob Bircherod ved Odense Gymnasium (Mskr. Nr. 362 i K. Brahes Bibl.), men nu suppleredes og forsynedes med biografiske Oplysninger om Forfatterne af L. Fortegnelsen er stadig den eneste trykte, der haves, over dette kostbare Bibliothek; med alle sine Mangler (dels er den meget ufuldstændig, dels anfører den ikke faa Bøger, som

senere ere forsvundne) har den i Tidernes Løb været et flittig benyttet og ikke uvæsentligt Hjælpemiddel til dansk Litteraturhistorie.

Hundrup, Lærerstanden ved Skolerne i Kjøge, Holbæk osv. (1870) S. 17.
J. E. Suhr, Smaaskrifter II, 82. *A. Jantzen.*

Lind, Peter Engel, f. 1814, Biskop, var en Søn af Farver Knud Christian L. og Bolette Sophie Elisabeth f. Ballum, en Præstedatter fra Møen. Han blev født 8. April 1814 paa Christianshavn, og 10 Aar gammel kom han i den christianshavnske Borgerdydskole, fra hvilken han blev dimitteret 1831. Han valgte det theologiske Studium, men syslede ogsaa med litterære Arbejder; 1836 udgav han saaledes en Fortælling, «Johan Gordon», der, ligesom forskjellige Digte, havde fundet Optagelse i «Kjøbenhavns flyvende Post». Da han 1837 havde taget theologisk Attestats, blev han Lærer ved den christianshavnske Døtreskole og Efterslægtsselskabets Realskole og fortsatte sine Studier og sin æsthetiske Forfattervirksomhed. 1839 vandt han den theologiske Licentiatgrad for en Afhandling om Cølibatet i den gamle Kirke; næste Aar holdt han som Privatdocent apologetiske Forelæsninger ved Universitetet og udgav en Novelle, «Ungdomsaar», der senere (1844) blev efterfulgt af Fortællingen «Kjærlighed og Frelse». 1843—44 foretog han med offentlig Understøttelse en Udenlandsrejse, paa hvilken han navnlig satte sig ind i Fængselsvæsenets Ordning, og efter Hjemkomsten blev han Præst ved Kjøbenhavns civile Arresthus og Blaataarn. Senere paa Aaret 1844 blev ogsaa det præstelige Tilsyn med Tugthuset paa Christianshavn og Taarnene i Citadellet overdraget ham. Som Fængselspræst skrev han forskjellige Bladartikler om Fængselsforhold og Forbedring af Arbejdernes Kaar og besørgede en ny, gennemset Udgave af S. B. Herslebs Bibelhistorie (7. Opl. 1863). 1852 udgav han end videre et større Skrift om «Kristendommens Indflydelse paa den sociale Forfatning fra dens Stiftelse til Justinian», der senere (1858) blev efterfulgt af en Afhandling, som belyste Tiden fra Justinian til Carl den stores Død. Desuden var han Medudgiver af Ugebladet «Borgervennen» (1850—54) og af «Ugeskrift for den evangeliske Kirke i Danmark» (1853—54), og i disse Blade skrev han forskjellige Kritikker og Indlæg i Dagens kirkelige Strid. 1855 blev han kaldet til Sognepræst for Sæby og Hallenslev, og da der 1871 blev indført faste Censorer ved den theologiske Embedsexamen, blev han en af disse. Som Censor virkede han, indtil han 1875,

efter P. C. Kierkegaards Afgang, blev udnævnt til Biskop over Aalborg Stift. I de 13 Aar, i hvilke han førte Bispestaven i vort nordligste Stift, oplevede han stærke Brydninger i Menighedslivet, og det faldt ikke altid den milde og humane Mand let at magte de urolige Aander. 1888 nedlagde han paa Grund af Alder og Svagelighed sit Embede, og siden har han boet i Kjøbenhavn. 1848 ægtede han Agnes Lund, Datter af Professor, Historiemaler J. L. G. L. og Augusta f. Lorentz. 1879, ved Universitetets Jubelfest, blev han kreeret til Æresdoktor i Theologien, og 1883 blev han Kommandør af Danebrog.

Erslew, Forf. Lex. Elvius, Danmarks Præstehist. 1869—84 S. 2. Levnedsbeskrivelser af de ved Kbhvns Universitets Firehundredaarsfest promov. Doktorer S. 113 f.

Fr. Nielsen.

Lindberg, Jacob Christian, 1797—1857, Præst, var en Søn af Niels L., resid. Kapellan ved Domkirken i Ribe og Sognepræst til Seem, og Ane Magdalene f. Jacobsen. Han blev født i Ribe 14. Jan. 1797, og 8 Aar gammel kom han i Byens lærde Skole, fra hvilken han 1815 afgik til Universitetet. Efter at 2. Examen var overstaaet, fik han Plads paa Valkendorfs Kollegium, og han kastede sig derpaa med stor Iver ikke alene over Theologien, men ogsaa, under Biskop Münters Vejledning, over Numismatik og Epigrafik; og for med Tiden selv at kunne udføre Billederne til de lærde numismatiske og epigrafiske Afhandlinger, han haabede at komme til at skrive, øvede han sig ogsaa i Træskærererkunsten. 1822 tog han med Glans theologisk Attestats. S. A. blev han Adjunkt ved Metropolitanskolen og optraadte ogsaa for første Gang som Forfatter, i det han, med Skolernes og de studerendes Tarv for Øje, udgav en hebraisk Krestomathi, en hebraisk Grammatik (2. Opl. 1828) og en grammatisk Analyse til Genesis. 2 Aar efter skrev han i Münters «Miscellanea Hafniensia» en Afhandling om nogle puniske Mønter, som vakte Opsigt i den udenlandske lærde Verden, og Vejen til Universitetets hebraiske Lærestol syntes at ligge ham aaben.

Men der var i den unge lærde ikke alene Tømmer til en Videnskabmand; den vestjyske Præsts Søn var tidlig bleven grebet af Kristendommen, og han brændte af Længsel efter at væрге den gammeldags Tro over for det moderne Fritænkeri og Rationalismens mange Omtydninger. I sin Studentertid havde L. hørt til den lille Flok af Akademikere, der slog Kreds om Baggesen, og da Grundtvig

under Kampen mod «Tylvten» ogsaa stillede sig paa Baggesens Side, kom den unge Numismatiker under denne mægtige Aands Paavirkning, og han blev for Grundtvig, ikke hvad Melanchthon var for Luther, men hvad Matthias Flacius vilde være blevet, hvis han havde haft Melanchthons historiske Stilling. Da Grundtvig og Rudelbach 1825 begyndte Udgivelsen af «Theologisk Maanedsskrift», var L. den tredje i Kløverbladet, og da «Kirkens Gjenmæle» udkom, traadte han frem paa den kirkelige Kampplads, fuldt rustet baade med kristen Tro og orthodox Fanatisme. Skjønt han indsaa, at alle akademiske Sunde vilde lukke sig for ham, hvis han stillede sig ved Siden af «Bibelens ensomme Kæmpe», betænkte han sig ikke, men skrev først nogle «Bemærkninger i Anledning af Kirkens Gjenmæle» (1825) og senere: «Hvad er Kristendom i Danmark? Med Hensyn paa Professor Paulsens, Etatsraad Ørsteds og de danske Biskoppers Ytringer om de symbolske Bøgers Myndighed og Præstedens Betydning i Danmark, besvaret» (1826). Dermed indledede han en Polemik, der var lige saa ihærdig som hvas, og da Grundtvig efter Hof- og Stadsrettens Dom trak sig tilbage, fortsatte L. Kampen med den største Energi.

Først var Professor Clausen Gjenstand for skarpe Angreb, der kulminerede i Skriftet: «Er Dr., Prof. theol. H. N. Clausen en ærlig Lærer i den kristne Kirke?» (1829). Efter at der for længst var groet Mos paa L.s Gravhøj, erklærede Clausen, at denne Modstander var ham en psykologisk Mærkværdighed. «Han forstod», skriver Clausen (Optegnelser S. 117), «med uopslideligt, prokuratorisk Talent at holde Striden staaende i 5 samfulde Aar. Saa ofte som den syntes at ville dø hen, var han til rede med et nyt Flyveskrift; han var uudtømmelig paa Variationer over det samme Thema, og han vidste at spekulere i Læsemængdens Smag ved pikante Titler og de mest nærgaaende Sigtelser.» Og denne Virtuos i Polemikken var Clausen «meget besværlig». Det ovennævnte Skrift med den nærgaaende Titel blev først undertrykt af Censuren, og det blev overdraget Generalfiskalen at anlægge Sag mod Forfatteren. Men Dommen, der faldt 19. Jan. 1830, gik ud paa, at tiltalte burde være fri for Generalfiskalens Tiltale i denne Sag, hvorpaa det undertrykte Skrift blev frigivet og læst med saa stor Begjærighed, at der i 8 Dage udkom 3 Oplag af det. Da Tiltalen var rejst, blev L. suspenderet fra sin Adjunktstilling; da Frifindelsen kom, blev han efter Ansøgning i Naade entlediget fra sit Embede (1830).

I de næste 14 Aar levede han som Privatmand i Kjøbenhavn,

optagen af lærde Studier og kirkelige Stridigheder. 1828 havde han erhvervet Magistergraden ved en epigrafisk Afhandling; 1830 udarbejdede han «Katalog over Etatsraad B. Thorlacius' Mønt- og Antikvitets-samling», og i de følgende Aar godtgjorde han paa flere Maader sin numismatiske og epigrafiske Lærdom. Men hans Hovedsyssel var Angreb paa Rationalismen i dens forskjellige Forklædninger og Forsvar for Lutherdommen og den ejendommelige Kristendomsopfattelse, Grundtvig efterhaanden udviklede. I «Maanedsskrift for Kristendom og Historie» (1830—32) og navnlig i «Den nordiske Kirketidende» (1833—40), foruden i flere Flyveskrifter, brugte han uforfærdet sin spidse Pen til Angreb og Forsvar. Præsterne P. C. S. Gad (V, 526), C. H. Visby og Stiftsprovst H. G. Clausen bleve i Løbet af faa Aar kaldte frem til Regnskab for deres egenmægtige Ændringer i Liturgiernes, naar de stode for Alteret og ved Døbefonten, og til Tider fik denne Kirkekamp Udseende af en Familiefejde, fordi flere af de angrebne ikke alene vare sammenknyttede ved Rationalismens, men ogsaa ved Slægtskabets Baand. Men samtidig rakte L. en trofast Broderhaand til den overvintrede Kristendom, der den Gang gav sig Livstegn blandt Almuen ved de gudelige Forsamlinger i Jylland og Fyn, og trods Grundtvigs Betænkeligheder (VI, 237) holdt han i sin Bolig i «Lille Rolighed» paa Kalkbrænderiet Forsamlinger for Smaaborgere og Haandværksfolk, som længtes efter en Forkyndelse, der bar et tydeligere kristeligt Præg. Disse Kalkbrænderiforsamlinger vare Vuggen for den frie Menighed, der senere samlede sig om Grundtvig i Frederiks tyske Kirke og Vartov Hospital, og ved dem blev der ogsaa givet Stød til en hyppigere og lødigere Salmesang i Hjemmene og i Kirkerne. 1831 udgav L. baade «Nogle danske og tyske Salmer til Brug ved Husandagt» og Samlingen «Zions Harpe».

I Begyndelsen af 1844 blev L. uden Ansøgning, men ikke mod sin Vilje, kaldet til Sognepræst i Tingsted paa Falster, og i den idylliske Landsbypræstegaard, som han selv lod opføre, fuldendte han sit Livs Hovedværk, en ny Oversættelse af det gamle og det nye Testamente, uden de gammeltestamentlige Apokryfer, som han ikke fik Tid til at oversætte. I Løbet af 16 Aar (1837—53) blev dette Arbejde, der udkom i Hæfter, fuldført, og derved fik den danske Kirke en Gjengivelse af det bibelske Ord, der vel ikke er uden smaa Unøjagtigheder og store Smagløsheder, men som, hvor Oversætteren naar højest, har noget af den lutherske Oversættelses Vaarfriskhed

og folkelige Tone over sig. Og ved den blev den hellige Skrift daglig Læsning i mange danske Huse (2. Opl. 1857—58).

Idyllen i Tingsted blev dog af og til forstyrret ved svage Dønninger af Kirkestriden i Kjøbenhavn, i det den ovennævnte Præst Gad, som L. i sin Tid havde angrebet for hans Færd ved Herrens Alter, blev Biskop over Laaland-Falster og derved hans foresatte. Men L. følte sig trods alt saa lykkelig i Tingsted, at hverken Christian VIII's Tilbud om det sjællandske Greve og Kildebrønde eller Monrads om det laalandske Dannemare og Tillitse kunde friste ham, og da Koleraen 1853 hærgede hans Menighed, viste han sig som «de angrebnes Læge og utrættelige Sygevogter».

Fra den falsterske Præstegaard havde han ogsaa med livlig Deltagelse fulgt den politiske Udvikling. Som Grundtvig var han oprindelig en konservativ af det reneste Vand, fuld af Beundring for Enevælden; dog var der den Nuanceforskjel mellem ham og Grundtvig, at den højtannede Christian VIII nærmest var hans Ideal af en enevældig Fyrste, medens Grundtvig, som bekjendt, især var begejstret for den landsfaderlige Frederik VI. I mange Aar betragtede han den politiske Liberalisme og Radikalisme som et vanvittigt Forsøg paa at faa Træer til at voxe med Toppene nedad og Rødderne opad; men som Grundtvig blev ogsaa han ved Forholdenes Magt omskabt til en Ven af Frihed og Lighed. 26. Febr. 1853 mødte han paa Tinge som Folketingsmand for Nakskov; 27. Maj s. A. blev han gjenvalgt, og han vedblev at være Medlem af Rigsdagen til 1855 og af Rigsraadet til sin Død. Sin Rigsdagsvirksomhed ofrede han mange Kræfter; han tog ofte Ordet og var Medlem af mange Udvalg og livlig interesseret i flere af de store statsretlige og nationale Spørgsmaal, der satte Sindene i Bevægelse.

1857 brød han op fra Tingsted for at overtage Præstegjæringen i Lille Lyndby og Ølsted i Nordsjælland, men da var hans Kraft brudt. Inden Aaret var omme, døde han, 10. Dec. 1857, i sin nye Præstegaard. Ved hans Grav priste Grundtvig ham som «en trofast Ven, en udmærket dygtig Arbejder og en navnkundig Stridsmand for Vorherres gode Sag». — 1826 havde han ægtet Anna Cathrine Elisabeth Hansen (Datter af Destillatør J. P. H.), som han havde lært at kjende og elske fra hendes tidligste Ungdom.

Erslew, Forf. Lex. Højskolebladet 1888, Nr. 42 f. I. Barfod, Den falsterske Gejstligheds Personahist. II, 169 f. H. Jørgensen, Et Par Ord til Dr., Pastor J. C. L.s Eftermæle (1858). N. F. S. Grundtvig. Kirkelige Lejlighedstaler S. 128 f. Helveg, Den danske Kirkes Hist. efter Reform., 2. Udg., II. L. Koch, Den danske Kirkes Hist. 1817—54.

Fr. Nielsen.

Lindberg, Niels, 1829—86, Præst, var en Søn af ovennævnte J. C. I. Han blev født 15. Febr. 1829 i Kjøbenhavn og 1849 privat dimitteret til Universitetet af den senere Politiker S. Høgsbro. I Begyndelsen studerede han især Mathematik og østerlandske Sprog, men 1858 underkastede han sig den theologiske Embedsexamen. Derpaa var han i en Række af Aar Lærer i Kjøbenhavn, dels paa Tangs Seminarium, dels i Grundtvigs Hus for dennes Søn F. L. G. (VI, 229). 1860—72 udgav han tillige «Dansk Kirketidende», og i den værgede han den grundtvigske Kristendomsopfattelse med en skarp Pen. 1872 blev han resid. Kapellan i Kattrup, Ørridslev og Tolstrup med Bolig i Gjedved, men 1876, efter L. C. Hagens Tilbagetrædelse, modtog han en Kaldelse som Præst for Valgmenigheden i Kjærteminde. Under den politiske Kamp fulgte han den Del af Grundtvigs Venner, som sluttede sig til det forenede Venstre, og han var i mange Aar, navnlig som fast Medarbejder ved «Morgenbladet», en ihærdig Forkæmper for Grundtvigs Frihedstanker, ligesom han ogsaa i et Skrift om «Grundtvigs politiske Stade» (1876) søgte at hævde Overensstemmelsen mellem det forenede Venstres Politik og Grundtvigs Udtalelser. Han var en i høj Grad belæst Mand, særlig vel hjemme i Luthers Skrifter, og altid slagfærdig; men naar han fik Pen i Haand, traadte hans personlige Elskværdighed ofte i Skygge for hans polemiske Nidkjærhed. 1868 ægtede han Clara Cathrine Monrad, Datter af Provst L. V. M. og Elisabeth Margrethe f. Frisenberg. Han døde 24. Jan. 1886.

Elvius, Danmarks Præstehist. 1869—84 S. 267.

Fr. Nielsen.

Linde, Andreas Conrad Putscher, 1814—88, Departementschef, var en Søn af Kammerherre, Oberst Georg L. (f. 16. Marts 1787 † 12. Jan. 1847) og Karen f. Rothe (f. 24. Marts 1792 † 18. Marts 1876). Han fødtes i Kjøbenhavn 30. Avg. 1814, blev 1831 Student fra Borgerdydskolen i Kjøbenhavn, 1835 juridisk Kandidat, 1836 Kancellist under Direktionen for Universitetet og de lærde Skoler, 1841 tillige Avditør i Armeen, 1843 Fuldmægtig under den nævnte Direktion og 1847 Chef for dennes Sekretariat for Sorø Akademi og de videnskabelige Realskoler, 1848 Chef for Kultusministeriets Sekretariat for alt det højere Undervisningsvæsen m. v., 1851 konstitueret, 1853 til sin Død, 3. Marts 1888, Departementschef i Ministeriet, fra 1876 som dettes eneste Departementschef. Desuden var han fra 1866—76 konstitueret som Chef for det kongl. Theater og Kapel, fra 1864 Generaldecisor for Civillistens Regnskaber, 1861—87 Sekre-

tær og Bogholder ved den Hielmstjerne-Rosencroneske Stiftelse, i hvis Direktion han derefter fik Sæde, samt fra 1864 Medlem af Idiotanstaltens Bestyrelse. 1851 blev han Kancelliraad, 1852 Justitsraad, 1860 Etatsraad, 1869 Konferensraad, 1884 Kammerherre, 1872 Kommandør af 2. Grad, 1874 af 1. Grad og 1886 Storkors af Danebrog.

L. var en varmtførende, gennemdannet og taktfuld, om end fra Karakterens Side noget svag, Mand, der med dybtgaaende Kjendskab til største Delen af den kultusministerielle Administrationsgren og med utrættelig Arbejdsiver gennem en lang Aarrække virkede for de talrige Reforme, som forberedtes og gennemførtes paa Aandslivets forskellige Omraader. Særlig alt, hvad der vedrørte den højere Undervisning, laa ham paa Sinde, hvilket han blandt andet lagde for Dagen ved Udgivelsen af sine omhyggelig udarbejdede «Meddelelser» om de herhen hørende Institutioner. Hans Virksomhed som Chef for det kongl. Theater var derimod kun af ringe Betydning. Den Instrux, som udstedtes for den samtidig fungerende Intendant Berner (II, 135), var nemlig affattet saaledes, at ikke blot hele den daglige Ledelse, men overhovedet den langt overvejende Myndighed var lagt i dennes Haand, medens Chefen nærmest kun kunde betragtes som et Mellemlid imellem ham og Ministeriet og som den, der repræsenterede Theatret udad til. — L. blev 25. Maj 1849 gift med sin Kusine Johanne Amalie Linde (f. 3. Nov. 1822), en Datter af Konferensraad, Partikulærkassekasserer Gabriel L. og Sophie Amalie f. Fridsch.

Kal. Danmark 1889, S. 66 ff.

G. Kringelbach.

Linde, Christen, 1626—1706, Godsejer, var født i Holstebro 26. Dec. 1626 som Søn af Christen Jepsen L., en vistnok velstaaende Kjøbmand. Tidlig bestemt til Handelen gennemvandrede han efter Tidens Skik, siger Sagnet, Egnen som Bissekræmmer, og paa en af disse Vandringer fandt han i en Gaard en massiv Metaldøbefont i Brug som Svinetrug; hans kyndige Blik opdagede snart, at Truget, der var Strandingsgods, var af Guld, og for en Ubetydelighed tilkjøbte han sig det af Ejermanden. Saaledes har man villet forklare Grunden til L.s paafaldende Rigdom, og muligt er det jo, at der ligger et eller andet virkeligt til Grund for Sagnet; men sin Formue skyldte L. utvivlsomt mest sin egen Stræbsomhed og Dygtighed i at benytte Konjunkturerne. I en Aarrække drev han Handel i Holstebro, hvor han o. 1660 ægtede Borgmester Niels

Solgaards Datter Dorthea († i Kjøbenhavn 1685, 46 Aar gammel). Sine Midler har han formodentlig væsentlig anbragt ved at udlaae dem mod Pant i Herregaarde, indtil endelig den Tid kom, da endog en almindelig Borger kunde eje Jordegods. De adelige Godsejere bleve da ved Tidernes Ugunst nødte til at sælge for Fode og for Spotpris eller maatte finde sig i Panthavernes Indførsel, og Pengemændene benyttede sig deraf til at blive Herremænd. L., der havde haft flere Hovedgaarde i Forpagtning, blev saaledes i Tidens Løb Ejer af ikke mindre end 12 jyske Herregaarde, nemlig Handbjærg Hovgaard, Volstrup, hvorhen han flyttede 1684, Kjærgaardsholm, Pallesbjærg, Bækmark, Møltrup, Tiphede, Stenumgaard, Øgelstrup, Ulvsund, Krogsdal og Lindtorp, hvis samlede Hartkorn skal have beløbet sig til over 3400 Tdr., altsaa mere end noget Grevskab. Efter at han 1681 havde faaet Bevilling til at nyde adelige Rettigheder for sine Sædegaarde, lod den 78aarige Mand sig 1704 optage i Adelstanden. 9. Avg. 1706 døde han paa Pallesbjærg, efterladende sig adskillige Børn. Han var en af de rigeste i Landet paa Kapitaler og Jordegods, siger Bircherod; men disse Rigdomme ere for længst gaaede ud af hans Slægts Eje. Trods sin Rigdom havde han Ord for at være kneben med Offer.

Farstrups og Axelsons Dagbog S. 179 f. Bisk. Bircherods Dagbøger S. 499. Becker, Quartalskr. Orion I, 325 f. Frølund, Holstebro S. 125 f. 158 f. 198 f. O. Nielsen, Efterretn. om Hjerm og Ginding Herreder. *G. L. Wad.*

Lindeberg, Peter, 1562—96, Forfatter, var født 16. Marts 1562 i Rostock, hvor hans Fader var Handelsmand. Allerede under sin Skolegang i Schwerin gjorde han sig bemærket ved den store Letthed, hvormed han skrev latinske Vers. Siden studerede han ved Universitetet i Rostock, indtil han 1583 tiltraadte en større Udenlandsrejse, beskrevet i hans «Hodoeporicon» (1586). Navnlig dvælede han en Tid i Italien. Siden gjorde han en Rejse til Danmark, Norge og Sverige. Efter Anbefaling af Professorerne i Rostock antog Claus Ahlefeldt til Gelting ham til Lærer for sine Sønner. Her blev han bekendt med Ahlefeldts Svoger, den lærde Henrik Rantzau til Breitenburg, der satte megen Pris paa hans Digtergave, som ogsaa havde indbragt ham en Foræring fra den danske Konge. Rantzau, i hvis Hus han blev optagen, brugte ham til at besynge hans og hans Slægts Fortjenester («Epigrammata Rantzoviana», Rost. 1590) og til at beskrive alle de mærkelige Bygninger og Indretninger, han havde paa Breitenburg («Hypotyposis arcium,

palatiorum, librorum, pyramidum, obeliscorum, cipporum, molarum, fontium, monumentorum et epitaphiorum ab H. Rantzovio conditorum», 1590 og oftere), og denne Forherligelse blev fortsat i L.s «Commentarii rerum memorabilium in Europa» (1586—91). Man mener, at adskillige latinske Digte, der gaa under H. Rantzaus Navn, egentlig have L. til Forfatter. 1591 drog han hjem til Rostock, da han maatte overtage sin Faders Handel; 1593 giftede han sig. Sine litterære Sysler kunde han dog ikke slippe. Han døde ung 16. Juli 1596. Efter hans Død udkom en af ham forfattet «Chronicon Rostochiense».

Møller, Cimbria lit. II. Allg. Deutsche Biographie XVIII. *H. F. Rørdam.*

Lindeburg, Hans Peter, f. 1854, Figurmaler. L. er Søn af Overintendant Hans Jac. Vilh. L. og Emilie Frederikke f. Hansen og født i Kjøbenhavn 15. Juli 1854. 19 Aar gammel blev han Student fra Sorø Akademi og gennemgik derefter Kunstakademiet, hvorfra han fik Afgangsbetegnelse i 1880; i det følgende Aar debuterede han paa Charlottenborg med Genrebillederne «Modellen hviler» og «Frændeløs» og udstillede derpaa stadig, dels Folkelivsbilleder, dels saadanne Arbejder, der nærmest kunne betegnes som «historisk Genre»; blandt de sidste fortjene «Holberg i sit Studereværelse», der i 1883 lønnedes med den Neuhausenske Præmie, og «Ole Vind, som prædiker for Christian IV» at nævnes. I 1881, 1892 og 1894 var L. paa Rejser i Frankrig og i Sydtyskland; han har i de senere Aar udfoldet en smuk Virksomhed som Illustratør og er ansat som Lærer ved det tekniske Institut i Kjøbenhavn.

Weilbach, Nyt Kunstnerlex.

Sigurd Müller.

Lindegaard, Peter, 1758—1832, Gartner, er født i Egense i Fyn 16. Jan. 1758. Da han var 14 Aar gammel, kom han i Lære paa Hvidkilde hos Gartner Posern, der var Tysker. Sine Kundskaber fra Landsbyskolen lykkedes det ham her at udvide, i det han ved Omgangen med de mange Tyskere, som vare ansatte paa Gaarden, fik Øvelse i at tale tysk, og en Gouvernante paa Gaarden gav ham Undervisning i Fransk. 1779 kom han i Lære hos Gartner Dørschel paa Rosenborg, og om Vinteren besøgte L. Kunstakademiet, hvor han drev det temmelig vidt i Arkitekturen. Da han i 3 Aar havde været Lærling, blev han 1782 Svend og vedblev i denne Stilling til 1783, da han rejste til Holland og fik Arbejde paa Waterland hos Hope. I 1785 blev ham tilbudt Pladsen

som Mestersvend hos den daværende Gartner paa Rosenborg, Döllner, hvis Efterfølger han blev i 1791. I denne Stilling forblev han indtil sin Død, 26. Okt. 1832. Han var gift med sit Søskendebarn Anna Elisabeth f. Erichsen († 1827). — L. udgav 1826 «Om Vinstokkens Dyrkning saa vel i Drivkasser som i den frie Luft i Danmark», der, oversat efter det originale Manuskript, allerede 1817 var udkommet paa Engelsk. Han skrev end videre flere Anmærkninger i den 1802—9 udkommende Oversættelse af Blotz' og Christs «Havekunsten», ligesom han ogsaa i denne har skrevet originale Bidrag om Vinstokkens Behandling og Drivning samt om Ferskentræers Kultur. L. var korresponderende Medlem af The horticultural society i London og har leveret Afhandlinger til det af dette Selskab udgivne Tidsskrift (Aargang 1823).

Erslew, Forf. Lex. Brock, Hist. Efterretn. om Rosenborg II, 68. III, 135 ff.

L. Helweg.

Lindeman, Ole Andreas, 1769—1857, Komponist, Søn af Sorenskriver i Nordmøre Jacob Madsen L. og Anne Christine f. Tangen, blev født paa Gaarden Øje i Surendalen i Norge 17. Jan. 1769. Efter at have gennemgaaet Latinskolen i Throndhjem kom han som Student til Universitetet i Kjøbenhavn, hvor han studerede Jura og en Tid arbejdede som Kopist i Rentekammeret. Alt som Barn havde han vist udprægede musikalske Evner; i Kjøbenhavn kom han i Berøring med Kapelmester Wernicke, under hvis Vejledning han gav sig til at studere Harmoni- og Kompositions lære, samtidig med at han uddannede sig som Klaver- og Violinspiller. Han opgav nu sine juridiske Studier, optraadte paa flere Koncerter i Kjøbenhavn som Pianist og opnaaede endog at lade sig høre ved Hove; i 1793 optraadte han paa en Koncert i Christiania. I 1802 modtog han Posten som Organist ved Frue Kirke i Throndhjem og forblev i denne Stilling til sin Død. Foruden hans Embedsgjerning opfyldte Musikundervisning og musikalske Studier Resten af hans Liv. Som anerkjendt dygtig Theoretiker overdroges det ham at udarbejde den avtoriserede Koralbog for Norge, som udkom paa offentlig Foranstaltning i 1838. Som Komponist har han skrevet flere Arbejder, bl. a. en Klaverkoncert, men næsten intet deraf er udkommet, og Almenheden kjender derfor ikke hans Betydning som saadan synderlig; dog skal i Farrencs store Samling: «Le trésor des pianistes», indeholdende udvalgte Kompositioner af berømte ældre og yngre Klaverkomponister, være optaget 9 Klaverstykker af L. — L. ægtede 11. Juni 1802 Anne Severine Hick-

mann († 1844). Selv døde han højt bedaget i Throndhjem 26. Febr. 1857. Af hans Sønner ere flere blevne Musikere.

Schytte, Musiklex. Halvorsen, Norsk Forf. Lex. Conradi, Musikkens Hist. i Norge. Mendel u. Reissmann, Musikal. Convers. Lex., Ergänzt. Bd. *G. St. Bricka.*

Lindemann, Wilhelm Anton, 1739—1801, Generalgouvernør i Vestindien, døbt 26. Juni 1739 i Kjøbenhavn. Faderen, Ditlev L., døde 1753 som Overinspektør hos Grev Danneskjold-Laurwigen, Moderen hed Anna Maria f. Vette. 1767 blev L. ansat som Avditor ved det oldenborgske Regiment. Med denne Stilling forbandt han Posten som Sekretær ved Plejedirektionen i Kjøbenhavn. Da det vestindisk-guineiske Rente- og Generaltoldkammer faa Aar efter ved Indretningen af et nyt Regeringskollegium i Vestindien, hvor Sagerne ved forskjellig Korruption vare komne i Forfald, søgte «en Mand, der foruden tilstrækkelig Duelighed ogsaa besad Redelighed, Nidkjerhed og især Uegennyttighed», faldt dets Valg paa L., der 1773 udnævntes til Regeringsraad. Og det blev ikke skuffet. I en lang Række af Aar forestod L. dette Embede (fra 1787 som 1. Regeringsraad) med ualmindelig Nidkjerhed, 3 Gange konstitueredes han som Gouvernør, og 1799 udnævntes han efter Mallevilles Død til Generalgouvernør, efter at Kammeret i sin Forestilling navnlig havde fremhævet, at han var en for sin Retskaffenhed udmærket agtet Mand, hvad især maatte hædres i Kolonierne, hvor Tænkemaaden var fordærvet og Bestikkelser almindelige. I hans korte Gouvernementstid besatte Englænderne Øerne. Sorg herover og anstrængende Omhu for Indbyggernes og Fædrelandets Interesser under disse Forhold bidroge deres til at fremskynde hans Død, der indtraf 24. Sept. 1801. L. var 1776 bleven Justitsraad, 1781 Etatsraad og 1796 Generalkrigskommissær. Som Generalgouvernør tillagdes der ham Rang med Generalmajorer. Han havde 13. Maj 1772 ægtet en Søster til den senere Deputerede i Toldkammeret, Konferensraad C. F. Trant, Anna Margrethe T., som overlevede ham.

Hist. Tidsskr. 4. R. II, 46.

G. L. Grove.

Lindenbrog, Heinrich, 1570—1642, Filolog, Bibliothekar, var født i Hamborg i Febr. 1570, Søn af den lærde Historiker og Canonicus Erpold L. († 1616) og Anna Giese. Grunden til sin filologiske Lærdom lagde L. ved Universitetet i Leiden, hvor han 1595 udgav «Joannis Sarisberiensis Polieraticus s. de nugis curialium». Han studerede sammen med sit Bysbarn Johan v. Wowern, der ogsaa fulgte ham til Paris, hvor de med Flid granskede gamle Haand-

skrifter, men rigtignok ogsaa paadrog sig Beskyldning for ved en Munks Hjælp at have listet nogle saadanne bort fra et Klosterbibliothek, hvad L. dog aldrig vilde tilstaa. Efter sin Hjemkomst levede han i Hamborg til 1610, da v. Wowern, der imidlertid havde faaet megen Indflydelse hos Hertug Johan Adolf af Holsten-Gottorp, fik ham indkaldt som Bibliothekar ved Hertugens rask fremvoxende Bogsamling. I denne Stilling blev han til sin Død, 15. Juli 1642. Som Filolog har L. erhvervet sig et godt Navn ved sin med lærd Kommentar forsynede Udgave af Censorinus' «De die natali» (Hamb. 1614 og, betydelig forøget, Leiden 1642).

Møller, Cimbria lit. I. Allg. Deutsche Biographie XVIII. *H. F. Rørdam.*

Lindencrone, Christian, 1705—72, Godsejer. Chr. Lintrup er født 24. Dec. 1705; som ganske ung traadte han i Ostindisk Kompagnis Tjeneste, hvor han 1733 var stegen til Overassistent. 1736 blev han Supercargo og gjorde som saadan 3 Rejser med Kompagniets Skibe til Kina; hjemkommen fra den sidste Rejse 1741 traadte han ud af Kompagniets Tjeneste og giftede sig 7. Nov. 1742 med Mette Holmsted (f. 14. Juli 1722), Datter af Etatsraad, Borgmester Fred. H. (VII, 606). 1743 blev han udnævnt til Kammerraad og købte s. A. af Kongen Gjorslev, Søholm og Erikstrup med i alt 2668 Tdr. Hartkorn for 60000 Rdl.; disse Godser, som fra 1718 havde været Rytterdistrikter, og som vare i en elendig Tilstand, søgte han paa alle Maader at forbedre. Han byggede Skoler, ombyggede Gaardene, indførte Kartoffeldyrkning, indskrænkede Hoveriet og eftergav 1760 i Anledning af Enevoldsjubilæet Bønderne Restancer til et Beløb af 16000 Rdl.; endelig ophævede han 1767 mod Bøndernes Ønske Hoveriet og indførte 1769 Arvefæste paa yderst billige Vilkaar. Hans Reformer kom imidlertid for tidlig, og alle hans Bestræbelser vare forgjæves; Bønderne sank stedse dybere i Fattigdom, vel til Dels paa Grund af, at der ikke samtidig fandt en Udskiftning Sted. L., der 1756 var bleven optaget i Adelstanden under Navnet *Lindencrone*, fik 1763 sine Godser oprettet til Stamhus; 1766 blev han udnævnt til Etatsraad, og han døde paa Gjorslev 17. Avg. 1772; hans Hustru døde i Kjøbenhavn 28. Nov. 1793.

Adressecompt. Efterr. 1772, Nr. 141. Oplysning om Gjorslev, Søholm og Erikstrup (1782). C. Christensen, Agrarhist. Studier II. *C. E. A. Schøller.*

Lindencrone, Johan Frederik, 1746—1817, Kammerherre, Søn af ovennævnte Etatsraad Chr. L., blev født 24. April 1746 paa

Gjorslev, blev Højunker 1766, Etatsraad 1774 og Kammerherre 1780. Efter Faderens Død tiltraadte han Stamhuset Gjorslev, men erholdt 1791 Bevilling til at ombytte Stamhuset med en Fideikommiskapital og solgte derpaa 1793 Gjorslev og Stamhusets øvrige Hovedgaarde til J. B. Scavenius. L. havde en Del Interesse for Adelshistorie og Genealogi; han var fra 1777 Medlem af det genealogisk-heraldiske Selskab og 1798—1803 dette Selskabs Forstander. Hans Oversættelse af Brødrene Grimms Folkeæventyr udkom efter hans Død (1823) og blev oftere udgivet paa ny. Han døde 4. Juni 1817 i Kjøbenhavn som sin Slægts sidste Mand, thi af de 6 Børn, som hans Hustru, Bolette Marie f. Harboe (f. 21. Febr. 1750, gift 13. Maj 1768, † 1. Juni 1800), Datter af Biskop L. H. (VII, 84), havde skjænket ham, blev kun en Datter voxen. Hun er Stammoder til Slægten Hegermann-L.

Erslew, Forf. Lex.

Thiset.

Hegermann-Lindencrone, s. Hegermann (VII, 217 ff).

Lindenfels, Joseph Benedict, 1762—1833, Officer, Forfatter, var født i Wien 15. Dec. 1762, blev 1784 Sekondlieutenant i østerriksk Tjeneste og deltog som Ritmester i Felttoget mod Tyrkerne 1788—90, hvorpaa han tog sin Afsked og rejste til Paris. Efter at have oplevet Rædselsherredømmet drog han 1793 hjem til Wien, men rejste snart efter til Hamborg og i 1796 til Danmark, hvor han bosatte sig i Odense som Medejer af Fyns Stifts Adressekontor og Medudgiver af dettes Adresseavis. I 1798 flyttede han til Kjøbenhavn, hvor han var Lærer og Inspektør ved det Schouboeske Institut 1799—1807. Under Belejringen 1807 blev han ansat som Kapitajn ved Landeværnet, 1808 ved Artilleribataillonen, 1809 som Lærer i Militærterminologi og Fransk ved Officersinstituttet og Artillerikadetinstituttet, 1811 ved Landkadetkorpset. I 1816 gik han af som Major af Artilleriet paa Vartpenge. I sine sidste Aar boede han i Altona, hvor han døde 16. Febr. 1833. Han var gift (1784) med Caroline f. Egermann v. Egerburg († 1840). Foruden nogle Lejlighedsdigte og -taler samt Frimurerskrifter paa Tysk har han udgivet «Fransk Læsebog og Sproglære til Brug for Landetatens Undervisningsanstalter» (1814), «Theoretisk-praktisk fransk Grammatik» (2. Udg. 1811), «Den franske Parleur» (3. Udg. 1817) og en Afhandling om «Den hemmelige Skrivekunst eller Chifrer- og Dechifrerkunsten» (1819).

Lübker u. Schröder, Schlesw., Holst. u. Lauenb. Schriftsteller-Lex. Erslew, Forf. Lex. *C. A. Nissen.*

Lindenhan, Andreas Christoph, 1774—1836, Borgmester, Forfatter, blev født i Haderslev 17. Febr. 1774, studerede Jura i Kiel og tog Embedsexamen 1793, hvorefter han nedsatte sig som Underretssagfører i sin Fødeby. I 1814 blev han Borgmester og Politimester sammesteds og 1825 udnævnt til Justitsraad. Han døde 31. Dec. 1836. L. har udgivet nogle Digtsamlinger: «Adelaide» (1815), «Dichtungen» (1822), «Unsterblichkeit» (1823) og et større Epos: «Das gerettete Malta» (1829). Desuden dyrkede han i sine sidste Aar provinsialhistoriske Studier og offentliggjorde disses Resultater i «Schleswig-holstein-lauenburgische Provinzialberichte», saasom: «Geschichtliche Darstellung der Streitigkeiten zwischen Dänemark u. Holstein-Gottorp bis zum Jahre 1773 fortgesetzt».

Allg. Deutsche Biographie XVIII.

C. A. Nissen.

Lindenov, Anders Hansen, —1562, til Fovslet, Sellerup og Rørbæk i Jylland, var Søn af Hans Johansen L. til Fovslet og Berete Eriksdatter Rosenkrantz. Han forekommer fra 1537 af, oftest i Forbindelse med sine nedennævnte, mere fremragende Brødre, men havde dog et Par større Len. I 1540 paa en og samme Dag forlenedes han med Rugaard og Broderen Hans med Kjærstrup, og paa sidstnævnte Slot blev han Broderens Afløser som Lensmand 1546, men fratraadte atter det følgende Aar. Siden levede han til sin Død 1562 stille paa sine Gaarde. Han var gift med Margrethe Thomasdatter Lange († 1554), Enke efter Hartvig Andersen Ulfeldt.

Thiset.

Lindenov, Christoffer, o. 1612—1679, til Lindersvold, Bækkeskov og Restrup, Admiral, var Søn af nedennævnte Godske L. 1629 kom han til Sorø Akademi og fik 1635 en aarlig kongelig Pension for at uddanne sig i Søjteneste i Udlandet. I Jan. 1645 fik han Bestalling som Holmens Admiral. Forholdene paa Holmen vare under hans Forgænger, Erik Ottesen Orning, komne i slem Uorden, og Vanskelighederne ved at forbedre dem stege ved, at Rigshofmesteren Corfits Ulfeldt begunstigede enkelte, tilmed uærlige, Leverandører; i al Hemmelighed søgte L. igjennem Kancellisekretæren Otte Krag at gjøre Kongen bekjendt hermed; men hvorledes han i det hele ellers har stillet sig til Underslæbene, kan ikke opklares. Flaader førte han kun enkelte Gange, saaledes 1653 til Kattegat og 1656 til Østersøen. Af Len havde han Helgeland 1646—51 og Utstejn Kloster 1652—55, begge i Norge. I Febr. 1657 faldt han i Frederik III's Unaade, forvistes Hoffet og mistede sit Embede

paa Grund af Beskyldninger for Bedragerier; dog fik han umiddelbart efter Nykjøbing Len (som han beholdt til 1661). I Febr. 1658, under Kjøbenhavns Belejring, overdroges der ham Tilsyn med Forsvaret af Christianshavn. Hans Godser, som han havde søgt at udvide, bl. a. ved Nedlæggelse af en hel Landsby til Lindersvold, lede meget ved Krigen, og han gjorde tilmed betydelige Udlæg til Kronen, der lodes ubetalte, indtil han 1671 fik en Del Krongods og Kongetiender. Han døde 1679. O. 1646 havde han ægtet Dorthe Friis (f. 19. Marts 1624 † 1652), Datter af Tønne F. til Hesselager (V, 449).

Danske Herregaarde XV: Restrup. Lind, Krist. IV og hans Mænd p. Bremerholm S. 79 ff. *J. A. Fridericia.*

Lindenov, Christoffer Johansen, —1585, Broder til ovennævnte Anders Hansen L., synes efter sine Forældre at have arvet stor Rigdom i rede Penge; han kunde i alt Fald gjentagne Gange forstrække Kongen med store Summer efter den Tids Forhold. Herfor havde han 1539—41 Holme Kloster i Fyn i Pant, 1553—69 Kirkeby Len sammesteds og 1560—64 Hindsgavl. Desuden var han fra 1542 i nogle Aar Embedsmand paa Koldinghus. Ved Hove var han følgelig ikke fremmed, han tilsagdes til at ledsage Kongen paa Rejser i Fyrstendømmerne, og 1561 vare han og hans Broder Hans blandt de Adelsmænd, som skulde følge Dronningen og Frøken Dorothea til sidstnævntes Bryllup i Celle med Hertug Vilhelm af Lyneborg. C. J. skrev sig Tid efter anden til forskjellige Hovedgaarde: Fovslet og Drenderup i Jylland, Østrupgaard i Fyn (Salling Herred), Valbygaard (nu Juellinge) i Sjælland og Ørtofte i Skaane. C. J., der døde 11. April 1585 paa Drenderup, var 3 Gange gift: 1. med Margrethe Bille (f. 28. Febr. 1525), Datter af Hr. Claus B. (II, 220), 2. med Idc Rantzau, 3. med Anne Johansdatter Bjørn, Enke efter Henrik Bjørnsen. *Thiset.*

Lindenov, Godske, —1612, til Lindersvold, Admiral, var Søn af Christoffer L. til samme Gaard († 1593) og Sophie Plessen. Efter 1602 at have været med i Kongesønnen Hans' Følge til Moskov kom han 1605 i Tjeneste paa Flaaden og deltog strax som Skibschef i den Expedition til Grønland, som da udsendtes under John Cunningham (IV, 120). Det næste Aar førte han selv en hel lille Flaade til Grønland, men uden at opnaa et til Forventningerne svarende Udbytte. I de følgende Aar udsendtes han til Frankrig og paa Togter i Østersøen, og 1610 blev han Holmens Chef. Da

Krigen med Sverige udbrød 1611, var han baade dette og det følgende Aar i Virksomhed i Kalmar Sund. Den paa Flaaden herskende Sygelighed angreb imidlertid ogsaa ham, og efter at han paa Reden ved Travemünde i Efteraaret 1612 havde sluttet et Forlig med Lybek, vendte han syg tilbage til Kjøbenhavn og døde her. — 10. Marts 1611 havde han ægtet Karen Gyldenstjerne, Datter af Henrik G. til Iversnæs og Birgitte Trolle.

Lind, Krist. IV og hans Mænd p. Bremerholm S. 70 ff. *C. F. Bricka.*

Lindenov, Hans, 1573—1642, til Gavnø, Rigsraad, Søn af ndfr. nævnte Hans Johansen L. († 1596), blev født 17. Okt. 1573. Fra 1591 foretog han en Udenlandsrejse, studerede i Strasburg, Heidelberg og Padua, gik videre til Syditalien og tilbage over Frankrig og England. Efter sin Hjemkomst blev han Hofjunker 1598, men fratraadte denne Stilling paa Grund af sit Giftermaal 21. Okt. 1599 med Sophie Seefeldt, Datter af Rigsraaden Jacob S. og Sophie Bille. Efter hendes Død (^{15. Febr.} ~~vintnok~~ 1601) ægtede han 2. Juni 1605 Lisbeth Sophie Rantzau (f. 27. Nov. 1587), Datter af Statholderen Breide R. og Sophie Rosenkrantz. 1609 fik han Dragsholm Len, ombyttede dette Aaret efter med Hammershus, som han beholdt til 1621, fik derpaa Tranekjær til 1624, saa Kalundborg til 1639 og endelig s. A. Hindsgavl. 28. Jan. 1627 optoges han i Rigsraadet og blev ^{først efter} ~~samtidig~~ Generalkommissær for Defensionen paa Laaland og Falster. 1634 blev han Ridder ved den udvalgte Prins Christians Bryllup, men har i det hele næppe spillet nogen fremtrædende Rolle. Han døde 28. Avg. 1642; hans Enke overlevede ham til 27. ^{Marts} ~~April~~ 1652.

Hans Michelssøn, Ligpræd. ov. H. L. (1647).

J. A. Fridericia.

Lindenov, Hans, —1620, til Ørslevkloster, var Søn af Hans Christoffersen L. til Ørslevkloster og Elsebe Juel. Han gjorde sig første Gang bemærket ved 1602 i Kjøbenhavn at traktere en svensk Agent med Hug, Slag og Skjældsord i dennes egen Bolig, hvad der ikke den Gang synes at have draget andre Følger efter sig end nogle diplomatiske Forhandlinger. Efter det følgende Aar at have ægtet Else Andersdatter Thott bosatte han sig paa hendes Gaard Ingelstad i Skaane. Under et Besøg paa Bornholm, hvor Faderen da var Lensmand, men syg og sengeliggende, kom han for Skade med en Gærdestaver at ihjelslaa en Mand, der med flere andre gjorde Spektakler uden for Lensmandens Bolig. Faderen stillede imidlertid den dræbtes Slægt tilfreds, saa at ingen Tiltale

fulgte. I sin Tid havde den ældre H. L. staaet Mogens Heinesen (VII, 274) nær og endog i sin Sognekirke ladet sætte et Epitafium til denne bekjendte Søhanes Ære, og Sønnen maa vel have delt sin Faders Beundring. I alt Fald søgte han efter Evne at træde i Mogens Heinesens Fodspor. Efter Faderens Død (ved 1610) udrustede han 2 Skibe, vel nærmest med Fragtfart for Øje, men da Krigen med Sverige udbrød, fik han i Jan. 1612 af Kongen Kaperbrev for sit ene Fartøj og deltog s. A. i den lille Affære ved Travemünde. Fredslutningen kom ham ubelejligen, thi han og hans Besætning havde faaet Smag for det uregelmæssige, lystige Kaperliv, og snart gik der Ord om hans overmodige Æventyr, der dog næsten alle mere bundede i Kaadhed end i ondt Sind. Saaledes lod han en Gang, da han ved Pinsetid 1613 laa i Trælleborg Havn, sin Arkelimester for Morskab skyde til Maals efter en indsejlende Blekingfarer, hvis Formast derved gik i Løbet, men bagefter gav han Skipperen en ny Mast og en lille Pengesum. Senere paa Aaret var han i Danzig, hvor han sagsøgte en bortløben Baadsmand, men mødte her fuld i Retten og opførte sig «modvillig» mod Borggreven og andre Øvrigheds personer. Ogsaa under et Besøg i Stockholm indlod han sig paa Spektakler, men erholdt Tilgivelse; siden roste han sig af, at han paa Hjemvejen under Bornholm havde ladet nogle lybske Skippere springe fra Raaen og nogle Matroser kjølhale, fordi han i Stockholm havde hørt nogle Lybekkere tale haanlig om de danske. Han kom saa til Helsingør, hvor han hyrede et Par Mand til at følge sig paa Togt mod de tyrkiske Galejer, men da deres Kvinder med grædende Taarer bade ham om at give dem fri igjen, opfyldte han Ønsket. Af Rejsen til de tyrkiske Farvande blev der intet, thi da han kom til Aalborg, blev han efter kongelig Ordre fængslet. En skotsk Skipper, som han paa Rejsen fra Danzig ved Skud havde tvunget til at stryge og komme om Bord til sig, hvor Skipperen havde maattet erstatte Skuddet med en Rosenobel, «saaledes som det plejede at holdes paa Kongens Skibe», havde paa Tilbagevejen indgivet Klage over H. L., og da det ogsaa oplystes, at denne paa Læsø havde udgivet sig for at sejle i Kongens Tjeneste og derved formaet Bondefogeden til at tilsige en Styrmand til at føre ham til Aalborg, hvor han ganske vist betalte Manden for hans Umage, vakte denne Optræden med Grund Kong Christian IV's Forbitrelse. H. L. førtes til Kjøbenhavn, og et Aars Tid gik med til at samle Vidnesbyrd mod ham; men saa kunde ogsaa den kongelige Aktor fremlægge en vidtløftig

Anklage, hvori intet manglede, hverken de skrinlagte Overfald og Drab 1602 og 1603, de udenvæltse Optøjer i Danzig og Stockholm eller H. L.s egne Fortællinger om de kjølhalede Søfolk, langt mindre, at hans Folk havde røvet en Fiskerbaad, at han havde haft en fredløs Mand i sin Tjeneste, allermindst, at han havde forgrebet sig paa Kongens Højhed ved at udgive sig for Kongens Skibschef. 16. Marts 1615 dømte Kongen og Rigsraadet ham til evigt Fængsel, og han førtes saa til Dragsholm, hvor Evigheden dog indskrænkede sig til 3 Aar. Hvad enten man havde faaet Øje for Dommens overvættets Strængthed eller for, at Manden sad inde med Evner, der fortjente bedre Anvendelse, nok er det, da Familien tog Anledning af Ove Gjeddes forestaaende Expedition til at ansøge om Fangens Løsladelse, mod at han forpligtede sig til at tjene 7 Aar i Ostindien, blev denne Ansøgning bevilget. I Nov. 1618 forlod H. L. altsaa sit Fædreland og blev senere sat til Chef for et undervejs opbragt fransk Skib, men hjem kom han aldrig mere; han døde 1620 i Ostindien. — Enken, der gik fra Arv og Gjæld efter ham, ægtede siden Corfits Ulfeldt til Krogsdal, en virkelig kongelig Skibschef.

Hist. Arkiv 1877, II, 241 ff. Lind, Krist. IV og hans Mænd p. Bremerholm S. 205. *Thiset.*

Lindenov, Hans, 1616—59, til Gavnø, Rigsraad, Søn af den ovfr. nævnte Hans L. († 1642) og Lisbeth Sophie Rantzau, blev født paa Gavnø 25. Marts 1616. 1635 blev han Hofjunker og Aaret efter Kammerjunker. Kort i Forvejen var han bleven forlovet med Elisabeth Augusta, Datter af Christian IV og Kirstine Munk (IV, 499), Brylluppet fejredes 3 Aar efter, 27. Okt. 1639, paa Kjøbenhavns Slot, og samtidig forlod han Hofstjenesten og fik Kalundborg Len. I Maj 1640 optoges han i Rigsraadet. Som Medlem af dette sluttede han sig dog hverken nøje til Corfits Ulfeldts eller Hannibal Sehesteds Politik; men i alt Fald fra den Tid af, at Christian IV's Adfærd over for Kirstine Munk ved hendes Fængsling paa Boller 1646 afgjort bragte de fleste af hans Svigersønner i Opposition til ham, var det forbi med ethvert venskabeligt Forhold mellem Kongen og ham, der allerede 1645 havde optraadt med aristokratisk Overmod mod den udvalgte Prins Christian. Dog fik han ved Hannibal Sehesteds Bistand 1647 anvist en aarlig Pension af de norske Indtægter. Under Mellemregeringen efter Christian IV's Død optraadte han ivrig for Anerkjendelsen af Kongens retsgyldige Ægteskab med hans Sviger-

moder; han blev dog Ridder ved Frederik III's Kroning i Nov. 1648. Da Svogerpartiets Fald stundede til, mistede han 1650 sin Pension; men da Hannibal Sehested og Corfits Ulfeldt bleve styrtede det følgende Aar, bøjede han sig for Magten. Hans Anseelse var imidlertid ganske forbi, han havde kun skyldt den sit Ægteskab, dette betød nu intet og var tilmed ulykkeligt; de heftigste Scener fandt Sted mellem ham og hans Hustru. Hengiven til lave Passioner, brutal i Gjerning, til det yderste simpel i Tale, forgjældet og i Strid med al Verden var han en Type paa det værste Forfald inden for det danske Aristokratis Spidser. Hans Huslærer, Carl v. Köhlen, klagede til Kongen over ham, en anden af hans Tjenere, som stod i Forbindelse med Læreren, og som blev anholdt i Kjøbenhavn, blev det nægtet ham at faa udleveret. Med Kirstine Munk levede han i den værste Kiv, hun hadede ham paa Grund af de Pengefordringer, han stillede til hende, og fordi han virkede for Sønnen Valdemar Christians Udsoning med Kongen; en af hendes Døtre, Hannibal Sehesteds Hustru Christiane, gav ham Skylden for at have ærgret Moderen til Døde. 1658 ombyttede han Kalundborg Len med St. Knuds Klosters i Odense, men opholdt sig under Belejringen i Kjøbenhavn, hvor han døde 29. Maj 1659.

B. Smith, Grevinde Ulfeldts Hist. I, 272 ff. Danske Saml. 2. R. II, 317 ff.

J. A. Fridericia.

Lindenov, Hans Johansen, —1568, til Fovslet, var Broder til ovennævnte Anders og Christoffer. Faderen hed ligesom han, og da hins Dødsaar ikke kjendes, er det uvist, naar den ene forsvinder, og den anden begynder. Det var dog formodentlig ham, der 1534 deltog i den fynske Adels Hyldingsmøde i Hjalles Kirke og ved Nyborgs Indtagelse faldt i Grev Christoffers Hænder; men det maa da forudsættes, at han alt den Gang havde ægtet Rigborg Tinhuus til Julskov og derved var bleven fynsk Godsejer; først 1536 nævnes imidlertid hans Moder Enke. I hvert Fald var H. J. en fuldvoxen Mand 1537, og snart træffes nu hans Navn i Rækken af de velstaaende Adelsmænd, som Gang efter Gang, bl. a. under Syvaarskrigen, maatte forstrække Kronen med Penge mod som Pant at erholde større eller mindre Len. Han havde saaledes Hindsgavl i Pant fra 1546—60, da Broderen Christoffer indløste dette Slot fra ham; 1562 fik han Alling Kloster og 1566 Hundsbæk, som han begge beholdt uafløst til sin Død. Ellers var han 1540—46 Hovedsmand paa Kjærstrup og paa Silkeborg fra 1560 til sin Død, som indtraf 27. Sept. 1568 i Kjøbenhavn. Baade han og hans

ovennævnte Hustru († 2. Juni 1572) hørte til de hyppige Gjæster ved festlige Lejligheder ved Hove, ligesom han var en meget brugt Mand i mindre offentlige Hverv. I Syvaarskrigen synes han ikke at have deltaget (han fik 1565 med nogle faa andre Adelsmænd udtrykkelig Ordre til at blive hjemme), men hans Tjeneste benyttedes ved Udskrivning af Mandskab osv. *Thiset.*

Lindenov, Hans Johansen, 1542—1596, var Søn af nys nævnte Hans Johansen L. Han var i Aarene 1560—61 Hofjunker, deltog siden i Syvaarskrigen og tjente under den jyske Fane i Slaget ved Svarteraa 1565, i hvilket Slag han blev saaret. Fra 1569—73 var han Lensmand paa Silkeborg og siden, fra 1574 til sin Død, Lensmand paa Hindsgavl; som saadan deltog han i Undersøgelserne imod den berygtede Eiler Brockenhuus (III, 104). Ofte blev han tilsagt at skulle følge Kongen udenlands, kongelige Rejseplaner, der som oftest ikke bleve til Alvor; dog var han 1580 i Kongens Følge til Hertug Hans den ældres Begravelse, og 1590 ledsagede han Enkedronning Sophie til Brunsvig. H. J. var en meget velstaaende Mand, hvis Navn er knyttet til adskillige Hovedgaarde; hans Jordegods ansloges til o. 8000 Tdr. Hartkorn. 1579 tilbyttede han sig Ormstrup (Friisholt) fra Kronen, men afstod Aaret efter atter denne Gaard og Østergaard (Hovlbjærg Herred) til Kongen som Vederlag for Hundslund Kloster. 1584 handlede han paa ny med Kronen, i det han købte Gavnø, men solgte sin Slægts gamle Stamsæde Fovslet. 1589 købte han end videre Borreby i Skaane. Han døde 23. Maj 1596 i Fyn, vistnok paa Oregaard, som han ogsaa synes at have ejet. Hans Enke, Margrethe Ottesdatter Rosenkrantz (f. 1552 † 27. Jan. 1635), lod i sin Sorg over hans Død fængsle den Bartskeer fra Odense, under hvis Haand H. J. var død, og Bartskeeren maatte paakalde Kongens Hjælp for at komme løs. Hun var ellers, ogsaa i sin lange Enkestand, en højt anset Dame, hvis Navn atter og atter gjenfindes blandt Gjæsterne ved Hoffets Fester.

Hist. Tidsskr. 5. R. VI, 603 ff.

Thiset.

Lindenov, Henrik, —1673, var Søn af Otte L. til Borreby og Øvidskloster og Anne Brahe. Han blev 1639 Ritmester over det skaanske Kompagni af Adelens Rostjeneste og deltog med dette i Krigen 1644—45. Ved Rytteriets Omdannelse efter denne fik han 1646 Majors Bestalling, og da det skaanske Rytteri 1651 deltes i 2 Kompagnier, beholdt han, der synes at have været en brugbar

Officer, det ene. Ved Kroningen 1648 hædredes han med Ridderlaget, og i Anledning af den kongl. Barselfest 1651 beskikkedes han til «Drinkmarskal» for den svenske Dronnings Repræsentant. 1648 var han bleven forlenet med Hørje Len, som han dog atter fratraadte Aaret efter ved sin Udnævnelse til Befalingsmand i Christiansstad. Skaanes Afstaaelse skilte ham ikke blot ved dette Len, men var ogsaa fornemste Aarsag til, at han mistede sine skaanske Godser: Øvidskloster, som han solgte 1666, og Valsø, der blev overladt Kronen som bornholmsk Vederlagsgods. Ellers ejede han Oregaard paa Fyn og Tersløsegaard, som han 1668 solgte til Hr. Henrik Bielke. Han var for øvrigt selv bleven benyttet ved Forhandlingerne med Sverige om danske Undersaatters Gods i Skaane, i det han sammen med Ove Juul og Iver Krabbe 1661 sendtes til Malmø i denne Anledning. Efter Freden fik han 1661 Inspektionen over Odensegaards, 1662 tillige over St. Knuds og Dalum Klosters Amter og blev 1664 tillige Stiftamtmand over Fyns Stift, hvilke Stillinger han beholdt til sin Død 1673. Desuden var han 1671 en kort Tid Amtmand over Rugaards Amt og varetog Amtmandsforretningerne over Assens Amt 1670—71. Han var gift med Beate Christoffersdatter Ulfeldt. *Thiset.*

Lindenov, Laurids, 1583—1635, til Oregaard, var Søn af foran nævnte Hans Johansen L. († 1596) og blev født paa Hinds-gavl 27. April 1583. Til sit 10. Aar var han hjemme, gik saa 4 Aar i Sorø Skole, hvorefter han 1597 sendtes til Heidelberg og tjente her 4 Aar som Edelknabe hos Kurfyrst Frederik, der gjorde ham værgagtig; siden tjente han 4 Aar i Holland. I 1604 var han hjemme, men kun en kort Tid, hvorpaa han sluttede sig til Christian Friis' og Henrik Belows Sendefærd til England, hvorfra han drog til Frankrig og opholdt sig her i 5 Aar. Efter at være hjemkommen 1609 tog han strax Tjeneste som Hofjunker og deltog i Kalmar-krigen som Fanejunker ved Hoffanen. Efter Freden tog han 1613 sin Afsked fra Hove for at ægte Sidsel Ovesdatter Lunge (f. 19. Dec. 1586, gift 19. Sept. 1613, † 6. Avg. 1614 i Barselseng). 30. Jan. 1620 giftede han sig igjen, med Anne Jørgensdatter Friis (f. 16. Juni 1587 † 7. Marts 1657), og s. A. fik han i Forlening Aarhusgaard, som han beholdt til sin Død, der indtraf 14. Dec. 1635 paa Oregaard.

H. Michelsen, Ligpræd. ov. L. L.

Thiset.

Lindenov, Laurids (Lars), o. 1650—1690, til Oregaard (i Fyn), Amtmand, var Søn af ovennævnte Hr. Henrik L. († 1673). Han

havde, uden Tvivl gennem længere Udenlandsrejser, erhvervet betydelige Sprogkundskaber, var dygtig i at ride, fægte og danse, i de matematiske Videnskaber og Arkitekturen, saa at han «kunde passere for Professor deri». I nogle Aar var han Kammerjunker hos Kong Christian V og fulgte ham paa hans Rejser samt var derpaa nogen Tid i samme Egenskab ved det gottorpske Hof hos Kongens Søster. 1681 blev han Amtmand over Bergenhus Amt og fungerede tillige som Stiftamtmand for den umyndige Christian Gyldenløve. Han var derhos Assessor i Overhofretten, i hvis Møder han dog kun lidet har deltaget, samt i efterhaanden Kancelli-, Justits- og Etatsraad. Sammen med Amtmand Hans Lillienskiold i Finmarken foretog han fra Marts 1685 til Jan. 1686 paa Orlogsskibet «Havfruen» en Undersøgelses- og Inspektionsrejse til Nordland og Finmarken mod den russiske Grænse, paa hvilken han ofte var i Fare, og hvorover han leverede Kongen «en kuriøs Beskrivelse». Efter et Besøg i Danmark druknede han tillige med sin frugtsommelige Hustru og flere Slægtninge 10. Okt. 1690 ved Solesand paa Jæderen, nær Stavanger. Han var et Par Aar tidligere bleven gift med Deliana Lützow (f. 9. Nov. 1659), en Datter af Amtmand Hugo L. til Lundsgaard. Han efterlod sig ved sin Død en større Bogsamling.

J. P. Munck, Ligpræd. ov. L. L. Saml. t. d. norske Folks Sprog og Hist. III, 286 f. Personalthist. Tidsskr. IV, 236.

H. J. Huitfeldt-Kaas.

Lindenov, Sophie Amalie, 1649—88, Datter af ovfr. anførte Hans L. († 1659), var født paa Kalundborg Slot 4. Juli 1649. Efter først at have været forlovet med Just Høg (VIII, 225) ægtede hun 1674 den karaktersvage Claus Daa til Krængerup, Vedtoftegaard og Daasborg, hvem hun 1678 lod myrde (IV, 129). Et Fjerdingsaar efter døde hendes eneste Barn, og hun, der nu var fri for alle Baand som Enke med store Jordegodser, hengav sig blindt til sine Lidenskaber, Løsagtighed og Gjerrighed. De fynske Ejendomme solgte hun 1679 og henvendte nu sin Opmærksomhed paa at forøge Daasborgs Gods, i hvilken Henseende hendes Bestræbelser i høj Grad lykkedes, især efter at hun 1681 havde faaet Gaard og Gods op-højet til Friherskabet Lindenberg paa Betingelse af ikke at gifte sig igjen og mod at indsætte Kongesønnen Christian Gyldenløve til Friherskabets Arving (s. VI, 336). Fra nu af imødekom Kongen hendes Udvidelseslyster paa alle mulige Maader. Men det ryggesløse Liv, hun førte, varede ikke mange Aar. 1688 blev hun syg og led saa forfærdelig, at hun, der for at søge Lægehjælp maatte

føres til Aalborg, ikke kunde taale at kjøre, men maatte føres paa et mellem 4 Heste udspændt Lagen; men selv denne Bevægelse var hende saa smertefuld, at hun bestandig maatte skribe, hvorfor en øredøvende Musik ledsagede Toget. I Aalborg døde hun 4. Avg., efter Sagnet, der lader hende føde adskillige Børn efter hendes Mands Død, uforløst i Barselseng; før sin Død bekjendte hun Mordet paa Claus Daa. I Folkemunde lever endnu Mindet om Friherinden, hvis Gjenfærd siges at færdes paa Lindenberg.

Danske Herregaarde VI: Lindenberg; XII: Frederikslund. Danmarks Adels Aarbog 1890, S. 176. Fyens Stiftstid. 1878, Nr. 174. *G. L. Wad.*

Linderberg, Peder Theodor Fernando, f. 1854, socialøkonomisk Forfatter. F. L. er født i Kjøbenhavn 29. April 1854. Faderen, en fra Sverige indvandret Skræddersvend, var død et halvt Aar i Forvejen. Moderen, Datter af en Fæstegaardmand i Nærheden af Kjærteminde, sad i trange Kaar, og Drengen blev da ved Familiens Hjælp 6 Aar gammel anbragt som Plejebarn hos en Gaardmand ved Kjærteminde, hvor han kom under stærk religiøs Paavirkning i grundtvigsk Retning, men ikke kunde faa Lejlighed til at tilfredsstille sin Tørst efter Kundskaber, saa meget mindre som han meget tidlig selv maatte fortjene sit Underhold. Efter at have ernæret sig ved almindeligt Arbejde paa Landet og i Kjøbenhavn kom han 18 Aar gammel paa Vallekilde Folkehøjskole, under Trier, og uddannede sig derefter som Gartner, af hvilket Erhverv han levede en Del Aar; en Tid var han ansat som Bestyrer af et større Havebrug ved en Folkehøjskole i Norge. Men Trangen til boglige Sysler blev efterhaanden stærkere; han begyndte 1881 Udgivelsen af det radikal-politiske Ugeblad «Folkebladet», en Virksomhed, der paadrog ham 2 Processer for Majestætsfornærmelse, og virkede senere som Bidragyder til forskjellige Provinsblade og som Foredragsholder og Udgiver af historiske Folkeskrifter til almen Læsning. Under dette sit Arbejde følte han sig stadig mere tiltrukket af det sociale Spørgsmaal, og hans Tanker gik vel nærmest i socialistisk Retning, men han frastødtes af Socialdemokraternes antireligiøse Agitation. Saa meget desto mere tiltalte han af den berømte amerikanske socialreformatoriske Forfatter Henry George og blev en begejstret Tilhænger af hans Lære om Jordrenten og om Samfundets Ejendomsret over Jorden.

I 1888 stiftedes nu ved hans Initiativ «Dansk Arbejderforbund», der skulde virke i socialistisk Aand, men uden noget Brud med

Kristendommen. Han ledede Foreningens Organ, «Programmet», indtil det gik ind i 1895. Foreningen havde navnlig sit Virkefelt paa Landet, og med megen Energi agiterede L. blandt Landarbejderne. Men i Længden faldt det ham vanskeligt at holde denne Bevægelse uafhængig af Socialdemokratiets langt stærkere Strømninger. Efter at «Programmet» var ophørt, søgte Socialdemokraterne da ogsaa at drage sig hans Evner og Udholdenhed til Nytte ved at knytte ham som den egentlige Redaktør til det under Harald Jensens Ansvar udgivne Blad «Landarbejderen». Men Samarbejdet røbede snart store Modsætninger; L. kunde ikke finde sig i den Maade, hvorpaa Agitationen blev drevet, og fratraadte derfor allerede sin Stilling 1. Jan. 1896. L. opgav nu for en Tid al udadgaaende Virksomhed efter ved en Kreds af kirkeligsindede Mænd at være bleven sat i Stand til i et Par Aar hjemme og i Udlandet at udvide sine Kundskaber og studere det sociale Spørgsmaal.

Iblandt de talrige Skrifter og Artikler, L. har udgivet, har hans Bog «Frikonkurrencen og Socialismen» (1895) været Gjenstand for mest Diskussion for og imod. Bogens mange Mangler, der røbe Avtodidakten, have fremkaldt heftige Angreb og nedsættende Kritik, medens andre, deriblandt ikke faa dannede Læsere, have følt sig grebne af den Varme og Begejstring, hvormed han udvikler sine Tanker.

H. Westergaard.

Linderup, Hans Christian, 1763—1809, Matematiklærer, er født 29. Marts 1763 paa Vognserup i Sjælland, hvor hans Fader, Chr. Otto L., var Forvalter. Efter at være bleven Student fra Roskilde 1782 tog han filosofisk Examen 1783, filologisk 1786 og blev Alumnus paa Borchs Kollegium; samtidig studerede han Matematik, bl. a. under Geuss (VI, 13), hvis Forelæsninger over elementær Matematik han 1794 udgav efter efterladte Manuskripter. Da var L. matematisk Vicedecanus ved Kommunitetet. 1797 blev han Overlærer i Matematik og Fysik ved vor Frue Skole i København, hvor samtidig en ny Skoleplan, der tog langt mere Hensyn end de tidligere til de reale Fag, først indførtes paa Prøve. Til at muliggjøre dens Indførelse ogsaa andensteds kom L. til at bidrage, i det han 1801—3 tillige var Inspector i den matematisk-fysiske Klasse ved det pædagogiske Seminarium. For den har L. ogsaa virket ved Oversættelse af dertil egnede Lærebøger i anvendt Matematik, ved Udgivelse af Euclids 6 første Bøger til Skolebrug (1803) og navnlig ved en selvstændig, udførlig og ret vidtgaaende

Lærebog: «De første Grunde af den rene Mathematik» I—II (1799—1803; 2. Udg. 1807; af 1. Del udkom 3. Udg. 1813, besørget af J. J. Krum). — L., som 1807 var bleven entlediget fra sin Skolestilling, døde i Marts 1809. 1798 havde han ægtet Andrea Christine Moth.

Hundrup, Lærerstanden ved Metropolitanskolen S. 55 f. S. A. Christensen, Matematikens Udvikling i Danm. og Norge i d. 18. Aarh. *H. G. Zeuthen.*

Lindgreen, Ferdinand Ludvig Vilhelm, 1770—1842, Skuespiller, fødtes i Kjøbenhavn 1770 (døbt 10. April) og var Søn af Konstabel i Marinen Thomas Jespersen og Hustru Johanne Hansdatter. Han gik i Roskilde lærde Skole sammen med en ældre Broder, der ligesom han antog Navnet L., og meldte sig, 18 Aar gammel, ved det kongl. Theater, hvor han blev antagen som Elev med Fr. Schwarz til Instruktør. Denne saa strax, at der boede ikke almindelige Evner hos den unge Mand og forberedte ham omhyggelig i 2 Aar. Efter første Gang at have betraadt Scenen 30. Jan. 1788 som Korist i «Cora» debuterede L. 19. Nov. 1790, efter lige forinden at være bleven Student, som Frontin i «Den forlibte Avtor og Tjener» og gjorde Lykke. Han vilde helst være optraadt strax i en Holbergsk Rolle, men dette modsatte Schwarz sig, og først 20. Dec. s. A. fik L. sit Ønske opfyldt og spillede som 3. Debut Per Nielsen i «Den pantsatte Bondedreng». For denne Rolle var han som skabt: han var slank, men kraftig bygget, noget under Middelhøjde, havde et bredt Ansigt, hvis store Træk kunde antage de mest forskjelligartede Udtryk, og var fra Skoletiden saa fortrolig med den sjællandske Bondedialekt, at den saa at sige var gaaet ham over i Blodet, ja, at han egentlig aldrig helt kunde blive af med den. 8 Dage senere spillede han Henrik i «Maskeraden» og frapperede her ved at være lige saa forslagen, bevægelig og mundrap, som han havde været tossedum, lad og drævende i Per Nielsens Rolle. Det var den gode, gamle Holbergske Komædie, man fik at se igjen, og alene ved disse 2 Roller vandt han Navn af en flink Komiker. Der var imidlertid den Gang saa dygtige Kunstnere ved Theatret, at hans Talent rimeligvis næppe vilde have faaet Tid til at udvikle sig saa hurtig og frodig, som Tilfældet var, hvis ikke Heldet var kommet ham til Hjælp, i det Kemp gik af (1792), og Gjelstrup ved sin Lunefuldhed gjorde sig mere og mere ildeset af Direktionen. Det var derfor et betydeligt Repertoire, der hurtig tilfaldt den unge Mand, og navnlig

blev han stærkt anvendt i den ham saa kjære Holbergske Komædie. Der er næsten ikke et eneste af Mesterens Lystspil, uden at L. har medvirket deri, snart i de ubetydeligste, snart i de største Roller. Henrik'erne laa for ham lige saa godt som Arv'erne, hans Gert Westfaler skal man hverken før eller senere have set Mage til, Arlequin i «De usynlige», Chilian i «Ulysses v. Ithacia» og Sganarel i «Melampe» nævnes som komiske Præstationer af første Rang, men Kulminationspunktet naaer han 25. Febr. 1805, da han første Gang spiller «Jeppe paa Bjærgen». I denne Rolle havde han set Gjelstrup og bevarede trofast alle de geniale Smaatræk, hvormed denne havde udstyret Figuren; men hertil føjede L. alt, hvad han selv som ung havde afluret Bønderne paa «Bjærgen», gjennemsyrede Figuren med hele sit rige Lune og vidste i et og alt at finde det adækvate Udtryk for Jeppe's mange skiftende Stemninger, var burlesk det ene Øjeblik for at blive næsten elegisk i det næste, men var bestandig naturtro og selv i sin Drukkenskab omsvævet af Gratierne. I det danske Theaters Historie staar L. overhovedet som en af de allerypperste Holberg-Fortolkere, stor i mange Roller, uovergaaet i enkelte.

Et Talent som hans var imidlertid for rigt, til at det ikke skulde kunne spænde over flere Felter, og derfor ser man da ogsaa L. anvendt i de mest forskjellige Rollefag. Men hvor meget dygtigt han end ved sin Flid og Naturtroskab præsterede, kunde han dog i de alvorlige og rørende Roller — hvilke egentlig vare ham langt kjærere end de komiske — aldrig drive det til mere end Respektabilitet; hvad der her var ham imod, var hans lavstammede Figur, hans Sprog, der ikke var tilstrækkelig urbant, og en vis monoton Klynken, der hos ham skulde være Udtrykket for den dybere Følelse, men som forfejlede sin Virkning, fordi den ikke var ganske ægte. I den specifik danske Komædie var han derimod paa sin rette Hylde; her var alt hos ham Natur og Sandhed, og som særlig dansk — ikke kjøbenhavnsk — Skuespiller staar han maaske uovertruffen. Med sit ejendommelige Lune, der snart var tørt, snart sprudlende, kunde han som ingen anden spille fjollede Knøse, ondskafulde Karakterer, godmodige Sladderhanke, joviale Gamlinger og saligglade Drankere saa naturlig, til den Grad tage paa Kornet, at de frapperede ved deres Natursandhed og gjorde den største Virkning. Som Exempler herpaa kan af hans omfattende Repertoire anføres: David i «De Vonner og Vanner», Forvalteren i «Ægteskabsskolen», Grip i «Den forladte Datter», Jacquinot i

«De to Grenaderer», Trækorn i «Gulddaasen», gamle Rapid i «Den hjemkomne Nabob», Magister Schnudrian i «Sorger uden Nød og Nød uden Sorger», Jolivet i «Den afbrudte Rejse», Jeremias i «Besøget», Lasausseye i «De lystige Passagerer», Tøraf i «Virtuosen», Broder Sup i «Bødkeren», Twastle i «Robinson i England» og Proprietæren i «Hr. Burchardt og hans Familie».

I Juli 1817 blev han Instruktør; men skjønt han var et udmærket Mønster for dem, der vilde hellige sig hans Fag, og skjønt han med ubarmhjærtig Strængthed holdt sine Elever borte fra alle Overdrivelser og saa tæt som muligt op til Natur og Sandhed i Fremstillingsmaaden, savnede han dog for meget Aandsdannelse til hos andre at kunne vække Sansen for det skønne. Glemmes skal det alligevel ikke, at han har haft sin betydelige Andel i at udanne en saa fremragende Kunstner som J. L. Phister. Sit 50 Aars Jubilæum som Skuespiller fejrede han 1. Jan. 1838 som den gamle Skrædder i «Den hjemkomne Nabob», men var allerede da kun en Skygge af sig selv, og 6. Dec. s. A. optraadte han sidste Gang som Broder Sup i «Bødkeren». Ved Sæsonens Udgang trak han sig tilbage fra Scenen og døde 18. Juni 1842. — 1794 havde han ægtet Hedevig Sophie Hviding (f. 1777 † 1844).

Overskou, Den danske Skueplads III—V. Jubeludgaven af Holbergs Komedier III. *Edgar Collin.*

Lindholm, Hans, 1757—1821, Søofficer, Søn af Kommerceraad, Godsejer til Jerstrup og Aagaard Hans L. (f. 1719 † 1803) og Marie Elisabeth f. Bartz (f. 1731 † 1804), er født 20. Jan. 1757 i St. Petersborg, hvor Faderen den Gang var Handelsmand, blev Sekondlieutenant 1775, Premierlieutenant 1781, Kapitajnlieutenant 1788, Kapitajn 1796, Kommandørkapitajn 1802, Kommandør 1810 og Kontreadmiral 1814. Han blev 1788 Adjudant hos Prins Carl af Hessen, s. A. Generaladjutant, 1794 kongl. Jagtkapitajn, 1808 Kammerherre, s. A. optaget i den danske Adelstand (at regne fra 1803), 1811 Kommandør og 1815 Storkors af Danebrog. Blandt hans Togter skal nævnes, at han 1782 førte et privat Skib til Vestindien, 1797 var Chef for Fregatten «Store Bælt», 1804 for det smukke Orlogsskib «Neptunus», der overførte Kongen fra Holsten, 1805 for Briggen «Nidelven», 1807 for Linjeskibet «Valdemar». Efter Slaget paa Reden 2. April 1801 sluttede han tillige med General Waltersdorff Vaabenstilstanden med Sir Hyde Parkers befuldmægtigede, Lord Nelson og Oberst Stewart. 1807 var han i Paris hos Kejser Napoleon for at meddele

ham, at Englænderne havde taget vor Flaade, og 1813 sendtes han i en diplomatisk Mission til Prinsen af Eckmühl (Davout). 1814 udnævntes han til Medlem af den Kommission, der skulde foretage en Reduktion af og Udrensning i Søofficerskorpset. L., der i sin Tid havde en ikke ringe Indflydelse hos Frederik VI, roses for sin Takt og sit velvillige og retskafne Sindelag, hvilket i høj Grad kom Kommandør Olfert Fischer til gode, da L. optraadte som Mægler mellem denne og den efter Slaget 2. April 1801 stærkt ophidsede Nelson. Han blev 1793 gift med Elisabeth Reinhardine Fabritius de Tengnagel (f. 1775 † 20. Avg. 1856), Datter af Kammerherre, Generalkrigskommissær M. F. de T. og Adolphine f. Leth. Han døde 5. Sept. 1821 i Kjøbenhavn.

Thaarup, Fædrenelandsk Nekrolog 1821—26.

C. With.

Lindorph, Hans Andersen, o. 1691—1772, Skuespiller. L. blev 1711, 20 Aar gammel, privat dimitteret til Universitetet; endnu 1723 havde han ingen Embedsexamen; han laa da paa Regensen, hvorfra han udvistes paa Grund af Relegation fra Universitetet. Om L., der for øvrigt sad denne Udvisning overhørig i flere Maaneder, blev relegeret, fordi han spillede Komædie, eller om han gav sig til at spille Komædie, fordi han blev relegeret, er uvist; han synes i alt Fald ikke at have været nogen ubetydelig Skuespiller, thi han havde paa sit Repertoire saa store Roller som Jeppe paa Bjærgen, Andreas i «Det arabiske Pulver» og Jacob i «Den 11. Juni». L. endte sit Liv 18. Okt. 1772 som Lem paa Almindeligt Hospital.

Arthur Aumont.

Lindstrøm, Viggo Oluf Eugen, f. 1859, Skuespiller. L., der er en Søn af den svenskfødte Skræddermester L. († 1871) og Adolphine f. Mauritzen, er født i Kjøbenhavn 12. Jan. 1859. Han kom i Lære hos Vinhandler Haubroe, hvor han havde Lejlighed til at færdes meget med Skuespillere, og herved næredes hans Lyst til at gaa til Theatret. Han betraadte første Gang Scenen i Stavanger 3. Dec. 1880 og spillede i 2 Sæsoner i Norge ikke mindre end 131 Roller, men blev saa engageret til Dagmartheatret i Kjøbenhavn, ved hvis Aabningsforestilling 7. Marts 1883 han medvirkede. Ved dette Theater udviklede han sig til en dygtig Karakterskuespiller og Komiker, og helt og fuldt slog han igjennem, da han 26. Dec. 1886 første Gang spillede Jens Daglykke i «Landsoldaten», en Rolle, der bevirkede, at Kultusministeriet 1887 tildelte ham en Rejseunderstøttelse til Paris, saaledes at han blev den første Privattheater-

skuespiller, der erholdt Stipendium af Staten. Paa det kongl. Theater debuterede han 3. Sept. 1888 som Lyng i «Tordenvejr», men her virkede han kun i 3 Sæsoner og vendte da tilbage til Dagmar-theatret. Til denne Scene har L. senere været knyttet og ved et rigt og meget afvejlende Repertoire skabt sig et stort Publikum. Fra Begyndelsen af Sæsonen 1896—97 er han tillige som Intendant indtraadt i Theatrets Styrelse. Af de 178 Roller, han har udført i Kjøbenhavn, kan endnu nævnes: Onkel Bræsig i «Landmandsliv», Ludvig XI i «Gringoire», Tennemann i «Aprilsnarrene», Tessier i «Ravnene», Ben Akiba i «Uriel Acosta», Jens Omgang i «Øen i Sydhavet», Titelrollen i «Professor Crampton», Anders Svendsen i «Varulven» og Sims i «Ungdomsleg». Han ægtede 20. Avg. 1884 Louise Dall-Olsen (f. 1858), Datter af Kjøbmand P. O. i Fredrikssund.

Edgar Collin.

Linnemann, Ingvard Henrik, 1818—92, Præst, Søn af Agent, svensk-norsk Vicekonsul Andreas Deichmann L. og Ane Marie f. Smidt, er født i Vejle 22. Avg. 1818. Han blev dimitteret fra Borgerdydskolen i Kjøbenhavn 1835, tog 1840 theologisk Embedsexamen og fik næste Aar Accessit for en theologisk Prisopgave, hvorefter han rejste udenlands i 2 Aar, i hvilken Tid han især studerede i Berlin og Heidelberg. Han konstitueredes 1844 som Adjunkt i Randers, hvor han 1846 blev Overlærer ved Friskolen og Overdegn ved St. Mortens Kirke. Han kaldtes 1851 til Sognepræst for Øsse og Næsbjærg i Ribe Stift, hvorfra han 1856 forflyttedes til Ovsted og Taaning i Aarhus Stift og 1868 til Raklev i Holbæk Amt; 1880 udnævntes han til Provst for Arts og Løve Herreder. Han døde i Kjøbenhavn 11. Febr. 1892. — Han ægtede 1850 Sophia Maria Bech (f. i Randers 15. Juni 1830), Datter af Læge Hans B. — L. valgtes 1848 i Randers til Medlem af den grundlovgivende Rigsdag og gjenvalgtes sammesteds til Folketingsmand 1849, men nedlagde sit Mandat, da han 1851 blev Sognepræst. Han valgtes til Medlem af Rigsraadets Landsting i 10. Kreds 1864, og i Rigsdagens Landsting sad han i Aarene 1882—90, valgt i 2. Kreds. Uden egentlig at indtage nogen fremragende Plads i Rigsdagen nød han en ved sin Kundskabsrigdom og Arbejdsdygtighed vel fortjent Anseelse og havde ikke ringe Indflydelse især paa kirkelige Spørgsmaals Afgjørelse. Det er et Vidnesbyrd om den Agtelse, han vandt paa de Egne, hvor han blev kjendt, at han var Medlem af Skanderborg Amdsraad 1861—68 og af Holbæks 1871—83.

Elvius, Danmarks Præstehist. 1869—84 S. 394 f.

L. Koch.

*[og udladigedes
1885 som Provst
og Sognepræst.]*

Linnemann, Johan, f. 1826, Officer. L. er født i Vejle 1. Avg. 1826 og er en Broder til ovennævnte Provst I. H. L. Efter at være bleven Student kom han i 1846 paa den kongl. militære Højskole som Sekondlieutenant à la suite i Artilleriet. Krigen 1848 afbrød Undervisningen, og L. gjorde indtil Nov. 1849 Tjeneste ved de faste Batterier paa Als, hvorefter han blev forsat til Tøjetaten og i 1850 fik Premierlieutenants Karakter. I 1853, da han opnaaede selve Graden, kom han til 1. Artilleriregiment og blev i 1856 Kapitajn af 2. Klasse og Suppleantlærer i Artilleri og Broslagning ved den kongl. militære Højskole samt Aaret efter Lærer i samme Fag, i det han tillige stilledes à la suite. Under Krigen 1864 var han ansat ved Kjøbenhavns Søbefæstning, og han blev i 1865 Konstruktor ved Artilleriet, hvorefter han ved Udgangen af samme Aar opgav sin Lærervirksomhed. Han konstruerede nu en riflet 11 Tommers Forladekanon, som blev fabrikeret i Finspong og prøveskudt sammesteds 1867, samt derefter en 11 Tommers Bagladekanon, men først efter at han under en Rejse 1869 til Frankrig havde gjort sig bekjendt med den franske Marines Bagladekanoner og ved en Rejse 1872 til forskjellige Stater med disses Felt-, Kyst- og Fæstningsartilleri, blev en saadan Piece endelig fastslaaet. Han var tillige Medlem af en Mængde Kommissioner, deriblandt fra 1874—77 af den Kommission, som foreslog Anskaffelsen af Feltartillerimateriellet af 1876.

Fra 1874—76 gjorde L. Tjeneste som Batterichef ved 1. Artilleriregiment og udnævntes sidstnævnte Aar til Oberst og midlertidig Stabschef ved Artilleriet. Kort efter stilledes han til Raadighed for Artilleristaben, men var fra 1879—83 virkelig Stabschef. Saa udnævntes han til Chef for 1. Artilleriregiment, sendtes i 1886 til Rusland for at overvære Manøvrerne ved Kramse-Selo og i 1889 til Frankrig; tillige var han stadig Formand for eller Medlem af forskjellige Kommissioner. 1889 blev L. Artillerigeneral m. m. samt Generalinspektør for Søartilleriet, og da Kjøbenhavns Befæstning var under Bygning, paatrængte der sig mange Spørgsmaal til hans Afgjørelse, i hvilken Anledning ogsaa forskjellige Tjenesterejser foretoges, saaledes til Frankrig (1891), Meppen og Essen (1893 og 1894). Paa alle artilleritekniske Omraader var der i det hele en stærk Udvikling, hvoriblandt kun skal nævnes det røgfrie Krudt, som L. fik indført. Ogsaa i organisatorisk Henseende fremkom ved Hærløven af 13. April 1894 store Forandringer i Artilleriet; den væsentligste var vistnok Fæstningsartilleriets Forøgelse og Feltartilleriets

forandrede Uddannelse, men tillige foretoges i 1895 som Følge af denne Lov en forsøgsvis Sondring i Artilleriets øverste Styrelse mellem den tekniske og den taktiske Tjeneste, i det den førstnævnte underlagdes en Direktør for Artilleriets tekniske Tjeneste, medens Forretningerne som Generalinspektør forbleve hos Artilleri-generalen, hvis Myndighed blev en Del indskrænket.

I 1891 blev L. Kommandør af Danebrog af 1. Grad, og samme Efteraar attacheredes han Kejser Alexander III af Rusland under dennes Ophold her i Landet. — 18. April 1855 ægtede han Caroline Mathilde Christensen, Datter af Sognepræst C. P. C. til Gadstrup og Syv.

P. N. Nieuwenhuis.

Linnemann, Mads Johan Buch, 1830—89, Officer, er født 4. Juni 1830 paa Rugstedgaard ved Vejle og var en Søn af Landejendomsbesidder Johan Henrik L. († 1857) og Madsine Johanne f. Buch. 15 Aar gammel kom han paa et Handelskontor i Aalborg, men flygtede der fra i Maj 1848 for at melde sig som frivillig ved Hæren og fik Officersepauletterne 26. Okt. 1849. Han blev Premierlieutenant 1861 og deltog som Adjudant ved 4. Regiment i Krigen 1864, i det han dog under Kampen om Als var Kompagnikommandør. L. fandt derefter paa at give Soldaten en let Spade med kort Skaft, hvormed han kunde grave sig ned, og indrettede den tillige saaledes, at den kunde tjene som Faskinkniv, Sav og Stegepande. Udnævnt 1867 til Kapitajn ved 7. Bataillon fik han i 1869 Patent paa sin Opfindelse her i Landet, og Spaden, en hel Del simplificeret, indførtes som Udrustning for vort Fodfolk i Sept. 1870 (256 Stkr. pr. Bataillon). I 1871 lod L. sig sætte uden for Nummer og rejste til Wien, hvor han oprettede en Fabrik for Spadens Tilvirkning, efter at den østerrigske Krigsbestyrelse havde antaget den «Linnemannske Spade», hvorpaa Opfinderen tog Patent i flere Stater. Hverken Tyskland eller Frankrig vilde dog anerkjende Patentet, skjønt Spaden indførtes. Under Krigen 1877—78 havde Rumænerne megen Nytte af Spaden, saa Opfinderen blev dekoreret, medens Russerne udbetalte ham 30000 Rubler og samtidig bestilte 60000 Exemplarer.

I 1876 traadte L. atter i Nummer og ansattes ved 20. Bataillon, og i 1879 forøgedes Antallet af Spader pr. Bataillon til 360; paa Grund af Alder afskedigedes han i 1882 og flyttede til Kjøbenhavn, hvor han havde bygget en større Ejendom, men han døde allerede 24. Juni 1889. Han forblev ugift, og den Formue, han efterlod, anvendtes til Stiftelsen af et Familielegat.

P. N. Nieuwenhuis.

Linnemann, Stephan, 1824—96, Bankdirektør, fødtes 7. Nov. 1824 og var Broder til ovennævnte Provst I. H. L. og General J. L. 1841 blev han Student fra Borgerdydskolen i Kjøbenhavn og 1846 juridisk Kandidat. 1847 antoges han som Volontær i Kancelliet og blev samtidig af dette for 2 Aar ansat som Politiassistent i Aarhus Amt, med Bopæl i Odder, hvor Retstilstanden den Gang i Bladene skildredes med mørke Farver. I 1850 og 1851 fungerede han med korte Afbrydelser som konstit. Herredsfoged i Nørvang-Tørrild Herreder (Vejle Amt), i det han samtidig efter sin Anciennitet i Justitsministeriet avancerede til Kancellist. I 1852 fik han kongl. Udnævnelse som saadan og rykkede derefter i 1853 op til Fuldmægtig og Kancellisekretær samt i 1856 til Kontorchef og Kancelliraad. 1. Jan. 1857 blev han af Indenrigsministeriet konstitueret som 3. Borgmester i Kjøbenhavn og samtidig udnævnt til Justitsraad. 4. Marts 1857 udkom Loven om Bestyrelsen af Kjøbenhavns kommunale Anliggender, som dog først skulde træde i Kraft samtidig med en Vedtægt, der nærmere ordnede Styrelsens Enkeltheder, og det blev, som Forholdene da stillede sig, væsentligst ham, der udarbejdede Vedtægten og iværksatte, hvad der i øvrigt kunde gjøres for at forberede den gennemgribende Forandring i Kommunens Administration, som Loven paabød. Ved det første Valg af Borgmestre, som derefter fandt Sted i Febr. 1858, valgtes han til Borgmester for Magistratens 1. Afdeling. Da Næringsvæsenet var henlagt under denne, tilfaldt det ham at indlede den af Næringsloven af 29. Dec. 1857 følgende Omdannelse af Lavene saa vel for Mestre som Svende til frivillige Foreninger. Han deltog i en af Indenrigsministeriet nedsat Kommission til Udarbejdelse af Normaludkast til Vedtægter for Sygekasser og var Formand for en Kommission til Bestemmelse af Apothekeres og Materialisters Handelsret. I 1863 blev han Chef for Indenrigsministeriets 1. Departement (i 1864 nogle Maaneder tillige for Ministeriets 2. Departement) og Etatsraad. I 1869 valgtes han af Nationalbankens Repræsentantskab til Direktør i Banken, i hvilken Stilling han efter en Række Gjenvalg siden forblev, i det han dog i 1892 gik over til at beklæde den kongevalgte Direktørs Plads. I 1882 blev han udnævnt til Konferensraad og i 1894 til Kommandør af Danebrogsordenen (2. Klasse). Indtil sin Død, der indtraf 30. Jan. 1896, var han uafbrudt Formand for Bestyrelsen for Aktieselskabet til Oprettelse af billige Pantelaanekontorer i Kjøbenhavn fra dets Stiftelse i 1863, et Selskab, der begyndte med o. 30000 Kr. og nu disponerer over

en egen Kapital af o. 280000 Kr. Ligeledes var han uafbrudt Medlem af og i en længere Aarrække Formand for Bestyrelsen for det i 1864 oprettede «Nye danske Brandforsikringsselskab». Endelig indtraadte han i 1869 i Bestyrelsen for det kongl. nordiske Oldskriftsselskab som Selskabets Kasserer. I det politiske Liv deltog han ikke ud over det, at han i Slutningen af Halvtredserne under Haandværkerbevægelsen stillede sig til Folketinget i en københavnsk Kreds uden at blive valgt. — Han ægtede 5. Maj 1852 Petrea Bech (f. 28. Avg. 1828), Datter af praktiserende Læge H. B. i Randers.

C. Christensen.

v. Linstow, Christoph Hartvig, 1740—1823, Forstmand, blev født 14. Sept. 1740 i Meklenborg, hvor hans Fader, Heinrich Levin v. L., tidligere dansk Kapitajn, ejede 2 Godser; Moderen var født Lowzow af Huset Renzow. L. kom i sit 13. Aar til Holsten, blev Kadet i det storfyrstelige holstenske Livdragonregiment, blev Lieutenant 1758 og kom næste Aar til Rusland, hvor han 1760 blev Fløjadjutant hos Storfyrsten, den senere Peter III. 1761 blev L. Premiermajor og Aaret efter Generaladjutant hos Marskallen over de holstenske Tropper, hvorhos han blev forsat til Holsten. Her opgav han den militære Løbebane, blev 1764 russisk Kammerjunker og Jægermester i den storfyrstelige Del af Holsten med Bolig i Kiel, 1773 Kammerherre; da Landet s. A. gik over til Danmark, beholdt han sin Stilling, 1777 fik han Indfødsret og Adelspatent og blev udnævnt til dansk Kammerherre, 1780 blev han forflyttet til 2. holstenske Jægermesterdistrikt (Pløen), 1782 blev han Ridder af Danebrog. 5. April 1784 udnævntes L. til dansk Overforstmester, som Afløser for D. N. v. Warnstedt, og fik Bolig i Hørsholm. I denne Stilling, som L. beklædte til sin Død, 12. April 1823, gennemførte han sammen med G. W. Brüel (III, 186) og C. A. C. Claussen (III, 636) store Forbedringer i Driften af de danske Statsskove, om end hans Virkefelt sandsynligvis er blevet indskrænket noget ved, at C. D. F. Reventlow, hans foresatte, tog sig saa meget af Skovbrugct. L. ægtede 1774 Charlotte Benedicte Eleonore v. d. Lübe (f. 4. Jan. 1753, † i Hørsholm 18. Okt. 1837), Datter af Hans Albrecht v. d. L., Officer i dansk Tjeneste. L., der 1812 var udnævnt til Gehejmekonferensraad, ligger begravet i Folehave Skov ved Hørsholm. En Søn, *Wilhelm Bernhard v. L.*, var 1805—19 Overførster i Nordsjælland, senere Jægermester i Lauenborg.

Erslew, Forf. Lex. Personalthist. Tidsskr. 3. R. II, 22. A. Oppermann, Bidr. t. d. danske Skovbrugs Hist. 1786—1886.

A. Oppermann.

v. Linstow, Eggert Christoffer, 1695—1774, Gehejmeraad. L., der var en Søn af Levin Heinrich v. L. til Linstow i Meklenborg og Ursula Margrethe v. Lehsten, fødtes 30. Sept. 1695, kom som ung til Danmark og ansattes 1721 som Hofjunker hos Prins Carl og senere hos Prinsesse Sophie Hedevig, efter at begge havde taget Bolig paa Vemmetofte. 1733 udnævntes han til Amtmand over Kolding Amt og fik Aaret efter Titel af Etatsraad. 1737 udnævntes han til Hofmester hos Prinsesse Charlotte Amalie og Kurator for Vemmetofte Kloster. 1738 fik han det hvide Baand og 1741 Dronningens Orden. 1746 blev han Gehejmeraad og 1763 Gehejmekonferensraad. Sit Embede som Hofmester hos Charlotte Amalie, af hvem han var meget yndet (III, 442), beklædte han til sin Død, der indtraf 29. April 1774 i Kjøbenhavn, faa Dage efter hans Hustrus, Margrethe f. Vind, Datter af Kammerherre Vilhelm Carl V. til Harrested, Dame de l'union parfaite (f. 1707), hvem han 1730 havde ægtet.

Louis Bobé.

v. Linstow, Frederik August, 1775—1848, Amtmand, Søn af ovennævnte Gehejmekonferensraad Christoph Hartvig v. L., fødtes 17. April 1775 i Kiel, blev 1793 privat dimitteret til Kjøbenhavns Universitet, 1798 juridisk Kandidat, var 1799—1800 konstitueret som Fuldmægtig i Økonomi- og Kommercekollegiet, studerede derefter ved udenlandske Universiteter, blev 1803 Avskultant i Rentekammeret, 1805 Amtmand over Sønderborg og Nordborg Amter og 1819 Amtmand over Lauenborg Amt, i hvilken Stilling han forblev indtil sin Død, 1. Sept. 1848 i Ratzeburg. 1800 udnævntes han til Kammerjunker og 1809 til Kammerherre. — Han blev anset for at være en meget dygtig og paalidelig Embedsmand, der trods sin tyske Herkomst og sin lange Virksomhed i Hertugdømmerne lige til det sidste lagde et udpræget dansk Sindelag for Dagen og følte sig dybt grebet af de sørgelige Begivenheder i 1848. Naar der i Allens «Det danske Sprogs Hist. i Sønderjylland» (II, 65 f.) ved Omtalen af L.s Holdning i 1811 til Spørgsmaalet om Indførelsen af dansk Retssprog i Nordslesvig gjøres en anden Opfattelse gjældende, maa det være overset, at L. bestemt udtalte sig for, at man skulde benytte enhver Vakance til at ansætte dansktalende Embedsmænd i den nævnte Landsdel. — Han blev 12. Juni 1812 gift med Antonie Conradine Sophie Juliane Dorothea Wernich (f. i Sønderborg 26. Febr. 1791, † 2. Maj 1863), Datter af Johan Jacob W. og Gardritz Elisabeth f. Sutor.

Selmer, Nekrolog. Saml. I, 473 f.

G. Kringelbach.

v. Linstow, Hans Ditlev Frants (Franciscus), 1787—1851, Arkitekt, Søn af ovennævnte Gehejmekonferensraad Christoph Hartvig v. L., er født i Hørsholm 4. Maj 1787, blev Student 1805, juridisk Kandidat 1812. Samtidig studerede han Maler- og Bygningskunst og udstillede gjentagne Gange paa Charlottenborg, ligesom han 1807 deltog i Kjøbenhavns Forsvar. 1812 drog han til Norge, gjorde teknologiske Studier paa Kongsberg og beklædte 1814—20 forskellige militære Stillinger, navnlig som Avdtør; 1818 deltog han i Stiftelsen af den kongl. Kunst- og Tegneskole i Christiania, ved hvilken han virkede som Lærer i flere Aar. Skjønt hans Uddannelse som Arkitekt var temmelig mangelfuld, overdrog Kong Carl Johan ham dog at tegne og som Slotsbygningsintendant at opføre den nye Kongebolig i Christiania, 1825—48, og her, som i sine andre Udkast og Bygninger, viste han sig som en udpræget Elev af C. F. Hansen. Han døde ved et Ulykkestilfælde under Studentermødet i Christiania 10. Juni 1851. 1827 ægtede han Ferdinanda Augusta Hetting, f. Carisius (f. 18. Jan. 1780 † 16. Jan. 1849), Enke efter Krigskommissær og Overlods Gabriel H. Han har i Christiania udgivet en Række Smaaskrifter, bl. a. «Beskrivelse over den vordende Kongebolig i Christiania» (1826), «Udkast til Kirkebygninger paa Landet i Norge» (1829), «Forslag ang. Opførelsen af et nyt Skuespilhus i Christiania» (1836).

Erslew, Forf. Lex. Halvorsen, Norsk Forf. Lex. Weilbach, Nyt Kunstnerlex.

Erik Schiødt.

Lintrup, Christian, † 1772, s. Lindencrone (ovfr. S. 313).

Lintrup, Søren, 1669—1731, Biskop, blev født i Lintrup (ved Ribe), hvor hans Fader, Jacob Sørensen († 1678), var Præst; hans Farfader var Bonde i samme Sogn. Drengen lagde tidlig ypperlige Evner for Dagen og blev Student fra Kolding Skole 1686. I Kjøbenhavn kom han snart i Huset hos Hofpræst, Dr. Masius, hos hvem der boede en hel Del unge Mennesker, og hvor han baade underviste og lærte selv. Ved de daglige Sammenkomster afhandles alle Haande litterære Spørgsmaal, og Kostgængerne fik god Lejlighed til at øve sig i forskellige Sprog, Tysk, Fransk saa vel som Latin. Samtidig med L. boede Fr. Rostgaard, H. Trelund, H. Oksen foruden flere unge Adelspersoner hos Dr. Masius. Den førstnævnte undervistes af L., og til ham udarbejdede L. et udførligt, lærd Skrift, «Armilustrium», der var en Polemik mod den katholske og reformerte Lære. Ved sine grundige og omfattende

Kundskaber indtog han ganske vist en fremragende Plads blandt sine samtidige; men «Kundskaben opblæser». Hans ungdommelige Overmod kunde nær have kommet ham dyrt at staa. Det kom for Konsistoriums Øren, at han havde talt meget uærbødig og nedsettende om de fleste Professorer. Man lod Naade gaa for Ret og dømte ham først til at relegeres paa 3 Aar og fratages alle Stipendier; senere formildedes Straffen til en kort Tids Fængsel (1691); og da denne Straf var overstaaet, bragte hans Dygtighed snart hans Forseelse i Glemmebogen. 1692 udgav han et grundlærd Indlæg i Dr. Masius' Strid med de reformerte («Vindiciæ hist.-theol. pro Dania orthodoxa, fideli et pacifica H. G. Masii»), hvori han i en Alder af knap 23 Aar lagde en aldeles forbavsende kirkehistorisk Lærdom for Dagen. Aaret efter blev han Alumn paa Borchs Kollegium og boede her i 3 Aar.

Mod Slutningen af sit Ophold paa Kollegiet tog han (Maj 1696) Magistergraden og var allerede udset til theologisk Professor, men stod forinden i Begreb med at rejse til Udlandet, da han uventet kaldedes til Rektor i Bergen. Her giftede han sig nu med Biskoppens Datter Marie Randulf († 1754 i Roskilde) og var Fyr og Flamme for at bringe Skolen fremad. Disciple strømmede til; latinske Disputereøvelser over dogmatiske Æmner bleve indførte, og Beretninger om disse Skoledisputatser bleve optagne i det i Lybek udkommende litterære Tidsskrift: «Nova litteraria maris Baltici». Ogsaa Musikøvelser bleve meget fremelskede ved Skolen, og der opførtes af Disciplene dramatiske Koncerter i Domkirken, hvilke i høj Grad vandt Borgernes Yndest. Ludvig Holberg var Discipel i Skolen under L.s Rektorat, men nævner i sin Levnedsbeskrivelse kun hans Navn; L. har sikkert ikke nydt hans Sympathi. 19. Maj 1702 rasede en forfærdelig Ildebrand i Bergen, hvorved omtrent hele Byen blev lagt i Aske. Skolen med alle L.s Bøger og Haandskrifter blev Luernes Rov. Da drog han til Kjøbenhavn for aldrig mere at vende tilbage til Norge. Det havde været ham en Hjærtesorg at se alle sine Samlinger blive ødelagte, og han var selv ikke den, der mindst berømmede den svundne Herlighed; i et særligt Skrift («Reliquiæ incendii Bergensis», 1704) gav han Beskrivelse deraf, men maatte mange Gange senere se og høre dette Skrift blive gjort til Skive for Satirens hvasse Pile. Han blev nu Provst ved Kommunitetet og Regensen; unge Mennesker optoges i hans Hus ligesom tidligere hos Dr. Masius. 1705 stiftede han et «Forskersamfund» («Societas litteraria indagantium»), der samledes

Søndag Eftermiddag. Det var en lille Kreds af de flittigste og dygtigste blandt den studerende Ungdom, der under L.s Forsæde kritiserede nys udkomne Skrifter, oplæste og forsvarede Afhandlinger o. dsl.; efter et Aars Forløb sygnede det allerede hen af Mangel paa Deltagelse (Thottske Saml., 4°, Nr. 1851).

1707 blev L. Professor eloquentiæ; en Kaldelse til Kiel afslog han. 1716 blev han theologisk Professor. Studenterne flokkedes om hans Lærestol, og han var ubetinget Fakultetets største Lys. Med lærde hjemme og ude stod han i levende Brevvexling, og stadig var han litterært virksom. 1715 lykkedes det ham endelig at faa udgivet Ole Borchs latinske Taler; i 12 Aar havde der været arbejdet derpaa. 1719 bleve Dr. Masius' akademiske Afhandlinger færdige fra hans Haand, ledsagede af en Levnedsskildring af Forfatteren, hvem han stadig følte sig knyttet til ved Taknemmelighed og Hengivenhed. Ved Reformationsjubilæet 1717 udgav L. en Tale, han havde holdt 1702; det karakteristiske ved denne er ikke selve Texten, men de alt opslugende Noter, hvorved Forfatteren forstaar at bringe sin struttende Lærdom til Torvs. Hans Breve i disse Aar strømme i øvrigt over af Beklagelse over Tidens Foragt for Videnskab og store Mangel paa litterær Interesse.

1720 blev han, efter sit eget Udsagn «fast uformodentlig», kaldet til Biskop i Viborg. Men i dette Embede mødte ham mange Fortrædeligheder; hverken kunde han selv finde sig til rette i den nye Gjærning, ej heller vandt han nogen Sinde Paaskjønnelse hos Stiftets Præster. Hvad der mest tog hans Interesse fangen, var Omsorgen for Skolevæsenet; han ivrede for Opførelsen af nye Skolehuse og for Tilvejebringelse af Midler til flere Skoleholderes Ansættelse (Visitatsbog i Ny kongl. Saml., 8°, Nr. 280 b). Da Frederik IV indgik Dobbeltægteskab, var L. vistnok den blandt Theologerne, som var mest tilbøjelig til at godkjende dette Skridt, hvorfor han ogsaa kom i høj Yndest hos den senere Dronning Anna Sophie. Da derfor Stillingen som kongl. Konfessionarius blev ledig i Okt. 1724, sendte bemeldte Dronning et egenhændigt Brev til L. med Tilbud til ham om at overtage dette Embede. Han erklærede sig strax villig, men udbad sig den Gunst, at han samtidig maatte blive beskikket til Professor theologiæ honorarius; dette indrømmedes, og i Febr. 1725 vendte L. tilbage til Hovedstaden efter i en temmelig kølig Skrivelse at have taget Afsked med Gejstligheden i Viborg Stift. Som Prædikant var L. en Umulighed; selv ved Hoffet, hvor man dog satte Pris paa ham, kunde hans

Prædikener daarlig døjes. Saa længe Frederik IV levede, forblev han uantastet; han var tilstede i Odense ved Kongens Dødsleje og holdt latinsk Sørgeprædiken i St. Hans Kirke over den afdøde Konge. Men næppe havde Christian VI tiltraadt Regeringen, før L. fik Afsked som Konfessionarius, men beholdt sin Stilling ved Universitetet. Denne Fjærnelse fra Hoffet græmmede ham overordentlig og bidrog vistnok væsentlig til at fremskynde hans Død 2 Maaneder efter, 13. Marts 1731. — I de kjøbenhavnske Bibliotheker bevares store Samlinger af hans haandskrevne Efterladenskaber. Om hans store Lærdom kan der kun være én Mening; men noget tiltalende Indtryk faar man i øvrigt ikke ved Betragtningen af hans Personlighed. En Datter af ham var gift med Domprovst Hans Buch (III, 216).

Zwergius, Siellandske Clerisic S. 788 ff. Saml. t. jydsk Hist. og Topogr. IV, 298 ff. Danske Saml. IV, 106 f. Kirkehist. Saml. 3. R. VI, 571 ff. 786 ff. (Norsk) Hist. Tidsskr. II, 256 ff. C. Bruun, Falsteriana S. 81 ff. Møller, Cimbria lit. Worm, Lex. ov. lærde Mænd. Nyerup, Lit. Lex. *A. Jantzen.*

v. d. Lippe, Christopher, 1585—1652, Diplomat, Søn af Heinrich v. d. L., Borger i Rostock, og Ilsebe Gerdes, blev født i Rostock 17. Jan. 1585. Han blev 1610 Dr. jur., 1614 Hofraad hos Hertug Vilhelm af Kurland, men nedsatte sig senere som Advokat i sin Fødeby. Her fra kaldtes han 1619 til at være Raad hos Enkedronning Sophie i Nykjøbing og blev 1625 hendes Kansler. Efter hendes Død 1631 gik han over i Christian IV's Tjeneste, blev hans Raad og benyttedes i den følgende Tid i stor Maalestok af Kongen til diplomatiske Sendelser til Tyskland; i Regelen fungerede han dog ikke helt selvstændig, men som saakaldt Orator eller lærd Raad hos de adelige Gesandter. Af hans Sendelser bør navnlig fremhæves den 1633 til det Fredsmøde, som var paatænkt i Bræslau, den 1637 til Brandenburg, hvor han skulde love Kurfyrsten sin Konges Modstand mod Sveriges Erhvervelse af Pommern, den 1640 og 1641 til Rigsdagen i Regensburg og endelig den 1643 til Fredskongressen i Osnabrück. De talrige bevarede Breve fra ham gjøre Indtryk af en omsigtsfuld og politisk kyndig Mand, men ere ikke altid affattede med tilstrækkelig Skarphed. Han var vistnok længe stemt for en afventende Politik over for de tyske Stridigheder, men 1643 og endnu mere 1644 efter Fredsbruddet med Sverige var han en afgjort Tilhænger af et nøje Forbund med Kejseren. I Juni 1645 sendtes han af Christian IV til Holsten for at bebrejde adskillige derværende Adelsmænd Forsømmelse af deres Pligt under

Krigen. Hermed synes hans politiske Rolle at være udspillet, 1649 vides han at have foretaget en privat Rejse til Meklenborg. 24. April 1652 døde han i Haderslev. Han ejede i Meklenborg Godserne Schwarfs og Sildemow og var 2 Gange gift: 1. (24. Sept. 1610) med Margrethe Hermanns († 1625), 2. (3. Okt. 1626) med Agnes Tanck, Datter af Borgmester Marcus T. i Rostock († 1653).

v. Eisenberg, Leichenpredigt ub. C. v. d. L. (Rostock 1652). Fridericia, Danmarks ydre polit. Hist. 1629—60, I, 92. II, passim. Personalthist. Tidsskr. III, 393 f.

J. A. Fridericia.

Listov, Andreas Laurits Carl, 1817—89, Præst og kirkehistorisk Forfatter, var en Søn af Overlærer ved Holmens Sognekole Manasse L. († 1868) og Ane Elisabeth f. Svendsen. Han blev født i Kjøbenhavn 20. Febr. 1817, og 1833 blev han dimitteret fra v. Westens Skole; 1839 tog han theologisk Attestats. Derpaa var han i nogle Aar Lærer ved v. Westens Skole og Waisenhuset, men 1845 rejste han til Rom for at være Huslærer i Kammerherreinde Paulsens, Thorvaldsens Datters, Hus. Da han havde tilbragt 2 Aar i den Stilling, foretog han med offentlig Understøttelse en 6 Maa neders Rejse gennem Italien og Tyskland. 1851 blev han udnævnt til resid. Kapellan ved Frue Kirke i Aalborg og Sognepræst for Sønder Tranders; 1858 blev han forflyttet til Næstved som Sognepræst ved St. Mortens og St. Peders Kirker, 1872 til Dalby og Tureby, Sjællands Stift. Han døde 15. Febr. 1889. 1841 udgav han en Oversættelse af K. Hases «Hutterus redivivus», der længe blev brugt ved Studiet af Dogmatikken; 1850 tilvejebragte han, sammen med J. F. Hagen, et Udvalg af Kirkefædrene, der indtil nu har været benyttet ved Forberedelsen til den saakaldte patri stiske Examen. Desuden har han udgivet en Række Afhandlinger og Monografier til Belysning af Reformationens, særlig den lutherske Reformationens, Historie («Luthers Husliv 1525—46», 3. Udg. 1874; «Martin Luther», 2. Udg. 1881; «Fra Luthers Vennekreds», 1880; «Morten Luther opfattet af Søren Kierkegaard», 1883); ogsaa en Forklaring af de af de nyere norske æsthetiske Forfattere brugte norske Ord (1866) skyldes ham. 1864 var han Medlem af Lands tinget for Sorø og Præstø Amter, men han tog ingen fremtrædende Del i Tingets Forhandlinger. Han var 2 Gange gift: 1. (1851) med Frantzine Christiane Mathilde f. Howitz († 1852), Søster til Lægen F. J. A. C. H. (VIII, 133); 2. (1854) med Ane Frederikke Louise f.

v. ~~Car~~radt-Eberlin, Datter af Højesteretsassessor P. J. A. v. C.-E. og J. V. f. v. d. Recke.

Erslew, Forf. Lex. Elvius, Danmarks Præstehist. 1869—84 S. 90.

Fr. Nielsen.

Listov, Christian Richard Steen, 1821—93, Skolemand, blev født 7. Jan. 1821 i Kjøbenhavn og var en Broder til foregaaende. 1840 blev han Student fra Metropolitanskolen, 1848 filologisk Kandidat. Allerede som Student var han en anset Lærer og søgt Manuduktør. 1849—51 foretog han med offentlig Understøttelse en længere Udenlandsrejse, særlig til Italien og Grækenland. Kort efter sin Hjemkomst blev han udnævnt til Subrektor ved Slesvig Domscole; 1853 blev han kaldet som Rektor til Herlufsholm. 1859 blev han hædret med Professortitelen. Den vanskelige og ansvarsfulde Stilling som Leder af en stor Skole, der tillige er Opdragelsesanstalt, beklædte L. i 19 Aar (1853—72). Men da L. mærkede, at Arbejdet tog paa Kræfterne, saa meget mere, som der ikke altid var den rette Samvirken mellem ham og enkelte af Skolens Lærere, særlig af de ældre, søgte og fik han den lettere Stilling som Rektor for Nykjøbing Kathedralskole, hvor han ligeledes virkede i 19 Aar (1872—91). Da han, 70 Aar gammel, havde taget sin Afsked, flyttede han til Kjøbenhavn, hvor han døde 31. Marts 1893. L. mindes som en fortrinlig Lærer i de gamle Sprog, ligesom han i hele sin Gjerning var yderst samvittighedsfuld, gennemtrængt, som han var, af Følelsen af sit Embedes Betydning og Ansvar. Han var en meget religiøs Mand, besad levende Sans for Poesi og Kunst og elskede Sang og Musik, som han selv dyrkede med Held. Skjønt hans Embede stærkt lagd Beslag paa hans Kræfter, fandt han dog Tid til ikke blot at behandle forskellige Skolespørgsmaal i Skoleprogrammer, men ogsaa bl. a. at udgive en med stor Omhu udarbejdet Fortolkning til Skolebrug til 6.—10. Bog af Livius (1867—71) samt som Indbydelsesskrift til Herlufsholms 300 Aars Jubilæum (1865) at forfatte «En Udsigt over Skolens Historie fra dens Stiftelse indtil vore Dage». — 1862 ægtede han Anna Sophie Balle, Datter af Pastor B. i Aversi.

Wad, Rektorerne p. Herlufsholm. Museum 1892, I, 185 ff. Livs- og Krigserindringer af en gammel Feltpræst S. 139 f. Herlufsholms Program f. 1895.

A. K. Hasselager.

Listov, Jens Wilhelm Victor, 1826—88, Sproglærer, var en Broder til de 2 foregaaende og fødtes 25. Sept. 1826 i Kjøbenhavn. Efter at have gennemgaaet Melchior's Borgerskole tænkte han først

paa at gaa Kontorvejen, men opgav snart dette og fik Timer i Melchiors Skole, bl. a. i Engelsk. Han blev efterhaanden Lærer i Engelsk i Mariboës, Schneekloths, Efterslægtsselskabets, Frk. Zahles, Frk. Jacobsens og flere Skoler; fra 1861—69 var han Lærer i Engelsk ved Søkadetakademiet, og 1881 blev han udnævnt til Professor. Hans store Fortjeneste var at hæve Engelsk fra den underordnede Stilling, det hidtil havde indtaget som Lærefag, og at udgive et fortrinlig gjennemarbejdet systematisk Undervisningsapparat, som han selv forbedrede og omredigerede til sine sidste Dage, medens han stadig uden for sin store Skolevirksomhed var utrættelig beskæftiget med gratis at uddanne en Stab af yngre Lærere og Lærerinder, der skulde føre hans Livsgjerning videre. Af stor Betydning var ogsaa hans Undervisning for de «Monradske Seminarister» samt ved de aarlige Feriekursus for Lærere og Lærerinder. Uden Tvivl paa Grund af Overanstængelse ramtes han 1885 af en Hjerneapoplexi, hvis Følger han aldrig forvandt. Aaret efter trak han sig tilbage fra sin offentlige Virksomhed og flyttede kort efter ud paa Sygehjemmet, hvor han døde 3. Sept. 1888. Han var ugift.

Erslew, Forf. Lex.

C. A. Nissen.

Litle (Basse), Hans Pedersen, o. 1540—1602, til Foss og Sem, norsk Kansler, var en Søn af nedennævnte Peder Hansen L. († 1551). Det er vel tvivlsomt, om han er den Hans Pedersen, der 1561 faar Lov at beholde sit Kannikedømme i Oslo, skjønt han har mistet et Øje og ikke mere kan studere. 1564 tjente han til Søs i Danmark under Syvaarskrigen og havde 1571—82 Rakkestad Len i Forening med Daniel Bildt; 1572—86 havde han Mariekirkens Provsti i Oslo efter Johan Venstermand, der fjærnedes fra Kanslerstillingen, men udnævntes ikke selv til Kansler før 1592, da han atter fik dette Len tillige med Kongetienden paa Eker. Imidlertid havde han 1574—78 Bergenhus med underliggende Len (Sønd- og Nordhordland, Sogn, Sønd- og Nordfjord), hvortil 1575 ogsaa føjedes Romsdal og Saltens Len. 1579—80 havde han Vesteraalen og Lofoten samt 1585—92 Nedenæs og Raabyggelaget; 1594 fik han ogsaa et Præbende i Hammer Stift m. m. 1593 paalagdes det ham i Forening med Statholderen Axel Gyldenstjerne og de norske Lagmænd at forbedre og oversætte den gamle norske Lovbog, hvilket førte til Udgivelsen af den nye Lovbog af 1604, i hvis Forberedelse H. P. havde megen Andel. 1602 gjæstede Kongen ham paa Sem,

som han afstod til Kronen for andet Gods, men allerede 15. Nov. s. A. afgik han ved Døden. Han blev gift 1. (o. 1569) med Else Gyldenstjerne, Datter af Hr. Mogens G. (VI, 386 ff.), 2. (paa Gjer-skov i Fyn 6. Avg. 1587) med Anne Hansdatter Skinkel. Med hans Søn Frederik Hansen til Foss uddøde denne Gren af Slægten 1616.

Danmarks Adels Aarvog 1886, S. 46. Chr. IV's Norske Lovbog af 1604. udg. af Hallager og Brandt, Fortalen. *H. J. Huitfeldt-Kaas.*

Litle, Jon Jonsen, o. 1230—1307, Drost, var en Søn af Jon Reinmothsens og Ebbe Sunesens Datter Cæcilie; første Gang nævnes han 1248, da han foretog et Mageskifte med Esrom Kloster. I det politiske Liv vides han ikke at være fremtraadt før i 1262; i dette Aar, da Erik Glipping og hans Moder sade fængslede i Tyskland, og Albert af Brunsvig paa deres Vegne styrede Riget, var J. L. blevet indsat som Gjældkjær i Skaane, og sammen med den pavelige Nuntius Mag. Gerhard fór han haardt frem mod Jacob Erlandsens Venner. Fra dette Øjeblik af staar J. L. hele sit Liv igjennem som en ubctinget Tilhænger af Kongehuset og fremtræder stadig blandt Kongens vigtigste Raadgivere; ofte nævnes han i Kongebrevene endog forud for Drostens og Marskens. Som Gjældkjær veg han dog snart Pladsen for den tidligere Hovedsmand i Skaane Niels Erlandsen; men paa de store Daneoffer i Erik Glippings sidste Aar har han aabenbart spillet en Hovedrolle, og efter Kongemordet i Finde-rup stod han trofast ved den unge Erik Menveds Side. Til Trods for sin høje Alder overtog han endog en Tid Drostembedet (1299), ja, for at faa Ende paa Striden med Ærkebiskop Jens Grand skyede han ikke den lange Rejse til Rom, og det skyldtes vel især hans Klogskab, at Striden endte paa en for Kongen taalelig Maade. Endnu i Aaret 1307 var han tilstede, da Kongen forlenede sin Broder Christoffer med Sønderhalland, men s. A. døde han 4. Avg. og blev stedet til Hvile i Esrom Kloster, som han synes at have interesseret sig meget for; i deres Aarvog kalde Munkene ham med rette «den frommeste og navnkundigste Ridder i Danmark». Hans Hustru Ingefred, der døde nogle Aar før han, havde født ham flere Sønner, hvoraf dog vist ingen overlevede Faderen, og en Datter, Cæcilie.

Suhm, Hist. af Danmark X—XI. Weeke, Lunde Domkapitels Gave-bøger S. 13 f. *Kr. Erslev.*

Litle, Peder Hansen, —1551, til Sem og Foss, var Søn af Hans Pedersen, som tilhørte en gammel, men lidet fremtrædende

sjællandsk Slægt, der ejede Gaardene Sørup og Drøsselbjærg og i sit Vaaben førte 2 Væderhorn, af hvilken den ene Linje benævnes Basse, den anden hyppigst Litle, begge uden Tvivl efter mødrene Slægtninge; Moderen hed Margrethe Nielsdatter Dresselberg. Han synes at være kommen til Norge med Oslobispen Hans Mule, hvis Køgemester han var, og hvem han fulgte til Danmark om Høsten 1524, paa hvilken Rejse Bispen druknede, medens P. H. beholdt Livet og kort efter i Kongens Ærende sendtes tilbage til Norge, hvor Hr. Vincents Lunge dog berøvede ham de Forleneringer, Kongen havde givet ham. Som Kongens Hofsinde havde han 1527—28 Duebrødre Hospital ved Roskilde og 1532 Nygaard i Ods Herred i Forlening samt var under Grevefejden 1534—35 Skibshøvedsmand. 1536 betroedes ham den vigtige Forlening Akershus, hvor hans Navn knytter sig til større Byggeforetagender, og hvorfra han har givet en Række indholdsrige Indberetninger til Kongen, hvilke fordelagtig vidne om hans Iver og Dygtighed i Lenets Bestyrelse. Saa vel i 1529 som 1534 havde han i offentligt Ærende været i det nordenfjældske og har da vistnok gjort Bekjendtskab med Fru Inger Ottesdatter (Rømer), Rigshofmesteren Hr. Niels Henriksens (Gyldenløves) Enke, hvis Datter Ingeborg han ægtede i Slutningen af 1530-Aarene. Formentlig ved Hjælp af den Formue, han fik med hende, erhvervede han et betydeligt Jordegods sønden fjælds, saaledes Sædegaardene Sem og Foss (Fossesholm) paa Eker samt Throndstad paa Hudrum, Saxegaard i Oslo og et stort Antal Bondegaarde paa forskjellige Steder, hvoraf nogle dog senere gjordes hans Arvinger stridige. 1545 fik han i Forlening Hammergaard med Hedemarken og Østerdalen, ligesom Follo Len henlagdes under Akershus; 1546 blev han øverste Berghauptmand i Norge. Efter et Fald med Hesten ved Paasketider 1551 gjenvandt han ikke mere sit Helbred og døde o. 29. Sept. s. A. paa Akershus. Hans Hustru døde først 1597 som den sidste af sin Slægt.

(Norsk) Hist. Tidsskr. III, 347 ff. Danmarks Adels Aarvog 1886, S. 45.

H. J. Huitfeldt-Kaas.

Liung og Liungberg, s. Ljung og Ljungberg (ndfr. S. 346 f.).

Liunge, Andreas Peter, 1798—1879, Forfatter og Bladredaktør, er født i Kjøbenhavn 6. April 1798. Faderen, Frederik L. (f. 1767 † 1821), var Vinhandler, Moderen, Marie Kirstine f. Winther (f. 1775 † 1832), indtil sit Giftermaal Koristinde ved det kongl. Theater. Sønnen blev opdragen hos sin Farmoder og gik i Efterslægtselskabets

Skole, i hvis ældste Klasse han 1811 sammen med N. C. L. Abrahams (I, 62) udgav et Ugeblad, «Efterslægtens Mercur». I 1813 blev han ansat som Volontær og i 1816 som Kopist ved Frederiksværks Hovedkontor i Kjøbenhavn; allerede da skrev han anonymt i Bladene, saaledes Theaterkritikker i «Skilderiet» og senere i «Adrastea» samt Digte under Mærket «Frederik Heyn». 1817—18 udgav han et Hæfteskift: «Skjæmt og Satire» (de i 1820 udkomne Hæfter af dette Navn ere af Dampe). 1817 blev han Medlem af Selskabet «Clio» og var snart dettes Digter ved festlige Lejligheder. Her vandt han sig en Ven i Pram, der spaaede ham en Fremtid som Digter. Dr. Dampe var en af hans bedste Omgangsvener. 1818 tog han dansk-juridisk Examen. Iblandt hans litterære Foretagender fra disse Aar kan nævnes hans Udgivelse af «Harpen», et æsthetisk Ugeblad (1820—24), hvortil vore bedste Forfattere leverede Bidrag. 10. Okt. 1829 ægtede han Gravør Akkermanns Datter Albertine Charlotte (f. 6. Jan. 1801 † 5. April 1874). 1828 var han bleven udnævnt til Kommercesekretær. I 1832 og 1834 foretog han sig Rejser i Norge og Sverige, hvor han knyttede mange litterære Forbindelser. Paa Grund af Sygelighed entledigedes han i 1835 med Vartpenge fra sin Stilling som Kopist. Saa blev han i 1844 Kasserer og Bogholder ved den til Dels efter hans Initiativ og af ham sammen med Dr. Hjaltalin (VII, 458) anlagte Vandkur-, Brønd- og Søbadeanstalt ved Klampenborg; i 1847 afskedigedes han af sammes Bestyrelse, men overtog atter i 1853 i Følge Højesteretsdom denne Post, som han beklædte til 1877, da han efter Ansøgning tog sin Afsked, hvorpaa han i meget svækket Tilstand levede i Kjøbenhavn til sin Død, 31. Marts 1879.

Sin største Betydning har han haft som Redaktør af «Kjøbenhavnsposten» (1827—45), i hvilken Egenskab han blev Gjenstand for J. L. Heibergs skarpe Kritik, hvorom 10. Bind af dennes «Prosaiske Skrifter» indeholder mange Vidnesbyrd. Han har desuden redigeret «Litteratur-, Kunst- og Theaterblad» (1821—24), «Kjøbenhavns Morgenblad» (sammen med C. N. Rosenkilde, 1825—26), «Hertha» (1827—28), «Theaterblad» (1827—28), «Søndagsblad» (sammen med H. P. Holst, 1835), «Kjøbenhavns Morgenblad», ny Suite (sammen med Grüne og Siesbye, 1838—39), osv. End videre har han redigeret forskjellige Visebøger, Anthologier osv. samt forfattet mange Digte, politiske Skrifter, Oversættelser osv.

Erslew, Forf. Lex. J. S. Berthelsen, Blade af Klampenborg Badeanstalts Hist. (1895). *Nic. Bøgh.*

Live, —1162—, Biskop, var allerede i Erik Lams Kongetid Provst ved St. Albans Kirke i Odense og havde den Gang Strid med St. Knuds Kloster, der vilde haandhæve Overhøjhed over L.s Kirke og Menighed; trods Kongens Hengivenhed for Klosteret opnaaede L. dog, at Sognets Uafhængighed godkjendtes. Under den store Kirkestrid sluttede L. sig, ligesom Kong Valdemar I, til den kejserlige Pave, Victor IV. Ved samme Tid blev L. valgt til Biskop i Odense (1162). Indvielse kunde han dog ikke strax faa, eftersom Ærkebiskop Eskil var gaaet i Landflygtighed og tilmed aldrig vilde have indviet en Mand af det kejserlige Parti; men Valdemar tog ham med til Mødet med Kejseren og hans Pave i Besançon og ved Saônebroen, og her lod L. sig trods Absalons heftige Indsigelse indvie af Victor IV (1162). Efter sin Hjemkomst har L. kæmpet for det kejserlige Kirkeparti; men Valdemar I ændrede snart sin Politik, og under disse Forhold forsvinder L. (før 1170), enten han nu er død eller har maattet vige for en Tilhænger af Eskil og det sejrende Parti. *Hans Olrik.*

Ljung, Anders Jensen, —1555, Lektor, Præst. Han var født i Malmø, hvor hans Fader, Jens L., var Borger. Som flere af vore Reformatorer begyndte han sin Bane som Karmelitermunk, vistnok i Klosteret i Landskrone. Da denne Ordens Kollegium oprettedes i Kjøbenhavn, blev han (o. 1519) en af Lektorerne ved samme, skjønt Poul Helgesen, der forestod Kollegiet, betegner ham som «ulærd». Han var, som en samtidig Forfatter siger, «en af de første her udi Riget, som forlod Pavens Regimente». Efter at have sluttet sig til Reformationen blev han evangelisk Prædikant i Landskrone, og som saadan mødte han 1530 ved Religionsforhandlingerne i Kjøbenhavn. Men efter Frederik I's Død (1533) blev han af Domkapitlet i Lund dømt som Kjætter og maatte i det mindste for en Tid forlade sit Embede. Rimeligvis har han søgt Tilflugt i Malmø. 1537 var han indkaldt for at arbejde med ved Affattelsen af Kirkeordinansen. 1541 blev han Sognepræst i Malmø og Provst i Oxie Herred. «Han lærte og prædikede Guds Ord purt og rent», siger Malmøboen Henrik Smith. Da han 1550 gjorde sin Datters Bryllup, befalede Christian III, at Lensmanden skulde sende «Lektor» A. et godt Par Øxne i Kongens Navn, og Stadens Borgmestre og Raad gave ham 12 Alen fint «Engelsk» til en Klædning. I hans Præstetid hjemsøgte Malmø af haarde Pestepidemier, der bortreve mange i hans Menighed. Selv døde han

24. Nov. 1555. Rasmus Glad berømmer ham som en ypperlig Mand. Skrifter af ham kjendes ikke, men vel nogle Regler om Kirkeskikke og Præsters Levned (fra 1544). Hans Hustru, Christine, sad i trange Kaar efter hans Død.

Ny kirkehist. Saml. II. Rørdam, Hist. Kildeskrifter I, 39. 2. R. II, 307. 331. *H. F. Rørdam.*

Ljungberg, Jøns Mathias, 1748—1812, Professor og Kollegie-deputeret, er født i Christiansstad, blev 15 Aar gammel Student ved Universitetet i Lund og drog snart efter til Göttingen, hvor han i fattige Kaar studerede Mathematik og Astronomi under A. G. Kästner. Han observerede her Venus' Gjennemgang 1769 paa en saa fortrinlig Maade, at han, der forud havde taget Magistergraden ved Göttinger-Universitetet, blev udnævnt til Professor ved det. Aaret efter kaldedes han imidlertid til Kiel, og her virkede han som Professor i Mathematik og Filosofi fra 1770—80. De store Maskinopfindelser paa denne Tid i England vakte hans særlige Opmærksomhed, og for nærmere at studere dem rejste han 1777 til England. Tilbagerejsen lagde han over sit Fødeland, men Sverige troede ikke at have Brug for hans Tegninger, bl. a. af de nyopfundne Spinde- og Kartemaskiner. Anderledes her i Danmark, hvor han, efter at være bleven sat i Stand til at gjøre en ny Rejse til England, strax fik Lejlighed til at bygge et Par Maskiner og 1780 blev udnævnt til extraordinær Kommitteret i Kommercekollegiet med Justitsraads Titel. 1787 fik han fast Plads i Kollegiet som Kommitteret, ligesom han blev Medlem af den s. A. oprettede General-Fabrikdirektion, der dog kun virkede i kort Tid. S. A. foretog han en tredje Englandsrejse. 1792 fik han Sæde i den exekutive Fabrikdirektion, 1796 sendtes han paa ny til England, denne Gang for at studere det engelske Kanalvæsen, 1804 blev han Deputeret i Kommercekollegiet, 1805 udnævntes han til Etatsraad, og 17. Juni 1812 afgik han ved Døden. I sine sidste Aar syslede han med en Del matematiske Afhandlinger, som dog aldrig bleve trykte; hans Iagttagelser af Mercurs Gjennemgang 1802 findes i Videnskabernes Selskabs Skrifter.

Biogr. Lex. öfv. namnkunn. svenske män VII. Nyerup, Lit. Lex. Manthey, Ridderes Levnetsløb 1809—17. *C. Nyrop.*

Ljunge, s. Liunge (ovfr. S. 344).

Lobedanz, Edmund Adolph Johannes, 1820—82, Forfatter, var en Søn af nedennævnte G. C. F. L. og født 10. Dec. 1820 i

Byen Slesvig, hvor han ogsaa fik sin Skoledannelse. Efter sin Konfirmation var han først Farmaceut i 7 Aar, men blev senere Student i Kiel. Efter at have ordnet Hertugen af Glücksborgs Bibliothek blev han af Hertuginde anbefalet til Enkedronning Marie Sophie Frederikke, og denne skaffede ham 1847 et Rejsestipendium, paa hvilket han rejste i Tyskland; efter sin Hjemkomst bosatte han sig paa Kong Christian VIII's Opfordring i Kjøbenhavn for at studere de nordiske Sprog. I 1853 blev han ansat som Sekretær ved Stænderforsamlingen i Flensborg og derefter i det slesvigske Ministerium i Kjøbenhavn; men med 1864 ophørte hans Embedsstilling af sig selv, og han levede siden udelukkende for sin ret omfattende litterære Virksomhed. Han blev 1854 gift med Eleanor Lyng, Datter af Herredsfoged, Justitsraad J. A. L. L. døde pludselig 21. Okt. 1882. Han har udgivet baade originale tyske Arbejder og Oversættelser fra Dansk, Norsk, Sanskrit, Græsk og Engelsk. Exempelvis kunne nævnes af originale Arbejder: Digt-samlingerne «Feldblumen» (1847), «Lieder aus dem Tagebuch eines dänischen Soldaten» (1849), «Eine Taube aus der Arche Noahs» (1851) samt Texten til Gades «Frühlingsphantasie»; Dramerne «Des Bildschnitzers Tochter» (1844), «Kyneburge od. das Kloster in Irland» (1847); Romanerne «Narren des Glücks» (3 Bd., 1856), «Ein neuer Glaube» (3 Bd., 1859), «Die Bauernfreunde» (2 Bd., 1874); Oversættelser af «Sakuntala» (1854, 8. Opl. 1892), «König Nal u. sein Weib» (1863), Kalidasas' «Urvasi» (1861), Sophocles' «Antigone» (1855), Euripides' «Iphigenia in Tauris» (1857), Shakspeares «Romeo u. Julie» (1855) og «Hamlet» (1861), H. C. Andersens «Märchen» (1880), «Album nordgermanischer Dichtung» (2 Bd., 1868), B. Bjørnsons «Dramatische Werke» (3 Bd., 1866), «Bauernnovellen» (2 Bd., 1865) og «Ausgewählte Gedichte» (1881). Skjønt tysk født og opdraget var han det danske Sprog fuldkommen mægtig og talte i sine senere Aar helst Dansk; han har ogsaa skrevet en Del danske Arbejder, saasom: «En Ungdomsdrøm» (3 Bd., 1852), «Lykkens Gjække» (1856, Oversættelse fra den tyske), «Noveller og Skuespil» (1859), «Feodora» (2 Bd., Feuilleton 1874, Oversættelse af «Die Bauernfreunde»). Desuden udgav han flere politiske Smaaskrifter, mest paa Tysk; han har ogsaa oversat Bohrs Verdenshistorie paa Tysk til Brug for de slesvigske Skoler (1853—54).

Brümmel, Deutsches Dichter-Lex. Erslew, Forf. Lex. Prager Familienblatt 13. Avg. 1882.

C. A. Nissen.

Lobedanz, Georg Carl Friedrich, 1778—1825, Musikamatør, Søn af Justitsraad og Sekretær ved den slesvigske Overret Carl Friedrich L. og Catharina Dorothea f. Thomsen, blev født i Slesvig 1. Marts 1778. Skjønt han alt som Barn viste Evner og stor Lyst til Musikken, gik han efter sin Faders Vilje den studerende Vej og blev 1802 Arkivar ved den slesvigske Overret. Først som voksen kunde han følge sin Interesse for Musik, studerede Violin, Klaver og Sang samt Generalbas og Kompositions lære. I 1808 debuterede han med en Samling Sange for en og flere Stemmer med Piano-forte, som vandt Bifald. Derefter skrev han Arier og en Terzet, et «Heilig» for Orgel og Orkester (1809), Klopstocks «Auferstehungs-gesang» for 4 Stemmer (1810), desforuden Sonater m. m. for Klaver, Strygekvartetter, Ouverturer og nogle Operetter som «Die Alpenhütte» og «Feodora», der ere blevne opførte paa slesvigske Theatre. Med Undtagelse af hans «Auferstehungs-gesang», nogle Klaversager og Sange er intet udgivet i Trykken, og L. er derfor lidet kjendt af den musikalske Verden. I 1807 ægtede han Anna Friderica Kirchner, Datter af Branddirektør J. F. K. Han døde i Slesvig som Kancelliraad 16. Jan. 1825.

Gerber, Neues Lex. d. Tonkünstler. Schilling. Universallex. d. Tonkunst.
G. St. Bricka.

v. Lochen, Friedrich, —1365, Marsk, en schwabisk Adelsmand, som Valdemar Atterdag havde lært at kjende ved det brandenborgske Hof, og som 1340 fulgte med Kongen til Danmark. Her udnævntes han til Marsk og deltog som saadan i Kongens første Krige med de holstenske Grever og Svenskerne om Besiddelsen af Sjælland. Efter Valdemars Nederlag ved Kalundborg (Avg. 1341) drog han til Tyskland, hvor han hvervede nye Hjelpe-tropper og derpaa fra Lybek af gjorde et dristigt Angreb paa Holsten, hvorfra han senere drog over til Sjælland og uden for Kjøbenhavn leverede den sejerrige Kamp med Holstenerne og Svenskerne 26. Juni 1342, som begejstrede hans Landsmand, Digteren Peder Suchenwirt, til at skrive et Æredigt over ham. 1343 vendte han tilbage til Tyskland, hvor han senere blev Landshøvding i Mark Brandenburg. Hans Forbindelse med Kong Valdemar blev dog ikke helt afbrudt; saaledes deltog han 1346 i Forhandlingerne i Kjøbenhavn og Marienburg om Afstaaelsen af Estland, 1349 for-maaede han Kongen til at hjælpe Markgreven af Brandenburg mod

en falsk Prætendent, og endnu 1362 finde vi ham nærværende i Danmark i Hertugen af Meklenborgs Følge. Han døde 1365.

Würdinger, Fr. v. L. (München 1874) Hist. Tidsskr. 4. R. V, L. 14 ff.
Mollerup.

Locher, Carl Ludvig Thilson, f. 1851, Sømaler og Raderer. Carl L. er født i Flensborg 21. Nov. 1851 og Søn af Malermester Jens Thilson L. og Caroline f. Meyer. Som Dreng kom han til Kjøbenhavn; samtidig med at han gennemgik den derværende tekniske Skole, malede han Studier efter Naturen og bragte det, væsentlig paa egen Haand — lidt Vejledning fik han dog af C. Neumann —, saa vidt, at han allerede i en Alder af 19 Aar kunde faa et Billede, «Sejlere i Sundet», antaget og solgt paa Charlottenborgudstillingen. I 1872—74 var han Elev af Kunstakademiet; mere Betydning for hans Udvikling fik det dog, at han i 1875—76 og 1878—79 opholdt sig i Paris og en Tid studerede i Bonnats Atelier. Paa Foraarsudstillingen i 1878 vakte hans store «Redningsbaaden gaar ud» Opmærksomhed ved Liv og Friskhed, men ogsaa en Del Forargelse ved den mindre vederhæftige Flothed, hvormed det var malet; langt modnere viste hans Talent sig i 1882 i «Vinterdag ved Hornbæk Strand», der blev erhvervet til den kongl. Malerisamling. Her staar Kunstneren som den udviklede Mand, der grundig gjør Regnskab for Formerne i Sø, Luft og Land og behersker Farverne med Sikkerhed, uden at Friskheden er gaaet tabt. I 1885 rejste L. over Belgien, Holland og Paris til England og gjorde derefter Studier paa Skagen; i 1887 var han i Spanien og Frankrig med det Anckerske Legat og Akademiets Stipendium. I en Del Aar boede han i Hornbæk og malede der blandt andet det store Billede af «Frederik VII's Ligfærd», der i 1889 blev kjøbt til den kongl. Malerisamling: s. A. paabegyndtes et andet Hovedværk, «Slaget paa Kolberger-Heide» (Frederiksborgmusæet). Adskillige af hans Arbejder gik til Udlandet: saaledes købte i 1891 den russiske Kejser et stort Maleri, der forestiller «Kejserens Ankomst paa Reden»; et andet, «Ud for Hornbæk», hænger i den tyske Kejsers Arbejdsværelse i Potsdam. I disse som i mange andre Værker viser L. sig som en Kunstner med udpræget Sans for den maleriske Helhed og for Bevægelsen i Luft og Sø; faa Marinemalers Arbejder have et mere afgjort «Saltvandspræg» end hans.

Som Raderer hører L. til de dygtigste og mest produktive af de danske Kunstnere; fra 1885 har han udført en Mængde mindre og større Blade, der gennemgaaende udmærke sig ved Liv og

malerisk Kraft. I 1892 tog han den Beslutning fremtidig at vie sine Kræfter væsentlig til Raderkunsten, drog med Understøttelse af Staten til Berlin og blev Elev af den udmærkede Kobberstikker Professor Hans Meyer. Der udførte han en smuk Gjengivelse af Maleriet «Frederik VII's Ligfærd», det udmærkede Blad «Fiskere paa Skagen», den største og virkningsfuldeste af alle danske Originalraderinger, samt en fortrinlig Reproduktion af Sonnes Maleri «Sommernat; Præsten bliver hentet til en syg paa den anden Side af Aaen». — L. ægtede i 1875 Anna Marie Gyllich, Datter af Fabrikant F. G.

S. Müller, Nyere dansk Malerkunst. Weilbach, Nyt Kunstnerlex.

Sigurd Müller.

Lodberg, Christen Jensen, 1625—93, Biskop, var født 31. Okt. 1625 i Todbøl, Lodbjærg Sogn i Thy, hvor hans Fader, Jens Christensen, var Bonde. Faderen vilde gjerne gjøre alt, hvad han formaaede, for at den begavede Drengs Lærelyst kunde blive tilfredsstillt, foreløbig efter fattig Lejlighed, i det han af Stedets Præst blev undervist i Begyndelsesgrundene til Latin. I sit 11. Aar kom han i den lille Latinskele i Thisted, og han gik, som saa mange andre Disciple i den Tid, fra den ene Skole til den anden, fra Thisted til Viborg, fra Viborg maaske til Odense og til sidst til Roskilde Skole, fra hvilken han endelig dimitteredes 1647; men paa Grund af Faderens Fattigdom, der blev endnu større ved de Ulykker, som Krigene paaførte selv en saa nordlig Del af Jylland som Thy, har han mindst én Gang maattet forlade Bogen for atter at gaa bag Faderens Plov og røgte hans Kvæg. Efter i Kjøbenhavn at have afsluttet sine theologiske Studier og samlet sig nogle Penge drog han 1652, til Dels hjulpet ved et Stipendium, udenlands og var først i Holland og England; derefter gik han, da hans Rejsepenge og øvrige Understøttelser vare slupne op, gjennem Tyskland og Schweits til Italien. Men der hviler et noget mystisk Skjær over denne hans Udenlandsrejse, paa hvilken han et Par Gange, næppe af Krigslyst, men af Pengetrang skal have ladet sig hverve til Soldat, først i Neapel, hvor han siges at have stiftet Bekjendtskab med en spansk General, under hvem han tjente 1½ Aar i den spanske Garde, dernæst i Frankrig, hvor han under Prinsen af Condés Anførsel deltog i Belejringen af Arras. Begge Gange blev han af Landsmænd, han var saa heldig at træffe, løskjøbt fra Krigerstanden.

Efter sin Hjemkomst 1657 tog han Magistergraden og holdt ved Universitetet filosofiske Forelæsninger for et stort Antal Tilhørere samt udgav nogle fysisk-astronomiske Disputatser, blandt hvilke især en, naturligvis latinsk, «Filosofisk-theologisk Undersøgelse om de 2 første Vers i Genesis», vakte Opmærksomhed. Efter atter at have været udenlands, som Hovmester for en ung Adelsmand, blev han 1663 Professor ved Sorø ridderlige Akademi, som var i stærkt Forfald. 1665 blev han kaldet til Hoffet som Lærer for Kongens Søn Prins Jørgen (IX, 14), og Kongen, der havde Sans for Videnskabelighed, skal have fundet saa stor Fornøjelse i at høre L. undervise Prinsen, at han ofte i Timevis overværede Undervisningen. Skjønt L. 1666 var bleven udnævnt til Domprovst i Roskilde, var det dog med det Forbehold, at han foreløbig skulde lade sit Embede bestyre ved en Vikar, medens han selv fremdeles varetog Prinsens Opdragelse i Hjemmet og ledede hans Rejse i Udlandet, hvor L. jo fra tidligere Dage var godt kjendt, baade som Konfessionarius og som «Journalist»; i denne sidste Egenskab overgav han efter Hjemkomsten 1670 til Prinsen 2 store Bind, hvori omtales alt, hvad de af mærkværdigt og skjønt havde set paa Rejsen. (Denne Dagbog er aldrig bleven trykt; den findes paa det kongl. Bibliothek i Ny kongl. Saml., 4°, Nr. 1058 b).

Endelig kom han da saaledes til Ro, at han kunde overtage sit Embede i Roskilde, men vedblev samtidig at være Prinsens Konfessionarius. 1671 ægtede han Johanne Eilertz (f. 1649 † 1714), Datter af Raadmand Jacob E. i Kjøbenhavn. 1681 blev han Biskop i Ribe og næste Aar Dr. theol. bullatus. Han virkede til sin Død, 12. Juni 1693, som en nidkjær Biskop; de Paamindelser, han udstedte paa Landemoderne, og af hvilke et Uddrag er trykt i Hede-gaards Kirkeret S. 1390 ff., vise ham som en aarvaagen Tilsynsmand baade over for Stiftets Menigheder og over for Præsterne, saa vel med Hensyn til deres Liv (han forbyder dem f. Ex. at «drikke dus med hinanden paa Borgestuevis og dutte hinanden i Samkvem») som deres Prædikemaade (han dadler en, der havde sammenlignet Treenigheden med en Greb eller en Trefork) og deres øvrige Forhold (han advarer dem mod at lade sig bruge til at bedrage Folk ved Signen, Gjenvisen og indbildte Raad mod Forgjørelse). «Nogen Avsteritet har nok klæbet ved ham, sagtens en Levning fra Krigerperioden», er der sagt om ham. Han døde i Ribe, men blev jordet i Roskilde Domkirke, og han prises i høje Toner baade i Gravskriften paa hans Kiste og paa Ligstenen, hvor han betegnes

som «vir incomparabilis». — En Søn af ham er den ndfr. nævnte Biskop Jacob L.

Hist. Aarbøger III, 213 ff. Pontoppidan, Annales eccles. Dan. IV, 151 ff. Zwergius, Siellandske Clerisie S. 664 f. Frost, Ribe Domkirke S. 57 ff. Farstrups og Axelsens Dagbog S. 235 ff. C. F. Nielsen, Stamtavle ov. Fam. Lodberg S. 4 ff. *Vilh. Bang.*

Lodberg, Jacob, 1672—1731, Biskop, er født i Roskilde 27. Sept. 1672 og Søn af ovennævnte Biskop C. J. L. Han gik i Skole i Ribe og senere i Fredericia, hvorfra han blev Student 1687. Efter at have fuldendt sine theologiske Studier var han en kort Tid Hører i Ribe, men rejste siden i Udlandet. Han opholdt sig 2 Aar i England, hvor han fik Adgang til den danske Prins Jørgen, der anbefalede ham til Christian V, som gav ham et Kanonikat i Ribe og Løfte paa et Professorat i Filosofi ved Universitetet, men førend et saadant blev ledigt, blev han 1699 Lektor ved Aarhus Skole, 1701 Sognepræst og Stiftsprovst i Christiania, 1706 Præst ved Nicolai Kirke i Kjøbenhavn og 1711 Præst ved Frue Kirke sammesteds og Stiftsprovst. Under sin Embedsvirksomhed i Kjøbenhavn traadte han i Venskabsforhold til Hofpræst F. J. Lützens. Uden at være Pietister optraadte de dog meget frisindet over for denne Retning, hvis filantropiske Bestræbelser de søgte at fremme. Da L. af de orthodoxe blev mistænkt for at være Pietist, kom han til at træde i skarp Modsætning til dem, især til Professor H. Bartholin (I, 561) og Præsten M. Reenberg. Den sidstnævnte stiktede paa hans Ægteskab og lod ham høre, at dersom han havde taget en Trappetøs ligesom L., havde han ventelig været en større Mand. 1702 havde L. nemlig ægtet Maria Dorothea Schobel († 1731), Datter af en tysk Kammerfrue hos Dronning Louise, der maaske nok har haft nogen Indflydelse paa hans senere Forfremmelse og i ethvert Tilfælde rigelig støttede hans filantropiske Bestræbelser, især hans Oprettelse af Friskoler i Frue Sogn. 1714 blev han Medlem af Missionskollegiet og tog sig ihærdig af Missionen i Trankebar og Finmarken, ligesom han virkede for en Skærpelse af Kirkedisciplinen og en Forbedring af Kirkeritualet. 1716 kom han i Strid med Kjøbenhavns Fattigdirektion, der i Henhold til en kongelig Forordning forbød at give Tiggere Almisse. Han prædikede skarpt imod denne Bestemmelse, og da Biskop Worm krævede ham til Regnskab derfor, søgte han til Kongen, der gav ham Lov til at prædike om denne Sag, som han hidtil havde gjort, uden at nogen skulde kunne drage ham til Ansvar

derfor. 1718 blev han Biskop i Fyn, hvor han oprettede en gejstlig Enkekasse og fortsatte sine Bestræbelser for at ophjælpe Skolevæsenet (Fundatsen for Mulernes Skole i Odense). For at fremme Ensartetheden i Katekisationen udgav han 1720 en Katekismusforklaring, som han dog maatte omarbejde paa Grund af nogle mindre vel overvejede Udtryk (man beskyldte ham for, at han uden tilstrækkeligt Forbehold havde henregnet Ridefogeder til Tyve). I sine sidste Aar led han af Fedtsyge, der til sidst næsten lukkede hans Øjne. Han døde 31. Dec. 1731.

Foruden en Række Disputatser har han udgivet en Ligprædiken over Manderup Due (1711) og efterladt sig i Haandskrift et Forslag om Skolevæsenets Forbedring, som vistnok har haft sin Betydning, men nu synes tabt.

Bloch, Den fyenske Geistligheds Hist. I, 207 ff. C. F. Nielsen, Stamtavle ov. Fam. Lodberg S. 10 ff. Kirkehist. Saml. 3. R. III, 776 ff. S. M. Gjellerup.

Lodde, Barthold Johan, 1706—88, Forfatter, blev født 31. Okt. 1706 i Kjøbenhavn. Faderen hed Christian Vilhelm L. Han gik i Skole i Kalundborg og skulde have været dimitteret der fra 1721, men Rektorens Sygdom forhindrede det; først Aaret efter kom han til Universitetet og tog derpaa Attestats 1726. I lange Tider søgte han Præstekald, men da han manglede Protektion, opnaede han aldrig Embede og maatte udelukkende leve af litterære Arbejder. 1743 begyndte han med en Oversættelse af Richardsons berømte Roman «Pamela eller den belønnede Dyd», hvis Fremkomst opvakte en stærk Bevægelse og betegner Romanens Gjennembrud her hjemme. Snart efter fulgte en Oversættelse af Erasmus af Rotterdams «Moria eller Daarligheds Berømmelse» (1745), ledsaget af Anmærkninger. Ikke mindst bekjendt er han som heldig Oversætter af Gellerts Fabler (udkom først arkevis 1751, senere flere Oplag). For Theatret har han oversat o. 30 franske Skuespil. Desforuden begyndte han 1754 et Ugeskrift, «Bikuben eller andres Tanker» (5 Bind i 4°, 1754—61; paa ny optrykt i 6 Bind i 8° 1778), for største Delen et Udvalg af engelske moralske Skrifter. Addison, Hervey og Young hørte til hans Yndlingsforfattere. Hans Oversættelser maa regnes blandt de dygtigste, hin Tid kjendte. Men tunge Kaar fulgte stedse den hæderlige og arbejdsomme Mand og bragte Bitterhed over hans Livsbetragtning; tillige svækkedes Synet stærkt med de tiltagende Aar. Uden Ven, uden Slægt og Frænder henlevede han sine sidste Aar i Boghandler Gyldendals Hus og

døde mæt af Dage 1. Maj 1788. Aaret i Forvejen havde han endnu udsendt «En liden Samling af nogle faa sildigste poetiske Stykker» med Betragtninger over Alderdommen og Bearbejdelser efter Young.

Rahbek og Nyerup, Bidrag til den danske Digtekunsts Hist. IV, 428 ff. V, 51 ff. Nyerup, Lit. Lex. C. Nyrop, Den danske Boghandels Hist. II, 38. C. A. Lund, Efterladte Digte (1836) S. 108 ff. *A. Jantsen.*

v. Lode, Odvardt Helmoldt, o. 1720—1757, Kobberstikker, Søn (eller yngre Broder) af Gustav v. L., Maler i Viborg og senere i Kjøbenhavn, omtales første Gang 1742, da han stak kongl. Navnechiffre paa et Theservice. Fra 1743 kalder han sig paa flere Blade «Chalc. Reg. Soc. Dan.». 1745 stak han Titeltobberet til den s. A. i Altona udkomne Udgave af Erasmus Rotterodamus' «Daarligheds Berømmelse» og i de følgende Aar en Hob for deres Tid respektable Portrætter: Tyge Brahe, Norcross, Henning og A. G. Moltke, Erik Thott, Ole Worm, Tordenskjold, Caspar Rothe, Morten Reenberg (1746), Holberg (1752), J. L. Holstein (1757) o. fl. Forst i 1755 fik han Akademiets store Fjerdingaarspræmie eller Sølvmedaille. 1754 havde han ægtet Vinhandlerdatteren Karen Nordrup. L.s Kaar vare smaa. 1755 bevilgedes det ham at maatte stikke de 12 oldenborgske Konger for en vis Betaling. Han fik Christian I færdig (1757), men døde saa, 3. Sept. 1757. Hans Enke døde 1763. — Hans Søster, *Alexia v. L.*, stak ogsaa i Kobber, nemlig til «Den danske Atlas».

Suhms Nye Saml. IV. Krohn, Fortegn. ov. danske Kobberstik. Meier, Fredensborg S. 186. *F. J. Meier.*

Lodehat, Jens Andersen, —1431, Biskop, var en Brodersøn af nedennævnte Peder Jensen I. og opnaede, formodentlig ved dennes Beskyttelse, tidlig anselige Stillinger i Danmark, saaledes at han ved Farbroderens Død 1416 var Provst i Odense og tillige Kansler hos Erik af Pommern. Kapitlet udsaa ham til Biskop Peder Lodehats Efterfølger i Roskilde, men endnu før Valget var sket, nyttede Kongen Lejligheden til at rejse Krav paa Bispestaden Kjøbenhavn, som i sin Tid var blevet overdraget, om end kun som Laan, til Valdemar Atterdag. Kapitlet maatte finde sig i den Overenskomst, at Stridens Gjenstand foreløbig overdroges en Biskop af Rigens Raad til Varetægt, og da J. A. nu valgtes til Biskop i Roskilde, maatte han tiltræde denne Dagtingning (13. Nov. 1416). Aaret efter satte Kong Erik sig ligefrem i Besiddelse af Staden og

Slottet Kjøbenhavn, og J. A. gjorde kun nogle ret svage Forsøg paa at skaffe Bispestolen dens kostbareste Besiddelse tilbage. Hans Løn derfor var Kongens Gunst; han indtog, ligesom hans Forgænger, Stillingen som «Danmarks Riges øverste Kansler» og nævnes ofte i Tidens Regeringshandling; da Kong Erik i 1423 tiltraadte sin store Udenlandsrejse, fulgte Bispen ham ogsaa, i det mindste til Nordtyskland. Ellers er hans Styrelse som Biskop ikke særlig mærkelig; han fuldendte dog 1420 en Ombygning af sin Domkirkes Kor og stiftede i Kirken et Alter, viet til «de 10000 Riddere». J. A. døde 15. Juli 1431.

Danske Mag. V, 257 ff. 289 ff. 321 ff. O. Nielsen, Kjøbenhavns Hist. I, 37 ff.
Kr. Erslev.

Lodehat, Peder Jensen, —1416, Biskop. Første Gang, denne Mand nævnes, er i Slutningen af Aaret 1375; Valdemar Atterdag var lige død, og hans Datter Margrethe, der rejste Krav paa Danmarks Rige, forlenede da sin Klerk P. J., Kannik i Roskilde, med noget Gods i Udby i Arts Herred. Dermed er den Grundtone anslaaet, som siden gik igjennem P. J.s hele Liv; først og sidst er det som Dronning Margrethes trofaste Hjælper, at han mindes. Tidlig maa Dronningen have indset, hvilke Evner der gjemte sig hos den unge gejstlige, og i 1382 skaffede hun ham ved sin Indflydelse hos Paven Bispedømmet Vexjö i Sverige, sikkert ikke uden en Bitanke om, at han i dette Rige skulde være en Forkæmper for hendes Søns Krav over for Albrecht af Meklenborg. Da Aarhus Bispestol blev ledig i 1386, opnaaede P. J. dog ved selv at rejse til Paven at faa denne Bispestol i Steden for sin svenske, og ogsaa i Danmark kunde Margrethe trænge til hans Støtte; da hendes Søn Oluf døde Aaret efter, gik P. J. i Spidsen for de Mænd, der toge Margrethe til Rigets «fuldmægtige Formynder».

Fra nu af finde vi P. J. ved Dronning Margrethes Side i alt, hvad hun foretog sig; det gjælder for den Tid, da han var knyttet til Aarhus Stift, og endnu mere, siden han i 1395 ombyttede det med Roskilde Bispedømme. Han var tilstede ved de store Unionsmøder i Helsingborg og paa Lindholm i 1395; han overværede Aaret efter det Møde i Assens, paa hvilket Striden om Schaumburgernes Ret til Sønderjylland begyndte at ulme; paa Kalmarmødet 1397 deltog han i Raadslagningerne om en Unionsakt, og det var vel ham, der formulerede den Beslutning, hvormed Mødet endte. Paa samme Maade træffe vi ogsaa senere P. J. overalt, hvor der foretages vigtige Statshandlinger.

De tørre Dokumenter give os kun Ydersiden af Tildragelserne; følge den statskloge og fromme Dronning ind i Lønkammeret formaa vi ikke, men vi vilde der sikkert oftest finde hende sammen med Biskop P. J. Kun paa enkelte Punkter kunne vi skimte, hvor trofast en Støtte Margrethe havde i denne Prælat. Vi se, hvorledes han ofte har rakt hende en hjælpende Haand, naar det gjaldt Rigets Pengesager; han indløser for egne Penge pantsat Krongods, som han saa senere leverer tilbage til Dronningen; han laaner hende selv Penge, ogsaa uden Pantesikkerhed i Ejendom. I 1401 havde han en Gjæld at kræve paa ikke mindre end 40000 Mark lybsk, vel svarende til et Par Millioner i vore Penge; han fik da Skanør i Pant derfor med de store Toldindtægter, men paa Vilkaar, der vare yderst gunstige for Dronningen, i det der hvert Aar skulde afskrives 5000 Mark af Gjælden. P. L. har ogsaa haft store Fortjenester af den forbedrede Ordning, der i Margrethes Tid blev truffet med Kancelliet; efter at han var kommet til Roskilde Stift, nævnes han som Rigets overste Kansler og havde det store Rigssegl i Forvaring. Ikke mindst har han sympathiseret med Dronningens Vældighed imod Kirker og Klostre, og han interesserede sig meget for det af hende stiftede Nonnekloster Gavnø, der ogsaa af hans Haand modtog rige Gaver.

Biskop P.s Venskab med Margrethe varede til hendes Død, ja ud derover, som det viste sig, da han næsten med Vold fjærnede hendes Lig fra Sorø Kloster, hvor det først var bisat, for at føre det til selve Roskilde Domkirke. Men ogsaa i Rigets Styrelse bevarede han sin Indflydelse, efter at Margrethe var borte, og det var ham, der paa Danehoffet i Nyborg i Juli 1413 paa det danske Riges Vegne fældede den Dom, der frakjendte Schaumburgerne Ret til Hertugdømmet Slesvig. Dog har han vist ikke i alle Maader været tilfreds med den unge Konge; der tales i alt Fald om, at Erik af Pommerns gamle Raadgivere ikke syntes ret om den Politik, Kongen slog ind paa.

Lige over for den store Rolle, som P. J. har spillet i Rigsstyrelsen, træder hans rent gejstlige Virksomhed noget i Skygge; dog er det klart, at han ogsaa i sin Færd som Biskop har vist baade Klogskab og Fromhed efter Tidens Lejlighed. I Aarhus Domkirke stiftede han Hellig Korsens Alter, i Roskilde byggede han et Kapel, viet til St. Sigfred (nu Trollernes Kapel), hvori han selv blev begravet. Meget Gods skaffede han Bispestolen, og paa Gjorslev har han vistnok bygget den hvælvede Hal, der endnu er

bevaret, og hvori bl. a. hans Fædreneskjold er anbragt. I dette ses et skjægget Mandehoved med en ejendommelig Hat; det er denne, Genealogerne kalde Lodehat (eller Jødehat), et Navn, som Slægten dog vist aldrig har ført. Mæt af Dage døde P. J. 19. Okt. 1416.

Danske Mag. III—V. Erslev. Dronn. Margrethe S. 141. 246. 310 ff. 414.
Kr. Erslev.

Lodehat, Peder Nielsen, —1483, Biskop, nævnes 1442 som Kannik i Ribe og studerede da ved Universitetet i Leipzig. Nogle Aar efter blev han Provst i Hard Syssel, og 1458 opnaede han den højeste Værdighed i Domkapitlet, i det han blev Ærkedegn. Det var da ret naturligt, at det blev ham, der i 1465 fulgte Henrik Stangeberg paa Ribe Bispestol. Om hans Styrelse som Biskop foreligger kun faa umiddelbare Vidnesbyrd, og af dem ses blot, at han efter Tidens Skik har udstedt adskillige Afladsbreve og i nogen Maade taget Del i Rigets Sager; men hans Liv og Embedsførelse maa have været særdeles uheldige, siden de i Aaret 1474 foranledigede hele hans Kapitel med Ærkedegnen i Spidsen til at sende ham en højst alvorlig Formaningsskrivelse. Kapitlet beskylder ham i denne for aabenlys Ukyskhed, der gik saa vidt, at han havde Skjøger i selve Bispegaarden, for en vidt dreven Simoni med Kirkens Embeder og dertil for paa mange Punkter at have overtraadt de Forpligtelser, han havde besvoret ved sin Tiltrædelse af Bispedømmet; i indtrængende Ord formaner det ham til at forbedre sin Vandel og truer ham i modsat Fald med at paakalde hans overordnedes Bistand imod ham. Det synes dog ikke, at denne Henvendelse har draget nogen Følge efter sig; P. N. fortsatte rolig sin bispelige Virksomhed, indtil Døden kaldte ham under et Ophold i Viborg 8. April 1483.

Kinch, Ribe Bys Hist. I, 340. 357. 366. 370 ff. 385 f. 599 f. *Kr. Erslev.*

Lofthus, Christian Jensen, 1750—97, Bonde, fødtes i Østerisør som uægte Barn af en i Lillesand bosat Søn af en Kapitajn Falck i Jylland. Efter en Morbroder arvede han Gaarden Lofthus og tog derefter Navn. For sine Forbedringer paa Gaarden modtog han i 1781 af det throndhjemske Videnskabers Selskab dets største Præmie. Der var i disse Aar adskillig Bevægelse mellem Almuen i Christanssands Stift, der var misfornøjet med sine Embedsmænd, og L. sluttede sig til de misfornøjede. 1786 var han i Juni og Juli 2 Gange i Kjøbenhavn, hvor han havde Avdiens hos

Kronprins Frederik med sine og Almuens Klager. Kronprinsen anmodede ham om at skaffe nærmere Beviser for at faa Klagerne undersøgte, hvilket han opfattede som en Befaling til at forhandle med Folket. L. foretog derpaa længere Rejser. Efter sine Forhandlinger med Kronprinsen nød han Almuens ubegrænsede Tillid. Bønderne fra Nedenæs og Raabyggelaget flokkede sig om ham, der nu gjorde sin tredje Rejse gennem Sverige til Kjøbenhavn. Selv blev han paa den svenske Side af Øresund, men sendte sine Ledsagere over til Danmark. Der blev tilstaaet ham et Lejdebrev paa 6 Uger. Alligevel vendte han tilbage uden at have været i Kjøbenhavn. Hans Færd opfattedes som Stempling, og den allerede udstedte Arrestordre skulde nu iværksættes. Bønderne samlede sig derimod om ham, og med Flokke, der regnedes i Hundreder, satte han Skræk i Arendals og Christianssands Befolkning, der ventede et Besøg. Bønderne, der kun havde lidet Proviant, adspredte sig dog snart, og L. maatte redde sig ved Flugten og holde sig skjult. I Marts 1787 blev han greben i Lillesand og til Søs ført til Akershus. Almuen kom atter i Bevægelse, men maatte, da den var uden Ledelse, snart adspredes; nogle Uroligheder i Thelemarken dæmpedes ogsaa hurtig. 1792 dømtes L. af en Kommission til livsvarigt Fæstningsarbejde i Jærn, hvilken Dom 1799 bekræftedes af Højesteret. 2 Aar forinden (1797) var L. død i Fængslet. Under sit Ophold der skal han fra Christiania Borgere have mødt megen Deltagelse. I Sverige tillagdes L.s Foretagender politisk Betydning, og i nyere Tid have ogsaa enkelte været tilbøjelige til i ham at se en politisk Martyr, hvad dog er ugrundet.

H. Wergeland, *Almuetaalsmanden C. J. L.* (1842). O. A. Øverland, *Lofthusbevægelsen* (1896).

Yngvar Nielsen.

Lohausen, Wilhelm v. Kalcheim (eller Kalchum), 1584—1640, Søn af Heinrich L., blev født 4. Marts 1584 paa Slottet Lohausen i Grevskabet Berg i Nordvesttyskland. Efter at have været ved det pfalzgrevelige Hof i Zweibrücken gik han i kejserlig Tjeneste og deltog i Krigene mod Tyrkerne. Senere tjente han forskjellige tyske Fyrster og mistede i den jülichske Arvefølgekrig sit højre Ben. Fra 1622 var han i Grev Anton Günther af Oldenborgs Tjeneste, her fra kaldte Christian IV ham til sig, da han paabegyndte sin Deltagelse i Trediveaarskrigen. Han fik i April 1625 Bestalling som Krigsraad, blev tillige Krigskommissær og Oberst over et Regiment. I Avg. 1626 blev han fangen af Tillys Tropper i Slaget ved Lutter

am Barenberg og holdtes i Fangenskab i 1½ Aar. Senere kom han i meklenborgsk, derpaa i svensk og saa atter i meklenborgsk Tjeneste og døde som Generalmajor og Kommandant i Rostock 30. Jan. 1640. Han nød betydelig Anseelse for sine Kundskaber i Mathematik og Ingeniørvidenskab og tillige for sin alvorlige Natur, sit religiøse Sind og sin strænge Overholdelse af Disciplinen, hvilket har bevirket, at man, maaske dog uden Grund, har troet at spore hans Indflydelse i Christian IV's Krigsartikler af Maj 1625. Ogsaa uden for sit Fag havde han litterære Interesser og var Medlem af det tyske frugtbringende Selskab. Han var gift med Magdalene v. Stralendorf.

Opel, Der niedersächsisch-dänische Krieg II, 167. Allg. Deutsche Biographie XIX. *J. A. Fridericia.*

Lohmann, Hartvig, —1635—, Mystiker, Læge. Han var født i Itzeho; men for øvrigt kjendes intet nærmere til hans Levnedsomstændigheder, før han forekommer som Sekretær hos Amtmanden i Flensborg. Fra denne Stilling avancerede han til Byskriver sammesteds. Ved Forbindelse med Sværmeren Nicolaus Knutzen Teting i Flensborg og ved Læsning af Luthers, Taulers og Joh. Arndts Skrifter blev han religiøst vakt; men tillige kom han ind paa sværmeriske, Weigelianske Anskuelser, der bl. a. ytrede sig i stærke Angreb paa den beskikkede Lærerstand og ved Antagelse af Christi legemlige Iboen i de troendes Hjærter, hvorved de allerede her i Livet sattes i Stand til at opfylde al Retfærdighed. Her ved kom det 1622 til stærke Sammenstød med Præsterne i Flensborg, hvilket foranledigede, at L. opgav sit Embede og begav sig til Svabsted, hvorfra han førte en litterær Krig med de flensborgske Præster, der ikke bleve ham Svar skyldige. Ved Reskript af 27. Sept. 1624, udstedt af Hertugen af Gottorp, blev han derfor udvist af Landet, hvorpaa han begav sig til Tyskland, hvor han blev Faktor ved et Saltværk i det brandenborgske. Imidlertid fordybede han sig i kemiske og medicinske Granskninger; navnlig læste han Paracelsus' Skrifter og kom derved ind paa dennes mystiske Betragtning af Naturkræfterne. Fordreven ved Trediveaarskrigen fra Tyskland begav han sig 1631 til sin «Arveherres», den danske Konges, Lande og nedsatte sig i Odense som Læge. Ved heldige Kure og et omgængeligt Væsen vandt han efterhaanden ikke ringe Søgning, og flere af den fynske Adel benyttede hans Hjælp. Der ved kom han paa Kant med den af Adelen antagne Læge, Dr.

Henrik Küster, og da det bemærkedes, at han ikke deltog i den offentlige Gudstjeneste, saa vakttes der Mistanke imod ham. Et Skrift, som Provst Fr. Dame i Flensborg (IV, 166) i sin Tid havde skrevet imod L., og hvori hans sværmeriske Meninger vare fremstillede, blev bekjendt for Biskoppen, som, da L. viste sig utilbøjelig til Tilbagekaldelse af sine tidligere ytrede Anskuelser, indberettede Sagen til Regjeringen. Da Lensmanden paa Odensegaard nu, 24. Aug. 1634, fik kongl. Befaling om med Biskoppen og Gejstligheden der i Byen at kalde L. for sig og under Trusel om Landsforvisning forlange en Tilbagekaldelse af ham, saa begyndte en for L. højst fortrædelig Sag. Det nyttede ham ikke, at Byens Borgere, der yndede ham som Læge, søgte at tage ham i Forsvar, ligeledes udrettede han heller ikke noget ved sine med ikke ringe Dygtighed og stor Skriftkundskab affattede Forsvarsindlæg. Efter lange Forhandlinger udstedte Lensmanden 8. Jan. 1635 paa Kongens Vegne Mandat om, at L. inden 6 Uger skulde være ude af Byen og Kongens Lande. Da han appellerede herimod og forlangte Nedsættelse af en verdslig Kommission til Sagens Paakjendelse, blev dette vel afslaaet, men det blev overdraget det akademiske Konsistorium med et Par af Landets Biskopper at kalde ham for sig. Over for dette højlræde Tribunal maatte L. give tabt og bekvemme sig til fuldstændig at vedkjende sig den augsburgske Konfession. Hans Bekjendelse skulde forkyndes fra Prædikestolene i Odense, og han skulde gjøre Præsterne der i Byen en Afbigt. ^{Efter at} ~~Om~~ ~~dette var sket, og alle Efterretningerne om hans Hæder~~ ~~det skete, vide vi ikke, da han med det samme forsvinder.~~ Mulig er han død eller har frivillig forladt Landet.

Moller, Cimbria lit. I. Kirkehist. Saml. 3. R. V. *H. F. Rordam.*

Lojus, —1222—, Biskop, var først Abbed i Ringsted og blev i Aaret 1213 Biskop i Odense. Han overværede den glimrende Kongekroning i Slesvig 1218 og deltog i Kirkemødet 1222 sammesteds, hvor Colibatet søgtes gennemført i den danske Præstestand. I sin Iver for Kirkens Krav kom han i Strid med Fynboerne, særlig vedrørende Omfanget af Bispens Ret til at paa tale og straffe Krænkelser af Kirkens Højtider («Helgebrud»). Ved Kong Valdemar II's Mægling 1228 maatte L. opgive enkelte Krav, medens paa den anden Side Fynboerne maatte gjøre adskillige Indrømmelser. Hvornaar L. døde, vides ikke med Sikkerhed; 1239 sad en anden paa Odense Bispestol. *Hans Olrik.*

Lolle, Peder, s. Laale (ovfr. S. 1).

Lomborg, Christen Sørensen, † 1647, s. Longomontanus.

Londemann, Edvard, † 1749, s. Rosencrone.

Londemann, Gert, 1718—73, Skuespiller, blev født 21. April 1718 i Smidstrup i Ribe Stift, hvor hans Fader, Mag. Laurids Gertsen L. (f. 4. Dec. 1684 † 8. Okt. 1764), da var Sognepræst. Han opkaldtes efter sin Farfader, blev 1739 Student, tog derefter fat paa Theologien, men det gik kun trægt med Studeringerne, og endnu 1747, da Thielo søgte Skuespilleræmner til sit danske Theater, var han stadig kun Student. L., der mangen Gang havde moret sine Kammerater med munter og livagtig Efterligning af andres, maaske især Professorers og Præsters, Særegenheder og Latterligheder, følte nu i sig Kunstnerlysterne; længe vaklede han ikke, men meldte sig hos Thielo, bestod Prøven for Holbergs og Pilloys Dommerøjne, og 14. April 1747, da Forestillingerne begyndte i «Bergs Hus», stod L., der havde Løfte paa at efterfølge sin Fader i Smidstrup Præstekald, paa Scenen som Henrik i «Den politiske Kandestøber», og han spillede i Følge en mundtlig Beretning, der naaede Schwarz, allerede denne første Aften saa ypperlig, «som om han havde været en længe øvet Skuespiller». Han fik hurtig flere Roller og blev snart Publikums Yndlingsskuespiller: «han havde», fortæller saaledes P. F. Suhm, «saadant et Herskab over Publikum, at han behøvede kun at røre en Fingertip for at faa dem til at le.» Efter alt at dømme brugte L. dette sit «Herskab» over Publikum med en sand souveræn Hensynsløshed, der brød sig sejl om, hvorvidt hans kaade Improvisationer og overstadige Uglspilstreger passede til Situationen eller ej, blot han kunde fremkalde Latteren, ja saa vidt drev han sine Pudsensmagerier, at han undertiden i en stiv og kjedelig Tragedie pludselig stak sit Ansigt frem og med et uimodstaaeligt Gavtyvesmil nikkede ned til sit kjære Publikum. Men, vidner J. C. Tode, der havde set L. i hans Manddomsdage og senere netop ud fra L.s Lyst til Improvisationer drog til Felts mod senere Skuespilleres Tilbøjelighed i denne Retning, «unægtelig klædte en L. al Ting godt».

L. var Forvandlingskunstner paa en Hals: hans Ansigt med den lige Næse, den smalle Mund, de brede Kinder og den spidse Hage ejede vel ikke nogen ejendommelig Karakter, men det rummede i sin store Bevægelighed lige saa mange Masker, som hans Mæle ejede forskellige Stemmer. Denne Forvandlingsevne kom ham til gode i mange Roller, først og fremmest som Oldfux i

«Den stundesløse», men han havde ikke nødig at tage Maskeringskunstens Midler til Hjælp for at forvandle sig: en Aften, han spillede Henrik i «Maskeraden», fik han Øje paa en bekjendt Højesteretsadvokat blandt Tilskuerne, og i Tamperetsscenen efterlignede han nu dennes Manerer og Tale saa tydelig, at alle gjenkjendte Originalen, men tillige saa fint, at Advokaten var den første til at klappe. L. spillede Tjenerne og Pudsenmagerne hos Holberg, Molière og Regnard, fremdeles den pantsatte Bondedreng, Jacob Skomager i «Jeppe paa Bjerget», Skolemesteren i «Julestuen», undertiden enkelte Gammelmandsroller og uden for dette burleske Felt mærkelig nok Molières «Tartuffe», som han gennemførte med stor Alvor, og hvor han, der ellers vakte Latter, fremkaldte Rædsel og Gysen. L. optraadte sidste Gang 10. Febr. 1773 som Crispin i «Det gavmilde Testament»; «Døden spillede paa hans Læber, og Sygdommen havde udbredt sine Plager og Rædsler over alle hans Ledemod, men», vidner Rosenstand-Goiske, «jeg saa dog gennem alle disse Lidelser intet uden den overgivne Crispin». Dette synes netop at have været det centrale i L.s Kunst: trods alt, trods alle Haande Løjer og Lazzi, trods legemlig Svaghed illuderede han paa Scenen lige til sin sidste Dag. L. døde 3. Marts 1773; han havde 27. Okt. 1749 ægtet Bente Marie Møller, der overlevede ham til 1775.

Overskou, Den danske Skueplads II og III. Jubeludgave af Holbergs Komedier III. P. Hansen, Den danske Skueplads I. Illustr. Tid. XXVI, Nr. 9. Nationaltid. 3. Dec. 1884.

Arthur Aumont.

Lonerus, Andreas, 1605—76, Præst, var født 15. Avg. 1605 i Königsbüll, et af de ved den store Flod 1634 ødelagte Sogne paa det gamle Nordstrand. Hans Fader, af samme Navn, var Præst og blev senere forflyttet til Garding († 1623). Efter at have studeret i Wittenberg blev L. Rektor i Tønning 1631 og endnu s. A. Diaconus i Garding, Sognepræst sammesteds 1642 og Provst i Ejdersted 1653. Han døde 22. Nov. 1676, efterfulgt af sin Søn af samme Navn († 1688). L. roses som en from og højt begavet Mand af Johan Arndts Skole. Foruden en Del Ligprædikener har han efterladt adskillige Skrifter («Christliche Catechismusübung», 1648; «Von der wahren evangelischen Kircheneinigkeit», 1654; «Eiderstättische Catechismusschul», 1659), alle vidnende om hans Iver for praktisk Kristendom og hans Stræben efter at fremme Trosenighed.

Møller, Cimbria lit. I. Jensen, Kirchl. Statistik d. Herzogth. Schleswig S. 807.

H. F. Rordam.

Longomontanus, Christen Sørensen, 1562—1647, Astronom og Matematiker. Han var født 4. Okt. 1562 i Lomborg ved Lemvig. Navnet Longomontanus er en Latinisering af hans Fødebys Navn. «Lumborg» eller «Lomberg» kaldtes han sædvanlig i dansk Tale og Skrift af sin Samtid. Hans Forældre, Søren Poulsen og Maren Christensdatter, vare hæderlige Bønderfolk. I sin tidlige Barndom var han i nogle Aar til Opfostring hos en Faster. Da hans Fadcr nogen Tid efter, at han atter var kommen hjem, døde (1570), tog hans Farbroder Jens Poulsen sig af ham og lod ham gaa dels til en Lærer i Lemvig, dels til Stedets Præst for at lære noget; thi at lære var hans Lyst og Glæde. Men Forholdene i Hjemmet vare kun fattige, derfor raadede Farbroderen til, at han skulde opgive Læsningen og holde sig til Bondearbejdet; men det vilde han nødig. Ved at overhænge sin Moder fik han Lov til om Vinteren at gaa hen til Præsten for at faa nogen Undervisning; men om Sommeren skulde han passe Arbejdet. Dette sidste var hans Ønsker saa meget imod, at han ved Pinsetid 1577, da Familien en Dag var til Gilde, samlede sine Klæder og Bøger og tilbagelagde den 12 Mil lange Vej til Viborg, hvor det lykkedes ham at blive optagen i Latinskolen. Ved sin utrættelige Flid vandt han Lærernes Yndest; men fattig, som han var, maatte han dog tilbringe 11 Aar i Skolen, før han, 26 Aar gammel, kunde afgaa til Universitetet (1588). Allerede under hans Skolegang havde det vist sig, at matematiske Beregninger vare hans Hovedstyrke; thi skjønt Skolen saa godt som ingen Vejledning gav i dette Fag, var han dog ved Hjælp af en matematikkyndig Student, Mads Hvas, der var hjemkommen fra Wittenberg, naaet saa vidt, at Professorerne Aaret efter, at han var bleven Student, kunde anbefale ham til Tyge Brahe, da denne ønskede en Medhjælper ved sine astronomiske Beregninger. Til denne store Mand knyttede L. sig med en inderlig Hengivenhed, der af T. Brahe lønnedes med en stor Tillid, og under hans Vejledning voxede L. op til at blive en Astronom af ikke ringe Anseelse. Da han ønskede at gjøre en Studierejse til Tyskland, efter at T. Brahe havde forladt Hven og foreløbig havde taget Bolig i Kjøbenhavn, gav denne ham en smuk Anbefaling for hans 8aarige tro Tjeneste. L. begav sig nu til Universitetet i Rostock og siden videre om i Tyskland; men stadig stod han i Forbindelse med sin gamle Læremester, der imidlertid havde forladt Fædrelandet, og han ydede ham endnu af og til Tjenester. T. Brahe vilde gjerne have skaffet L. en Plads

som Professor i Mathematik i Wittenberg eller i Prag; men L. viste ikke stort Begjær derefter. Derimod kom han 1599 tilbage til T. Brahe, medens denne boede paa Slottet Benátky i Bøhmen, var hos ham et Aars Tid og ydede ham væsentlig Hjælp under Udarbejdelsen af hans Skrift om Maanetheorieerne.

I Avg. 1600 tog L. endelig Afsked fra sin gamle Lærer og Ven. Endnu en Gang gav denne ham en fortrinlig anbefaling og forsynede ham med gode Rejsepenge, saa at han, inden han drog hjem, kunde bese de Steder, hvor Kopernikus havde iagttaget Stjærnerne. Blandt de Byer og Universiteter, han besøgte, kunne nævnes Breslau, hvor man tilbød ham en Plads som Stadens Mathematiker, Danzig, Königsberg og Rostock, hvor han tog Magistergraden. 1602 kom han hjem; men da der ikke var nogen passende Plads aaben for ham, maatte han o. 1603 tage til Takke med Rektoratet ved sin gamle Skole i Viborg. Her vare Forholdene imidlertid mindre tiltalende, da Pesten nylig havde hærget Byen, og Skolen til Dels var opløst. Han blev der derfor kun et Aars Tid, da han atter begav sig til Kjøbenhavn, hvor Kansler Christian Friis til Borreby indtil videre aabnede sit Hus for ham. Medens han opholdt sig her, udgik der 1604 en Kaldelse til ham fra Universitetet i Wittenberg, hvor man i Erindring om hans trofaste Arbejde hos T. Brahe tilbød ham et Professorat i Astronomi. Dette modtog han dog ikke, da han stadig haabede paa en passende Ansættelse i Fædrelandet. Endelig aabnede en saadan sig for ham. I April 1605 gjorde Universitetets Rektor det Forslag i Konsistorium, at man skulde antage L. som extraordinær Professor i Mathematik. Kansleren vilde lønne ham af sin egen Lomme; men han saa dog gjerne, at Universitetet gav et Tilskud. Herpaa gik Professorerne ind; men da ikke længe efter den ordinære Plads som Professor pædagogicus blev ledig, maatte L. overtage den. I 2 Aar læste han nu for Studenterne over de latinske Digtere, indtil den mathematisk-astronomiske Lærestol blev ledig 1607. Da kom L. endelig paa sin rette Plads. Ikke længe efter ægtede han, selv 45 Aar gammel, den 17aarige Dorthe, Søster til den siden navnkundige Professor Caspar Bartholin (I, 551). Senere aflagdes han med et Kanonikat i Lund.

I 40 Aar repræsenterede L. den mathematisk-astronomiske Videnskab ved Kjøbenhavns Universitet. Siden 1609 skrev han Almanakker — den i sin Tid meget omtalte Aarsangivelse «*efter Verdens Skabelse*» stammer fra ham. Han udgav en stor Mængde

større og mindre Skrifter i sit Fag, beklædte mange Gange Rektorværdigheden, forestod Indretningen af det astronomiske Observatorium paa Rundetaarn og indtog i det hele en meget anset Plads, skjønt han undertiden maatte taale skarp Modsigelse. At han, som han ældedes — han stod som Professor indtil sit 85. Aar —, vanskelig kunde følge med, siger sig selv. Efterhaanden løb Vidskaben vel endog fra ham; men derfor skal det dog ikke glemmes, at han har været T. Brahes mest trofaste Discipel og Medarbejder. At han delte sin Læremesters Tro paa Astrologien, tilgive vi ham gjerne. Mærkelig nok gav han sig ogsaa af med Skolespørgsmaal, og Langebek tillægger ham en «*Idea dispositionis historiarum Danicarum*», der dog næppe nu er kjendt. Han synes at have bevaret sit vesterjyske Maal, hvis den karakteristiske Anekdote er paalidelig, i Følge hvilken han efter sin Hustrus Død (1637) skal have sagt: «Nu vil a raade, Dorthe raadte før». Selv døde han efter et Par Aars Svagelighed, mæt af Dage, 8. Okt. 1647. Hans 2 Sønner vare døde tidlig; en Dattersøn bar hans Navn. Inden sin Død oprettede han et Legat til bedste for en Student fra Lemvig Skole.

Vinding, Acad. Haun. S. 212 ff. Rørdam, Kbhvns Universitets Hist. 1537—1621 III. Jydske Efterretninger 1771, S. 297 ff. *H. F. Rørdam.*

— C. S. Longomontanus var Tyge Brahes ypperste Discipel og hans ivrigste Medarbejder, særlig ved Udarbejdelsen af Stjærnekatalogen og Maanetheorien. Paa Hven, siger han, tog jeg stadig Del i Urania-Arbejdet, ja forestod det endog for en stor Del. Efter i 1605 at være kommen til Kjøbenhavn anskaffede han nogle Instrumenter, faa, men ikke mindre gode end de, der havde været paa Hven, for at fortsætte og supplere de paa Hven gjorde Iagttagelser, og i 1622 fremkom han med sit store Værk «*Astronomia Danica*», en samlet Fremstilling af Astronomien, baseret væsentlig paa danske, d. e. T. Brahes og egne, Iagttagelser, Theorier og Fremgangsmaader. Han realiserede derved en Plan, som T. Brahe omtaler i sine Breve, men ikke havde faaet fuldendt. Var et saadant Værk fremkommet i T. Brahes Tid, vilde det have haft endnu langt større Betydning. Men siden T. Brahes Død var der fremkommet 3 nye Faktorer, der maatte give Astronomien en delvis ny Form, nemlig Logarithmerne, Kikkerten og de Keplerske Love. L. omtaler Nepers «beundringsværdige» Logarithmer, men foretrækker den paa Hven benyttede vidtløftigere Methode til Forvandling af Multiplikation og Division til Addition og Subtraktion, den saa-

kaldte «Prosthaphæresis». Den bestod i trigonometriske Transformationer, men geometrisk fremstillede; derved, mener han, faar den studerende bedre Indblik i Sagen end ved rent algebraiske Fremgangsmaader som Logarithmerne, og han angiver ogsaa flere nye saadanne Transformationer. L. kjendte Galileis «Sidereus nuntius», havde selv en Kikkert og omtaler ogsaa enkelte af de teleskopiske Opdagelser, dog mere i Forbigaaende. L. kjendte Keplers Ellipser, men forkaster dem og holder med de ældre og Kopernikus paa, at alle Himmellegemernes Bevægelser maa fremstilles som cirkulære eller sammensatte af cirkulære. Han havde ved flere Lejligheder rettet bitre Bebrejdelser mod Kepler, fordi denne havde benyttet de ham af T. Brahe betroede Observationer til at opstille et helt nyt System, medens det havde været T. Brahes Mening, at han skulde benytte dem til Bearbejdelse af det Tychoniske System. Dette besørger nu L. i sit Værk, dog saaledes, at han behandler Planettheorien baade efter den «gamle» Ptolemæiske, efter den «beundringsværdige» Kopernikanske og efter den «nye» Tychoniske Hypothese, hvilken sidste han anser for den rigtige. Skjønt han saaledes benægter Jordens Bevægelse omkring Solen, nærmer han sig dog Kopernikus mere, end T. Brahe gjorde, i det han indrømmer Jordens Axedrejning og henfører Fixstjærnernes Præcession og Forandringen i Ekliptikas Skraahed til en langsom Forandring i Jordaxens Retning. «Astronomia Danica» maa saaledes siges at være et Værk, der, skjønt først fremkommet i 1622, dog endnu væsentlig gjengiver T. Brahes Standpunkt uden hel Udelukkelse af Kopernikus. Naar det ikke desto mindre oplevede nye Udgaver i 1640 og 1663, laa det dels i, at de nye Ideer kun trængte langsomt igjennem, dels i, at det gav en samlet og i adskillige Retninger original Fremstilling af hele Astronomien, baade den sfæriske og theoriske. De deri indholdte Tabeller over Solens, Maanens og Plancternes Bevægelser, de saakaldte «Tabulæ Danicæ», nød i Begyndelsen stort Ry, men bleve senere fortrængte af Keplers «Tabulæ Rudolphinæ», der ogsaa var byggede paa T. Brahes Observationer, men efter Keplers Theori. Værket indeholder ogsaa en Del terrestrisk og astronomisk Fysik, hvorhos Kometer og nye Stjærner behandles i et Tillæg. Ved Siden af mange gode Ideer findes der naturligvis andre af astrologisk, mystisk og anden Natur, der nu forekomme os besynderlige. Noget, der endog forekom Samtiden besynderligt, var, at L. antog Maanen for at se mindre ud i nordlige end i sydlige Lande. Kepler kalder dette den største

Plet i «Astronomia Danica», et meget overdrevent Udtryk. Det var netop den danske Skoles Fortrin at støtte Theoriene til Observationerne. L. udleder sin underlige Paastand af Solformørkelser iagttagne i Norge og Bøhmen og anfører, at Fænomenet kan hidrøre fra Luftens mindre Gjennemsigtighed i nordlige end i sydlige Egne. Man kan altsaa kun sige, at han tillagde vedkommende Observationer for stor Nøjagtighed.

L. kjendte, som omtalt, Kikkerten og benyttede den. I sin «Introductio in theatrum astronomicum» (1639), hvori han beskriver Rundetaarn og de Instrumenter, som skulle opstilles der, omtaler han paa sidste Side Kikkerten kun ganske i Almindelighed og fremhæver de Fordele, den byder til Iagttagelse af Himmellegemernes Udseende. Den egentlige Astronomi, mener han derimod, vil ikke fremmes videre ved den. Han erkjender dog den Nytte, den kan gjøre ved Iagttagelse af Formørkelser og nære Konjunktioner, fordi den ved sin Forstørrelse holder Gjenstandene mere ud fra hverandre end det blotte Øje. At den af samme Grund var selvskreven til at tjene som Sigteapparat paa alle Instrumenterne, omtaler han ikke, hvor nær det end laa.

Foruden enkelte andre Afhandlinger af kronologisk og astrologisk Indhold har L. ogsaa forfattet mange Skrifter af matematisk Indhold, særlig angaaende Cirkelens Udmaalning. Hans «Cyclometria e lunulis reciproce demonstrata» (1612) efterfulgtes senere af mange andre, f. Ex. «Inventio quadraturæ circuli» (1634). Han mente nemlig at have fundet Cirkelens Kvadratur. Ved at opstille simple Proportioner mellem visse Cirkelstykker, hornformede, maaneformede (lunulæ) og andre, samt ved en mærkelig Behandling (admiranda operatio) af Tallene 6, 7 og 8, hvilke han ogsaa tillagde mystisk Betydning, kom han til det Resultat, at π , nemlig Forholdet mellem Cirkelens Omkreds og dens Diameter, var lig $\frac{7}{4} \sqrt{3}$. Herved vilde Cirkelens Kvadratur ganske vist have været givet: men L. fører intet strængt Bevis for de omtalte Proportioners Rigtighed, og de ere naturligvis ogsaa kun tilnærmelsesvis rigtige. Et Par Skrifter af ham angaaende denne Sag, som udkom i Hamborg 1627 og i Amsterdam 1644, gjorde den mere bekjendt i Udlandet og bragte ham i Fejde med Mathematikerne Guldin i Østerrig og Pell i Holland. L.s π , udviklet i Decimaler, afveg allerede i 4. Decimal fra, hvad man havde fundet ved at betragte Cirkelens Omkreds som liggende mellem indskrevne og omskrevne Mangekanter. Men L. benægtede baade denne Betragtnings Rigtighed og de paa den

baserede Regningers Nøjagtighed og udgav endnu i sin høje Alder Afhandlinger til Forsvar for sin formentlige Opdagelse.

L. angives i Supplementet til Bayles «Dictionnaire» under Artiklen Briggs som den egentlige Opfinder af Logarithmerne, i det Neper gennem den skotske Læge Craig skulde have faaet noget at vide om en Methode, denne havde set L. anvende til Forvandling af Multiplikation til Addition. L.s førnævnte Omtale af Logarithmerne viser dog, at dette maa bero paa en Misforstaaelse.

Delambre, Histoire de l'astronomie moderne I (Paris 1821) S. 262 ff.

C. F. Pechüle.

Lonnerus, s. Lonerus (ovfr. S. 363).

Lorange, Johan August Frederik Carl, 1833—75, Figurmaler, blev født 9. Maj 1833 i Wienrode i Preussen, hvor hans Fader, J. H. L., som selv var dansk, var bleven gift og den Gang boede; i 1839 flyttede han til Nakskov, og der gik L. i Skole og stod 3 Aar i Malerlære. Fra 1857 besøgte han Kunstakademiet i København, vandt 1861—62 Sølvmedaillerne og uddannede sig under Marstrand. Han var brystsvag og var derfor fra 1863 jævnlig i Italien, indtil han fra 1869 forblev i Udlandet. Hans Død indtraf 11. Okt. 1875 i Kairo. Han havde udstillet siden 1862 og havde ved sine Billeder vakt saa gode Forhaabninger, at Akademiet i 1872 og 1873 tilstod ham Rejseunderstøttelse. Det sidste Arbejde, han hjemsendte, «En lille Pige i Færd med at gyde Olje i en Lampe» (udst. 1872), komponeret som Billede af Oldtidslivet i pompejanske Omgivelser, var et fra Anordningens og Farvens Side højst tiltalende lille Billede.

Weilbach, Nyt Kunstnerlex.

Ph. Weilbach.

Lorck, jvfr. Lorichs.

Lorck, Carl Berendt, f. 1814, Boghandler. Han er Søn af nedennævnte Kapitajnlieutenant Lorentz L. († 1820) og fødtes i København 29. Avg. 1814. Efter Forældrenes tidlige Død kom han i Huset hos sin Mormoder, blev Student 1833 fra Borgerdydskolen og tog Aaret efter 2. Examen, men gik saa, da han vilde være Boghandler, efter sin Onkel N. L. Hvidts Raad i Sætterlære hos Bianco Luno. Som udlært drog han 1836 til Leipzig, hvor han fik Arbejde hos Breitkopf & Härtel, men hurtig kom i Forbindelse med Boghandler J. J. Weber, i hvis Forretning han indtraadte 1837. Han blev herved Medforlægger af bl. a.

Franz Kuglers «Geschichte Friedrich des Grossen» med Adolf Menzels epokegjørende Illustrationer og Medstifter af «Illustrirte Zeitung» (1843). Kompagniskabet varede til 1845, og som sachsisk Borger begyndte L. nu en selvstændig Boghandel, fra 1856 med eget Bogtrykkeri. Allerede 1859 afstod han dog sit Sortiment og senere saa vel Forlaget som Bogtrykkeriet (1868) for udelukkende at virke som Forfatter i Boghaandværksfagene og som Organisator af Foretagender til Fremme af dem. 1869—77 udgav han saaledes «Annalen der Typographie», i det han tillige (til 1875) stod som Forretningsfører for den af ham samtidig organiserede tyske Bogtrykkerforening. 1883 udgav han «Geschichte des Vereins der Buchhändler zu Leipzig» og omtrent paa samme Tid «Handbuch der Buchdruckerkunst» (I—II, 1882—83). Han blev derefter Stifter af Centralforeningen for det samlede tyske Boghaandværk med dets betydelige Musæum i Leipzig (1884), og som denne Forenings Sekretær virker han stadig med ungdommelig Utrættelighed. Det er herefter kun naturligt, at hans omfattende og altid uegennyttige Virksomhed ofte er bleven paaskjønnet. Men over sine tyske Foretagender glemte han ikke Danmark. Han har stadig arbejdet for at gjøre ikke alene dansk, men nordisk Litteratur kjendt i Tyskland, og det var saaledes efter hans Initiativ, at Vilh. Pedersens fortrinlige Tegninger til H. C. Andersens Æventyr kom til at foreligge; de bleve første Gang trykte i en tysk Udgave af Æventyrene, der udkom hos ham. Fra 1856 har han tillige været dansk Generalkonsul i Leipzig, en Stilling, der navnlig under Krigen 1864 beskæftigede ham meget. — 8. Maj 1846 ægtede han Ida Henriette Plätzer (f. 29. Sept. 1819 † 31. Dec. 1889), Datter af Hotelejer Joh. Chr. P. i Leipzig.

C. Nyrop, Den danske Boghandels Hist. II, 237. Börsenblatt f. d. deutschen Buchhandel 1894, Nr. 201. Bogvennen 1894, S. 54.

C. Nyrop.

Lorck, Josias, 1723—85, Præst, blev født i Flensborg 3. Jan. 1723 og var Søn af Raadmand Jes Lorenzen L. og Birgitta f. v. Lutten. Efter at have studeret i Halle 1742—43 kom han til Kjøbenhavn 1744 og blev ordineret som tysk Kapellan ved vor Frelsers Kirke 1745. Længe havde den tyske Menighed paa Christianshavn ønsket at faa sin egen Kirke, og for dette Ønske blev L. en ivrig Talsmand. Støttede af Grev Bernstorff (den ældre) lykkedes Bestræbelserne saa godt, at Grundstenen til den nye «Frederiks tyske Kirke» kunde nedlægges 1755, og ved Indvielsen 1759

blev L. dens første Sognepræst, hvilket Embede han beklædte til sin Død, 8. Febr. 1785. Ogsaa for Skolevæsenet interesserede L. sig levende. Efter hans Initiativ og med Kammerherreinde Plessen som væsentlig Støtte sammentraadte en Komité til Oprettelse af et Opfostringshus for Piger. Kongehuset og Hoffets Damer skjænkede rige Gaver, og Prinsesse Charlotte Amalie overtog Stillingen som Direktrice. 1755 kunde Begyndelsen gøres med 25 Børn i et lejet Hus; 1760 fik Stiftelsen sin egen Bygning i Prinsessegade paa Christianshavn; i Anstaltens højeste Blomstringstid talte den 120 Elever, der foruden Undervisning fik Føde og Klæder i Anstalten for at uddannes til dygtige Tjenestepiger. Men omtrent samtidig med Stifterens Død blev Anstalten igjen ophævet.

L. var ogsaa litterært meget virksom. En Række Traktater med Jesu Barndomshistorie som Udgangspunkt foreligger fra hans Haand. Han var en flittig Medarbejder lige fra Begyndelsen i det af A. F. Büsching grundede Tidsskrift: «Nachrichten von dem Zustande der Wissenschaften u. Künste in den dänischen Reichen u. Ländern», I—IV (1754—57); og da Büsching atter vendte tilbage til Tyskland, blev L. Hovedredaktør, i det Titelen forandredes til: «Fortgesetzte Nachrichten etc.», I—IV (1758—66), og «Dänisches Journal», I—II (1767—70). End videre udgav han nogle kirkehistoriske Samlinger («Beiträge zu der neuesten Kirchengeschichte in den kön. dän. Reichen u. Ländern», I—II, 1756—58) med Missionsefterretninger fra de danske Bilande og forskjellige Aktstykker til Danmarks nyere Kirkehistorie. Men mest bekjendt er L. dog blevet ved sin berømte Bibelsamling, som han grundlagde 1753, og hvis Væxt og kritiske Vurdering han selv udførlig har meddelt i «Bibelgeschichte in einigen Beiträgen erläutert», I—II (1779—83), som tillige er et Forsøg paa at give en historisk-kritisk Udsigt over Bibeludgaver og Bibeloversættelser. Samlingen var efterhaanden kommet til at omfatte 5100 Numre, deriblandt de største Sjældenheder, og hørte til Hovedstadens Seværdigheder. Hertug Carl Eugen af Württemberg kom i Vinterens Hjærte 1783—84 i egen Person og uden Følge til Kjøbenhavn for at afkjøbe L. Skatten. Den blev solgt til Hertugen for 8000 Rdl. og en aarlig Pension af 100 Rdl. til Ejeren og efter hans Død til hans eventuelle Enke; nu er den indlemmet i det offentlige Bibliothek i Stuttgart. En af L. selv paabegyndt Katalog blev efter hans Død fuldført og udgivet af hans Svigersøn Dr. J. G. C. Adler (I, 101) i 5 Dele (Altona 1787). — Han var 2 Gange gift: 1. (1752) med Johanne

Maria f. Kreber († 1770), 2. (1771) med Sophia Amalie f. Müller († 1787), Datter af Ingeniormajor Otto Johan M. i Slesvig By. — L. var Morbroder til Digteren Matthias Claudius, der levede i Kjøbenhavn 1764—65 som Sekretær hos Grev Holstein, rimeligvis efter L.s Anbefaling.

J. C. Schönheyder, Predigt zum Andenken des Hrn. J. Lorck. Nyerup, Lit. Lex. J. Larsen, Kbhvns offentlige Skolevæsenes Hist. S. 36. Lærde Esterr. 1788, S. 561 ff. Werlauff, Det st. kgl. Bibliothek, 2. Udg., S. 231 f. Danske Saml. II, 350 f. Ledreborgske Manuskrsaml., Fol., Nr. 382. *A. Jantzen.*

Lorck, Jørgen Henrik (ell. Heinrich), 1810—95, Læge, Broder til ovennævnte Carl B. L., var født i Kjøbenhavn 9. Jan. 1810. Artium fik L. 1828 og var i den paafølgende Tid stærkt optagen af Studenterlivet, skrev Theaterkritikker i Bladene, spillede Komædie (endnu mange Aar efter var han den første Klint i Hostrups «Gjenboerne») og dyrkede Musik; nogle Sange, Klaverstykker og Danse af ham ere udkomne i Trykken. I 1836 var L. med at stifte «Musikforeningen». 2 Aar senere underkastede han sig medicinsk Embedsexamen, og 1840—41 deltog han som Underkirurg i Fregatten «Bellonas» Togt til Sydamerika. Som Bataillonskirurg var han med i Krigen 1848—50; 1853 ansattes han som Distriktslæge paa Fanø, 1868 i samme Egenskab i Bogense. Fra dette Embede tog han sin Afsked 1883 og levede siden i Hovedstaden, hvor han 1885 udgav nogle livlig skrevne Erindringer med Titelen «Femoghalvfjerdsindstyve Aar». 12. Okt. 1895 døde han i Kjøbenhavn. Han ægtede 1853 Ida Louise Zepelin, Datter af Generalmajor J. D. Z.

Erslew, Forf. Lex. Carøe og Selmer, Den danske Lægestand, 6. Udg. Lorck, Femoghalvfjerdsindstyve Aar. *E. Gigas.*

Lorck, Lorentz, 1781—1820, Søofficer, Søn af Konsul i Memel Lorentz L. (f. 7. Avg. 1743 † 22. Febr. 1805) og Cathrine Elisabeth f. Rordanz (f. 12. April 1752 † 31. Avg. 1831), er født 16. Febr. 1781, blev Sekondlieutenant i Marinen 1800, Premierlieutenant 1807, Kapitajnlieutenant 1815. Som ganske ung Officer førte L. en Ostindiefarer, 1801 var han Chef for et Patrouillefartøj paa Elben og 1804—5 ansat ved Karantænen ved Tønning. 1809 ansattes han som Chef for Rofflotillen ved Rørvig, det paafølgende Aar havde han en lignende Kommando ved Kalundborg og fra 1811—13 ved Helsingør. L., der var en særdeles driftig og modig Officer, gjorde sig navnlig her meget bemærket ved sine Angreb paa fjendtlige

Konvoier og Kampe med de svenske Kanonbaadc. Frederik VI havde megen Tillid til hans Konduite. Efter Krigens Slutning rejste L. til Norge, lod sig senere stille à la suite og døde 20. Juni 1820 paa St. Croix. 1805 blev han gift med Mariane Elisabeth Bech (f. 8. Maj 1785 † 28. Jan. 1822). *C. With.*

Lorck, Thomas, —1634, Handelsmand, er sandsynligvis født i Flensborg og oplært i Handelen hos Mikkel Wibe i Kjøbenhavn, hvis Svigersøn han siden blev. 1598 købte han en Gaard i Kjøbenhavn og nævnes fra 1607 som Deltager i Mikkel Wibes mange Handelsforetagender, især paa Nordlandene, Grønland og Island. Han blev ogsaa Direktør for Grønlandsk Handel, Forvalter for Islandsk Kompagni, Medlem af Klædekompagniet. Han var ogsaa en af dem, der opdæmmede Grunde paa Christianshavn. Allerede 1604 blev han Medlem af det danske Kompagni (Skydeselskabet), hvis Oldemand han var 1626—30. 1613 blev han Raadmand og var 1627 Deltager i Stændermødet i Odense. Den franske Gesandt des Hayes de Courmesvin boede 1629 i hans Gaard, der skildres som smuk, rummelig og nylig bygget. Han døde 21. Juni 1634 og begravedes i Helligaands Kirke, hvis vestre Kirkegaardsport han 1612 havde bekostet. Hans Hustru, Margrethe Wibe, skjænkede ham ingen Børn, giftede sig 1635 med Chr. Weiner, Sekretær i tyske Kancelli, og døde 11. Okt. 1651.

O. Nielsen, Kjøbenhavns Hist. III.

O. Nielsen.

Lorentz, jvfr. Lorenz.

Lorentz, Diderik Carl, 1749—1832, Officer, blev født 24. Nov. 1749 i Frederiksstad i Norge, hvor han i sit 8. Aar blev Konstabel under Faderen, Major i Artilleriet Frederik Casper Hans I. († 1758). Moderen var Dorothea Margrethe f. Vieregg († 1754). 1767 kom L. som Stykjunker til Kjøbenhavn og blev 1770 Sekondlieutenant i Artilleriet. Da Major Breuer 1786 undveg til Sverige, blev L. i hans Sted Kapitajn ved Landkadetkompagniet (fra 1803 Korpset), hvor han virkede i 25 Aar. Cheferne, V. T. Wegener til sin Død 1792 og derefter Landgrev Carl af Hessen, havde mange andre Hverv, saa L. maatte bestyre hele Kompagniet. «Som Bevis paa Hs. Maj.s Naade» blev der 1798 oprettet en ny Post for L. som Kommandør for Kompagniet. Frederik VI belønnede L.s «udmærkede Iver og Nidkjerhed i at danne den ham anfortroede militære Ungdom» med adskillige Gagetillæg og forholdsvis hurtigt

Avancement. 1801 og 1807 var L. næstkommanderende for Kronprinsens (1808 Kongens) Livkorps, d. e. Studenterkorpset, hvis Chef han blev 1814. 1808 blev han Oberst, 1810 Generalmajor og Chef for norske Livregiment, 1817 Kommandant i Kjøbenhavns Citadel og Kommandør af Danebrog, 1826 Storkors. 1831 fik han Afsked som Generallieutenant. Død 31. Avg. 1832. Gift 1. (1780) med Hedevig Margrethe f. Bille (f. 1761 † 1783), Datter af Kommandørkapitajn H. M. B. (II, 231), og 2. (1786) med Thalia Vilhelmine f. Bornemann († 1792), Datter af Generalavditør V. B. (II, 542).

Norsk milit. Tidsskr. XLV, 576 ff.

Lesser.

Lorentz, Johan, —1680, Organist, hørte til de store Orgelmestre fra Perioden før Bach. Hans Fader, Johan L., var en anset Orgelbygger i Christian IV's Tjeneste; Moderen hed Margrethe. Efter Kongens Ønske fik L. 1629 af Universitetet Bestalling som Organist ved Frue Kirke i Kjøbenhavn. I Avg. 1631 tog han imidlertid Orlov i 2 Aar for at studere Musik og Orgelspil i Italien og andensteds, og det synes, som om han snart efter sin Hjemkomst blev knyttet til Nicolai Kirke, hvor der fandtes et udmærket Orgel, og hvis Organist han derpaa vedblev at være til sin Død. Det vides i alt Fald, at han var ansat ved Nicolai Kirke 1635, da han holdt Bryllup med Gesa Prætorius, en Datter af den berømte hamborgske Organist og Lærer i Orgelkunsten Jacob P. Ved de store Musikopførelser, som Christian IV lod foranstalte i Anledning af sin Søns Formæling 1634, og som lededes af Kapelmester Heinrich Schütz, blev L. blandt samtlige Organister i Kjøbenhavn udvalgt til at medvirke i det ene Korps, og han maatte senere stadig øve sin Kunst ved Hoffet baade i Kirken og i Kammeret saa vel som ved Opførelsen af Balletter og andre musikalske Skuespil, til Dels som Stedfortræder for Hoforganisten, først for Polakken Michael Krakowitz, der i mange Aar led af Gigt i Hænder og Fødder, og efter dennes Afskedigelse for Enwaldt Hintze, der ikke havde villet give slip paa sit Organistembede i Danzig og derfor som oftest var fraværende. Fra 1653 underviste han i 8 Aar Prins Christian (Christian V) i Klaverspil. Til Belønning for sin langvarige og besværlige Hof tjeneste benaadedes han 1654 efter Vicekapelmester Jacob Ørns Død med St. Gertruds Vikarie i Roskilde, og da hans fyrstelige Elev havde tiltraadt Regeringen, fik han 1671 Godset overdraget til Arv og Eje. Hvad der især gjorde L. bekjendt i videre Kredse og skaffede ham Ry for at være en Orgel-

spiller, der ikke stod tilbage for nogen i hele Evropa, var hans offentlige Orgelforedrag, der fandt Sted i Nicolai Kirke hver Mandag, Onsdag og Fredag Eftermiddag, om Sommeren Kl. 4—5, om Vinteren en Time tidligere, og som tiltrak ikke blot Byens egne Indvaanere, men ogsaa mange fremmede. Efter sin første Hustrus Død (1659) ægtede L. en Datter af Præsten i Brønshøj. Han omkom tillige med sin Hustru og 2 Datterbørn ved Theaterbranden paa Amalienborg under Opførelsen af Operaen «Der vereinigte Götterstreit» 19. April 1689.

Christ. IV's egenh. Breve V, 138. 555. Suhms Nye Saml. III, 180 f. Monatshefte f. Musikgeschichte III, 78 V. C. Ravn.

Lorentzen, jvfr. Lorenzen.

Lorentzen, Christian August, 1749—1828, Portrætmaler, blev født 10. Avg. 1749 i Sønderborg paa Als, kom til Kjøbenhavn og besøgte Kunstakademiet, dog uden at vinde dets Medailler. Imidlertid vandt han saa meget Navn som Portrætmaler, at «et Selskab» lod ham rejse udenlands (1779—82); han besøgte Holland, Belgien og Frankrig, men, som det synes, ikke Italien; i Udlandet lagde han sig efter Figurmaleriet og kopierede historiske Billeder. Efter Hjemkomsten blev han agreeret paa et Maleri, «hvortil Materien var tagen af Beaumarchais' Barbier de Seville», og malede derefter W. A. Müllers og Weidenhaupts Portrætter, paa hvilke han blev Medlem 1784. Han var ved Siden af Juel en søgt Portrætmaler, selv om Samtiden ogsaa forstod at skatte Juel langt højere. Foruden de 2 nævnte ejer Akademiet ogsaa Grev Scheels og Fru M. M. Bärens' Portrætter, desuden nævnes Portrætter af C. A. Hviid, Gjelstrup, G. Høst o. fl. Den kongl. Malerisamling ejer Portræt i hel Figur af den polske Statsafsending Grev Recivuski.

Hvor lidet betydelig L. end tager sig ud i vore Øjne, indtager han dog en Særplads i den danske Kunsthistorie; ligesom hans Uddannelse havde været ganske afvigende fra det sædvanlige, især for en Kunstner, der blev baade Professor og Direktør, saaledes viste han ogsaa som udviklet Kunstner Lyst til at bryde nye Veje, og han er en Forløber, som Historien maa regne med, naar der er Tale om den Udvikling, som dansk Kunst mere og mere tog i national Retning. Hans og Pauelsens historiske Billeder og Landskaber vare ikke betydningsløse Led i Rækken af det 18. Aarhundredes Bestræbelser for at gjengive Fædrelandets Historie og Natur. Saaledes malede L. snart efter sin Hjemkomst en Række

norske «Prospekter», som bleve stukne af Georg Haas; de solgtes dels i sorte, dels i kolorerede Aftryk og have været yndet Vægprydelse i de foregaaende Slægtled. Fra en senere Tid (1825—27) vare 4 Landskaber paa Christiansborg, forestillende «de forskjellige Verdensegne, der løde det danske Scepter». Mulig har L. været i Norge; i Trankebar og Vestindien havde han sikkert aldrig været. Til hans fædrelandske, i sin Tid vel ansete Billeder høre «Wismars Belejring», «Hertha», «Christian IV i Slaget ved Femern», «Slaget ved Volmer» og «Slaget paa Reden 2. April», der alle gave forskjellige Kobberstikkere Lejlighed til at søge Understøttelse af Fonden ad usus publicos. De sidstnævnte tilhøre den kongl. Malerisamling. Ogsaa Genremaleriet, en senere Tids Kjælebarn, havde en, i alt Fald produktiv, Forløber i L. Han malede dels forskjellige kongelige Optog til Theatret eller til Rosenborg, dels egentlige Livsbilleder: «Husar og Valbykone», «Dyrehaven i fuldt Liv», «En Landsbysmedje» og lignende Æmner. Almindelig Opmærksomhed vakte den Samling af mindre Billeder, som han malede for Groserer (senere Redaktør) M. L. Nathanson, et til hver af Holbergs Komedier, i alt 30 (hvoraf dog 2, uvist af hvad Grund, bleve malede af Eckersberg, inden L. selv havde sluttet Rækken); de bleve for største Delen stukne af Clemens til en Pragtudgave af Holbergs «Den danske Skueplads». Malerierne ere i den kongl. Malerisamlings Eje, men vidne, i Modsætning til den Ros, Samtiden ofrede paa dem, trods en vis Harmoni og Frihed i Anordningen snarest om, hvor lidt man da kunde nøjes med.

L. blev 1803 Professor ved Modelskolen efter Juel og 1809—10 Akademiets Direktør efter Abildgaard. Han fik en stedse voxende Lønning af Kongens Kasse og levede ugift paa Charlottenborg til sin Død, 8. Maj 1828. Til hans ældre Elever hørte J. C. Dahl, Mygind og Gebauer, hos hvem Paavirkningen længst bevaredes, til de senere Købke, Ernst Meyer og Rørbye, hos hvilke Undervisningens Spor hurtig forsvandt.

Weilbach, *Nyt Kunstnerlex.*

Ph. Weilbach.

Lorenz, jvfr. Lorentz.

Lorenz, Ludvig Valentin, 1829—91, Fysiker, blev født i Helsingør 18. Jan. 1829. Hans Fader, I. G. L., var født i Stralsund og opdragen til Handelen; han ægtede Charlotte Scherfin, Datter af Bager S. i Helsingør, hvis Forretning han overtog, og nedsatte sig 1835 som Kjøbmand i Maribo; derfor kom Sønnen i

Nykjøbing Latinskole; han var den Gang 14 Aar gammel. Han viste meget tidlig en ualmindelig Begavelse i mathematisk Retning. Hans Fader havde selv Interesse for Mathematik og Mekanik og havde lært Sønnen ikke lidt deraf; denne læste paa egen Haand Ursins Mathematik og Bjørns Geometri. Han blev saaledes ved Opdragelse og Anlæg Avtodidakt og fik, siger han selv, den slemme Vane at spille sin Tid med at løse Problemer paa egen Haand for saa bagefter at erfare, at de vare løste for længe siden. Det er en langsom Maade at studere paa, og medens han paa den ene Side var meget tidlig udviklet i mathematisk Retning, kom han derfor paa den anden Side kun sent med. Som man kan indse, kunde L. ikke have stort Udbytte af Skolens mathematiske Undervisning, og han har senere udtalt, at heller ikke den øvrige Undervisning var af stor Betydning, derimod gav Skolen rigelig Tid og Lejlighed til Udenomslæsning. Efter at være bleven Student i 1846 gik han til den polytekniske Lærestalt i den Hensigt at tage Examen som Mekaniker, men han følte sig lidet tiltalt af den Maade, paa hvilken Ramus foredrog den højere Mathematik, og besluttede sig derfor til at blive Kemiker; han studerede mest paa egen Haand, hørte kun faa Forelæsninger, men arbejdede paa fysiske Problemer, navnlig Spekulationer over Varmens Natur. En Følge heraf var, at han kun fik 2. Karakter ved Examen 1852. Derefter var L. et Aar Huslærer hos Grev Moltke-Huitfeldt, hvilken Tid mest tilbragtes i Dresden; derefter underviste han i flere kjøbenhavnske Skoler, navnlig i Efterslægtsselskabets Skole. Fra Sept. 1858 til Juli 1859 opholdt L. sig med offentlig Understøttelse i Paris og hørte Forelæsninger af Regnault, Becquerel sen. og jun., Despretz, Desains, Bertrand og Lamé. 1866—87 var L. Lærer ved Blaagaards Seminarium og fra 1866—87 Lærer i Fysik ved den kongl. militære Højskole (senere Officersskolen). Denne Virksomhed var ham især kjær; skjønt hans Foredrag ikke sjælden stillede vel store Fordringer til Tilhørerne, vandt han i høj Grad sine foresattes, Kollegers og Elevers Højagtelse og Hengivenhed. I 1887 tilbød Direktionen for Carlsberg-Fondet ham Stillingen som fri Videnskabsmand, og dette Tilbud modtog han med Glæde; han kunde nu, hvad han længe havde ønsket, anvende al sin Tid til videnskabeligt Arbejde. Des værre havde han kun faa Aar tilbage at virke i. 9. Juni 1891 gjorde et Hjerteslag, en Følge af et Onde, han i mange Aar havde lidt af, en brat Ende paa hans Liv. — L. var 12. Avg. 1862 bleven gift med Agathe Fogtman (f. 21. Jan. 1831),

Datter af Grosserer Laurids F. i Kjøbenhavn. L. fik 1876 Professor-titelen, 1887 udnævntes han ved sin Afgang fra Officersskolen til Etatsraad. 1866 blev han Medlem af det danske Videnskabernes Selskab, 1877 blev han Æresdoktor i Filosofi ved Upsala Universitet.

Det er allerede nævnt, at L. tidlig syslede med matematiske Problemer. Hans Interesse for Fysik blev først vakt ved nogle Forelæsninger, som den senere Havnebygmester C. Carlsen 1840 holdt i Maribo. Men ved Siden heraf traadte senere andre Interesser stærkere frem. Han tænkte en Tid alvorlig paa at studere Theologi, tog derfor anden Examen med Hebraisk, han var i sine Studenteraar stærkt optagen af Søren Kierkegaard. Ogsaa Politik interesserede ham levende; et Vidnesbyrd herom er en Piece, «Vor indre Kamp» af L. L., som han udgav 1865 under Grundlovskampen, og som det har sin Interesse at læse af Hensyn til de Følger, han spaar af denne, og som heller ikke ere udeblevne. Imidlertid vandt hans tidligere Interesser igjen Overmagten; den sjældne Forening af experimental og matematisk Begavelse, han besad, udviklede sig efterhaanden, som de ydre Forhold tillode ham at anvende mere af sin Tid til videnskabeligt Arbejde.

I det vi nu vende os til denne Side af hans Virksomhed, maa det fremhæves, at han for saa vidt var Matematiker, som de Dele af Naturlæren, der kunne behandles matematisk, interesserede ham stærkest. Derimod har han givet sig mindre af med den rene Matematik. Det kan være, at han ikke tilstrækkelig vurderede Undersøgelser af denne Art, og dette kan have givet Anledning til, at der fremkom en Modsætning mellem ham og Dyrkerne af den rene Matematik, som ikke burde have existeret. Men dette havde ogsaa sin Rod i, hvad L. meget beklagede, at man her hjemme alt for lidt dyrkede den anvendte Matematik, navnlig den matematiske Fysik.

I sin første Afhandling (Poggendorffs «Annalen der Physik» CXI, 1860) gaar han ud fra en bestemt Hypothese om Lysets Natur, Bølgetheorien, og undersøger theoretisk og experimentalt Polarisationsplanets Drejning ved Lysets Gang gennem et «Gitter»; i de senere Afhandlinger benytter han væsentlig kun de almindelige Differentialligninger for Svingninger i et elastisk Stof og anvender dem paa inhomogene Legemer, hvorved han finder Betingelserne for Dobbeltbrydningen og Polarisationsplanets Drejning. Efter at have sikret sig, at den Opfattelse, han gik ud fra, gav et brugeligt Grundlag, gik han over til at behandle de gennemsigtige

Løgemers Optik under Forudsætning af, at disse Legemer vare byggede af gjennemsigtige Moleculer, adskilte ved et tomt Rum. Han fandt, at der da maatte bestaa en vis Sammenhæng mellem Brydningsforholdet og Vægtfylden. For at prøve denne Hypothese maalte han Brydningsforholdet for en Række Vædsker og deres Damp og fandt virkelig i Hovedsagen Hypotesen bekræftet. De Arbejder, hvorom her er Tale, offentliggjordes i 1859 og 1867 i Videnskab. Selsk. Skrifter, en Bearbejdelse findes i Wiedemanns «Annalen der Physik» Neue Folge XI (1880). Ved et mærkeligt Sammentræf findes i samme Aargang af Annalerne en Afhandling af den hollandske Fysiker H. A. Lorentz, hvori den samme Opgave behandles ved at gaa ud fra den elektromagnetiske Lystheori; Resultatet er dog fuldstændig det samme.

L.s Arbejde over Farvespredningens Theori (Videnskab. Selsk. Skrifter 6. R. II, 1883) har navnlig Betydning ved, at det danner Udgangspunktet for hans Løsning af det gamle berømte Regnbueproblem. Grundtrækkene til Regnbuens Theori ere givne af Descartes og Newton, fuldstændigere af Airy, som forklarede Bueerne ved Lysets Interferens. Men medens man hidtil væsentlig havde indskrænket sig til Bestemmelse af de Retninger, i hvilke Bueerne vise sig, satte L. sig som Maal en fuldstændig Bestemmelse af Lysintensiteten i alle Retninger paa Grundlag af Lystheorien. Til Løsningen af denne Opgave anvendte L. flere Aars næsten uafbrudte Arbejde; Afhandlingen findes i Videnskab. Selsk. Skrifter 6. R. VI (1890).

I sine optiske Undersøgelser gaar L. ud fra Differentialligningerne for Lysbevægelsen; disse alene lære os imidlertid intet om Lysets Forhold til de andre Naturkræfter. Men L. lagde Mærke til, at der var en Lighed mellem disse Ligninger og de af Kirchhoff opstillede Differentialligninger for elektriske Strømme. I sin Afhandling «Om Identiteten af Lyssvingninger og elektriske Strømme» (Vidensk. Selsk. Oversigt 1867) udvikler han dette videre og ender med at sige: «Resultatet af nærværende Undersøgelse, som er, at Lysets Svingninger ere elektriske Strømme, hviler ikke paa og er derfor heller ikke afhængig af nogen som helst fysisk Hypothese». Han vidste den Gang ikke, at Maxwell ad en ganske anden Vej var kommen til det samme Resultat.

Paa denne Tid arbejdede man fra flere Sider hen til Fastsettelsen af de elektriske Enheder, og navnlig gjaldt det om Valget og Udmaalingen af en Modstandsenhed. Man manglede vel ikke

Methoder dertil, men de vare meget vanskelige at bruge. L. blev da opmærksom paa, at Modstanden i Følge sin Definition er en Hastighed og derfor maatte kunne maales ved en saadan. Dette Resultat med tilhørende Maalinger offentliggjordes i Vidensk. Selsk. Oversigt 1873. Hans Arbejde fik stor Betydning, da man af Hensyn til Elektroteknikkens stærke Udvikling under den elektriske Udstilling i Paris i 1881 besluttede at fastsætte internationale elektriske Enheder. I den Anledning samledes 1882 en Kongres i Paris, ved hvilken L. repræsenterede Danmark. Under Drøftelsen af de forskjellige Methoder blev det klart, at L.s Methode maatte foretrækkes; derfor udtalte Kongressens mest fremtrædende Medlemmer sig, navnlig Lord Kelvin, H. v. Helmholtz og W. Siemens. Tilskyndet herved udførte nu L. med offentlig Undersøgelse en Modstandsmaaling; Resultatet findes i Vidensk. Selsk. Skrifter 6. R. II (1885).

Under hans indtrængende System med fysiske Opgaver kom han oftere til at overveje Spørgsmaalet om Naturlovenes absolute Gyldighed og Rækkevidde. Paa den Maade fremkom Arbejdet «Über die Fortpflanzung der Elektrizität» (Wiedemanns «Annalen» N. F. VII, 1879). Han undersøger der de af Feddersen opdagede elektriske Svingninger ved Udladning af en Leidnerflaske. De vare allerede beregnede af Kirchhoff, som dog i et enkelt Punkt kom til et andet Resultat end det, Forsøget gav. L. gjentog nu Forsøgene og paaviste Aarsagen til Uoverensstemmelsen. Paa Grundlag af denne og andre lignende Erfaringer hævdede han, at Lovene for Elektriciteten frembyde en ganske anderledes fuldkommen Overensstemmelse med Erfaringen end de Love, der gjælde for Stoffernes Egenskaber.

L. har end videre beskæftiget sig indgaaende med Metallernes Ledningsevne for Varme og Elektricitet. For at fuldstændiggjøre det af Gauss indførte absolute Maalsystem foreslog han (Vidensk. Selsk. Oversigt 1872) en ny Enhed for Temperatur, og i Fortsættelse af denne Tankegang kom han ind paa, at der maatte være et simpelt, af Temperaturen afhængigt Forhold mellem de nævnte Ledningsevner. Rigtigheden heraf prøvede han ved et med stor Omhu udført experimentalt Arbejde, som almindelig anses for det bedste paa dette Omraade. Des værre havde det en skadelig Indvirkning paa hans Helbred; Forsøgene maatte nemlig til Dels udføres i et koldt Værelse.

Ved Siden af sine theoretiske Arbejder havde L. megen Sans

og Interesse for praktiske Anvendelser. Han har saaledes syslet meget med Forsøg paa galvanoplastisk Fremstilling af de lette Metaller; i Forening med Professor C. P. Jürgensen (IX, 5) konstruerede han en Dynamomaskine; det i den anvendte Princip med indvendige Magneter har senere faaet udbredt Anvendelse. Men navnlig optog Telefonens Theori og Anvendelser ham meget; han er vist den første, der har benyttet den til videnskabelige Maalinger.

Vi have hidtil kun talt om L.s fysiske Arbejder; han har desuden udgivet en Del matematiske Afhandlinger, af hvilke den udførligste er en Afhandling over Printalsmængderne (Vidensk. Selsk. Skrifter 6. R. V, 1891) samt flere Lærebøger. Hans «Kortfattet Naturlære» udkom i 5 Udgaver fra 1865—87; desuden har han udgivet nogle større Lærebøger, nemlig «Naturlære» (1870), «Læren om Lyset» (1876), som er oversat paa Tysk, og «Læren om Varmen» (1877). De 2 sidste ere især vigtige paa Grund af deres paa mange Punkter originale Fremstilling og maa i høj Grad anbefales til Selvstudium.

Upsala Universitets fyrahundraårs jubelfest 1877 S. 365. Illustr. Tid. 1891, Nr. 38. Danskeren VI (1891). *C. Christiansen.*

Lorenzen, jvfr. Lorentzen.

Lorenzen, Carl Henrik, 1807—59, Forfatter, Broder til nedestaaende Peter Hiort L., blev født i Haderslev 5. Nov. 1807. 1827 dimitteredes han fra Latinskolen der og rejste saa til Universitetet i Halle, hvor han især lagde sig efter Filologi og Filosofi; han opholdt sig forskjellige Steder i Tyskland og gjorde der interessante Bekjendtskaber, bl. a. med Ludwig Tieck. Derefter rejste han til Italien, hvor han i høj Grad nød Tilværelsen. Denne Rejse har han til Dels skildret i «Brev fra Italien, skrevne i Aarene 1828 og 1829» (udkom 1837 anonymt). Efter sin Tilbagekomst til København fortsatte han sine filologiske Studier, tog i 1830 en Præliminærexamen og blev 1831 Adjunkt ved Sorø Akademi med Tysk og Naturhistorie som sine Fag. 1844 entledigedes han med Vartpenge. 1853 blev han udnævnt til Fuldmægtig og 1856 til Kontrollør ved den kongl. Centralkasse for Hertugdømmet Slesvig og tog Ophold i Flensborg, hvor han efter længere Tids Lidelser af et Hjærteonde døde 3. Febr. 1859.

En ulykkelig Kjærlighed havde allerede i hans Ungdom berøvet denne erotisk anlagte Mand hans Livslykke og gjort ham ensom; han giftede sig aldrig, men attraaede et stille Liv og søgte

sin Trøst hos Digtekunstens Muse; ogsaa hans Talent for Tegning var ham til Oplivelse. I hans Skildringer er der fin Iagttagelse, karakteristiske Ytringer og livskraftig Fremstilling. Han var en godmodig, selvstændig og oprindelig Natur, «trofast og oprigtig, uden Skjul og noget som helst andet hæsligt Væsen». Foruden de ovennævnte «Breve fra Italien», der paa en Maade kunne betragtes som et Stykke Selvbiografi, har han udgivet «Valfred, en Roman» (1840), en Wertheriade, mindre interessant ved sine Begivenheder end ved sin Behandling, end videre nogle Skolebøger osv. I «Gæa» for 1847 har han offentliggjort en dramatisk Skitse, «Achilles paa Skyros», og til forskellige Tidsskrifter har han leveret Digte og andre Bidrag, bl. a. kyndige og humane Kritikker.

Erslew, Forf. Lex. Breve til H. C. Andersen S. 401 ff. Breve fra H. C. Andersen.

Nic. Bøgh.

Lorenzen, Christian Claus, 1829—87, Forfatter, født i Satrup i Sundeved 4. Marts 1829 af Forældrene Bolsmand Claus L. († 1834) og Maren f. Jørgensen († 1857). Først undervistes han i en Landsbyskole; men paa Grund af hans gode Evner gave flere ham en fyldigere Undervisning, blandt andre en Skolelærer Jørgensen i Kobbelled i Angel, hvor han især lagde sig efter Mathematik og Landmaaling, samtidig med at han underviste Landsbyskolens mindre Børn og lærte Latin af Stedets Præst, Professor Ohrt; paa egen Haand studerede han Græsk og Fransk, og efter 3 Aars Ophold paa dette Sted blev han i 1850 optagen i Flensborg Latinskolens næstøverste Klasse. Krigsbegivenhederne afbrøde imidlertid Undervisningen her, og allerede s. A. rejste han til Kjøbenhavn, hvor han 1851 blev privat dimitteret til Universitetet. I 2—3 Aar studerede han nu Theologi. 1. Jan. 1855 blev han Førstelærer ved den nyoprettede danske Garnisonsskole i Slesvig. 28. Dec. s. A. ægtede han Marie Sophie Margrethe Hoffmann (f. i Næstved 24. Sept. 1831), Datter af Stabstrompeter Joh. Chr. H. og Kirstine Ottine f. Lange. 1856 underkastede han sig i Flensborg den nærmest for Slesvigere anordnede theologiske Embedsexamen og blev s. A. udnævnt til Adjunkt ved Domskolen i Slesvig By. 1861 ansattes han som Præst i Siversted (Flensborg Provsti), hvorfra Krigen fordrev ham i 1864. Nu blev han Lærer ved Svendborg Børnerskole, i 1871 resid. Kapellan ved Aalborg Frue Kirke og Sognepræst for Sønder Tranders og i 1877 Sognepræst ved samme aalborgske Kirke, i hvilken Stilling han døde 18. Avg. 1887. — Foruden en tysk Læsebog, en

Prædikensamling (1876), forskellige historiske og topografiske Afhandlinger, dels særskilt udgivne, dels trykte i Tidsskrifter og Aviser, har han forfattet «Gamle og nye Minder fra Sundeved» (1859), «Rejseskildringer, Fortællinger og Sagn fra Sønderjylland» (1877) og 3 historiske Fortællinger: «Hofdamen paa Østerholm» (1885), «Carl Gustav i Sønderjylland» (1886) og «Årkebiskoppen af Bremen» (1887).

Erslew, Forf. Lex. Elvius, Danmarks Præstehist. 1869—84 S. 26. Program der Schleswiger Domschule 1857, S. 8 ff. Alberti, Schlesw.-Holst.-Lauenburg. Schriftsteller-Lex.

Nic. Bøgh.

Lorenzen, Johan Frederik, f. 1831. Officer. L. er født i Haderslev 25. ^{Februar} ~~Marts~~ 1831 og er en Søn af ndfr. nævnte Peter Hiort L. Fra 1850—55 var han Elev paa den kongl. militære Højskole og blev i 1853 Sekondlieutenant i Ingeniørkorpset med Aldersorden fra 1850. I 1855 foretog han en Rejse til Udlandet, gennemgik fra 1855—57 Generalstabsafdelingen og blev derefter Generalstabsaspirant og Premierlieutenant i Ingeniørkorpset. Han gjorde dernæst Tjeneste ved de forskellige Vaaben og udnævntes 1862 til Adjoint i Generalstaben og Kapitajn. Fra 1863—67 beordredes han til Tjeneste i Krigsministeriet under Direktøren for Kommandoen og virkede altsaa her under Krigen 1864, ligesom han ogsaa det nævnte Aar blev Medlem af en til Omordning af Søtransportvæsenet nedsat Kommission, medens han efter Krigen hjalp til ved Udarbejdelsen af forskellige Hærlovsforslag. I 1867 blev han Kompagnichef ved 16. Bataillon og i 1870 Stabschef ved 2. jyske Brigade, men kom Aaret efter atter til Generalstaben og til Tjeneste i Krigsministeriet. I 1874 var han Souschef ved Lejrdivisionen og udnævntes i 1876 til Oberst i Generalstaben og Chef for dennes topografiske Afdeling. I 1879 var han Stabschef ved Lejrdivisionen og forsattes i 1882 til Fodfolket som Chef for 13. Bataillon, medens han i 1884 blev Chef for 2. Regiment og Kommandant paa Kronborg. Udnævnt til Generalmajor i 1886 blev han Chef for 2. jyske Brigade og i 1891 Chef for 1. sjællandske Brigade. — L., som i 1891 udnævntes til Kommandør af Danebrog af 1. Grad, blev 25. Sept. 1858 ægteviet til Christiane Antonie Marie Reinholdine Bruun Muus, Datter af Grosserer, Konsul Bendz M.

Tychsen, Fortifikations-Etaterne og Ingenieurkorpset 1684—1893.

P. N. Nieuwenhuis.

Lorenzen, Lorenz, 1795—1866, Præst og Stænderdeputeret, en Søn af Møllebygger, Stadsbygmester i Husum Lorentz Lorentzen

(f. 6. Jan. 1753 † 3. Nov. 1835) og Maria Dorothea f. Petersen (f. 1760 † 25. Jan. 1843), var født 30. Okt. 1795 i Husum, kom 1815 til Universitetet i Kiel og tog 1819 theologisk Embedsexamen paa Gottorp. Aaret efter udnævntes han til Præst i Svabsted, 1829 til Præst i Adelby og var 1839—40 konstit. Provst i Flensborg Provsti. I den slesvigske Stænderforsamling sad han fra 1834—46 som kongevalgt gejstligt Medlem og var paa samme Tid en af Hertugen af Augustenborgs haandgangne Mænd, Fanatiker i sit Had til alt dansk i den Grad, at han i Stænderne nægtede at have forstaaet dansk Tale, uagtet han var Præst i en dansktalende Menighed. Under Oprøret var han Medlem af den slesvig-holstenske Stænderforsamling, forlod før Istedslaget sit Embede, fra hvilket han 1850 fik sin Afsked, og blev, efter at være udelukket fra Amnestien, 1852 Superintendent i Lüneburg, hvor han døde Natten mellem 22. og 23. Juni 1866. Han havde 23. Jan. 1821 ægtet Elisabeth Franziska Cathrine Christine Grothusen (f. 8. Juli 1799 † 21. Sept. 1875), Søster til Konferensraad Gerhard G. (VI, 208).

Wegener, Hertugen af Augustenborg S. 25 ff. *H. R. Hiort-Lorenzen.*

Lorenzen, Nis, 1794—1860, slesvigsk Politiker, var en Søn af Gaardmand Lorents Madsen paa Gaarden Lilholt i Halk Sogn, Haderslev Amt, († 1. Dec. 1809) og hans 2. Hustru, Karen Nisdatter fra Stenderup (f. 1. April 1770 † 12. Okt. 1839), og fødtes 30. Marts 1794 paa sin Fædrenegaard, efter hvilken han i Daaben fik Navnet Nis Lilholt. Ved Faderens Død vare dennes Børn af 1. Ægteskab forsørgede, og Gaarden tilfaldt da Sønnen N., for hvem Moderen bestyrede den, til han 1815 selv overtog den under meget vanskelige Forhold. Det lykkedes ham ved Flid og Energi at holde sig ved Gaarden, i en særlig kritisk Tid støttet af Agent H. Bruun i Assens, medens mange der paa Egnen maatte gaa fra deres Gaarde. I en ung Alder blev han Sognefoged og Kirkeværge, men han maa tidlig have vist den Utilfredshed med den tyskdannede Embedsstand, som senere blev saa almindelig hos den danske Bondestand i Sønderjylland, thi allerede 1834, da han valgtes til Stænderdeputeret for 1. slesvigske Landvalgdistrikt fremfor en af Embedsmændene anbefalet Kandidat, var han afskediget som Sognefoged og Kirkeværge, og denne Omstændighed var særlig medvirkende ved hans Valg. Bønderne fandt, at han netop derfor var deres rette Talsmand.

Strax i den første Stændersamling sluttede han sig nøje til P. H. Lorenzen, som havde haft en væsentlig Andel i, at han

blev valgt, og Frugten af deres Samarbejde viste sig nogle faa Uger efter Stændernes Sammentræden i 2 Forslag, som de 7. Juni 1836 stillede samtidig, N. L. — som ved den Tid antog Efternavnet Lorenzen — om Afskaffelse af Tysk og Latin i Regerings- og Retssager overalt, hvor der gaves dansk Skoleundervisning, P. H. Lorenzen om Justitsens Adskillelse fra Administrationen. N. L.s Forslag havde længe været forberedt, thi allerede 3 Dage efter indkom der samstemmende Petitioner fra Aabenraa Amt, og flere kom efterhaanden. Faa Dage efter var Sagen til en kort Behandling i Stænderne og gik i Udvalg, men den blev ikke fremmet i den Samling, i hvilken N. L. ligeledes foreslog Tiendeafløsning i Haderslev Amt. 1838 fremsatte han paa ny sit Sprogforslag, og det lykkedes ham virkelig ogsaa at faa det vedtaget 6. Avg. med et knebent Flertal. 2 Aar efter udkom Reskriptet af 2. Maj 1840 om Indførelse af dansk Regerings- og Retssprog i de Dele af Slesvig, hvor Dansk brugtes i Kirken og Skolen, og denne indgribende Foranstaltning, som vakte saa stor Misfornøjelse hos den tyske Embedsstand, skyldes saaledes væsentlig N. L.s Initiativ og vil bestandig staa som et Minde om hans energiske og modige Kamp for Modersmaalets Ret.

I den følgende Samling, 1840, talte N. L., som indtil da i Stænderne havde benyttet sig af det tyske Sprog, hvori han havde faaet Undervisning i sin Ungdom, første Gang Dansk i Stænderforsamlingen uden at vække Modsigelse hos Præsident Falck. Der forelaa Forslag om Afskaffelse af Stændertidendens danske Udgave, og Præsidenten ytrede ved denne Lejlighed til Pastor Lorenzen og Prinsen af Noer, der haanede N. L. for hans danske Tale, at det maatte overlades til hvert enkelt Medlems Skjøn, hvad enten han vilde tale Dansk eller Tysk, hvilken Udtalelse heller ikke fandt Modsigelse, ja N. L. blev endog valgt ind i Udvalget med de fleste Stemmer. I Mødet 4. Nov. vedtoges dernæst N. L.s fornyede Forslag om Kirketiendens Afløsning i Haderslev Amt. En Maaned efter fremkom der Forslag om Sprogreskriptets Ophævelse, og N. L. fandt da Lejlighed til at aflægge et kraftigt Vidnesbyrd om, at «Modersmaalet er det Sprog, som tales daglig af langt over Halvdelen af Hertugdømmets Beboere», og til at spørge, om «Folket er til for Embedsmændene, eller om disse ere til for Folket». I Samlingen 1842, da Spørgsmaalet om Srogenes Ligeberettigelse rejstes med fuld Kraft, deltog N. L. med Iver i Striden, men 1844 blev han hjemme af Misfornøjelse med Kongens halve Afgjørelse i

Sprogsagen. 1846 deltog han atter i den korte Stændersamling og var det eneste Medlem, som talte Dansk, men han førte Ordet paa det danske Mindretals Vegne og drev en kraftig Opposition imod alle Flertallets statsopløsende Forslag. Ved Oprørets Udbrud (1848) udstedte han sammen med Laurids Skau og Hans Krüger et begejstret og alvorligt Opraab til den slesvigske Bondestand om at søge Frihed og Frelse fra Danmark, og han rejste kort efter til Kjøbenhavn for at forsikre Kongen om Nordslesvigernes Troskab, men dermed ophørte hans politiske Virksomhed. Ved de næste Stændervalg maatte han staa tilbage for Laurids Skau. Da Haderslev Amt 1858 fik et Amdsraad, blev han Medlem af dette, men døde et Par Aar efter, 14. Marts 1860, barnløs. Han havde 12. Okt. 1839 ægtet Martha Kirstine Møller (f. 18. Febr. 1820), Datter af Frisør Peter M. i Haderslev.

Illustr. Tid. I, 399. Danske Folkeskrifter XXXV, 1. Rugaard, Fremrag. danske Bønder S. 311. Højskolebladet 1894, S. 385. *H. R. Hiort-Lorenzen.*

Lorenzen, Peter Hiort, 1791—1845, slesvigske Politiker, var Søn af Amdsforvalter Thomas L. i Haderslev (f. 2. Maj 1754 † 16. April 1834) og Martha f. Hiort (f. 13. Febr. 1770 † 22. Nov. 1842); baade hans fædrene og mødrene Stamtræ er saa langt tilbage, det kan følges, rent dansk: nordslesvigske eller kongerigske. P. H. I. fødtes i Haderslev 24. Jan. 1791, konfirmeredes i sin Fødeby 1806 og var derefter i nogle Aar i Handelslære i Flensborg. Da hans Morfader døde 1811, overtog han snart dennes Sukkerraffinaderi i Haderslev og drev det i en Aarrække; under de vanskelige Forhold i Aarene efter Krigen maatte han opgive det, men det lykkedes ham i Steden at grundlægge en Kjøbmandsforretning, som efterhaanden fik et betydeligt Omfang. Han giftede sig 1. (9. Juni 1815) med Anna Sophie Cathrine Sommer (f. 17. Sept. 1796 † 2. Juli 1825), Datter af Raadmand Mart. S. i Flensborg; 2. (16. Dec. 1826) med Helene Dorothea Schroeter (f. 5. Maj 1808 † 13. Sept. 1853), Datter af Gjæstgiver, Kirkeforstander Joh. Fr. S. i Haderslev.

Tidlig blev han Medlem af «de deputerede Borgeres Kollegium» (d. e. Byraadet), stod ved den politiske Tids Frembrud som det haderslevske Borgerskabs afgjorte Fører og valgtes 1834 i Haderslev til Medlem af Slesvigs Stænder. Han værede udpræget liberale Meninger, der end mere styrkedes, da han paa en Handelsrejse i England 1837 fik at se, hvad politisk Frihed virkelig betød, og sluttede sig i Stænderne til den Lornsenske Retning, hvis ypperste

Mand han hurtig blev. Hans Krav var en folkelig Grundlov («som den norske») for Slesvig-Holsten, dette i Union med Kongeriget (han tænkte ikke paa nogen Adskillelse derfra), men uden Slesvigs Optagelse i det tyske Forbund. Derfor virkede han i Samlingerne 1836 og 1838 under stærk Modstand fra de augustenburgske Brødre, de godsejerlige og bureaukratiske Medlemmer, der paa ingen Maade yndede nogen demokratisk eller blot borgerlig-liberal Grundlov. Skjønt han fulgtes af de fleste Bonde- og adskillige Borgerombud, kom han ved alle de vigtigere Afstemninger i Mindretal.

Imidlertid var der ogsaa i Kongeriget voxet et liberalt Parti op af stærkt folkelig Farve, til hvilket L. satte stor Lid, saa at han begyndte at haabe, at Vejen til Frihed vilde være lettere for Danmark end for det aristokratiske Holsten. L. var oprindelig ildestemt mod de første danske Ordførere i Nordslesvig, fordi de syntes at foretrække Enevælden for Friheden. Men i selve Sprogspørgsmaalet havde han, der i sit Hjem havde Dansk til Familiesprog, og som med Frihed bevægede sig baade i Dansk og Tysk, altid holdt paa, at der skulde vises Nordslesvig Retfærdighed, og 1838 stemt for Nis Lorenzens Sprogforslag. Da der efter Christian VIII's Sprogreskript 1840 paa tysk Side rejste sig en uventet fanatisk Uvilje herover, faldt mange af dem, der havde stemt for dansk Øvrighedssprog i Nordslesvig, fra; kun nogle af de nordslesvigske Bønder og P. H. L. holdt Stand. Han besluttede helt at bryde med Slesvig-Holstenerne og at stræbe efter konstitutionel Frihed for Slesvig i Forbindelse med Kongeriget og fratraadte sit Hverv som Stændermand (Avg. 1840). Han deltog altsaa ikke i Samlingen 1840, hvor en Del af de nordslesvigske Bønder for første Gang stod, ikke som danskvenlige Slesvig-Holstenerne, men som danske Slesvigere; men gennem sine Breve til Nis Lorenzen ledede han deres vigtigste Skridt. Ved de nye Valg i Jan. 1841 valgtes han i Sønderborg og stod i Samlingen 1842 som Fører for det danske Mindretal, der kun talte 5 paalidelige Mænd. I dette Aar fremsattes fra modsat Side tydelig, om end ikke i officiel Form, Kravet om augustenburgsk Arvefølge og om Slesvigs Optagelse i Forbundet. L. bekæmpede paa Tysk alle slesvig-holstenske Krav, indtil Stænderne vedtoge Güllich's Forslag om Fjernelse af Mærket «Dansk Ejendom» fra Hertugdømmets Handelsskibe.

Da var det, at L. — efter Samraad med sine Venner — talte Dansk i Stændersalen (11. Nov. 1842). I første Øjeblik var her Fler-tallet fuldstændig overrasket og raadvildt. Det var tidligere et Par

Gange hændt, at et Medlem havde talt Dansk, og Retten hertil var da indrømmet fra slesvig-holstensk Side. Men nu, da ikke en ulærd Bonde, men en dannet Mand, der havde vist, at han fuldt ud magtede det tyske Sprog, aabenlyst vedkjendte sig det ringe-agtede Modersmaal, gik Strømmen over alle Bredder. Præsidenten, Falck, der først havde hævdet L.s Ret til at tale Dansk, blev i Løbet af nogle Dage af de hidsigste Tyskere drevet til at forbyde L. Brugen af det danske Sprog i Stænderne og, da denne paa Dansk paakaldte Kommissarius' Værn, til at vise ham ud af Salen, hvilket sidste han dog ændrede til et Forbud mod atter at betræde Salen (16. Nov.). Dette ændredes atter til, at der indrømmedes L. Ret til at møde i Salen, mod at han lovede foreløbig ikke at tage Ordet, før Kongens Afgjørelse indtraf. Ved Reskript af 2. Dec. 1842 og derefter følgende Brev til Kommissarius fastsatte Kongen, at «de dansktalende deputeredes naturlige Rettigheder» skulde agtes, og at det ikke kunde forbydes L. at tale Dansk.

Efterretningen om Forsamlingens Færd mod det danske Sprog vakte et overordentligt Røre i Nordslesvig og Kongeriget. Den foreløbige Sejer, L. havde vundet ved Reskriptet af 2. Dec., søgte han at fæstne og uddybe ved en Rejse til Kjøbenhavn (Dec. 1842—Jan. 1843), hvor han lagde Kongen og mange fremtrædende Politikere alvorlig paa Sinde at støtte de danske Slesvigere mod det tyske slesvig-holstenske Parti. Folkebevægelsen fik sine vigtigste Udtryk i Mødet 1843 paa Skamlingsbanke, hvor Drewsen overrakte L. Drikkehornet med Indskriften: «Han vedblev at tale Dansk», Oprettelsen af «den slesvigske Forening» o. m. Kongens endelige Afgjørelse af Spørgsmaalet om det danske Sprog i Stænderne ved «Patentet», dateret 29. Marts 1844, i Virkeligheden udstedt 9. Maj, blev imidlertid en Skuffelse for L. Det fastsatte, at kun de Stændermænd, som erklærede ikke at kunne tilstrækkelig godt Tysk, havde Lov til at tale Dansk. Herved vare L. og mindst 3 til af de 5 danske Stændermænd tvungne til at tale Tysk. L. var ude af sig selv af Vrede herover og satte igjennem, at de alle 5 erklærede ikke at ville møde i Stænderne, saa længe Patentet stod ved Magt. En Række harmfulde Udtalelser fra dansk Side fremkaldte atter en skarp Holdning af Regeringen over for det nordslesvigske Røre, og «den slesvigske Forening» blev sat under Tiltale. Mod L. havde Haderslevs Tyskere allerede et Par Aar ført økonomisk Krig; nu kom hertil Krænkelser af anden Art, som gjorde hans Stilling højst pinagtig, og han maatte i Førstningen af Aaret 1845 ophæve sin

Handel. Imidlertid var der indtraadt et forsonligere Forhold mellem Christian VIII og Nordslesvigerne; Sagen mod «den slesvigske Forening» blev standset og dens Møder tilladte. L. begyndte atter at tage fat paa sin politiske Virksomhed, da den overanstrengte Mand efter nogle Dages Sygeleje døde 17. Marts 1845.

L. Skau, P. H. L. (1865). J. Ottosen, P. H. L.s historiske Gærning (1896).

Johan Ottosen.

Hiort-Lorenzen, Hans Rudolf, f. 1832, Bladredaktør og Genealog. R. H.-L., født 16. Avg. 1832 i Haderslev, Søn af ovenstaaende Peter Hiort L., blev 1851 Student fra Sorø og tog 1856 slesvigske juridisk Examen. Efter at have været Sekretær i 2 Aar hos Amtmanden i Haderslev og 1857 at have gjort Tjeneste som Protokolfører ved Stænderforsamlingen i Flensborg blev han 1859 Borgmester i Ekernførde og 1860 Herredsfoged i Satrup, men fordreves her fra strax efter Danevirkes Rømning i Febr. 1864 og var derefter indtil Maj 1865 Bestyrer af det store Lasaret paa Frederiksberg Slot. I Juli 1865 bosatte han sig i sin Fødeby og tog i de følgende Aar Del i de politiske Bestræbelser, som fandt Sted i Nordslesvig. I Jan. 1868 overtog han Redaktionen af «Danevirke», hvis Udgivelse havde hvilet lige fra Febr. 1864 indtil Nov. 1867, og købte i Sommeren 1874 tillige Bladet «Freia» i Aabenraa, der senere udkom som en Aflægger af «Danevirke». Foruden et Par mindre Straffe for Presseforseelser maatte han 1875 udstaa 8 Maaneders Fæstningsarrest i Magdeburg, fordi han i en Artikel havde opfordret de tyske Præster til at bede Gud bøje Kejsereens Hjærte til at opfylde Løftet i Pragfredens § 5; at ytre Tvivl om dette Løstes Opfyldelse opfattedes nemlig da som Majestætsfornærmelse. Da han ved sin Flytning til Haderslev havde forsømt den formelige Optering for Slesvig, hvad den Gang regnedes for unødvendigt for de fødte Slesvigerne, blev han i Okt. 1877 af de preussiske Myndigheder erklæret for dansk Undersaat, og han forlod i Nov. Haderslev uden at oppebie den besluttede Udvisning. Efter sin Tilbagekomst til Kjøbenhavn blev H.-L. i Jan. 1878 Redaktør af «Nationaltidende» (samt indtil 1891 af det dermed forbundne Blad «Dagstelegrafen») og forblev i denne Stilling indtil Juni 1893. Under hans Ledelse var Bladet stadig ministerielt, naar undtages enkelte glimtvisse Tilløb til en selvstændigere Holdning, men øvede langt fra en Indflydelse, der svarede til dets Udbredelse. Han søgte desuden at faa Plads i Folketinget og stillede sig i Jan. 1879 i Assenskredsen; han opnaaede ogsaa Valg, men dette blev omstødt, og ved Omvalget faldt

han igjennem. Aaret efter sin Afgang som Redaktør fik han Etatsraads Titel, og 1894 blev han Stiftsskriver og Forvalter for Roskilde Domkirke.

H.-L. har desuden ivrig syslet med genealogiske Arbejder over de evropæiske Fyrstehuse; allerede 1871 udkom i Leipzig en «Généalogie des maisons princières regnantes en Europe depuis 1815» og 1882—86 «Annuaire généalogique des maisons» osv. (5 Aargange) samt endelig 1895 i Paris en «Livre d'or des souverains» i meget udvidet Skikkelse. End videre har han sammen med A. Thiset siden 1884 udgivet «Danmarks Adels Aarbog» (12 Aargange) og 1891 sammen med S. Elvius «Danske patriciske Slægter». I «Sønderjyske Aarbøger» har han meddelt et Par historiske Bidrag. Endelig har han 1895 sammen med F. P. G. Salicath begyndt Udgivelsen af et omfattende «Repertorium over Legater og milde Stiftelser i Danmark». — H.-L. ægtede 1859 Oline Johanne Dorothea Bruun Muus (f. 1836 † 1864) og 1868 hendes yngre Søster Betzy Magdalene Frederikke Bruun M. (f. 1843), Døtre af Grosserer Elias Bendz M. (f. 1805 † 1893) og Marie Christiane f. Bruun (f. 1806 † 1864).

Emil Elberling.

Lorichs, Andreas, o. 1530—1584, Diplomat, var født i Flensborg, hvor Faderen, Thomas L., var en anset og formuende Mand. Familien siges at være af gammel tysk Adel, og A. L. og hans Brødre fik 1564 Bekræftelse paa deres Adelskab af Kejser Ferdinand I. L. tjente først i Kejser Carl V's Hær, siden i den franske Hær, hvor han deltog i Felttogene i Italien og Nederlandene 1555—59. 1561 traadte han i dansk Tjeneste og brugtes i de følgende Aar i forskjellige diplomatiske og militære Missioner; saaledes var han 1563 tilstede ved Fredsmødet i Rostock og sendtes der fra til Dresden og Brunsvig. 1564 var han paa ny i Rostock og senere paa Aaret i Pommern. I Slutningen af 1565 sendtes han til Frankrig for at hverve 2000 Hageskytter i Gascogne, men opnaede intet. L. havde i 1564 faaet et Kannikedømme i Roskilde, og næste Aar fik han Skjøde paa Kongens Rustkammergaard paa Amagertorv i Kjøbenhavn, ligesom han ogsaa en Tid synes at have haft Hjelmsogaard paa Sjælland i Forlening. Af et Brev fra ham til Kongen fra Okt. 1566 ses det, at han da var falden i Unaade, og kort efter gik han til Sverige. Her blev han først en Tid holdt under Bevogtning, men vandt siden stor Yndest hos Kong Johan III og udnævntes 1569 til Hofjunker og Sekretær for den latinske Brev-

vexling og 1570 til Sveriges diplomatiske Agent i Polen. Denne Stilling beholdt han lige til 1581, da han paa ny fristede den Skæbne at falde i Unaade. Han beskyldtes for at have villet forraade Narva til den polske Konge og maatte flygte til Polen. I de følgende Aar førte han en æventyrlig Tilværelse paa Rejser omkring til forskjellige evropæiske Hoffer, hvor han intrigerede for at faa Erik XIV's Søn Gustav sat paa den svenske Trone. Da han 1584 opholdt sig i Danzig, blev han fanget af en svensk Udsending og ført til Stockholm, hvor han henrettedes i Okt. 1584.

Revue historique IX, 300 ff. Skara högre allmänna läroverks program 1893.

L. Laursen.

Lorichs, Melchior, o. 1527—1590(?), Maler og Kobberstikker, blev født i Flensborg og var Broder til den foregaaende. Han lærte at gravere hos en Guldsmed i Lybek, lagde sig efter Maler- og Kobberstikkerkunsten og blev understøttet af Christian III af Danmark, saaledes at han kunde foretage en større Kunstrejse til Tyskland, Frankrig og Italien, og kom endelig med en tysk Ambassade til Grækenland og Tyrkiet. Her fik han Lejlighed til at male nogle Portrætter, der vakte Opmærksomhed, saaledes af Sultan Soliman og den persiske Statsafsending Ismael, og disse Portrætter stak han, under et Ophold i Wien paa Hjemvejen, i Kobber og udgav dem med en Beskrivelse af Tyrkiet, som han tilegnede Frederik II (1. Jan. 1563). Han anbefalede sig tillige til Kongen til at faa en «Jahrgeld»; men dette synes ikke at være lykkedes for ham. Derefter har han formodentlig opholdt sig dels i Flensborg, dels i forskellige tyske Byer, og der har han udført en Del Kobberstik og Træsnit efter Malerier og Tegninger, han havde udført paa sine Rejser, medens han dog i 1575 klager over sin Fattigdom, der ikke sætter ham i Stand til at faa sine Plader trykte. Mulig har han atter fra 1577—80 været i Tyrkiet med en Sende-færd fra Kejser Rudolf II til Sultanen i Konstantinopel. Først 1580 fik han Bestalling af den danske Konge som Kontrafejer og malede bl. a. Kongens Portræt, som han selv stak i Kobber 1582, men s. A. afgik han ogsaa fra sin Hofstilling. Blandt de Arbejder, som kom til Danmark, nævnes der 12 malede Portrætter af «tyr-kiske Kejsere», der tilhørte de kongl. Samlinger og brændte (1859) paa Frederiksborg paa 2 nær, som vare indlemmede i den kongl. Malerisamling. Hans Stik og Træsnit bleve efter hans Død samlede til et Hele med en fælles Titel (Hamb. 1626). Værket er i

lille Folio med en Titelvignet, der bærer L.s Mærke og Aarstallet 1582. Sit eget Portræt udførte han i Træsnit 1575. Desuden nævnes 2 Kort og et Prospekt fra Hamborg og dets Omegn. Det sidste daterede Arbejde af L. er fra 1585; men hans Dødsaar er lige saa usikkert som hans Fødselsaar, dog synes 1590 det sandsynligste; imidlertid variere Angivelserne fra 1586—94. Det er et bevæget Liv, denne Mand har ført, men trods sin Vandrelyst naaede han dog betydelig Dygtighed som Xylograf og Kobberstikker ikke mindre end som Maler, selv om han ikke naar Hovedmestrene i den tyske Skole, hvortil han efter sin Uddannelse hørte hen.

Weilbach, *Nyt Kunstnerlex.* Minerva I, 27 ff. *Allg. Deutsche Biographie* XIX. Hamburg. *Künstler-Lex.* *Ph. Weilbach.*

Lornsen, Uwe Jens, 1793—1838, politisk Brochureforfatter, var født 18. Nov. 1793 i Keitum paa Sild. Faderen var Skibskapitajn, Raadmand Jørgen Jens Lorenzen eller Lorensen, Moderen Christine f. Peters († 7. Juli 1815). Som 15 Aars Dreng var han 1809 med til at afslaa nogle engelske Krigsskibes Landgangsforsøg paa Sild og havde derefter i 9 Maaneder fast Beskæftigelse som Vagtmand paa en amerikansk Bark ved Munkmarsk. Han skulde have været Sømand, men da der ingen Udsigt var til Fred, sendte Faderen ham 1811 til Tønder Seminarium, hvorfra han 1813 kom til Slesvig Latinskole. 1816 blev han Student, gik først til Kiels Universitet for at studere Jura, der fra 1818 til Jena, hvor han var et ivrigt Medlem af det jenensiske Burschenschaft og snart blev en lærvillig Elev af Republikaneren Docent Karl Follen, som stiftede de «sortes» Forbund, paa hvis Diskussionsmøder de mest yderlig-gaaende, radikale Anskuelser om Revolution og politisk Snigmord kom til Orde. Men da Kotzebue 1819 var bleven myrdet af den tidligere Forstander for det jenensiske Burschenschaft Karl Sand, maatte L. tillige med en Mængde andre fremmede Studenter forlade Jena. Efter et Aars Ophold i Hjemmet tog han 1820 juridisk Examen ved Kiels Universitet, fik kort efter Advokatbestalling, praktiserede en Tid i Altona og Oldeslo og indtraadte i Efteraaret 1821 som Volontær i det slesvig-holsten-lauenborgske Kancelli. L. som fra den Tid skrev sig «Lornsen», medens han vedblev at skrive Faderens Navn «Lorensen», udnævntes 1823 til Kancellist i 2. og 3. Departements Sekretariatskontor, 1826 til Chef for 1. og 4. Sekretariatskontor, 1830 til Kancelliraad. Hans oprindelig kraftige Konstitution var da saa undergravet af Udskejelser ved Universiteterne,

at han, da gjentagne Kure ved tyske Badesteder ikke hjalp, i sin Fortvivelse over sin sygelige Tilstand besluttede sig til at forlade Kancelliet og at søge Embede, og da Landfogedembedet paa Sild netop blev ledigt, søgte og fik han det. 9. Okt. 1830 udnævntes han til Landfoged paa Sild.

I Kancelliet havde han nydt Anseelse som en dygtig Kontormand, og blandt sine Kammerater gik han for et lyst Hoved og en ualmindelig energisk Personlighed. Tidens Frihedsbestræbelser havde ogsaa grebet ham, og Julirevolutionen drev ham frem til Handling. Faa Dage efter sin Udnævnelse til Landfoged rejste han til Kiel, hvor han strax vakte en ivrig Bevægelse hos der-værende liberale for at fremkalde Petitioner om Virkeliggjørelse af den frie Forfatning, som var lovet alle tyske Forbundslande, men som Frederik VI endnu ikke havde været at formaa til at give Holsten. Efter Aftale med sine Venner foretog han først en Agitationsrejse gennem Slesvig for at vække Interesse for sine Planer, men naaede ikke længer end til Flensborg, hvor han stødte paa saa stærk Modstand hos Kjøbmandsstanden, at han modløs vendte tilbage til Kiel. 1. Nov. holdtes her et med hans Meningsfæller aftalt Møde, hvortil der indfandt sig 30—40 Holstenere, ingen Slesvigere, og paa hvilket han oplæste nogle Optegnelser om, hvilke Indrømmelser han mente, man skulde søge at aftvinge Regeringen ved Hjælp af talrige Petitioner fra hele Landet. L.s Forslag gik ud paa Sammenkaldelse af en provisorisk Forsamling til at behandle et Forfatningsudkast for Hertugdømmerne Slesvig og Holsten med Tokammersystem og Skattebevillingsret, Landskollegiernes Forlæg-gelse fra Kjøbenhavn til Hertugdømmerne, Administrationens Adskillelse fra Retsplejen, Oprettelse af en fælles Højesteret for begge Hertugdømmerne, Indsættelse af 2 Regeringskollegier, et for Holsten i Kiel, et for Slesvig i Slesvig, med et Statsraad i Kiel. Disse Forslag bleve ivrig drøftede paa Mødet, som endte med, at man enedes om at lade Forslagene trykke og omdele i hele Holsten og Slesvig. Politimesteren i Kiel, der synes at have været imponeret af L.s officielle Stilling, lod sig overtale til at tillade Trykningen, men det lykkedes dog kun at faa nogle faa Hundrede Exemplarer udsprede, inden Piecen, der var trykt i henved 10000 Exemplarer under Titelen: «Ueber das Verfassungswerk in Schleswig-Holstein», blev beslaglagt. L. var for øvrigt dristig nok til at sende sin Piece (12 Sider) til Kancellipræsidenten Grev Otto Moltke med et i en overmodig og udfordrende Tone holdt Brev.

I de københavnske Regeringskredse, hvor man i Forvejen var meget ængstelig for Uroligheder i Holsten, hvilken Frygt for øvrigt synes at have været aldeles ugrundet, vakte L.s Handling stor Forbitrelse, og alligevel mente nogle af Kongens Raadgivere, at man skulde lade det blive ved den kongelige Proklamation af 15. Nov. og kun sætte L. under Tiltale. Kancellideputeret Høpp, som ved et Tilfælde var kommen til Kiel samme Dag som L., med det hemmelige Hverv at udforske Stemningen i Holsten, var nærmest den, som bestemte Kongen til at optræde med Strængheid imod L., og der blev da samme Dag, som Proklamationen udkom, givet Ordre til L.s Arrestation, dog først efter at man gennem Kansler Spiess i Slesvig havde faaet Vished for, at han vilde blive dømt. Efter Mødet i Kiel var L. atter i Flensborg for at opægge Handelsstanden imod Regeringen, men atter uden Held, senere flere Steder i Nordslesvig, bl. a. i Bevtøft Kro, hvor han fik en ublid Modtagelse hos Hans Krügers Stiffader, Georg Brandt. 13. Nov. kom han til Sild, og d. 23. blev han arresteret af Herredsfogeden, efter at han, i Tide advaret af Professor Hegewisch i Kiel, havde brændt sin private Korrespondance. Han blev hensat paa Hovedvagten i Rensborg og 31. Maj 1831 af Overkriminalretten paa Gottorp for at have sveget de ham som Embedsmand paahvilende Pligter og for ved sit Forhold at have udsat den offentlige Rolighed for Fare dømt til at have sit Embede forbrudt og til et Aars Fæstningsarrest af første Grad. 3 Dage efter blev han bragt til Fæstningen Frederiksort, men det sidste halve Aar sad han atter paa Rensborg Fæstning.

I sin Fangetid syslede han bestandig med politisk Arbejde, men henfaldt mere og mere i sygelig Melankoli, og da han var kommen tilbage til Sild, brød hans uhelbredelige Sygdom atter saa stærkt frem, at han i Okt. 1833 i sin Fortvivelse over ikke at kunne finde Helbredelse rejste til Brasilien, hvor han først boede ved Rio de Janeiros Havn, senere længere inde i Landet. I sin Udlændighed arbejdede han stadig paa et større politisk Skrift om den Forfatning, han havde tænkt sig ønskelig for Slesvig og Holsten, men da han i Sommeren 1836 modtog Underretning om, at hans eneste Søster var bleven sindssyg, drev Længselen ham hjemad. I April 1837 forlod han Brasilien, opholdt sig først et Par Maaneder i Vaulnavay og kom i Sept. til Genf, meget syg, lidende af Feber og Blodspytning og i den mørkeste Sindsstemning. Her erfarede han Søsterens Død, og dette knækkede fuldstændig hans Livsmod.

Endnu nogle Maaneder henslæbte han Livet i den elendigste Sjæls- og Legemstilstand, og 13. Febr. 1838 fandtes hans Lig ved Genfersøens Bred; Palsaaren var overskaaren, og i Brystet sad en Pistolkugle. Alt talte for, at han havde taget sig af Dage. Nogle Maaneder forinden havde han sendt Beseler sit Manuskript, som denne 1841 udgav i Jena under Titelen: «Die Unionsverfassung Dänemarks u. Schleswig-Holsteins, eine geschichtliche, staatsrechtliche u. politische Erörterung», en Række usammenhængende Afhandlinger uden al videnskabelig Betydning, og som viste, at han ikke var Herre over hverken det historiske eller det statsretlige Stof, hvorfor Bogen ogsaa blev uden Indflydelse paa den senere politiske Udvikling.

L.s Betydning i Danmarks Historie ligger ikke i, at han undfangede nye Tanker eller opfandt et nyt politisk System, thi de fleste af de Punkter, han opstillede i sit Program, havde alt længe været drøftede saa vel af Regeringen som i politiske Kredse i Holsten, efter at denne Landsdel var bleven definitivt indlemmet i det danske Monarki. Dette gjælder navnlig Forfatningsspørgsmaalet, Administrationens Adskillelse fra Retsplejen og Oprettelsen af en for Holsten og Slesvig fælles Højesteret. For Folkelighed og Nationalitet havde han ingen virkelig Forstaaelse. At Slesvig havde en væsentlig dansk Befolkning, synes end ikke at være gaaet op for ham, da han fremsatte sit Forfatningsprojekt. Det nye og dristige i dette laa i, at han gav en bestemt Formel for Holstenernes Ønske om at rive Slesvig ud af dets svage Forbindelse med Danmark. Vel havde dette Ønske længe gjæret, men det var aldrig blevet udkastet i en saa bestemt Form. Derfor bliver L. med rette betragtet som den nyere Slesvig-Holsteinismes Ophavsmand. Hans Optræden 1830 vakte vel ingen almindelig Tilslutning strax, men da Frederik VI var uklog nok til at sætte ham under Tiltale, blev L. ved den ham overgaaede haarde Dom Martyr og opnaaede, efterhaanden som hans Plan om de 2 Hertugdømmers Forening vandt Tilhængere, det Navn i Historien, han næppe havde faaet, om Regeringen havde ladet hans Optræden uænsset. I en nyere Tid er der rejst Monumenter for ham flere Steder i Holsten og Slesvig, bl. a. paa Sild.

U. L. N., Notizen zu einer Lebensbeschreib. U. J. L.s (Hamb. 1838). K. Jansen, U. J. L. (Kiel 1872). Th. Graae, U. J. L. (1891). Zeitschr. f. Schlesw.-Holst.-Lauenb. Gesch. IX. Zeitschr. d. Gesellsch. f. d. Gesch. Schlesw., Holst. u. Lauenb. III og IV. Tilskueren VI. Allg. Deutsche Biographie XIX.

H. R. Hiort-Lorenzen.

Lotterup, Dorthé Hansdatter, † 1711, s. Hansdatter (VI, 575).

Lotze, Ernst Gustav, 1825—93, Apotheker, er født 14. Dec. 1825 i Kjøbenhavn, hvor hans fra Altona tilflyttede Fader, Ernst Gerhard L., havde en Drogue- og Materialforretning; Moderen var Charlotte Christine f. Kleinstüber fra Gotha. Efter at have gennemgaaet Borgerdydskolen ^{paa Christianshavn} i Kjøbenhavn blev han Discipel paa Waisenhusapotheket hos Apotheker Joh. D. H. Groth og tog 1847 farmaceutisk Examen. Han virkede nu som Assistent ved Universitetets kemiske Laboratorium under Professor Zeise og som Manuduktør for farmaceutiske studerende, foretog derpaa en længere Udenlandsrejse og købte ved sin Hjemkomst fra denne (1852) det gamle Løveapothek i Odense, som han overtog fra Maj 1853. Her fik han et Arbejdsfelt, hvor hans store Dygtighed og bestemte Energi ret kunde udfolde sig. Efter til en Begyndelse at have leveret en Del Droguer og farmaceutiske og kemiske Præparater til de omliggende Apotheker satte han sig som Maal at gjøre Landets Forsyning med Medicinalvarer saa uafhængig af Udlandet som muligt. Han indrettede en kemisk Fabrik og Damppulveriseringsanstalt, forestod paa en dertil indkjøbt Jordlod en her i Landet enestaaende Dyrkning af medicinske Planter og anlagde en botanisk Have med udstrakte Palme- og Væxthuse, hvori saa godt som alle exotiske medicinske Planter, Krydderplanter og tekniske Nytteplanter fandtes. Det er oplysende for hans Virksomheds store Udvikling, at han 1872, da han deltog i den 1. nordiske Udstilling i Kjøbenhavn (1. Klasses Medaille), kun havde 7 Hestes Dampkraft, men 1888 ved den 2. nordiske Udstilling i Kjøbenhavn, i hvilken han deltog som Udstiller og tillige var Dommer, raadede over 25 Hestes Dampkraft. Han indtog en absolut fremragende Stilling blandt vore Apothekere og var fra 1872 til sin Død Formand i Danmarks Apothekerforening.

Det var imidlertid ikke alene hans Apotheks Udvikling i teknisk Henseende, der laa ham paa Sinde, han interesserede sig ogsaa for dets ydre Form. Strax efter at have kjøbt det rev han den gamle Bygning ned og opførte en ny, anselig Bygning i hollandsk Renæssancestil. Og efterhaanden som han tilkjøbte Naboejendommene, søgte han at skabe et i arkitektonisk Henseende samlet Hele af Bygningerne. Han omtalte gjerne, at de af ham ejede Ejendomme tidligere havde været ejede af den store Odense-Kjøbmand Oluf Bager (I, 413), og paa sin Vis traadte han i dennes Fodspor; han kom ligesom Oluf Bager til at øve ikke ringe Ind-

flydelse paa sin Tids Odense. Efter 1862 at have taget livlig Del i Sammenslutningen af en bestaaende Industriforening og en bestaaende Haandværkerforening til én Forening valgtes han 1864 til Medlem af Byraadet, og her blev han snart en af de toneangivende, navnlig i alle tekniske Sager, som han kastede sig over med hele sin store Arbejdsevne. Han blev da ogsaa efterhaanden Medlem af en Række Bestyrelser, f. Ex. for Fyns Diskontokasse, de sydfynske Jærnbaner, Hagen & Sivertsens Æskefabrik og Stentrykkeri, Odense Telefonselskab osv. Da han fejredes som 25aarigt Medlem af Byraadet, blev det for øvrigt med rette sagt, at de mange Spor, hans offentlige Virksomhed havde sat sig, ikke alene gik i teknisk Retning. Han havde levende interesseret sig for Byens Forskjønnelse og særlig for Oprettelsen af Byens Musæum. I dette har han i det hele sat sig et helstøbt Vidnesbyrd om sin alsidige Virksomhed, thi baade Bygningen, dens Indhold og dettes Ordning skyldes i alt væsentligt ham og vidne saa vel om hans Gavmildhed og Smag som om hans Samlerevne og systematiserende Sans. Det blev indviet i 1885. Aaret før var han bleven hædret med Etatsraadstitelen. Efterhaanden følte han dog Alderen, og Dagen efter, at han havde taget Afsked med sin 30aarige Virksomhed i Byraadet, døde han pludselig af en Hjærtelammelse, 17. Dec. 1893. I en Aarrække var han Formand for den i Odense stiftede Højrevælgerforening. — 12. Sept. 1855 havde han ægtet Christiane Boeck (f. 12. Sept. 1832), Datter af Regeringsraad, konstit. Gouvernør i Serampore Joh. Chr. B. og Sophie Christine f. Schou.

N. Malmgren, Danmarks industr. Etablissementer I. Fyens Stiftstid. 18. Dec. 1893. Archiv f. Pharmaci og Chemi 1894, S. 25. Illustr. Tid. XXXV, 178.

C. Nyrop.

Louise, 1667—1721, Frederik IV's Dronning, var født 28. Avg. 1667 og Datter af Hertug Gustav Adolf af Meklenborg-Güstrow; hendes Moder var en gottorpsk Prinsesse Magdalene Sibylle. Da Christian V ønskede at se sin Søn, den senere Kong Frederik IV, gift, skulde Valget af en Brud som sædvanlig gjøres iblandt de tyske Prinsesser. Der var flere paa Tale; men efter hvad Hojer fortæller, vilde Kongen overlade Sønnen selv at vælge, og da denne altsaa rejste ud for at søge sig sin tilkommende Dronning, blev han i Güstrow indtaget i Prinsesse L. Christian V havde tillige paalagt ham at spørge sin Tante, den sachsiske Kurfyrstinde Anna Sophie (I, 288), til Raads i den vigtige Sag, og da hun bestemt tilraadete Kronprinsen at vælge den meklen-

borgske Prinsesse, fulgte han dobbelt ivrig sit Hjertes Stemme. 5. Dec. 1695 fandt Brylluppet Sted paa Kjøbenhavns Slot. Baade det og Prinsessens Indtog i Staden fejredes med stor Pragt. Hun fødte i sit Ægteskab 5 Børn, af hvilke dog kun de 2 bleve voxne, nemlig Christian VI og Prinsesse Charlotte Amalie.

Saafrømt Hojers Beretning er sand, at Frederik IV's Ægteskab med hende fra først af var et Inklinationsparti fra hans Side, holdt hans Følelse for hende desto værre ikke ud i mange Aar. Dronningen kom til at se ham foretrække den ene Elskerinde efter den anden for hende, og hun maatte endog opleve, at han formelig lod sig vie ved venstre Haand, først til Frøken Viereck (1703) og, da hun snart døde, saa nogle Aar senere (1712) til Anna Sophie Reventlow (I, 289). De 9 Aar, hun havde denne som sin lykkelige Medbejlerske, indtil hendes egen Død befriede hende derfor (15. Marts 1721), vare en svær Tid. Hun figurerede naturligvis ved officielle Lejligheder som Landets Dronning, men følte sig ellers idelig tilsidesat. Sygelighed slog sig til som en yderligere Plage. Den i høj Grad tilbagetrunkne Stilling, hun indtog, har gjort, at saare lidet er bekjendt om hende. Det er blevet fortalt, at hun var heftig og ved sit vrantne Lune stødte Kongen fra sig; men herom vides intet sikkert, og hvis hun ogsaa har givet sit forpinte Hjerte Luft over for Kongen i heftige Optrin, kan ingen undre sig derover. Levende Medfølelse fandt hun hos sin Søn, den senere Christian VI; men, om han end, da han kom paa Tronen, kunde hævne hende paa Anna Sophie, formaaede han ikke at lette hendes Stilling, medens hun levede. Hun staar iblandt vore Dronninger som en underlig forgræmmet Skikkelse.

Hendes Hovedinteresse var Læsning i religiøse Bøger, og hendes Bogsamling, der efter hendes Død gik over til det kongl. Bibliothek, bestod for største Delen af tyske asketiske Skrifter. Mindet om hendes stærke Religiositet bevaredes efter hendes Død hos adskillige gejstlige, og det bevirkede i Forbindelse med Forbitrelse mod Anna Sophie og hendes Venner, at der i Ligtaler over Frederik IV fremkom Udtalelser til hendes Pris, der vare saa stærke som vel tænkeligt. Stiftsprovst Morten Reenberg kaldte hende «den salig Helgen, hvis Grav vi for nogle Aar siden har bestrøet med Blomster, vores gudfrygtige, salige Dronning Esther». Ganske i en lignende Stil har Hojer talt om hende i sin Skildring af Frederik IV's Historie. Men Tilliden til de stærke Lovtaler

svækkes uheldigvis noget ved den Kjendsgjerning, at det var det Sprog, Kong Christian VI ønskede, at der skulde føres over hende.

A. Hojer, K. Fried. IV gloriwürd. Leben.

E. Holm.

Louise, 1724—51, Frederik V's Dronning, var født 18. Dec. 1724 og Datter af Georg II og hans i Englands Historie saa bekendte Dronning Caroline. Under den Kappelstrid, der paa Christian VI's Tid fandt Sted imellem Frankrig og England om at knytte den dansk-norske Stat til sig ved Forbund, var den Tanke oppe hos engelske Statsmænd, at det kunde være ønskeligt at faa et Ægteskab i Stand imellem den danske Kronprins Frederik og den ovennævnte engelske Kongedatter. I Kjøbenhavn virkede Dannelskjold ivrig derfor; men Christian VI havde i Førstningen ingen Lyst til at inklade sig derpaa. Da han imidlertid under Forsøgene paa at skaffe Kronprinsen Tronfølgen i Sverige kom til at holde det for nødvendigt at nærme sig til England, blev han bedre stemt for Ægteskabsplanen. Kronprinsen selv, der efter et ham forevist Portræt af Prinsessen fandt hendes Ydre tiltalende og desuden hørte fortælle om hendes Elskværdighed, var villig til at vælge hende til sin Brud, saa meget mere, som ogsaa han mente, at politiske Forhold gjorde Ægteskabet ønskeligt. Sagen kom da snart i Orden. 10. Nov. 1743 fandt en Slags Vielse Sted i Hannover, ved hvilken Lejlighed Prinsessens egen Broder Hertugen af Cumberland forestillede Brudgommen paa Kronprins Frederiks Vegne. Denne saa hende selv første Gang en Uge efter i Altona; og 11. Dec. fandt under stor Jubel fra Befolkningens Side deres Indtog og Bryllup Sted i Kjøbenhavn. Med det samme, kunne vi sige, holdt hun ved sin forunderlig vindende Personlighed Indtog i Hjærterne, hvor hun kom frem. Hendes Svigerfader havde ingenlunde i og for sig holdt af at skulle have hende til Svigerdatter; men det varede kun kort Tid, førend han fandt sig tiltalt af hendes elskværdige Væsen. «Hun synes», skrev han til sin gode Ven Grev Stolberg, «at have et rigtig godt og føjeligt Sind.»

Det var ganske overvejende politiske Grunde, der havde fremkaldt dette Giftermaal; men Lykken havde været Frederik V god ved at skaffe ham en saadan Hustru. Til en vis Grad forstod han ogsaa at skjønne paa hende; god og venlig, som han var, behandlede han hende med al mulig ydre Opmærksomhed, og til sine Tider kunde han lade sig henrive af hendes indtagende Personlighed; men nogen dybere Følelse for hende fik han aldrig, og han

var hende i høj Grad utro, og det fra deres Ægteskabs første Tid. Hvad hun end har lidt ved hans Udskejelser, der umulig kunde være hende ukjendte, tog hun dog Forholdene med en blid Kvindes stille Resignation, og hun forstod med Takt og Finhed at udfylde en Dronnings og en Moders Pligter. Strax fra først af lod hun sig lære Dansk af den bekjendte Hofpræst Erik Pontoppidan, og i Modsætning til den Tyskhed, man havde ærgret sig over hos hendes Svigermoder, Sophie Magdalene, fortalte man snart med Glæde om, hvorledes hun, skjønt af fremmed Byrd, talte Dansk med sine Børn. Var dette et Vidnesbyrd om, at hun ønskede at knytte sig nøje til det Folk, hvis Dronning hun var bleven, saa havde hun ved sin elskelige Maade at være paa aabenbart i det hele stor Del i den Kjærlighed, hvormed Befolkningen saa op til Tronen, efter at Frederik V var bleven Konge. En svensk Diplomat, der under sit Ophold ved det danske Hof havde Lejlighed til jævnlig at se hende paa nært Hold, har givet en meget sympathetisk Skildring af hende. Foruden at omtale hende som smuk og majestætisk af Ydre, skjønt hun ikke var høj, siger han om hende: «Hun har god Forstand og meget let ved at tale, hun er venlig i sin Tone, forstaar at indlede en Samtale om forskjellige Æmner og kan tale flere Sprog; naar hun giver Kur, forlader hun sjælden nogen uden at sige ham noget behageligt; hun holder meget af at danse og danser smukt, hun har et godt og jævnt Humør, er meget æret for sin Fromhed og begavet med udmærkede Egenskaber». Men hvor godt hun end altsaa forstod at færdes iblandt Mennesker, holdt hun dog mest af at leve stille. «Hun finder», skriver den samme svenske Diplomat videre, «sin Glæde i at læse og i Musik, spiller ret godt Klaver og morer sig med at lære sine Smaapiger at synge. I det hele staar hendes Lyst mest til at leve med sine Børn. Undertiden kan hun more sig med at dreje.»

L. fødte Frederik V 5 Børn, af hvilke det ældste, en Søn, dog døde 2 Aar gammel. Den senere Christian VII var hendes 4. Barn, de 3 andre vare Døtre, nemlig Sophie Magdalene, der blev gift med Gustav III, Vilhelmine Caroline, som ægtede den senere Kurfyrst Vilhelm I af Hessen-Kassel, og Louise (s. ndfr.).

Desto værre skulde Konge og Land ikke faa Lov at beholde Dronning L. længe. Hun døde, kun 27 Aar gammel, allerede 19. Dec. 1751 under et vidt fremrykket Svangerskab af et Underlivstilfælde (Inkarceration af et Navlebrok). Hvor dyb og oprigtig Sorgen over hendes Død var, derom vidne Optegnelser og Privat-

breve fra hin Tid paa den mest overtydende Maade. Vort Fædreland har aldrig haft en Dronning, der har forstaaet at gjøre sig mere elsket, end hun var det. *E. Holm.*

Louise (L. Vilhelmine Frederikke Caroline Auguste Julie), f. 1817, Christian IX's Dronning. L., Datter af Landgrev Vilhelm af Hessen, der 1800 var traadt i dansk Tjeneste, og Prinsesse Charlotte (III, 439), blev født 7. Sept. 1817 i Kassel. I en Alder af 3 Aar kom Prinsessen til Kjøbenhavn. Her voxede hun op, i det hendes Opdragelse lededes af en Gouvernante og en Hovmester fra Schweits. I Undervisningen blev der især lagt megen Vægt paa Sprog. Tidlig viste Prinsessen Anlæg for Tegning og Musik. Efter at hun var bleven konfirmeret paa Slottet Rumpenheim af Pastor Reuch fra Hanau, uddannede hun sig i de nævnte Fag. Fra Tegning, hvori Professor H. Buntzen var Prinsessens Lærer, gik hun over til Kunstmaleriet under Vejledning af Mænd som Rørbye, Marstrand, N. Simonsen og J. L. Jensen. Samtidig dyrkede Prinsessen med Iver Klaverspil, hvori Komponisten Kuhlau og Frk. Tuxen meddelte hende Undervisning. Under Sammenspil med en Række fremragende Kunstnere og Kunstnerinder opnaaede Prinsessen paa dette Instrument stor teknisk Færdighed forbunden med smagfuldt Foredrag. Hendes Liv i Hjemmet, først i Palaisen ved St. Annæ Plads, senere paa Amalienborg, afbrødes af og til af Udenlandsrejser, i det hun ledsagede sin Fader til Familiesammenkomster i Hessen, hvorfra der foretoges Udflugter til Rhinegnene. Et nyt Afsnit i Prinsesse L.s Liv oprandt, da hun 26. Maj 1842 ægtede Prins Christian af Glücksborg og flyttede ind i det gule Palais i Amaliegade. 1851 overdrog Prinsessen sin Arveret til det danske Monarki (s. III, 440) til sin Ægtefælle, der 15. Nov. 1863 besteg Danmarks Trone som Christian IX (III, 523). Dronning L. har vist levende Interesse for humane Foretagender af forskjellig Art. Ikke færre end 26 Institutioner i denne Retning staa under hendes Beskyttelse, og blandt disse skulle blot her, foruden Asylerne, Vallø Kloster, Diakonissestiftelsen og «Dronning L.s Børnehospital» fremhæves. *A. Thorsøe.*

Louise (L. Josephine Eugenie), f. 1851, Kronprinsesse. L., Datter af Kong Carl XV af Sverige-Norge og Dronning Louise, blev født i Stockholm 31. Okt. 1851. Prinsessen forlovedes 15. Juli 1868 paa Beckaskog i Skaane med den danske Kronprins Frederik

(V, 327), hvilken Forbindelse hilstes med det varmeste Bifald i de 3 nordiske Riger. I Løbet af Aaret inden Formælingen modtog Prinsessen Undervisning i Danmarks Litteratur og Historie af Professor L. Dietrichson. 28. Juli 1869 viedes det unge Par i Stockholms Slotskapel af Ærkebiskop Reuterdahl, og 10. Avg. holdt det sit Indtog i den danske Hovedstad. Kronprinsesse L., i hvis Karakter Religiositet er et Grundtræk, har knyttet sit Navn til flere velgjørende Institutioner, blandt hvilke Værnehjemmet «Bethania», «Kronprinsesse L.s Asyl» paa Østerbro og Asyler i forskjellige Byer kunne fremhæves. Kronprinsessen er i Besiddelse af stor Dygtighed i kvindeligt Haandarbejde; hun interesserer sig levende for bildende Kunst, og som en Specialitet hos hende maa hendes Smag og Færdighed i Læderarbejdes Punsling og Brandmaleri nævnes.

A. Thorsøe.

Louise, Landgrevinde af Hessen, 1750—1831, var Kong Frederik V's og hans første Dronnings, Louises, yngste Datter og fødtes 30. Jan. 1750 paa Christiansborg Slot. Trods J. H. E. Bernstorffs stærke Betæneligheder gav Christian VII sit Samtykke til hendes Giftermaal med Landgrev Carl af Hessen (III, 360), som da stod i høj Gunst hos Kongen og lige var bleven stillet i Spidsen for Landetaten samt udnævnt til Statholder i Norge. Formælingen foregik 30. Avg. 1766. Næppe et Aar efter forlod det unge Ægtepar Kjøbenhavn, drog til Landgrevens Moder i Hanau, hvor dets 2 ældste Børn fødtes, og tog fra 1769 fast Ophold paa Gottorp Slot, efter at Landgreven var bleven udnævnt til Statholder i Slesvig og Holsten. 1770 forærede Christian VII sin Søster Teglgaarden i Haddeby Sogn ved Slien, som efter hende fik Navnet Louisenlund og blev Ægteparrets fremtidige Sommerresidens, efter at flere Bygninger vare tilbyggede. Fra 1772—74 boede hun med sin Mand i Christiania, medens han var Overgeneral i Norge, derefter paa Gottorp og Louisenlund til sin Død, 12. Jan. 1831 paa Gottorp. Hun er med Landgreven bisat i Slesvig Domkirke. Af hendes 3 Sønner døde den ældste, Vilhelm, som Barn, den yngste, Christian (III, 530), 1814; den mellemste Søn var Landgrev Frederik (V, 336). Af hendes 3 Døtre var den ældste, Marie Sophie Frederikke, Frederik VI's Dronning, den anden, Juliane (VIII, 611), Abbedisse i Itzeho, den yngste, Louise Caroline (ndfr. S. 404), gift med Hertug Vilhelm af Glücksborg og Moder til Kong Christian IX.

H. R. Hiort-Lorenzen.

Louise, Hertuginde af Sachsen-Hildburghausen, 1726—56, var Datter af Christian VI og Dronning Sophie Magdalene og født 19. Okt. 1726. Opmærksomheden blev en Tid lang mest henledet paa hende ved de forskjellige Forsøg, hendes Fader gjorde paa at faa hende gift, snart med Georg II's yngre Søn, Hertugen af Cumberland, snart med den Prins af Birkenfeld, der var paa Tale ved Tronfølgervalget i Sverige 1742—43, snart med en Prins af Meklenborg. Disse Planer gik dog af forskjellige Grunde over Styr. Under Spændingen imellem den dansk-norske Stat og Sverige efter Adolf Frederiks Valg til svensk Tronfølger 1743 var det alvorlig paa Bane, at et Giftermaal imellem hende og Adolf Frederik skulde være et af Midlerne til at hidføre en Forsoning; men det strandede paa Christian VI's ukloge Uvilje imod at se sin Datter gift med en gottorpsk Prins. — At slutte efter Udtalelser af fremmede Diplomater var hun en livlig, frisk Natur; men hun led af den Naturfejl, at hun stammede. I det hele udmærkede hun sig næppe ved nogen indtagende Personlighed; dels dette, dels hendes kjendelige Lede ved den stive Hoftone ved hendes Forældres Hof gjorde, at hun ikke stod disse meget nær; Christian VI taler i et Brev til sin Ven Stolberg om hendes «uopdragne Væsen». Under Frederik V's Regering ser det stærkt ud til, at der var ved at udvikle sig en gjensidig Tilbøjelighed imellem hende og en Kammerjunker Ahlefeldt, der maatte bøde for sin Dristighed i saa Henseende med nogle Aars Fængsel paa Munkholm. Snart efter (1. Okt. 1749) blev Prinsessen gift med Hertug Ernst Frederik Carl af Sachsen-Hildburghausen. Hun dode 8. Avg. 1756.

H. L. Møller, Kristian VI og Grev Kr. Ernst af Stolberg.

E. Holm.

Louise Augusta, Hertuginde af Augustenborg, 1771—1843. L. A. fødtes paa Hørsholm Slot 7. Juli 1771 og var en Datter af Dronning Caroline Mathilde (III, 392) i Ægteskab med Kong Christian VII. Alt i Febr. 1779 forestillede A. P. Bernstorff for Gehejmestatsraadet Ønskeligheden af at træffe Bestemmelse om hendes Ægteskab for at forekomme mulige Anmodninger om hendes Haand fra svensk og anden Side, da det formentlig let kunde stille sig saaledes, at Tronen vilde gaa i Arv til hende. Han holdt det for dette Tilfælde for bedst at knytte hende til Arveprinsen af Augustenborg, der ved den kongelige Mandsstammes Afgang vilde være nærmeste Arving til Hertugdømmet Holsten, saaledes at altsaa alle Kronens Lande vilde kunne bevares i deres Slægt. Gehejmestats-

raadet sluttede sig til denne Tanke, og de bindende Aftaler sluttedes Aaret efter; i Foraaret 1785 kom den da henved 20aarige Prins Frederik Christian til Kjøbenhavn, hvorefter Forlovelsen deklareredes, og Ægteskabet blev fuldbyrdet 27. Maj 1786 (jvfr. V, 346). L. A. var den Gang endnu næppe 15 Aar gammel; hun udviklede sig til en blomstrende Skjønhed med et fyrigt Temperament, men ligesom Broderen, Kronprins Frederik, uden Sans for højere aandelig Dannelse. Sit Ægteskab betragtede hun som et nødvendigt Offer for Fædrelandet, Manden forstod ikke at vinde hendes Hengivenhed og plagede hende forgjæves med sin pedantiske Lærdom og filosofiske Livsanskuelse; derimod bevarede hun bestandig sit inderlige Forhold til Broderen.

Prinseparret boede i de første Aar i Kjøbenhavn, hvor Manden fik Sæde i Gehejmestatsraadet og en taknemmelig Embedskreds; fra 1794, da han ved Faderens Død arvede hans Godser med Hertugnavnet, tilbragte de Sommeren paa Als og i Graasten. I de følgende Aar fødtes Datteren Caroline Amalie og de 2 Sønner (1796—1800). I de senere Rivninger mellem Manden og Broderen stod L. A. paa dennes Side, og særlig under det svenske Kongevalg 1810 delte hun ikke Mandens Ønske om at opnaa Kongeværdigheden, men mente, at Hensynet til Fædrelandets Fremtid maatte gaa fremfor alt. Ogsaa i Samtidens evropæiske Begivenheder havde de modsatte Sympathier, i det Hertugen følte sig som Tysker, medens Hertuginen sværmede for Napoleon. Ved Hertugens Død 14. Juni 1814 blev L. A. Enke og forestod som saadan Godsernes Styrelse til Sønnens, Hertug Christian Augusts, Hjemkomst fra en længere Udenlandsrejse (1820); derefter havde hun Enkesæde paa Augustenborg til sin Død, 13. Jan. 1843. For at skaffe sin yngste Søn, Frederik Emil, rigeligere Indtægter og passende Sysselsættelse købte hun 1832 Godserne Nør og Grønwoold i Sydslesvig, som han derefter bestyrede, indtil de 1838 oprettedes til Fideikommis for ham og hans Slægt. Inderlig knyttet til Broderen lige til hans Død og gennem Datteren til hans Fætter og Efterfølger, Christian VIII, vedblev L. A. til det sidste at bevare sit danske Sindelag, og hun forskaanedes for at se sine Sønners oprørske Færd mod deres lovlige Konge. *A. D. Jørgensen.*

Louise Caroline, Hertuginde af Glücksborg, 1789—1867, Datter af Landgrev Carl af Hessen (III, 360) og Louise af Danmark (ovfr. S. 402), fødtes 28. Sept. 1789 paa Gottorp Slot. I en Alder af 20 Aar

blev hun 26. Jan. 1810 i Gottorp Slotskirke formælet med Prins Frederik Vilhelm Poul Leopold af Slesvig-Holsten-Sønderborg-Beck (f. 4. Jan. 1785), som 1816 arvede Hertugtitelen efter sin Fader og 1825 beholdt Titel af Hertug af Holsten-Glücksborg. I deres Ægteskab fødtes paa Gottorp Slot 3 Døtre og 7 Sønner, af hvilke Kong Christian IX var den 4. ældste. Hertugen døde 17. Febr. 1831, og Hertuginde, der var en udmærket Moder for sine Børn, blev, medens hun om Sommeren altid boede paa Louisenlund, paa Gottorp hos sin Fader til dennes Død 1836, tog derefter Vinterophold paa Glücksborg og fra 1848 i Ballenstädt (i Anhalt), hvor hun døde 13. Marts 1867. Hun blev bisat i Slesvig Domkirke ved Siden af Hertugen.

H. R. Hiort-Lorenzen.

Louise Charlotte, Landgrevinde af Hessen, † 1864, s. Charlotte (III, 439).

Lous, Andreas, 1728—97, Søofficer, Søn af Navigationsdirektor Lorentz L. (f. 1678 † 1741) og Ambrosie f. Brinck († 1773), er født 3. Okt. 1728, blev Sekondlieutenant i Flaaden 1749, Premierlieutenant 1755, Kapitajnlieutenant 1757, Kapitajn 1763, Kommandørkapitajn 1769, Kommandør 1781, Kontreadmiral 1790. 23. Dec. 1796 erholdt han Afsked som Viceadmiral og døde 17. Juli Aaret efter. L., der har indlagt sig stor Fortjeneste ved Opmaaling af de danske Farvande og ved Ordningen af Landets Lødsrier, blev 1760 ansat som Lødskapitajn over Dragørs og Dvalegrundenes Lødsrier; omtrent samtidig begyndte han paa sine Opmaalinger og fortsatte med disse i en Række af Aar; han har tegnet og udgivet Søkort over de danske Farvande lige fra Gjedser til Nordsøen. 1768 forestod han desuden Anlægget af Fyret ved Nakkehoved, 2 Aar senere installerede han Fyret paa Kronborg. 1775 underlagdes det helsingørske Lødsri ham ogsaa, hvorved han erholdt Titel af Overlods. Ved Siden af denne Virksomhed har L. ogsaa været beskæftiget med forskjellige andre Hverv: 1756 førte han Tilsyn med Dokken, 1776 arbejdede han for General-Toldkammeret, 1785 ledede han Opmudringen af Kalundborg Havn, 1788—90 var han Hvervingschef og indtraadte samtidig i en Kommission til Anlæg af Helsingørs Havn, 1790 var han Medlem af en anden Kommission til Oprettelse af en dansk-holstensk Skjærflaade, 2 Aar senere organiserede han sammen med 2 andre Søofficerer Postbesørgelsen over Vandet; desuden blev L. benyttet som Medlem af adskillige Krigsretter. Som Skibschef blev L. ogsaa en Tid lang jævnlig anvendt: foruden

paa Opmaalingsstogterne var han saaledes 4 Gange Chef for Linjeskibe, deriblandt 1780 for «Prins Frederik», som i Sept. strandede og ødelagdes ved Kobbergrunden. Krigsretten, der i den Anledning nedsattes, frikjendte dog L., hvorimod forskjellige af Officererne fik ikjendt større eller mindre Straffe. Paa sine ældre Dage blev L. svagelig, hvorfor han ogsaa 1795 erholdt Assistance af den senere saa bekjendte Poul Løvenørn. Ved sin Udtrædelse af den aktive Tjeneste (1796) erholdt han som Anerkjendelse for hans virksomme Liv Tilladelse til, saa længe han levede, at beholde sine Emolumenter fra de Lodserier, der havde været ham underlagte. — L. var 2 Gange gift: 1. (8. Okt. 1763) med Christine f. Wegersløff († 1777, 36 Aar gammel), Datter af ^{Stiftsprovst i Christiania, Sunde} ~~Kommandørkapitajn~~ ~~Frederik~~ W., 2. (1778) med Dorothea f. Jensenius, Datter af Etatsraad C. J. (VIII, 433). C. With.

Lous, Christian Carl, 1724—1804, Navigationsdirektør, Broder til ovenstaaende Viceadmiral Andreas L., er født i Kjøbenhavn 1724 (døbt 15. Nov.), blev Student 1738, rejste 1749 udenlands og lagde sig i Tyskland og Holland efter de matematiske Videnskaber; ved sin Hjemkomst traadte han 1754 i Marinens Tjeneste som Mathematicus med Løfte om at succedere Kommandørkapitajn Wegersløff som Navigationsdirektør, 1760 fik han Titel af Professor matheseos, 1757 foretog han med et Orlogsskib en Rejse til Levanten for at skaffe sig Indsigt i Søvæsenet, 1760 blev han Kommitteret i Marinens Konstruktionskommission og erholdt ved Wegersløffs Død 1763 kongl. Udnævnelse som Navigationsdirektør. I denne Stilling virkede L. til sin Død; dels som Lærer for Søkadetterne, dels som Forfatter af navtisk-videnskabelige Værker, ja endog som Opfinder af navtiske Instrumenter indlagde han sig efterhaanden en ikke ringe Fortjeneste. Sammen med sin Broder Andreas fik han 1771 Privilegium paa Udgivelsen af Søkort over Kattegat og Østersøen. 1774 indførte han i Marinen nogle af ham selv forbedrede Kompasser, 1778 indtraadte han i Krudtprøvekommissionen. 1775 blev han Medlem af Videnskabernes Selskab. L., der døde 24. Avg. 1804, blev 6. Dec. 1776 gift med Elisabeth Bolette Brinck († 1799, 51 Aar gammel), Datter af Justitsraad B. i Flækkefjord.

Worm, Lex. ov. lærde Mænd.

C. With.

Lowson, Andreas, 1704—58, Højesteretsadvokat, fødtes 28. Juli 1704 paa Dallund i Fyn og var Søn af Jørgen L. (f. 1668 † 9. Sept. 1715), Kjøbmand og Raadmand i Aalborg, og Ane Margrethe f.

Westengaard (f. 1679 † 1758). A. L. blev Student fra Aalborg Latinskole 1718 og studerede i de følgende Aar Theologi og Filosofi ved Universitetet. Senere kastede han sig over Juraen og var i nogle Aar Fuldmægtig hos Højesteretsadvokat og Kammeradvokat Hans Ursin. 1726 blev han selv Advokat ved Højesteret, og som saadan udfoldede han i de følgende 31 Aar en stor Virksomhed. Han var en meget begavet Mand og i Besiddelse af stor Veltalenhed, men han synes undertiden at have været noget skarp i sine Udtalelser for Retten, hvilket ved et Par Lejligheder, da han stærkt havde angrebet nogle højtstaaende Personer, indbragte ham ret alvorlige Irettesættelser. Dommen over hans Karakter lyder noget forskjellig; medens C. D. Biehl siger, at han ved at gjøre Gjæstebud for Højesteretsassessorerne vandt meget tvivlsomme Sager, som han lod sig betale højt for, prise andre hans humane Sindelag og hans Medfølelse med fattige og forurettede Klienter. 1754 udnævntes L. til Kirkeinspektør i Kjøbenhavns, Frederiksborg, Kronborg, Antvorskov, Vordingborg og Tryggevælde Rytterdistrikter, og 1755 fik han Rang med Etatsraader. Efter Justitsraad Bredo Munthe af Morgenstiernes Død overdroges 1757 dennes Forretninger ved Revisionen af Danske og Norske Lov til L., der ogsaa fik Ordre til at føre Protokollen ved Revisionskommissionens Møder. L. nedlagde kort efter sit Advokatembede og blev i Febr. 1758 Assessor i Højesteret. Kun kort Tid forundtes det ham at arbejde paa Lovrevisionen; allerede 19. Juni 1758 døde han efter faa Dages Sygdom. Han var ugift. Fra 1733—37 ejede han Hovedgaarden Friisholt i Jylland.

Worm, Lex. ov. lærde Mænd III. Ugeskriftet Samleren III, Nr. 65. Tauber og Nielsen, Embeds- og Bestillingsmænd i Aalborg S. 148 f. *L. Laursen.*

Lowzow, Adam Gottlob, 1750—1816, Gehejmeraad, Søn af Generalmajor Eiler Ditlev L. (f. 1711 † 1785) og Hedevig Ulrikke f. Pfuel (f. 1715 † 1790²), er født 10. Avg. 1750 paa Hvolgaard (Kjær Herred). 14 Aar gammel blev han Page hos Arveprins Frederik, paa hvis Bekostning han siden i 4 Aar studerede i Sorø, indtil han 1773 tog juridisk Embedsexamen. Imidlertid var han Aaret forud bleven Kammerpage hos Prinsen, udnævntes 1774 til Kammerjunker, 1780 til Hofchef og næste Aar til Marskal; i denne Egenskab overdroges ham 1784, i hvilket Aar han udnævntes til hvid Ridder, Overadministrationen af Jægerspris Gods, hvor Bøndergodset under hans Bestyrelse blev udskiftet, og store Forbedringer indførtes ved

Gaardenes Drift. Da Arveprinsens Hofholdning 1794 indskrænkedes, afgik L. med Pension og købte Gaarden Ebberød ved Hørsholm, hvor han, der 1814 var bleven Gehejmekonferensraad, døde 6. Febr. 1816. 4. Juni 1785 var L. bleven gift med Dorothea Sophie Krog (f. 28. Maj 1767 † 22. Dec. 1804), Datter af Kontreadmiral H. C. K. Manthey, Ridderes Levnetsløb 1809—17. *C. E. A. Schøller.*

Lowzow, Christopher Frederik Peter Theodor, 1752—1829, Officer, Broder til foregaaende, fødtes 29. Juni 1752 paa Hvolgaard i Vendsyssel, hvor Faderen den Gang boede som Major ved nordre jyske nationale Infanteriregiment. L. blev 7 Aar gammel Fændrik i Faderens Regiment, 2 Aar senere Sekondlieutenant i falsterske Regiment og i sit 24. Aar Kapitajn i 1. oplandske nationale Regiment, til hvilket han herefter var knyttet i 36 Aar, kun afbrudt 1783—85, da han stod i Livgarden til Fods og Prins Frederiks Regiment. L. blev Generaladjutant 1781, Major 1785, Oberstlieutenant 1790, Oberst 1803 og blev 1806 Chef for sit gamle Regiment, der fra 1789 kaldtes «oplandske». I det norske Felttog 1788 førte han en kombineret Grenaderbataillon og 1808 en Brigade. Til denne hørte Weibyes Bataillon af hans eget Regiment, der ved Høland — skjønt første Gang i Ilden — kæmpede som gamle, krigsvante Soldater. For sit under Krigen udviste «militære Talent og berømmelige Forhold» blev L. paa Christian Augusts Anbefaling i 1808 Generalmajor. 1809 Kommandør af Danebrog. Han nød ogsaa Kongens Tillid og skulde i 1809 have overtaget Kommandoen i Norge, hvis Christian August vilde rejse til Danmark for at konferere med Frederik VI. 1812 blev L. Chef for bergenhussiske Regiment og Kommandant paa Bergenhus og viste nu stor Interesse for Byens borgerlige Korps og for Ordningen af Byens Forsvar. Ved Norges Adskillelse fra Danmark 1814 forblev L. i Norge, men har næppe strax følt sig tilfreds i de nye Forhold, thi s. A. søgte han om Afsked. I Steden for denne fik han Udnævnelse som Generallieutenant og kommanderende General i Bergens Stift. 1818 Chef for bergenhussiske Brigade. Afsked 24. Juni 1828. Død 30. Marts 1829 i Bergen. Gift 12. Avg. 1784 med Juliane Margrethe v. Rappe (f. 16. Marts 1760 † 30. Dec. 1790), Datter af Oberst Frederik Otto v. R. († 1780) og Alette Marie Friis f. Eilschou († 1799). L. er Stamfader for den norske Gren af Familien Lowzow.

Medd. fra Krigsark. Barstad, Bergens Forsvar. Norsk milit. Tidsskr. 1848—50. Ræder, Danmarks Krigs- og polit. Hist. 1807—14. Lowzow, Stam-
 tavle ov. Fam. Lowzow. *Lesser.*

Lowzow, Frederik, 1788—1869, Justitiarius i Højesteret, var en Søn af ovfr. nævnte Gehejmekonferensraad Adam Gottlob L. og fødtes 27. Avg. 1788 i Kjøbenhavn, blev 1805 Student fra Christianis Institut, lagde sig først efter Forstvæsen, men begyndte efter et Aars Forløb at læse til juridisk Embedsexamen, blev Kandidat 1809 og ansattes s. A. som Avskultant i Rentekammeret. 1813 blev han konstitueret som Amtmand over Lavrviks Grevskab, men fik 1815 Ordre til at forlade Norge, fordi han ikke vilde aflægge Ed til den nye Konge, blev sidstnævnte Aar Assessor i den danske Højesteret, konstitueredes 1818 og fik 1821 fast Ansættelse som Stiftamtmand over Sjællands Stift samt Amtmand over Kjøbenhavns Amt og lagde i disse Stillinger «fortrinlig Duelighed, Iver og Nidkjærhed» for Dagen, var 1831—43 Direktør for General-Toldkammer- og Kommercekollegiet samt 1831—37 Medlem af den kongl. afrikanske Konsulatsdirektion og udnævntes 1843 til Justitiarius i Højesteret, fra hvilket Embede han 1856 paa Grund af svageligt Helbred afskedigedes med udtrykkelig Tilkjendegivelse af Kongens Tilfredshed med hans lange og tro Tjeneste. Desuden var han 1829—53 Medlem af Kommissionen til Understøttelse af de kvæstede og de faldnes efterladte samt 1844—60 en af Vicepræsidenterne for det danske Bibelselskab og fra 1860 til sin Død, 7. Avg. 1869 i Kjøbenhavn, dette Selskabs Præsident. 1809 blev han Hofjunker, 1811 Kammerjunker, 1817 Kammerherre, 1828 Kommandør af Danebrog, 1836 Storkors og 1845 Gehejmekonferensraad. — Han blev gift 1. (14. Maj 1813) med Juliane Marie Bech (f. 25. Avg. 1788 † 10. Avg. 1813), Datter af Etatsraad, Borgmester Peder B. og Susanne Theodora f. Gotlieb; 2. (Juni 1817) med Elisabeth Ida Mariane Brockenhuus (f. 10. Okt. 1797 † 1. Juni 1827), Datter af Overhofmester Johan Ludvig B. (III, 113); 3. (5. Dec. 1829) med Charlotte Sophie v. Blücher (f. 24. Okt. 1804 † 6. Marts 1894), Datter af Kammerherre, Kommandør for Hestgarden Frederik v. B. og Helene f. de Thygeson.

Personalthist. Tidsskr. II, 188.

G. Kringelbach.

Lubbes (ell. Lübbes), Eggerich Johan, 1599—1661, Officer, Søn af Johan Eberhard L. og Simonia Siberia, blev født 18. Avg. 1599 i Padingsbüttel i Bremen Stift, studerede særlig Mathematik i Köln og Leiden, udnævntes senere til Foged i sin Fødeby, men valgte derefter den militære Løbebane. Han blev ansat i Ærkebiskop Johan Frederik af Bremens Livgarde, hvor han avancerede

til Kapitajn, gik senere først i svensk og dernæst i fransk Tjeneste 1644 blev han af Ærkebiskop Frederik (III) af Bremen antaget til Foged paa Rotenburg, men vendte hurtig tilbage til Hærvæsenet, deltog som Generalkvartermester i Ærkebispens Tog til Jylland i Slutningen af 1644 og Begyndelsen af 1645 og blev 2. Juli 1645 Oberstlieutenant og Chef for Ærkebiskoppens Livregiment. I denne Egenskab førte han Tropper i Kampe ved Glückstadt og erobrede 30. Juli s. A. Bremervørde tilbage fra Svenskerne. Efter Frederik III's Tronbestigelse fik han betroede Stillinger. Fra 1649—56 var han Kommandant i Glückstadt, derefter i Krempe og fra Juli 1658, efter 1657 at have deltaget i Angrebet paa Bremen Stift, atter i Glückstadt. Han stod paa en daarlig Fod med Feltmarskal Eberstein, men var vedblivende vel anskreven hos Kongen, der i Juli 1659 kaldte ham til Forhandling med sig i Kjøbenhavn og 8. Sept. 1660, netop i de Dage, da Statsomvæltningen forberedtes, og Kongen trængte til paalidelige Mænd om sig, gjorde ham til Kommandant i Hovedstaden og Christianshavn. I Nov. 1660 blev han Medlem af Krigskollegiet, men han var svagelig og døde 22. Avg. 1661. Han ansaas ikke alene for en tapper Officer, men ogsaa for velstuderet.

Universitetsprogr. 1661. Eberstein, Kriegsberichte d. General-Feldmarschalls E. A. v. Eberstein S. 188 o. fl. St. Bobé, Af Geheimeraad Ditl. Ablefeldts Memoirer S. 207.

J. A. Fridericia.

Lubienietz (Lubienietzski), Stanislaus, 1623—75, diplomatisk Korrespondent, fødtes 23. Avg. 1623 i Rakau i Polen, hvor Faderen, Christoffer L., der tilhørte en anset adelig Familie, var sociniansk Præst. Ved Efterretningen om Faderens Død 1648 vendte S. L. hjem fra en Rejse i Belgien og Frankrig, blev 1652 sociniansk Præst i Siedlick og ægtede s. A. Sophie Brescius. 1654 blev han Præst i Czarkow, senere i Krakau, opholdt sig siden i Stettin og Elbing og var tilstede ved Fredsforhandlingerne i Oliva for om muligt at opnaa Lettelser for sine Trosfæller i Polen. Da dette mislykkedes, gik han i Nov. 1660 til Danmark for at skaffe sine Trosfæller et Tilflugtssted her. Han blev venlig modtaget af Frederik III, der holdt meget af at disputere med ham, men de ledende Theologer, særlig Hans Svane, modsatte sig hans Ønsker, og han opnaaede kun, at Kongen lovede at se gennem Fingre med, at Socinianere opholdt sig i Altona. 1661 bosatte L. sig i Hamborg med sin Familie; 1662 var han igjen i Kjøbenhavn, men opnaaede lige saa

lidt som før. 1662—67 levede han i Hamborg med Titel af dansk Resident; nogen diplomatisk Virksomhed havde han dog ikke, hans væsentligste Opgave var at forsyne Frederik III med alle Haande Nyheder. 1667 maatte han forlade Hamborg, da Præsterne klagede over, at han hemmelig prædikede Socinianismen. Efter nogle Aars Ophold i Altona vendte han tilbage til Hamborg og døde her ved et Ulykkestilfælde 18. Maj 1675. — Han er Forfatter af flere theologiske Skrifter, af en Beskrivelse over Glückstadt (1667) og af en polsk Reformationshistorie i 3 Bind, der udkom 1685.

Moller, Cimbria lit. II. Schröder, Lex. der hamburg. Schriftsteller IV.

L. Laursen.

Luckner, Nicolaus Greve af, 1722—94, fransk Marechal, var født i Cham i Bajern som Søn af Borgmesteren i denne By. Under sin Skolegang hos Jesuiterne i Passau fik han Ord for at være en temmelig vild og letsindig Krabat; men hans tidlig fremtrædende, dumdristige Mod kom ham ypperlig til Pas under hans senere Krigerliv. Allerede 16 Aar gammel tjente han i den bajerske Hær mod Tyrkerne, under østerrigsk Overkommando; 1745 gik han med det Husarregiment, hvori han var Lieutenant, over i hollandsk Tjeneste og steg under den østerrigske Arvefølgekrig til Major. Sine fleste Lavrbær vandt L. dog i Syvaarskrigen som Chef for et hannoveransk Husarkorps; der meldes om en Mængde kjække Indhug og snilde Overfald af ham, som trods sit uanselige, ja latterlige Ydre snart ansaas for en Rytterifører af høj Rang. 1761 opnaaede han Generallieutenants Titel, og s. A. købte han, der havde erhvervet sig en stor Formue i Krigen (efter hvad der berettes, ikke altid paa den ærligste Maade), Godset Blumendorf ved Oldeslo for 10000 Dlr.; siden købte han ogsaa et andet Gods i Holsten, Schulenburg. I den Anledning blev L. 22. April 1778 naturaliseret som dansk Adelsmand, og 30. Marts 1784 optoges han i den danske Grevestand. Slægten blomstrer endnu; den har solgt Blumendorf, men ejer endnu Schulenburg. — Efter Syvaarskrigen gik L. — næsten som en af den gamle Tids Condottierer — over i Franskmændenes, sine hidtidige Fjenders, Hær, da han ikke kunde modstaa et udmærket Tilbud derfra. Det varede 30 Aar, før han atter kom i Krig; og da vare hans gamle Dygtighed og Held forbi. Han havde sluttet sig til Revolutionen, uden dog i mindste Maade at være Republikaner, og udnævntes til Marechal 28. Dec. 1791; men han kunde intet udrette som Overgeneral. Efter Jacobinernes Mening

havde han imidlertid intet *villet* udrette, og da man havde faaet ham til at tage sin Afsked mod fuld Gage i Pension, og han var saa uforsigtig at indfinde sig i Paris for at opnaa dette Løstes Opfyldelse, blev han anklaget for Revolutionstribunalet som Dumouriez' og Lafayettes forræderske medskyldige. Processen gik meget summarisk for sig, da man havde besluttet at fælde ham, og paa løse Vidnesbyrd dødsdømtes han og henrettedes 4. Jan. 1794; han gik Døden standhaftig i Møde.

Allg. Deutsche Biographie XIX. H. Wallon, Hist. du tribunal révolutionnaire de Paris II. *E. Gigas.*

Lucoppidan, Niels Pedersen, 1686—1730, Præst og Poet, er Søn af nedennævnte Præst Peder Jensen L. i Landet paa Taasinge. L. blev Student fra Odense 1702 og theolog. Kandidat 1704, hvorefter vi intet vide om hans Stilling, før han 1717 blev sin Faders Medhjælper og næste Aar hans Eftermand i Landet og Bregninge. Han blev først gift med Dorothea Poulsdatter Langeland, en Præstedatter fra Svendborg, og anden Gang (1722) med Karen Hansdatter Rask, en Kjøbmandsdatter fra Odense. L., som døde 26. Juni 1730, var gejstlig og antikvarisk Forfatter og har efterladt en vidtløftig Kommentar til Johannes' Aabenbaring, som dog blev ufuldendt og for en stor Del brændte i Kjøbenhavn 1728, samt en Forklaring af den formentlige Indskrift over Marsk Stig i Stubberup Kirke. Mest bekjendt er han som en af de Poeter, med hvilke det paa den Tid efter Holbergs Udtryk summede «som af Fluer i September Maaned». Foruden de sædvanlige Bryllups- og Lykønskingsvers samt historiske Digte i Anledning af Tønnings Erobring 1713 og Gabels Søsejer 1715 skrev han om «Lykkens Ustadighed» og «Tobaks Berømmelse», som roses af J. E. Schlegel og Holberg, men forekommer os saare plat. Hans bedste Poem er vel det kirkehistoriske til Reformationsjubelfesten 1717.

Wiberg, Alm. Præstehist. II, 279. Nyerup og Rahbek, Den danske Digtekunsts Hist. IV, 124. *J. Paludan.*

Lucoppidan, Peder Jensen, 1651—1717, Præst, Søn af Præsten til Landet og Bregninge paa Taasinge Jens Mogensen Haasum og Karen Mogensdatter, var født 20. April 1651 i Landet Præstegaard, der ligger i Lundby, hvoraf han dannede sit Navn, blev Student fra Odense Skole 1669, 1672 Medhjælper — først 1674 ordineret — hos sin Fader, hvem han 1679 efterfulgte i Embedet, tog 1702 Magistergraden, død 31. Dec. 1717. Med sin Hustru, Anna

Christine Falster (f. 24. Marts 1654, gift 16. Okt. 1678, † 27. Marts 1714), Datter af Professor ved Odense Gymnasium, Mag. Jørgen F. og Barbara Mule, havde han mange Børn. L. var en af disse stille lærde, der uden nogen Sinde at lade noget komme i Trykken benyttede en Landsbypræsts rigelige Otium til at bygge videre paa det solide Fundament af Kundskaber, han i sine Studenteraar havde tilegnet sig under Ole Borchs og andre Videnskabsmænds Vejledning. Hans Hovedinteresse var Historien med dens Bifag, Antikviteter og Genealogi, men ogsaa i andre Videnskaber, saasom Botanik og Medicin, skal han have været hjemme; han var dertil en stor Latinist og god latinsk Poet. Om hans Lærdom og Flid vidne de mange Samlinger, han efterlod sig, og hans Brevvexling med Videnskabsmænd som Sperling og Moller, hvem han gav Bidrag til «Cimbria literata».

Wiberg, Alm. Præstehist. II, 279. III, 743. Danske Saml. IV, 108.

G. L. Wad.

Lude, Lorenz, o. 1592—1654, Professor, var født i Ekernsørde, hvor hans Fader af samme Navn var Diaconus. Da Sønnen blev født, var Faderen allerede kaldet til Præst i Svans, hvorfra han senere forflyttedes til Ditmarsken. Efter flittige Studier blev L. 1616 ansat som Professor ved Universitetet i Greifswald, først i latinsk Poesi og Historie, siden i Mathematik og endelig i Ethik og Historie. 1621 tog han den juridiske Doktorgrad, efter at han tidligere havde erhvervet den højeste Grad i det filosofiske Fakultet. Da Gustav Adolf efter Erobringen af Liffand havde anlagt Universitetet i Dorpat, blev L. o. 1633 af den svenske Rigskansler Axel Oxenstjerna kaldet her hen som Professor i latinsk Poesi og Veltalenhed samt i Retsvidenskaben; tillige blev han Universitetsbibliothekar. Her virkede han i en Række Aar. Da han begyndte at blive svagelig, fritog Dronning Christine ham for den oratorisk-poetiske Del af hans Professorat. Han døde 21. April 1654. L. er Forfatter af en overordentlig Mængde Disputatser og andre akademiske Skrifter over de forskjelligste Æmner, lige fra «Topografi over Paradis» indtil «Politisk Praxis under Krigsforhold». En stor Del af dem er skreven til Forherligelse af Gustav Adolf, der havde hans højeste Beundring.

Moller, Cimbria lit. I.

H. F. Rørdam.

Ludvigsen, Anna Christiane, 1794—1884, Forfatterinde, Datter af Sognepræst Johan Christian Lautrup (f. 20. Jan. 1763 † 4. Juli

1845) og Anna f. Bonnichsen (f. 15. Febr. 1749 † 6. Juni 1827), blev 14. April 1794 født i Aabenraa og i 1819 gift med daværende Præst i Dagebøl Jürgen Simon Jessen (f. 12. Maj 1790 † 17. Febr. 1842). Efter hans Død flyttede den barnløse Enke til sin Faders Kirkeby Brede, et Par Mil nordvest for Tønder. Da hendes Fader var død, giftede hun sig i Avg. 1845 med hans Avlskarl Lorenz Ludvigsen (f. 1816), og de levede nu som Bønderfolk. Trods den store Aldersforskjel var deres barnløse Ægteskab lykkeligt. Efter Mandens Død 25. Marts 1864 glædede hun sig ved at hjælpe unge Mennesker frem. Selv døde hun 28. Juni 1884. Under Mærket «Anna» skrev hun i Begyndelsen af Fyrreerne Digte i «Danevirke» og «Gæa»; i 1853 udgav hun «Markblomster». Denne Digtsamling er lovlig almindelig, uden noget nyt i Tanke eller Udtryk; Naturbeskrivelserne deri ere det bedste. Til Svend Grundtvigs forskellige Samlinger sendte hun Bidrag. I denne dygtige, stærke og aandelig udviklede Kvinde havde Danskhedens Sag i Sønderjylland en ivrig Forkæmperske.

Sønderjydske Aarbøger 1893.

Nic. Bøgh.

Luft, Ulrik, —1684, Landsdommer, var maaske født i Roskilde, fra hvis Skole han 1654 sendtes til Universitetet (under Navnet Uldaricus Johannis). For øvrigt vides intet om ham, før han 1669 beskikkedes til Præceptor for Frederik III's Døtre. 1673 udnævntes han til Landsdommer paa Langeland, søgte senere forgjæves Borgmesterembeder og endte som en Slags Hofnar hos Christian V, der ved et 1684, dog vel i Spøg, udstedt Patent ophøjede ham til Markgreve af Louth, Friherre af Sternberg og Herre af Luftendal. L. døde 6. Dec. s. A., efterladende sig en Enke, Kirsten Tidemandsdatter Dalby, der forud havde været gift med den 1667 afdøde Dr. med. Ahasverus Payngk; hun døde snart efter L., 15. Jan. 1685.

Wad, Dimitt. fra Herlufsholm II, 39 f.

G. L. Wad.

Luja, Laurids, 1668—1732, Professor, Søn af Konsistorial-assessor, Dr. med. Christian Henrik L. og Abigael, Biskop Laurids Jacobsen Hindsholms Datter, er født i Odense 21. Avg. 1668, blev fra Gymnasiet 1686 sendt til Universitetet, tog 1688 theolog. Attestats, tilbragte 1689—90 i Udlandet, mest hos sin fædrene Slægt i Leipzig, hvor han foruden at dyrke Filosofi og Theologi studerede baade nye og gamle Sprog, opnaaede 1692, efter ved offentlig Disputats paa Universitetet at have aflagt Prøve paa sin Lærdom, et

Embede som Professor philosophiæ et matheseos ved Odense Gymnasium og arbejdede ved dette til sin Død, 20. Okt. 1732. Med sin Hustru, Cathrine f. Stoud (døbt 23. Juli 1676, gift 19. Okt. 1697, † 26. Maj 1722), Datter af Stiftsprovst, siden Biskop, Ludvig S. og Maren May, havde han flere Døtre, af hvilke Marie Sophie blev Stammoder til Præsteslægten Balslev. 2 af L.s smaa latinske Skrifter indeholde historiske Meddelelser om Odense Gymnasium, St. Knuds Kirke m. m.

Bloch, Den fyenske Geistligheds Hist. I, 549 f. Worm, Lex. ov. lærde Mænd. G. L. Wad.

Lumbye, Carl Christian, f. 1841, Dansekomponist. Carl L. er nedennævnte H. C. L.s ældste Søn, født i Kjøbenhavn 9. Juli 1841. Efter at have nydt Undervisning i Violinspil af F. Stockmarr og i Musiktheori af E. Helsted indtraadte han, 15 Aar gammel, i Faderens Orkester, og allerede som 16aarig dirigerede han Middagskoncerterne paa Klampenborg, hvorefter han engageredes som Orkesterdirigent ved Alhambra; senere har han virket ved Concert du Boulevard og paa Tivoli. Tillige har han i en Række Aar været Sanglærer ved kjøbenhavnske Kommuneskoler. Han har komponeret en Mængde kvikke Danse og nogle Sange. 1863 ægtede han Emilie Ringheim, Datter af Regimentsdyrlæge R.

Søndagsposten Nr. 908. Schytte, Musiklex. G. St. Bricka.

Lumbye, Georg August, f. 1843, Dansekomponist, Søn af nedennævnte H. C. L. Født i Kjøbenhavn 26. Avg. 1843 og tidlig bestemt til Musiker lærte han Violin og Cither og komponerede allerede som Dreng flere smaa Musikstykker. Da Faderen 1867 koncerterede med den lille Trommeslager Otto Allin (I, 188) i Tyskland og Paris, medførte han G. L. som Citherspiller og lod ham fra 1867—68 uddanne paa Konservatoriet i Paris under den bekjendte Bazin som Lærer i Theori. Efter sin Hjemkomst begyndte han at virke som Orkesterdirigent, i det han 1870—80 om Vinteren anførte Orkestret i Blanchs Kafé i Stockholm, og han har med sit Orkester gjort Koncertrejser rundt omkring, ogsaa i vore Provinser. Da hans Fader i 1872 fratraadte Dirigentposten i Tivoli, opnaaede han ikke at blive dennes Efterfølger, hvorimod han efter Bald. Dahls Død (3. Juni 1891) har dirigeret Koncerterne her alternerende med sin ovennævnte Broder, ligesom han i de mellem-liggende Aar har været Musikdirigent i Concert du Boulevard og

fl. St. Hans væsentligste Kompositionsfelt er Dansemusik, hvoraf han har skrevet en stor Mængde, der uden at naa Faderens geniale Umiddelbarhed dog røber en fin melodisk Aare og gode harmoniske Kundskaber; desforuden har han skrevet nogle Sange med Klaver, Operetten «Hexefløjten» og Musikken til nogle Vaudeviller. — 6. Sept. 1872 ægtede han Nina Caroline Wendrich, Datter af Halsbindfabrikant F. W.

Søndagsposten Nr. 504. Schytte, Musiklex.

S. A. E. Hagen.

Lumbye, Hans Christian, 1810—74, Dansekomponist, var Søn af Vagtmester Rasmus Hansen L. og Margreta f. Malmgreen fra Malmø. Han er født 2. Maj 1810 i Kjøbenhavn, kom der fra som Barn til Randers og i sit 12. Aar til Odense. I Randers havde han faaet sin første og saa godt som eneste Musikundervisning, nemlig i Violinspil; i Odense, hvor den daværende dygtige Stadsmusikant blev opmærksom paa hans usædvanlige musikalske Evner og gav ham nogen Undervisning i Theori, begyndte han allerede som Dreng paa egen Haand at komponere smaa Sange og Marcher, som vandt Kjenderes Bifald. Som Soldaterbarn skulde han efter sin Faders Bestemmelse indtræde i Hæren, og i sit 14. Aar blev han da ansat ved Musikkorpset i det fynske Dragonregiment, ved hvilket hans Fader tjente som Justitsvagtmeister. Her fra forflyttedes han derpaa efter Ansøgning i 1829 til Hestgardens Musikkorps og kom saaledes til Kjøbenhavn. Her fuldendte han sin musikalske Uddannelse, i det han, ved Siden af at øve sig flittig paa Violinen, paa egen Haand studerede Kompositions lære. Han fortsatte sin Virksomhed som Komponist, skrev en stor Mængde Dansemusik og blev mere og mere søgt som Musikdirektør ved Baller i den fornemme Verden, fra hvilke hans indtagende og iørefaldende Dansemelodier efterhaanden vandt Indpas i videre Kredse.

Et afgjørende Vendepunkt i hans Udvikling fremkaldte et steiermarksk Orkester, som i 1839 gjæstede Kjøbenhavn og introducerede de smukke Lannerske og Straussiske Dansekompositioner, der hidtil vare omtrent ubekjendte her. Ved dem blev han sig og sit egentlige Kald først ret bevidst, og snart efter samlede han et lille Orkester, med hvilket han i Hôtel d'Angleterre gav Koncerter, der faldt meget i Publikums Smag og bleve stærkt besøgte; her lærte man først ret hans Muses lette og henrivende Børn at kjende, og L. blev hurtig en populær Mand. Da Georg Carstensen i Avg. 1843 aabnede «Kjøbenhavns Sommer-Tivoli»,

var det derfor omtrent en Selvfølge, at han engagerede L. til at lede denne Anstalts Koncerter. I 29 Aar og næsten lige til sit Livs Ende var L. Dirigent i Tivolis Koncertsal, og hans velbekjendte trivelige og joviale Skikkelse med Taktstokken eller Violinbuen i Haanden hører med til enhver Kjøbenhavners Bevidsthed, hvis Erindring omfatter et større eller mindre Stykke af dette Tidsrum.

Dog indesluttedes den geniale Mands Ry ikke af Kjøbenhavns eller Fædrelandets snævre Grænser. I 1844 og 45 besøgte han med et offentligt Rejsestipendium Frankrig og Tyskland, i hele Vinteren 1846 opholdt han sig i Berlin, i 1850 tilbragte han 5 Maaneder i St. Petersborg; senere har han atter besøgt Paris, Berlin og Hamborg og har med sit Orkester berejst de danske Provinser og Sverige; i 1860 var han med Orkestret ved Kroningen i Stockholm. Men langt videre, end han selv naaede, have hans Kompositioner naaet, og han hører til de meget faa danske, hvis Navn er kjendt over hele Jorden; der gives vel næppe det Sted, hvor evropæisk Dans dyrkes, som ikke kjender Lumbyeske Melodier. Som ældre led han under en mere og mere tiltagende Døvhed, og denne foranledigede ham til ved Udløbet af Sæsonen 1872 at fratræde sin Stilling ved Tivoli. Ikke længe efter døde han, 20. Marts 1874. L. var 2 Gange gift: 16. Maj 1832 ægtede han Georgine Marie Hansine Hoff (Datter af Skomagermester H.), som blev Moder til hans i Theater- og Musikverdenen bekjendte Sønner og Døtre; efter hendes Død ægtede han 21. Dec. 1871 Anna Helene Jønsson (Datter af Snedker J. J.), der overlever ham som Enke. Af offentlige Udmærkelser nød L. ikke mange; som tidligere Medlem af Hærens Underklasser kunde han ikke opnaa mere end Danebrogsmændenes Hæderstegn og Krigsraadstitelen, hvorimod den svenske Konge sendte ham Vasaordenens Ridderkors. Da han for frit og uhindret at kunne dyrke sin Kunst tog sin Afsked fra Militærtjenesten, fik han som en særlig Gunst af Kongen Lov til at beholde sin fulde Gage som Pension.

L. var født Dansekomponist; hvor som helst han har forsøgt sig uden for dette Omraade, mærkes det, at han bevæger sig paa fremmed Grund. For det højtidelige og alvorlige, for alle dybe, stærke og inderlige Følelser mangler han Udtryk, og heller ikke besad han tilstrækkeligt af theoretisk Viden, end sige kontrapunktisk Lærdom, til at kunne skrive stor Musik. Men i den instinktive Griben af Øjeblikkets lettere Følelser, i at finde Udtryk for Munterhedens og den lette Glædes Stemninger søger han med sin uud-

tømmelige Melodirigdom og sit lykkelige Greb i Anvendelse af Instrumenter sin Lige blandt denne Musikarts største Navne. Meget stort er Antallet af hans Kompositioner, vel imellem 4 og 500, hvoraf dog forholdsvis kun en mindre Part er bleven trykt. Af de forskjellige Dansearter er Galoppen vel den, hvori han især har vist sit Mesterskab; mærkes kunne som nogle af hans bedste: Døblers Zauber-Galop, Storm-Galop, Manøvre-Galop, Bouquet royal-Galop, Nordiske Fostbrødre-Galop, «En Tur paa Dyrehavsbakken» m. m. fl., men fremfor alle dog den verdensberømte Champagne-Galop (1846); af Valse kunne nævnes: «Krolls Ballklänge» og Amelie-Vals, af Polkaer: Amager-Polka, «Petersborgerinden» og «Otto Allins Tromme-Polka», af Marcher: Frederik VII's, Christian IX's og Carl XV's Honnørmarcher. I Balletten «Napoli» er Finalen, i Balletten «Fjærnt fra Danmark» Indianer-Galoppen og Finalen af L. End videre har han skrevet flere Fantasier og Diver-tissementer for Orkester, navnlig de 2 populære: «Drømmebilleder» og «Drømmen efter Ballet». Til nogle Theaterstykker, navnlig «Berthas Klaver» og «Den sidste Nat», har han skrevet Musikken. Endelig fortjene hans 48 «lette Danse med Text» for Klaver at nævnes som et smukt Bidrag til Børnenes Musiklitteratur.

Erslew, Forf. Lex. Schytte, Musiklex. Ny Portefeuille 1844. Søndagsposten Nr. 470. Bournonville, Mit Theaterliv III. *G. St. Bricka.*

Lumbye, Julie Johanne Christiane, s. Hansen (VII, 21).

Lumholtz, Nicolai, 1729—1819, Præst, fødtes 19. Sept. 1729 i Kjøbenhavn, hvor Faderen, Niels L., var Bogholder og Kontrollør ved det militære Uldmanufaktur (f. 1688 † 1763). Han deponerede 1746 og fik Attestats 1749, blev 1757 Kateket ved Nicolai Kirke i Kjøbenhavn, 1770 Hospitalspræst i Hillerød og resid. Kapellan til Frederiksborg. Her fra blev han «uden Begjæring og mod Formodning» 1772 kaldet til resid. Kapellan ved Nicolai Kirke i Kjøbenhavn, hvor det var hans Tanke at leve og dø, men uden Anledning fra hans Side blev han allerede 1774 kaldet til Stiftsprovst i Christiania. Da han efter Biskop Chr. Schmidts Død i henved 2 Aar havde bestyret Embedet, fik han 1805 Titel af Biskop. Han døde 20. Juni 1819 og havde da levet under 8 Konger og været Præst i 62 Aar. Han havde Ord for at være en duelig, fast og retskaffen Mand af den gamle, orthodoxe Skole. Hans Skjælden fra Prædikestolen over Forlystelsessygen i Christianias finere Kredse tog man sig lidet nær. Han skal have været venlig stemt mod Hans Hauge

og hjulpet sin Søn med hans Forsvarsskrift for Hauge 1813. Selv har han intet ladet trykke. Gift 1. (25. Nov. 1770) med Anne Marie Reus (f. 11. Nov. 1736 † 25. Febr. 1779), Datter af Ludvig Jacobsen R., Sognekapellan i Nysted (f. 1700 † 1742), og Sara Cathrine f. Greve; 2. (7. Jan. 1780) med Kirstine Cudrio (f. 2. Avg. 1749 † 25. Juni 1787), Datter af Kjøbmand Peter C. og Karen f. Hofgaard; 3. (3. Dec. 1794) med Karine Næschill (f. 5. Dec. 1776 † 14. Avg. 1849), Datter af Skibskapitajn John N. og Anna f. Sand. Hun blev siden gift med hans Eftermand, Matthias Sigwardt († 1840 som Biskop i Christianssand). Med sin 2. Hustru fik L. en betydelig Formue, saa han kunde efterlade 30000 Sp. Dlr. (120000 Kr.).

C. Dunker, Gamle Dage. A. C. Bang, H. N. Hauge og hans Samtid S. 79.

D. Thrap.

Lund, Andreas, 1772—1832, Læge, var en Søn af Passagebetjent Peder Jensen L. og fødtes i Kjøbenhavn 14. Juni 1772. Dimitteret privat 1789 tog han 1796 den medicinske Examen og disputerede det følgende Aar for Doktorgraden. 1802 blev han Hospitalslæge i Slagelse, hvor han erhvervede sig nogen Formue, navnlig ved Kjøb og paafølgende heldigt Salg af en Landejendom, og hvorfra han, efter at være entlediget fra sit Embede, 1809 flyttede til Kjøbenhavn. Her praktiserede han og udnævntes 1811 til 2. Hofmedikus og til Stadsfysikus. 1812 fik han Titel af Professor, 1813 blev han Medlem af Sundhedskollegiet. 1832 blev han 1. Hofmedikus, men døde 15. Febr. s. A. I sin vigtige Fysikatsstilling i Hovedstaden formaaede han næppe at gjøre egentlig Fyldest, i ethvert Tilfælde høstede han ikke synderlig Anerkjendelse for sin Embedsvirksomhed. I sine sidste Aar var han noget svagelig, og B. A. Hoppe (VIII, 70) bistod ham da som Adjunkt ved Fysikatet. I de lægevidenskabelige Tidsskrifter har han offentliggjort mindre Bidrag. Under Mærket λ har han i Høsts «Nordiske Tilskuer» givet nogle smaa hygiejnisk-medicinske Raad og Anvisninger. — 1799 havde han ægtet Maja (Maria) Elisabeth Schartau (f. 1764 † 1856), Datter af Stadsnotarius Andreas S. i Malmø. En Søn, Joh. Jac. Georg L., er nævnt ndfr.

Smith og Bladt, Den danske Lægestand, 4. Udg. Erslew, Forf. Lex.

Jul. Petersen.

Lund, A(nna?) D(orothea?), —1759, Skuespillerinde. Om denne, hvem den mundtlige Overlevering endnu adskillige Aar efter hendes Død nævnede som «den største Soubrette, den danske

Skueplads har haft at fremvise», vides meget lidt: hendes Pigenavn var Holst, hendes dramatiske Løbebane begyndte paa Theatret i «Bergs Hus» (14. April 1747), hun ægtede, formodentlig i Sept. eller Okt. 1749, en Mand ved Navn Lund, og hun døde — maaske som Enke eller skilt fra sin Mand — 29. Okt. 1759; det er alt. Om hendes Spillemaade vide vi kun, at hun «vandrede Naturens Spor», som W. H. F. Abrahamson udtaler i sin «Samtale mellem Holberg og Londemann» om hende. Holberg selv gik strængt i Rette med hende, da hun i 1753 blandt de ivrigste intrigerede mod Mad. Rosenkilde; hans Ord, der lode: «Mad. L. véd selv, hvorledes jeg tog hendes Parti, da andre talte om hende det, som hun nu taler om Mad. Rosenkilde», give et lille Fingerpeg i Henseende til hendes Levned.

Arthur Aumont.

Lund, Bjørn Christian, 1738—1809, Præst, er født 8. Maj 1738 i Ølby (Ribe Stift), hvor Faderen, Hans Matthias L., var Præst, blev Student fra Viborg 1756 og tog theologisk Attestats 1759. Efter at have været Lærer ved Waisenhuset blev han 1767 resid. Kapellan i Store Heddinge og Sognepræst i Højrup og 1785 Sognepræst i Hellested. Død 4. Okt. 1809. Han ægtede 1. (1768) Anna Margrethe Braae og 2. (1787) Marie Barthold. — Som alle, der havde været i Berøring med Waisenhuset, var han herrnhutisk sindet. Han udgav bl. a.: «Forsøg til en Læseøvelsebog i den lutherske Lærdoms rette Forstand og Mening» (1794), om hvilken Bog Balle udtaler, at den er «ikke herrnhutisk, men Zinsendorfisk», og at det vilde være «en sand Satire over al sund Smag og Fornuft at give Almuen en slig Bog i Hænde, som er opfyldt med saa megen lærd Gallimathias og forstyrrer saa ganske al Lys og Klarhed i de væsentligste Religionsbegreber».

Nyerup, Lit. Lex. Kirkehist. Saml. 3. R. I, 656 ff.

L. Koch.

Lund, Carl, f. 1846, Industridrivende. L. er født 8. April 1846 i Kjøbenhavn, hvor hans Fader var Skomagermester Carl L. og Moderen Anne Christine f. Jensen. Efter at have besøgt Melchior's Borgerskole kom han i Isenkræmmerlære. Han blev herved opmærksom paa, at der fra Udlandet indførtes en Mængde Artikler, som formentlig maatte kunne udføres her hjemme, og hans Lyst til i denne Retning at gjøre noget førte til, at han efter i 2 Aar at have været Forretningsfører for og Deltager i P. C. Elfstrøms Blikvarefabrik helt overtog denne i 1874. Det var kun en mindre

Forretning, men med Energi arbejdede han den op til at omfatte alle Slags lakerede, fortinnede og emaillerede Jærnblikvarer, der efterhaanden erobrede Markedet her og gennem en 1879 i Malmø anlagt Filial ogsaa fandt Indgang i Sverige og Norge. De 2 betydelige Fabrikker i Kjøbenhavn og Malmø gik i 1888 over til et Aktieselskab («Carl L.s Fabrikker»), for hvilket L. staar som Direktør. En Specialitet, som han med Held har indført, er Bliksmørdaaser, der lukkes uden Lodning; det er et fransk Patent, som han 1877 købte for 40000 Frs. 1887 blev han Konsul for Republikken Peru. — 4. Sept. 1872 ægtede han Hulda Francisca Lajsen, Datter af Skomagermester Hans L. og Cathrine f. Knap.

Illustr. Tid. XXIV, 524. 528. N. Malmgren, Danmarks industr. Etablissements I. *C. Nyrop.*

Lund, Carl Christian, f. 1855, Theatermaler. L. er Søn af Skomagermester Martin L. og Abelone f. Aagaard og født i Odense 21. April 1855. Efter at være udlært som Malersvend blev han i 1873 Elev af Kunstakademiet i Kjøbenhavn, hvor han studerede til 1878, samtidig med at han arbejdede som Dekorator under sin Morbroder C. F. Aagaard og F. Hilker. Fra 1878—82 var han i Udlandet, navnlig i Wien, hvor han studerede i Burgtheatrets og den kejserlige Operas Malersale; derefter besøgte han Italien. Efter sin Hjemkomst var han først knyttet til Dagmartheatret, men udførte derpaa — fra 1884 — adskillige Dekorationer for Kasino, saaledes til «Askepot», «Tommeliden», «Rejsen til Maanen» og «Gutter om Bord», og for Folketheatret: «Lykkepers Rejse», «Rosenborg» osv. I de senere Aar har L. malet adskilligt for det kongl. Theater, hvoriblandt kan fremhæves Borgpladsen i «Aucassin og Nicolette», Paladset i «Aladdin» og Luftsynet i «Fata Morgana». 1896 konstitueredes L. som Theatermaler ved det kongl. Theater. L.s Dekorationer udmærke sig gennemgaaende ved god Stil og megen malerisk Virkning, hvilket ikke mindst gjælder om dem, hvori han har anvendt det af ham her indførte «transparente Maleri». Foruden Arbejderne for Theatrene har L. udført en Række store dekorative Billeder af danske Slotte, hvorfor han fik Sølvmedaille paa Verdensudstillingen i Paris 1889, samt Dekorationerne til forskjellige Tivolifester. — I 1883 ægtede L. en Wienerinde, Leopoldine Schafrath; i 1889 var han i Paris, i 1892 med ministeriel Understøttelse i Wien og Italien.

Weilbach, Nyt Kunstnerlex.

Sigurd Müller.

Lund, Christen Andersen, 1763—1833, Præst, Forfatter, blev født i Kjøbenhavn 28. Dec. 1763. Hans Fader, Hørkræmmer og Brygger Anders Christensen L., var en af Stadens 32 Mænd; Moderen hed Johanne f. Børs. Allerede fra Barnealderen viste sig hans poetiske Anlæg, og han blev tidlig bestemt til Studering. 1780 blev han Student fra det i sin Tid ansete Klinckske Institut og lagde sig nu efter Sprog. Han tog virksom Del i det nystiftede filologiske Selskab, hvor han gjorde Bekjendtskab med og indgik varmt Venskab med Mænd som Rahbek, Pram, Baggesen o. fl. Men hans Læsning hemmedes væsentlig af Tungsind, der stod i Forbindelse med legemlig Sygdom. Han flyttede ud paa Landet og boede saaledes 1783 paa Jægerspris. Dette Ophold gav Anledning til, at han som Besvarelse af en af Selskabet for de skjønne Videnskaber udsat Prisopgave udarbejdede sit Digt «Lunden ved Jægerspris» (først trykt 1788); tidligere havde han leveret Bidrag til de Iversenske Poesisamlinger. Han var som Student Medlem af Selskabet for Borgerdyd og en af Stifterne af Selskabet for Efterslægten. 1785 blev han Huslærer paa Gisselfeld hos Grev Danneskjold-Samsøe. Han længtes imidlertid efter præstelig Virksomhed, hvorfor han 1788 tog fra Gisselfeld, fik s. A. Attestats, og 4 Dage efter endt Examen blev han kaldet til Præst i Holeby paa Laaland, hvor han ægtede Formandens Enke, Marie Sophie Thørcke, f. la Cour († 1801), der var henved 12 Aar ældre end L. 1790 flyttedes han til Kjeldby paa Møen; blev Konsistorialraad 1829 og døde 10. Avg. 1833. Aaret efter sin første Hustrus Død indgik han nyt Ægteskab, med Karen Charlotte Johanne Jørgensen († 1855), Datter af Byfoged J. i Stege.

L. var en elskelig, sagtmodig og beskeden Mand, hvis gjæstfrie Hjem i Kjeldby er skildret som en sand Idyl. Rahbek og hans Kamma vare i de første Aar af deres Ægteskab oftere særdeles kjære Gjæster der paa deres Sommerudflugter, og L. var flittig Medarbejder i de af Rahbek aarlig udgivne Digtsamlinger. Fru Rahbek kaldte L. «Møens Horats» og opfordrede ham, men forgjæves, til at samle og udgive sine Digte; saa længe han levede, ønskede han ikke nogen saadan Samling trykt. Først efter hans Død foranstaltedes en Udgave af hans «Efterladte Digte» (1836). Flere af disse ere meget læste og have vundet Yndest, bl. a. «Landsbykirkegaarden», hvor han vender Tanken mod sin egen Grav, ved hvilken Landsbyens Piger ville dvæle og mindes: «Her en Digter jordet blev, som gjorde ingen Mand Fortræd og mange

Viser skrev». 1837 udkom samlede hans Oversættelser af Theokrits Idyller, som i hans yngre Aar stykkevis havde været optagne i Rahbeks «Minerva».

C. A. Lund, Efterladte Digte. [Fr. Barfod] Poetisk Læsebog (1836) S. 488 ff. [P. H. Boye] Om K. M. Rahbeks Brevvexling og hendes Correspondenter S. 29 f. Brammer, Kirkelige Lejlighedstaler II, 473 ff. Erslew, Forf. Lex. *A. Jantzen*.

Lund, Christian, 1789—1845, Rentekammerdeputeret, var en Søn af Raadmand og Byfoged (senere Borgmester) i Ribe samt Birkefoged i Riberhus Amt Jacob Jensen L. og Mette Christine f. Thissenius. Han fødtes i Ribe 18. Marts 1789, blev 1806 Student fra sin Fødebys lærde Skole, 1810 juridisk Kandidat, 1811 Kopist i Universitetsdirektionens Sekretariat, s. A. Kancellist i Generalavditoriatet, 1812 Avditør i Armeen, s. A. Chef for Universitetsdirektionens Sekretariat, var 1822—31 Chef for Rentekammerets danske Sekretariat, blev 1822 tillige Kommitteret i Rentekammeret og var fra 1841 Deputeret sammesteds. 1839—45 var han desuden Medlem af Direktionen for den almindelige Enkekasse; end videre blev han 1839 Medlem af den angaaende de nye Hovedlandevejes første Anlæg nedsatte Kommission, 1841 Medlem af Examenskommissionen for Landmaalere og Landinspektører samt af Kommissionen angaaende Handelen paa Grønland og Færøerne. 1815 blev han Kancelliraad, 1823 Justitsraad, 1826 Etatsraad og 1841 Konferensraad. Han nød almindelig Anerkjendelse for den udmærkede Duelighed, Klarhed, Iver og — af og til dog maaske for vidt drevne — Grundighed, hvormed han behandlede enhver Sag, og var desuden, trods de store Fordringer, han ogsaa stillede til sine Medarbejdere, i høj Grad skattet af disse som overhovedet af enhver, der kom i nærmere Berøring med ham, for sine personlige Egenskaber. Han døde ugift 25. Juni 1845 i Kjøbenhavn. *G. Kringelbach*.

Lund, Christian Madsen, 1624—91, Justitiarius, Søn af den bekjendte Biskop i Lund Mads Jensen Medelfar († 1638) og dennes 3. Hustru, Mette Mikkelsdatter Wibe. Han er født i Lund 24. Marts 1624, blev Student fra Herlufsholm 1643 og har derpaa vistnok søgt Uddannelse paa Rejser i Udlandet, da han senere viser sig sprogkyndig. Han er uden al Tvivl den Chr. L., der 1664 har givet Indberetning til Kong Frederik III om Søkapitajn David Danells (IV, 175) Rejser til Grønland 1652—53, hvor C. L.s Morfader, Mikkel Wibe, tidligere havde drevet Forretninger. Beretningen findes i det store kongl. Bibliotheks Manuskriptsamling (Gl. kongl. Saml., 4°,

Nr. 2880) og er i Udtog udgivet af John Erichsen 1787. Det er vistnok ogsaa ham, der 1662 omtales som paataenkt til Resident i Sverige, hvad han noget senere virkelig var i Holland, hvorfra han hjemkaldtes 1668. 1667 var han Statholder U. F. Gyldenløves Sekretær og kaldes 1668 Rigens Skriver i Norge. 1672 var han Assessor i Overhofretten, da han og Nicolaus Poulsen som kongl. Kommissarier sendtes til Throndhjem for at høre Bøndernes Klager. 1674—76 kaldes han Assistensraad i Overhofretten og var da en ret formuende Mand, formentlig gennem sit Ægteskab med Margrethe Jespersdatter (viede i Akershus Slotskirke 28. Okt. 1674), der var Enke efter Henrik Rosenmeyer, Handelsmand i Kjøbenhavn († 1658), og Landkommissarius Johan Gaarman († 1673), og som endnu levede 1696, da «i slette Vilkaar». 1681—84 kaldes han Kancelli- og Justitsraad og blev i sidstnævnte Aar Etatsraad, ligesom han allerede noget tidligere var bleven Justitiarius i Overhofretten. Han døde i Slutningen af Juni 1691 i Christiania.

Hist. Tidsskr. 5. R. I, 700.

H. J. Huitfeldt-Kaas.

Lund, Emil Ferdinand Svitzer, f. 1858, Portrætkatalog-Udgiver. L. er født 8. Jan. 1858 i Kjøbenhavn og Son af Etatsraad Vilh. Nic. L. (en Halvbroder til nedennævnte Henr. Ferd. og Troels Fred. L.) til Annissegaard og Camilla Henriette Elisabeth f. Svitzer. Han blev Student fra Frederiksborg lærde Skole 1876 og, efter en større Udenlandsrejse til Schweits, Italien, Tyrol og Tyskland, 1883 Cand. jur. Efter 21. Okt. 1884 at have ægtet Charlotte Frederikke Elisabeth Funch (f. 10. Avg. 1861), Datter af Grosserer D. E. F., tilbragte han, nærmest af Helbredshensyn, nogle Aar i Udlandet (Montreux, Baden-Baden, London). Senere har han syslet med antikvariske og kunsthistoriske Studier og har 1895 paabegyndt Udgivelsen af en stort anlagt og meget smukt udstyret Katalog over danske malede Portrætter.

Thiset.

Lund, Emilius, 1830—93, Obovirtuos, fødtes 5. Juni 1830 i Kjøbenhavn. Uddannet til Obospiller af C. Schiemann fik han 1857 Ansættelse i Hofkapellet i Stockholm og virkede i denne Stilling til 1862. Senere var han flere Aar ansat ved Hofoperaen i Berlin, men optraadte desuden med Bifald som Solist paa Koncerter baade i Kjøbenhavn (1862) og i Udlandet. I nogen Tid levede han i Leipzig, hvor han beskæftigede sig med Komposition. Vinteren 1872—73 tilbragte han atter i Kjøbenhavn. Til sidst nedsatte han

sig paa ny i Stockholm, hvor han levede som ansat Lærer og Leder af en Musikskole og døde 6. April 1893. Han har skrevet adskillige Kompositioner, hvoraf o. 30 ere udkomne, deriblandt en Obokonzert med Orkester samt Klaver- og Sangkompositioner; en smuk Konzertouverture af ham er bleven hørt i Tivoli. 21. April 1860 ægtede han i Stockholm den talentfulde Sopransangerinde Maximiliana Theodolinda Røske (f. i Stockholm 3. Juni 1836). Hun fulgte sin Mand, da han forlod Stockholm og koncerterede med ham i Kjøbenhavn og Udlandet. Efter hans Død flyttede hun til Kjøbenhavn, hvor hun døde 6. Juni 1895.

Schytte, Musiklex. Dahlgren, Anteckningar om Stockholms Theatrar.

G. St. Bricka.

Lund, Frederik Christian, f. 1826, Genre- og Historiemaler. L., der er født i Kjøbenhavn 14. Febr. 1826, blev som Dreng sat i Malerlære og blev Svend; men da han paa samme Tid havde besøgt Kunstakademiets Skoler, hvor han 1845 blev Elev af Modelskolen, var han blandt dem, som kom til at deltage i Udsmykningen af Thorvaldsens Musæum. Den slesvigske Krig afbrød hans Studier, han gik med som frivillig, avancerede til Underofficer, deltog bl. a. i Slagene ved Bov og Fredericia og blev efter det sidste Slag Danebrogsmand (1849). Trods Deltagelsen i Krigen vandt han i 1849 den mindre, men først 1852 den store Sølvmedaille. Han begyndte at udstille 1850, men vakte først Opmærksomhed, da han 1853 vandt den Neuhausenske Præmie for «Episode af Slaget ved Fredericia», der blev kjøbt til den kongl. Malerisamling. Han begyndte med at male historiske Æmner som «Griffensfeld føres til Fængselet» (1859) og «Svenskerne paa Kronborg» (1873), hvilket ligeledes blev kjøbt til den kongl. Malerisamling. I 1859 og 1862 havde han Rejseunderstøttelse af Akademiet og var i Italien, hvorfra han malede flere Billeder, hvori Handlingen underordnedes den flittige og omhyggelige Udførelse saa meget, at de fik deres største Interesse ved den maleriske Fremstilling, Gjengivelsen af andre Landes og Tidens Dragter, Lokalteter m. m. Ved Siden heraf udførte han efterhaanden en Række Portrætter, der ville bevare hans Navn, Etatsraad M. J. Melchior, Kapitajnlieutenant Hammer Professor Heinr. Buntzen (Udstillingsfonden), Alb. Küchler (Frederiksborg Musæum). Et stort Værk af ham, som Tidens Tand allerede har tilintetgjort, var den stilfulde Dekoration af Loftet i den gjenopførte Viborg Domkirke (1876). Hans Navn knytter sig ogsaa til et Værk, omfattende 31 danske Nationaldragter (1861, 2. Udg. 1890

med Text af V. Bergsøe). Originalerne tilhøre Stockholms Musæum. En stor Akvarel med Optog af danske Bønder prydede den danske Afdeling ved Verdensudstillingen i Paris (1878) og bevares nu i det kongl. Theaters øvre Foyer. L. blev 1859 gift med Axeline Mørch (f. 1836), Datter af Krigsassessor, Forvalter ved det militære Varedepot Carl Chr. M. (f. 1807 † 1870) og Dorothea Margrethe Magdalene f. Müller (f. 1809 † 1858); hun er optraadt som Forfatterinde. I 1874 fik han det Anckerske Rejselegat og tilbragte den følgende Vinter i Italien; 1877 blev han Medlem af Kunstakademiet, men rantes i 1890, i hvilket Aar han udstillede et livlig fortalt Genrebillede, «Sessionen», af en Paralyse, der nødte ham til fra den Tid af at nedlægge Penselen. 1896 fik han Titel af Professor.

Illustr. Tid. 1894, Nr. 20. Weilbach, Nyt Kunstnerlex. *Ph. Weilbach.*

Lund, Georg Frederik Vilhelm, 1820—91, Filolog og Skolemand, fødtes 28. Juli 1820 i Nykjøbing paa Sjælland, hvor hans Fader, Krigsraad Carl Ferdinand L. (f. 1786 † 1831), var praktiserende Læge; Moderen hed Anna Louise Christine f. Høy (f. 1795 † 1859). I 1828 blev Faderen ansat som Distriktskirurg paa Vestmanøerne, og her tilbragte da Sønnen over 3 Aar; men derefter kom han til Kjøbenhavn og optoges i Metropolitanskolen. Her fra dimitteredes han og tog 1837 Artium. I sin Studentertid dimitterede han privat til Universitetet og blev desuden 1841 Lærer i Græsk ved den christianshavnske, i Latin og Hebraisk ved den kjøbenhavnske Borgerdydskole, samtidig med at han flittig studerede Filologi under Madvig med særlig Interesse for Grammatikken. I 1842 tog han filologisk Embedsexamen. 1843 blev han ansat som Adjunkt ved Nykjøbing Kathedralskole; 1845 blev han Overlærer sammesteds; s. A. disputerede han med Afhandlingen «De parallelismo syntaxis Græcæ et Latinæ usu casus genitivi demonstrato» for den filosofiske Magistergrad (forandret til Doktorgraden 1854). Omtrent samtidig begyndte han sin Virksomhed som Udgiver af en hel Række kommenterede Udgaver af latinske og græske Forfatteres Skrifter til Skolebrug, i det han blev et meget virksomt Medlem af den Forening af danske Skolemænd, som just da havde dannet sig med det Formaal at tilvejebringe saadanne Udgaver; i Tiden 1848—56 behandlede han saaledes forskjellige Skrifter af Cicero («De officiis», «Cato», «Lælius») og Demosthenes (Philippiske Taler og Kranstalen) samt Virgils «Æneide», det sidste Skrift med mindre Held; til Udgaverne sluttede sig kritiske og exegetiske

Redegjørelser i Specialskrifter, til Dels i Skolens Programmer. Efter denne Tid kastede han sig fortrinsvis over Studiet af Oldnordisk, for hvis Indførelse i Skolen han var en ivrig Talsmand, og udfoldede en ret omfangsrig Forfattervirksomhed paa dette Omraade (jvfr. ndfr.). I Nykjøbing følte han sig imidlertid trykket af, at han ikke havde let og rigelig Adgang til det fornødne Materiale til sine Studier, ej heller til Omgang med Studiefæller, og han søgte derfor, da N. M. Petersen var død 1862, om den derved ledigblevne Post som Docent ved Universitetet, men i Konkurrencen bukkede han under. 1863 forflyttedes han til Aalborg Kathedralskole som Rektor; 1868 blev han Rektor i Aarhus og Medlem af Videnskabernes Selskab. 1885 tog han sin Afsked fra Skolen og flyttede fra Aarhus til Kjøbenhavn, hvor han senere opholdt sig til sin Død, 3. Febr. 1891. Han havde 26. Sept. 1843 ægtet Anna Emilie Fuglede (f. i Kjøbenhavn 26. Juni 1816), Datter af Toldassistent Jens Andersen F. og Marie Cathrine f. Hansen.

Erslew, Forf. Lex. Arkiv f. nord. Filologi VIII, 196 ff. *M. Cl. Gertz.*

— G. F. V. Lund som *nordisk Filolog*. L.s Ophold som Dreng paa den islandske Øgruppe Vestmanøerne har naturlig maattet henvende hans Opmærksomhed paa islandsk Sprog. Som Repræsentant for Oldnordisk fandt dette senere en Dyrker i ham, efter at hans Interesse for Modersmaalets Renhed og Sammenhæng med Oldsproget var vakt. Det var særlig det hidtil saa godt som ubearbejdede syntaktiske Omraade, der tiltrak L.; han havde faaet et stærkt Indtryk af det nordiske Oldsprogs nøje Overensstemmelse med Græsk og Latin i denne Henseende, og som en trofast Discipel af Madvig besluttede han for sine Undersøgelser fuldstændig at lægge M.s System til Grund. Saaledes opstod hans 1862 udgivne «Oldnordisk Ordføjningslære», et anseligt Oktavbind, der længe vil bevare sin Betydning som et første Grundlag for denne Del af den nordiske Filologi, om end Tilslutningen til hans Forbillede har været stærkere end ønskeligt, og de talrige Exempler ere hentede fra temmelig forskjellige Tidsrum. Ved Siden af den lette Overskuelighed anerkjendes almindelig de mange gode Enkeltiagttagelser. — Med dette Arbejde havde L. kulmineret, hvortil vel hans fortsatte Fraværelse fra Hovedstaden og Virksomhed i anden Embedsstilling have bidraget. Som Vidnesbyrd om hans Konkurrence til en Docentplads ved Universitetet i nordisk Filologi foreligger væsentlig kun en mindre Afhandling i et aalborgsk Skoleprogram 1865 («Om den

gammeldanske Lægebog Nr. 187, 80»). Hans 1873 udgivne «Udsigt over den oldnordiske Litteratur», der nærmest var bestemt til Skolebrug, er udarbejdet paa Grundlag af N. M. Petersens «Oldnordiske Litteraturhistorie», men temmelig flygtig og uden tilbørligt Hensyn til det i Mellemtiden fremkomne. 1877 udkom L.s Ordbog over de gamle danske Loves Ordforraad, der viser Mangel paa alsidigt Herredømme over Stoffet og navnlig adskillig Usikkerhed i det sproglige, men dog kan tjene som en brugelig Haandbog ved Læsningen af disse Kildeskrifter.

Tids-Tavler 1874, S. 121 ff. Nord. Tidsskr. f. Filologi, Ny R., III, 284 ff. Kritische Vierteljahrschrift f. Gesetzgebung XXI, 94 ff. *Kr. Kaalund.*

Lund, Georg (døbt Jørgen) **Henrik**, 1747—1808, Litterat, var født i Juni 1747 i Poulsker, hvor hans Fader, Hans Jørgen L., var Præst; Moderen hed Inger f. Lind. Han blev 1764 Student fra Herlufsholm, hvis Rector J. L. Bernth var hans Fætter, tog 1768 theolog. Attestats og var derefter Huslærer hos forskellige Familier, bl. a. i adskillige Aar i Horsens hos Generalmajor Bardenfleth, der ejede Harridslevgaard i Fyn, hvilket gav L. Anledning til at lægge sig efter Landøkonomien og Havedyrkningen, hvorom han udgav et Par Skrifter; han roser sig selv af først (1783) at have opdaget Mergelen i det vestlige Fyn, og af Landhusholdnings-selskabet modtog han 2 Gange Medaille. Senere flyttede han til Kjøbenhavn, hvor han udfoldede en betydelig Virksomhed som Skribent. Hans medicinske Arbejder indbragte ham dog kun Fagmændenes Haan for hans Vankundighed og desperate Raad, og hans utrolig vidtløftige og konfuse Værk «Gode Borgeres ædle Handlinger i Anledning af Ildebranden 5. Juni 1795» i 9 Bind skaffede ham endog 4 Dages Vand og Brød for hans fripostige Udtalelser om offentlige Anliggender. Desuagtet fik L., hvis egentlige Bestræbelser havde været «den hellige Veltalenheds Dyrkelse», en Bestilling som Tal- og Klasselotterikollektør, og i denne døde han i Kjøbenhavn, ugift, 10. Marts 1808.

Nyerup, Lit. Lex. Leth og Wad, Dimitt. fra Herlufsholm I, 109.

G. L. Wad.

Lund, Hans Christian, 1765—1846, Homøopath og Litterat, fødtes i Lumby ved Odense 5. Juni 1765. Han fik ingen regelmæssig Undervisning eller Uddannelse, men lagde sig først efter Musikken og dyrkede derefter, skjønt uden Subsistensmidler, fric Studier af de forskellige Naturvidenskaber og særlig af Lægeviden-

skaben. 1795 fik han en Ansættelse som Kompagnikirurg ved den kongl. Garde og fungerede derefter en kort Tid som Skibslæge i Marinen. Sit Underhold erhvervede han sig i den følgende Tid dels ved Lægepraxis, i det han som uexamineret efter Tidens Skik udøvede sin Virksomhed «under Tilsyn» af en eller anden anset Læge, dels ved en meget udstrakt og broget Oversættelsesvirksomhed, navnlig af tyske populær-videnskabelige Skrifter af tvivlsomt Værd. Han udgav ogsaa Ugeblade af meget blandet Indhold, 1803—7 «Den almennyttige Samler», 1824—26 «Ny almennyttig Samler». Fra 1821 slog han sig paa den indtil da her hjemme udyrkede Homøopathi, og skrivefærdig som altid fyldte han derefter Bogmarkedet med Indlæg og Skrifter (hovedsagelig oversatte), der plæderede for denne Kurmethode. Paa gjentagne Ansøgninger om Licens til at praktisere fik han Afslag og blev for sit fortsatte Kvaksalveri oftere idømt Straffe, til sidst Forbedringshusstraf, men benaadet paa Grund af sin høje Alder. 17. April 1846 døde han og fik af taknemmelige Patienter i Aviserne paa Prosa og Vers megen Ros for sine heldige Kure og sin Menneskekjærlighed. — Han var gift med Christine Elisabeth f. Buch († 1820).

Smith og Bladt, Den danske Lægestand, 4. Udg. Erslew, Forf. Lex. Den Frisindede 1839, Nr. 74, 76 og 89. *Jul. Petersen.*

Lund, Hans Christopher, 1758—1820, Præst, født 9. Sept. 1758 i Throndhjem, Søn af Bager Johannes L. og Karen Helene f. Rosenvold, kom 1771 i Throndhjems Skole, deponerede 1776 og fik Attestats 1781, blev 1782 personel Kapellan hos Provst Erik Røring i Veø, 1792 Sognepræst til Leksviken, 1811 til Overhalden, hvor han døde 21. April 1820. Han var efter Biskop Bugges Udtalelse en «retskaffen og exemplarisk Religionslærer og en af Norges lærdeste Mænd». Under sit lange Ophold i det lille Kald Leksviken levede han i saa trange Kaar, at han selv maatte undervise sine Børn, men han fik dog Tid til at udarbejde «en med uhyre Flid og Nøjagtighed udført Historie om Throndhjems Stifts Gejstlighed siden Kristendommens Indførelse», en Beskrivelse over Leksviken og et botanisk Arbejde over alle de i Norge vildt voxende Giftplanter. Næringsssorg havde gjort ham saa modløs, at han opgav alt Haab om Befordring, da Biskop Bugge fik ham overtalt til at søge Overhalden. Her blev han imidlertid «saa svagelig og i flere Henseender skrøbelig», at Biskoppen nødede ham til at søge Afsked, men han døde, forinden den var ham tilstaaet. Under

hans Svagelighedstilstand ere formodentlig hans litterære Arbejder forsvundne. Gift 10. Febr. 1790 med Hanna Dorothea Røring (f. 1760, døbt 19. Febr., † 12. Juni 1817), Datter af ovennævnte Provst Erik R. (f. 1708 † 1789) og Hermanna Catharina f. Stoud (f. 1735 † 1788).

Erlandsen, Geistligheden i Thronhjems Stift S. 390. 512. *D. Thrap.*

Lund, Henrik Ferdinand, f. 1837, Statistiker. L., der er Søn af Justitsraad, Kontorchef i Nationalbanken Henr. Ferd. L. (f. 1803 † 1875) og Anna Cathrine f. Lund, er født i Kjøbenhavn 24. Juni 1837. Han blev Student 1855 og tog theologisk Examen i 1864; i Studentertiden læste han tillige ved den polytekniske Lærestanstalt. I de følgende Aar opholdt han sig en Del i Udlandet og var en kort Tid (1865) Sekretær ved det danske Konsulat i Paris; 1868 traadte han ind i det kongl. statistiske Bureau i Kjøbenhavn, hvor han 1892 blev konstit. Fuldmægtig og 1895 udnævntes til Kontorchef. Han har navnlig beskæftiget sig med Befolkningsstatistikken og udgav i 1875: «La construction des tables de mortalité», hvori han gjorde Rede for den Methode, han havde fulgt ved Bearbejdelsen af Dødelighedsstatistikken for 1860—69, og bidrog til at fjerne en Del Uklarhed blandt den officielle Statistiks Repræsentanter med Hensyn til den Art Beregninger. — Han ægtede 16. Nov. 1865 Thérèse Julie Caroline Chartier (f. 1847 † 12. Jan. 1872), Datter af Fabrikant F. J. C. i Paris, og giftede sig anden Gang 4. Nov. 1876, med Margrethe Dagmar Møllerup (f. 1850), Datter af Forstander ved Vartov H. C. M.

Elvius og Hiort-Lorenzen, Danske patriciske Slægter I, 181.

H. Westergaard.

Lund, Holger Christian Valdemar, 1853—86, historisk Forfatter, fødtes 7. April 1853 i Kjøbenhavn som Søn af Maskinmester i Flaaden Vilh. Vald. L. og Karen Thora Angelica f. Jensen, blev 1871 Student fra Borgerdydskolen i Kjøbenhavn, tog 1876 statsvidenskabelig Examen, blev 1878 Expedient i Krigsministeriets Arkiv og ernærede sig desuden ved Musik- og Skoleundervisning. 24. Juni 1879 ægtede han Marie Christine Frederiksen (f. 7. Sept. 1853), Datter af Færgebestyrer Carl Fred. F. Et Ulykkestilfælde gjorde 19. Nov. 1886 Ende paa hans frejdige Liv. Fra hans Haand foreligger: «Selskabet for Borgerdyd» (1885) og «Borgerdydskolen i Kjøbenhavn 1787—1887» (1887), det sidste Skrift udgivet efter hans Død.

C. F. Bricka.

Lund, Jacob Johan, 1725—98, Præst, blev født 2. Marts 1725 i Sønder Jærnløse (ved Holbæk), hvor hans Fader, Peder Jacobsen L. († 1751), var Præst. Han blev Student fra Roskilde 1745, tog Attestats 1748 og var derefter hjemme hos sin svage og senge-liggende Fader til dennes Død. Senere var han i 5 Aar Alumn paa Elers' Kollegium og Huslærer i Kjøbenhavn, indtil han 1758 ordineredes til Feltpræst og kom til Holsten. 1763 blev han Sognepræst i Stubbekjøbing, hvorfra han 1775 forflyttedes til Stege og blev Provst paa Møen. Han døde 12. Juli 1798 efter langvarig Sygdom og mange haarde Prøvelser. Fra sin tidlige Ungdom havde han syslet med de skjønne Videnskaber; og hvor mangelfulde hans Poesier end kunne være baade med Hensyn til Indhold og Form, vandt de dog Samtidens Bifald ved deres Inderlighed og Varme. Han dyrkede særlig den religiøse Digtning; af Gellert oversatte han «Der Christ» (1755) og kom derved til at konkurrere med A. B. Poulsen, af hvem en lignende Oversættelse udkom s. A. I fri Bearbejdelse efter Racine skrev han Læredigtet «Religionen»; det foranstaltedes trykt af Selskabet til de skjønne Videnskabers Forfremmelse (1771), og i dettes «Samlinger» findes ogsaa flere andre Stykker af ham. Han har desuden skrevet adskillige Salmer («Forsøg i den hellige Poesi og aandelige Sange», 1775), hvoraf 9 bleve optagne i den Guldbergske Salmebog, og af disse ere atter 3 havnede i Roskilde Konvents Salmebog (deriblandt Nr. 50: «Til Ende Aaret haster»). Af det danske Litteraturselskab var han Medlem i de faa Aar, det bestod. Han var 2 Gange gift: 1. (1766) med sin Formands Datter i Stubbekjøbing Mettea Jacobea f. Alsbach († 1777), en Datterdatter af Hans Egede; 2. (1780) med en Præsteenke fra Gunslev paa Falster, Cathrine Margrethe Borchgrevingk, f. Krenckel. — Tilskyndet ved sin Familieforbindelse med Hans Egede udarbejdede L. dennes Levned (1778), som vel er holdt noget for panegyrisk, men dog ikke er uden Værd ved at meddele flere Oplysninger hentede fra Familietraditionen.

Paludan, Beskr. over Møen I, 487 ff. I. Barfod, Den falsterske Gejstligheds Personalhist. II, 9 f. Brandt og Helveg, Den danske Psalmedigtning II, 371 f. Rahbek og Nyerup, Den danske Digttekunsts Hist. IV, 449 ff. V, 96 ff. Nyerup, Lit. Lex.

A. Jantzen.

Lund, Jens Gustav, 1814—82, Snedkermester, er født 29. Dec. 1814 i Kjøbenhavn, hvor hans Fader, Jens L., var Snedkerfrimester; Moderen var Ane f. Mortensen. Efter endt Skolegang kom han i Snedkerlære, blev Svend 1836 og begyndte derefter med Iver at

besøge Kunstakademiet. 1841 gjorde han Mesterstykke, hvorpaa han etablerede sig, og ved sin Dygtighed og seje Flid arbejdede han sig nu saaledes frem, at han, der begyndte med ganske tomme Hænder, i 1846 beskæftigede 35 Svende, et Tal, der senere steg til henimod 100. Han blev hurtig Kjøbenhavns første Snedker, der i de opadgaaende Tider leverede Møbler til Herregaard efter Herregaard. 1866 indførte han Dampmaskinen i det danske Snedkeri. Udlandet besøgte han første Gang 1853, og hvad han der saa, gav ham nye Impulser. Han havde med godt Resultat deltaget i Industriudstillingen i Kjøbenhavn 1852, men for øvrigt i sin tavse Selvstændighed stillet sig kølig over for de begyndende Verdensudstillinger. Nu blev det anderledes, han blev ivrig for Deltagelse i dem, og karakteristisk for ham deltog han i Udstillingen i London 1862 med et af ham selv tegnet, stort og kostbart Buffetskab, for hvilket Arbejde Kjøbenhavns Snedkerlav hædrede ham paa festlig Maade. Han satte Pris paa at arbejde uden Kunstnerhjælp, men her sloge hans Kræfter dog ikke til, og de Møbler, der længst ville bevare hans Navn, ere efter Kunstnertegninger og da navnlig Heinrich Hansens. Med denne Kunstner arbejdede han sammen bl. a. for Kunstflidslotteriet og Frederiksborg Slot. Det er ganske naturligt, at han blev udnævnt til Hofsnedker (1868). Hvad der ved Siden af hans faglige Virksomhed særlig interesserede ham, var Ungdommens Oplærelse. Fra 1857—71 var han Bisidder i Snedkerlavet, men samtidig (1859—70) Formand i Snedkernes Tegneforening, der under ham var særlig virksom og bl. a. 1865 foranstaltede en Fagudstilling. 1868 var han ogsaa med til at oprette den af Arkitekt V. Klein foreslaaede nye Haandværkerskole. Endnu kan det mærkes, at han fra 1863—73 var Repræsentant i Industriforeningen og fra 1859 til sin Død, 27. Maj 1882, Borgerrepræsentant. — 19. Nov. 1842 ægtede han Erasmine Thanning (f. 14. Dec. 1807 † 31. Marts 1868), Datter af Toldkontrollør i Aalborg Jens Iskow T. og Marie Kirstine f. Dein; efter hendes Død ægtede han 21. Maj 1869 Halvsøsteren Martine Theodora Thanning (f. 14. Febr. 1831 † 23. Nov. 1871), hvis Moder var Anna Cathrine f. Nissen.

C. Nyrop, J. G. L. (1883). A. Bauer, Snedkernes Tegneforening.

C. Nyrop.

Lund, Jens Pedersen, o. 1730—o. 1797, Maler, kom 1749 som Malersvend fra Tønder til Kjøbenhavn, hvor han strax søgte til Akademiet og malede hos Pilo, men et Par Aar efter blev «forfulgt» af Malerlavet som «Løsgænger» (1755), uden at det dog

lykkedes Lavet at hindre hans Desertion fra dette til Akademiet. 1756 vandt han den store Guldmedaille for «Et Optrin af Syndfloden». Harsdorff, der sammen med L. havde faaet Medaillen, kom strax afsted, men L. først i 1759. Han gik til Paris og der fra efter nogle Aars Ophold til Rom (1762), hvor han arbejdede flittig, ogsaa i Landskabsgenren og med Gravstikke og Naal (Cæcilia Metellas Gravmæle, romerske Ruiner, Byprospekter, italienske Landskaber osv.), og da han 1765, med en kongelig Gave af 400 Rdl. til Rejsen, vendte hjem, var han fra Figurmaler bleven en ganske habil Landskabsmaler. Ogsaa gjorde han baade Mariner og Blomsterstykker og har saaledes været en mangesidig Kunstner. Som Landskabsmaler blev han agreeret af Akademiet og 1769 dettes Medlem samt kort efter kongl. Hoflandskabsmaler. Til Riddersalen i det 1794 afbrændte Christiansborg Slot var han strax efter sin Hjemkomst bleven tagen i Arbejde, og i Løbet af 9 Maaneder havde han til samme Riddersal gjort 22 kæmpestore Landskabsbilleder, som naturligvis kun have været Hastværksarbejder, men hvis Fremkomst i saa forbavsende kort Tid vidner om frodig Fantasi, rig Kompositionsevne og Lethed i Udførelsen. Disse Billeder existere nu ikke mere, af hans senere Arbejder existerer der heller ikke mange, og han forsvinder paafaldende hurtig fra Forskerens Synskreds. Det er rimeligt, at han har troet at finde for ringe Tak og Paaskjønnelse for sit Kolossalarbejde i Riddersalen og derfor har holdt sig tilbage, og vist er det i alt Fald, at han ikke mere arbejdede for Hoffet. Ogsaa lige over for Akademiet stillede han sig overmaade kølig, efter at han forgjæves i 1771 havde søgt om at blive Informator — hvad han som Medlem ikke kunde blive — og 1774 med Bitterhed anket over, at han ikke kunde opnaa Fri bolig paa Charlottenborg. Dog udstillede han endnu i Salonen 1778 adskillige af sine Arbejder: italienske og tyrolske Landskaber, Søstykker, kjøbenhavnske Prospekter osv., dels i Olje, dels i Gouache, men derefter forsvinder han ganske. Han siges at være død 1793: det er dog meget tvivlsomt, om denne Angivelse er rigtig, og der er snarere Sandsynlighed for, at han først er afgaaet ved Døden 1797.

Junge, Københavns Beskr. S. 510 f. 513 ff. Büsching, Nachrichten von dem Zustande der Wissenschaften III, 667. Krohn, Fortegn. ov. danske Kobberstik. Weilbach, Nyt Kunstnerlex. *F. J. Meier.*

Lund, Johan, 1638—86, Præst, Historiker, blev født i Flensborg 11. Sept. 1638; hans Fader, Thomas L. († 1650), var først

Kantor ved Skolen i Flensborg, senere Diakon ved St. Johannes' Kirke sammesteds; Moderen, Margrethe Moth († 1696), ægtede Eftermanden, Andreas Fabricius, der 1660 blev Præst i Munkbrarup. Stiffaderen tog sig af Drengens Undervisning og satte ham senere i Flensborg Skole, hvorfra han 1656 gik til Leipzig. Her studerede han Theologi, men lagde sig særlig efter Hebraisk. Han var derefter Huslærer, først i Dresden, senere i Aabenraa. Da han 1664 havde holdt en Ligtale i Tønder, vandt han saaledes Menigheden der, at det blev tilbudt ham at blive Medhjælper hos den af Alder og Sygdom svækkede Diakon Lars Widing. Han tog imod Kaldelsen og beklædte denne ringe Medhjælperplads i 8 Aar, indtil Widing døde. Med Diakonembedet var tidligere Gjerningen som Konrektor ved Skolen forenet. Skolegjerningen fritoges han for, men kaldedes til Diakonatet og ægtede Formandens Datter Marie Elisabeth W. Men dette Ægteskab beredte ham et sørgeligt Huskors, og for at undgaa sin Xantippe trak han sig tilbage paa sit Studerekammer og fordybede sig saa meget ivrigere i sine Studier. Frugten af disse blev hans berømte Værk «Die jüdischen Heiligtümer», en udførlig Beskrivelse af den gammeltestamentlige Kultus med mange Afbildninger. I sin Ungdom havde han lagt sig efter at tegne og male. Mange af Grundridsene til sit arkæologiske Værk har han selv leveret; og paa Raadhuset i Tønder findes endnu 3 Malerier af ham. Han døde allerede 13. Sept. 1686. Ved Siden af sin fremragende Dygtighed som lærd Hebræer var han almindelig agtet og afholdt som en kjærlig Sjælesorger, der varmt tog sig af de syge og nødlidende i Byen. — Hans Enke sendte det omfangsrige Manuskript af det nævnte Værk til Generalsuperintendent Sandhagen i Slesvig. Han forandrede adskilligt deri, før han besørgede det til Trykken (3 Dele, Slesvig 1696). Senere førtes det nærmere tilbage til Forfatterens oprindelige Arbejde i 4 nye Udgaver fra 1701—22. Den sidste (6.) og mest udbredte Udgave besørgede Præsten J. C. Wolf i Hamborg 1738; den er betydelig forøget og ledsaget af en Fortale med biografiske Oplysninger om Forfatteren. En hollandsk Oversættelse udkom i Amsterdam 1726.

Allg. Deutsche Biographie XIX. Møller, Cimbria lit. Pontoppidan, Annales eccles. Dan. IV, 633 f.

A. Jantzen.

Lund, Johan Christian, 1799—1875, Handelsmand, var en Søn af Silke- og Klædehandler Henrik Hansen L. og Marina Magdalene f. Lobeck og blev født i Kjøbenhavn 5. Febr. 1799.

Efter at have taget dansk-juridisk Examen 1816 overtog han ved Faderens Død 1820 dennes Forretning, som han førte videre med Held. 1860 fik han Grossererborgerskab. I Styrelsen af Københavns kommunale Forhold tog L. i en Aarrække Del, i det han 1836 valgtes til Medlem af de 32 Mænds Forsamling og efter Omordningen af Københavns Kommunalbestyrelse var Borgerrepræsentant til 1867. End videre valgtes han 1837 til Direktør ved Fattigvæsenet. I sine kommunale Stillinger lagde han praktisk Sans for Dagen uden dog at spille nogen fremtrædende Rolle. I det private Liv var han bekendt for sine muntre Indfald. --- Han var Medlem af Direktionen for det forenede Understøttelsesselskab og Medstifter af og Medlem af Bestyrelsen for Københavns Sygehjem. L. var gift med Nicoline Christine f. Kierkegaard († 10. Sept. 1832), Datter af Kjøbmand Michael Pedersen K. Han døde 10. Juli 1875.

Elvius og Hiort-Lorenzen, Patriciske Slægter I.

E. Meyer.

Lund, Johan Jacob Georg, 1801—84, Læge, var en Søn af ovennævnte Stadsfysikus Andreas L. og fødtes i Slagelse 30. Nov. 1801. Dimitteret privat 1820 absolverede han den medicinske Examen 1827, var 1829—41 Distriktslæge i København, fik 1831 Doktorgraden i Halle, var 1833—49 Theaterlæge, udnævntes 1841 til Livlæge hos Kronprins Frederik og blev derved 1848 kongl. Livlæge. S. A. fik han Professortitelen. 1851 blev han Etatsraad, 1853 fungerede han som Koleralæge, 1857 blev han Kommandør af Dannebrog og fik i den følgende Tid ogsaa talrige høje udenlandske Ordener. 1863 blev han Konferensraad og var derefter fungerende Livlæge og Rejselæge hos Kong Christian IX. 1872 blev han Storkors af Dannebrog, 1883 Gehejmekonferensraad. I en lang Aarrække var han Medlem af Direktionen for Selskabet til druknedes Redning. 11. Jan. 1884 døde han i København. Hans Hustru var Augusta Charlotte Petrine f. Heilmann (f. 1810), Datter af Silke- og Klædehandler Aug. Vilh. H.

Smith og Bladt, Den danske Lægestand, 5. Udg. Erslew, Forf. Lex.

Jul. Petersen.

Lund, Johan Ludvig Gebhard, 1777—1867, Historiemaler. J. L. L., som han mest kaldes, var født i Kiel 16. Okt. 1777 og Søn af Malermester Hans Gievert L. fra København og Marie Magdalene Christine f. Bremer. Han kom til København for at uddanne sig til Kunstner og fik hurtig Adgang til flere af Datidens rige og formaaende Huse, hvilket ogsaa fik Indflydelse paa hans

Kunstnerbane. Imidlertid indskrænkede han sig til at vinde Akademiets Sølvmedailler (1798—99) og tog ikke Del i Konkurserne om Guldmedaillen. Allerede 1799 rejste han til Dresden og der fra til Paris, hvor han besøgte Davids Atelier, uden at det dog prægede sig i hans Kunst. Fra Paris drog han til Italien, hvor han i Florents (1802) modtog en varigere Paavirkning af den ældre religiøse Kunst, der gik forud for Rafael; senere traf han i Rom sammen med Thorvaldsen og tilbragte nu flere Aar i Italien med Understøttelse fra Fonden ad usus publicos, hvilken han havde opnaaet uden Akademiets Medvirkning. Her malede han et stort Billede, «Andromache i Afmagt ved Synet af Hectors mishandlede Lig», med en Mængde legemsstore Figurer (1807); det er forsvundet, i det Skibet, der førte det hjemad, blev opbragt af Englænderne. Som Sidestykke hertil malede han (1810) «Andromache ved Hectors Grav», som af Baron Schubart, Generalkonsul i Livorno, skjænkedes til den kongl. Malerisamling. Med disse 2 Billeder, som havde henrykket Fru Frederikke Brun og den æsthetiske Kreds, hun samlede om sig, kom han til at indtage den ejendommelige Plads som «Idealismens Maler» i Modsætning til Eckersbergs Realisme, og disse 2 Kunstnernavne betegnede i en lang Aarrække 2 skarpt adskilte Partier, medens de dog, uagtet Sondringen nominelt vedblev, efterhaanden som Kunstnerkredsen udvidedes, under Paavirkningen af Eckersbergs fremragende Dygtighed, for en senere Tids Øje, næsten have mere, der er fælles end forskjelligt.

L. var imidlertid kommen hjem, blev 1812 agrecret og 1814 Medlem af Akademiet paa «Habor og Signe». Dette Billede stod i Anordningen tilbage for det store Galleribillede, men savnede dog ikke en vis Harmoni og en «idealistisk» Skjønhedsfølelse, som tiltalte hans Velynderes Kreds, og O. Brøndsted, der i Udlandet havde set saa megen Kunst, skrev en begejstret Lovprisning af Billedet. Akademiet vilde dog ikke anbefale ham til at blive kongl. Historiemaler og Professor, men vilde vente med Afgjørelsen, til Eckersberg og Stub kom hjem. Den sidstnævnte døde allerede 1816, L. rejste krænkert til Rom igjen og kom først 1819 tilbage i Følge med Thorvaldsen. Dog valgtes 1818 ikke alene Eckersberg til Professor, men L. ogsaa, skjønt fraværende, til anden Professor ved Modelskolen. Han ægtede derpaa 24. Dec. 1820 Augusta Lorentz (f. 1797 † 1871), Datter af Henrik L. og Frederikke Vilhelmine f. Lindrup. L. vandrede nu sin Embedsbane Side om Side med Eckersberg og blev til sidst Etatsraad. Men alt som Sansen for Eckersbergs Kunst

voxede, blegnede L.s Stjerne, ligesom Alderen blegede hans Farver, men han stod dog saa længe som Mærkesmand og har ved sin trofaste Flid og sit hjælpsomme Hjærte haft saa megen Indflydelse paa Udviklingen af mange Kunstneres Liv og Virksomhed, at han ikke fortjener at skydes ganske til Side.

Til Christiansborg Slot malede han, atter Side om Side med Eckersberg, 5 store Billeder, forestillende Danmarks forskellige Kulturperioder, lige fra Naturtilstanden til den lutherske Reformation. Hvor afdæmpede de end staa i Farverne, viste de en Kunstner, der kunde magte store Opgaver paa en anstændig Maade, om end den sande kunstneriske Løftelse og Frigjørelse fattedes, og Midterbilledet, «Kristendommens Indførelse i Norden», var utvivlsomt [det største Oljemaleri, der indtil da var malet i Danmark. Foruden disse store Billeder malede han en Række ret stemningsfulde Altertavler, den første til Petri Kirke, en anden til Slotskirken, hvilken dog mange Aar senere havnede i Johanneskirken paa Nørrebro, og en Mængde i mindre Format til forskellige Landsbykirker. L. malede forholdsvis faa Portrætter, hvoriblandt kan fremhæves Oehlenschlägers (stukket 1822), men dvælede gjerne ved sine Minder om Italiens Natur i smaa, lidt blege, men fint følte Landskaber. Et Arbejde, der viser betydelige Evner i dekorativ Retning, var det smukke Fortæppe til det kongl. Theater, med den fængslende Udsigt til Acropolis (1828). Det var en heldig Tanke, at denne Komposition blev gjentaget til det nuværende Theater. En Samling Breve, som blev skjænket til det store kongl. Bibliothek, viser, i hvilken udstrakt Vexelvirkning L. stod til en Mængde af Datidens yngre Kunstnere. En af hans Elever, Professor Aug. Schiøtt, har malet hans Portræt i Oldingsalder. Han gik af som Professor 1861 og havde aldrig været Akademiets Direktør, men var flere Gange dets Kasserer; endog efter at han havde været blind og ved en heldig Operation havde gjenvundet Synet, overtog han paa ny, som afgaaet Professor, denne Tillidspost. Han var som ung af et muntert Naturel og bevarede endnu i sin høje Alderdom stor Livlighed og Aandsfriskhed; han døde uden egentlig Sygdom Natten mellem 2. og 3. Marts 1867. Han var mere en vel uddannet og flittig end en rigt begavet Kunstner, havde «Judicium, men ej Geni», som det hed i Datidens Sprog (1810) i en Kunstbroders Mund; men «hans Arbejder kunne lade sig se, hvor det skal være», tilføjedes der.

Høyens Skrifter I, 22 ff. 107 ff. Weilbach, Nyt Kunstnerlex.

Ph. Weilbach.

Lund, Johan Ludvig Michael, f. 1844, religionshistorisk Forfatter. L. L. fødtes 15. Dec. 1844 i Gjern Præstegaard, er Søn af Sognepræst Joachim Otto From L. og Emma Gyrithe Andrea Christiane f. Meyer, blev Student fra Odense 1862 og vandt 1866 Universitetets Guldmedaille for en Afhandling om Cladocererne (trykt i «Naturhist. Tidsskr.» 1871). For at uddanne sit Sprog vendte han sig til litterære Studier, der førte ham bort fra Zoologien, som han havde studeret under Professor Schiødte. Efter en Rejse i Spanien (1870—71) udgav han 1871 «Spanske Tilstande i Fortid og Nutid», oversatte 1873 spanske Digte (i «Tanker og Tegninger»), skrev 1873 «Nero Cæsar», men kastede sig snart over Kunst-, Kultur- og Religionshistorien, især under Ophold i Udlandet (1874—77 i Evropa, 1878—82 i Nordamerika), skrev i New-York i «American church review» 1881: «An Ethiopian manuscript in the Astor library», og i London om Josef i «Proceedings of the society of biblical archæology» 1882; var 1885—86 Medarbejder af «Morgenbladet», udgav 1887 «Om virkelige Portrætter af Jesus» og 1891 «Tolv Fragmenter om Hedenskabet» I, 1. Hæfte. Da hans dristige Hypoteser kun fandt ringe Bifald hos sagkyndige (ogsaa i Udlandet), udgav han 1894 til Forsvar for sin Methode «Bidrag til en Karakteristik af Videnskabens Dyrkelse her i Landet for Tiden» (Tillæghæfte til «Vor Ungdom»), der 1895 fremkaldte et Modskrift af Professor Kr. Erslev og andre Videnskabsmænd: «Hr. L. Lund og «Professorerne»».

Gosch, Danmarks zoolog. Lit. II, 2, 567 ff. Vor Ungdom 1894. Nyt dansk Maanedsskr. III (1872) S. 487. *Vald. Schmidt.*

Lund, Josephine Amalie, s. Zinck.

Lund, Niels Nicolai, 1765—1824, Landinspektør, er født 1. Marts 1765 i Nødager ved Aarhus, hvor hans Fader, Otto L., var Skolelærer. Efter at have taget Landmaalcrexamen udnævntes L. 1794 til Landinspektør og var som saadan ansat ved de økonomiske Indretninger paa det søndre Distrikt af Sorø Akademi Gods, men afskedigedes 1804 herfra paa Grund af Forsømmelighed. Han virkede ivrig for Træplantning og for en fordelagtig Benyttelse af Tørvemoserne, i hvilken Hensigt han i 1809 skrev «Underretning om Tørvemosers Opmaaling, Undersøgelse, Beregning og Afbenyttelse». Fra 1802—4 udgav han et Maanedsskrift, «Nordisk Landvæsens- og Landhusholdningsmagasin» (4 Bind), i hvilket han har skrevet en Del Afhandlinger, særlig om Træplantning og

Plantekultur. Han har tillige bl. a. skrevet nogle Digte. L. blev 1795 gift med Anne Birgitte Melchior († 1800), Datter af Pastor Joh. Henr. M. i Grenaa og Anne Marie f. Olrog. Han døde 9. April 1824.

Erslew, Forf. Lex.

H. Crone.

Lund, Niels Tønder, 1749—1809, Generaltoldkammerdeputeret og Forfatter, en Søn af resid. Kapellan Lauritz L. (f. 15. Jan. 1717 † 5. Juni 1765) og Ellen Margrethe f. Tønder (f. 3. Juli 1725 † 7. Juli 1787), fødtes i Throndhjem 30. Okt. 1749, blev 1765 Student, hørte derefter Forlæsninger over politiske og økonomiske Æmner saa vel ved Københavns Universitet som ved Sorø Akademi og Kiels Universitet, foretog derpaa sammen med den af ham tidligere underviste O. R. Sehested en længere Udenlandsrejse og opholdt sig navnlig i England, ansattes 1778 som Fuldmægtig i det vestindisk-guineiske Renteskriverkontor, hvorfra han 1780 i samme Egenskab forflyttedes til det fynsk-jyske Toldkontor, men udnævntes endnu s. A. til Renteskriver i det sjællandske Toldkontor, var 1787—91 Chef for Toldkammerkancelliet, blev tillige 1787 Kommitteret i Kollegiet og var fra 1805 Deputeret sammesteds. Paa Toldkammerkollegiets Vegne var han desuden fra 1787 Medlem af Kommissionen til at undersøge adskillige Finanserne vedrørende Anliggender, og 1794 var han i et Par Maaneder konstitueret som Politimester i København. I Slutningen af Aaret 1808 blev han beordret til at indtræde som Medlem af den interimistiske Regeringskommission for Norge og afrejste 12. Jan. 1809 fra Jylland for at tiltræde sin Post; men Skibet, som skulde føre ham til Norge, forliste med Mand og Mus. L. var i høj Grad skattet for sit Retsind, sin Energi, Skarpsindighed, Karakterstyrke og utrættelige Flid. Han blev 24. Maj 1797 gift med Georgine Catharine Bluhme, f. Krogh (f. 18. Nov. 1774 † 23. Avg. 1819), Enke efter Toldkasserer Johannes Bartholomæus B. og Datter af Generalvejmaster Nic. Fred. Krogh (IX, 530).

Nyerup, Lit. Lex. Saml. t. d. norske Folks Sprog og Hist. V, 687 f.

G. Kringelbach.

— N. T. Lund er *Forfatter* til en Række mindre Artikler, som ere spredte i forskjellige Tidsskrifter og omhandle meget forskjellige Æmner, dog særlig naturhistoriske og nationaløkonomiske. Ret ejendommelig og indeholdende adskillige gode Ideer er en lille Afhandling «Om Maaden, hvorpaa Naturen retter

Udarter», som han udgav 1777 paa Tilskyndelse af J. Chr. Fabricius (V, 24), hos hvem han havde hørt Forelæsninger i Kiel. Han deltog med megen Iver i den Polemik, som førtes angaaende den botaniske Have mellem Havens Gartner N. Bache og N. D. Riegels, navnlig for at imødegaa nogle Angreb fra Baches Side paa L.s fraværende Ven M. Vahl. Dette gav senere Anledning til den Mærkelighed, at en Fortale, J. Rathke skrev til det 6. og sidste Bind af Naturhistorieselskabets Skrifter, og som indeholdt en Biografi af L., vel blev trykt 1810, men tilbageholdtes af E. Viborg, og da Bindet udkom 1818, var Fortalen borttaget af alle Exemplarer med Undtagelse af det ene, som endnu findes i Botanisk Haves Bibliothek; Aarsagen var sikkert den Omtale, som her fandt Sted af det fjendtlige Forhold mellem Viborg og Vahl, hvilken sidste var tagen i stærkt Forsvar af L. Denne havde stor Del i Oprettelsen af det første Naturhistorieselskab i Danmark, til hvis Skrifter han har ydet flere videnskabelige Arbejder, som handle om Insekter, og i hvilke han viste sig som en værdig Discipel af den nævnte entomologiske Reformator Fabricius. Ogsaa i Ugebladet «Borgervennen», hvoraf han var Medarbejder 1796—1802, har han, til Dels under Mærket L., skrevet en Række populære Artikler om Insekternes Nytte og Skade samt mange andre Afhandlinger med endnu ret aktuelle Titler, saasom: «Om Forholdet mellem Sølvets og Kornets Pris», «Om den stigende Arbejdsløn» (hvilken han nærmest anser for et Gode), «Om Utilfredshed med Livet». Han efterlod en værdifuld og berømt Samling af Insekter, som han ejede i Forening med sin mangeaarige Ven O. R. Sehested; denne Samling stammede især fra de danske Kolonier i de forskjellige Verdensdele, og de 2 Venners Stilling som Embedsmænd i General-Toldkammeret gav dem ønskelig Lejlighed til stadig at faa den forøget; den kom senere til at danne Grundlaget for det zoologiske Musæums Insektsamling. *E. Rostrup.*

Lund, Ole Christian, 1829—96, Forfatter, er født 18. Juni 1829 i Kalundborg som Søn af Postmester (tidligere Kapitajnlicutenant) Hans Andreas Wilhelm L. og Josephine f. Fridrici. Han gik nogle Aar i Skole i Sorø, men kom saa til Kjøbenhavn, tog 1848 dansk-juridisk Examen og blev 1850, privat dimitteret, Student; 1858 blev han juridisk Kandidat. Allerede 1853 havde han udgivet «Fem lyriske Digte», der 1861 fulgtes af «Smaadigte» og 1863 af «Kongens Billede», men det var først det episke Digt «Klinterkorset» (1868; 3. Opl. 1869), der henledte Opmærksomheden paa

ham og skaffede ham det Anckerske Legat. Næst dette, af «Hjortens Flugt» paavirkede, Epigondigt er vel Fortællingen «Zitta eller Domkirkens Datter» (1870) — en Slags hyperromantisk, mystisk Pendant til «Notre-Dame» — det mest bekendte af hans Arbejder. — L. var aldrig at formaa til at søge noget Embede eller nogen Beskæftigelse overhovedet; han mente sig kaldet til Digter og ansaa al anden Syssel for at være i den Grad uforenelig med Digtervirksomheden, at han ved en Avdiens svarede Kongen, der opfordrede ham til at søge en fast Stilling: «Ingen kan tjene 2 Herrer, Deres Majestæt!» Ved sin Broders Understøttelse levede L., der stillede overordentlig smaa Fordringer til Livet, et uafhængigt dolce far niente, fra 1874—92 i Silkeborg, fra 1892 i Aarhus, hvor han døde ugift 26. Maj 1896.

Erslew, Forf. Lex.

Sophus Bauditz.

Lund, Peter Martin, f. 1831, Præst. L., Søn af Lærer Chr. Andersen L. og Kirstine f. Mortensen, er født paa Fæmø 13. Marts 1831. Han blev dimitteret fra Nykjøbing Skole 1849 og tog theologisk Embedsexamen 1855. 1858 blev han Lærer ved Borger- og Realskolen i Nakskov og 1862 Kateket sammesteds. 1873 blev han Sognepræst i Arninge og 1883 i Halsted-Avnede, begge Steder paa Vestlaaland. 1886 blev han tillige Provst for Sønder og Nørre Herreder. — L. valgtes 1866 i Nakskov til Folketingsmand, i hvilken Egenskab han var mellem dem, der stemte for den reviderede Grundlov. Han valgtes atter 1879 og 1881; men da Tinget dette Aar paa ny opløstes, faldt han ved det nye Valg for Venstremanden Wederkinck-Madsen. Han har efter denne Tid jævnlig deltaget i politiske Forhandlinger, saa vel i som uden for Laaland-Falsters Stift. Især kan mærkes, at han har holdt en Række af Foredrag om Socialismen. — Desuden har han været en flittig Forfatter, dels i politisk Retning («Socialismen», 1891), men dog især for saa vidt Politikken indvirkede paa de kirkelige Forhold. Af andre Skrifter kunne mærkes: «Den kristelige Børnelærdom» (1872), «Den hellige Historie» (1876), «Det moderne Fritænkeri» (Nr. 1 af «Akademisk Forenings Smaaskrifter», 1893) samt talrige Artikler i «Bethesda» og Stiftets Blade. — Han ægtede 1859 Hanne Francisca Holm (f. 17. Juni 1835 i Nakskov), Datter af Brygger H. E. H.

Elvius, Danmarks Præstehist. 1869—84 S. 174.

L. Koch.

Lund, Peter Wilhelm, 1801—80, Naturforsker, yngre Broder til ovennævnte Grosserer Joh. Chr. L., blev født i Kjøbenhavn 14. Juni

1801 og henlevede en lykkelig Barndom og Ungdom, stærkt paa-
 virket baade af sin retskafne, stilsfærdige Fader og af sin livlige,
 forstandige Moder. Allerede som Dreng viste han en usædvanlig
 Begavelse og Lærelyst, forenet med den personlige Elskværdighed,
 der i hans senere Liv vandt ham saa mange trofaste Venner. Hans
 tidlig vaagnede Tilbøjelighed for Naturvidenskaberne fandt Støtte
 hos Faderen og rigelig Næring ved hyppige Exkursioner fra Land-
 stedet «Rosenlund» ved Jagtvejen. 1818 blev han dimitteret fra
 Borgerdydskolen. Det var L.s Hensigt at studere Medicin, men
 hans varme Interesse for Naturvidenskaberne bragte ham hurtig til
 at opgive denne Plan, og efter Faderens Død (1820) kastede han
 sig med al sin Energi over sit Yndlingsstudium. Han begyndte
 sin videnskabelige Virksomhed med Besvarelsen af 2 Prisopgaver,
 som Universitetet og Videnskabernes Selskab havde udsat 1824; den
 første forlangte en Fremstilling af Blodomløbet hos de 10føddede
 Krebsdyr, den anden en Redegjørelse for de videnskabelige Resul-
 tater af den nyere Tids Vivisektioner. Paa samme Dag vandt L.
 Prisen for begge Besvarelser, og medens den fysiologiske Afhand-
 ling, der udkom paa Tysk, strax skaffede ham et anset Navn i
 Udlandet, have senere Undersøgelser for det andet Arbejdes Ved-
 kommende vist, at L. med fuld Ret hævdede Rigtigheden af flere
 Iagttagelser, der bestredes af saa dygtige Mænd som Milne-Edwards
 og Audouin.

Kort efter viste det sig, at han var angrebet af en begyndende
 Lungetuberkulose, og det blev besluttet, at han skulde søge at gjen-
 vinde sit Helbred ved nogle Aars Ophold i Brasilien. 28. Sept.
 1825 afgik han med Skib direkte til Rio, hvor han ankom 8. Dec.,
 og i hvis skønne Omegn han forblev til Jan. 1829. Paa talrige
 Udflugter havde han benyttet Tiden til at gjøre en Mængde viden-
 skabelige Iagttagelser og foretage betydelige Indsamlinger af Dyr
 og Planter, som han skjænkede til de kjøbenhavnske Samlinger.
 Kort efter sin Hjemkomst i April 1829 udgav han sin bekjendte
 lille Afhandling «De genere Euphones», for hvilken han s. A. mod-
 tog Doktorgraden fra Kiels Universitet. Andre Resultater af hans
 første Ophold i Brasilien foreligge i hans Afhandling om et mærke-
 ligt anatomisk Forhold hos en brasiliansk Grib, «Sur la conforma-
 tion particulière du jabot chez l'Urubu» («Annales des sciences»
 1832), og i hans Iagttagelser over brasilianske Myrer og deres Bio-
 logi («Annales des sciences» 1831), hvoraf et ogsaa for Lægfolk
 interessant Uddrag findes i «Dansk Ugeskrift» II. Hans Arbejde

over de kamgjællede Snegles tidligste Udviklingshistorie skyldes ligledes hans første Ophold i Brasilien; som Helhed foreligger Arbejdet kun paa Fransk («Annales des sciences» 1834). Sommeren 1829 tilbragte L. mellem Slægt og Venner i Hjemmet, men af Helbredshensyn turde han ikke blive Vinteren over i Danmark. I Efteraaret rejste han over Wien til Rom, hvor han indtraf 19. Jan. 1830. Hans fine, for alle Skjønhedsindtryk stærkt modtagelige Natur blev mægtig paavirket af de rige Kunstskatte og det ejendommelige Folkeliv, men Trangen til videnskabeligt Arbejde drev ham snart videre. Paa Sicilien foretog han sammen med J. F. Schouw en større botanisk Fodrejse, men under Opholdet der fik han Efterretning om sin Moders Død, en Meddelelse, der gjorde det dybeste Indtryk paa ham og blev skæbnesvanger for hans Liv. Hvor stærkt han end følte sig knyttet til Vennerne i Hjemmet, var Moderen dog det stærkeste Bindeled mellem dette og ham, og nu, da han havde mistet hende, opgav han Tanken om at vende tilbage til Danmark for at tilbringe Resten af sit Liv der. Over Genf, hvor han gjorde Bekjendtskab med den berømte Botaniker de Candolle, ankom han i Sept. til Paris, hvor han traadte i Forbindelse med mange af Datidens største Videnskabsmænd. I April 1831 blev han Medlem af det danske Videnskabernes Selskab, og i Juli s. A. ankom han til Kjøbenhavn, hvor han tog Ophold hos sin yngste Broder, der kort forinden havde ægtet S. Kierkegaards Søster. I Okt. s. A. forlod han Hjemmet, men ved Ankomsten til Hamborg var det Skib, med hvilket han skulde have rejst til Rio, afgaaet, og han maatte vente en hel Maaned paa ny Skibslejlighed. Det afgaaede Skib hørte man aldrig senere noget til.

Midt i Jan. 1832 naaede L. til Rio, hvor han i 4 Maaneder opholdt sig i den danske Ministers, Grev F. Reventlows, gjæstfrie Hus. Her stiftede han Bekjendtskab med Botanikeren Riedel, der var vendt tilbage fra en videnskabelig Expedition i Brasiliens Indre og forberedte en ny. Med denne Mand gjorde L. talrige mindre Rejser i Provinsen Rio, forinden de i Forening tiltraadte deres store Expedition 12. Okt. 1833. I Begyndelsen af 1834 naaede de til São Carlos, hvor de forbleve Regntiden over, og trængte derefter frem gennem ukjendte Egne, indtil de i Sept. ankom til Curvelo. Her fik L. første Gang Lejlighed til at undersøge nogle Kalkhuler med Løvninger af en forsvunden Dyreverden, et Fund, der betegner et Vendepunkt i hans Liv, i det det førte hans fremtidige Virk-

somhed ind paa helt nye Baner. Han vilde dog ikke bryde den med Riedel trufne Aftale, men fortsatte Rejsen med ham til Ouro Preto, hvor Expeditionen skulde opløses. Her blev imidlertid Riedel farlig syg, og L. benyttede da det derved fremkaldte ufrivillige Ophold til at udarbejde sin bekjendte Afhandling: «Bemærkninger over Vegetationen paa de indre Højsletter af Brasilien» («Vidensk. Selsk. Skrifter» 1835). I Febr. 1835 skiltes L. fra Riedel for over Lagoa Santa at vende tilbage til sine «mystiske Huler». Paa denne Tur traf han tilfældig den norske Kunstner P. A. Brandt, der vilde søge sin Lykke hinsides Oceanet og nu fandt den i Samlivet med L., hos hvem han som en trofast Ven forblev til sin Død 1862. Hans betydelige Talent for Tegning kom L. til uvurderlig Nytte, og de talrige Afbildninger til L.s Arbejder over de uddøde brasilianske Hvirveldyr skyldes ham. I Foraaret 1835 bosatte L. sig i Curvelo, hvorfra han begyndte Udgravningen af den kort forinden opdagede prægtige Maquiné-Hule. Resultatet af denne Undersøgelse foreligger i en større Afhandling: «Om Huler i Kalksten i det indre af Brasilien» («Vidensk. Selsk. Skr.» 4. R. VI), i hvilken han bl. a. giver en fængslende Beskrivelse af denne Hules vidunderlige Skjønhed og i større Træk skildrer Hulernes topografiske og geognostiske Forhold. I Sept. 1836 brød han op fra Curvelo til Lagoa Santa, der fra nu af til hans Død blev hans stadige Opholdssted. Med store personlige Ofre og med utrættelig Energi fortsatte L. i de følgende Aar sine epokegjørende Huleundersøgelser. Hans Navn blev berømt over hele den videnskabelige Verden, og dog naaede han selv kun til at bearbejde en forholdsvis ringe Del af det uhyre Materiale, han bragte til Veje. Under Fællestitelen «Blik paa Brasiliens Dyreverden før sidste Jordomvæltning» publicerede han i «Vidensk. Selsk. Skrifter» en Række Afhandlinger, af hvilke den sidste blev trykt i 12. Bind (1846). Men L. nøjedes ikke med at berige Videnskaben; han skjænkede sit Fædreland sine uvurderlige Samlinger. Det ædelmodige og patriotiske Tilbud blev modtaget med fortjent Tak, dog mere i Ord end i Gjerning. Hvor meget der end kan siges til Undskyldning, saa staar den Kjendsgjerning dog fast, at der hengik en lang Aarrække, indtil Vinteren 1859—60, inden der blev taget alvorlig fat paa Udpakning og Opstilling af de kostbare Samlinger, skjønt L. havde stillet den Betingelse, at det skulde ske «uden for stor Forhaling».

Med Aarct 1844 maa L.s videnskabelige Virksomhed betragtes som afsluttet. Resten af sit Liv tilbragte han for største Delen i

en vegeerende kontemplativ Tilstand. Hans Brysts sygdom var, trods anstrængende Arbejde, ofte under usunde og vanskelige Forhold, blevet standset ved Opholdet i det varme Klima, men den blev senere afløst af stærke nevralgiske Smerter og en Svaghedstilstand, der tiltog i Aarenes Løb og krævede den største Forsigtighed. Hans Sygelighed og Sorgen over den Vanskæbne, der havde ramt hans Samlinger i Hjemmet, fik ham til at opgive et paatænkt Besøg der. Efter at hans Ven Brandt var død 1862, henvendte han sig til Professor J. Reinhardt, som flere Gange havde besøgt ham i Lagoa Santa, om at faa en yngre dansk Videnskabsmand over til sig, og Valget faldt paa Botanikeren E. Warming, som tilbragte 3 Aar hos ham. Efter W.s Hjemrejse i 1866 blev Stillingen overtaget af Tyskeren W. Behrens, der i 1874 afløstes af L.s Landsmand P. W. de Roepstorff, som blev hos ham som Sekretær og Oplæser, indtil L. i Slutningen af Maj 1880 døde af et Brystonde. Trods sin legemlige Svaghed og stærke Lidelser vedligeholdte L. til sit sidste Øjeblik sin varme Kjærlighed til sit Fædreland og sin Slægt. Han blev begravet i Lagoa Santas Campos, og hans Hvilested der fredes af en yngre Slægt, for hvem han i Livet var en faderlig Ven og Velgjører. — Han var ugift. 1848 havde han faaet Titel af Professor og 1873 Danebrogs Kommandørkors.

Oversigt ov. Vidensk. Selsk. Forhandl. 1880. H. Lund, Naturforskeren P. W. L. (1885). Vidensk. Selsk. Skrifter, 6. R., naturvidensk.-math. Afd., VI. Gosch, Danmarks zoolog. Lit. Erslew, Forf. Lex. *Jonas Collin.*

Lund, Rasmus, 1827—89, Præst, var en Søn af Sognepræst Niels Bay L. og Johanne Sophie f. Carstensen. Han blev født 9. Jan. 1827 i Brande Præstegaard vest for Horsens og 1846 dimitteret fra Randers Latinskole. 1853 tog han theologisk Attestats og var derpaa i nogle Aar Huslærer, indtil han 1857 blev Kapellan i Magleby paa Møen. 1859 blev han Hjælpepræst i Tyrstrup ved Christiansfeld og 1864, da han var fordreven fra Sønderjylland, Sognepræst i Jetsmark i Vendsyssel. Dette Embede opgav han 1871, da han blev kaldet til Præst for en Valgmenighed i Øster Jølby paa Mors. 17. Dec. 1871 blev Valgmenighedskirken der indviet, og samme Dag begyndte L. sin Præstegjærning blandt en stor Kreds, der ikke alene var spredt over hele Mors, men ogsaa over Thy, Han Herrederne, Salling og Himmerland, ja helt ned til Holstebro og Lemvig havde han Medlemmer af sin Valgmenighed. Da de kirkelige Frihedskrav 1880 paa ny bleve gjorte gjæl-

dende, optraadte L. som en glødende Talsmand for dem, navnlig for Kravet om Præsternes Selvkommunion, om Tilladelse til at nyde Nadveren uden forudgaaende Skriftemaal og om Børns Adgang til Nadverbordet. Han foreslog, at Konfirmationen, uden Hensyn til den lovbefalede Alder og Udskrivning af Skolen, skulde kunne foretages hver Søndag, og han begyndte selv at tage Børn til Alters. 1881 rakte han saaledes en lille syg Pige og Aaret efter en 11 Aars Dreng Nadveren. Da Ministeriet gav ham en Irettesættelse og stillede ham frit Valg mellem en Bøde paa 100 Kr. og en Provsteret, betalte han Bøden, men samtidig lod han Ministeriet vide, at han havde fulgt sin Samvittigheds Bydende, og at han vilde være nødt til at handle paa samme Maade, hvis et lignende Tilfælde modte ham i Fremtiden. Kort efter, i Efteraaret 1882, mente han, at han ikke turde nægte en Pige paa 13¹/₂ Aar Adgang til Nadveren, men inden han gjorde dette Skridt, meldte han sit Forehavende til Biskop Lind og bad ham drage Omsorg for, at den kongl. Anerkjendelse som Valgmenighedspræst blev ham berøvet, saafremt de folkekirkelige Myndigheder ikke kunde billige hans Adfærd. 20. Jan. 1883 blev Anerkjendelsen ham fratagen, og han og hans Venner stode da som en Frimenighed uden for Folkekirken. Efter Bruddet med Folkekirken tyndedes hans Kreds stærkt; L. havde dog til sin Død en større Frimenighed paa Mors, der samledes i Ansgarskirken i Øster Jølby, og en mindre i Thy, der mødtes i et Kapel i Torsted. Han døde 23. Jan. 1889 af en Sygdom, som han havde paadraget sig ved i Vinterkulden at besøge et Par syge af sin Kreds. 1859 havde han ægtet Laura Pio, Datter af Krigsraad Jean Pierre P., Lærer i Dans ved Kadet-akademiet.

Dansk Kirketid. 1889, Nr. 7.

Fr. Nielsen.

Lund, Samsøe, 1845—86, Botaniker, er født 29. April 1845 i Tostrup ved Ringsted; Forældrene vare Skolelærer Frederik L. og Andrea Telline f. Teilmann. Han blev Student fra Borgerdydskolen i Kjøbenhavn 1864 og kastede sig strax over Studiet af Botanikken. I den første halve Snes Aar drev han dette meget frit og syslede først med floristiske og biologisk-morfologiske Undersøgelser, paavirket navnlig af Irmisch, senere, efter at Sachs' fortrinlige Lærebog var udkommen, især med Anatomi, saa ogsaa med Halvmosser. Med overordentlig Flid og Grundighed analyserede, beskrev og tegnede han, hvad han saa; det var ham en Livs-

nydelse at arbejde med sit Mikroskop uden ærgjerrigt Ønske om at gjøre sit Navn bekjendt. 1873 besvarede han en af Videnskabernes Selskab udsat Opgave om Marktidsele og vandt Prisen. Denne Undersøgelse førte ham ind paa Betragtning af Fnuggens Udviklingshistorie, men hans Afhandling herover blev skarpt kritiseret af Warming, og den herved fremkomne Strid blev af Betydning for hans senere Arbejder. 1875 tog han Magisterkonferens i Naturhistorie; 1876 giftede han sig med Charlotte Christine Engberg, Datter af Sognepræst Jac. Fred. E. i Tostrup, og nu (1876—77) begynder et nyt Livsafsnit. For det første blev han 1876 Assistent ved E. Møller-Holsts Frøkontrol og førtes ind paa en Række Undersøgelser af praktisk-botanisk Art, publicerede i Møller-Holsts «Landbrugsordbog», i «Tidsskr. f. Landøkonomi» og i det af Foreningen til Kulturplanternes Forbedring udgivne Tidsskrift; han blev vor dygtigste Landbrugsbotaniker. I 1881 vandt han atter en af Videnskabernes Selskab udsat Pris (Kaalslægtens Kulturformer). En anden Virksomhed, som han kom ind i 1877, tog ligeledes i høj Grad hans Interesse: han overtog Bestemmelserne af de levende Planter i Universitetets botaniske Have, og han udførte her i Aarenes Løb med sin sædvanlige Grundighed et stort og særdeles værdifuldt Arbejde. Ved Warmings Afgang til Stockholm blev han i Efteraaret 1882 Docent for Farmaceuterne, og han glædede sig til nu at faa Tid til større, selvstændige Arbejder, da han i 1883 fik en Lungehindebetændelse, der efterfulgtes af Lungetuberkulose, som et Ophold paa Korsika ikke kunde helbrede; allerede 28. Marts 1886 afsluttedes et Liv, af hvilket man havde kunnet vente endnu mange, rige Frugter.

Botan. Tidsskr. XII, 230. Meddelelser fra Botan. Foren. II, 5.

Eug. Warming.

Lund, Sigurd Harald, f. 1823, Balletmester. I. er født i Kjøbenhavn 16. Jan. 1823 som Søn af Skuespiller ved det kongl. Theater Christian L. og Cathrine Christine f. Heckel. Han blev 1832 Elev ved Balletten, undervistes først af Larcher, senere af Bournonville og udnævntes 1853 til Solodanser. Under en Udenlandsrejse engagedes han 1856 til Balletmester ved den kongl. Opera i Stockholm og beklædte med stor Dygtighed denne Stilling til Udgangen af 1864, da han tog sin Afsked med Pension. Han oprettede derpaa et Danseinstitut i Stockholm, fik Ansættelse ved det kongl. musikalske Akademi som Lærer for Sangeleverne i Pla-

stik og scenisk Aktion, overtog fra 1890—94 atter Balletmesterposten og har som saadan udfoldet en rig Virksomhed baade som Balletmester og som Komponist af mange mindre Divertissementer, Danse osv. Han giftede sig 1. i Kjøbenhavn med Hansine Leonhardine Hansen († i Stockholm 16. Dec. 1857) og 2. (6. Dec. 1862) med Hilda Maria Lindh (f. 21. Dec. 1840), 1. Danserinde og Lærerinde ved den kongl. Opera i Stockholm. *Edgar Collin.*

Lund, Sigvard, 1813—67, Søofficer, Søn af Grosserer Jens Troelsen L. i Kjøbenhavn (f. 1760 † 12. Febr. 1823) og Anna Maria Cathrine f. Hostrup (f. 13. Febr. 1788 † 16. Nov. 1850), er født 3. Nov. 1813, blev Sekondlieutenant i Marinen 1835, avancerede til Premierlieutenant 1842, til Kapitajnlieutenant 1853 og til Orlogskapitajn 1866. L. synes mærkelig nok i sin Ungdom at have været meget tilbage i sin Udvikling. Da han ved Krigens Udbrud 1848 var næstkommanderende i Korvetten «Flora», oprindelig bestemt til Kadetskib, tilbød man i Marineministeriet Chefen, daværende Kapitajn (senere Admiral) van Dockum, en anden og dueligere Officer i hans Sted; van Dockum tog ham imidlertid i Forsvar, beholdt ham om Bord og skjænkede ham sin Tillid. Dette lod til at bevirke et Omslag hos L., hans Selvtillid voxede, og hans udmærkede Egenskaber, hvori fremskinnede en aaben, kraftig og ridderlig Karakter, der senere gjorde ham til en lige saa ejendommelig som afholdt Skikkelse blandt Marinens Personale, kom frem. Han forblev Krigsaarene over hos van Dockum, førte senere et privat Dampskib samt 1851—54 Marinens Bugserdamper «Uffo», var 1856—61 Adjudant hos Marineministeren, 1861 Chef for Orlogsdamperen «Holger Danske» og i Krigsaaret 1864 for Korvetten «Heimdal», med hvilket Skib han 9. Maj tog hæderlig Del i Affæren ved Helgoland. En begyndende Brystsyge tvang ham kort efter Krigens Ophør til at foretage en Rejse til Madeira; her fra vendte han tilbage 1865, men Sygdommen var allerede for vidt fremskreden til at kunne læges, og 9. Nov. 1867 døde han. — L. blev 30. Marts 1848 gift med Emma Angelique Constance Deichmann (f. 31. Avg. 1827 † 27. Nov. 1863), Datter af Oberstlieutenant Adam Gotlob D. († 1849). *C. With.*

Lund, Thomas, ¹⁵⁸³— 1636, Præst, var fra Flensborg. 1610 vandt han Magistergraden i Filosofi i Rostock; derefter finde vi ham som Kantor og fra 1615 som Konrektor ved Skolen i Flensborg; der fra blev han 1625 kaldet til Helsingør som Sognepræst

for den tyske Menighed der og Slotspræst paa Kronborg. Han havde skrevet flere «poetiske» Skrifter over latinsk Grammatik, især en «Grammatica metrica», som han gjerne vilde have indført i Skolerne, særlig til Brug for viderekomne; hans Bestræbelser synes at have fundet Støtte hos Kongen, og Bogen blev gjentagne Gange anbefalet af Konsistorium og Bisperne, men desuagtet blev den næppe videre brugt og fortjente det vist heller ikke. 1634 paadrog han sig ved et Par Prædikener for Kongen paa Kronborg Mistanke for Vranglære, og Kongen lod hans Sag prøve af Biskoppen og det theologiske Fakultet; han blev dog 1635 frikjendt og gjenindsat i sit Embede, men ^{døde 31. August 1636, om} ~~er formodentlig død kort efter, da~~ en ny Præst indsættes i Begyndelsen af 1637.

Ny kirkehist. Saml. III, 166 f. 224. Moller, Cimbria lit. Worm, Lex. ov. lærde Mænd. *M. Cl. Gertz.*

Lund, Troels, 1802—67, Theatermaler, var Søn af Grosserer Ole L. og Karen f. Monberg og blev født i Kjøbenhavn 5. April 1802. Han gik Akademiet igjennem, vandt dets Sølvmedailler (1821) og konkurrerede flere Gange forgjæves til Guldmedaillen for at blive Historiemaler; men disse mislykkede Forsøg trykkede hans Sind. Heldigvis havde Faderen Raad til at lade ham rejse udenlands, og han kom til München, hvor han, som det synes efter Opmuntring af G. Hetsch, lagde sig efter Theatermaleri, navnlig Arkitekturfaget. Heri havde han mere Held med sig, Akademiet saa hans hjemsendte Prøver «med særdeles Fornøjelse», i München udførte han Dekorationer til et mindre Theater, og 1829 fik han kongl. Understøttelse for 2 Aar til en Rejse til Italien, hvilken fornyedes for andre 2 Aar, saa at han først kom hjem 1833. En Dekoration til «Tryllefløjten» havde han sendt hjem, og efter nu at være bleven agreeret blev han i 1835 Medlem af Akademiet paa en Dekoration til Balletten «Valdemar», der blev forevist Akademiet i det oplyste Theater. Blandt hans øvrige Arbejder fremhæves Viborg Domkirke til Balletten «Erik Menved». L. fik 1842 sammen med C. F. Christensen (III, 466) fast Ansættelse ved det kongl. Theater som Arkitekturmaler og virkede i dette Fag til sin Død, 5. Maj 1867. Han havde ikke den Begavelse for sit Fag som Christensen i Landskabsfaget og høstede sjælden det uvilkaarlige Bifald fra Publikum, som Christensen opnaede; dog bare hans Kompositioner altid Præg af rigtig Forstaaelse og Kjendskab til theatralisk Virkning. Han var tillige en virksom Mand i andre

Retninger, saaledes for Udviklingen af den tekniske Undervisning og, som Medlem (fra 1849) af Borgerrepræsentationen, for Kommunens Anliggender. Han har desuden malet nogle Portrætter og et historisk Maleri, «Hero ventende Leander» (1826), der tilhører den kongl. Malerisamling. L. var gift med Sophie Petrinc f. Andersen (f. 1817), Datter af Kontorchef under Militæretaten Andreas Chr. A. (f. 1787 † 1841) og Frederikke Christiane f. Saxtorph (f. 1793 † 1848).

Elvius og Hiort-Lorenzen, Patriciske Slægter I. Weilbach, Nyt Kunstnerlex.
Ph. Weilbach.

Lund, Troels Frederik, f. 1840, Historiker. L., Broder til ovennævnte Henr. Ferd. L., er født i Kjøbenhavn 5. Sept. 1840 og blev Student 1858. Forskjelligartede Paavirkninger, dels fra Søren Kierkegaard, med hvis Søster L.s Fader havde været gift i første Ægteskab, dels fra Naturforskeren P. W. Lund, Faderens Broder, hvis æventyrlige Eneboerliv i Brasilien satte den unges Sind i stærk Bevægelse, i Forbindelse med Evner, der let lode sig forvexle med digteriske Anlæg, kastede L. ind i Studier af forskjellig Art, snart naturvidenskabelige, snart filosofiske og æsthetiske. Krigen 1864, i hvilken L. selv havde ønsket at deltage, og i hvilken han mistede en af sine Brødre, bragte ham til at samle sig om et Embedsstudium, og 1866 tog han theologisk Examen. Efter Hjemkomsten fra en Udenlandsrejse skrev han et æsthetisk Arbejde, «Paa Vandring» af «Poul Vedel» (1867). 1871 afsluttede han sine filosofiske Studier med sin for Doktorgraden skrevne Afhandling «Om Sokrates' Lære og Personlighed».

1870 havde L. imidlertid faaet Ansættelse som Stipendiat i Gehejmearkivet. Hans nye Gjerning bragte ham til at sysle med hidtil utrykte Kilder til Danmarks Historie, og et Par mindre Afhandlinger («Christian IV's Dom over Christoffer Rosenkrantz» og «Jacob Ulfeldts Optræden ved Frederik II's Begravelse») vidnede om Evner til at se nyt og frisk paa hidtil fastslaaede Kjendsgjæringer. Hans Studier udvidedes efterhaanden. 1876 udkom «Historiske Skitser», hvis Hovedafhandling, «Peder Oxes Tilbagekomst», gav Anledning til en skarp Polemik med Johan Grundtvig. 1877 udgav han «Mogens Heinesøn», og samtidig lagde han Grunden til en Fremstilling af Christian IV's Mindreaarighed, som dog først udkom 1893 under Titelen: «Christian IV's Skib paa Skanderborg Sø». Disse Skrifter danne én Side af L.s Forfattervirksomhed. Han har i dem nedlagt stor Flid og Opfindsomhed i Sammen-

stillingen; hans af en livlig Fantasi baarne Fremstilling staar i nøje Sammenhæng med hans tidligere Udvikling. — Imidlertid havde L. koncentreret sit Studium paa Kulturhistorien, og 1879 udkom 1. Del af L.s Hovedværk: «Danmarks og Norges Historie i Slutningen af det 16. Aarhundrede», af hvilket der foreligger 12 Bind. Dette anselige Værk vil altid indtage en ejendommelig Stilling i vor historiske Litteratur paa Grund af sin fængslende og billedrige Fremstilling og sin fra talrige utrykte Kilder hentede store Stofmasse. Et skarpt Angreb af Professor D. Schäfer i Tübingen gav L. Anledning til det formfuldendte lille Skrift «Om Kulturhistorie» (1894), i hvilket han har søgt at hævde Kulturhistoriens Ligestillethed med Statshistorien.

1875 traadte L. ud af Gehejmearkivet. Aaret før var han blevet ansat som Lærer ved Officersskolen. Han har gennem flere livlig skrevne Piecer virket for Forsvarssagens Fremme. 1888 udnævntes han til Professor. — 1868 blev L. gift med sin Halvkusine Sigismunda Tillisch, Datter af General T.

Universitetsprogram til Reformationsfesten 1871.

Møllerup.

Lund, Zacharias, 1608—67, Skolemand og Kancellisekretær, blev født i Nybøl i Sundeved 5. April 1608; hans Forældre vare Præsten Jørgen L. og Salome Widing. Efter at have nydt Undervisning i Sønderborg og Flensborg Skoler opholdt han sig 1625—30 i Hamborg i Huset hos en Læge, studerede derefter i Wittenberg, kom tilbage til Hamborg og blev saa 1635 Huslærer for Holger Vind, en Søn af den siden som Admiral bekjendte Jørgen V. til Gundestrup. Med sin Elev var han en Tid ved Sorø Akademi og fulgte ham 1640 til Sverige, hvortil Faderen var sendt som Gesandt. Umiddelbart efter Hjemkomsten her fra afslog han en Opfordring til at søge Præstekald og ledsagede derpaa 1641—45 Holger Vind paa dennes Udenlandsrejse, hvor de navnlig opholdt sig længe i Italien. Vendt tilbage til Danmark var han i høj Grad usikker med Hensyn til sin Fremtid. Da tilbødes der ham Rektoratet over Herlufsholm Skole, og han tiltraadte i April 1646 denne Stilling. Han havde nogle Betingelser for at udfylde den, i det han havde udviklet sig til en lærd Filolog, anset af fremmede Videnskabsmænd, men selve den pædagogiske Virksomhed laa aldeles ikke for ham. Stridbar, pirrelig og i høj Grad opfarende formaaede han slet ikke at opretholde Disciplinen, og Skolen gik stærkt tilbage under hans Styrelse; hurtig blev han ogsaa selv misfornøjet med en Gjerning,

der ikke lod ham Tid til Studier. Det var derfor en stor Tilfredsstillelse for ham, der 1647 var bleven Magister, da den bekjendte Rigsraad og Landsdommer Jørgen Seefeldt 1654 tilbød ham at blive hans Bibliothekar. Han tog imod Tilbudet og varetog denne Gjerning i 3 Aar; Arbejdet i det berømte Bibliothek paa Ringsted Kloster passede godt til hans Interesser, han kunde drive sine Studier med Kraft og skal ogsaa her have udarbejdet sine Kommentarer til Hesiod, ligesom han synes at have solgt forskjellige Haandskrifter af Klassikere til Seefeldt. Ikke desto mindre opgav han 1657 denne Stilling for at faa Tjeneste i danske Kancelli som Sekretær; navnlig benyttedes han her som Dechiffør af opsnappede Chifferbreve og udviklede en stor Færdighed som saadan. 1664 var han Sekretær ved Forhørene over Otto Sperling. Han døde ugift 8. Juni 1667; en Del af sine Haandskrifter testamenterede han til Universitetsbibliotheket. Gram priser hans Lærdom i Græsk; men foruden de klassiske Sprog dyrkede han ogsaa Tysk, udgav paa dette Sprog nogle Digte og oversatte et fransk Hyrdedrama.

Universitetsprogr. (1667). Møller, Cimbria lit. I. Wad, Rektorerne p. Herlufsholm S. 140 ff. Birket Smith, Om Kjøbenhavns Universitetsbibliothek S. 42 f. Allg. Deutsche Biographie XIX. *J. A. Fridericia.*

Andersen-Lundby, s. Andersen (I, 254).

Lundbye, Christian Carl, 1812—73, Officer, Krigsminister, er født 25. April 1812 i Brundby paa Samsø og var ældste Søn af Oberst i Artilleriet Joachim Theodor L. († 13. Juni 1841) og Cathrine f. Bonnevie († 14. Jan. 1863). Han blev Volontær i 1821, Artillerikadet 1822, Stykjunker 1826 og Sekondlieutenant i Artilleriet 1830 med Anciennitet fra 1826. 1830 kom han ind paa den s. A. oprettede kongl. militære Højskole, hvorfra han afgik 4 Aar senere med Karakter som Premierlieutenant i Artilleriet (virkelig Premierlieutenant i 1838). Efter at have gennemgaaet de sædvanlige Skoler blev han i 1837 Skoleofficer ved Landkadetkorpset og tillige Lærer i Fortifikation, Artilleri og Vaabenlære og udgav som saadan i 1839 en Ledetraad i de 2 sidstnævnte Fag. I 1842 kom han tilbage til sit Vaaben og blev 2 Aar senere Kapitajn samt Konstruktor og Chef for Materielbureauet. Som J. S. Fibigers Efterfølger (V, 135) fuldendte han dennes mønsterværdige System af Artillerimateriel af 1834, saa at han har Del i, at vi for saa vidt mødte vel forberedte i 1848. I 1849 udgav han «Ledetraad i Artilleri til Brug ved Forelæsninger, 1. Hæfte, det egentlige Artillerimateriel», som

udkom paa ny med et Tillæg i 1852, og i 1850 blev han ^{revideret} Kommandør for den Belejringspark, som samledes paa Skibe ved Høruphav, men ikke kom til Anvendelse. Han blev i 1853 adjungeret Direktøren for Armeens Materiel i Krigsministeriet, hvis Stilling han overtog Aaret efter samtidig med at blive karakt. Major. 25. Maj 1856 indtraadte han som Krigsminister ad interim i Ministeriet Bang og 18. Okt. s. A. som virkelig Krigsminister i Ministeriet Andræ, for hvilket Hall traadte i Spidsen 13. Maj 1857. Da dette Ministerium 2. Dec. 1859 afløstes af det Rotwittske, fratraadte ogsaa L., der ansattes som karakt. Oberst à la suite i Generalstaben (han var bleven Oberstlieutenant i 1856), indtil han kort efter, i Følge eget Ønske, blev Stabschef ved Artilleriet.

L., hvorpaa han s. A. blev Chef for 12. Bateria.

L.s Stilling som Krigsminister var ikke let; dels manglede han den nødvendige Fæsthed og Avtoritet, og dels blev han stærkt modarbejdet af en Klike i Hæren, der benyttede Bladet «Fædrelandet» som sit Organ. Det lykkedes ham saaledes ikke at gennemføre et af ham udarbejdet Hærlovsforslag, saa meget mindre som heller ikke hans Kolleger i Ministeriet vilde støtte det, hvorimod han i 1858 fik Rigsraadet til at vedtage Udvidelsen af Københavns Søbefæstning, vel nærmest fordi han, støttet af Andræ, gjorde Sagen til et Kabinetsspørgsmaal. 13. Avg. 1863 overtog han paa ny efter Halls Anmodning Krigsministerportefeuillen efter Generalmajor Thestrup, hvilken Stilling han, vistnok meget imod sit Ønske, beholdt, da Monrad 31. Dec. s. A. overtog Konseilspræsidiets, og det blev saaledes L., som kom til at forberede og lede vore Krigsoperationer under det meste af Krigen 1864, en Opgave, som laa over hans Kræfter. Krigsminister Thestrup var fratraadt, fordi hans Kolleger nægtede deres Samtykke til Forelæggelsen af hans Hærplan, der ansaas for alt for bekostelig, og dog vilde han gjøre en vidtstrakt Anvendelse af *værnepligtige* Befalingsmænd, medens L. i sit Hærforslag af 1858 havde holdt paa en stærk Udvidelse af de *faste* Kadrer, hvad der maatte kræve endnu flere Udgifter. L. var saaledes i en vanskelig Stilling, som han søgte at hjælpe sig ud af ved at udarbejde «Udkast til Lov om en midlertidig Ordning af den dansk-slesvigske Hærafdeling», hvilket forelagdes Rigsraadet i Efteraaret 1863 uden at være ledsaget af nogen Udgiftsberegning. Lovforslaget kom kun til 1. Behandling, thi den spændte politiske Situation bevirkede, at Regeringen maatte tænke paa Rustninger. Paa Hærvæsenets Omraade raadede imidlertid den største Usikkerhed; kun det uheldige Dubleringsprincip var sat i System for Fodfolkets Vedkommende

og bragtes ved Kundgjørelse af 21. Sept. 1863 — hvorved der gaves Bestemmelser for, hvilke Foranstaltninger der skulde træffes for at sikre en hurtig Udvikling af Armeens Krigsstyrke — til Dels af Mangel paa Midler paa en lidet heldig Maade til Anvendelse, i det det blev fastsat, at man i Løbet af det forestaaende Vinterhalvaar gennem 4 forskjellige Stadier skulde nærme sig det fuldstændige Krigsberedskab. Først efter Kongens Død (15. Nov.) gjorde L. alvorlige Skridt til Hærens Udfoldning og Tilvejebringelsen af de vigtigste Krigsfornødenheder, saa at, da Krigen mod Forventning allerede udbrød 1. Febr. 1864, var der Mangler paa alle Punkter saa vel for Hærens og Befæstningsværkernes som for Udrustningens Vedkommende. Det vilde dog være urimeligt at lægge L. alle disse Mangler til Last; det var Folket og Regeringen i sin Helhed, som ikke havde haft Øjet aabent for Nødvendigheden af at forberede sig til Krig i Fredstid og ikke havde villet afse de nødvendige Midler dertil.

Under Krigen maatte L. træffe flere vigtige Afgjørelser; men lige over for en Konseilspræsident, som senere har udtalt, «at en Krigsminister og en kommanderende General ikke bør være Mænd med politisk Indsigt, men kun militære Fagmænd, der udføre det, som de faa Anvisning til», har han ikke altid kunnet gøre sin egen Opfattelse gjældende. L.s Hovedfejl var dog, at han misforstod sin Stilling som konstitutionel ansvarlig Minister i sit Forhold til Overkommandoen og i Steden for at lade denne have fornøden Handlefrihed idelig selv vilde gribe ind i Operationerne og saaledes betragtede sig som den egentlige Overgeneral. Danevirkestillingens Rømning, uden at Krigsministeriets Samtykke dertil var indhentet (hvad i Følge den General de Meza givne Instrux ikke var nødvendigt), fremkaldte saaledes en uhyggelig Strid mellem L. paa den ene Side og de Meza samt flere af Hærens overordnede Førere paa den anden Side, hvilken Strid Kong Christian IX afgjorde 28. Febr., og kun af den Grund til Fordel for Krigsministeren, at Monrad gjorde L.s Forbliven i Ministeriet til et Kabinetsspørgsmaal for sit Vedkommende. Ved denne Afgjørelse blev den kommanderende Generals Magtomraade indirekte betydelig svækket. Dette viste sig saaledes i Slutningen af Dybbøls Belejring, da General Gerlach ikke turde paatage sig Ansvar for Stillingens Rømning. L. gav dog 14. April paa sket Forespørgsel derom Overkommandoen først frie Hænder, men efter at have samtalt pr. Telegraf med Stabschefen og derefter at have forebragt

Spørgsmaalet i Statsraadet, erklærede han om Eftermiddagen, «at Regeringen fastholdt sin tidligere udtalte Anskuelse om Vigtigheden af at holde Stillingen, selv om heraf skulde resultere forholdsvis betydelige Tab», for hvilken Ordre Overkommandoen bøjede sig. Da L. efter Dybbøls Fald forlangte, at Fredericia skulde rømmes, modsatte General Gerlach sig bestemt denne Fordring; men L. satte sin Vilje igjennem ved at give General Lunding direkte Ordre dertil, og 26. April gav han endogsaa temmelig detaillerede Bestemmelser for den videre Krigsføring, i det Als skulde forsvares med det mindst mulige Antal Tropper, General Hegermann-Lindencrones Hærstyrke i Jylland betydelig forstærkes, Fyn hævdes med Hærens Hovedstyrke og 2 Landgangsbrigader dannes for dermed at true de af Fjenden besatte Kyststrækninger, Opgaver, som spredte vore Kræfter. Overkommandoen udtalte sig ogsaa bestemt imod Krigsministerens Planer, men kunde hverken ved sine skriftlige Indlæg eller ved Stabschefens Sendelse til Kjøbenhavn forandre dem.

I hvilken Grad L. ved denne Optræden har været paavirket af Konseilspræsidenten, vil vel ikke nogen Sinde blive fuldt oplyst; den skyldtes dog næppe en fast egen Overbevisning, men snarere Indflydelser af forskjellig Art, som han ikke havde Selvstændighed og Karakterstyrke nok til at modstaa. Efter at 12. Maj en Vaabenhvile var bleven afsluttet, blev det L.s sidste Regeringshandling at meddele Overkommandoen de Foranstaltninger, som i den Anledning skulde udføres, i det samtidig en fuldstændig Forandring i den hidtil fulgte Operationsplan antydedes, og Forstærkningsmandskabet af Aargangene 1853—55 til Skade for Hærens Kampdygtighed hjempermitteredes. 18. Maj afgik L. derefter som Krigsminister, i det han traadte tilbage til Privatlivet, i høj Grad nedbøjet over Fædrelandets Ulykke og den Miskjendelse, som deraf fulgte for ham. Han udgav dog endnu i 1865: «Mit Udbytte af at overveje Ordningen for nuværende Tid af den danske Hærstyrke», men derefter bleve hans Aands- og Legemskræfter hurtig nedbrudte, indtil Døden 2. Jan. 1873 befriede ham fra langvarige Lidelser.

L. blev gift 1. (17. Juni 1844) med Louise Wilhelmine Christine Lundbye, Datter af hans Farbroder Major Hans Chr. L., der døde som Toldinspektør i Rudkjøbing; hun bortkaldtes allerede 20. Maj 1845, og han ægteviedes saa 16. Nov. 1849 til Emilie Cathrine Bierre, Datter af Bryggeriejer Johannes Nicolai B. i Kjøbenhavn. I 1857 var han bleven benaadet med Kommandørkorset af Danebrog.

Lundbye, Henrik Vilhelm, 1772—1830, Forfatter, blev født paa Laaland 2. Sept. 1772 og var en Søn af Byfoged i Frederikssted Christen L. og Marie Elisabeth f. Schæfer. Efter at være bleven Student 1789 gav han sig af med juridisk Studium, indtil han 1804 blev ansat som Konsulatssekretær i Tunis, hvor han var Chargé d'affaires 1807—12. I 1813 tog han sin Afsked og levede derpaa nogle temmelig bedrøvelige Aar i Kjobenhavn, kæmpende med Sygdom og Nærings sorg; et Par mindre Understøttelser blev ham dog til Del, saaledes 1817 fra Fonden ad usus publicos til Udgivelsen af en dansk-tysk-fransk-engelsk Haandordbog (der ikke udkom). L.s litterære Virksomhed er ikke af synderlig Betydning. Et lille poetisk Talent, som han lagde for Dagen ved Smaadigte i Tidsskrifter o. desl., blev rost utilbørlig af Pavels og af den lige over for Venner alt for ukritiske Rahbek, saa at Baggesen i sin «Gjenganger» flere Gange nævner L. som en af dem, han som Digter nødigst vil sammenstilles med. Mest Fortjeneste har L. indlagt sig ved den Oversættelse af Camoens' Heltedigt «Os Lusíadas», som han udgav 1828—30 med Understøttelse af «Selskabet for de skønne Videnskabers Fremme», et flittigt, men ikke videre inspireret Arbejde. Han omtales for øvrigt som en elskværdig Personlighed. Han døde 1. Juni 1830.

Erslew, Forf. Lex.

E. Gigas.

Lundbye, Johan Thomas, 1818—48, Dyr- og Landskabsmaler, var Broder til ovennævnte Oberst Chr. Carl L. og var født i Kalundborg 1. Sept. 1818. Han var sygelig i Barndommen, og denne Disposition, som dog havde fortaget sig, da Døden bortrev ham i den skønneste Manddomsalder, har vistnok været medvirkende til den Retning, hans Udvikling tog. Da han viste en saa uimodstaaelig Lyst til Tegning, kom han i sit 14. Aar paa J. L. Lunds Tegneskole og paa Kunstakademiet, hvor han i Dec. 1835 blev Elev af Modelskolen; men efter den Tid søgte han at uddanne sig paa egen Haand. Han maa som medfødt Gave have haft en overordentlig Lethed i at tegne; det er ligesom modstræbende, han skrider til at tilegne sig Oljemaleriets Teknik, og han lader hele sit Liv igjennem med Forkjærlighed sit sprudlende Aandslivs umiddelbare Fostre fremstaa paa Papiret som en Leg med Blyant, Pen eller de klare, lette Vandfarver, medens han, saa at sige stadig, vandrer paa Udviklingens trange Vej i Behandlingen af Oljemaleriet, hvor tiltalende endog de tilbagelagte Stadier tage sig ud for Be-

skueren. Fra sine første Forsøg, hvori Gjengivelsen af Heste og Soldater var ligesom en Arv fra det militære Hjem, vendte han sig hurtig til Dyrene, der snart bleve «hans bedste Venner». I 1835 begyndte han at udstille; i 1839 konkurrerede han til den Neuhausenske Præmie med «Parti af Dyrehaven med Hjorte og Hinde», hvori hans Behandling af Landskabet ikke stod fuldt paa Højde med hans lagttagelse af Dyrernes Liv. Billedet fik heller ikke Præmien, men blev kjøbt af Kunstforeningen i Kjøbenhavn. Maaske Bevidstheden om, hvad han savnede, har fort ham til i de følgende Aar med saa stor Ihærdighed at kaste sig over Landskabsstudier.

L. havde stadig en ikke ringe Kamp at bestaa med en Teknik, som han ikke ret elskede, men som han følte, han maatte tilegne sig, hvad det end skulde koste, og det mente hans Venner ogsaa. Men hans Natur værnede om hans Talent. Naar han vilde male, gik han ikke med Kammeraterne til de tætte, grønne Skove, de bugnende Kornmarker, men han søgte ud til Landets aabne Vidder med sandede Bakker og øde Brinker, med blege Farver over de spredte, vejrpiskede Træer og med stor Luft, hvori mægtige Skyer paa deres Svaneflugt kastede vexlende Skygger over Landet. Der fandt han i Linjernes Spil den Ynde, som gjenspejlede sig i hans Sjæl og gik over paa Billedfladen. Hans Kortsynethed, hvori han selv og andre saa en Hindring, der maatte virke hemmende paa hans Udvikling, gjorde ham netop til Banebryder for en fri malerisk Behandling, der gav Oljemaleriets tunge Farver Lethed og Luftighed. For hans Øje samlede Enkelthederne sig i Masser, der gave hans Syn paa Landskabet en Storladenhed og en Sandhed, som hans samtidige ikke rigtig kunde være med til strax; de saa Enkelthederne for godt. Selv naar hans Ven og Studiefælle P. C. Skovgaard, der ellers i den tekniske Udførelse kunde være ham en støt og paalidelig Raadgiver, malede et Billede fra de samme Egne, blev dog Valget anderledes. Skovgaard malede «Vognserup Allé» med de mægtige Træer i deres frodigste Sommerpragt, L. malede Engen eller Græsmarken med de lave Bakker, der blidt fortonede sig i det fjærne. Et stort Landskabsmaleri, «Kystparti ved Isfjord», som nu straalere i gjenfødt Herlighed paa en Endevæg i en af Kunstmusæets nye Sale, var udstillet 1843 og blev kjøbt til den kongl. Malerisamling. Men efterhaanden fandt Dyrene atter Plads i en Jordbund, som ved ihærdige Studier, saa at sige paa ny, var bleven beredt for dem. Allerede 1841 konkurrerede han igjen, men forgjæves, om den Neuhausenske Præmie med «En Malke-

scene», der imidlertid blev kjøbt til den kongl. Samling, og i 1844 vandt Samlingen et Billede, hvori Dyrmaleren traadte helt og fuldbaaren frem, «Det indre af en Kostald», med sin fine Lysvirkning, sine livfuldt gjengivne Dyr og sin naive, i al Umiddelbarhed fra Dyrenes egen Verden hentede, fordringsløse lille Handling. Og i endnu højere Grad traadte Dyrenes Liv og Færd skjønt og karakteristisk frem i hans Tegninger, undertiden gjengivne af andre (Kaalunds «Fabler», 1845), undertiden i Træsnit eller Radering mere umiddelbart fra hans egen Haand.

L. havde imidlertid følt en stedse voxende Lyst til at komme udenlands, det var ligesom en Trang til at maale sin Kjærlighed til Hjemmet paa en anden og større Valplads. Han fik Akademiets mindre Rejsestipendium i 1845, og det fornyedes det følgende Aar. I Juni 1845 forlod han Danmark og rejste over Rhinen og Schweits til Italien. Klimaet og det uvante Sprog trykkede ham en Del, men den rige Skjønhedsfylde i Land og Folk gik hurtig op for hans Blik, og med den vidunderlige Hukommelse, der gjorde ham «Erindringens Kunst» saa let, mylrede Tegninger af, hvad han saa eller havde set, frem under hans Haand, paa samme Tid som de livlige Breve til Hjemmet vidnede om den Lethed og Glæde, hvormed han opfattede alt; men dog betoner han jævnlig, at han længes efter Danmarks i Sammenligning med Italien saa beskedne Natur, og at alt, hvad han ser og lærer, kun for ham er Forarbejder til at gjengive den danske Natur med større Sikkerhed og større kunstnerisk Herredømme. Det varede noget, inden han gav sig Ro til at male, men det Billede fra Rom, «Oxer i den romerske Kampagne» (udst. 1846), som blev den kongl. Malerisamlings Ejendom, vidnede godt nok om, hvor flittig og alvorlig han arbejdede. Kampagnens vide Udsigter med Slettelandets bølgeformige Overflade, kranset af skønne Bjerge, fængslede hans Blik med det samme Trylleri, der har bragt saa mange Nordboer til at føle sig som hjemme i Rom og dets Omegn med en egen potenseret Kraft. L. kom hjem efter o. 1½ Aars Rejse, modnet og udviklet, nu en mandig Skikkelse, der syntes at have rystet al Sygelighed af sig og stod rustet til at gaa en stor og lykkelig Fremtid i Møde. Det var som Dyrmalers og Landskabsmaler, han vel nærmest tænkte sig denne Fremtid, men mange Træk tyde hen paa, at Menneskelivet ogsaa vilde være blevet Gjenstand for hans Fremstilling. «Naar vi gjennemgaa Rækken af hans Tegninger», siger hans faderlige Ven Høyen, der med tragisk Vemod udkastede de første grund-

læggende Træk af hans Levned kort efter hans Død, «se vi, med hvilken Lethed han vidste at opfatte Portrætter . . ., hvor nydeligt han kunde dvæle ved Børneskikkelser og hensætte dem saaledes, at hele deres ejendommelige Liv traadte frem.» Men disse Forhaabninger skulde ikke opfyldes. I den korte Tid, han havde tilbage, arbejdede han med sin vante Rastløshed, Ideerne sprudlede lige friske midt under en Samtales lette Gang eller i Ensomhedens Stilhed, og i de gamle, hjemlige Egne i Kalundborgs Nærhed udkastede og fuldførte han flere Billeder, blandt hvilke «Malkepladsen ved Vognserup», malet i Vinteren 1846—47, hænger i den kongl. Malerisamling som et af de sidste Vidner om, hvad han var og kunde være blevet som Kunstner. Den næste Vinter overraskede han sine Venner ved at ville leve paa Landet paa en Aarstid, da Kunstfællerne ellers samledes i Hovedstaden; han tog til en lille Gaard i Nærheden af Helsingør og synes at have haft meget Udbytte af sit vinterlige Friluftsliv; men da Foraaret 1848 bragte Krig, gik han, som en stor Del af den yngre Kunstnerkreds, frivillig med og kom som Soldat i 3. Linjebataillon til Flensborg. 8 Dage efter faldt han, 26. April, ved Bested som Offer for et Vaadeskud. Han selv og hans Venner have flere Gange tegnet og malet hans Portræt, bl. a. Skovgaard om Bord paa Dampskibet «Iris» paa Vejen til Flensborg. En Samling af hans Breve bevares i det store kongl. Bibliothek, og en Mængde af hans Tegninger og Vandfarvebilleder er i flere Hold afgivet til den kongl. Kobberstiksamling.

Høyens Skrifter I, 369 ff. Ude og Hjemme 1877, Nr. 86. Lundbyes Billeder i Træsnit med Kunstnerens Liv ved E. Bloch (1884). K. Madsen, J. Th. L. (1895). Weilbach, Nyt Kunstnerlex. *Ph. Weilbach.*

Lunde, Anders Christian, 1809—86, Landskabsmaler, var Søn af Theskjænker Svend Svendsen I. (f. 1776 † 1846) og Johanne Michaeline f. Møller (f. 1769 † 1849) og blev født i Kjøbenhavn 24. Okt. 1809. Han kom i Malerlære, men gennemgik Kunstakademiet og vandt begge dets Sølvmedailler (1833—35). Han begyndte at udstille 1834 som Portrætmaler, men gik snart over til Landskabsmaler, i det han i Gjengivelsen af den danske Natur fulgte det Spor, som snarest var anslaaet af Gurlitt, og vandt en vis Opmærksomhed i Publikum, selv om han aldrig naaede noget fremtrædende originalt Standpunkt. I 1842 rejste han til Italien, uagtet han ikke havde faaet Stipendiet, men hans hjemsendte Arbejder interesserede dog saa meget, at han i 1844—45 fik 2 Aars

Rejsestipendium og først kom hjem i 1847. Han blev 1857 agreeret af Kunstakademiet, og hans Medlemsarbejde var næsten færdigt, da Fundatsen for Akademiet forandredes, og han blev aldrig Medlem. Den kongl. Malcrisamling har kun købt et af hans Ungdomsarbejder, men et større Billede, «Frederiksborg Slot», malet for Frederik VII (1850), blev af denne skjænket en russisk Storfyrste. L. var i 1854 bleven gift med Johanne Christine Gøtz († 1888), og han døde 26. Okt. 1886.

Weilbach, Nyt Kunstnerlex.

Ph. Weilbach.

Lunde, Hans Pedersen, f. 1852, landøkonomisk Forsøgsleder. L. er født i Sønderby ved Assens 18. Nov. 1852 og er Søn af Gaardejer Peder Pedersen L. og Maren f. Hansen. I 4 Aar lærte han praktisk Landbrug, 1872—74 gennemgik han et Kursus for Landmænd paa Landbohøjskolen og derefter et Kursus i praktisk Mejeribrug under Professor Segelcke. 1875—79 bestyrede han Herregaardsmejeriet Jomfruens-Egede, hvorefter han blev knyttet som Assistent til de af Docent Fjord ledede Mejeriforsøg. 1883 ansattes L. som Overassistent ved det landøkonomiske Forsøgslaboratoriums ambulante Forsøg. Blandt de Forsøg, hvortil hans Virksomhed særlig har været knyttet, kunne nævnes Mælkerisystem- og Centrifugeforsøgene og Afkølingens Betydning for Smør under Forsendelse. Af Forsøg, der ere planlagte og ledede af ham, kunne anføres Pasteuriseringsforsøgene af sød Mælk og Fløde samt Anvendelse af god Syre til Bekæmpelse af Mælke- og Smørfejl. Disse Forsøg have ført til, at mindst 80 pCt. af Landets Mejerier nu med Fordel anvende Forsøgsresultaterne. L. har beskrevet Forsøgene 1891 i Laboratoriets 22. Beretning. I en Række Aar har han været en stærkt søgt Foredragsholder og Dommer ved Udstillinger i Ind- og Udland, saaledes 1884 ved den internationale Mælkeriudstilling i Amsterdam. Ved den nordiske Udstilling 1888 ledede han det «arbejdende Mælkeri», og 1891 var han Landhusholdningsselskabets Repræsentant ved Landbrugsudstillingen i Gøteborg. — L. ægtede 4. Juni 1885 Jensine Lorentine Schøtt, Datter af Kjøbmand Hans Peter Jensenius S.

H. Hertel.

Lunde, Peter Frederik, 1803—91, Industridrivende, er født 3. Maj 1803 i Kjøbenhavn; Faderen, Niels Larsen L., havde været Kolonibestyrer i Grønland, Moderen var Frederica Dorthea f. Svenstrup. Begge Forældrene døde inden Sønnens 6. Aar; han blev

derfor sat i Pleje og kom 1816 ind paa den da just oprettede Artilleriunderofficersskole, fra hvilken han Aaret efter, kun 14 Aar gammel, blev dimitteret. Han gjorde nu Underofficerstjeneste i 12 Aar, men tog saa sin Afsked. Han vilde videre, end han kunde naa ad den Vej. I 6 Aar havde han fulgt H. C. Ørsteds, Zeises og Forchhammers Forelæsninger, og Ørsted hjalp ham til et Laan fra den Reiersenske Fond, saaledes at han 1829 kunde oprette et Jærnstøberi, der yderligere støttedes ved en lille Medgift, som hans Hustru bragte ham. 1830 ægtede han Frederikke Louise Dahl, f. Poulsen (f. 31. Okt. 1792 † 30. Juli 1869), der var Enke efter Brændevinsbrænder N. S. D. 1832 købte han egen Grund til sit Jærnstøberi og arbejdede sig nu frem til en anset Stilling. I Konkurrence med det officielle Fredriksværk naaede han derfor ogsaa at komme i Betragtning, da han i 1837 ansøgte om at levere Granater til Artilleriet, og allerede ved sin Prøvestøbning kom han herved til væsentlig at gavne Udviklingen af dette hans gamle Vaabens Projektiler. For øvrigt gik han frem med Datidens frisindede Opposition. 1835 var han Medstifter af Læseforeningen, 1838 af Industriforeningen, 1840 blev han Borgerrepræsentant og Stændersuppleant, hvad der førte til, at han mødte i Roskilde Stænder 1846 og 1848. 1840 var han ogsaa Medindbyder til den store Skattebevillingspetition og 1841 til den Lehmannske Subskription. Da det frisindede Parti delte sig i et national-liberalt og et demokratisk Parti, hørte L. dog afgjort til det sidste, hvad han tydelig viste i 1848, da han var Formand for Haandværkerdannelsesforeningen, Formand for Hippodrommoderne og udgav det lille Skrift «Forslag til Forbedring i de arbejdende Klassers Kaar». Som bekjendt bar hans Parti dog ikke Sejeren hjem. Da L. stillede sig til den grundlovgivende Rigsforsamling, blev han slaaet af den astronomiske Professor P. Pedersen. Først Aaret efter (1849) blev han i Nyboder valgt til Rigsdagens Folketing. Men paa den Tid begyndte hans økonomiske Stilling at blive mindre sikker. Han søgte ikke Gjenvalg i 1852, og allerede i 1851 havde han trukket sig tilbage fra Borgerrepræsentationen.

L. var den første danske Jærnstøber, der anvendte Dampkraft; han byggede selv en lille 6 Hestes Dampmaskine. I Kjøbenhavns Vandkommission (1842—51) gennemførte han trods Modstand ikke faa fornuftige Bestemmelser, og hans praktiske Duelighed viste sig ogsaa i de Prøvestøbninger, han udførte for Artilleriet. Men i Steden for at hjælpe ham frem bleve disse Støbninger efter hans

egen Fremstilling i ikke ringe Grad ødelæggende for ham. De store Bestillinger, han sikkert havde paaregnet og derfor med ganske store Udgifter forberedt sig paa, bleve ham kun delvis til Del, og da han som ufyldstgjort Leverandør til Sorthat Kulværk paa Bornholm i alt for stor Godmodighed lod sig gjøre til Medejer af dette uheldige Værk (1852), blev hans Stilling endnu slettere. I Krisen 1857 maatte han opgive sit Bo. Da han paa Kulværket var kommen ind paa Teglbærende, ja herved bleven den første Fremstiller af kontinuerlige Teglovne (Ringovne), søgte han at holde sig oppe ved et Teglværk paa Frederiksberg, men det mislykkedes, og 1864 drog han da til England.

Der ovre syslede han bl. a. med et Spareapparat til Benyttelse ved Tilberedning af The. Han fik Patent paa det i 1865, men da han 1869 kom her tilbage, søgte han forgjæves at samle Midler til at faa det frem. Tvungen af Nøden bragte han da sit, en Menneskealder gamle Forhold til Artilleriet for Regering og Rigsdag og opnaaede, at der fra 1870 ydedes ham en aarlig Understøttelse paa 1000 Kr. Hvad han saaledes i sit 67. Aar fik for den mod ham, efter hans Mening, tidligere begaaede Uret, tilfredsstillede ham dog ikke ganske, det var kun «en Arbejders knappe Dagløn», og han var jo Talsmand for, at enhver Arbejder, Mand som Kvinde, fra sit 30. Aar skulde have en voxende Livrente.

Allerede i Stænderforsamlingerne (1846) udtalte han sig om Faren i, at en økonomisk Kløft delte Samfundet i 2 fjendtlige Lejre. Det kom frem i hans Kamp for en Forbedring af Underofficerernes Stilling, den han af egen Erfaring kjendte saa godt. Og i sit ovennævnte Skrift fra 1848 kom han tilbage hertil. Fra flere end én Side forkjætrede hans Bestræbelser stærkt, men de vakte ogsaa paaskjønnende Følelser. Af sine Vælgere i Nyboder fik han Nytaarsmorgen 1850 en Sølvpokal. Han vilde løfte Arbejderen ved at give ham Haab paa Fremtiden, og som Formand i «Foreningen for Arbejdsklassens Vel», der kan betegnes som Haandværkerdannelsesforeningens Efterfølger, fremsatte han en Plan til en Pensionskasse for Arbejderstanden. Hvad han vilde, kom endnu bestemtere frem efter hans Tilbagekomst fra England. 1872 udgav han Skriftet: «Kun i Ordningen af Arbejderforholdene er der Frelse for Samfundet», og strax efter indbød han til Oprettelsen af «Almindelig dansk Velfærdsforening», der kom i Stand, væsentlig som en Landarbejderforening, navnlig med Tilslutning i Holbæk og Maribo Amter. Som Formand i den kæmpede han ihærdig baade mod

Regering og Rigsdag og Socialisterne for sin ovenfor antydede Livrenteplan. Hvad der for ham var det mislige, var, at en Arbejder saa godt som strax naaede sin højeste Løn, medens han som gammel stod uden de nødvendige Subsistensmidler. Til Gavn for Udviklingen af Arbejdernes Hjem burde der raades Bod herpaa. Det talte han for, og det skrev han for i Foreningens Organ, «Arbejderbladet», og da det og Foreningen ophørte (1883), vedblev den flittige gamle Mand at skrive herom. 1888 udgav han sit Levnedsløb som Bevis for «Statens og Magthavernes Uretfærdighed mod Arbejderne i Almindelighed og mod en af Staten — i det store — særlig fortjent Arbejdsgiver». Han kalder sig her «for Tiden kun en forarmet Ridder af Danebrog»; umiddelbart før havde han ved Industriforeningens 50aarige Jubilæum ligesom den anden af dens da endnu levende Stiftere, Hofguldsmed J. B. Dalhoff (IV, 160), faaet Ridderkorset. I sit sidste Skrift, «Forslag til Arbejderreformens Løsning i Overensstemmelse med Menneskets Bestemmelse paa Jorden» (1891), henviser han til Støtte for sin Livrenteplan til «den rette Forstaaelse af Jesu Lære». Endelig 21. Sept. 1893 lukkede han i sit 91. Aar sine Øjne. Hans ivrige Virksomhed staar som ganske resultatløs, men han saa ogsaa helt ideelt paa Forholdene. Han vilde ikke skade Overklassen, men kun gavne Underklassen.

Barfod, Dansk Rigsdagskal. Erslew, Forf. Lex. Kawert, Danmarks industr. Forhold S. 166. C. Nyrop, Meddel. fra Industriens Omraade. P. F. Lunde, Hovedtræk af et Levnetsløb (1888). C. Nyrop.

Lundhoff, Andreas Johansen, o. 1710—1748, Filosof, blev Student fra Frederiksborg 1731. Fattig og uden mindste Stipendium studerede og informerede han, tog 1742 Magistergraden og holdt derefter uden at forlange Betaling Foredrag over Filosofi og Matematik. Han hører til Banebryderne her hjemme for Chr. Wolfs Filosofi, hvis System han har udviklet (1742—44) i en Række latinske og danske Smaaskrifter, de fleste bekostede af Generalprokurør J. S. Wartberg. Heri giver han Prøver paa danske filosofiske Kunstord. Mellem de unge har han vundet ivrige og hengivne Tilhængere, men da han i et Ugeblad, «Den danske Spectators filosofiske Spectator» (Nov. 1744—Jan. 1745), med pedantisk Tørhed, men ganske lemfældig vilde give et filosofisk Korrektiv til J. Ries' satiriske Betragtninger, affejede Ries' «Antispectator» skaanselløst med sviende Haan «den store Wolfens Abe» (jvfr. VI, 157). Da danske Lærebøger 1739 paabødes indførte i Latinskolen, oversatte L. Langes latinske Grammatik fra Tysk (1741). Skjønt Bogens be-

skikkede Revisor, Professor J. P. Anchersen, anbefalede den, og en kongl. Resolution befalede dens Brug i Skolerne, bevirkede Konsistoriums seje Modstand dog, at han ikke opnaaede at faa 2. Oplag (1746) avtoriseret som Skolebog. Man gjorde gjældende, at L., skjønt en from og flittig Mand, ikke havde den Erfarenhed i det latinske Sprog, som udkrævedes. Forgjæves har han søgt Pladser som lønnet Magister legens, Konrektor, Professor i Sorø, endelig Rejsestipendium til Halle. Skuffet i alle sine Forhaabninger og økonomisk ødelagt ved Udgivelsen af Grammatikken maatte han tage Kondition hos Præsten i Kundby. Yderlig fattig er han død paa Vognserup 1748 (begr. 16. Okt.).

N. M. Petersen, Den dsk. Lit. Hist. IV, 228 f. Stolpe, Dagspressen i Danm. IV, 207 ff.

P. Stolpe.

Lunding, Conrad Matthias, 1791—1829, Læge, fødtes i Kjøbenhavn 29. Marts 1791 som en Søn af Assessor i Økonomi- og Kommercekollegiet og Viceraadmand, senere Bankkommissær og Justitsraad, Matthias L. (f. 1760 † 1806) og Margrethe f. Matthiessen (f. 1761 † 1805). Efter først at have frekventeret Borgerdydskolen i Kjøbenhavn kom han i Metropolitanskolen og dimitteredes her fra 1809. 1815 underkastede han sig først den kirurgiske, derpaa den medicinske Examen og blev s. A., efter i nogle Maaneder at have uddannet sig paa Fødselsstiftelsen, ansat som medicinsk Kandidat, det følgende Aar som Reservemedikus paa Frederiks Hospital under O. H. Mynster, efter hvis Død (1818) han i nogen Tid var konstit. Overmedikus. Samtidig fungerede han som Underlæge ved Kongens Livkorps og havde 1816 faaet Bataillonskirurgs Karakter. 1817 erhvervede han sig Licentiat-, 1819 Doktorgraden. 1820 nedsatte han sig som praktiserende Læge i Ringsted, og 1822 udnævntes han til Landfysikus i Sjællands nordre Fysikat. 1826 blev han som Efterfølger af sin Svoger F. G. Howitz (VIII, 130) — hvis Søster Louise Frederikke H. (f. 1794 † 1856) han 1822 havde ægtet — Professor extraordinarius i Farmakologi og Retsmedicin ved Universitetet og Underaccouchør ved Fødselsstiftelsen, men døde allerede 11. Marts 1829 af Gigtfeber. Betydelige Spor kunde han saaledes ikke sætte sig i sin Virksomhed, og hans Disputatser og nogle i det medicinske Selskabs Acta trykte Afhandlinger vise heller ikke særlig fremragende videnskabelige Evner, men han nød et godt Lov som en kundskabsrig Læge og en i alle Henseender brav Personlighed.

Smith og Bladt, Den danske Lægestand, 4. Udg. Erslew, Forf. Lex. Lit. Tid. 1829, S. 253 ff.

Jul. Petersen.

Lunding, Hans Matthias Vilhelm, 1807—53, Statssekretær. V. L., en Halvbroder til foregaaende og efterfølgende (Moderen var Frederikke Christine f. Petersen), blev født i Kjøbenhavn 28. April 1807 efter Faderens Død. Han dimitteredes 1824 privat til Universitetet, tog 1829 juridisk Examen og gjorde 1831 en Udenlandsrejse til Tyskland, Frankrig og Schweits. L. ansattes 1832 som Avditør ved fynske Infanteriregiment i Fredericia, 1838 udnævntes han til Overavditør. I Fredericia traadte han i personlig Forbindelse med Prins Frederik, der var Regimentets Kommandør. Efter Frederik VI's Død blev L. 1839 Kabinetssekretær hos Kronprinsen. Han ledsagede denne 1844 paa Togtet til Skotland og Færøerne. L. ansattes 1848 som Statssekretær, i hvilken Egenskab han førte Protokollen over Forhandlingerne i Statsraadet. 1852 blev han tillige Chef for Kongens Kabinetssekretariat. L. fik 1840 Titelen Justitsraad, 1847 Etatsraad, og 1849 blev han Kammerherre. Han dekoreredes 1851 med Dannebrogordenens Kommandørkors. L. døde i Kjøbenhavn 20. Jan. 1853. Han ægtede 10. Maj 1833 Caroline Cathrine Frederichsen († 1839).

J. I. Heiberg, Et Liv gjenoplevet i Erindringen II, 201 ff. *A. Thorsøe.*

Lunding, Niels Christian, 1795—1871, Officer, er født i Kjøbenhavn 19. Febr. 1795 og Helbroder til ovennævnte C. M. L. Som Frikorporal udnævntes han til Sekondlieutenant ved Kongens Regiment 27. Dec. 1810; han blev 1811 Sekondlieutenant à la suite ved Ingeniørkorpset og traadte i virkeligt Sekondlieutenants-Nummer ved samme 1812. Fra 1815—40 var han ansat ved Korpsets Bygnings- og Fæstningstjeneste, dels i Holsten, dels i Kjøbenhavn. Han forfremmedes i 1818 til karakt. Premierlieutenant, i 1820 til virkelig Premierlieutenant, i 1828 til karakt. Kapitajn, i 1829 til Stabskapitajn og i 1834 til virkelig Kapitajn. I 1841 erholdt han Majors Karakter, og da Hærloven af 1842 traadte i Kraft, udnævntes han til Kapitajn af 1. Klasse og til Chef for et af de 2 nyoprettede Ingeniørkompagnier, nemlig 1., der laa i Kjøbenhavn, medens 2. havde Garnison i Rensborg. Før 1842 havde ingen særlige Ingeniørtropper været knyttede til den danske Hær, i det Feltingeniørvirksomheden, som i øvrigt paa den Tid ikke havde saa stor Betydning, som den senere har faact, udførtes af nogle under Artilleriet henlagte Kompagnier. Selv i udenlandske Hære havdes kun sparsomme Erfaringer paa dette Omraade, og det blev saaledes L.s Opgave paa temmelig bar Bund at lægge Grundvolden til det

danske Feltingeniørvæsen — 2. Ingeniørkompagni sluttede sig i 1848 til Oprørshæren —, en Opgave, til hvis Løsning han medbragte de gunstigste Betingelser i sit Kjendskab til Krigshistorien og i sin Opfattelse af Disciplinens og den militære Aands Betydning for alt Hærvæsen. Efter i 1844 at være bleven udnævnt til Major afgik han imidlertid fra Tropperne og overtog Bestyrelsen af Københavns og Christianshavns 2. Bygningsdistrikt, som han beholdt indtil 1846. I 1848 var han Fæstningsingeniør for Københavns og Christianshavns Fæstning og ledede da Udførelsen af nogle af de Arbejder, som paa Grund af de krigerske Udsigter paabegyndtes for at sætte Hovedstaden i Forsvarsstand.

Da Krigen udbrød i 1848 med Halvøen som Krigsskueplads, forsattes L. atter til Troppevirksomheden, i det han udnævntes til Kommandør for Feltingeniørdetachmentet, og han stilledes her lige over for en meget vanskelig Opgave, som der krævedes den ham egne Energi og Omsigt til at løse. Ved det rensborgske Ingeniørkompagnis og det i samme By garnisonerende, under Artilleriet henlagte Pontonerkompagnis Frafald led Feltingeniørvæsenet nemlig et betydeligt Tab i Personel og Materiel; men det lykkedes ham dog efterhaanden at faa Styrken forøget og at tilvejebringe en Del Materiel, ogsaa paa Brovæsenets Omraade, der nu blev underlagt Ingeniørtropperne, saa at disse kunde gennemføre de ikke faa feltfortifikatoriske og felttekniske Arbejder, som overdroges dem i det første Krigsaar. L. deltog i Slaget ved Slesvig 23. April og i Fægtningerne i Sundeved 25. Maj og 5. Juni. I Dec. s. A. udnævntes han til karakt. Oberstlieutenant.

I Vinteren 1848—49 overdroges der L. forskellige Rekognoscerings- og Projekteringsarbejder vedrørende Halvøens Forsvar, af hvilke det væsentligste angik Forstærkningen af Fredericia Fæstning, som ogsaa paabegyndtes i Febr. 1849 under hans Ledelse. Uagtet det skortede paa Kræfter og Midler til Gjennemførelsen af disse omfattende Arbejder, naaede han dog i den korte Tid, der stod til Raadighed inden Krigens Gjenudbrud, at forøge Fæstningens Forsvarsdygtighed til den Grad, at man besluttede sig til, til Dels efter hans Tilskyndelse, at tage imod et Angreb paa den. 8. April 1849 udnævntes han til Kommandant i Fredericia, og der kunde næppe være truffet noget bedre Valg i saa Henseende, thi dels kjendte han nøje Fæstningen i dens enkelte Dele, dels var han en Handlingens Mand, der forbandt stræng militær Pligtfølelse med Snarraadighed og Energi i Gjennemførelsen af de af ham fattede

Beslutninger samt med Intelligens og Kjendskab til den Gjerning, som paahvilede ham som Kommandant og Ingeniørofficer. Han var i Besiddelse af en sjælden Arbejdsdygtighed og forlangte derfor ogsaa meget af sine undergivne, fra hvis Side han ingen Pligtforsømmelse taalte. Han fulgte kun sin egen Opfattelse, selv om andres Raad gik i modsat Retning, hvad der dog maaske i enkelte Tilfælde førte til en noget ensidig Afgjørelse. Føjes hertil, at han var en modig Mand, der ingen Fare ænsede, vil man kunne forstaa, at han var Manden paa den rette Plads, men ogsaa, at han var mere frygtet end elsket af dem, der stode i Tjenesteforhold til ham. Det vilde her føre for vidt at omtale mere detailleret den betydelige Virksomhed, som L. udfoldede under Fredericias Belejring, og det skal derfor kun endnu nævnes, at uagtet han ikke tog personlig Del i Udfaldet 6. Juli, hvorved Fæstningen befriedes, saa bidrog han dog indirekte til det smukke Resultat af denne Vaabendaad ved de omsigtsfulde Foranstaltninger, han havde truffet til Foretagendets Støtte. For sin betydningsfulde Deltagelse i Fæstningens Forsvar dekoreredes han fra Udfaldsdagen at regne med Danebrogsordenens Kommandørkors. Han havde allerede forinden erholdt Obersts Karakter og blev 31. Juli udnævnt til virkelig Oberst.

Efter Krigen, nemlig i 1852, ansattes L. som dirigerende Stabs-officer ved Fæstningstjenesten i Sjællands Generalkommandodistrikt, men forsattes Aaret efter til en lignende Virksomhed i Holstens og Lauenborgs Generalkommandodistrikt. I 1855 blev han midlertidig Kommandant i Citadellet Frederikshavn, og 1856 afgik han fra Ingeniørkorpset og ansattes som Kommandant paa Kronborg; han erholdt endnu s. A. Generalmajors Karakter. Fra denne Stilling kaldtes han i Dec. 1863 for under de truende Krigsudsigter atter at overtage Pladsen som Kommandant i Fredericia. Kort Tid efter Krigen 1848—50 havde Ingeniørkorpset fremsat Forslag til Fredericias Forstærkning og Omdannelse til en tidssvarende Fæstning, men Forslaget var ikke blevet realiseret, vel nærmest af økonomiske Grunde. I Rustningsperioden 1861 blev der vel ved Fredericia, ligesom ved Dybbøl og Danevirke, foretaget nogle Arbejder til Fæstningsværkernes Forbedring — ved Fredericia anlagdes saaledes den saakaldte befæstede Lejr med 5 fremskudte Jordværker foran Hovedvolden —, men Arbejderne vare kun af forholdsvis ringe Omfang, og da L. i Slutningen af 1863 atter kom til Fredericia, forefandt han Fæstningen i en saa lidet tidssvarende Stand, at han indtrængende tilraadede at opgive den uden Sværdslag for

ikke til ingen Nytte at udsætte et betydeligt Personel og Materiel for Fare. Hans Raad blev imidlertid ikke fulgt, men derimod fik han Ordre til uopholdelig at sætte Fæstningen i Forsvarsstand, og han tog da fat paa denne Gjerning med sin gamle Iver og Ihærdighed. Fjendens Forsøg paa i Marts 1864 at tage Fæstningen ved en Indeslutning og Beskydning mislykkedes, og L. gav et afslaaende Svar paa General Gablenz' derpaa følgende Opfordring til Overgivelse 21. Marts. Under den fortsatte Belejring arbejdede L. med Kraft paa Fæstningens Forstærkning, og han lod foretage flere Udfald og Strejftog for at forulempe Fjenden. Dybbøls Fald 18. April blev imidlertid ogsaa afgjørende for Fredericia, og 26. s. M. fik L. Ordre til at rømme Fæstningen. Dette var et saa haardt Slag for ham, der i 1849 havde deltaget i det heltemodige Forsvar og nu atter havde vundet Tillid til Fæstningens Modstandskraft, at han nedlagde Kommandoen og lod en anden lede den befalede Rømning.

Da Krigen var endt, overtog L., der i Marts under Kongens Besøg i Fredericia var bleven udnævnt til karakt. Generallieutenant, atter Stillingen som Kommandant paa Kronborg. 1867 erholdt han Storkorset af Dannebrogordenen, og ved den nye Hærløvs Ikrafttræden s. A. afgik han som Kommandant og sattes à la suite i Armeen. Sine sidste Aar tilbragte han i tilbagetrukken Stilhed i sit Hjem paa Frederiksberg. Af Rigsdagen bevilgedes der ham i 1867—68 en særlig Pension som Anerkjendelse af hans Fortjenester af Fædrelandet, og 26. Juli 1871 afgik han ved Døden. L. var en helstøbt Personlighed, en af de faa, der have haade Evne og Vilje til at gennemføre, hvad de anse for Ret og Pligt. En af hans nærmeste har betegnet ham som en sammensat Karakter, en Blanding af Mildhed og Strængthed, og denne Opfattelse vilde man vel ogsaa let faa af en Mand, der som L. satte alt ind paa at udføre sin Livsgjerning uden personlige Hensyn, kun med Sagen selv for Øje.

L. ægtede 22. Nov. 1833 Jutta Mangor (f. 7. Okt. 1807 † 27. Okt. 1894), Datter af Cand. jur., Grosserer Valentin Nicolai M. (f. 1770 † 1812) og Anne Marie f. Bang (f. 1781 † 1865).

Illustr. Tid. XII, 419. Vort Forsvar Nr. 309. 310 A (23. Okt. og 6. Nov. 1892). Tychsen, Fortifikations-Etaterne og Ingenieurkorpset 1684—1893.

V. E. Tychsen.

Lundt, Hans Nikkelsen, 1602—54, Borgmester, født 18. Juni 1602 i Nykjøbing paa Falster, hvor hans Fader var Skriver hos

Dronning Sophie og hos Borgmesteren; hans Moder var Margrethe Meklenborg. Han sattes først i Nykjøbing Skole, men 1615 paa Herlufsholm, hvor han var i 4 Aar, sendtes derpaa til Brunsvig, studerede i Wittenberg og opholdt sig længe i Tyskland, Holland, Frankrig og Italien. 1627 ledsagede han nogle unge holstenske Adelsmænd paa en Rejse til Italien og rejste næste Aar ligeledes til Italien og der fra til Paris. Han vendte hjem i Efteraaret 1629, blev 1630 Sekretær i det tyske Kancelli og forctog i denne Stilling bl. a. en Rejse 1631 til Rusland med Malte Juul og 1637 til Holland. 1638 blev han Raadmand i Kjøbenhavn og Dagen efter Borgmester. 1650 bleve han og Hans Nansen som de 2 øverste Borgmestre opkaldte i Rigsraadet og for Kongen og formanede til sammeligere Skrivemaade, i det Magistraten havde klaget over forskellige Byrder, som den mente, Byen burde være fritaget for; næste Aar bevilgede Kongen dem begge et betydeligt Kvantum Korn aarlig af Provianthuset. Han blev 8. Sept. 1633 gift med Raadmand Peder Carlsens Enke Anne, tidligere gift med Herman Hegerfeldt, og døde selv 21. Dec. 1654.

O. Nielsen, Kjøbenhavns Hist. III.

O. Nielsen.

Lunge, Anders Jacobsen, o. 1363—1429, Rigshofmester, var Søn af nedennævnte Jacob Olufsen L. Allerede 1376 forekommer hans Navn i det hos Huitfeldt trykte Dokument, hvorved den skaanske Adel kejsede Oluf til Konge, ja han skulde den Gang alt have været Ridder og en fremragende Mand. Han opgiver imidlertid selv 1424 sin Alder til 61 Aar og var altsaa 1376 et 13 Aars Barn, saa at man næppe gjør Huitfeldt Uret, naar man sigter ham for paa egen Haand at have tilføjet Navnet Lunge i det nævnte Brev af 1376. Den deri nævnte Ridder er ikke A. J. L., men A. J. Grim (VI, 200). I god Overensstemmelse med den Alder, han selv angiver, nævnes A. J. L. første Gang i et Dokument fra 1382. I sine yngre Aar skrev han sig til Skafterup og Broby, 2 for længst forsvundne sjællandske Herregaarde; den sidste afhændede han siden til Sorø Kloster. Senere boede han, efter at han (før 1399) havde ægtet Ingeborg Nielsdatter (Panter), Enke efter Hr. Peder Ovesen (Neb) til Egede, nogle Aar i Gunderslevlille, men efter at hans Hustru havde arvet Egede efter sine Børn af første Ægteskab, skrev A. J. sig bestandig til denne Gaard. Efter sin Fader havde han arvet en Broderlod i Rygaard, men den solgte han til sin nedennævnte Broder Folmer; ved Kjøb erhvervede han Gjerdrup

og Ordrup i Sjælland samt Ordrup i Thy, og endelig arvede Fru Ingeborg efter sine rige Slægtninge en stor Del jysk Gods, deriblandt Knivholt og Bøgested samt Andele i Asdal og Skovgaard. A. J. var saaledes en af Landets rigeste Mænd; han anslog selv 1424 sit Jordegods til 4000 Gyldens Værd. Han kom da ogsaa snart til at spille en fremtrædende Rolle i det offentlige Liv. 1388 var han endnu kun Væbner, men 2 Aar efter Ridder; 1397 var han Rigsraad og i dette mindeværdige Aar Hovedsmand paa Kalmar. Han beklædte alt denne Stilling Aaret før og kæmpede da i Spidsen for en Del Borgere fra Kalmar med Held mod Fetaljebrødrene, men paa Hjemvejen mistede han under Gulland det ene af sine Fartøjer, som blev taget af nogle preussiske Skibe, der for øvrigt vare udsendte i samme Øjemed som han selv. Hvad hans senere Forleninger angaar, kan nævnes, at han 1398 og 1403 havde Helsingborg Slot og 1419 og 1423 Ravensborg og Tranekjær, som altsaa rimeligvis ere 2 af de 4 Borge, han 1424 siger at have i Forlening. 1412 beklædte han Hofmesterembedet, Rigets højeste verdslige Stilling, som han formodentlig alt havde faaet 1409 efter Hr. Jens Due og synes at have beholdt til sin Død 1429. Selvfølgelig træffes hans Navn ofte nok i Datidens Breve og Aktstykker — han var det ene af de 2 verdslige Sendebud til Kirkeforsamlingen i Constanz 1415—16 og er bl. a. den første i Rækken af de verdslige Stormænd, som 1424 aflagde de bekjendte Vidnesbyrd om Sønderjyllands Stilling til Danmark —, men lige saa selvfølgelig kan der nu kun oplyses lidet eller intet om hans Personlighed og Embedsførelse. Efter sin første Hustrus Død — hun levede endnu 1411 — ægtede han (før 1416) Elline Evertsdaughter Moltke, der overlevede ham og senere giftede sig med Hr. Frederik Wardenberg. Da han arvede Egede efter sin første Hustru, har han formodentlig haft et eller flere Børn med hende, men ved sin Død var han barnløs, og da Broderen Hr. Folmer L. kun efterlod sig Døtre, mistede Slægten hurtig den herskende Stilling, den en kort Tid havde indtaget i den danske Adel. Hr. A. kaldte sig oftest kun A. J., sjældnere A. J. L., men aldrig A. L., hvorimod hans Brødre ofte forekomme med Slægtnavnet uden Patronymikon. *Thiset.*

Lunge, Folmer Jacobsen, —o. 1412, Rigsraad, var en Søn af nedennævnte Jacob Olufsen L. og fik, da han 1387 med sine Brødre skiftede det fædrene Gods, udlagt Gaarden Højstrup i Stævn's Herred. Paa denne Tid var han allerede baade Ridder og Med-

lem af Rigens Raad, og i den følgende Aarrække fremtræder han som en af Dronning Margrethes vigtigste Raadgivere; bl. a. hørte han til de faa, der paa Unionsmødet i Kalmar i Juli 1397 udstedte Vidnesbyrdet om de Bestemmelser, hvorom man var bleven enig. Han brugtes ogsaa i diplomatiske Sendelser; 1402 var han i Preussen og fik her af Højmasteren udleveret den Bedrager, der havde udgivet sig for Margrethes for længst afdøde Søn Oluf; 2 Aar efter mæglede han i Visby en Stilstand med Preusserne, der havde bemægtiget sig Gulland. Sin Fædrengaard Højstrup havde han først pantsat, senere (1406) ligefrem skjødet til Dronningen; som hans egne Hovedgaarde nævnes i Steden Rythe (=: Rygaard) og Tvede. Endnu i Marts 1411 omtales F. L. i Koldingsforliget; men i Marts 1413 ses hans Hustru, Elisabeth Hansdatter (Podebusk), at være Enke. *Kr. Erslev.*

Lunge, Jacob Olufsen, —o. 1385, Rigsraad, var en af Kong Valdemars og Dronning Margrethes mest fremragende Mænd. Hans Forfædre synes at have været Patriciere i Roskilde og vare i alt Fald nøje knyttede til denne By. En af dem var 1287 Bispens Foged paa Bjernede og Fodbygaard, og endnu J. O. selv havde Bispestolens Gods i Fodby i Forlening. Ogsaa paa anden Maade gjør hans Forbindelse med Roskilde sig gjældende. Han havde meget Gods i Leje af St. Clara Kloster der i Byen, og han var nær beslægtet med Gyncekesønnerne paa Falkendale, som bekjendt en af de anseteste Borgerslægter i Roskilde; men paa den anden Side var han ogsaa ved Slægtskabsbaand knyttet til Højadelen. Selve Biskoppen Niels Jepsen Ulfeldt kalder ham «gener noster». Hans Fader, Oluf L., nævnes i den første Menneskealder af det 14. Aarhundrede, sidste Gang vistnok 1339, og samtidig træde Sønnerne J. O. og Oluf L. op og hæve hurtig Lunge-Navnet til en hidtil ukjendt Anseelse. Allerede 1343 nævnes J. O. blandt Kong Valdemars betroede Mænd, i det han da var en af Kongens Forlovere ved Fredslutningen med Kong Magnus i Helsingborg, og fra nu af træffes hans Navn i de følgende 40 Aar i de fleste Statsakter og et Utal af private Dokumenter. Kongen satte ham til Hovedsmand paa Als, men den gjensidige Tillid mellem dem synes dog ikke at have været stort større end ellers mellem Kongen og Adelen. Under det jyske Oprør 1357 mistænkte Kongen ham endog for at staa i Ledtog med Oprørerne og lod, efter at disse havde bemægtiget sig Borgen i Randers, i sin Forbitrelse herover J. O.

og flere andre Stormænd fængsle, beslaglagde deres Gods og fratog dem deres Len; men en Udsoning synes dog hurtig at være kommen i Stand uden Forringelse af J. O.s Anseelse. Efter Kongens Død valgtes han til som det øvrige Riges Tillidsmand at forhandle med Skaaningerne om Valget af en Efterfølger; men ellers synes det, at J. O. blev en af de første, som, om end med Lempe, fik at føle den kloge Dronning Margrethes Bestræbelser for at begrænse Adelens stigende Vælde. 1376 mistede han et af sine betydeligste Len, Kalundborg Slot, og Aaret efter indløste Dronningen Holbæk Slot, som han havde i Pant, men dog fik Lov til at beholde som almindeligt Len. Af hans øvrige Forleninger kjendes kun Trudsholm i Jylland, som han endnu havde 1377. Hr. J. O., der endnu levede i Maj 1384, var en meget rig Mand. Vi have nu kun ufuldkommen Rede paa hans Besiddelser, men af Skiftebrevet mellem hans Børn 1387 ses, at han ved sin Død ejede Højstrup og Rygaard, Hovedgaarde i Skovsø og Valby samt en stor Mængde Bøndergods i Sjælland; men dette var sikkert ikke alt. Han havde bl. a. ejet Hegnet, som han 1382 solgte. J. O. var flere Gange gift. Slægtebøgerne kalde oftest hans Hustruer 1. Maren Myndel til Nielstrup og Adserstrup, 2. Elsebe Sandberg og 3. Mette Limbek, Enke efter Hr. Niels Hack. Disse Angivelser ere ikke rigtige, thi vist er det, at en af hans Hustruer hed Sophie, men de smage dog af Sandheden, thi Niels Hack af Assendrup kalder i et samtidigt Brev hans Søn Ove L. for sin Søstersøn. Af hans mange Børn kjendes med Sikkerhed 7 Sønner og 2 Dotre; af hine ere Anders og Folmer nævnte i det foregaaende, Niels ndfr. *Thiset.*

Lunge, Jørgen, 1577—1619, til Odden, Rigsmarsk, blev født paa Odden 11. Okt. 1577 og var Søn af nedennævnte Ove L. († 1601). Efter Skolegang hjemme, i Viborg og i Sorø sendtes han udenlands med en Broder, og med længere Ophold i Strasburg, Genf og Padua varede denne Rejse i o. 6 Aar. Næppe var han vendt hjem, før han, dreven af Krigslyst, paa ny forlod Fædrelandet (1600) og gik i nederlandsk Tjeneste. I Danmark hvervede han et Kompagni, og dette førte han med Hæder i Kampen mod Spanierne, saa at han forfremmedes til Major og Oberstvagtmester. Paa sin Moders indtrængende Bøn drog han endelig hjem og holdt snart efter (8. Sept. 1605) Bryllup med Sophie Brahe (f. 1588), Datter af Steen B. til Knudstrup (II, 602). Faa Uger derefter fik han Befaling til at hverve et Regiment paa 2000 Knægte til Brug i den

Kamp mod Byen Brunsvig, som Kongen paa sin Svoger Hertug Henrik Julius af Brunsvigs Side vilde føre mod den; men Kongen opgav sin Plan, og Regimentet opløstes, inden det naaede sit Bestemmelsessted. Paa Hjemreisen blev J. L. selv imidlertid tagen til Fange af hanseatiske Ryttere, som vare sendte Byen til Undsætning, og maatte løskjøre sig af Fangenskabet. 1608—10 var han forlenet med Vestervig Kloster, 1610—13 med Ørum Len. I Kalmarkrigen blev der Brug for hans Erfaring som Kriger. Han sendtes i Foraaet 1611 til Nederlandene for at hverve, og de 2 Kompagnier, han der samlede, forøgede han det følgende Aar ved Hverving i Tyskland til et helt Fodregiment, hvis Chef han blev. Medens han i Maj og Juni 1611 kæmpede paa den nordvestlige Krigsskueplads, kom han i Juli til Kalmar, hvor han deltog i Slottets Indtagelse. 1612 var han med i Kampene ved Elfsborg og Gullberg og førte derpaa en af de 3 Hærafdelinger, som foretog et Tog længere ind i Sverige. Fra det erobrede Elfsborg, hvis Kommandant han blev i Avg., gjorde han senere gjentagne Indfald i Fjendens Land. 1613 forlenedes han med Baahus og samtidig med Elfsborg, der efter Fredsbestemmelserne foreløbig skulde blive i den danske Konges Magt, men 1618 forflyttedes han til sin tidligere Forlening Vestervig.

1. Dec. 1616 udnævntes J. L. haade til Rigsraad og Rigsmarsk, og Dagen efter modtog han Ridderværdigheden. Umiddelbart derpaa overdroges det ham at deltage i de forestaaende bevægede Forhandlinger med Landdagen i Slesvig og at overvære den nye gottorpske Hertugs Hylding. Kun kort Tid beklædte J. L., som aabenbart havde Interesse for Statsstyrelsen, sit høje Embede, thi hans af Naturen skrøbelige Helbred var bleven yderligere svækket ved Krigens Strabadser, og 19. Avg. 1619 døde han paa Birkelse. Foruden Fædrenegaarden Odden i Vendsyssel ejede han 3 andre jyske Gaarde: Birkelse, Hessel og Holmgaard (i Rinds Herred). Sophie Brahe, der overlevede ham i 40 Aar († 1659), sad inde med over 2000 Tdr. Hartkorn Jordegods. Med deres eneste Søn, Ove L., uddøde 1637 de nye Lunger (3: Dyrer) paa Sværdsiden.

C. H. Riber, Ligpræd. over J. L. (1620). Danmarks Adels Aarbog 1891, S. 157.

C. F. Bricka.

Lunge, Niels Jacobsen, —1402—, Biskop, en Søn af ovennævnte Jacob Olufsen L., gik den gejstlige Vej og nævnes som Kannik i Roskilde 1387 og endnu 1401. I Jan. 1402 blev han

ved pavelig Provision udnævnt til Biskop i Strengnæs, medens Paven forflyttede Stiftets hidtilværende Indehaver, Svenskeren Peder Johansson, til Gardar i Grønland. Allerede et halvt Aar efter blev denne Bestemmelse imidlertid omstyrtet, da Paven havde erfaret, at den var truffet ganske mod Bisp Peders Ønske, og at Gardar Stift end ikke var ledigt. Bisp Peder beholdt da sit svenske Bispedømme, og N. J. L. forblev i Danmark, hvor han dog endnu flere Aar efter stadig kalder sig Biskop af Strengnæs. Hans senere Skæbne er ukjendt.

Kr. Erslev, Dronn. Margrethe S. 255. 483.

Kr. Erslev.

Lunge, Niels Vincentsen, 1485—1552, til Adserstrup, Rigsraad, var Søn af Vincents Iversen Dyre til Tirsbæk i Jylland og Kirsten Lunge til Adserstrup paa Laaland. Ligesom sine nedennævnte Brødre Ove, Tyge og Vincents optog han sin Moders Navn, men beholdt Dyrernes Vaaben. Fra 1515 er han i Besiddelse af et Par Smaalen paa Laaland; men ved sit Giftermaal med en Søsterdatter af Biskop Lage Urne, Karen Rosengaard, blev han nøje knyttet til det katolske Bispeparti og blev 1515 biskoppelig Lensmand paa Svendstrup, senere paa Gjorslev og fra 1525 til sin Død paa Selsø. Uagtet han, i Modsætning til sine Brødre, synes at have været en meget ubetydelig Mand, blev han, vel netop ved Lage Urnes Indflydelse, 1523 af Frederik I optagen i Rigsraadet. Større Hverv betroedes ham dog aldrig. Paa Herredagen 1533 efter Frederik I's Død fulgte han trolig i Biskoppernes Kjølvand, medbeseglede Recessen af 3. Juli, hvorved der lagdes Ordets frie Forkyndelse Hindringer i Vejen, og deltog i Dommen over Hans Tausen. Samme Efteraar sendtes han med Hr. Truid Ulfstand til Sverige og sluttede i Febr. 1534 en Forsvarstraktat med dette Land mod Lybek. Da Grevefejden kort efter udbrød, sluttede han sig ligesom den øvrige østdanske Adel til Grev Christoffer; men under Folkerejsningen mod Rigsraaderne blev han ved Nytaarstid 1535 greben og ført som Fange til Meklenborg. Efter Krigens Slutning blev han, ligesom de øvrige fangne Rigsraader, overgivet til Christian III og opnaaede først sin fulde Frihed, efter at han i Okt. 1536 i Kjøbenhavn havde maattet udstede en Troskabsrevers til Christian III og hans Søn og anerkjende den indtraadte Statsforandring. Derimod fik han aldrig sin Plads i Rigsraadet igjen; af sær kongl. Naade lod man ham beholde Selsø Len, hvorpaa han havde faaet Livsbrev af Lage Urne. Som Lensmand her kom han 1548 til at led-

sage Prins Frederik (II) til Norge; men da han i 1551 klagede over for høj Taxation af Lenet, lod Svaret kort og godt: den Gang han sad som Fange i Meklenborg, indtog Kongen Sjælland og havde da Magt til at give Lenet til hvem, han vilde, men lod ham alligevel beholde det; nu havde han kun at lystre. — Han døde paa Selsø 23. April 1552. «i sit 67. Aar».

Danske Mag. 3. R. III, 232 ff. Danmarks Adels Aarbog 1891, S. 160.

A. Heise.

Lunge, Ove, 1548—1601, til Odden, var Søn af Christoffer L. til Odden, der faldt 1565 ved Svarteraa, og Karen Juel og blev født 25. Marts 1548 paa Odden, hvilken Gaard han arvede efter Faderen. Han var fra 1584—97 Lensmand paa Aalborghus, var en af de Adelsmænd, som 1590 ledsagede Kongens Søster Anna til Skotland, ligesom han 1595 sammen med Preben Gyldenstjerne og Laurids Kruse brugtes paa en Sendefærd til Lapland for at forhandle med nogle russiske Afsendinger angaaende Grænsestridigheder. 1594 førte han paa Kronens Vegne Sagen mod den bekjendte Fribytter Jacob Rostrup til Lergrav. O. L. døde 5. Febr. 1601 i Viborg. Hans Enke, Anne Maltesdatter Sehested (f. 25. Jan. 1554, gift 1. Avg. 1574, † 9. Marts 1621), stiftede 1619 et Legat til bedste for Aalborg Skole.

Thiset.

Lunge, Ove Vincentsen, —1540, til Tirsbæk, Rigsraad, Broder til ovennævnte Niels L., forekommer allerede 1511 i Anledning af sit Ægteskab med Karen Rosenkrantz, Datter af Erik Timmesen R. til Engelsholm. Allerede 1515 var han dog gift 2. Gang, med Fru Anne Friis, Enke efter Bjørn Andersen til Stenalt (II, 358) og Datter af Henrik F. til Odden (i Vendsyssel), der saaledes ogsaa kom i O. L.s Besiddelse. Under Christian II deltog han i Aarene 1518 ff. som Søkriger i Fejderne mod Sverige og spillede en ikke ringe Rolle under Jydernes Opstand mod Kongen, hvorfor han af disse blev optagen i Rigsraadet, endnu inden Frederik I var bleven Konge. 1524 blev han Ridder og indtog i den følgende Tid en betydelig Stilling i Rigsraadet; en Mængde Hverv betroedes ham; i 1524 var han saaledes en af Statholderne i Jylland under Kongens Fraværelse, var 1522—26 Lensmand paa Aalborghus, 1527—34 paa Aastrup i Vendsyssel. Ogsaa til diplomatiske Sendelser brugtes han, navnlig til Sverige og Norge; men da han under en Sendelse til Norge 1528, hvor hans yngre Broder Vincents L. (s. ndfr.) da havde Magten, lod sig forlede til at love den falske Nils Sture

(«Daljunkeren») Understøttelse fra Danmark, forlangte Kong Gustav Vasa ham straffet; dog mæglede til sidst et Slags Forlig mellem ham og Kong Gustav af O. L.'s Fætter Marsken Tyge Krabbe.

Efter Frederik I's Død 1533 var O. L. en af de 4 i Jylland indsatte Hovedsmænd. Paa Herredagen 1533 stod han Mogens Gjoes Parti nærmest; tillige med Johan Friis blev han ogsaa sendt til Hertug Christian for at fuldbyrde den med Hertugdømmerne sluttede «Union». Under Grevefejden sluttede han sig ogsaa til Mogens Gjoes Parti; han var saaledes en af de Rigsraader, der efter Mødet i Ry sendtes til Hertug Christian (III) for at tilbyde ham Tronen. Under den paafølgende Bonderejsning i Jylland mistede O. L. en Tid Aastrup, som Skipper Clement forlenede til Mikkel Tolder. Efter det for Adelen ulykkelige Slag ved Svendstrup (Okt. 1534) fik O. L. det Hverv at ordne Forsvaret af Randers, hvortil Adelen var tyet; Skipper Clement fik heller ikke Byen indtagen. Efter at Opstanden ved Hertug Christians Hjælp var kuet, sendtes O. L. i Jan. 1535 til Sverige for at fremskynde den af Kong Gustav lovede Hjælp; senere deltog han i Kjøbenhavns Belejring og var i den Tid tillige med Johan Friis Krigsraad, og skulde sørge for Provianten, men havde tillige som Hovedsmand for en Del af Fodfolket stor Del i, at Krogen (Kronborg) maatte overgive sig til Christian III. 1536 sluttede han sig til den nyere Tid og indtog lige til sin Død en betydelig Stilling som Rigsraad (1538 Sendebud til Brunsvig, 1539 til Nederlandene).

Foruden af Tirsbæk og Odden kom han ogsaa i Besiddelse af Kragerup (Løve Herred, Sjælland), som han købte 1533. Som Godsejer indlagde han sig store Fortjenester ved at afrunde Besiddelserne ved Magelæg, ved en bedre Dyrkningsmaade af Jorderne osv., men han var over for Bønderne en haard og stræng Herre, ofte uretfærdig. — Ogsaa boglig Interesse synes han at have haft; saaledes udvirkede han Tilladelse for Bogtrykker Hans Vingaard til at udgive Rimkrøniken paa ny med Tilføjelse af Kong Hans' Historie. — Den mægtige Mand døde paa Tirsbæk 22. Febr. 1540; Anne Friis overlevede ham til 1542.

Becker, Quartalskr. Orion I, 296 ff. Personalhist. Tidsskr. 2. R. VI. Danmarks Adels Aarbog 1891, S. 155.

A. Heise.

Lunge, Tyge Vincentsen, —o. 1509, var en Broder til ovfr. og ndfr. nævnte Niels, Ove og Vincents I. 1495 blev han indskreven ved Kjøbenhavns Universitet, efter at han tidligere et Aars

Tid havde studeret i Rostock. Siden blev han Magister og Kong Hans' Sekretær. Som saadan aflagdes han med Dekanetet i Københavns Kollegiatkapitel. 1505 besøgte han i Kalmar Dommen over de svenske. 1507 og 8 var han paa Kongens Vegne i diplomatiske Hverv hos Kong Jacob IV i Skotland. Derefter sendte Kong Hans ham til Paris, for at han skulde uddanne sig i det franske Sprog og parlamentarisk Skik; han medbragte en Anbefalingskrivelse til Kong Ludvig XII fra den danske Konge. I Paris er han formodentlig død, da hans Navn ikke senere forekommer.

Rørdam, Kbhvns Kirker og Klostere i Middelalderen S. 105 f.

H. F. Rørdam.

Lunge, Vincents Vincentsen, —1536, dansk og norsk Rigsraad, var Broder til ovennævnte Niels, Ove og Tyge L. I sin Ungdom studerede han i Frankrig og andensteds og opnaede Værdigheden som Doktor baade i Filosofi, i Romerret og i Kirkeret. Han blev stærkt paavirket af Renæssancetidens Humanisme, og da Christian II søgte at skabe nyt Liv i Københavns Universitet, blev den højtbegavede Adelsmand 1521 Lærer i Lovkyndighed og tillige Universitetets Rektor. Da han 1522 fratraadte denne Værdighed, holdt han i vor Frue Kirke paa flydende Latin, «uden et eneste Øjeblik at se i Papiret», med stor Veltalenhed en timelang Tale, hvori han opmuntrede Ungdommen til at lægge Vind ikke blot paa Videnskaberne, men ogsaa paa Guds frygt og gode Sæder. Ogsaa «paa den danske Tunge» var han en veltalende Mand; som Brevskriver staar han i sin Tid højt. I Besiddelse af en umaadelig Ærgjerrighed, stor Forfængelighed, juridisk Kløgt og Snedighed blev han snart revet bort fra de boglige Studier og kastet ind i politisk Virksomhed, hvori han i faa Aar skulde opnaa saa glimrende og mægtig en Stilling som faa danske Mænd paa Reformations-tiden, men ogsaa til sidst finde en brat Død.

Allerede af Christian II blev V. L. i Okt. 1522 forlenet med Krogen Slot. Ligesom de øvrige sjællandske Adelsmænd maatte han ved Opstandens Udbrud 1523 sværge Kongen fornyet Troskab, hvilket dog ikke hindrede, at han, efter at Kongen havde forladt Landet, sluttede sig til Frederik I. Af denne blev han derpaa optagen i Rigsraadet og omtrent samtidig i Ridderstanden og med vidt udstrakt Fuldmagt sendt til det nordensjældske Norge for at søge at bringe dette Land, lige fra Lindesnæs til Vardøhus, til at slutte sig til Kongens Sag, ligesom Henrik Krummedige samtidig

sendtes til det søndenfjældske. At dette Hverv betroedes V. L., laa maaske ogsaa i, at han, der ikke synes at have haft samlet Jordegods i Danmark, allerede da havde kastet sit Blik paa den norske Rigshofmester Nicls Henriksens (Gyldenløves) ældste Datter, Margrethe, der i nogen Tid havde været ved Christian II's Hof. Sikkert er det, at han kort efter sin Ankomst til Norge blev lovformelig trolovet og kort efter gift med hende. Dette Giftermaal blev af den største Betydning, ikke blot for V. L. selv, men for hele Norges Stilling til Danmark. V. L. blev herved knyttet til den rigeste og mægtigste Familie i Norge, med Udsigt til Rigdom og Magt for sig selv. Med beregnende Snildhed optraadte han nu som den norske Selvstændigheds Forsvarer, dog under Forbindelsen med Danmark. Ved kloge Underhandlinger lykkedes det ham (Dec. 1523) at faa sig overdraget Norges vigtigste Fæstning, Bergenhus, med alle dertil liggende Len mod at holde Slot og Len til Norges Krone «og til den Fyrste og Herre, som Gud haver undt at blive Konge over Danmarks og Norges Rige». Selv lovede han «at være en god, tro norsk Mand, byggende og boende i Norge». Dette Rige skulde ikke være et Lydland under Danmark, ikke «en Ladegaard» til Danmarks Rige, som V. L. senere udtrykker sig, ikke, som hidtil, et Slags Arverige, men et selvstændigt Valgrige, med sin egen Haandfæstning, ligesom Danmark; Slot og Len skulde kun gives til indfødte norske Mænd eller «indgiftede» Adelsmænd, der fik lige Ret med de indfødte.

Under de daværende opløste Forhold i Norge fandt V. L. villigt Øre for sine Planer; han var i det Øjeblik ogsaa den eneste Mand af virkelig Betydning fra Lindesnæs til Vardøhus; alle andre maatte som villige Redskaber bøje sig for hans store Aandsoverlegenhed. Hans Svigerfader, Rigshofmesteren, døde under Forhandlingerne (Dec. 1523). Den nyvalgte Ærkebiskop, Olaf Engelbrechtsen, var fraværende for at søge pavelig Bekræftelse paa sit Embede i Rom; vel havde han paa Udrejsen i Mecheln svoret Christian II Troskab; men paa Tilbagerejsen havde han i Foraaret 1524 haft en Sammenkomst med Frederik I og havde maattet give denne Løfter. Som et svajende Rør stod Ærkebispen i den følgende Tid mellem sit Forhold til Christian II og til Frederik I, efter Omstændighederne hældende snart til den ene, snart til den anden Side. Under disse Forhold lykkedes det V. L. ved sin stærke Hævden af Norges Selvstændighed og ved indsmigrende Breve ogsaa at vinde Ærkebispen. Paa et Rigsraadmøde i Ber-

gen i Avg. 1524 opsagde man Christian II Huldskab og Troskab, aftalte en særegen norsk Haandfæstning efter Hr. V.s Ideer og sendte ham med den til Danmark, hvor Frederik I efter langvarige Forhandlinger maatte underskrive den i Nov. 1524.

Uden Sværds slag var saaledes hele det vestlige og nordlige Norge overdraget til Frederik I. V. L., der imidlertid var bleven optagen i det norske Raad, fik nu Bekræftelse paa sin Stilling som kongl. Statholder norden for Lindesnæs og paa Bergenhus med umaadelig udstrakte Len. Den eneste, der kunde optræde som hans Rival, Henrik Krummedige, der desuden fra Fortiden af var i Strid med hans Hustrus Slægt og hadet af det norske Selvstændighedsparti, fik han, inden Haandfæstningens Vedtagelse, egenmægtig udstødt af det norske Rigsraad og berøvet hans Len. Selvraadig styrede han nu i nogle Aar Norge uden at bryde sig videre om Kong Frederiks Vilje. Mod dennes Ønske fik han saaledes sin Hustrus Frænde, den svage og tilmed svensksindede Olaf Galde, indsat til Hovedsmand paa Akershus og Hans Reff, der i Forvejen havde norske Prælaturer, til Biskop i Oslo i Steden for den af Kongen anbefalede jyske Adelsmand Iver Juel. Selv hans ellers saa viljestærke og byrdstolte Svigermoder, Fru Inger Ottesdatter Rømer til Østeraat (ved Thronhjemsfjorden), maatte bøje sig for hans Overlegenhed; han skaffede hende ogsaa gode Forleninger og greb med stærk Haand og juridisk Kløgt ind i de mange Godsstridigheder, hun var indviklet i. Hendes Døtre bleve gifte med danske Adelsmænd, Svigersønnerne (Erik Ugerup, senere Niels Lykke) bleve optagne i det norske Rigsraad og fik norske Forleninger. Selv erhvervede V. L. sig Lundestad i Smaalenenes Amt og Moland i Baahus Len. Foruden sine til Bergenhus liggende Len (Ryfylke, Jæderen, Nord- og Søndhordland, Sogn og næsten hele Nordland) forlenedes han 1525 ogsaa med Jæmteland.

Den Egenmægtighed og det Hovmod, V. L. ved mange Lejligheder viste, vakte ham selvfølgelig mange Fjender baade i Norge, hvor saaledes Biskoppen i Bergen snart maatte klage over hans Overgreb, og i Danmark, hvor han havde hele Henrik Krummediges store Slægtkreds til Fjender, men stadig fandt Støtte hos sin mægtige Fætter Rigsmarsken Tyge Krabbe. Det første Træk imod ham skete 1527, da Frederik I lod Akershus tage fra Olaf Galde og overgive til Mogens Gyldenstjerne; derved fik Kongen atter fast Fod i det sydlige Norge. At fratage V. L. Bergenhus vovede man derimod endnu ikke; denne erklærede ogsaa i et Brev til Ærke-

bispen, at hvis man forsøgte sligt, vilde han med Vaabenmagt forsvare Norges Riges Ret. Tvært imod sendte man om Efteraaret hans ældste Broder, Rigsraad Ove L., for at underhandle med ham og Ærkebisen om Kongens forestaaende Kroning. V. L. fik imidlertid sin Broder fuldstændig i sin Magt. Det var paa denne Tid, at en Bedrager, den saakaldte «Daljunker», der udgav sig for en Søn af Sten Sture, havde søgt Tilflugt i Norge. Da samtidig det Rygte udbredte sig, at Kong Gustav Vasa var død, fik V. L. baade sin Svigermoder og Ærkebisen, hos hvem tidligere svenske gejstlige Rømningsmænd havde fundet Tilhold, til at tage sig af Junkeren, ja denne blev endogsaa forlovet med Fru Ingers Datter Elline, skjønt denne allerede for adskillige Aar siden synes at have været lovet til den danske Adelsmand Niels Lykke, der rigtignok paa den Tid endnu tumlede sig i Udlandet som Christian II's Mand. V. L., der vistnok i Begyndelsen troede paa Junkerens Ægthed, har vel i sin umættelige Ærgjerrighed ment, at dette Ægteskab, foruden den Behagelighed, at man ikke behøvede at give en i Udlandet gift Kvinde norsk Jordegods, skulde skaffe Familien paa Østeraat forhøjet Glans og ham selv maaske en lignende Indflydelse i Sverige som i Norge. Ove Lunge deltog i alle Forhandlingerne og skal endogsaa have tilsagt Junkeren Hjælp fra Danmark! Denne Holdning medførte selvfølgelig et meget spændt Forhold til Kong Gustav. V. L. brugte endogsaa dette Forhold til Kong Gustav «og andre vore og Rigens Uvenner» som Paaskud til at hindre Kong Frederiks Kroning i Oslo 1528.

Paa et Rigmøde i Lødese (Avg. 1528) forlangte Kong Gustav bydende, at V. L. skulde straffes for sin Adfærd. Han blev da stævnet til Danmark, og ved en Sammenkomst med Kongen i Flensborg (Okt.) maatte han fra næste Vaar afstaa Bergenhus og sin Statholderværdighed. Han beholdt dog store Forleninger, nemlig hele Sogn paa 10 Aar, Jæmteland og Finmarken. Desuden skjænkede Kongen ham som Gave det store Nonnesæter Kloster ved Bergen med tilhørende stort Jordegods, og heraf indrettede V. L. «Lungegaarden» ved Bergen, hvor han i den følgende Tid i Regelen havde Ophold. Præle kunde Hr. V. endnu; de skulde ikke endnu faa Bergen fra ham, ytrede han kort efter, da den nu hjemvendte Niels Lykke omtrent i Dec. s. A. paa Nyborg Slot holdt Bryllup med hans Svigerske Elline. Om Foraaret 1529 afstod han dog efter nogle Vanskeligheder Bergenhus til Eske Bille. Rigtmok søgte han senere, under E. Billes Fraværelse i Danmark, under falske

Foregivender at faa Bergenhus i sin Magt; men det mislykkedes ved Underbefalingsmændenes Fasthed.

Imidlertid var den østeraatske Familie bleven «lutherisk». Det gik ud over Klostrene, som den søgte at komme i Besiddelse af. Dette medførte i Slutningen af 1529 en Fejde med Ærkebiskop Olaf, som netop paa denne Tid atter søgte Forbindelse med Christian II, der hadede V. L. som den, der havde berøvet ham Norges Rige. Ærkebispnen lod endogsaa Østeraat og Familiens øvrige Ejendomme udplyndre, og først i Aaret 1530 kom det ved Niels Lykkes Mellemkomst til en foreløbig Udsoning. Men da Christian II 1531 landede i Norge, gav han strax Ærkebispnen Ordre til at fange Hr. V., Niels Lykke og Fru Inger. Flere Gange bleve i den følgende Tid Østeraat og de øvrige Besiddelser udplyndrede af Ærkebispens Folk. Selv paa Lungegaarden følte V. L. sig til sidst usikker og tog i nogen Tid sin Tilflugt til en af Hardangerfjordens inderste Indvige, hvor han befæstede sig. Efter at Christian II i Følge Oslotraktaten af 1. Juli 1532 var ført til Danmark, ledede derpaa V. L. tillige med sin Svoger Niels Lykke i Følge en tidligere fra Danmark udstedt Fuldmagt Forhandlingerne med Ærkebiskop Olaf, der atter maatte anerkjende Frederik I og udrede en stor Erstatningssum til V. L. og hans Svigermoder for den dem under Krigen paaførte Overlast (Sept.—Okt. 1532). Saaledes fandt V. L. «Husvælelse» for sin store Forbitrelse mod Ærkebispnen, og at det ved denne Lejlighed ikke gik stærkere ud over Norges Selvstændighed, men at den i alt Fald i Navnet bevaredes, maa i alt væsentligt tilskrives V. L., der havde faaet Ærkebispnen til atter at anerkjende Frederik I, inden de nye fra Danmark udsendte Kommissærer, Truid Ulfstand og Claus Bille, ankom.

I nogen Tid havde Norge derpaa nogenlunde Ro. Efter Kong Frederiks Død (April 1533) overtog Ærkebispnen Rigets Styrelse. V. L. deltog i den af Ærkebispnen sammenkaldte Forsamling i Bud (i Romsdalen), hvor man aftalte at give Møde ved den til St. Hansdag 1534 fastsatte fælles dansk-norske Herredag i Kjøbenhavn for i Forening med Danmarks Raad at vælge en fælles Konge. V. L. kom kun til Landskrone; Grevefejden var udbrudt. Det lykkedes ham at slippe over til sin Broder paa Tirsbæk. Fra de jyske Raader medbragte han (Okt. 1534) Opfordringer til Norges Raad om at slutte sig til dem og Hertug Christian (III). Fra Lungegaarden udrustede V. L. Skibe til Hertug Christians Tjeneste. Et nyt Forsøg, som han under Eske Billes Fangenskab i Lybek (II, 226) gjorde

paa at faa Adgang til det faste Bergenhus, strandede atter. Da han imidlertid paa Grund af Hanseaternes Stemning i Bergen ikke følte sig tryk paa Lungegaarden, begav han sig i April 1535 til Oslo, hvor han, medens Lensmanden paa Akershus, Erik Gyldenstjerne, drog til Danmark for at hjælpe Christian III, blev hans Stedfortræder som Befalingsmand. Fra nu af ledede V. L. det søndenfjældske Raad og fik det til i Maj 1535 foreløbig at anerkjende Christian III. Hans Forhold til Ærkebispem, der søgte at trække Sagen ud, var dog meget spændt. Dertil kom Niels Lykkes uheldige Forhold til sin afdøde Hustrus Søster, hvilket i allerhøjeste Grad vakte V. L.s Forbitrelse mod hin, saa at han endogsaa til sidst nødte Ærkebispem til at lade Niels Lykke (s. ndfr.) fængsle som «Kjætter». Endelig begav det søndenfjældske Raad sig ved Juletid 1535 til Throndhjem for at sætte en endelig Anerkjendelse af Christian III igjennem hos hele Norges Raad. Man var tilsyneladende ogsaa bleven enig, da 3. Jan. 1536 en Folkesværm styrtede ind og dræbte V. L., medens de øvrige danskfødte Rigsraader fængsledes; Niels Lykke var faa Dage før bleven «røget ihjel» i Ærkebiskoppens Fængsel. Folkeforbitrelsen var bleven vakt mod det fremmede Regimente. Man gav det senere Udseende af, at der var fældet en Slags Dom over V. L. og hans Fæller som Forrædere mod Riget, fordi de egenmægtig havde vovet at skride til et Kongevalg uden hele Raadets og Folkets Samtykke. En Raadslagning synes dog at være gaaet forud for Mordet; hele Samtiden ansaa ogsaa Ærkebispem som den rette skyldige. Hadet til hans gamle Fjende, Frygten for at faa Lutheraneren V. L. til Herre i den lutherske Konges Navn, Harmen over Norges Ydmygelse have vel indvirket paa ham, der allerede da stod i Forbindelse med Christian II's katholske Slægt i Udlandet, med Pfalzgreve Frederik og det burgundiske Hus. Norges Skæbne var dermed afgjort; det norske Rigsraad var sprængt, og Landet sank ned til at blive «en Ladegaard under Danmark». Det var dette, som V. L. hele Tiden igjennem havde søgt at afværge. Om han under de daværende Forhold havde kunnet hindre dette, naar han efter det søndenfjældske Raads Forslag var bleven Rigets Hofmester, i Kamp mod sine adelige Standsfæller i Danmark og mod Hertug Christians aldrig helt opgivne Arvefordringer, det er mere tvivlsomt, men Viljen havde han, og Kampen derfor havde han aldrig opgivet.

V. L. døde endnu i sin kraftigste Alder, mellem 40—50 Aar gammel. Hans Hustru, Margrethe, ægtede senere (o. 1540) en ringe

dansk Adelsmand, der i en Aarrække havde staaet i Hr. V.s Tjeneste, Jens Splid Fasti.

Danmarks Adels Aarvog 1891, S. 160. (Norsk) Hist. Tidsskr. III. Allen, De tre nord. Rigers Hist. IV, 2, 217 ff. Heise, Fam. Rosenkrantz' Hist. II, 146 ff. Heise, Kristian II i Norge og hans Fængsling S. 60 ff. Paludan-Müller, Grevens Feide II.

A. Heise.

Lunn, Christian Ditlev, 1804—90, Overformynder, var en Søn af Major, Ejer af Knabstrup Willars Knudsen L. og Henriette Caroline Eleonore f. Hersleb. Han fødtes paa Dorthealyst ved Holbæk 2. Dec. 1804, blev 1822 Student fra Herlufsholm, 1828 juridisk Kandidat, 1830 Volontær i danske Kancelli, 1834 Kancellist i dettes Kontor for Kirke- og Almueskolesager, 1840 Chef for Kancelliets Brandforsikringskontor, 1841 Chef for dets Kontor for Lens- og Udskrivningssager samt Lenssekretær og 1848 Departementschef i Justitsministeriet. Den Nidkjærhed, Paalidelighed og Forretningsdygtighed, han i disse Stillinger og som Medlem af flere vigtige Kommissioner havde lagt for Dagen, bidroge væsentlig til, at man efter Omordningen af Kjøbenhavns Overformynderi i Slutningen af 1857 satte ham i Spidsen for denne Institution. Han omfattede denne Virksomhed med varm Interesse, og under de Overvejelser, der gik forud for Loven af 26. Maj 1868, blev der jævnlig lagt Beslag paa hans Sagkundskab, ligesom det ogsaa blev ham, der ledede den praktiske Gjennemførelse af denne Lov, i Følge hvilken alle de tidligere Overformynderier for Landet og Kjøbstæderne som en særlig Afdeling henlagdes under Overformynderen for Kjøbenhavn. Paa Grund af svækket Helbred søgte han 1878 sin Afsked og fik denne, og han døde 19. Avg. 1890 paa Frederiksberg. 1842 var han bleven Kancelliraad, 1846 Justitsraad, 1850 Etatsraad, 1876 Kommandør af Danebrog og ved sin Afgang 1878 Konferensraad. Han blev 5. Nov. 1840 gift med Elise Vilhelmine Lange (f. 1. Juli 1817), en Datter af Overpræsident Michael L. (ovfr. S. 38).

Erslew, Forf. Lex. Leth og Wad, Dimitt. fra Herlufsholm.

G. Kringelbach.

Lunn, Villars Knudsen, f. 1845, Ingeniør, Politiker, er Søn af Etatsraad, Godsejer Fred. Carl Aug. L. († 1886) og Gedske Cathrine f. Resch. L. er født 11. Okt. 1845 paa Dorthealyst i Nørre Jærnløse Sogn. Efter at være bleven Student fra Roskilde Kathedralskole 1864 uddannede han sig i nogle Aar ved Polyteknisk Lærestanstalt og rejste derefter til Udlandet, hvor han i 1½ Aar var

Tegner ved Sir Will. G. Armstrongs Fabrikker i Elswick, Newcastle on Tyne, og i $\frac{1}{2}$ Aar studerede Jærnbanelogik og Jærnbanedrift hos Selskabet North Eastern i Newcastle; derefter forestod han J. Kullgrens Stenhuggeribedrift paa Malmøn i Baahus Lens Skjærgaard under Gjennemførelsen af mekanisk Drift for denne. Efter at være vendt tilbage til Danmark var han 1872—75 først Ingeniør-assistent og senere Afdelingsingeniør ved det sjællandske Nordvestbaneanlæg og anlagde 1876 en Privatbane fra Knabstrup Teglværk til Knabstrup Station. Det nævnte omfattende Teglværk har han siden 1874 haft i Forpagtning, og han ejer desuden Tornvedgaard i Jyderup Sogn. — L. viste tidlig politisk Interesse og optraadte i Tale og Skrift som udpræget konservativ. 1890 valgtes han ind i Landstinget i 2. Kreds og har taget virksom Del i Behandlingen i Udvalgene og i Salen af Jærnbanelovforslag og andre tekniske Sager. Mest har han tildraget sig Opmærksomhed ved en gjentagen skarp Kritik af den overordnede Statsbaneledelses Forhold ved Kontrollen med private Jærnbaneanlæg; han havde i denne Anledning heftige Sammenstød med Minister Ingerslev. Siden 1895 er han af Landstinget valgt ind i Kjøbenhavns Havneraad. — L. ægtede 1881 Anna Cathrine Henriette Junggreen (f. 6. Sept. 1858), Datter af J. P. J. (VIII, 621). *M. P. Friis.*

Luno, Christian Peter Bianco, 1795—1852, Bogtrykker, er født 24. Juni 1795 i Randers, hvor hans Fader, Jens L., var Toldkasserer og Konsumtionsforvalter; Moderen var Elisabeth Charlotte f. Boeck. Faderen døde allerede 1796, og efter en urolig Barndom, der en Tid førte ham til Kjøbenhavn, hvor hans Moders Morbroder Vinhandler Chr. P. Bianco boede, kom han 1811 i Bogtrykkerlære i Aalborg. Her stod han 1816 som udlært Trykker, og 1817 rejste han nu over Kjøbenhavn til Udlandet, hvor han forblev i 11 Aar. Han besøgte Tyskland, Schweits, Italien og Ungarn, og overalt skaffede hans Dygtighed og Livlighed ham frem. 1828 kom han som erfaren Trykker tilbage til Kjøbenhavn og var nu saa heldig 1831 at faa Privilegium til et nyt Bogtrykkeri, hvad der den Gang var en Sjældenhed. Da han stod uden Midler, associerede han sig med Typograf F. W. Schneider, og i Efteraaret s. A. blev da Bogtrykkeriet «Bianco Luno & Schneider» aabnet som det første danske virkelig systematisk ordnede Bogtrykkeri. Det gjorde herved Epoke og arbejdede sig efterhaanden op til at blive et af de ledende danske Bogtrykkerier, hvad der fremskyndedes derved, at daværende

Professor N. David (IV, 213), efter at Interessentskabet med Schneider var løst (1837), tilførte Bogtrykkeriet den nødvendige Kapital og en hel Del Arbejde. L.s Bogtrykkeri vedblev i sit Materiel, sin Behandling af Arbejdet, sit Lokale og sit Forhold til Arbejderne at være et Mønstertrykkeri. 1847 blev L. udnævnt til Hofbogtrykker, og 14. Avg. 1852 døde han. Han havde været 2 Gange gift: 1. (1838) med Laura f. Anger, der døde Aaret efter, og 2. (13. April 1850) med Charlotte f. Kjær († 7. Nov. 1889). — Firmaets nuværende Indehaver er Kancelliraad Ferd. Dreyer (f. 1833), siden 1879 kongl. Hofbogtrykker.

C. Nyrop, B. L. og den danske Bogtrykkerkunst (1881). *C. Nyrop.*

Luno, Johan Carl, 1784—1858, Landøkonom, var en Broder til foregaaende og fødtes i Mariager. C. L., Ingemanns Ungdomsven, blev 1801 Student, 1812 juridisk Kandidat og 1813 Kontorchef i Kjøbstædernes Brandforsikringskontor (hvor han 1803 var bleven Kopist og 1809 Fuldmægtig), mistede sit Embede ved Dom 1820, kastede sig da over Landbruget og købte Nygaard i Rødovre Sogn, hvor han døde 28. April 1858. L. udgav «Landøkonomisk Tidende» 1839—56, begyndte 1857 «Agerdyrkningstidende for Danmark og Slesvig», hvoraf kun 1. Aargang udkom, og er end videre Forfatter til «Grundsætninger i Landøkonomien» (2 Bd., 1846) og «Agerdyrkningens Gødningsvæsen i sit hele Omfang» (1850). Endelig leverede han en Del baade originale og oversatte Artikler til Halds «Tidsskrift for Landøkonomi». Gift med Louise f. Vidberg.

Erslew, Forf. Lex. Landbrugs-Ordbog IV. *H. Hertel.*

Luplau, Ludvig Ferdinand, 1800—37, Præst, Søn af Sognepræst Joh. Elias Ludv. L. og Anna Charlotte Rosine f. Chemnitz, er født 26. Juli 1800 i Kolding, hvor Faderen var personel Kapellan. Han dimitteredes fra Viborg Skole 1819, tog theologisk Embedsexamen 1824 og blev 1826 Kantor, Organist og Skolelærer ved Vallø Slots Menighed, 1828 Sognepræst til Vester Ulslev paa Laaland, hvorfra han 1831 forflyttedes til Dalby og Tureby paa Sjælland. Her døde han 16. Dec. 1837. Han ægtede 1826 Maria Elisabeth Bernburg, en døbt Jødinde (f. i Hamborg 1802).

L. var en nidkjær og dygtig Præst; han levede i fattige Kaar, især siden han ved en Række Misvæxtaar, medens han var paa Laaland, havde paadraget sig Gjæld. Han skrev i den Tid til en Ven: «Om ogsaa jeg blev Millionær, vilde jeg ikke ophøre at være

Landsbypræst». Selv har han kun udgivet nogle enkelte Prædikener; men efter hans Død udkom der 2 Samlinger af saadanne (1841—46). De gjøre ikke de Ord til Skamme, hvormed hans Biograf karakteriserer ham: «Christus var i hans Hjærte, og hans Hjærte paa hans Læber». Han gik mere og mere over til den grundtvigske Retning, uagtet Grundtvigs Mening om Daabspagten først havde forekommet ham som Daarskab. — 1835 viste den Brystsyge sig, der saa tidlig lagde ham i Graven. Da han ikke længer kunde beskæftige sig helt med sin Embedsgjerning, blev han Forfatter. Han skrev en Del Artikler i Tidsskrifter, Afsnittet om den kristelige Kirke i P. Hjorts «Børneven» og endelig «Historie om Reformationens Indførelse i Danmark» (1836), fremkaldt ved en af Trykkefrihedsselskabet i Anledning af Reformationensjubelæet udsat Pris. Han vandt ikke denne, men Selskabet udgav Skriftet, der udkom i 3 Oplag. Den lille Bog hører mere til Opbyggelseslitteraturen end til den historiske.

L. F. Luplau, Prædikener over Evangelierne, 2. Saml. Erslew, Forf. Lex.
L. Koch.

Lutgard (Ljutgard), —1152, Dronning, var Datter af Markgreve Rudolf I af Soltwedel († 1124), der en Tid ogsaa var Greve af Stade og Ditmarsken, og Richardis († 1151), Datter af en magdeburgsk Borggreve. L. ægtede først den sachsiske Pfalzgreve Frederik af Sommerscheburg († 1162) og fik med ham Sønnen Albert og Datteren Adelheid; men da hun var sin Mands Søkendebarn, fik Kirken Ægteskabet opløst, hvorefter hendes Broder Domprovst Hartvig af Bremen fik hende gift med Kong Erik Lam (o. 1143). Dette Ægteskab var kortvarigt og barnløst, og L. mindedes i Danmark som en letfærdig Dronning, der tilmed forledte sin Ægtefælle til utidig Rundhaandethed. Efter Erik Lams Død (1146) indgik L. for 3. Gang Ægteskab, denne Gang med den voldsomme Greve Herman, der paa Grund af Drab havde mistet sin Hovedborg, det stærke Winzenburg, men ved denne Tid atter hævede sin Magt og til sidst, støttet af Kong Conrad III, nødte Biskop Bernhard I af Hildesheim til paa ny at forlene ham med Winzenburg (1150). Her blev Herman imidlertid myrdet af Bispens Mænd, og sammen med ham L., der den Gang var frugtsommelig (29. Jan. 1152). Herman og L. havde 3 Døtre, af hvilke den mellemste skal være bleven gift med Buris (III. 260).

Suhm, Hist. af Danmark V. Dehio, Hartwich v. Stade (Bremen 1872). Koken, Die Winzenburg u. deren Vorbesitzer (Hildesh. 1833). Lüntzel, Gesch. d. Diöcese u. Stadt Hildesheim I (Hildesh. 1858).
Hans Olrik.

Luth, Ditlev, 1723—74, Præst, født i Christiania 10. Maj 1723 af Forældrene Branddirektør Johannes L. og Margrethe f. Walter, blev 1742 dimitteret fra Christiania Skole og maatte, yderlig fattig, tilbringe flere Aar som Huslærer, saa han først 1750 fik Attestats. 1751 blev han kaldet til personel Kapellan i Hjerdal i Thelemarken, hvor han forblev til 1766, da han blev resid. Kapellan til Valle (Undal), hvorfra han 1769 forflyttedes til det nyoprettede Kald Moland (Fyrisdal) i Thelemarken, hvor han døde 17. Juni 1774. Han havde Vidnesbyrd som en tro Evangelii Lærer. Hans Navn er bleven bekjendt ved, at H. Wille omtaler ham i sin Beskrivelse af Sillejord som en af de største Antikvarer, Norge har haft. Det har imidlertid ikke været muligt at finde Spor af hans Virksomhed som saadan, og den omtales ikke i noget officielt Dokument ham angaaende. Gift 1. med Else f. Rohde († 1765), 2. (1768) med Claudine Marie f. Winther (f. 1742 † 22. Maj 1774).

Qvisling, Fyresdals Prestegjelds Hist. (Skien 1888) S. 321. (Norsk) Hist. Tidsskr. 2. R. III, 152. 176. *D. Thrap.*

Luxdorph, Bolle, 1643—98, Oversekretær, var født 19. Juli 1643 i Kjøbenhavn, hvor hans Fader, Christen Bollesen, en Bondesøn fra Løgstrup (Nørlyng Herred), den Gang boede; hans Moder var Maren Staphrophski af russisk Herkomst. Da hans Fader 1651 flyttede til Herlufsholm, hvor han var bleven ansat som Forstander, kom L. der i Skole og dimitteredes 1660 til Universitetet, i hvis Matrikel han lod sig indskrive med Navnet Løxdorphius, hvilket han og hans Søkende senere forfinede til Luxdorph (altid udtalt Lyxdorph). Sin Karriere begyndte L. som Hører paa Herlufsholm (1662—64), som han forlod for i Diplomaten Petkums Følge at rejse over Tyskland og Belgien til England, hvorefter han alene tilbragte 4 Aar i Frankrig. 1669 kom han hjem og fik s. A. Bestalling som Sekretær i danske Kancelli. Hvis Anbefaling han skyldte denne Ansættelse, vides ikke nu; men indflydelsesrige Mænd maa have fundet, at den velbegavede, ved sit lange Ophold udenlands dannede unge Mand, der tilmed var velhavende, var skabt for Administrationen. Ogsaa Christian V fattede hurtig Interesse for L.; thi snart forøgede han hans Løn betydelig, og 1672 udnævnte han L. til Ceremonimester og Ordenssekretær. 1676 avancerede L. til Assessor i Kancellikollegiet, 1679 fik han Adelsbrev, 1680 forfremmedes han til Kancelliraad og Kammersekretær, i hvilken Stilling han kom i nært Forhold til Kongen, hvem han jævnlig ledsagede

paa Rejser, 1684 til Etatsraad og endelig 1688 til Oversekretær i danske Kancelli. I sine bedste Aar havde han naaet en af Administrationens vigtigste Poster, i hvilken han styrede en stor Del af de Anliggender, der i vore Dage henhøre under Justits- og Kultusministrene. I Kjøbenhavn ejede L. en Gaard, hvor han boede. For øvrigt satte han sine Penge i Jordegods; 1672 købte han Sørup ved Ringsted, senere tilmageskiftede han sig Sandbygaard og nogle Gaarde i Kværkeby, hvilke han sammenlagde til Avlsgaarden Rosengaarden. Ofte fik han kongelige Naadesbevisninger af ikke ringe materiel Værdi, og ved sine Ægteskaber forøgede han utvivlsomt ogsaa sin Velstand. 29. Nov. 1671 ægtede han Historiografen Vitus Berings Datter Jytte (f. 13. Juni 1654 † 17. Febr. 1684) og i Febr. 1685 Cort Adellers Datter Frederikke (f. 8. Avg. 1667).

Det synes, som Lykken er gaaet L. til Hovedet. Griffenfelds Skæbne havde ikke gjort ham forsigtig i sin Optræden over for Kongen, efter hvis egne Ord L. blev alt for dristig og forebragte ham Sager, der ikke befandtes saaledes, som han refererede dem. Allerede 1690 foranledigede L.s Referat for Kongen af Kingos Salmebogssag, ved hvilken Lejlighed L. vistnok havde givet sin Ven Biskoppens Privilegium et større Omfang end approberet, at L. blev fjærnet fra sine Embeder og forvist til sine Gaarde. Imidlertid fik han ved Gyldenløves Mellekomst snart Tilladelse til personlig at gjøre Kongen Afbigt, men først 1691 toges han fuldkommen til Naade igjen og udnævntes til Envoyé i Stockholm, rigtignok en noget kostbar Oprejsning. Efter 7 Aars Ophold ved det svenske Hof følte L., der 1695 havde faaet det hvide Baand, sig saa svag, at han tog sin Afsked, men døde, inden han kunde forlade Stockholm, 5. Sept. 1698 under et Anfald af Podagra. Hans Enke overlevede ham til 23. Maj 1712. Af sin Samtid skildres L. som en Mand af megen Dygtighed og med et godt Hjærte.

Personalhist. Tidsskr. I, 37 ff. Danske Herregaarde XIV: Sørup.

G. L. Wad.

Luxdorph, Bolle Willum, 1716—88, Gehejmeraad, Sønesøn af foregaaende og Søn af Oberst Christian L. († 1726) og Susanne Magdalene f. Worm († 1735), blev født i Bispegaarden i Kjøbenhavn 24. Juli 1716. Han blev opkaldt efter sin Bedstefader paa fædrene og mødrene Side. Biskop Christen Worm, i hvis Bolig han blev født, var hans Morbroder. Hans Fader deltog med Ære i Krigene under Frederik IV, men døde allerede, før Sønnen var fyldt 10 Aar.

Moderen tog som Enke fast Ophold paa Hovedgaarden Mørup (ved Ringsted), som Familien ejede; men Indkomsterne vare kun smaa. 2 Tredjedele heraf anvendte hun paa Sønnens Opdragelse; med den lille Rest bestred hun sine egne Udgifter og betænkte fattige. Der herskede den inderligste Fortrolighed mellem Moder og Søn. 7 Aar gammel fik han til Lærer den senere Provst Holger Rørdam († 1783), som underviste ham i 7 Aar, og til hvem han i hele sin Livstid følte sig inderlig knyttet i Taknemmelighed og Hengivenhed. 1733 blev han privat dimitteret til Universitetet og begyndte efter Moderens Ønske at studere Lovkyndighed; men samtidig fordybede han sig i Læsningen af Oldtidens klassiske Digtere, baade de latinske og græske. Allerede det følgende Aar (1734) blev han ansat som Sekretær i danske Kancelli, og som saadan tilfaldt det ham ogsaa efter Omgang at føre Protokollen i Højesteret. 1738 blev han Vicelandsdommer i Sjælland. Begge Stillinger vare ulønnede, og hans Indkomster af Mørup, som han havde overtaget efter Moderens Død, kun smaa. Men her i Barn-domshjemmet viede han al sin Fritid til litterære Sysler og studerede sine kjære Oldtidsdigtere. Kun faa Fordringer stillede han til Livet; men en ulykkelig Ildsvaade 1743 lagde hans Gaard i Aske; al den indbjærgede Sæd blev et Rov for Luerne, og truende Fattigdom stod for ham. Imidlertid blev han 1744 Assessor i Højesteret, og ~~Aaret efter~~ (14. Juli 1745⁸) ægtede han Anna Bolette de Junge, Datter af Konferensraad Severin de J. (VIII, 619). Hun bragte ham ikke Midler; men med hende levede han et sjælden lykkeligt, dog barnløst Ægteskab i 36 Aar; hendes Død (14. Juni 1781) voldte ham den dybeste Hjærtesorg og knækkede hans Livsmod. Som Dommer vandt L. hurtig Anerkjendelse for sin Skarpsindighed og store Samvittighedsfuldhed, og da Stillingen som Generalprokurør blev ledig 1749, vandt det almindeligt Bifald, at dette ansvarsfulde og vigtige Embede overdroges ham. Mangfoldige Erklæringer, hvorefter Regeringen afgjorde Sagerne, skyldes ham, og de bedste af hin Tids Forordninger har han konciperet. 1753 blev han Maître des requêtes, og en omhyggeligere, retfærdigere Mand til dette møjsomme Arbejde kunde næppe findes. Han varetog Embedet til Maj 1771, men var imidlertid nogle Maaneder i Forvejen bleven Deputeret i danske Kancelli. Dettets 1. danske Departement blev ham underlagt, og 1773 blev han 1. Deputeret i Kancelliet. 1760 var han bleven Etatsraad, 1766 Konferensraad, 1774 hvid Ridder og tog til Devise: «In spe, qviete fortis»; 1777

Gehejmeraad. Saaledes beklædende en af de vigtigste Embedsstillinger i Landet og paaskjønnet med de største Æresbevisninger oplevede han sit 70. Aar. Da tilstødte ham et ulykkeligt Fald, som længe holdt ham til Sygesengen. Hefte Anfald af Kolik foruden Podagra røvede ham yderligere Arbejdskraft. Han havde skrevet sin Begjæring om Dimission; men forinden den afsendtes, udløste Døden ham, 13. Avg. 1788.

Foruden sin egentlige Embedsvirksomhed, i hvilken han under de forskjellige Regeringer til enhver Tid vidste at hævde sin høje Anseelse, var L. Medlem af en betydelig Række særlige Regeringskommissioner; bl. m. a. skal her blot peges paa hans Arbejde i den store Landbokommission, i hvilken hans Betænkning over Forslaget om Stavnsbaandets Ophævelse fik væsentlig Betydning. Han sad ogsaa i Kommissionen, som paadømte Struensees Sag. I flere af Tidens celebre Retstrætter gjorde hans Indlæg, naar Kommissorium var sat, ogsaa Udslaget. Det var saaledes en indgribende og vidtrækkende offentlig Virksomhed, L. udøvede i mere end 30 Aar. Undertiden klagede man vel over hans Langsomhed til at træffe Afgjørelser; dog denne fremgik ikke af Uvirksomhed, men nødvendiggjordes ved hans omhyggelige Drøften af Sagens forskjellige Sider og af hans udprægede Retfærdighedsfølelse.

L.s store Embedsgjerning bevirkede dog ikke, at han derover glemte Muserne. Sin Kjærlighed til Digtekunsten lagde han for Dagen fra tidlig Ungdom. Han søgte at virke for dansk Poesi ved sin «Samling af smukke danske Vers» (1742). I Udgaven 1769 af T. Reenbergs «Poetiske Skrifter» har L. ogsaa stor Del, og han skrev Anmærkningerne dertil. Blandt hans egne poetiske Arbejder har hans berømte Satire «Tossernes Lyksalighed», indrykket i 2. Stykke af «Forsøg i de skjønne og nyttige Videnskaber» (1764), og som ender med de ofte citerede Ord: «Lyksalig Claus, der har en Hjerne, der er tom!», vundet mest Udbredelse. I Haandskrift (Ny kongl. Saml., 4°, Nr. 830 c) haves en Samling danske Digte af ham. Ellers benyttede han mest det latinske Sprog til sine Vers. Da det nys stiftede svenske Vitterhedsakademi udsatte en Præmie for det bedste latinske Digt om Carl Gustavs Tog over Bæltet, vandt L. Prisen (1755). Det er i Forbindelse med et Digt om Musikkens Oprindelse («De origine musices») og adskillige latinske Oversættelser af Pope, Klopstock o. fl. indrykket i et Bind «Carmina» (1775; 2. forøgede Udg. 1784), som indledes med hans Avtobiografi. Af Holbergs Vittighedsværker var han stor Ynder, og han har væsentlig

Andel i Kvartudgaven af «Peder Paars» (1772), hvortil han skrev Forerindringen. Molière, Corneille og Voltaire vare hans Yndlingslæsning, men med Shakspeare kunde han ikke forsone sig. Han var en af Stifterne af «Selskabet til de skjøne og nyttige Videnskabers Forfremmelse» og øvede ogsaa gennem dette Selskab en betydelig Indflydelse paa sin Tid som Smagsdommer. Dog ikke blot Poesien fængslede ham. Han drev ogsaa historiske, sproglige og retsvidenskabelige Studier. I Videnskabernes Selskabs Skrifter findes flere Afhandlinger af ham om det danske Møntvæsen i ældre Tid og Rettelser og Tillæg til Osterson Weyles «Glossarium». Han deltog ligeledes i Redaktionen af Selskabets historiske Almanakker. Medlem blev han 1750 og ved Hielmstiernes Død 1780 Selskabets Præsident, hvilken Stilling han beklædte til sin Død; men hans Indflydelse paa Selskabet har i øvrigt næppe været stor. Allerede 1746 var han bleven optaget i Selskabet for Fædrelandets Historie og Sprog.

Med Landets bedste Mænd plejede L. Venskab og fortrolig Omgang. Hielmstierne, Suhm, Langebek hørte til hans nærmeste Kreds. Strax efter sit Bryllup havde han solgt Mørup og havde til sin Død en tarvelig Familielejlighed i Snaregade i Kjøbenhavn. En stor Del af Aaret opholdt han sig paa en lille Gaard, han havde købt i Nærum, hvor Landvæsen og Havedyrkning fængslede hans Interesse. Her fra gjordes der stadige Besøg til Suhm i Øverød, Hielmstierne paa Kaningaarden og Langebek paa Springforbi; Afstandene vare ikke store. Gudstjenesten om Søndagen forsømte han aldrig, hverken i Byen eller paa Landet, og ved sin Hjemkomst nedskrev han udførlig Dispositionerne i de hørte Prædikener i sine Skrivkalendere. Disse begyndte han at føre 1745 — i Begyndelsen paa Fransk og efter Konferensraad v. Støckens Exempel — og vedblev dermed til et Par Dage før sin Død. De ere endnu bevarede (1745—69 paa det st. kongl. Bibl. med Undtagelse af 3 Aargange paa Universitetsbibl., 1770—88 i Rigsarkivet) og indeholde foruden detaillerede Familienotitser højst interessante Optegnelser om Dagens Begivenheder og Tidens politiske og litterære Forhold. Kalenderne ere vel delvis flittig benyttede af historiske Forfattere, men fortjente at offentliggjøres ved Trykken udtogsvis i Sammenhæng. Ved disse Optegnelser kan man ogsaa forfølge L.s mangeartede Læsning og høre hans Domme over det læste. Han besad en fortrinlig og kostbar Bogsamling, en af de største og mest udsøgte Privatsamlinger i Kjøbenhavn. I mange

af Bøgerne skrev han historiske og litterære Efterretninger, og adskillige af disse ere som «Luxdorphiana eller Bidrag til den danske Litterærhistorie, uddragne af L.s efterladte Samlinger» udgivne af R. Nyerup 1791. Fra hans Bibliothek ere mangfoldige litterære Sjældenheder og righoldige Rækker af Flyveskrifter gaaede over til de offentlige Samlinger.

Af Ydre var L. højst uanselig: lille, noget skjæv, grove Ansigtstræk, overordentlig nærsynet; dertil en haard og ikke behagelig Talestemme. I Klædedragt paafaldende tarvelig. Hans Temperament var tungsindigt-rugende; men ved Samtale frembød han megen tør Humor og kunde være skarp vittig. Fremherskende i hele hans Færd vare oprigtig Guds frygt, Trofasthed og et ædelt, varmt Hjærte.

Minerva 1790, I, 136 ff. C. F. Jacobis Saml. Skrifter S. 109 ff. Molbech, Videnskabernes Selskabs Hist. S. 269 f. Personalhist. Tidsskr. 2. R. II, 114 ff. Hist. Tidsskr. IV, 295 ff. Nyerup, Lit. Lex. *A. Jantzen.*

Luxdorph, Peder, 1648—1702, Landsdommer, Broder til ovfr. anførte Bolle L. († 1698), blev Student fra Herlufsholm 1666, studerede Retsvidenskab i Udlandet, blev 1678 Vicelandsdommer ved Laaland-Falsters Landsting, 1679 nobiliteret, 1685 Landsdommer i Fyn, 1687 Kancelliraad, 1700 Justitsraad, død 5. Jan. 1702. Gift med Anna Margrethe Helverskov (f. 31. Jan. 1651, nobiliteret 1688), Datter af Raadmand i Kjøbenhavn Henrik Jacobsen og Helene Helverskov samt Enke efter Peder Hansen Hovenbek til Hanstedgaard. L., der var en velhavende Mand, fik 1683 Skjøde paa Fjellebro med Skovgaard, hvis Gods han forøgede; hans Enke solgte 1710 disse Ejendomme og flyttede til Svendborg, hvor hun døde 1713.

Danske Herregaarde XII: Fjellebro. Wad, Dimitt. fra Herlufsholm II, 172 f.

G. L. Wad.

Lübbes, Eggerich Johan, † 1661, s. Lubbes (ovfr. S. 409).

Lybecker, Johan Ludvig, 1743—1814, nationaløkonomisk Forfatter, Amtmand. L. blev født i Thisted 1743 (døbt 2. Febr.). Faderen, Kommerceraad Peter L., Byfoged i Thisted, døde 1763; Moderen, Anne Margrethe f. Blumenberg, døde 1754. Efter at være bleven Student fra Aalborg 1760 hjalp han 1762—63 Faderen med Embedsforretningerne og bestyrede Embedet i Vakancen efter hans Død. Da han blev skuffet i sine Forhaabninger om at blive ansat som sin Faders Eftermand, lagde han sig efter de «økonomiske og kameralske Videnskaber». I 1767 tog han dansk-juridisk Examen;

s. A. fik han Bevilling som Overretsprokurator, blev 1769 Byfoged i Nibe, 1771 Birkedommer paa Lindenborg, 1776 Kommitteret i General-Toldkammeret, fra hvilken Stilling han entledigedes 1781; 1793 blev han Amtmand i Hjørring Amt, fra hvilket Embede han suspenderedes 1801 og afskedigedes 1803. 1774 var han bleven Kancelliraad, 1777 Justitsraad. Han døde 16. Juli 1814 i Aalborg. Han var gift med Anne f. Benzon († 1819).

Efter at have skrevet en juridisk Afhandling om «Nævehug, Ørefigen, Pust, Kindhest eller Munddask» (1769) udgav han i 1772 forskellige Skrifter af økonomisk Natur, der belønnes af Landhusholdningsselskabet med Sølvmedailler, nemlig om «De danske Kjøbstæders Tarv og Trang», om «Det vigtigste Saltvandsfiskeri i Danmark, nemlig Sildefiskeriet» og «Korte Betragtninger over Aarsagerne til Kornmangelen og de høje Kornpriser i Danmark». Den sidstnævnte Afhandling, som maaske er den bedst kjendte af hans Arbejder, hæver sig ikke over Gjennemsnittet af de mange Afhandlinger om Dyrtid og Kornmangel, som fremkom i Evropa paa dette Tidspunkt. Han anklager «Kornpugerne» for at fremkalde høje Priser. Som Værn mod disse Kornspekulationer anbefaler han et Forsøg af den østerrigske Regering paa ved Visitation af Kornlofterne at tvinge de formodede store Kornforraad frem, et Forsøg, der i øvrigt gav et ynkeligt Resultat; han anbefaler ellers bl. a. en Begrænsning af Kornudførselen og navnlig at anlægge Kornmagasiner og at fastsætte en «bestandig» Kornpris. Hans merkantilistiske Syn lægger sig ogsaa for Dagen i Afhandlingen om Kjøbstæderne, naar han f. Ex. taler om, at der ikke maa gaa for mange «Penge ud af Landet» osv. — Af L.s senere Arbejder kunne nævnes «Forsøg til nogle Betragtninger over Fiskene og Fiskerierne» (1792) og to Afhandlinger i Tidsskriftet «Cimbria» (1806) om Jordejendommens Udstykning og om «Folkeformerelsen».

Worm, Lex. ov. lærde Mænd III. Erslew, Forf. Lex. *H. Westergaard.*

Lübker, Detlev Lorenz, 1773—1852, Præst, Forfatter, blev født paa Godset Testorf i Wagrien 27. Okt. 1773, studerede Theologi i Kiel, blev 1794 Lektor ved Frøkenklosteret i Preetz, 1795 Kapellan sammesteds, 1799 Hovmester paa Wulfshagen, 1803 Diaconus i Langhorn, Bredsted Amt, og 1809 Kompastor i Husum. Han blev 1843 Pastor emeritus og døde i Slesvig 1. Dec. 1852. Han var gift med Georgine f. Hagemeister († 1844). Foruden nogle Skolebøger, bl. a. danske Læsebøger med tyske Glossarier og Noter,

har han skrevet en Afhandling om Altertavlen i Slesvig Domkirke (i «*Provinz.-Ber.*» 1826) og for øvrigt næsten lutter biografiske og bibliografiske Artikler og Piecer, især Bidrag til «*Neuer Nekrolog der Deutschen*», «*Das gelehrte Deutschland*» og flere encyklopædiske Værker samt til «*Provinzialberichte*». Sammen med H. Schröder i Glückstadt udgav han «*Lexikon der schleswig-holstein-lauenburgischen u. eutinischen Schriftsteller von 1796—1828*» (2 Bd., 1829—30, «*Nachtrag*» af Schröder 1831), som nyder almindeligt Ry for Paalidelighed.

Lübker u. Schröder, *Schlesw.-Holst.-Lauenb. Schriftsteller-Lex.* Alberti, *Schlesw.-Holst.-Lauenb. Schriftsteller-Lex.* C. A. Nissen.

Lübker, Friedrich Heinrich Christian, 1811—67, Skolemand, Filolog, blev født 18. Avg. 1811 i Husum og var Søn af ovennævnte Kompastor D. L. L.; blev Student fra Gymnasiet i Husum 1827 og gik først til Kiel for at studere Filologi og Theologi, der fra 1830 til Universitetet i Berlin, hvor han samtidig tog en Huslærerplads. Hjemkommen til Husum tog han den filosofiske Doktorgrad i Kiel 1832, var derefter en kort Tid Gymnasiallærer i Husum og siden paa forskjellige andre Steder, indtil han 1835 blev Konrektor ved Slesvig Domskole. 1848 udnævnte den provisoriske Regering ham til Rektor for den lærde Skole i Flensborg, men 1850 blev han igjen afsat af den danske Regering; derefter var han i Vinteren 1850—51 i Kiel som Medlem af Landsforsamlingen og af en af Statholderskabet indsat Kommission, der skulde udarbejde en Undervisningsplan. 1851 blev han Gymnasialdirektor i Parchim i Meklenborg; 1860 ved Melanchthon-Festen udnævnte Universitetet i Göttingen ham til Æresdoktor i Theologi. 1863 nedlagde han sit Rektorat for at ofre sig helt til litterær Virksomhed og bosatte sig i Brunsvig; men allerede i Febr. 1864 indkaldte den øverste Civiløvrighed i Hertugdømmet Slesvig ham for at reorganisere det lærde Skolevæsen i Hertugdømmerne, og samtidig konstitueredes han som Gymnasialdirektor i Flensborg; han ansattes definitivt i denne Stilling af den preussiske Regering 1867, men døde kort derefter, 10. Okt. 1867. Han roses som en nidkjær og human Skolemand. Som Skribent optraadte han offentlig allerede 1827, medens han endnu gik i Skolen, og ved Kiels Universitet blev han 2 Gange prisbelønnet for Afhandlinger; senere blev han en overmaade frugtbar Forfatter, der leverede mange Arbejder over Filologi (især fortjener hans «*Reallexikon des klassischen Alterthums*» at nævnes) og

ligeledes pædagogiske og theologiske (kirkehistoriske) Skrifter. Hele hans Videnskabelighed tilhører dog udelukkende Tyskland.

Alberti, Schlesw.-Holst.-Lauenb. Schriftsteller-Lex. Allg. Deutsche Biographie XIX.
M. Cl. Gertz.

Lübschitz, John Leopold, f. 1858, Maler. L. er født i Kjøbenhavn 23. April 1858; hans Fader, Carl Bernhard L., var en ualmindelig dygtig Dekorationsmaler og ivrig Kunstsamler; Moderen hed Martha Marie f. Gulbrandsen. I 1876 blev L. Student fra Sorø Akademi, men besluttede kort derpaa at uddanne sig til Maler, blev Elev af Kunstakademiet og gennemgik dette 1877—82. Sidstnævnte Aar debuterede han paa Udstillingen med et Genremaleri, «En Kop Kaffe», og et Dameportræt; i 1883 kom et smukt Portræt af Billedhuggeren Professor Stein, hvis Datter, Emma Laura Sofie S., han i 1884 ægtede. Senere fulgte adskillige Genrebilleder og Landskaber — til Dels fra Norge —, der have Værd ved fin og ægte Følelse og omhyggelig Gjennemførelse. Som Raderer har L. fra 1889 udført adskillige smukke Blade, blandt hvilke de betydeligste ere et meget stort Portræt af en ung Pige, som den danske Raderforening udgav i 1894, og et anseligt Landskab (1896).

Weilbach, Nyt Kunstnerlex.

Sigurd Müller.

Lyche, Sigvard, 1759—89, Forfatter. Faderen, Hans L., der havde en lille Skole i Kjøbenhavn, fik i sit andet Ægteskab Sønnen Sigvard (født 22. Sept. 1759). 9 Aar gammel kom denne i Frue latinske Skole, men maatte 1776 forlade den paa Grund af Forsømmelser. Efter i et Par Aar at have været først Kontorist og derpaa Soldat blev han, da han havde indleveret et Par Skuespil til det kongl. Theater, antaget som Elev ved dette og debuterede 1781. Han gjorde imidlertid ingen Lykke og fik sin Afsked det følgende Aar. Saa tilbragte han, paa Grund af Gjæld, en halv Snes Maaneder i Kjøbenhavns civile Arresthus, hvor han bl. a. skrev «Lars v. Larsen, et komisk Heltedigt». Et Par Aar efter lod han sig igjen hverve til Soldat, men da hans Liv gjorde ham mere og mere umulig her hjemme, rejste han til Vestindien, hvor han døde 1789. — L. begyndte tidlig at «digte». I sit 8.—9. Aar skrev han saaledes 50 smaa satiriske Fortællinger, og fra 1777 offentliggjorde han det ene Arbejde efter det andet, dels Skuespil («Enkemanden», «Klokkeren fra Jylland» o. fl.), dels satiriske og komiske Fortællinger, i Regelen versificerede («Skuespilleren i K.» o. a.).

Hans Arbejder, hvis Satire ofte var rent personlig, have intet litterært Værd.

S. Lyche, Mine Hændelser (1786).

F. Rønning.

Lüders, Adolph Friedrich, 1791—1831, Læge, var en Søn af Justitsraad Michael Friedrich L. og Johanne Marie f. Hammerich og fødtes i Lundsgaard i Angel 5. Okt. 1791. Efter Skolegang i Tønning studerede han Lægevidenskab i Kiel, Berlin og Kjøbenhavn, fik en Bestalling som Fysikus i Hütten Amt, endnu førend hans Studier vare helt afsluttede, promoveredes i Kiel og praktiserede derefter i Ekernførde, indtil han 1824 udnævntes til Professor ordinarus i medicinsk Klinik og Direktør for det akademiske Sygehus i Kiel. 1829 blev han tillige Medlem af det slesvig-holstenske Sanitetskollegium, 1831 Medlem af den i Anledning af den truende Kolera nedsatte Kommission. Han døde imidlertid endnu s. A. 14. Dec. Hans Hustru, Elise Benedicte f. Ritter, en Kjøbmandsdatter fra Flensborg, som han havde ægtet 1814, døde allerede 1828. Han nød Anseelse baade som akademisk Lærer og Læge og viste saa megen Nidkjerhed i sin Gjerning, at han antoges at have nedbrudt sin i Forvejen noget svagelige Helbred ved Overanstængelse. Særlig Fortjeneste har han af Vaccinationen, som ogsaa behandledes af ham litterært i grundige Skrifter. Hans Forfatterskab er i øvrigt ikke synderlig omfattende.

Lübker u. Schröder, Schlesw.-Holst.-Lauenb. Schriftsteller-Lex. Alberti, Schlesw.-Holst.-Lauenb. Schriftsteller-Lex. Neue Schlesw.-Holst. Prov.-Berichte 1832, S. 407 ff. Biograph. Lex. der hervorrag. Aerzte IV. *Jul. Petersen.*

Lüders, Andreas, 16⁷⁴~~47~~—1727, Kabinetssekretær, var født i Hamborg, blev Kammertjener hos Frederik IV, vandt dennes uindskrænkede Tillid og blev til sidst Kongens Kabinetssekretær. Ved Flid og Troskab, mere end ved Evner og Kundskaber, gjorde han sig værdig til saadan Forfremmelse, som i øvrigt i de Dage, ogsaa senere, ikke var uden Sidestykker: Torm, Fædder o. a. Han roses fra mange Sider som en hæderlig, beskeden Mand, uden Ærgjerrighed, tro mod sin Herre, venlig og hensynsfuld mod alle. Nogen større Indflydelse paa Regeringssagerne attraaede han ikke, og opnaede han heller aldrig. Han døde ~~i Kjøbenhavn 31. Aug.~~^{i Flensborg} *1. Sept.* 1727. Frederik IV gav ham det hædrende Eftermæle: «Han var en tro Tjener og talte aldrig ondt om noget Menneske».

Suhms Nye Saml. II, 41. E. Holm, Danmarks og Norges Hist. 1720—1814 H. 50 I, 278 og *Konventioner* 1. 52 *F. J. Meier.*

Lüders, Ernst Philip, 1791—1849, Landmand, var en Broder til nedennævnte Regeringsraad Peter L. og fødtes i Tønder 14. Maj 1791. Først fór han til Søs, saa blev han Handelsmand, til sidst endte han ved Landbruget, som han lærte fra Grunden af og efter de bedste holstenske Mønstre hos en ældre Broder. 1822 købte han Blangstedgaard (ved Odense), som han drev op til en af Landets fremmeligste Kulturgaaarde. L. var nemlig en ualmindelig dygtig Landmand, der benyttede sig af Helbrak, Mergling og Reolpløjning, der indførte Marsk- og Anglerkøer osv., og hans heldige Paavirkning sporedes snart i vide Kredse. Han nød stor Tillid blandt Landmændene, saaledes valgtes han bl. a. til Suppleant til Roskilde Stænderforsamling (1834), hvor han 2 Gange (1838 og 40) gav Møde, og han var Medstifter og Bestyrelsesmedlem af Brandforsikringsforeningen for fynske Landmænd, Diskontokassen i Odense og Fyns landøkonomiske Selskab. 1832—41 havde L. Nakkebølle i Forpagtning, og samtidig virkede han som Skibsreder. 1823 ægtede han Margrethe Kirstine Ploug, Datter af Agent P. i Faaborg. L. døde 18. Okt. 1849 paa Blangstedgaard.

Selmer, Nekrolog. Saml. II, 548 ff.

H. Hertel.

Lüders, Ferdinand Vilhelm Weghorst, 1827—95, Havnekapitajn, fødtes 22. Maj 1827 paa Blangstedgaard ved Odense som Søn af ovennævnte E. Ph. L. Efter i 1847 at være bleven Sekondlieutenant i Søetaten deltog han i den første slesvigske Krig, bl. a. som Chef for Kanonchalup Nr. 15. I 1852 tog han Adgangsexamen til den polytekniske Lærestanstalt og 1855 polyteknisk Examen i Mekanik. S. A. avancerede han til Premierlieutenant og gjorde i nogen Tid Tjeneste som Inspektionsofficer ved Anlægget af Orlogsværftets Dok. Imidlertid lod han sig i 1856 sætte uden for Nummer i Søetaten for at tage Plads som Assistent hos et stort Fabriksfirma særlig for Vandbygningsarbejder i Westminster. Efter at han saaledes havde erhvervet sig baade theoretisk og praktisk Uddannelse, blev han i 1860 ansat som Havnebygmester i Kjøbenhavn, hvilken Stilling han beklædte, indtil han i 1872 efterfulgte J. A. Garde som Havnekapitajn. Alt i 1867 havde han taget sin Afsked fra Søetaten med Kapitajnlieutenants Karakter; i 1891 blev han karakt. Kommandør. I Følge sin Stilling var han Medlem af Karantænekommissionen. I Slutningen af Firserne valgtes han til Næstformand i Bestyrelsen for Teknisk Selskabs Skole. 1888 udnævntes han til Kommandør af Danebrog af 2., 1894 af 1. Grad.

L. har øvet stor Indflydelse paa Udviklingen af Kjøbenhavns Havn: dens Uddybning og Forsyning med Bulværker, nye Broer over Kanalerne, Ombygning af Knippelsbro og Langebro m. m. Særlig virksom var han for Havnens Udvidelse mod Nord og for Frihavnens heldige Gjennemførelse; en betydelig Del af Æren for dette storslaaede Foretagende tilkommer ham. Ogsaa blandt sagkyndige i Udlandet vandt han Anseelse; han tilkaldtes saaledes som Raadgiver af flere engelske Parlamentskomiteer, bl. a. ved den nye Tower-Bridge over Themsen. Han døde 29. Nov. 1895. — I 1862 ægtede han Nanna Augusta Hvidt (f. 1835), Datter af Assurancemægler Edv. Jul. H. (VIII, 199).

Illustr. Tid. 8. Dec. 1895. Milit. Tid. 15. Febr. 1896. *C. Christensen.*

Lüders, Hans Heinrich, 1677—, Musiker, var født 24. Febr. 1677 i Relling i Grevskabet Pinneberg, frekventerede Latinskolen i Glückstadt og fik samtidig Undervisning i Sang og Klaverspil. Derefter studerede han indtil sit 20. Aar Komposition hos Organist Rosenbusch i Itzeho. Ligesom sine Forfædre i 3 Slægtled uddannede han sig fortrinsvis som Orgelspiller og tog under et 4aarigt Ophold i Hamborg navnlig den derværende berømte Organist Vincent Lübeck til Mønster. 1706 blev han fra Hamborg kaldet til Organist ved Nicolai Kirke i Flensborg, hvilket Embede han endnu beklædte i 1740. Senere Efterretninger om ham mangle. Af hans Kompositioner fremhæves en Aargang Kirkemusik, et Passionsoratorium og 12 Suiten for Klaver.

Mattheson, Grundlage einer Ehrenpforte (1740).

V. C. Ravn.

Lüders, Peter, 1785—1878, Regeringsraad, Søn af Kammerassessor, Amts- og Toldforvalter i Sønderborg Friedrich Carl L. (f. i Sept. 1738 † 29. Maj 1807) og Christine f. Todsén (f. 15. Sept. 1757 † i Dec. 1837), var født 10. Marts 1785 i Sønderborg, studerede Jura i Jena, Kiel og Rostock, blev 1810 Underretsadvokat i Husum og førte en lang Proces mod Hertugen af Augustenborg for de alsiske Bønder, udnævntes 1815 til Stadssekretær i Husum, 1820 til 2. Borgmester og Politimester i Husum og kom s. A. ind i Overretten i Glückstadt som 7. Raad. 1830 var han Medlem af Undersøgelseskommissionen imod Uwe Lornsen og stemte for hans Frifindelse. 1834 udnævntes han til 3. Raad i Regeringen paa Gottorp, 1845 til Etatsraad og var blandt de Regeringsraader, som 1846 fik deres Afsked efter Udstedelsen af det kongl. aabne Brev. I den

slesvigske Stænderforsamling sad han i Samlingerne 1842, 1844 og 1846, valgt af Byen Slesvig, og i den slesvig-holstenske Stænderforsamling 1848 repræsenterede han Byen Husum. Den provisoriske Regering beskikkede ham 1848 til Medlem af Grundlovscommissionen, og han var 1849 og 1850 Medlem af den slesvig-holstenske Landsforsamling. 1856 valgte den holstenske Stænderforsamling ham til Medlem af Rigsraadet. Han døde 12. Okt. 1878 i Brunswieck ved Kiel. 3. Dec. 1831 havde han ægtet Johanna Elisabeth de Boor (f. 22. Okt. 1811 † 18. Juli 1880), Datter af Sagfører, Dr. jur. Carl de B. i Hamborg.

Alberti, Schlesw.-Holst.-Lauenb. Schriftsteller-Lex. *H. R. Hiort-Lorenzen.*

Lüders, Philip Ernst, 1702—86, Præst og Landøkonom, blev født 6. Okt. 1702 i Angel paa Godset «Freienwillen», som hans Fader ejede. Han studerede i Wittenberg og Jena 1721—24, blev 1728 Diakon i Munkbrarup i Angel og ægtede Sognepræstens, Eberhard Vetts, Datter, med hvem han derefter samlevede i henved 52 Aar. 1730 blev han Hofpræst paa Glücksborg og 1755 Herredsprovst. Han døde 20. Dec. 1786. L. har indlagt sig store Fortjenester af Landvæsenet i Sundeved og var utrættelig virksom til sin høje Oldingsalder. Han arbejdede for Udskiftning, Indhegning, Høravl og for Indførelse af Kartoffer. Baade ved Skrifter og ved selv at gaa i Spidsen virkede han ogsaa for Havedyrkningens Fremme og særlig for Dyrkningen af Humle. 1762 oprettede han «det danske Landbrugsakademi», en Art Landbrugsskole, som dog paa Grund af manglende Understøttelse aldrig ret kom til at blomstre, og som sygnede hen endnu før L.s Død. Hans Navn var højt anset og blev holdt i Ære gjennem flere Slægtled. Mangen Landmands Stue i Sundeved og Angel var smykket med hans Billede med «det skønne, ærværdige Franklinshoved».

Schlesw.-Holst. Prov.-Berichte 1792, II, 207 ff. Schlesw.-Holst. Anzeigen 1766, S. 33 ff.

A. Jantzen.

Lüders, Theodor Hermann Johannes, 1823—58, Forfatter, Søn af Regeringsraad paa Gottorp Johann Joachim Christian L. (f. 9. Marts 1782 † 17. Nov. 1846) og Mariane Dorothea Wilhelmine f. Heinze (f. 12. Jan. 1794 † 22. Sept. 1837), var født 27. Sept. 1823 i Slesvig, studerede i Heidelberg og Kiel, tog 1847 juridisk Examen i Kiel og var en kort Tid Amtssekretær i Lauenborg og Pløen. I Foraaret 1848 ansattes han i det slesvig-holstenske Krigsdeparte-

ment og gjorde fra Sept. s. A. Tjeneste som Avditor, senere som Overavditor, i den slesvig-holstenske Hær. Efter Krigen var han i nogen Tid Medarbejder ved «Deutsche Reichszeitung» i Brunsvig og skrev deri en Række Artikler, hvilke han 1851 udgav under Titelen «Generallieutenant v. Willisen u. seine Zeit». 1851 tog han Ophold i Heidelberg, var et Aars Tid Bjærgværksbestyrer hos en Grev Reichenbach i Steinbach ved Neckar og udgav 1851—53 «Denkwürdigkeiten zur neuesten schleswig-holsteinischen Geschichte». Ingen af disse Bøger, i hvilke L. fældede en meget nedsættende Dom over General Willisen, hvem han kaldte «en ærlig, indbildsk, uselvstændig Theoretiker uden Viljens Daadskraft», udmærker sig ved historisk Nøjagtighed. 1853 drog L. til Nordamerika, hvor han først var Kjøbmand, senere Medarbejder ved en tysk Avis. Han døde 3. Jan. 1858 i Hoboken. 15. Juli 1852 havde han ægtet Elise Hauser (f. 15. Juli 1830), hvis Fader var «Universitäts-Hausmeister» i Heidelberg.

Alberti, Schlesw.-Holst.-Lauenb. Schriftsteller-Lex. *H. R. Hiort-Lorenzen.*

v. d. Lühe, Adolph Andreas, 1695—1750, Amtmand, fødtes 18. Marts 1695 paa Schulenberg i Meklenborg som Søn af Jacob Friedrich v. d. L. til Schulenberg og Anna Friederike v. Bibow. Nytaarsdag 1714 optoges han i det samme Dag oprettede Landkadetkompagni, blev 1719 ansat som Kornet ved Livgarden til Hest efter at have tjent en Tid som Page hos Dronning Louise, forfremmedes 1721 til Lieutenant og 1728 til Kapitajnlieutenant. Med Ritmesters Karakter forlod han Militærtjenesten, udnævntes 1730 til kongl. Staldmester, blev 1735 Assessor i Hofretten og fik 1737 Titel af Etatsraad og Bestalling som Amtmand over Roskilde Amt. 1740—46 var han tillige Amtmand i Tryggevælde, udnævntes 1745 til Konferensraad og Aaret efter til Kammerherre. 1747 fik han det hvide Baand. v. d. L. døde 18. Okt. 1750, faa Dage efter at være udnævnt til Stiftamtmand over Sjællands Stift. Han havde 1731 ægtet Frederikke Louise Weyse (f. 1710, † 2. Dec. 1791 i Kiel), Datter af Generalpostdirektør, Konferensraad Andreas W. og Maria Elisabeth f. Gasmann. v. d. L. var Ejer af Svanholm.

Personalhist. Tidsskr. 3. R. II, 24 f.

Louis Bobé.

v. d. Lühe, Andreas Augustin, 1677—1730, Officer, Søn af en meklenborgsk Adelsmand Volrath Augustin v. d. L. til Fahrenhaupt (af Linjen Schulenberg-Stormsdorf) og Anna Elisabeth v. d.

Lühe. Som ganske ung traadte han ind i den danske Fodgarde, hvor han 1698 blev Fændrik, 1699 Sekondlieutenant, 1700 Premierlieutenant, 1707 (efter i 4 Aar at have været Kapitajn ved fynske Regiment) Kompagnichef, 1710 Premiermajor og 1712 karakt. Oberst. Han udmærkede sig og blev saaret ved Helsingborg 1710 og ved Gadebusch 1712 og havde i Krigsaarene flere Gange midlertidig Kommandoen over Garden. 1713 var han Medundertegner af Stenbocks Kapitulation ved Oldenswort. I Foraaret 1716 blev han efter Grev Callenberg Chef for det 4. af de fra kejserlig Tjeneste hjemvendte Regimenter og samme Efteraar for Dronningens Livregiment, som han beholdt Resten af sit Liv. 1723 blev han Generalmajor, 1729 hvid Ridder. Han døde ugift i Rensborg 2. Jan. 1730.

Personalhist. Tidsskr. 3. R. II, 22.

H. W. Harbou.

v. d. Lühe, Frederik Carl Emil, 1751—1801, Amtmand, var født 4. Marts 1751, Søn af daværende Amtmand, Kammerherre Gideon v. d. L. (f. 1704 † 1755) og Margrethe Hedevig f. v. Lützow († 1768). Kom tidlig til Hove som Page hos Caroline Mathilde, steg til Kammerherre (1780) og blev 1782 Deputeret i Økonomi- og Kommercekollegiet, men maatte i 1784, efter Regeringsskiftet, gaa som Amtmand til Neumünster, hvor han ikke kunde trives. Hans talrige Breve til Johan Bülow, Brødrene Abildgaard m. fl. københavnske Venner (se den sorøske Manuskriptsaml. Nr. 43 d osv.) indeholde bitter Kritik og stærke Anklager imod Magthaverne, særlig Bernstorff, som han gav Skylden for sin Forvisning. Da han kom til Erkjendelse af det frugtesløse i sine politisk-patriotiske Aspirationer, søgte han Orlov 1787, drog udenlands og bosatte sig i Wien, opnaaede 1789 at blive virkelig Regeringsraad og Viceadministrator over de kejserlige Domæner i Nedreøsterrig, men afskedigedes nogle Aar før sin Død som pensioneret Førstekammerér. Embedslivet laa nu en Gang ikke for v. d. L.s mere theoretiske Aandsretning. Hans Kundskabsfylde, poetiske Talent og personlige Elskværdighed havde imidlertid skaffet ham højtformaaende Venner, og han vandt Anerkjendelse ved sin, oprindelig som Manuskript udgivne, «Hymnus an Flora» (1790) og det 10 Aar senere trykte Sidestykke «Ceres» — Dele af et stort didaktisk Poem i Hexametre. I sine sidste Leveaar var v. d. L. Katholik. 50 Aar gammel døde han ugift i Wien 9. Marts 1801.

Deutscher Merkur 1801, II, Stück 5. Personalhist. Tidsskr. 3. R. II, 19. Museum 1894, I, 292.

J. Bloch.

v. d. Lühe, Hartnack Otto, o. 1692—1749, Amtmand, Broder til ovfr. nævnte Adolph Andr. v. d. L., tilbragte sin Barndom og Ungdom paa Faderens Gods og har vistnok staaet i fremmed Tjeneste, før han 1734 udnævntes til Kammerjunker ved det danske Hof. Allerede 1735 blev han Amtmand i Husum og Aaret efter Landraad i Holsten. 1740 blev han Konferensraad og 1746 dekoreret med det hvide Baand. Han døde 21. Febr. 1749 i Husum, af hvilken By han i flere Henseender har gjort sig fortjent. Han var ugift.

Lass, Samml. einiger Husum'schen Nachrichten I, 221 f. *Louis Bobé.*

v. d. Lühe, Joachim Christoph, 1696—1756, Amtmand, Broder til ovfr. nævnte Adolph Andr. og Hartnack Otto v. d. L., fødtes 18. Dec. 1696 paa Schulenberg, traadte 1726 i dansk Tjeneste som Kammerjunker hos Kronprinsen og udnævntes 1734 til Hofmester for dennes Svigerinde, Enkefyrstinde Sophie Caroline af Ostfriesland. 1738 fik han Danebrogsordenen, blev 1740 Amtmand i Haderslev og 1752 Amtmand over Aabenraa og Løgumkloster Amt. Han døde ugift 23. Sept. 1756 i Haderslev.

Rhode, Saml. t. Haderslev Amts Beskr. S. 54.

Louis Bobé.

v. d. Lühe, Volrad August, 1705—78, Overpræsident, var Søn af dansk Kapitajn Diderik Otto v. d. L. til Dambek og Charlotte Amalie f. du Puits og fødtes 28. Okt. 1705. Ligesom de 3 ovennævnte Brødre, hans fjærnere Slægtninge, traadte han som ung i dansk Hoftjeneste, udnævntes 1735 til Kammerjunker, blev 1743 Overkammerjunker og 1745 Ridder af det hvide Baand. 1746 blev han Kammerherre og dekoreredes Aaret efter med Enkedronningens Orden. 1750 udnævntes han til Gehejmeraad og 1754 til Overpræsident i Kjøbenhavn, hvilket Embede han beklædte til 1771. 1764 blev han Gehejmekonferensraad, fulgte 1767 med Kongen til Holsten, fik 1768 Elefantordenen og fungerede som Maître des requêtes ved Hoffet til Dec. 1770, da han afløstes af Struensee. 1771 udnævntes han til Ordenssekretær og optoges 1776 i den danske Adelstand. Ved Siden af sine forskjellige Hofcharger beklædte v. d. L. flere Tillidsposter. Som Overdirektør for Skuepladsen (fra 1754) under dennes i økonomisk Henseende vanskeligste Periode viste han en redelig Vilje til at ophjælpe dens Finanser. Hvad Repertoiret angaar, var han afhængig af Hoffet og dets Smag. Italienske Divertissements og Intermezzoer fortrængte Holbergs Komedier. Skjønt hine

en Tid lang trak Hus, efterlod han dog ved sin Udtræden af Direktionen en tom Kasse. Fra 1771 var han Overdirektør for Frederiks Hospital. v. d. L. var Ejer af Skodsborg, den Gang kaldet Retræte, og købte 1753 (Baroniet) Høgholm, som han dog atter afhændede 1761. Han døde 1. April 1778. I første Ægteskab var han 1747 bleven gift med Cathrine Marie f. v. Vieregg (f. 1717 † 1764), Datter af Jørgen Frederik v. V. til Zierstorff og Enke efter Kapitajn Christian Ludvig v. Hein til Zierstorff; hun var Dame de l'union parfaite. 1767 ægtede han Margrethe Komtesse Holck, Datter af Christian Christopher Greve H. (VII, 543). Hun var født 1741, blev 1766 Hofdame hos Prinsesse Louise og 1768, da hendes Broder, Christian VII's bekjendte Yndling, havde fjærnet Fru v. Plessen, i dennes Sted Overhofmesterinde hos Dronning Caroline Mathilde og fik 1774 samme Stilling hos Enkedronningen. Hun ægtede efter v. d. L.s Død 1784 Generallieutenant, Gehejmerraad Christian Frederik Numsen (f. 1741 † 1811) og døde først 1826.

Personalhist. Tidsskr. 3. R. II, 19 f.

Louis Bobé.

Lykke, Anne, —1575, Datter af nedennævnte Peder L. og Kirstine Høg, blev 14. Okt. 1537 gift med den bekjendte Hr. Anders Bille til Søholm (II, 200), der 4 Aar før havde mistet sin første Hustru. I Medgift bragte hun Nørlund og Part i Demstrup og Hverringe. Hr. Anders solgte den første til Svogeren Christoffer Urne, men udkjøbte til Gjengjæld Medarvingerne af de 2 andre Gaarde; alligevel gave disse Transaktioner Anledning til Proces mellem A. L. og hendes Stifbørn efter Hr. Anders' Død 23. Okt. 1555. Hendes Enkestand blev kun kort, thi 1557 ægtede hun den ikke mindre bekjendte Hr. Otte Krumpen (IX, 552), der i 2 Aar havde været Enkemand efter sin første Hustru, men for øvrigt alt den Gang selv havde passeret de 70 Aar. Han havde store Forleninger, bl. a. Hald Slot, hvis Forvaltning nu i hans høje Alderdom kom i A. L.s Hænder, der ikke synes at have været ganske rene. En ærgerlig Proces 1568 med Skriveren paa Hald, der beskyldte hende for at have besveget Kongen for Afgifter af Lenet, kom hun vel ved sine formaaende Frænders Hjælp helskindet fra, men Kongen, der kort forinden havde forlenet hende personlig med Afgiften af Aasted Bro, blev hende herefter en unaadig Herre. Efter anden Gang at være bleven Enke 1569 beholdt hun vel af sin sidste Mands Forleninger Middelsom og Sønderlyng Herreder

med Spøttrup, dog maatte hun skjænke Kongen 1000 Dlr. for at beholde sidstnævnte Gaard, som desuagtet bagefter blev hende frataget mod Pant i Ørslev Kloster, men da nogle Bønder 1573 for Kongen anklagede hende for at drive ulovligt Fiskeri i Limfjorden, traadte Kongens Sindelag skarpt frem. Lensmanden paa Hald førte Sagen imod hende og fik gjentagen Paamindelse om at forfølge den til det yderste; og da A. L. ved Landstinget tabte sin Sag og dømtes i Kongens Naade og Unaade, maatte hun afstaa til Kongen sine Pantebreve paa Ørslev Kloster m. m., i alt til den betydelige Sum 9000 Dlr., for at Kongen skulde lade sin Tiltale falde. Men den stolte Frue overlevede ikke længe denne Modgang. 1575 døde hun. *Thiset.*

Lykke, Anne, 1595—o. 1641, Datter af nedennævnte Henrik L. til Overgaard, fødtes 30. April 1595 paa Vordingborg. Efter Faderen arvede hun Hverringe i Fyn og blev 11. Juni 1615 gift med Cai Rantzau til Rantzausholm, der, kun 32 Aar gammel, døde 5. April 1623. Den unge Enke, der sad tilbage med en lille Datter og raadede over stor Rigdom (hendes Gods ansloges til over 4600 Tdr. Hartkorn), tildrog sig snart Opmærksomheden paa en uheldig Maade, i det hun 1626, medens Christian IV var i Tyskland, traadte i Forbindelse med Tronfølgeren, Prins Christian, hvem hun «imod alle ærlige Fruentimmers Sæder og Brug» fulgte paa hans Rejser om i Landet. For at standse dette Uvæsen lod Kongen hende i Nov. 1626 gribe i Nyborg og føre til Baahus, hvorfra hun senere overførtes til Kronborg. Dette usædvanlige og opsigtvækkende Skridt, som Kongen forklarede i et offentligt Brev, var næppe ganske klogt; det satte ondt Blod hos hendes Standsfæller og bøjede ikke Fru A., som ikke vilde gaa ind paa det Forlig, der tilbødes hende. Efter at Kongen havde maattet opgive sine forskjellige Planer om at faa hende dømt, sattes hun i Jan. 1628 paa fri Fod mod Forpligtelse til at blive paa sin Gaard. Hun fandt, mærkelig nok, snart en ny Frier, Knud Ulfeldt til Hellerup († 1646), med hvem hun havde Bryllup 1. Marts 1629. Dette Ægteskab var barnløst. Hun døde o. 1641.

Christian IV's egenhænd. Breve II, 73 f. Schönau, Danske lærde Fruentimer S. 998 ff. *C. F. Bricka.*

Lykke, Cai, —1699(?), til Gisselfeld og Rantzausholm, var en Søn af nedennævnte Frands L. Hans Fødeaar kjendes ikke,

og om hans Ungdom véd man kun, at han rejste udenlands 1640—45 og en Tid opholdt sig i Padua. Ved sin Hjemkomst blev han Hofjunker og 1646 Kammerjunker. Christian IV var i sine allersidste Dage misfornøjet med ham og synes at have tænkt paa hans Afskedigelse; dog findes han endnu som Kammerjunker i Frederik III's første Regeringsaar. Han beskyldes for efter Christian IV's Død at have nægtet Vibeke Kruse (IX, 569) en Vogn fra Rosenborg til at kjøre hende bort fra Slottet; vist er det, at han stod Corfits Ulfeldt nær og fulgte ham paa hans Rejse til Holland 1649; han skal ogsaa have været forlovet med en Datter af Righofmesteren. I Maj 1651, under den stærke Spænding mellem Ulfeldt og Hoffet, skal han i Kjøbenhavn have slaaet om sig med oprørske Ytringer, i Marts 1652 var han i Hamborg og havde der et Sammenstød med Vibeke Kruses Søn, Ulrik Christian Gyldenløve; denne, der var forbitret paa ham i Anledning af, hvad Rygtet sagde om hans Adfærd mod Moderen, udfordrede ham, men C. L. unddrog sig for Duellen ved at rejse bort efter skriftlig at have benægtet Rygtets Sandhed.

Endnu var han kun den unge, letsindige Adelsmand, fra 1655 blev han ved Faderens Død den rige Godsejer. Han arvede Gisselfeld paa Sjælland, Rantzausholm og flere Herregaarde paa Fyn foruden adskillig Jordejendom i Jylland. Med ikke ringe Iver kastede han sig over sine Godsers Bestyrelse, han sørgede for god Orden, havde nøje Haand i Hanke med Bøndergaardenes Bortfæstning, var stræng med at lade inddrive Bøder, men til andre Tider mild og imødekommende mod sine undergivne. Men ved Siden deraf var han højst let i Sæder. Klædt efter nyeste Mode, med den sortebrune Paryk stikkende af mod det blege Ansigt og de hvide Sko og de kridhvide Handsker mod de sorte Klæder skyede han intet Kjærlighedsæventyr og stod i Forhold til Pigerne paa sine Gaarde, tillige var han kaadmundet, glad over enhver Skandale, tilbøjelig til at lade den gaa videre uden at tænke paa Følgerne. For at friste en af sine Kjærester, Sophie Abelsdatter, der havde faaet Betænkeligheder ved Forholdet, skrev han i April 1656 et kaadt Brev til hende med umaadelig ubesindige, drøje Beskyldninger mod Dronning Sophie Amalie for ægteskabelig Utroskab. Men ogsaa mere offentlig lod han sin Tunge løbe med Udfald mod Dronningen, og Følgen blev, at han forvistes fra Hoffet, uden at man dog véd, naar dette er sket.

Den letlevende Godsejer unddrog sig dog ikke helt sine For-

pligtelser mod Staten. Da Krigen med Sverige nærmede sig 1657, paatog han sig, foreløbig paa egen Bekostning, at hverve et Regiment Ryttere, der endog fik Titel af Kongens Livregiment; dog skulde Kongen senere erstatte Udgifterne og lønne det; i Maj 1657 fik han Bestalling som Oberst over det. Det sendtes først til Halvøen, kaldtes derpaa til Sjælland og endelig i Febr. 1658 til Kjøbenhavn; men C. L. vandt ingen Lavrbær og holdt kun slet Disciplin imellem sine Soldater. Til Dækning af sine Fordringer paa Kronen fik han fra 1. Maj 1658 Aalborghus Len. I den følgende Tid opholdt han sig snart herovre, snart i Kjøbenhavn, snart paa sine Godser. 1660 afbrød han sit Ungkarleliv og ægtede Øllegaard Gyldenstjerne, en Datter af Axel G. til Lyngbygaard og Christence Lindenov og Enke efter Generalfelttøjmester Christian Friis (V, 413). Hans Ejendomme og forskellige Processer lagde i den følgende Tid stærkt Beslag paa ham; da indhentede hans Skæbne ham pludselig.

Den før omtalte Sophie Abelsdatter havde C. L. kort efter, at han havde tilskrevet hende det ubesindige Brev, faaet gift med sin Ridefoged paa Rantzausholm Peter Børtning (III, 330) og havde udstyret hende flot. Men han havde ikke faaet Brevet fra hende, det kom tvært imod i hendes Mands Besiddelse, og denne vidste at benytte det til at hindre sin Husbond i at kræve ham til Ansvar for slet Regnskabsførelse. Til sidst blev imidlertid Børtnings Adfærd paa Godset saa brutal og tyrannisk, at C. L. ikke tog i Betænkning at afskedige ham fra 1. Maj 1661. Han hævnede sig ved at lade Hoffet faa at vide, at han sad inde med det vigtige Brev, og strax satte Regeringen sig i Bevægelse; allerede i Forvejen hadede Dronningen C. L., han var tilmed en ubehagelig Kreditor, og den nye Enevoldsmagt var paa én Gang lysten efter Gods og tilbøjelig til at slaa ned imellem Adelen. I Begyndelsen af Juli sendtes 2 af de mest hensynsløse Embedsmænd, Generaladjudanten Mikkel Skov og Generalfiskalen Søren Kornerup, til Fyn med vidtgaaende Ordre, som om det gjaldt en farlig Fjende; Kornerup fik et Kongebrev med sig til at garantere Børtning mod C. L.s Fordringer, og Børtning udleverede Brevet til Mikkel Skov, der bragte det til Kjøbenhavn.

Kongen fik næppe strax Brevet at se, men blev bekjendt med dets Indhold og lod 2 af sine fortroligste Tilhængere og fornemme Embedsmænd, Overstatholderen Grev Christian Rantzau og Rentemesteren Christoffer Gabel, forhandle med C. L., der da netop opholdt sig med sin Hustru i Kjøbenhavn. C. L. sank hurtig

sammen, han gav et Brev fra sig, hvori han bekjendte at have gjort sig skyldig i Majestætsforbrydelse, om end i Drukkenskab, og derved at have forbrudt sit Liv, sin Ære og sit Gods. Men han gjorde det vistnok kun, efter at Rantzau og Gabel havde stillet ham i Udsigt, at han kunde finde Naade hos Kongen ved at betale rigelig for sig. Om Ministrene derefter have kunnet forevise ham et Brev fra Kongen, hvori denne gik ind paa et saadant Forlig, vides ikke; thi et saadant Brev existerer kun i en Udfærdigelse med Gabels Haand, og den er maaske kun en Konzept af denne. Men i alt Fald sluttede Rantzau og Gabel 30. Juli og 1. Avg. en Slags Kontrakt med C. L., hvorved han gav Afkald paa sine Pengesfordringer paa Kronen, overdrog denne et Krav fra sig paa en holstensk Adelsmand og desuden gav Kongen et Gjælds-brev paa 10000 Rdl.; disse skulde betales i flere Terminer, den første var sat til inden 14 Dage, og hvis Terminerne ikke overholdtes, skulde Kongen have Ret til at inddrage og besidde Gisselfeld og Rantzausholm med det sidste Gods underliggende Herregaarde, indtil Pengene betales.

Der var noget overordentlig unobelt i hele denne Handel, hvorved Kongen skulde tjene saa rigelig i Anledning af en Fornærmelse mod Dronningen; Forseelse og Straf stode i et for Kronens Bærer højst ufint Forhold til hinanden, og Frederik III kan ikke antages at have staaet uden for sine Ministres Ordning af Sagen. Men Handelen blev tilmed ikke holdt. C. L. betalte ikke den første Termin; efter Overenskomsten stod Kongen dog ikke derfor fri, han havde Ret til at holde sig skadesløs med de nævnte Godser. Han benyttede ikke denne Ret. Da var det imidlertid, at C. L. omtrent 20. Avg. flygtede fra Kjøbenhavn til Skaane. Sammenhængen kjendes ikke, men 24. Avg. indstævnedes Kongen ham til at møde for Højesteret med Henvisning til hans egen Bekjendelse om at have begaaet Majestætsforbrydelse; sikkert er det end videre, at Kongen nu havde faaet sig forelagt selve hint ominøse Brev af April 1656. Var det C. L.s Flugt, der her har gjort Udslaget? Nogen Grund dertil ses ikke, da Kongen jo havde hans Pantebrev. Var det omvendt Rygtet om de nye Forfølgelser, der drev C. L. paa Flugt? Intet vides derom, men snarest taler vel dog Sandsynligheden derfor; her skal kun voves den Formodning, at en anden Indflydelse (Dronningens?), stærkere end Rantzaus og Gabels, har brudt igjennem og sejret hos Kongen. 2. Sept. foregik Processen for Højesteret, C. L. var naturligvis ikke mødt, til hans Hustrus

Forbønner og til hendes Forelæggelse af Udkastet til hans Brev af 1. Avg. om Godsernes Afstaaelse toges intet Hensyn. Sagen forelaa saaledes, at man havde C. L.s egen Tilstaaelse for at have begaaet Majestætsforbrydelse og forbrudt sit Liv, Ære og Gods. Derved kunde man til Nød se bort fra, at efter hidtil gjældende Ret og Praxis var en Fornærmelse mod Kongen og Dronningen ikke betragtet som medførende den nævnte Straf. I alt Fald kunde tvivlende Dommere berolige sig dermed. Dommen kom ogsaa til at lyde paa, at han skulde degraderes fra sin adelige Ære og Værdighed og straffes paa Livet, naar han kunde fanges, den højre Haand skulde først afhugges og Hovedet sættes paa en Stage, end videre skulde hans Gods, dog frataget hans Hustrus Hovedlod og hans Kreditorers Fordringer, være hjemfaldet til den kongelige Fiskus. Foreløbig skulde Livsstraffen udføres paa hans Billede.

Hurtig udførtes Dommen, saa vidt gjørligt. 4. Sept. sønderbrød Skarpretteren paa Kjøbenhavns Slot hans Vaaben, kastede Stykkerne ud ad Vinduet og spyttede efter dem. Den 5. halshuggede Bøddelen paa Slotspladsen et Billede af Vox og Træ, der forestillede C. L., som han gik og stod; Kongen, Dronningen og hele Hoffet nøde Synet fra Slottets Vinduer; den lemlæstede Dukke blev saa slæbt paa en Sluffe gennem Gaderne til Gammeltorv, her blev Hovedet sat paa en Stage og sad der i 3 Dage. Allerede 2. Sept. var der sket Skridt til at beslaglægge Godser og Formue. Den Værdi, der tilfaldt Kronen, var henved 400000 Rdl. I Nov. udnævntes Peder Børtning til Ritmester og fik Overtilsynet med det C. L. fradømte Gods.

Hjemløs drev C. L. imidlertid om i mange Aar, intet vides om hans Skæbne i den Tid. Endelig fik han Lov til at komme hjem, maaske først da Sophie Amalie var død 1685. Han tog Ophold hos sin Hustru paa hendes Gaard Bidstrup i Nærheden af Randers og efter hendes Død (1694) paa Bramminge ved Ribe hos sin Stifdatter Sophie Amalie Friis, der var gift med Generallieutenant Johan Rantzau. Her skal han pludselig være død 8. Juli 1699 (en anden Beretning henfører hans Død til 1702).

Rothe, *Brave danske Mænds og Qvinders Eftermæle* II, 293 ff. Rasmussen Søkilde, *Kaj Lykkes Fald* (1876). C. Bruun, *Kaj Lykke* (1886).

J. A. Fridericia.

Lykke, Erik. —1592, til Skovgaard og Rugaard, var Søn af Erik L. til Skovgaard og Anne Kaas. Han var 1550 nylig bleven myndig, var 1557 Hofsinde og blev sidstnævnte Aar med 3 andre

Hofsinder sendt til Kalundborg for at tage Vare paa den fangne Kong Christian II. 1559 fik han sit første Len, nemlig Ø Kloster, som han havde i Pant til 1566. Han synes at have været en duelig og paalidelig Mand, for hvem der i de trange Krigsaar blev god Brug. Først tjente han 1563 som Proviantmester i Vendsyssel Stift, men Aaret efter beordredes han til Skibs og ansattes som Hovedsmand paa «Jægeren» i Herluf Trolles Flaade. I denne Egenskab har han formodentlig deltaget i flere af dette Aars Søslag, i alt Fald i Slagene under Gulland og Øland, men sidst paa Aaret fik han rigtignok Befaling til at gjøre Tjeneste til Lands ved det danske Rytteri i Skaane. I Foraaret 1565 blev han dog atter udkommanderet som Skibschef. Det var saaledes antagelig en vel fortjent Løn, at han efter Krigen erholdt betydelige Forleninger: Riberhus 1571—80, Aarhusgaard 1580—82 og Odensegaard 1582—85; desuden havde han fra Krigens Tid meget Bøndergods i Pant for Forstrækninger til Kronen. Efter 1585 havde han ingen Len, hvad enten Aarsagen var et af Krigens Strabadser svækket Helbred eller forringede økonomiske Vilkaar, thi disse synes i hans sidste Leveaar ikke at have været de bedste, skjønt han selv besad 2 Hovedgaarde og havde erhvervet 2 andre ved sine 2 Ægteskaber (1. 13. Avg. 1559 paa Koldinghus, hvor Kongen gjorde hans Bryllup med Kirsten Nielsdatter Rotfeldt til Bratskov, begravet 29. Juli 1576; 2. 20. Juli 1578 med Margrethe Falksdatter Gjõe til Bollerup i Skaane, som overlevede ham). E. L.s Jordefærd stod 4. Jan. 1593. Han havde kun Børn af 2. Ægteskab. *Thiset.*

Lykke, Falk, 1573—1650, til Skovgaard og Bollerup. Hans Forældre vare ovennævnte Erik L. til Skovgaard († 1592) og Margrethe Falksdatter Gjõe. Han deltog i Kalmarkrigen og blev 1612 Lensmand over Christianopel Len. I Okt. 1625 fik han Bestalling som Oberst over det skaanske Regiment, ombyttede s. A. sit hidtidige Len med Gulland, indtil han 1627 fik Lunde St. Peders Kloster. Paa adskillige Møder var han befuldmægtiget for den skaanske Adel. Under den svenske Krig 1643—45 laa hans Regiment en lang Tid i Helsingør; han kom her i stor Strid med Borgerne, der hadede ham og kaldte ham Falk Ulykke. Ligeledes var han alt andet end afholdt af sine Bønder i Skaane, der klagede over ham til Kongen. Derimod har han et godt Navn for sin Lensstyrelse paa Gulland og hjalp den bekjendte Hans Streløvs Udarbejdelse af hans Gullands Krønike. Han ejede et betydeligt

Bibliothek og en Samling af Malerier og Kobberstik. Han var gift med Kirstine Rantzau (f. 1593), Datter af Frands R. og Anne Rosenkrantz, blev Ridder 1648 og døde 1650.

Ljunggren, Skånska Herregårdar VI: Bollerup.

J. A. Fridericia.

Lykke, Frands, o. 1591—1655, til Overgaard, Søn af ndfr. nævnte Henrik L. til Overgaard. Den 5aarige Udenlandsrejse (1606—11), der afsluttede hans Uddannelse og med længere Ophold i Leipzig, Strasburg og Paris førte ham gennem Tyskland, Schweits og Frankrig, endte samtidig med, at hans Fader døde, og i det han saaledes strax kunde tiltræde sin Del af den betydelige Arv, følte han sig ikke opfordret til at indtræde i Hof- eller Statstjenesten, ja han vedblev hele sit Liv at være Privatmand, naar undtages, at han i et Aar (1647—48) sad som Lensmand paa Dronningborg. Han deltog selvfølgelig i Stændermøderne og indtog ved flere Lejligheder en ret fremtrædende Stilling som en af den jyske Adels Repræsentanter, men hans Betydning ligger i hans Rigdom. Til Arven efter Forældrene kom efterhaanden Arv efter alle hans Søsken, nemlig 2 Brødre, der døde unge, og den ovfr. nævnte Søster Anne L., hvis eneste Datter var død før Moderen, og hans Giftermaal (1621) med Lisbet Brock (f. 1603 † 1652), en Datter af Eske B. (III, 86), forøgede hans Rigdom, saa at han ved sin Død (1655) ejede o. 8000 Tdr. Hartkorn. Hans aarlige Indtægter ansloges mod Slutningen af hans Liv til 16—20000 Dlr. Med megen Omhu og Indsigt skal han have styret sine mange Gaarde, i Skaane Ellinge og Ørtoste, som han dog begge skilte sig ved, i Sjælland Svanholm, Kindholm og Gisselfeld, paa Laaland Kjelstrupgaard, i Fyn Rantzausholm, Brændegaard, Flintholm og Rødkilde, i Jylland Kokkedal, som han solgte, Rødslet, som han tilkøbte sig 1649, Ovegaard, Skjern, Overgaard, Hevringholm, Nielstrupgaard, Rudgaard (Rygaard) og Estruplund. Det var sikkert med Tanken rettet paa alle disse Herregaarde, at Christian IV paa sine sidste Dage var saa ivrig for at faa et Parti i Stand mellem sin kjære Søn Ulrik Christian Gyldenløve (VI, 349) og F. L.s eneste Datter, der da kun var et Barn paa 11—12 Aar, en Plan, som Kongens snart paafølgende Død imidlertid kuldcastede. Foruden denne Datter, Christence L., som blev gift med Frands Brockenhuus (III, 109) og Fred. v. Arenstorff (I, 320), efterlod F. L. sig en eneste Søn, den ulykkelige Cai L. (s. ovfr.).

Rasmussen, Optegn. om Gisselfeld S. 82 ff.

C. F. Bricka.

Lykke, Henrik, 1555—1611, Rigsraad, den eneste af nedenævnte Hr. Jørgen I.s Sønner, der opnaede en ældre Alder, var selvfølgelig en af sin Tids mest velstaaende Adelsmænd. Alene af større Hovedgaarde besad han Overgaard, Kokkedal, Bonderup, Hverringe og Gisselfeld. Han blev født paa Mariager Kloster i Nov. 1555 og kom, efter i nogen Tid at have gaaet i Herlufsholm Skole, til Dronning Dorotheas Hof for at være den unge Hertug Magnus til Selskab og fik saa sin videre Undervisning sammen med Hertugen. 18 Aar gammel sendtes han udenlands og studerede navnlig ved Universiteterne i Wittenberg og Leipzig til 1577, da han kom hjem og strax tog Tjeneste som Hofjunker. Fra denne Stilling tog han Afsked, da han 31. Juli 1580 ægtede den 21aarige Karen Frandsdatter Banner, ved hvilket Ægteskab han blev Ejer af Kokkedal og Gisselfeld. Han levede derefter i en Aarrække som Privatmand til 1592, da han forlenedes med Vordingborg, som han kun med en kort Afbrydelse 1596—97, da han var Lensmand paa Kalø, beholdt til sin Død; fra 1605 havde han desuden Jungshoved Len. I 1596 blev han Medlem af Rigens Raad, og baade ved Kongens Kroning s. A. og ved Dronningens 1598 var han en af de 4 Rigsraader, som bare Tronhimlen. Ligeledes blev han brugt til udenlandske Sendelser, saaledes 1600 til Polen og Brandenburg og 1606 til Brandenburg og Meklenborg, bl. a. for paa Kongens Vegne at staa Fadder ved en fyrstelig Barmedaab. Sidstnævnte Aar var han desuden Medlem af det under Kongens Ophold i England indsatte Regeringsraad. H. L. døde 26. Juni 1611 paa Vordingborg, og hans Enke fulgte ham i Graven 30. Juni 1616.

H. P. Resen, Ligpræd. ov. H. L.

Thiset.

Lykke, Iver, —1389—, Rigsraad, fremtræder i Valdemar Atterdags sidste Aar og tilskjødede 1372 denne Konge Gaarden Egholm i Helligum Herred sydost for Aalborg; efter at han 1386 havde gjentaget Skjødet over for Dronning Margrethe, skjenkede hun 1391 Gaarden til Aalborg Fruekloster. Endnu 1377, da I. L. deltog i Danehoffet i Nyborg, var han kun Væbner, men 1382 kaldes han Ridder, og 1387 var han Medlem af Rigens Raad. Paa denne Tid var det, at Dronning Margrethe kom i Strid med Kong Albrecht af Sverige, og under denne skal I. L. have ydet hende vigtige Tjenester, om man kan tro den gamle Folkevise; da Dronningen, hedder det her, søgte en Feltøverste, og «tyske Hr. Parow» svigtede hende, overtog «Hr. I. L. af Skanderborg» Befalingen, og

det var ham, der hjembragte Sejeren i Slaget paa Falen (1389), hvor Albrecht gjordes til Fange. Imidlertid omtales I. L. ikke ved denne Lejlighed af de samtidige Krøniker, der derimod tillægge Henrik Parow Overbefalingen over Margrethes Hær; men det er jo rimeligt nok, at I. L. i det mindste har taget en fremragende Del i Slaget. I de følgende Aar findes han ofte ved Margrethes Side som en af hendes vigtigste Raadgivere; endnu 1395 deltog han i det store Møde i Helsingborg, hvor Kong Albrecht købte sin Frigivelse ved at opgive Stockholm. Senere nævnes I. L. næppe, og han er i det mindste død inden Aarhundredets Udgang, da hans 2 Sønner, Erik og Jens, i Aaret 1400 maatte afstaa noget af hans Gods til Dronningen. *Kr. Erslev.*

Lykke, Joachim (Jacob), —1541, Rigsraad, Søn af Niels L. til Skovsbo og Helvig Bølle, var 1488 Lensmand paa Silkeborg, senere paa Østrup (Støvring Herred); begge Gaarde tilhørte Aarhus Bispedømme, som da styredes af hans Morbroder Eiler Madsen Bølle. Han blev gift med Maren Pedersdatter Bille, Søster til Biskop Ove B. og til Eske B., og kan vistnok takke sin Indgiften i den mægtige Bille-Æt for, at han fik et Par Forleninger (indtil 1516 Lysgaard og Nørlyng Herreder, senere Rugsø Herred), blev optagen i Rigsraadet allerede i Kong Hans' Dage og o. 1514, formodentlig ved Christian II's Kroning, slaaet til Ridder. 1523 deltog han i det jyske Raads Opstand mod Christian II, uagtet hans Søn Niels (s. ndfr.) paa den Tid var nøje knyttet til Kongen. I den følgende Tid mærker man ikke meget til den gamle Rigsraad paa Østrup, der efter sin Fader havde arvet Skovsbo eller Del deri, og som ogsaa var i Besiddelse af Buderupholm i Jylland. Efter Frederik I's Død deltog han i det jyske Raads Møde i Karup i Maj 1533, men deltog ikke i den store Herredag s. A., heller ikke, som det synes, i Valgmøderne i Ry i Juni og Juli 1534. I Grevefejden led han overordentlig store Tab, vel især ved Skipper Clements Plyndring af hans Ejendomme. I den store Reces fra 1536 nævnes han ikke blandt Raaderne, men blot blandt Adelen. Han synes saaledes, som Tilhænger af det katholske Parti, at være bleven, i det mindste foreløbig, udelukket af Raadet; dog indkaldtes han atter 1537 til Christian III's Kroning som Raad og vedblev at have denne Stilling. Sorger overfaldt i disse Aar i stor Mængde den gamle Mand: hans Søn Niels blev myrdet Juleaften 1535, o. 1538 døde Maren Bille, kort efter (1538) maatte han afstaa Østrup til en

tysk Adelsmand og til Gjengjæld modtage Isgaard i Mols Herred, ligeledes tidligere en biskoppelig Gaard. Ensom, som den aldrende Mand følte sig, giftede han sig paa sine gamle Dage, uvist med hvem. Han var imidlertid bleven paaholdende over for sine mange Børn; hans Breve fra denne Tid indeholde karakteristiske Træk herom og om Tiden i det hele. Han døde 1541 i en høj Alder.

T. Lund, Danmarks og Norges Hist. i Slutn. af 16. Aarh. X, 45 ff. *A. Heise.*

Lykke, Jørgen, —1583, til Overgaard, Rigsraad, var Søn af nedennævnte Peder L. til Demstrup og Kirstine Høg. 1532 kom han, efter først at have været i Ungarn, til Paris, hvor han ved at indlade sig i Spil med en tysk Kjøbmand indvikledes i en temmelig ubehagelig Sag; han naaede imidlertid alligevel sit Forsæt, at blive antagen i den franske Konges Tjeneste, og der forblev han nu i en halv Snes Aar. I denne Tid, hvor der herskede en livlig diplomatisk Forbindelse mellem Frankrig og Danmark, overdroges der ham oftere Sendelser til sit Fædreland, saaledes allerede 1535 og 1537, sidstnævnte Aar endogsaa et Par Gange. Da han 1538 var med Frands I i Nizza, vakte han Opsigt ved sin Vægtring ved at kysse den tilstedeværende Pave, den gamle Poul III, paa Foden, hvilket synes at vise, at han allerede da var en Tilhænger af Luther. 1541 var han atter gjentagne Gange i Danmark, bl. a. som Overbringer af Michaelsordenen til Christian III, hvorimod han det følgende Aar vel fulgtes her til med en fransk Statsafsending, men i øvrigt foretog Rejsen med private Formaal. Efter at han 1543 havde været sendt her til af den franske Konge og var vendt tilbage med den danske Konges Svar, ophørte hans Tjenestetid i Frankrig, hvor han var rykket op til at være Kong Frands' Raad og Kammerherre, og i dette eller det næste Aar synes han at have taget fast Ophold i sit Fædreland. Her giftede han sig nu med Beate Brahe († 24. Juli 1602), Datter af Hr. Aage B. til Tostrup († 1525). En Søn af dette Ægteskab var ovennævnte Henrik I.

Allerede 1541, inden J. L. opgav sin franske Tjeneste, fik han Len her i Landet, nemlig som Pant nogle mindre Forleninger paa Laaland, hvortil det følgende Aar kom Sirekjøbing i Skaane, der 1547 blev hans Ejendom. Af større Len havde han Skanderborg 1547—52 og Mariager Kloster fra Dec. 1548 til sin Død, hvormed for kortere eller længere Tid forenedes de jyske Herreder Hindsted Herred (1559—60), Horns Herred (1561—63) og Gislum Herred (fra 1563 til efter hans Enkes Død) samt Ovegaard i Jylland, der skjæn-

kedes ham 1564. Kort efter Hjemkomsten fra Frankrig, som det synes alt 1544, fik J. L. Sæde i Rigsraadet, og en Mængde offentlige Hverv tilfaldt ham nu efterhaanden foruden det jævnlig at maatte møde til Herredage, Rigsraadsmøder og Hoffester. 1548 var han saaledes med i det store Følge, der ledsagede Kongedatteren Anna til Sachsen, 1555 forhandlede han og Niels Lange med de jyske Byer om deres Kontingenter til Flaaden, og 1559 indrettede han først Christian II's Begravelse i Odense og fungerede derpaa som «ypperste Køgemester» ved Kroningen, ved hvilken Lejlighed han hædredes med Ridderslaget. Navnlig dog i Krigsaarene 1563—70 blev der lagt Beslag paa ham, snart til Forhandlinger med Adelen og de andre Stænder om Ydelser af Laan til den tomme Statskasse, snart til Antagelsen af Knægte, snart ogsaa paa andre Maader, til Dels paa selve Krigsskuepladsen. 1563 blev han en af Proviantmestrene i Jylland og fik Befaling til, medens Kongen var i Krigen, at være en af de 4 Rigsraader, som skulde have «Opsigt med alt» i Nørrejylland. 1564 var han en af de Hærens øverstbefalende, Grev Günther af Schwarzburg, medfølgende Kommissærer, og da der i Slutningen af dette Aar skete en Omordning af Kommandoforholdene, og hans Svoger Marsken Otte Krumpen blev Feltøverste, ansattes han som «Lieutenant» (c: Stabschef) hos denne med Ordre til at rykke ind i Sverige. Et vanskeligt Hverv betroedes ham 1567, da han sammen med Jørgen Rosenkrantz sendtes til Enkedronningen og, efter at de forgjæves hos hende havde gjort Forestillinger om hendes Overgreb ved at afsætte den gamle Provst paa Als og indsætte en ny, der fra videre til Als og Ærø, hvor de sammenkaldte Præsterne og tvang dem til at kassere det nye Valg og gjenvælge den gamle Provst, ved hvilken Lejlighed J. L. optraadte med stor Kraft og Bestemthed. I Slutningen af s. A. gik han, Bjørn Andersen og Christoffer Valkendorf til Norge for at høre Retssager og træffe Foranstaltninger til Landets Forsvar. Ogsaa efter Krigen var han i Virksomhed, som naar han f. Ex. 1575 træffes i Ribe i Anledning af forestaaende Befæstningsarbejder og 1576 var i Sønderjylland paa Grund af Grænsestridigheder. Til alt dette maa føjes, at hans Kjendskab til Udlandet, som naturligt var, oftere lod ham blive brugt til diplomatiske Sendelser, saaledes 1544 til Sverige, 1551 til Kejseren, 1561 til Frankrig, 1563 til Polen, 1565 til Spanien, 1577 til Schlesien.

Ligesom de mange Pengelaan, J. L. i Aarenes Løb maatte yde Regeringen, og hvorfor han til Dels fik Len og Gods i Pant,

visc, at han var en rig Mand, saaledes fremgaar dette ogsaa ved en Betragtning af hans Godsbesiddelser, som han udvidede og forbedrede betydelig ved Kjøb og Mageskifter. Medens han i sin Ungdom skrev sig til Hverringe og derfor ogsaa den Gang henregnedes til den fynske Adel, knyttedes han senere nærmest til Jylland, efter at han havde afhændet sin Del af Hverringe til Svogeren Anders Bille for siden dog at faa den hele Gaard under sig. I Jylland laa hans fleste Gaarde: Overgaard, som han synes at have opført kort efter Hjemkomsten fra Frankrig, og hvortil han 1549 fik Birkeret, Bonderup (nu Lerchenfeld), som han vistnok ogsaa har bygget, Hessel og Ovegaard, og her fik han sine Forleninger.

Sagnet har vidst at berette en Del om J. L. Han var, fortæller det, den første af sin Stand, der spiste af Sølvfade, og paa Overgaard havde han en Sal med forgyldt Gulv. Dette er kun Smaating, om de end ere betegnende nok for den rige og forfængelige Herremand, der ved det udenlandske Hof havde faaet Smag for en mere fremskreden Kulturs Forfinelser og nu fandt Behag i at indføre dem i Hjemmet; i god Samklang hermed staar det, naar det synes at være ham, der har forandret Lykkernes gamle Vaaben for at gjøre det aneligere og mere stemmende med Udlandets Vaabenskjolde. Af virkelig Betydning for hans Eftermæle er derimod et andet Sagn, der er blevet optaget i vor Skjønliteratur som en Kjendsgjerning, ja er blevet anset som saadan ogsaa af Historikere. Det gaar ud paa, at da Præsten i Ullis Hr. Mads gjentagende fra sin Prædikestol haardt havde angrebet Hr. J., fordi denne havde nedrevet Svingelbjærg Kirke og brugt dens Stene til Opførelsen af Bonderup samt berøvet Præsten en Del af hans Indtægter, lod J. L., efter at have faaet Præsten dømt fra Livet paa Herredstinget, ham uden videre henrette. Den Omstændighed, at Kongen 1566 paa Begjæring af Svingelbjærg Bymænd havde tilladt Nedbrydelsen af deres Kirke, kan nu lige saa lidt som det Faktum, at Hr. Mads ikke var Præst i det saaledes nedlagte Sogn, afgive noget Modbevis mod Sagnet; snarere maa et saadant hentes fra den hele Retstilstand i Landet, i Følge hvilken en Præst paa ingen Maade stod forsvarsløs over for Lensmand og Herremand. At Hr. Mads straffedes paa Livet, er sikkert nok, men Grunden hertil maa søges i andre Forhold, maaske, som en, der paastod at have set den nu forsvundne Domsakt, siger, deri, at Præsten havde prædiket Vranglære og forhaanet Regeringen, maaske deri, at Præsten fremførte ubeviste ærerørige Beskyldninger mod Lensmanden.

Hermed skal nu ingenlunde være nægtet, at J. L. kunde være baade hensynsløs og hævnjerrig. Tvært imod, han var en lidenskabelig Mand, hvis Voldsomhed lagde sig for Dagen ved flere Lejligheder, f. Ex. 1567 paa Als, hvor han skal have truet Præsterne paa Livet, hvis de ikke rettede sig efter Kongens Vilje, og s. A. maatte Regeringen forbyde ham at tilføje Skrивeren paa Hald, hvem han var bleven fortørnet paa, Overlast; og han var en Mand, der i høj Grad saa paa sin egen Fordel, saa at han jævnlig kom i Strid med Folk, der ikke vilde give efter for hans om sig gribende Fordringer. Fordi hans Bestræbelser for en ikke ringe Del vare rettede mod gejstligt Gods, og fordi han derved udvikledes i Stridigheder med adskillige Præster, Stridigheder, som i øvrigt ikke altid endte til hans Fordel, er Benævnelsen «Præstehader», som man har tillagt ham, næppe berettiget. Man har Exempel paa, at han med stor Omhu har taget sig af en fattig Præst.

Energisk og myndig, men tillige hensynsløs og hidsig, pragtlysten og gavmild, men tillige forfængelig og havesyg, alt i alt dog sikkert en Dygtighed, saaledes tegner Billedet af J. L. sig. Af Frederik II synes han at have været yndet. Med ham sad Kongen gjerne ved Spillebordet, og store Summer drejede det sig da om, thi den Lyst, som en Gang beredte den unge danske Herremand saa alvorlige Ubehageligheder i Frankrigs Hovedstad, havde ikke forladt den graanende Rigsraad. Trods sin høje Stilling har han derimod næppe altid været vel anskreven i Regeringskredsene. Fra Kancelliet udgik 1563 et skarpt Kongebrev, hvori han beskyldes for at have tilegnet sig en Del Kronen tilkommende Fiskeri i Mariager Fjord, og 1581 maatte han give Afkald paa en Fordring paa over 5000 Dlr. for at slippe for Tiltale for andre ulovlige Overgreb som Lensmand. — Han døde 26. Dec. 1583.

Danske Herregaarde VII: Overgaard. Jurid. Tidsskr. XVII (1831) S. 317 ff. Theol. Tidsskr., udg. af Scharling og Engelstoft, VI, 2, 130 f. Kolderup-Rosenvinge, Gl. danske Domme III, Forord S. XI ff. Danske Mag. 3. R. III, 173. Saml. t. jydske Hist. og Topogr. I, 360 ff. *C. F. Bricka.*

Lykke, Niels, o. 1492—1535, norsk Rigsraad, var Søn af ovennævnte Joachim L. i hans Ægteskab med Maren Bille og rimeligvis født o. 1492, siden han allerede som Barn i Aaret 1502 kom i Kong Hans' og dennes Søn Christians Tjeneste. Han kom i et meget nøje Forhold til Christian II, forlenedes 1519 med Gavnø Nonnekloster og sendtes s. A. til Ærkebiskop Birger med Befalingen om at fængsle den pavelige Legat Arcimboldus. Ved det stockholmske

Blodbad (1520) overdroges til den smidige og veltalende Hofmand det kildne Hverv at skulle besmykke Kongens Adfærd for den paa Stortorvet forsamlede Mængde, før Henrettelserne begyndte. Man tilskrev ham i Forening med Sigbrit og Hans Mikkelsen stor Del i Kongens Lovgivning. Som «Køgemester» ledsagede han Kongen paa dennes Rejser baade i Slesvig 1522 og i Jylland 1523, og ligesom hans senere Svoger Vincents Lunge benyttedes han paa denne Tid af Kongen som Mægler over for de jyske Oprørere. At han, Biskop Ove Billes Søstersøn, ved hele sin Færd var kommen paa Kant med det katholske Adels- og Bispeparti, er saaledes intet Under; han forblev ogsaa Kongen tro, deltog i Kjøbenhavns Forsvar ved Henrik Gjoes Side og fulgte senere med denne til Bremen. Under Landflygtigheden blev han oftere af Kongen eller Dronningen brugt til diplomatiske Sendelser, og man har fra denne Tid Breve fra ham baade til Kongen og Dronningen, fulde af de stærkeste Forsikringer om evig Troskab. Han blev imidlertid indviklet i Henrik Gjoes uheldige Pengeforhold og kom ogsaa i et spændt Forhold til denne. Han forblev ogsaa i Udlandet længe efter, at Henrik Gjøe var vendt tilbage til sin ventende Brud; endnu i Nov. 1526 modtog han saaledes fra Kongen 3 Safirer, vel som en Erstatning for de store Udgifter, han havde haft for Kongens Skyld.

Miskjendt af Kongen og uden tilbørlig Hjælp fra denne tænkte imidlertid ogsaa N. L. paa at vende tilbage til en Brud. Allerede i Dec. 1524 skrives til Christian II, at N. L. lod sig gjøre «Fløjels og andre kostelige Klæder udi Antwerpen», og at man formodede, at han «vil hjem til Bryllups». Først maatte han dog udsone sig med Frederik I. I Avg. 1527 var Sagen om «N. L.s Bryllupsbrev» ogsaa Gjenstand for Forhandlinger paa Herredagen i Odense, efter at N. L.s Fader, Hr. Joachim L., hans Slægtning Rigsraad Peder L. og hans Morbroder Ove Bille vare gaaede i Borgen for ham. Forst i Løbet af 1528 synes Sagen at være kommen i Orden; der var ogsaa nu Fare ved Udsættelsen. Den ventende Brud var nemlig Jomfru Elline Nielsdatter Gyldenløve fra Østeraat i Norge, hvem hendes Moder, Fru Inger Ottedatter, og hendes Svoger Hr. Vincents Lunge netop paa denne Tid imod hendes eget Ønske vare i Færd med at bortfæste til den ynkelige «Daljunker» (s. ovfr. S. 480). Under disse Omstændigheder fik N. L.s Bryllup politisk Betydning; den smidige Mand blev nu fuldstændig udsonet med Kong Frederik, optaget i Ridderværdigheden og i Avg. 1528 som Kongens «tro Mand og Tjener» sendt til Norge med vigtige Hverv

fra Kongen; man havde i ham fundet en Mand, der inden for den østeraatske Families egen Kreds kunde danne en Slags Modvægt mod den egenraadige Hr. Vincents selv. Kort efter at Hr. Vincents havde maattet opgive Bergenhus, stod Hr. N. L.s Bryllup med Jfr. Elline paa Nyborg, Peder Lykkes Forlening. Selv opfordredes Fru Inger til at afstaa til sin nye Svigersøn sine Len, Kongsgaarden Fossen med Søndmøre, Romsdalen m. m.

Under meget vanskelige Forhold kom N. L. saaledes til Norge; Faderen, Joachim L., udtaler ogsaa sin Frygt for den træske Hr. Vincents og anbefaler Sønnen til sin Svoger Eske Bille, der samtidig havde afløst Vincents Lunge paa Bergenhus. Fejden mellem Ærkebiskop Olaf paa den ene og Vincents Lunge paa den anden Side var netop begyndt. Hr. N. L. kunde ikke engang komme i Besiddelse af de ham lovede Len, som Ærkebispen havde besat. Desto ivrigere arbejdede han i Forening med Eske Bille paa at faa en Forsoning bragt til Veje, hvilket ogsaa til sidst (Marts 1530) lykkedes ham, hvorpaa Fru Inger i Aaret 1531, vistnok meget mod sit Ønske, maatte afstaa sine Len til sin kjære Svigersøn. Ved sit smidige Væsen og sin mæglende Evne lykkedes det ogsaa N. L. at komme i et tilsyneladende godt Forhold til sine norske Omgivelser. Ivrig søgte han i Forening med Eske Bille at bevare Forbindelsen med Danmark og indlagde sig herved ikke ringe Gunst hos Frederik I. Da der saaledes i Aaret 1531 var fastsat en fælles dansk-norsk Herredag i Kjøbenhavn, samtidig med at Christian II's Angreb kunde ventes, overdroges det N. L., som i den Anledning var kommet til Danmark, sammen med Mogens Gjõe at overbringe Kongens Hverv til Herredagen. Selv efter at Herredagen var opløst, beholdt Kongen N. L. hos sig; denne havde saaledes i Forening med Johan Rantzau stor Del i, at der allerede i Jan. 1532 sendtes en lille Undsætning til Mogens Gyldenstjerne, ligesom Kongen ogsaa paa denne Tid synes at have villet bruge N. L. til diplomatiske Sendelser i Nordtyskland for at modarbejde Christian II, og da det store Tog skulde afgaa til Oslo for at bekæmpe Kong Christian, fik Hr. N. L. nu (April 1532), tillige med Værdighed som Rigsraad, Sæde i den Kommission, der med Biskop Knud Gyldenstjerne i Spidsen atter skulde bringe Norge under Kong Frederiks Magt. Tillige overdroges det N. L., saa snart Kommissærerne fandt det belejligt fra Oslo at sende en Del af Skibene nord paa, i Forening med Vincents Lunge atter at bringe Nordlandene til Ro. Ogsaa andre Begunstigelser viste Kongen paa

denne Tid sin Yndling; han fik saaledes Bekræftelse paa Forleningen med Tuterø Kloster; thi ogsaa i Norge havde N. L., ligesom tidligere i Danmark, vist sig begjærlig efter Kirkens Gods og «lutherisk». I det hele taget sporer man jo hos ham i høj Grad Opløsningstidens Uro, dens Mangel paa Fasthed og Karakterstyrke.

N. L. fik stor Indflydelse paa Kong Christians Skæbne; at man til sidst beseglede Lejdebrevet, tilskrives for en stor Del hans Veltalenhed. Han rejste derpaa (Juli 1532) nord paa for at svale sin Hævn paa Ærkebisen, der efter Christian II's Bud flere Gange havde ladet hans Forleninger og Ejendomme udplyndre, hans Hustru og Børn «indmane» i et Slags Fængsel. Kort efter at de ved et fra Bergen udgaaet Strejftog atter vare blevne befriede, døde Fru Ellinc, uden at N. L. fik hende at se. I Forening med Vincents Lunge tvang han derpaa Ærkebisen til Forlig og Erstatning; men hans største Rolle var nu udspillet; paa Grund af Lejdebrevets Udstedelse var han falden i Unaade hos Frederik I; det ham og Vincents Lunge betroede Hverv fratoges dem og gaves til andre.

I den følgende Tid (1533—34) holdt N. L. sig rolig i Norge, sædvanlig paa sine Forleninger Fossen og Tuterøen. Til Ærkebisen kom han atter tilsyneladende i et godt Forhold; stadig arbejdede han, ligesom Eske Bille, paa at bevare Forbindelsen med Danmark. Men imidlertid var der opstaaet et Kjærlighedsforhold mellem ham og hans afdøde Hustrus Søster Jfr. Lucie. Han forlangte hende til Ægte, men da Ægteskab med den afdøde Hustrus Søster stred mod Kirkens Love og nedarvet Skik, fremkaldte han herved stor Forbitrelse mod sig baade i Danmark og Norge, og denne blev ikke mindre, da Lucie midt under det hele fødte en Søn; dette betragtedes af Kirken som Blodskam («Kjætter»). I Begyndelsen syntes Ærkebiskoppen ikke at ville gribe stærkt ind og udstedte endogsaa et Lejdebrev for N. L.; men da Vincents Lunge som Familiens Formynder med uforsonligt Had forlangte ham straffet, og da N. L. imidlertid gik helt over til Lutherdommen, brød Ærkebisen det N. L. givne Lejde, angreb ham paa Fossen og tog ham til Fange. En i Throndhjem nedsat Ret af Lagmænd, Raadmænd m. fl. dømte ham (21. Juli 1535) i Ærkebispens Hænder paa Kroens Vegne med Liv og Gods, «dog hans Liv ubehindret, indtil Norges Raad ydermere om hans Sag dømmendes vorder». En saadan Dom afsagdes i Oslo i Avg. s. A., dog kun af det søndenfjældske Raad. Tage Livet af ham vovede man dog endnu ikke; det søndenfjældske Raad havde imidlertid sluttet sig til Christian III,

og denne syntes at ville tage sig af N. L., i det han mente, at en saadan Ægteskabsforbindelse vel ikke stred mod den bibelske Lov, men nok mod Kejserloven og Landsloven, «som ogsaa er af Gud». N. L. selv hævdede, at Lucie og han «vare sammenføjede af Gud», og naar man fra luthersk Side ikke ansaa Svogerskabet for en Hindring, kunde N. L. efter Datidens Opfattelse med en vis Ret sige dette; kirkelig Vielse var ikke en nødvendig Betingelse for et lovgyldigt Ægteskab, Parternes frivillige Samtykke i Forening med ægteskabeligt Samliv var det egentlig ægteskabsstiftende. Men da ved Julctid det store Rigsmøde skulde samles i Throndhjem, hvor det var nødvendigt, at Ærkebispem traf sit endelige Valg mellem Christian III eller Christian II's Slægt, da blev Juleaften 1535 Hr. N. L. «røget ihjel» i Ærkebispens Fangetaarn, faa Dage før Vincents Lunge blev dræbt og de øvrige danskfødte Raader fængslede. Om Ærkebispem har ladet Kjætterstraffen fuldbyrde, eller om man har anvendt det fra Hanseaterne i Bergen berygtede «Røgespil» imod N. L., vil vel aldrig blive oplyst. I den i Anledning af Vincents Lunges Drab udstedte Erklæring af Almuen i Thrøndelagen hedder det blot, at Hr. N. L. har faaet «sin tilbørlige Straf for det Kjætteri, han bedrev med sin Hustrus Søster». — Den ulykkelige Lucie (VI, 340) blev senere gift med en skaansk Adelsmand, Jens Bielke.

Allen, Breve og Aktstykker t. Chr. II's og Fred. I's Hist. I, 268 ff. (Norsk) Hist. Tidsskr. III. Heise, Krist. II i Norge og hans Fængsling S. 59 ff. Paludan-Müller, Grevens Feide II.

A. Heise.

Lykke, Niels, —o. 1683, Officer, var Søn af Jacob L. til Torp og Tandrup og Sophie Rud. Om hans Ungdom er intet bekjendt, men hans senere Livsbane lader formode, at han har forsøgt sig i udenlandsk Krigstjeneste, skjønt hans første Optræden her hjemme, som Sekretær i Kancelliet 1624—25, er saare fredelig. Først 1628 blev han Kornet ved det sjællandske Kompagni af Rostjenesten og 1633 Lieutenant ved samme. Aaret efter købte han Harrestedgaard og ægtede saa Helle Holgersdatter Ulfstand, efter hvis tidlige Død han fik Margrethe Nielsdatter Vind, der døde 1641 i sin 1. Barselseng, 27 Aar gammel. 1642 nævnes han Ritmester, men han synes ikke at have taget synderlig Del i den paafølgende Krig, da han alt i Febr. 1644 var i svensk Fangenskab. Strax efter Krigen, 21. Sept. 1645, giftede han sig med Magdalene Henriksdatter Gyldenstjerne, ved hvilket Ægteskab han senere blev Ejer af Elvedgaard paa Fyn. Ved Rostjenestens Omordning 1651

blev han Chef for et af de 3 jyske Kompagnier og beskikkedes 1654 til Oberstvagtmester til Hest i Jylland. Ved Krigens Udbrud 1657 fik han Bestalling som Oberstlieutenant til Hest under Oberst Christoffer Hvas, men udnævntes 24. Juli s. A. til Kommandant paa Kronborg, fra hvilken Stilling han alt 16. Okt. efter Ansøgning blev afskediget; formodentlig har han slet ikke tiltraadt den, thi han synes at være forbleven i Jylland, hvor han i Avg. blev beordret til at rejse den menige Befolkning til Landets Forsvar og fik anvist Egnene nord for Limfjorden til Løbeplads. Her blev han ud paa Efteraaret fangen af de fremrykkende svenske Tropper, og da han kom løs, var han en ruineret Mand, i det hans Hovedgaarde vare blevne haardt medtagne i Krigen. Han blev vel Oberst for den jyske og fynske Rostjeneste og opholdt sig i Kjøbenhavn under Souverænitetens Indførelse, men han maatte strax efter sælge Harrested og trak sig snart efter tilbage til Elved, hvor han forgjæves søgte om Tilladelse til at gjøre Opbud og siden kun ved idelige Salg og Pantsættelser af Gaardens Tilliggende fristede Livet. Han døde, vistnok 1683, paa Skovsho, af hvilken Gaard han efter sin Hustrus Moder var bleven Medejer.

Vedel Simonsen, Elvedgaards Hist. I, 147 ff.

Thiset.

Lykke, Peder, 1359—1436, Ærkebiskop, var Søn af Jon Nielsen Bille af Solbjærg og Christine Pedersdatter af Slægten Lykke, hvis Familienavn han antog. I sit 15. Aar var han Kannik i Roskilde; senere studerede han ved Pariser-Universitetet, hvor han erhvervede sig Magistergraden. 1380 var han hjemkommet, og 5 Aar efter blev han Ærkedegn ved Domkapitlet i Roskilde. Biskop Peder Jensen Lodehat, Dronning Margrethes Ven og politiske Raadgiver (ovfr. S. 356), førte ham ind i det politiske Liv, og det overdroges ham at lede Forhandlingerne om Ægteskabet mellem den unge Kong Erik og Prinsesse Philippa af England. Denne Opgave, som var forbundet med store Vanskeligheder, løste han med overlegen Dygtighed. Et Rygte om, at han var blevet bestukket af den engelske Konge, gjendrev denne i et aabent Brev; et Helgenbillede af Sølv, som Kong Henrik skjænkede ham, overlod han senere til Lunds Domkirke. 1409 blev han valgt til Biskop i Ribe, og 1414 drog han i Forening med Biskop Johan Skondelev i Slesvig til Constanz som den danske Gejstligheds Repræsentant paa det berømte Koncilium. Paa dette Møde har han spillet en fremtrædende Rolle. Han hørte til den Retning inden for Kirken,

som, ledet af de berømte Kirkelærere i Paris, krævede Indskrænkninger i Pavens Myndighed og hævdede Kirkeforsamlingens Overhøjhed. Som Medlem af det snævrere Udvalg, som prøvede de Forslag, der fremkom til Gjenoprettelsen af den kirkelige Enhed, og af det Gesandtskab, som ledsagede Kejser Sigismund til Frankrig med det Formaal at formaa Paven i Avignon til at nedlægge sin Værdighed, har han kunnet udøve en vis Indflydelse. Fra Frankrig drog han tilbage til Danmark for at lede Forhandlinger med Lybekkerne, der i Constanz havde klaget over Kong Eriks Overgreb. 1418 kaldedes han efter Kongens Ønske til Ærkebiskop i Lund. Hans Navn er her særlig knyttet til det sidste store Provinsialkoncilium, som blev afholdt i Danmark (1425). Den paa dette Møde vedtagne Synodalforskrift blev gjældende Lov for den danske Kirke indtil Reformationen. I 18 Aar styrede P. L. Lunde Ærkestift. Her som i Ribe efterlod han sig Ry for praktisk Dygtighed og Virkesans; han satte sig et varigt Minde i det af ham opbyggede Kapel paa Kirkens søndre Side, det senere saakaldte Fru Gjørvels Kapel. Som Statsmand sluttede han sig nær til den af Dronning Margrethe fastslaaede Politik, Bevarelsen af Unionen, Fred med Hansetæderne og Sønderjyllands Inddragelse under Kronen. For denne sidste Sag virkede han i Constanz, hvor han formaaede Kejser Sigismund til at anerkjende Dommen i Nyborg 1413, og senere, da han afgav sit Vidnesbyrd om Sønderjyllands Forhold til den danske Krone. Han døde 1436 og blev begravet i sit Kapel i Lunde Domkirke. Ribe Bispekrønike kalder ham «en ædel Mand, lærd og forstandig», og i Sorø Gavebog kaldes han «en Mand af høj Herkomst og stor Klogskab».

Mollerup, Bille-Ættens Hist. I, 49 ff.

Mollerup.

Lykke, Peder, —1535, Rigsraad, var Søn af Hans L. til Rudgaard, Skovgaard og Havnø i Jylland og Ellen Jensdatter Munk fra Visborg; han var Fætter til ovenstaaende Joachim L. Allerede i Kong Hans' Tid indtog han en betydelig Stilling, var fra 1506—13 forlenet med Varberg, fra 1511—14 med Hagenskov i Fyn og flere mindre Len. Han deltog i Kampene og Forhandlingerne med Sverige og blev optagen i Rigsraadet. Ved Christian II's Kroning 1514 blev han Ridder, men indtager en meget tilbagetrukket Stilling under denne Konge, kun forlenet i kort Tid med et Par Herreder uden Slot og Borg (Lysgaard og Gislum Herreder). Han hørte ogsaa ved sit Giftermaal med Hr. Peder

Høgs Datter Kirstine til det Kongen meget fjendske Adelsparti, som allerede ved Kong Hans' Død havde søgt at fortrænge ham. 1523 var P. L. ogsaa en af Hovedmændene for de jyske Oprørere og fik i Forening med Tyge Krabbe hurtig samlet en Folkehær paa en 1000 Mand. Af Frederik I forlenedes han derpaa med Nyborg (1523—33) og indtog under denne Konge en anset Stilling. En Fejde, han havde haft med Rigshofmesteren Mogens Gjõe, bilagdes af Kongen 1525. Da Christian II 1531 truede med Angreb, var P. L. blandt de i Fyn indsatte Hovedsmænd og Statholdere; men efter Frederik I's Død forflyttedes han under Herredagen i Kjøbenhavn fra Nyborg, der anvistes Hertug Hans til Ophold, til Aalborghus og blev nu tillige en af Hovedsmændene i Jylland. Under Herredagen sluttede han sig til det katholske Flertal, og Rigsraadet gav ham ogsaa Medhold i en Strid, han havde med Ærkebiskop Torbern Bille om Barsebæk Fiskerleje i Skaane. «De Biskopper», skriver P. L. i den Anledning meget betegnende, «ere ikke andet end Riddersmændsmænd, saa vel som vi ere, og strax de faa Magt, skal de strax tage fra os mod en skreven Lov, at enhver Mand bør at tale sig til Rette.»

I Juni—Juli 1534 tog P. L. Del i Valgmoderne i Ry Kirke; men kort efter overraskede Skipper Clement ham og tog Aalborghus fra ham. 1535 døde han hos sin Ven Anders Bille paa Søholm. — Han var en overordentlig rig, men vistnok ogsaa stolt og hovmodig Mand. Dels ved sine Giftermaal, 1. med Karen Reventlow til Søbo, 2. med Kirstine Høg († 1542), først gift med Lave Brock til Estrup (III, 90), dels ved Arv og Kjøb kom han i Besiddelse af en Mængde Godser: Demstrup, Havnø, Nørlund i Jylland, Hverringe paa Fyn, Barsebæk i Skaane m. m. — Af hans Børn ere Sønnen Jørgen og Døtrene Anne og Sophie nævnte ovfr. og i det følgende.

Saml. t. jydsk Hist. og Topogr. 2. R. I, 291 ff.‡

A. Heise.

Lykke, Sophie, —o. 1570, Datter af ovennævnte Peder L. og Kirstine Høg, blev 1534 gift med Jacob Hardenberg til Sandholt (VII, 98), der først havde haft Edel Bille og døde 1542, efterladende S. L. som Enke med 3 smaa Døtre, der i en tidlig Alder siden bleve gifte med Erik Rud, Frands Bille (II, 229) og Erik Rosenkrantz, og med betydeligt Jordegods, hvis Bestyrelse nu kom til at paahvile den unge Frue. Med den for Datidens Adelsdamer sædvanlige Energi og Sans for Livets praktiske Opgaver varetog hun

denne Gjerning, men Efterverdenen har givet hende det Skudsmaal, at hun var en trættekjær og gjerrig Frue, hvis Haardhed gjorde hende forhadet af hendes undergivne, og de mod hende rejste Rets-sager, der særlig have gjort hendes Navn bekjendt, tale ogsaa i denne Retning, skjønt det ikke maa overses, at hun ligesom hendes foran nævnte Søster Anne synes at have været særlig ilde anskreven ved Hove, hvor man derfor intet forsømte for at komme dem til Livs. Kort før sin Død havde Jacob Hardenberg kjøbt Holme Kloster (nu Brahetrolleborg) af Kongen, men efter at S. L. i nogle Aar havde besiddet denne Ejendom, klagede Bønderne til Kongen over, at hun paalagde dem usædvanlige Afgifter og paa anden Vis besværede dem, og Kongen gjorde nu (1551) mod al Sædvane Brug af den ham i Skjødet forbeholdte Gjenkjøbsret. Desuden maatte S. L. yde Bønderne Erstatning, ja der blev rejst Tiltale imod hende for de Forandringer, hun, sagtens i god Tro til sin fulde Ejendomsret, havde foretaget ved Gaardens Bygninger, og denne Forfølgelse, der varede i adskillige Aar, førtes paa en meget smaalig Maade, uagtet S. L. strax havde tilbudt at bringe alt, saa vidt muligt, tilbage i den Stand, hvori hun havde overtaget Gaarden. Endnu værre blev det nogle Aar senere. Den foretagsomme Frue drev en, selv efter Datids Forhold, storartet Studehandel, ikke blot med de af hende selv opfødte Stude, men hun indlod sig ogsaa paa at opkjøbe og udføre andres Stude, og i dette sidste Punkt overtraadte hun forsætlig eller uforsætlig det i saa Henseende for Adelen gjældende Forbud. Kongen tog hende denne Overtrædelse yderst unaadig op, og det gjorde ikke Sagen bedre, at det kom ham for Øre, at S. L. over for Statholderen i Geldern havde «forulempet» Kongens gode Navn og Rygte. Med Møje fik Svigersønnerne, der paa dette kritiske Tidspunkt havde overtaget hendes Jordegods mod at yde hende en aarlig Livrente, paa Dronningens og Hertug Frederiks Forbøn Sagen ordnet (1557) ved Overenskomst saaledes, at de betalte Kongen de ulovlige Studes Værd (ved 200000 Kr. i vore Penge) mod Sikkerhed i S. L.s Jordegods. Denne Ordning medførte en ny Proces mellem hende og Svigersønnerne, i hvilken nu Kongen optraadte som Mægler. Endelig enedes man om, at Svigersønnerne beholdt hendes Gods, mod at baade de og hun forstrakte Kongen med større Pengesummer, hvorfor hun for Livstid skulde have Lister Len i Norge afgiftsfrit. Hun flyttede saa til Norge, men ogsaa her gjorde hun sig saa bemærket ved sin Haardhed mod Bønderne og

ved at drive ulovlig Trælasthandel, at hun 1563 var paa Veje til at miste Lenet. Hun døde ved Aar 1570.

Hist. Tidsskr. 5. R. VI, 80 ff. Museum 1894, II, 364 ff. *Thiset.*

Lymann, Johannes Samuel, 1742—69, Kobberstikker, var Søn af Bogbinder Andreas L. (f. 1700 † 1767) og Anna Dorthea f. Møller, blev Malersvend og kom 1761 for kongl. Regning i Lære hos J. M. Preisler, hvor han uddannedes til Kobberstikker. 1757 og 1758 havde han faaet Akademiets 2 Sølvmedailler, og 1765 fik han dets store Guldmedaille for en «David, der afhugger Goliaths Hoved». Han udførte nogle ret gode Portrætter, som J. S. Sneedorffs (1764), Peder Herslebs (1767), Claudi Rossets (1768) osv., ogsaa gode Tegninger, som Miniaturmaleren Andr. Thornborgs og sit eget Portræt. Denne lovende Kunstner døde allerede 30. Marts 1769 og efterlod sin gamle Moder i stor Armod.

Suhms Nye Saml. IV. Fick, Clemens S. 2. Meier, Fredensborg S. 186.

F. J. Meier.

Lynar, Rochus Greve, 1745—1825, Officer. Af ndfr. nævnte R. F. Greve L.s 12 Børn var L. det 4. og blev født 18. Marts 1745 i Itzeho. Det smukke Barn med de vittige og morsomme Indfald blev snart Faderens Afgud og senere Enkedronning Sophie Magdalenes Yndling. 10 Aar gammel blev L. Officer og med 18. Aar fik han Ansættelse som Sekondritmester i oldenborgske Kyrasserregiment, hvis Chef roser hans slebne Væsen, store Iver og fortræffelige Konduite. 1765 blev han Eskadronschef imod at pensionere Formanden med 300 Rdl. aarlig. De 2 følgende Aar var han i kejserlig Krigstjeneste; efter Hjemkomsten 1767 kom han til fynske Dragonregiment. 1772 blev han forsat til Livregiment Ryttere, hvor han 1774 blev Major, 1788 Oberstlieutenant og 1790 Oberst. 1801 blev han sat paa Ventepenge, men samtidig udnævnt til Generalmajor og Chef for det nyoprettede, af 7 Batailloner bestaaende slesvigske Landeværnsregiment. Da dette 1808 blev nedlagt, stilledes han à la suite, og 1813 udnævntes han til Generallieutenant. Kammerherre 1774; Storkors 1803. Død 30. Jan. 1825 i Slesvig. Gift 1784 med Sophie Charlotte Ahlefeldt (f. 4. Febr. 1762 † 12. Nov. 1833), Datter af storbritannisk og brunsvig-lyneborgsk General Siegfried Ernst A. til Steinhausen.

Büsching, Lebensgesch. denkwürd. Personen IV.

Lesser.

Lynar, Rochus Friedrich Greve, 1708—81, Diplomat, fødtes 16. Dec. 1708 som næstældste Søn af Fr. Casimir Greve I., Herre

til Lübbenau i det kursachsiske Lausitz. Da Faderen tidlig døde, satte Moderen, en født Komtesse Windischgrätz, ham i Huset hos Grev Henrik XXIV af Reuss-Plauen for sammen med dennes jævnaldrende Søn, Henrik VI, at forberedes til Universitetet. Ved det lille grevelige Hof i Köstritz fik L. en fortræffelig, i Formen noget pietistisk, Opdragelse; han tilbragte derpaa 4 Aar med grundige Studier af Historie og Statsvidenskaber ved Universiteterne i Jena og Halle, ledsagede 1730 sin Svoger, den svenske Gehejmeraad, Grev Putbus, paa en Rejse gjennem Danmark til Sverige, med hvis Forfatnings- og Partiforhold han gjorde sig nøje bekjendt, og tiltraadte endelig i det følgende Aar sammen med den unge Grev Reuss en længere Rejse omkring i Tyskland, Holland, Frankrig og England, paa hvilken han besøgte de fremmede Hoffer og kom i nærmere Berøring med Datidens ledende Statsmænd. I 1733 var han saaledes udmærket godt forberedt til at indtræde i Statstjeneste, og da den ældre Grev Reuss netop den Gang befandt sig ved det danske Hof, hvor han stod i stor Anseelse, bestemte baade L. og den unge Reuss sig til at træde i dansk Tjeneste; den sidste blev senere Amtmand i Sorø og Overhofmester ved Akademiet, den første ansattes i tyske Kancelli og bestemtes til diplomatisk Tjeneste.

Allerede i det følgende Aar betroede Christian VI ham en Familiesendelse til Fyrstinden af Ostfriesland, og han skilte sig saa godt fra dette Hverv, at han, der endnu kun var 27 Aar gammel, udnævntes til Gesandt i Stockholm, hvorhen han begav sig i 1735 efter først at have holdt Bryllup med en Datter af sin Plejefader.

Vort Forhold til Sverige var godt, og L. sluttede sig nøje til Arvid Horn og støttede af al Magt dennes maadeholdne og forsigtige Regering mod Hattepartiet og det franske Gesandtskab. Men 1738 sejrede Hattene, og L. forudsaa rigtig, at Følgen deraf snart vilde blive en Krig med Rusland, der, hvad enten Sverige gik sejerrigt eller overvundet ud af den, vilde kunne blive meget farlig for Danmark. Hattenes Sejer havde imidlertid forinden en anden og mere personlig Følge for L. Han var traadt for meget frem i Striden, og hans skarpe og vittige Tunge havde ikke skaanet Modstanderne. Allerede 1737 havde den franske Regering søgt at faa ham fjærnet fra Stockholm, men strandede den Gang paa Horns Modstand. I 1739 gjentog det franske Udenrigsministerium sin Begjæring i Kjøbenhavn, og under de forhaandenværende Omstændigheder var Kongen saa meget mindre tilbøjelig til at imøde-

komme den, som han selv ikke var ret tilfreds med sin Gesandt, der «altid havde saa mange Kunster i Hovedet», og til hvis politiske Forudsigelser han heller ikke satte synderlig Lid. Saaledes blev L. da kaldt tilbage, og hvor nødig han selv end vilde det, maatte han forlade Stockholm i Sommeren 1740. Men forinden havde Udsigten til det forestaaende Tronfølgervalg fremkaldt Haabet hos den danske Regering om, at Udfaldet kunde blive en fornyet Union mellem de nordiske Riger. L. havde altid været en afgjort Tilhænger af en nær Forbindelse mellem Sverige og Danmark-Norge, men den maatte efter hans Mening, for Tiden i det mindste, indskrænke sig til en fast defensiv Alliance, og uden at bekymre sig om, hvorvidt det vilde behage hjemme, udtalte han i sine Indberetninger meget bestemt, at det vilde være saa godt som umuligt at tilvejebringe en egentlig Union og endnu umuligere at opretholde den.

Der var for Tiden ingen diplomatisk Post ledig, som man kunde tilbyde ham, og indtil videre maatte han lade sig nøje med at anvendes i den indre Tjeneste. Han kunde dog ikke beklage sig, thi efter i en kort Tid at have været ansat ved Overretten i Gottorp og derefter som Amtmand udnævntes han til Kansler og Regeringspræsident i Holsten. Men, hvor anselig denne Stilling end var, vedblev hans Hu dog at staa til diplomatisk Virksomhed, og det lykkedes ham endelig ved sine Forbindelser ved Hoffet i 1749 at blive kaldt til Kjøbenhavn for under Schulins Ledelse at udarbejde den gottorpske Mageskiftetraktat med den svenske Tronfølger Adolf Frederik og den tilhørende Cessionsakt, og da dette Arbejde var tilendebragt, sendtes han som Gesandt til Petersborg i Slutningen af 1749.

Hovedformalet for hans Sendelse var at berolige den russiske Regering, der var meget misfornøjet med, at den svenske Mageskiftetraktat uden dens Vidende var kommen i Stand under fransk Mægling, og end mere med, at samtidig den fransk-danske Subsidietraktat var bleven fornyet, hvorved den mistænkte den danske Regering for at have bundet sig fastere til Frankrig. Med sin sædvanlige Dygtighed vidste L. i den Grad at vinde Bestushev, den russiske Storkansler, med hvem han havde været Kollega i Stockholm, at denne ikke blot opgav al sin tidligere Mistro, men end yderligere gjorde Alliancen med Danmark til et Hovedpunkt i sit politiske System, som han derfor var villig til at sikre ved at fjærne enhver Kilde til Strid mellem de 2 Stater. Men imidlertid var Schulin død 13. April 1750, og da J. H. E. Bernstorff, hvem Kongen

ønskede at udnævne til hans Efterfølger som Udenrigsminister, ansaa sig for bunden ved et tidligere Løfte til Prinsen af Wales, blev L. designeret til denne Post, og i et Privatbrev underrettede den interimistisk fungerende Udenrigsminister, Grev Berckentin, ham om denne Kongens Hensigt. Samtidig modtog han sin Rappelskrivelse. Men da han meddelte den til Storkansleren, forsikrede denne ham, at Storfyrsten nu var villig til at afgjøre sine Stridigheder med Danmark, og opfordrede ham indstændig til ikke at forsømme en saa gunstig Lejlighed til at fjærne den eneste Fare, som truede en varig Alliance mellem de 2 Lande. Denne Udsigt til at kunne tiltræde sin nye Værdighed efter at have vundet en saa vigtig diplomatisk Sejer var alt for fristende for L. Med Regeringens Samtykke udsatte han altsaa sin Afrejse, og i alt for stor Tillid til Storkanslerens Løfter, hvis Upaalidelighed dog var ham vel bekjendt, og til Storfyrstens holstenske Raadgiveres ubestemte og interesserede Forsikringer lod han sig da efterhaanden drage dybere og dybere ind i en Forhandling, uden at Pechlin, med hvem han forhandlede, havde faaet nogen Fuldmagt dertil af sin Herre, og uden engang at have nogen Sikkerhed for, at Storfyrsten overhovedet var villig til at gaa ind paa noget Mageskifte, og det uagtet han selv fra Begyndelsen af havde indset, at disse 2 Betingelser maatte være tilstede, før nogen Forhandling kunde begynde. Saaledes enedes til sidst han og Pechlin om et fuldstændigt Traktatforslag, som han 25. Dec. indsendte til Kjøbenhavn. Vel lykkedes det endelig Pechlin at faa Fuldmagt af Storfyrsten, der hidtil ikke havde vidst noget om disse hemmelige Forhandlinger, men da saa Traktatforslaget forelagdes ham, forkastede han alt, tog Fuldmagten tilbage og erklærede, at han aldrig vilde høre noget om et Mageskifte. Saaledes var da hele Forsøget strandet, men dets Følger udebleve ikke. For den danske Regering var Udsigten til at komme til en mindelig Overenskomst med Storfyrsten bleven ringere end nogen Sinde, og skulde en ny Forhandling en Gang i Fremtiden blive mulig, vilde Danmark vanskelig kunne komme bort fra de i flere Henseender meget byrdefulde Forpligtelser, som Traktatforslaget paalagde det, hvorimod Storfyrsten selvfølgelig ikke i nogen Maade var bunden ved Pechlins uavtoriserede Indrømmelser. For L.s Vedkommende kostede disse Forhandlinger ham Udenrigsministerposten, thi imidlertid var Bernstorff bleven fri ved Prinsen af Wales' Død, og Kongen var da vendt tilbage til sit oprindelige Valg af ham til at blive Schulins Efterfølger.

Man skyldte imidlertid L. en Erstatning for denne Skuffelse, som han aldrig forvandt. Ved sin Tilbagekomst i Dec. 1751 udnævntes han til Statholder i Oldenburg og Delmenhorst, en Post, der ikke havde været besat siden Greven af Aldenburgs Død 1680. Det var en meget høj og vel aflagt Embedspost, men uden virkelig Betydning, og med rette betragtede L. den som en hæderlig Retræte. Han beskæftigede sig under denne ufrivillige Hvile med Studier og litterære Arbejder, især af theologisk og filologisk Indhold. Endnu én Gang kaldtes han bort fra sin Ensomhed til diplomatisk Virksomhed, i det han i Sept. 1757 efter Slaget ved Hastenbeck fik Ordre til ufortøvet at begive sig til Hannover for at mægle en Vaabenstilstand mellem den franske Marechal Richelieu og Hertugen af Cumberland. Vel lykkedes det ham at bringe en saadan Stilstand til Veje 8. Sept. og, da Uenighed opstod mellem de 2 Generaler ved Udførelsen, ogsaa at bilægge den ved en Tillægs-konvention af 10. s. M.; men baade Frankrig og England ansaa sig for brøstholdne ved disse Overenskomster, som derfor ikke godkjendtes, og den eneste Løn, L.s ubestridelige Dygtighed og Takt og den danske Regerings Villighed til at redde Hannover fra Krigens Ødelæggelser høstede, var, at de begge angrebes fra alle Sider paa det bitreste. — Endnu i 9 Aar holdt L. ud i Oldenburg, indtil han 1765 tog Afsked, uden at nogen særlig Grund dertil kjendes. Det var dog næppe af Misfornøjelse med den danske Regering, der altid havde behandlet ham godt og i 1761 havde udnævnt ham til Ridder af Elefanten. 2 af hans Sønner forbleve ogsaa i dansk Militærtjeneste efter hans Afgang. Ved sin ældre Broders Død 1768 arvede han Lübbenau, hvor han boede til sin Død, 13. Nov. 1781, beskæftiget med Bestyrelsen af sine store Ejendomme og ivrig optaget af Studier og litterære Arbejder, men tillige i stadig Forbindelse med tyske Hoffer, hvor han altid modtoges med stor Agtelse.

Med udmærkede Evner forbandt L. fin Dannelse, grundige Kundskaber og stor Arbejdsdygtighed. Dertil var han en smuk og statelig Herre, i Besiddelse af alle ydre Egenskaber til at spille en stor Rolle i Verden. Men desuagtet efterlod hverken hans diplomatiske eller hans administrative Virksomhed noget varigt Resultat. Selv søgte han Grunden dertil i andres Misundelse og Intriger. For en væsentlig Del laa den snarere i hans overdrevne Selvfølelse og Fordringsfuldhed, hans store Ærgjerrighed og Forfængelighed, der hemmede hans Dygtighed og fyldte ham selv med

Bitterhed og Mistro. Men trods disse Mangler var han en betydelig Personlighed, og han indtager en fremtrædende Plads mellem det 18. Aarhundredes Diplomater.

G. Jansen, Rochus Fr. Graf zu Lynar (1873). Hist. Tidsskr. 4. R. IV.

P. Vedel.

Lyng, Anders Jensen, † 1555, s. Ljung (ovfr. S. 346).

Lyngby, Kristen Jensen, 1829—71, Sproggransker, er født i Nibe 28. Juni 1829. Hans Forældre vare Jens Christensen L. (Skolelærersøn, født i Lyngby i Himmerland, Lærer i Nibe til sin Død 1870) og Kirsten f. Fuur († 1865). Efter at have modtaget privat Undervisning i sin Fødeby blev L. 1846 sat i Aalborg Latin-skole, hvorfra han blev Student 1847. Hans Interesse for Sprogstudier var tidlig vakt, og den næredes fornemmelig ved Læsning af Rasks Skrifter. Som Examensstudium valgte han klassisk Filologi og underkastede sig 1853 den filologisk-historiske Skoleembedsexamen. Kort Tid efter blev han Alumnus paa Borchs Kollegium (indtil Nov. 1854), og han kunde nu vende sig mod den Side af Filologien, der især fængslede ham: systematisk Undersøgelse af Sprogenes — ganske særlig de nordiske Sprogs — Forandringer og Forgreninger i Tid og Rum.

I Slutningen af 1853 udgav Hagerup sin Beskrivelse af det danske Almuemaal i Angel (VI, 481). Derved fik L.s Interesse for Dialektstudier et Stød fremad. Han indledede en Brevvexling med Hagerup og skrev siden en Anmeldelse af dennes Bog i «Annaler f. nord. Oldkyndighed». Hertil kom endnu, at Videnskabernes Selskab i Begyndelsen af 1854 udsatte som Prisopgave en systematisk Fremstilling af de danske Almuemaals Ejendommeligheder. L., der ansaa den indrømmede Frist for alt for kort, forsøgte ikke at tilvejebringe nogen Besvarelse. Men fra den Tid drev han Dialektstudier med stor Iver. For til Gavns at lære Jysk foretog han, til Dels med offentlig Understøttelse, i Aarene 1856—61 aarlig Rejser paa 1—3 Maaneder til Nørre- og Sønderjyllands forskjellige Egne. 3 Aar i Rad (1857—59) drog han til Sønderjylland. Samtidig studerede han, især paavirket af Aug. Schleicher, den sammenlignende Sprogvidenskab, de nordiske Sprogs Historie o. lign. Resultaterne af sine Undersøgelser fremlagde han dels i Foredrag i Filologisk-historisk Samfund, som han selv i Sept. 1854 havde været med til at stifte, dels i Afhandlinger og Boganmeldelser i videnskabelige Tidsskrifter («Annaler f. nord. Oldkyndighed», «Antikvar. Tidsskrift»,

«Tidsskrift f. Filologi og Pædagogik»), dels i særegne Skrifter («Bidrag til en sønderjysk Sproglære», 1858; «Om Nordfrisisk i Bøking og Hviding Herreder», 1858; «Udsagnsordenes Bøjning i Jyske Lov og i den jyske Sprogart», Doktordisputats, 1863).

L. opnaaede efterhaanden almindelig Anerkjendelse, og som et Udslag heraf kan det vel betragtes, at han valgtes til at indlede Forhandlingerne om Optagelse af Oldnordisk som Fag i de lærde Skoler ved Filologmødet paa Borchs Kollegium 13. Juni 1862. 14. Juli 1863 udnævntes han efter afholdt Konkurrence (jvfr. VI, 250 og ovfr. S. 427) til extraordinær Docent i nordisk Filologi. 1868 blev han Medlem af Videnskabernes Selskab og indtraadte kort efter i Selskabets Ordbogskommission. 1869 fik han Titel af Professor. Efter at han var bleven ansat ved Universitetet, var hans litterære Produktion ringe; hans Tid optoges af Forelæsninger — ikke blot over sproglige Æmner, men ogsaa over Litteraturhistorie — og af Redaktionsvirksomhed. Han havde selv i Sommeren 1859 været med til at udsende 1. Hæfte af «Tidsskrift f. Filologi og Pædagogik», og ikke lang Tid efter blev han Tidsskriftets egentlige Redaktør, hvilken Stilling han beholdt til sin Død. I Juli 1869 deltog han i Retskrivningsmødet i Stockholm og valgtes til Mødets danske Sekretær. Beretning om Mødets Beslutninger med tilføjet Begrundelse udgav han 1870. I Retskrivningsspørgsmaalet fulgte han det Spor, som Rask havde begyndt og N. M. Petersen fortsat. Det var hans Agt at skrive en dansk Ordbog med Angivelse af Ordenes Oprindelse, Betydning og første Forekomst i vort Sprog. Men dette naaede han ikke. 15. Febr. 1871 blev han bortrevet af Døden. Han var ugift. Hans efterladte, i det store kongl. Bibliothek opbevarede Samlinger benyttes af H. F. Feilberg i hans «Ordbog over jyske Almuesmaal» (V, 100).

Siden Rasks Dage har der blandt fremragende nordiske sproglærde med Hensyn til de store Principspørgsmaal kun hersket én Mening om de nordiske Sprogs Forhold til hverandre og om deres Forhold til andre Sprog i den germanske Verden. Det er L.s Fortjeneste ved grundige Undersøgelser og ved klare, ædruelige Bevisførelser at have kastet Lys over mange dunkle Enkeltheder. Han har anstillet Undersøgelser over «den oldnordiske Udtale», d. v. s. over den lydige Beskaffenhed af det Sprog, hvorfra alle Nordens Skriftsprog og Almuesprog nedstamme. Han har vist, at intet dansk Almuesmaal staar paa et Udviklingstrin, der, sproghistorisk set, er ældre end det Dansk, der forefindes i Middelalderens

Haandskrifter. Han har fremdeles vist, at der i Sønderjylland ikke gives Dialekter, der ere halvvejs nordiske og halvvejs tyske eller frisiske. Den danske Dialekt, som L. fandt i Fjolde Sogn ved Husum, var saa nordisk i hele sin Indretning som Maalet i nogen norsk Bygd. Med særlig Interesse dvælede L. ved Sprog i Grænseegne, ved Dialekter i Nationalitetens Yderkanter. Han studerede Frisisk i Tønderegnen, Plattysk baade i dets gamle Hjem syd for Danevirke og i dets nye Hjem nord for Danevirke. Han skrev om Minderne om dansk Sprog i Slesvig By, om Resterne af det norske Sprog paa Shetlandsøerne. Han brevvexlede med Russwurm, der har beskrevet de svensktalende Befolkninger i Estland. N. L. Westergaard havde allerede 1856 givet L. den Idé at tegne et Sprogkort over Jylland. Noget saadant har han ikke efterladt sig, men rundt omkring i hans Skrifter træffes Grænseangivelser mellem sproglige Fænomener, hvad jo i Virkeligheden er det samme som et Kort.

Tidsskr. f. Philologi og Pædagogik X, 1 ff. Fædrelandet 16. Juni 1862
Kuhn, Zeitschrift f. vergleichende Sprachforschung X (1861) S. 225 ff. J. Kok,
Livets og Dødens Alvor (1880) S. 171 ff. *P. K. Thorsen.*

Lyngbye, Hans Christian, 1782—1837, Botaniker, Præst, fødtes 29. Juni 1782 i Blenstrup (Aalborg Amt), hvor Faderen, Jens Michelsen L., var Skolelærer. Provst Røst i Hassing (Thy) tog sig af den begavede Dreng, underviste ham og skaffede ham 1799 ind i Aalborg Latinskole, hvor han til Dels maatte underholde sig selv ved at læse med sine Kammerater. Han blev Student fra Aalborg 1802, tog 1803 Philologicum og Philosophicum og maatte derpaa i nogle Aar ernære sig som Huslærer hos en Præst i Vendsyssel. Med Hornemanns «Plantelære» som Vejledning begyndte han her at studere Botanik, samtidig med at han forberedte sig til theologisk Embedsexamen. Denne tog han 1812, og derefter blev han Huslærer hos N. Hofman (Bang) til Hofmansgave paa Nordkysten af Fyn. Dette blev af afgjørende Betydning for hans Fremtid. Af Hofman (Bang), der selv var en ivrig Botaniker og navnlig havde stor Interesse for Algerne (s. I, 504), blev han indført i Studiet af disse, og med ham gjorde han 1816 en Rejse til Norge, paa hvilken han især samlede Alger. S. A. udsatte Universitetet Prisopgaven: en systematisk Oversigt over alle hidtil i Danmark fundne Alger; 1817 vandt L. den udsatte Pris, og Dommerudvalget anbefalede hans Arbejde til Offentliggjørelse. Han foretog dernæst i

Sommeren 1817 en algologisk Rejse til Færøerne, og efter at han saaledes havde samlet Materialier ved Danmarks, Norges og Færøernes Kyster, udkom hans «Hydrophytologia Danica» i 1819 paa kongelig Bekostning, rigt illustreret (70 Tavler). Ogsaa i anden Retning var hans Rejse til Færøerne frugtbringende; saaledes skrev han en Afhandling om Grindehvalen og Grindefangsten, for hvilken Videnskabernes Selskab 1818 tildelte ham sin Sølvmedaille.

1819 blev han Sognepræst for Gjering og Nørager (mellem Randers og Grenaa), og 1822 giftede han sig med Henrietta Augusta Tileman, Datter af Sognepræst S. J. T. i Gjerding og Blenstrup. I dette Præstekald levede han under meget trange Kaar; hans Formuesomstændigheder bleve Aar for Aar slettere, og han kunde end ikke bestride Udgifterne til sin videnskabelige Korrespondance. Først 1827 oprandt en bedre Tid, da han kaldedes til Præst i Søborg og Gilleleje paa Sjællands Nordkyst. Her var der Lejlighed for ham til at udvide sine Studier over Havenes Naturhistorie, og foruden Alger samlede og studerede han efterhaanden ogsaa en Mængde Havdyr. Da Universitetet 1836 fejrede en større Fest i Anledning af, at 300 Aar vare henrundne siden Reformationens Indførelse i Danmark, rettedes der Indbydelser til forskjellige fortjente Mænd til at disputere for Doktorgraden med Fritagelse for det mundtlige Forsvar. Ogsaa L. fik en saadan Indbydelse. Han udarbejdede og indsendte en botanisk og zoologisk Afhandling, betitlet «Rariora Codana»; den botaniske Del omhandler Algernes Fordeling ved Danmarks Kyster og den zoologiske en Række Iagttagelser over lavere Dyreformer. Disputatsen blev antagen og sendt tilbage med det sædvanlige Befordringsmiddel mellem Kjøbenhavn og Søborg, en Tørvebonde; men denne glemte Afhandlingen i sin Kavaj. Da L. endelig, foranlediget ved Forespørgsel fra Kjøbenhavn, forhørte sig om den og fik den, var det for silde, og desuden gik L. nu, som han skrev til sine Venner i Kjøbenhavn, snart «at tage Doktorgraden et andet Sted». Festen holdtes i Efteraaret 1836, og et halvt Aars Tid senere, 18. Maj 1837, døde L., hvis Kræfter vare tagne meget af i de sidste Maaneder. Afhandlingens botaniske Del blev 1879 udgiven af E. Warming.

L., der 1826 blev Medlem af det kongl. danske Videnskabernes Selskab, har omtrent intet skrevet i Botanik ud over det nævnte. Hans Hovedværk er hans «Hydrophytologia», der er den første og indtil den Dag i Dag den eneste samlede Oversigt over Danmarks Alger. Han beskrev her 7 nye Slægter og o. 50 nye Arter samt

opstillede et helt nyt System; dette er imidlertid et kunstigt, der ogsaa strax efter dets Fremkomst blev kritiseret, og det har ingen Betydning faaet. Værkets Hovedbetydning ligger dels i den, alle Alger omfattende, grundige Bearbejdelse af Danmarks med dets nordlige Bilandes og Koloniers Algeflora, dels i de særdeles gode Beskrivelser af Arter og Slægter, der vidne om en skarp Dømmekraft; de mange nye Arter anerkjendes for største Delen endnu, ligesaa Slægterne, og en stor Del af hans Varieteter er bleven ophøjet til Arter. «Hydrophytologia» er derfor bleven et af de vigtigste Hovedværker i den ældre Litteratur, endnu i vore Dage uundværligt ved Studiet af de nordiske Alger. Ogsaa hans i «Rariora Codana» nedlagte Forsøg paa at inddele Algevegetationen i Bælter efter Dybdeforholdene maa betegnes som et interessant Forsøg og et af de allerførste i denne Retning. Den zoologiske Del af Afhandlingen (der som Manuskript findes i Zoologisk Musæum) indholder ikke faa lavere Dyreformer, som først langt senere ved andres Undersøgelser af vor Kystfavna ere blevene bekjendte som danske, saa vel som andre for deres Tid meget gode og værdifulde Iagttagelser.

Erslew, Forf. Lex. Botan. Tidsskr. XII, 118. Videnskabl. Meddel. fra Naturhist. Forening 1879—80. *Eug. Warming.*

— Ved Siden af sine Fortjenester som Naturforsker har H. C. Lyngbye Krav paa at mindes som den første *Udgiver af færøske Folkeviser*. Med Blik for Folkeejendommelighed og Kjærlighed til Oldtidsminder har han foretaget adskillige filologiske og antikvariske Strejftog uden paa disse Omraader at besidde Fagdannelse. Med særlig Opmærksomhed lyttede han paa Færøerne til Folkesangen, som overalt lød ved Dansegilderne og udgjorde den lille, afsides Befolknings aandelige Særeje. Blandt de Kvad, han af og til paa Regnvejrsdage lod sig diktere af sine Førere, gjorde han et lykkeligt Fund i Brudstykker af en Række Oldtidsdigte, der i en ejendommelig, hidtil ukjendt Sagaform gjengave Indholdet af de berømte eddiske Sange om Vølsunger og Gjerkunger. Efter at han hos den færøske Sprogkjender og Visesamler J. C. Svabo havde faaet den nødvendige Hjælp til at overvinde Vanskelighederne med Sprog og Retskrivning, lykkedes det L., med Bistand af 2 færøske Embedsbrødre, Amtsprovsten P. M. Hentze (VII, 373) og Syderøpræsten J. H. Schrøter, at faa Optegnelserne forøgede og Brudstykkerne samlede til et, vistnok ikke fuldkommen organisk, Hele.

Da P. E. Müller, som strax havde indset Betydningen af det gjorde Fund og opmuntret L. til at offentliggjøre det, siden fik tilsendt det, af en metrisk Oversættelse ledsagede, færdige Manuskript, skaffede han Udgifvereren den fornødne kongelige Understøttelse og forsynede det selv med en Indledning, der har sikret Værket en blivende Værdi. Saaledes udkom Bogen i 1822 under Titel «Færøske Kvæder om Sigurd Fofnersbane og hans Æt». *J. Bloch.*

Lyngby, Herman Henrik Julius, f. 1822, Boghandler. Han er født 13. Nov. 1822 i Kjøbenhavn som Søn af Bogbinder Henrik Berendt L. og Sidsel Christine f. Poulsen. Efter endt Skolegang kom han i Boghandlerlære hos Antikvarboghandler Chr. Tønder Sæbye, efter hvis Død (1844) han blev Bestyrer af den Sæbyeske Forretning, som han selvstændig overtog 1853, og som nu hurtig voxede til at blive den største danske Antikvarboghandel. Rastløs Foretagsomhed gik Side om Side med en godt instrueret Samlerlyst, der bl. a. satte sit Spor i en stor Holberg-Samling, som 1871 kom til Sorø, og i hans egne betydelige Samlinger af kulturhistoriske Billeder, Kobberstik, danske Kunstnerportrætter, Pengesedler og Mønter, hvis rige Indhold han atter og atter med stor Velvilje har stillet til Raadighed for Udgifverne af forskellige illustrerede Værker og en Række Udstillinger. 1878 fik han Fortjenstmedaillen i Guld, og 1892 udnævntes han til Kancelliraad. 1892 optog han sin Søn Herman L. (f. 1862) som Kompagnon i sin Forretning. — 18. Juni 1859 havde han ægtet Wilhelmine Andersen (f. 16. Marts 1827 † 11. Avg. 1891), Datter af Bogbinder Johannes Christian A. og Sophie f. Kridt.

A. Dolleriis, Danmarks Boghandlere.

C. Nyrop.

Lyschander, s. Lyskander.

Lyser, Johann Peter Theodor, 1804—70, Forfatter, var Søn af en sachsisk Hofskuespiller Baurmeister og født i Flensborg 2. Okt. 1804, men antog sin Plejefaders, Schweriner-Theaterdirektør L.s, Navn. I sin Ungdom førte han et omflakkende Liv med sine Forældre; han kom endog til St. Thomas i Vestindien. Han begyndte at studere Musik i Køln, men da han blev tunghør i sit 16. Aar, lagde han sig efter Tegning og Dekorationsmaleri, medens han stadig flakkede omkring i Nordtyskland og Holsten. I 1823—28 var han Tegnelerer i Flensborg; fra 1830 levede han næsten udelukkende i Hamborg som Forfatter. I 1836 blev han gift med Forfatterinden

og Improvisatricen Karoline Leonhardt, men Ægteskabet opløstes efter faa Aars Forløb, og hun giftede sig 1844 med Komponisten H. H. Pierson. L. døde i Altona, efter den sædvanlige Angivelse 1859 eller 1860; dog er det af nogle senere trykte Breve evident, at han levede endnu 10 Aar efter, stokdøv, fattig, syg og forladt, og at han døde i en skrækkelig Tilstand, efter med Magt at være bragt paa Sygehuset, i Jan. 1870. Hans Forfattervirksomhed gaar især i Retning af Æventyret, Skitsen og Novellen, navnlig Kunsternovellen, f. Ex. «Das Buch der Märchen» (1833), «Des Knaben Wunderhorn» (1834), «Das Buch von Rübezahl» (1834), «Lieder eines wandernden Malers» (1834), «Leipzig, wie es geht u. steht, lebt u. liebt» (1834—35), «Künstlernovellen» (1835), «Neue Künstlernovellen» (1837), «Abendländische Tausend u. eine Nacht» (1838—40), «101 Märchen u. Lieder u. schöne Geschichten» (1847), Parodifarcen «Linorah o. die Wallfahrt nach der Oelmühle» (1860); paa plattysk Dialekt har han skrevet «De dree Jungfern un de dree Rathsherrn» (1855), Farcen «Melkman Clas sin Fastnach in Hamborch» (1861), «De Geschichte von de ole Fru Beerboomsch», Æventyr (1861).

Brümmel, Deutsches Dichterlex. Zeise, Aus dem Leben u. den Erinnerungen eines norddeutschen Poeten (1888). C. A. Nissen.

Lyser (Leyser), Johannes, 1631—84, Præst, hørte til en berømt tysk Theologslægt og blev født 30. Sept. 1631 i Leipzig, hvor hans Fader, Professor, Dr. theol. Polycarp L. († 1633), var Superintendent. Sønnen var Præst og Rektor i Schulpforta (ved Leipzig), da han kom i Forbindelse med en svensk Grev Kønigsmarck, der tilskyndede ham til at udarbejde et Forsvarsskrift for Polygami. Dette blev psevdonymt udbredt 1671 i Sverige; ved den Modstand, det fremkaldte, æggedes L. videre frem paa den begyndte Forfatterbane. Han blev selvfølgelig hurtig fjærnet fra sit Embede i Kirke og Skole, og da hans Patron døde nogle Aar efter, begyndte en trang Tilværelse for ham. 1676 udgav han, atter psevdonymt, et nyt Skrift, «Das königliche Mark aller Länder» (som Trykkested var angivet «Freiberg»), som hævdede, at Polygami var lovligt og gavnligt; hverken den hellige Skrift eller Naturretten talte imod det; det burde og kunde være et Lands Marv og Kraft. Med dette Skrift kom han til Danmark, hvor det lykkedes ham — ukjendt som han var — i den urolige Krigstid at faa Ansættelse som Feltpræst. Men snart kom Hestefoden frem; han kunde ikke

lade være at udbrede sin nye Bog; men da dette blev opdaget, blev han ved Reskript af 15. Marts 1677 forvist Kongens Riger og Lande, Bogen brændt af Boddelen og 1000 Rdl. Straf paalagt, om nogen dulgte noget Exemplar. Saa drager han igjen fredløs omkring, bliver 1679 for Skriftets Skyld pisket paa Torvet i Stockholm og hans Bog ogsaa der offentlig brændt; kommer til Amsterdam og lever i den yderste Armod paa et usselt Tagkammer; træffes derefter i Paris, hvor den danske Legationspræst H. G. Masius forbarmer sig over ham. Ved sit glimrende Skakspil kunde han undertiden friste sit Ophold. Paa Vejen fra Versailles til Paris bliver han dødssyg, bæres ind i et Hus ved Vejen, hvor han drager sit sidste Suk (1684). Masius tog alle L.s Papirer til sig efter hans Død. L. var en lille, ynkelig, forvoxen Skikkelse, som selv levede og døde ugift, hvor meget han saa proklamerede Polygami for andre. Af Modskrifter fra Danmark kan nævnes Joh. Brunsmands «*Monogamia victrix*» (1679) og Hofpræsten i Nykjøbing p. F. Schlüters «*Theologische Gedanken von der Polygynia*» (1677). L. var noget beslægtet med Schlüter og havde under Opholdet i Danmark ganske særlig voldet denne sin Frænde mange Fortrædeligheder.

(Bayle) *Nouvelles de la republique des lettres*, April 1685, Art. 1 og 2. *Biographie univ.* (Michaud), *Nouv. éd.*, XXIV, 434 f. Rüdling, *Det i flor stående Stockholm* (1731) S. 225. *Choix de la correspondance inédite de P. Bayle*, par E. Gigas, (1890) S. 640. C. G. Clugius, *Diatribæ epistolica de scriptis Joh. Lyseri* (Witt. 1748). Worm, *Lex. ov. lærde Mænd*. *A. Jantzen.*

Lyser, Michael, 1626—59, Anatom, Broder til foregaaende, var født i Leipzig og begyndte her sine medicinske Studier, hvilke han derpaa grundig fortsatte i Kjøbenhavn, navnlig i Anatomi hos Thomas Bartholin, hvis første Prosektor han blev. 1652 rejste han igjen bort og opholdt sig længe i Padua, hvor han ogsaa erholdt Doktorgraden. Tilbagevendt til sin Fødeby blev han her 1656 Professor extraordinarius i Medicinen, i hvilken Anledning han publicerede et Par Disputationer, men drog det følgende Aar atter til Kjøbenhavn og udnævntes nu til Provinsialmedikus for Møen, Laaland og Falster med Bopæl i Nykjøbing. Her døde han 20. Nov. 1659 af en hidsig Feber, kun 3 Uger efter at have indgaaet Ægteskab med Magdalene Sibylle Heerfort, en Datter af den derværende Hofapotheker Christopher H.

L. var utvivlsomt en meget talentfuld Anatom og rager højt op over Bartholins følgende Prosektorer. Om hans Anseelse vidner det allerede, at O. Rudbeck i et Stridsskrift mod Bartholin har

kunnet insinuere, at Opdagelsen af de lymfatiske Kar skyldtes ham og ikke Bartholin, der i øvrigt selv fremhæver hans udmærkede Hjælp (I, 569). 1656 skal han fra Sverige have modtaget Tilbud om et Professorat. Den Gang var han nu ogsaa bleven en videnskabelig og litterær Celebritet ved en udmærket Haandbog i anatomisk Dissektion, «Culter anatomicus», som først udgaves i Kjøbenhavn (1653) og derefter oplevede mange Udgaver, Optræk og Oversættelser (en engelsk Oversættelse endnu 1740). At den unge Leipziger-Professor ved sin Tilbagevenden til Danmark netop paa det Tidspunkt, hvor Bartholin havde trukket sig tilbage fra anatomisk Virksomhed, har sigtet paa en til vort anselige Domus anatomica knyttet akademisk Karriere, turde være meget sandsynligt. Hvorfor Universitetet nu ikke aabnede sig for ham, hvorfor den ansete Anatom pludselig trak sig tilbage til en Provinsiallægepost, og om mulig Intriger fra Th. Bartholins Side her have været med i Spillet, er uoplyst; den matematiske Professor R. Bartholins Udnævnelse til «Professor medicus tertius» samtidig med L.s Tilbagekomst afgiver dog maaske et Vink til Forstaaelse. Nogle «Observationes medicæ» fra hans Praxis, udgivne posthumt 1665, ere uden større Betydning.

Ingerslev, Danmarks Læger og Lægevæsen I, 529 f. Gosch, Danmarks zoolog. Lit. II, 1, 143 og III, 63 ff. M. Lyserus, Culter anatom. (Hafn. 1665), Fortale af Th. Bartholin. Rosenmüller, De viris quibusdam, qui in acad. Lips. anatomes peritiam inclaruerunt. Biogr. Lex. der hervorrag. Aerzte IV. Allg. Deutsche Biographie XIX. *Jul. Petersen.*

Lysgaard, Anders, —1827, Bonde, var som Repræsentant for Christians Amt Medlem af Rigsforsamlingen paa Ejdsvold og af det overordentlige Storting i 1814; af Henrik Wergeland er han der karakteriseret som «en ægte Bondemagnat». Slægten stammer fra Gaarden Lysgaard i Faaberg ved Lillehammer; L. selv boede paa den store Gaard Svenæs i Biri, i hvilket Præstegjæld han var Lensmand. Ved sin Omhu for Vejarbejdet, der i hans Tid tog et stærkt Opsving, indlagde han sig store Fortjenester af sit specielle Distrikt. Han paaskjønnedes herfor med en af Staten skjænket Sølvkande og blev Danebrogsmand. Han døde 25. Maj 1827.

Nicolaysen, Norske Stiftelser III.

Yngvar Nielsen.

Lysholm, Christopher, 1715—73, Skolemand, Søn af Kjøbmand i Præstø Johan L. og Anna Elisabeth f. Kinch, er født 30. Jan. 1715. Tidlig forældreløs opdroges han hos sin Mormoder,

en Kjøbmandsenke i Vordingborg, kom i Latinskolen der 1724 og blev Student 1731. Holberg fik Interesse for den fattige Student, lod ham korrigere nogle af sine Skrifter og skaffede ham en god Huslærerplads, Gram aabnede sit Bibliothek for ham, og han oprettede en privat Latinskole, hvorfra han dimitterede mange. En Tid var han Korrektor hos Bogtrykker Høpfner (VIII, 237) og redigerede dennes velskrevne Aviser. 1746 blev han Magister og 1747 uden Ansøgning, anbefalet af Holberg, Gram og de fleste Professorer som grundig og dygtig Lærer, udnævnt til Professor i Veltalenhed i Sorø, 1751 ogsaa i Historie og foredrog som saadan Samtidens Historie efter Aviserne. Efter eget Ønske holdt han den latinske Mindetale over sin Velgjører Holberg. Som Rektor i Roskilde fra 1761 indførte han latinske og danske Taleøvelser og fri Undervisning i Fransk. Disciplene knyttede han til sig ved Humanitet og Kjærlighed. Han har haft Blik for Betydningen af Realundervisningen og Oprettelsen af et norsk Universitet. Hans litterære Produktion indskrænker sig til Festprogrammer og latinske Lejlighedsdigte. Et saadant gav J. Baden Anledning til et haardt Angreb paa denne Digtarts Aandløshed, der kaldte alle litterære Tidsskrifter frem til L.s Forsvar, men kastede ham selv paa Sygelejet. Ved sin Død, 9. Jan. 1773, efterlod han saa stor Gjæld til Skolen, at Rektorpladsen maatte staa ledig i 2 Aar. 5. Avg. 1750 havde han ægtet Charlotta Amalia Esmarch (f. 8. Dec. 1729 † 5. Sept. 1803), Datter af Justitsraad Johann Marquard E. og Anna Catharina f. Meybusch.

Worm, Lex. ov. lærde Mænd III. Bloch, Roskilde Domskoles Hist. I, 66 f. II, 66 f. N. M. Petersen, Den dsk. Lit. Hist. IV, 727. Stolpe, Dagspressen i Danm. III, 174 f. Museum 1893, II, 33 ff. 45 ff. *P. Stolpe.*

Lysholm, Nicolai, 1761—1814, Handelsmand, fødtes i Throndhjem 1. Febr. 1761. Hans Fader, Henrik L. (f. 1724 † 1770), var fra Flensborg indvandret til Norge. Familien skal oprindeligt stamme fra Lysholm paa Als. L. opdroges 1770—82 i Flensborg og Hamborg og traadte derefter i 1784 ind i sin Stiffaders Handelshus i Throndhjem, Alexander Friedlieb & Co., sammen med sin Broder Johan Møllmann L. De vare fornemmelig interesserede i Fabrikdrift og dreve ved og omkring Throndhjem en Række saadanne Foretagender, hvori de satte en betydelig Kapital. De grundede ogsaa 1803 «det throndhjemskke Handels- og Fiskerietablisement» i Nordland, der havde sit Hovedsæde paa Gaarden Hund-

holmen (fra 1816 Kjøbstaden Bodø), og som er bekjendt fra den i Norge meget omtalte Bodøsag (1818—21). Handelshuset led meget under Krigen efter 1807, men formaaede dog at holde sig oppe. L. nød megen Anseelse i Throndhjem, hvor han 1788 blev Stads-hauptmand; senere fik han Justitsraads Titel og blev 1809 Ridder. Han ansaas i Samtiden for en Banebryder, der grundlagde forskjellige nye Bedrifter. Hans Søn *Jørgen Bernhoft L.* (f. 1796 † 1843) grundlagde 1821 i Throndhjem en stor Destillationsforretning, der siden længe har været drevet under L.s Navn. N. L. døde 18. Dec. 1814. Han ægtede 17. Sept. 1789 paa Skjerdingstad i Melhus Martha Angell Bernhoft (f. 12. Marts 1764 † 15. Juli 1826), Datter af Sognepræst til Støren Jørgen Christophersen B. (f. 1719 † 1768) og Anna Elisabeth f. Plathe (f. 1739 † 1816).

E. B., Stamtavle ov. Slægten Bernhoft (Chra. 1885). *Yngvar Nielsen.*

Lysius, Heinrich, 1670—1731, Theolog, var en Søn af Provst og Sognepræst ved Mariekirken i Flensborg Johannes L. Han blev født i Flensborg 24. Okt. 1670, og der modtog han sin første Undervisning. 1687 gik han som Student til Jena, Leipzig og Königsberg, men hans Ophold ved disse Universiteter blev et Par Gange afbrudt ved Sygdom. Hans Fader, der i Begyndelsen havde været en Modstander af Pietismen, var efterhaanden bleven vundet for denne, og han kom i en heftig dogmatisk Strid med den orthodoxe Kollega Diaconus Thomas Lund, som endte med, at han blev beskyldt for Heterodoxi, for at bringe Latterligheder paa Prædikestolen og for at være hengiven til stærke Drikke. Kort efter døde han (1. Juli 1694). Sønnen, der under et Ophold i Halle havde lært Spener, Francke og Breithaupt at kjende, gjorde sig, trods sin Ungdom, Haab om at blive Faderens Efterfølger som Præst ved Mariekirken, og de flensborgske Pietister ønskede at faa ham til deres Sjælesorger; men en Dattersøn af den tidligere Generalsuperintendent Stephan Klotz blev foretrukken for ham. Stemningen hos den kirkelige Øvrighed i Slesvig var saa stærk imod den unge L., at han fandt det rettest at lade Tanken om en Præstegjerning fare og blev Kjøbmand. 1701 blev der imidlertid, paa Speners Tilskyndelse, gjort ham Tilbud om et Præsteembede i Altmark, men da det kom til Stykket, foretrak Patronerne en anden. Men kort efter blev han kaldet til Königsberg som extraordinær theologisk Professor og Rektor for det saakaldte Collegium Fridericianum, som Kong Frederik I af Preussen havde grundlagt. 1702 modtog

han den theologiske Doktorgrad fra Halle, og i o. 30 Aar virkede han i Königsberg som theologisk Professor og Skolemand i pietistisk Aand, bekæmpet af sine nærmeste, men trøstet ved Opmuntringer fra Pictisterne i Halle og andensteds, som satte stor Pris paa den virksomme og fromme Mand. 1721 var han naaet til at blive ældste theologiske Professor og Sognepræst i Königsberg, og baade Frederik I og Frederik Vilhelm I havde overdraget ham forskjellige Tillidshverv paa Kirkens og Skolens Omraader. Han døde 16. Okt. 1731, træt af de mange Kampe, han til det sidste maatte udstaa.

Allg. Deutsche Biographie XIX. Jensen u. Michelsen, Schleswig-holstein. Kirchengeschichte IV, 171. *Fr. Nielsen.*

Lyskander, Claus Christoffersen, 1558—o. 1624, Digter og Historiograf, var født i Nørre Vram i Skaane, hvor hans Fader, Christoffer Pallesen L., var Præst († 13. Marts 1602); hans Moder Anne († 18. Okt. 1569) stammede fra Sønderjylland. Navnet Lyskander, ligesom Fornavnene i Familien, lader formode et nært Slægtskab med Ulfelderne. L.s Drengaar faldt paa den nordiske Syvaarskrigs Tid, da Provinserne hinsides Sundet hjemsøgte med Ild og Sværd. Et Par af hans ældre Søskende sendtes til Kjøbenhavn, hvor de døde i de pestagtige Epidemier, der ledsagede Krigen. I Hjemmet døde hans Moder. Efter Krigen sendtes han til det nærliggende Herrisvad, hvor en af de gamle Klosterskoler endnu bestod under Ledelse af Præsten Knud Jensen Møenbo. I ham fik L. en kundskabsrig og dygtig Lærer. Vi vide ikke, naar L. er bleven Student; men allerede tidlig begyndte han at sysle med litterære Arbejder. Kun 20 Aar gammel forfattede han et ret udførligt Register til de danske Provinslove efter Ord og Æmner, med Optegnelser om Mønt og Maal i ældre Tid. Det er skrevet i «Kalenteprovsternes Gaard i Roskilde», hvor han altsaa 1578 har haft Tilhold. Aaret efter optraadte han som latinsk Digter, og siden fremkom der fra hans Haand en Række metriske Arbejder i det latinske Sprog, men dog over fædrelandske Æmner. Allerede tidlig se vi saaledes Digteren og Historikeren ligesom kæmpe om Overtaget hos ham. Hans Digtning begyndte paa Latin, men endte paa Dansk, og det saaledes, at han med Føje kan nævnes som den sidste betydelige Digter hos os i gammel Rimkrønnekestil.

Efter at have tilbragt nogle Aar med Studier i Hjemmet begav L. sig til Universitetet i Rostock. Her lærte han Professor David Chytræus at kjende, hvis Yndest han vandt ved sin Kjær-

lighed til Historien. Siden studerede han, som det synes, i Wittenberg, hvor han maaske ogsaa har taget Magistergraden. I alt Fald hjembragte han en Anbefaling fra Kurfyrsten af Sachsen. Rimeligvis har han udstrakt sine Rejser videre, da han tilbragte en Række Aar i Udlandet. Endelig stundede han hjemad. Tilbagereisen lagdes over Rostock. Chytræus medgav ham (i Jan. 1587) et Brev til Kong Frederik II, hvori han med stor Ros omtalte, at L. ligesom hans afdøde Broder (s. ndfr.) med Flid havde lagt sig efter Fædrelandets Historie og Oldsager, i det han tilføjede: «Saa-danne Borgere, som ikke alene elske deres Fædreland, men ogsaa ere i Stand til at udbrede dets Berømmelse, fortjene eders Majestæts særdeles Yndest og Beskyttelse».

Efter L.s Hjemkomst 1587 afstod hans Fader med kongl. Bevilling et Vikariat i Lunds Kapitel til Sønnen, og endnu s. A. lykkedes det denne at blive Præst i Herfølge og Sædder, et af de bedste Kald i Sjælland. Han afløste her M. Jon Jacobsen Venusinus, som han siden ogsaa skulde efterfølge som Historiograf; men hans Kaldelse gik ikke af uden Vanskelighed, saa det vist nærmest skyldtes den daværende Lensmand paa Tryggevælde, Arild Huitfeldt, at L. trængte igjennem.

I Herfølge tilbragte L. hele sin øvrige Levetid. 14. Juli 1588 ægtede han Margrethe, Datter af Professor Claus Skavbo i Kjøbenhavn, og senere blev han Provst i Bjeverskov Herred. I Egnen der omkring levede flere Medlemmer af Slægten Bille, som han var knyttet til fra sin Hjemstavn. Til Ære for dem forfattede han o. 1598 et Rimværk med Titel «De Billers, Jenses Sønners, 16 Aner», hvori han paa en egen frisk og livfuld Maade i ret velklingende Vers lader Slægtens Stammødre fortælle deres egen samt deres Mænds og Børns Historie. Denne Rimkrønike udbredtes i Afskrifter. 1722 blev den endelig trykt, men i temmelig forvansket Skikkelse og med urigtigt Forfatternavn. Først i vore Dage er den udgivet efter L.s egne Haandskrifter (1888). De Grønlandstog, Christian IV lod foretage i Begyndelsen af sin Regering, gave L. Anledning til Udgivelse af sin «Grønlandske Chronica» (1608), et større episk Digt i Rimkrøniketonen, hvori han skildrede Landets første Bebyggelse af Nordboerne, dets senere Historie samt de Tog, der i den nyeste Tid vare foretagne for at finde det glemte Land. Et mere poetisk Æmne har L. valgt i sin «Kalmarnske Triumf» (1611), hvori han med Held besynger Christian IV's Erobring af den stærke Fæstning Kalmar. Det er særlig, naar han skildrer

Helten, der falder i Kampen for sit Fædreland og derved vinder en evig Berømmelse, at L. hæver sig i sin fulde Højde som Digter; her smelte Historien og Poesien sammen for ham til en lykkelig Enhed. Ogsaa i L.s sidste større Rimværk, «Hr. Christian V's Udvælgelses- og Hyldingshistorie» (1623), findes der smukke Partier mellem Afsnit, hvor Æmnet var for tungt til at kunne løftes til poetisk Flugt. Undertiden kommer L. i disse Rimværker ind paa Naturskildringer; men Hovedsagen for ham, den Tanke, som idelig vender tilbage, er dog, at selv de største Bedrifter ere som en Skrift i Sandet, naar Digteren og Historieskriveren ikke foreviger dem. Heri søger han sin Berettigelse, baade naar han synger, og naar han af «Bøger og gamle Blade» søger at fremkalde de henfarne Skikkelser for Nutidens Dagslys.

Længe havde L. syslet med historiske Samlinger, før han naaede at faa noget frem for Lyset i den Retning, og det havde maaske været bedre for hans gode Navn og Rygte, om han aldrig var kommen dertil. Men 1616 fik han et bestemt Kald, da Christian IV, paavirket af Kansler Christian Friis og Rigsraad Christian Holck, udnævnte ham til Historiograf og anviste en anstændig Løn for ham selv og 2 Amanuenser. Hans Opgave skulde være «at skrive vore danske Historier og Konningers Bedrifter, saa at vi saa vel som andre Nationer kunne have ordentlig Historien og Krøniken». Han skulde begynde med Christian III og Frederik II og siden supplere alt, hvad der fattedes hos Saxo. Værket skulde skrives paa Latin og, om muligt, være færdigt i Løbet af 6 Aar. Til Hjælp for ham bleve de tidligere Historiografers betydelige Samlinger stillede til hans Raadighed.

Nu begyndte der en travl Virksomhed i Herfølge Præstegaard, og skjønt L. allerede var til Aars, udkastede han Planen til et Værk, der skulde omfatte 116 Bøger og samle alt, hvad der var sagt og kunde siges om Danmarks Historie, Topografi, Statistik, Religionsforfatning, Love, borgerlige Indretninger, Skoler, Universitet, de enkelte Stænders Historie, berømte Mænd og Kvinder osv. Den sidste Bog af dette uhyre Værk skulde handle om danske Skribenter. Vi vide ikke, om L. har meddelt Kansler Friis sin Plan, men denne maa dog snart være kommen paa det rene med, at L. ikke var Mand for at udføre den ham forelagte Opgave paa den rette Maade; thi 1618 fik Dr. Johan Isacsen Pontanus i Harderwijk omtrent det samme Kald, som L. tidligere havde faaet, medens sidstnævnte dog ikke blev afskediget, da han synes at have udvirket

Tilladelse for sig til at fuldende nogle Arbejder, der vare temmelig vidt fremskredne. 1619 sendte han Kansleren Udkast til en «Synopsis historiæ Danicæ», aabenbart det Værk, der er mest bekjendt under Titelen «De danske Kongers Slægtbog», og som udkom 1622 i Folio. L. begynder her den danske Kongeslægt med Adam, og ved Hjælp af de gullandske Fabler faar han knyttet de bibelske Slægtregistre sammen med Saxes Kongerækker og forfølger saa Danmarks Kongeslægt ud i alle mulige Sidelinjer, saa han faar omtrent alle Europas Konge- og Fyrstefamilier ind i sin danske Slægtbog.

For en senere, mere kritisk Tid maatte dette Skrift stille sig som et Udslag af en grænseløs Lettroenhed, og det har da ogsaa grundig ødelagt L.s Navn som Historiker. Bedre vilde det have stillet sig, om han havde faaet udgivet den Frederik II's Historie, som han i det væsentlige havde færdig, og som nu gaar under Udgiverens, P. H. Resens, Navn, eller dersom han havde faaet lagt sidste Haand paa sin Bog om danske Skribenter («Scriptores Danici»), der indeholder Oplysninger, som man forgjæves søger andensteds. Hans Danmarks Beskrivelse vilde det ogsaa have været værd at eje, at dømme efter den Indledning til samme, som er os levnet. Om Kritik havde L. ganske vist ingen Forestilling, men han havde samlet meget, hans Stil og Fremstilling er for sin Tid ypperlig, og han havde store Gaver som Folkeskribent. — L. døde ved Nytaarstid 1624, men Dagen kjendes ikke. Et Billede af ham findes i Herfølge Kirke paa et Epitafium, han lod opsætte over sin Søn Claus, der var Faderens Kapellan, men som tillige med en Søster døde i Pesten 1619.

Rørdam, Klavs Christoffersen L.s Levned (1868). Kl. Lyskander, Bille-
slægtens Rimkrønike, udg. af Rørdam (1888). *H. F. Rørdam.*

Lyskander, Hans Christoffersen, 1556—81, Forfatter, var en ældre Broder til fornævnte Claus C. L. og skrev sig Brammensis, d. e. fra Vram. Han havde det Held at blive optaget i den kongl. Skole ved Frederiksborg, hvor Disciplene havde alt frit og ikke vare flere, end at de kunde gjøre god Fremgang under dygtige Lærere. Det er rimeligt, at han kunde takke den kongl. øverste Sekretær Hans Skovgaard til Gundestrup (i Vram Sogn) derfor, ligesom for andre Begunstigelser. Før sit 20. Aar optraadte han i Litteraturen som heldig latinsk Digter, og 1579 forfattede han «Ephemerides, Almanak og Practica til det Aar 1580», som han i

Haandskrift tilegnede Kong Frederik II til Tak for flere Velgjeringer. Kongen havde nemlig allerede 1578 anbefalet ham til Universitetet til Nydelse af det saakaldte kongl. Rejsestipendium, der kun blev givet de mest haabefulde unge Videnskabsdyrkere. 1580 er han vistnok rejst ud, først til Rostock, siden til Wittenberg og Leipzig. Da en Pest udbrød her, modtog han Opfordringen til som Hovmester at følge med en Student fra Presburg til hans Hjem. Men under sit Ophold ved Universitetet i Presburg døde han 16. Okt. 1581. Paa sit Dødsleje forfattede han en stemningsfuld Gravskrift over sig selv i latinske Vers. Saa ung han var, havde han flittig syslet med historisk-antikvariske Studier, og mange Aar efter hans Død udgav Professor Erik Olufsen Torm et efterladt Haandskrift af ham: «Antiquitatum Danicarum sermones XVI» (1642).

Rørdam, Klavs Christoffersen Lyskander S. 9 ff.

H. F. Rørdam.

Lüster, Christian Lauridsen, 1822—71, Stempelskærer, Søn af Landsbysnedker Laurids Bender L. af norsk Slægt, var født i Struer 30. Maj 1822. Efter at have været i Guldsmeddelære kom han til Kjøbenhavn, blev Elev af Medaillør Chr. Christensen og besøgte Kunstakademiet. I Danmark ernærede han sig som Gravør og udførte kun en enkelt Medaille, men i 1854 rejste han til Brasilien og kom efterhaanden til at indtage en anset Stilling som første Medaillør ved Mønten i Rio de Janeiro. Han udførte her en Mængde Mønter og Medailler for Kejseren af Brasilien og døde i sin Embedsstilling 17. Maj 1871. Han var gift med Emilie Vilhelmine f. Olsen.

Weilbach, Nyt Kunstnerlex.

Ph. Weilbach.

Lütken, Alfred, f. 1860, Ingeniør. L., Søn af Carl Theodor L., Overlærer ved Nykjøbing Kathedralskole, og Johanne Lucie f. Jürgensen, er født 6. Avg. 1860 i Riserup Præstegaard. Efter at være bleven Student i 1877 tog han polyteknisk Kandidatexamen i 1883, og efter aftjent Værnepligt kom han strax i praktisk Virksomhed som assisterende Ingeniør, men overtog allerede i det følgende Aar selvstændig Ledelsen af Arbejderne ved Opførelsen af Nykjøbing Sukkerfabrik. I 1886 foretog L. med Understøttelse af Larsens Legat en længere Rejse i Tyskland, Holland, Frankrig og Italien for at studere Jærnbanevæsen, og med samme Formaal foretog han i 1893 en kortere Rejse til Nordamerika. Ved den

seneste Omdannelse af den polytekniske Lærestalts Undervisningsplan i 1892 bleve bl. a. de egentlige Ingeniørfag, der hidtil havde været docerede af én Lærer, normerede med 2 Lærere. Den nye Docentpost blev s. A. efter afholdt Konkurrence betroet til L., der med megen Iver og Dygtighed har overtaget denne Gjerning, der omfatter Lærefagene Vej- og Jærnbanebygning samt Brobygning. Efter den nye Lønningslov for Polyteknisk Lærestalt blev L. i April 1894 udnævnt til Professor. I 1896 ægtede han Cand. mag. Anna Dorothea Müller, Datter af Handelsfuldmægtig Emil M.

Ch. Ambt.

Lütken, André Gregor Henrik, f. 1843, Litterat. Han er Søn af Etatsraad, Overretsassessor Frederik Tekla L. og Golla Andrea Mathilde f. Krogstad og fødtes 2. Okt. 1843 i Kjøbenhavn. Efter i 1863 at være bleven Student fra Metropolitanskolen tog han i 1864 Philosophicum og beskæftigede sig derefter med statsvidenskabelige og juridiske samt Sprogstudier (Svensk, Tysk, Engelsk, Fransk, Italiensk, Spansk og Russisk). I Aarene 1881—91 var han Korrespondent i St. Petersborg først til «Nationaltidende», senere til «Politikken» samt til forskjellige fremmede Blade, deriblandt «Indépendance Belge», «Politische Correspondenz» og «Daily News». 1892 redigerede han i Kjøbenhavn Dagbladet «Danmark». Fra sine udstrakte Rejser i forskjellige Lande har han bl. a. skrevet: «Fra Syden», Smaaminder fra Schweits, Italien og Spanien (1870); «Fra Evropas urolige Hjørne» (1892); «Fra Zarens Rige» (1894). Han har udgivet en dansk Bearbejdelse af «Das Buch der Erfindungen»: «Opfindelsernes Bog» (1875—81), og har oversat talrige Bøger af udenlandske Forfattere paa Dansk, bl. a. forskjellige af Tolstois Bøger. — I 1883 ægtede han Olga Vasiljevna Zelenkoff (f. 1859).

C. Christensen.

Lütken, Augusta Sophie Vilhelmine, f. 1855, Operasangerinde. Frk. Aug. Schou er født i Kjøbenhavn 4. Okt. 1855 som Datter af Garvermester Niels Christian S. og Sophie Frederikke f. Iversen. Hun fik Undervisning i Sang af Koncertmester Carl Helsted og debuterede paa det kongl. Theater 24. Maj 1876 som Vilhelmine i «Ungdom og Galskab». Den 21aarige Pige gjorde en meget heldig Debut; man glædede sig ikke med urette over hendes ualmindelig høje og lyse Sopranstemme, som hun forstod at bruge med den højeste Grad af Volubilitet, og syntes hendes dramatiske Evner end ikke betydelige, vidste hun dog at behage ved sin

smukke, takkelige Apparition. Lige fra første Færd var hun selvskreven til alle de stærkt kolorerede Sopranpartier, og som Prima-donna i denne Genre har hun da ogsaa udfyldt sin Plads ved Operaen paa en meget smuk Maade. Blandt hendes Roller er der særlig Anledning til at fremhæve Adina i «Elskovsdrikken», Susanne i «Figaros Bryllup», Philine i «Mignon» og Javotte i «Kongen har sagt det». Hun tog sin Afsked fra Theatret, medens hun som Sangerinde endnu stod i sin fulde Vigueur, og optraadte sidste Gang 12. Okt. 1885 som Helena i «Mephistopheles». Som Gjest sang hun paa det kongl. Theater i Maj 1890 og har i flere af de paafølgende Sæsoner været engageret for et enkelt Aar ad Gangen. Hun ægtede 6. Avg. 1880 nedennævnte Kapitajn i Marinen O. G. Lütken.

Edgar Collin.

Lütken, Christian Frederik, f. 1827, Zoolog. C. L., Søn af nedennævnte Professor Johs. Chr. L., er født 4. Okt. 1827 i Sorø, blev Student 1844 og tog 1846 ogsaa Examen philosophicum ved Akademiet i Sorø. Ved Universitetet slog han ind paa naturhistoriske Studier, hvortil hans Tilbøjelighed tidlig var vakt og i Sorø var bleven næret ved Paavirkning af Hauch og Steenstrup, og kastede sig særlig over Zoologien under Vejledning af Steenstrup, som samtidig var bleven forflyttet til Kjøbenhavn som Professor ved Universitetet. Aaret 1848 afbrød hans Studier, i det han gik med i Krigen, hvor han udnævntes til Sekondlieutenant, senere (1850) til Premierlieutenant, og deltog i Kampene ved Ullerup og Isted. 1852 fik han efter Ansøgning Afsked som Officer og ansattes som Assistent ved Universitetets zoologiske Musæum under Steenstrup; 1853 underkastede han sig og bestod med Udmærkelse Magisterkonferensen i Naturhistorie, ægtede 8. Okt. 1855 Mathea Elisabeth Müller (f. 15. Marts 1834 † 28. Marts 1890), Datter af Kasserer og Bogholder ved Odense Fattigvæsen og Fyns Stifts Sparekasse, Kancelliraad Hans M. og en Søster til L.s Fader, Marie Margrethe f. Lütken, og disputerede 1857 for den filosofiske Doktorgrad. Efter Foreningen af det tidligere kongl. Musæum med Universitetsmusæet forblev han som Assistent ved den af Steenstrup bestyrede Afdeling (omfattende alle lavere Dyr, med Undtagelse af Leddyrene, samt Fiskene), indtil han 1882 udnævntes til Bestyrer af Musæets Hvirveldyrafdeling, hvilken Stilling han endnu beklæder i Forbindelse med Embedet som Professor i Zoologi ved Universitetet, hvortil han udnævntes 28. Jan. 1885. Allerede tidligere, i 1856—61, havde han

holdt Forelæsninger ved Universitetet for medicinske studerende, og 1878—86 var han Docent i Zoologi ved den polytekniske Læreanstalt.

Ved Siden af sit Arbejde i Musæets Tjeneste har L. udfoldet en betydelig Forfattervirksomhed, der vidner om en ikke ganske almindelig Arbejdskraft, dels i videnskabelig Retning, dels som Lærebogsforfatter, dels som Forfatter af populære Afhandlinger.

1850 fremkom hans første videnskabelige Arbejde, en kritisk Fremstilling af Medusernes systematiske Inddeling, der efterfulgtes af en anselig Række af større og mindre Publikationer, fortrinsvis i «Videnskabelige Meddelelser fra den naturhistoriske Forening i Kjøbenhavn» og i Videnskabernes Selskabs Skrifter og Oversigter, — Medlem af dette Selskab blev L. i 1870. Indtil de første Aar efter 1870 beskæftige de betydeligste af hans Arbejder sig med Pighuderne; i hans Disputats: «Oversigt over Grønlands Echinodermata samt over denne Dyreklasses geografiske og bathymetriske Udbredningsforhold i de nordiske Have» (1857), omhandles de nordiske Former af alle Hovedgrupperne, medens enkelte Hovedgrupper bearbejdedes, fortrinsvis i systematisk og zoogeografisk, delvis ogsaa i palæontologisk Retning, i andre, til Dels omfangsrige, Afhandlinger, der vidne om indgaaende Kundskab og omhyggelig Kritik (saaledes: «Additamenta ad historiam Ophiuridarum» I—III, 1858—60, og mange flere). Endnu før Fremkomsten af den tidligste Afhandling om Echinodermer havde L. givet sig af med ichthyologiske Studier («Nogle Bemærkninger om Næseborenes Stilling hos de i Gruppe med Ophisurus staaende Slægter af Aalfamilien», 1851), og blandt de følgende Aars Arbejder fra hans Haand findes ogsaa flere, i Regelen kortere, ichthyologiske Bidrag; men det er især fra Tiden henimod 1870, at Ichthyologien kommer til at indtage den mest fremtrædende Plads i hans Produktion. I «Ichthyografiske Bidrag» (begyndt i 1873) samt i de større Publikationer «Velhasflodens Fiske, et Bidrag til Brasiliens Ichthyologi» (1875), «Spolia atlantica Bidrag til Kundskab om det aabne Havs Laxesild eller Scopeliner» (1892) o. fl. fremkom vigtige Bidrag til Mallernes, Karpelaxenes, Sværdfiskenes, Sugefiskenes og Flyvefiskenes Systematik, medens talrige andre Arbejder («Korte Bidrag til nordisk Ichthyografi» (begyndt 1876), Afhandlinger om Dybhavstudsefiske (1871, 1878 og 1887), om Bruskfiske o. fl.) behandle Æmner fra den nordiske Fiskeverden; som et af de største og tillige maaske det vigtigste af L.s Bidrag til Ichthyologiens Fremme maa sluttelig nævnes «Spolia

atlantica, Bidrag til Kundskab om Formforandringer hos Fiske under deres Væxt og Udvikling» (1880).

Det er imidlertid ingenlunde alene Kundskaben om Echinodermerne og Ichthyologien, som berigedes ved L.s store Arbejdsdygtighed; inden for de fleste af Dyrerigets Hovedgrupper (saaledes Koraldyr, Krebsdyr, Padder, Krybdyr, i de senere Aar ogsaa Pattedyr, særlig Hvalerne) vil man finde hans Navn knyttet til den systematiske Zoologis og Zoogeografiens Fremskridt ved Arbejder, der altid bære Præg af betydelig Kundskab, stor Belæsthed og samvittighedsfuld Nøjagtighed. At derved vort eget Lands Dyreverden ikke blev forbigaaet, men at særlig Kundskaben til vor Havfavna skylder ham mange Forøgelse, skal her kun berøres.

L. har saaledes ved sin udstrakte Forfattervirksomhed vundet sig et Navn inden for den danske zoologiske Videnskab, men denne skylder ham desuden Tak for hans mangeaarige, flersidige Virksomhed i «den naturhistoriske Forening i Kjøbenhavn»; og den videre Kreds, som uden at høre til de egentlige Videnskabsdyrkere interesserer sig for Naturvidenskaberne og deres Resultater, skylder L. overmaade meget for den Andel, han har haft i Udbredelsen af naturvidenskabelige Kundskaber her hjemme, ikke mindst ved det af ham, oprindeligt i Forening med C. Fogh og Chr. Vaupell, udgivne «Tidsskrift for populære Fremstillinger af Naturvidenskaben», stiftet 1854, til hvilket han selv ydede mange Bidrag, og som i mange Henseender indtager en fremragende Plads iblandt Tidsskrifter i sin Art, saa at dets Ophør i 1883 føltes som et Tab. Desuden har L. udgivet en Samling populære Afhandlinger, oprindeligt Foredrag holdte i den naturhistoriske Forening, under Titelen «Skildringer af Dyrelivet i Fortid og Nutid» (1880). Endelig er L.s Navn paa en fremtrædende Maade knyttet til den zoologiske Undervisning her hjemme, baade i Skoler, ved Seminarier og ved Universitetet, i det hans Lærebøger have vundet en Udbredelse og et Antal af Oplag, der noksom tale for deres gode Egenskaber.

Indbydelsesskrift til Universitetets Reformationstest 1857. Erslew, Forf. Lex.
H. F. E. Jungersen.

Lütken, Christopher, 1782—1857, Søofficer, Søn af Kommandør Christian L. (f. 1742 † 1803) og Charlotte Birgitte f. Claessen (f. 1756 † 1820), er født 5. Nov. 1782, blev Sekondlieutenant i Marinen 1799, Premierlieutenant 1806, Kapitajnlieutenant 1812, Kapitajn 1820, Kommandørkapitajn 1834 og Kontreadmiral 1843; 1851

erholdt han Afsked med Titel af Viceadmiral. Allerede som ganske ung Officer udmærkede L. sig (1799—1801) i Vestindien i forskellige Kampe mod engelske Kapere. Derefter var han nogle Aar ansat ved Søopmaalingen; 1805—8 var han som Overstyrmand med en Ostindiefarer, der 1806 blev opbragt af en engelsk Orlogsmand til Kap. Efter lang Proces frigaves Skibet det paafølgende Aar, men da Krigen med Danmark umiddelbart derefter paa ny brød ud, blev det atter beslaglagt. L. rejste da hjem, kom ind til Norge, blev strax ansat, først som Chef for en Afdeling Kanonbaade, senere som Adjudant hos den højstkommanderende for Sødefensionen, og vendte først tilbage til Danmark 1811. S. A. overtog han Kommandoen over Roflotillen i Store Bælt, hvor han gjentagne Gange udmærkede sig i Kampe mod engelske Orlogsmænd. Det paafølgende Aar gik L. om Bord i Fregatten «Najaden», som 6. Juli blev angrebet af et engelsk Linjeskib i Lyngør (Norge) og efter en morderisk Kamp ødelagt. 1813 var han Chef for Briggen «Seagull» i Norge. 1820—30 var han Takkelmester, 1839—40 Admiralitetsdeputeret. 1843 overtog han den indflydelsesrige Stilling som Marinens Generaladjutant. Da Søofficerskorpset efter Krigen 1848—50 trængte til Fornyelse, blev L., hvis aandelige Kraft da allerede var nedbrudt, afskediget. L. blev Kommandør af Danebrog 1841, fik Storkorset 1847 og blev Kammerherre 1845. Han var en Officer, der nød almindelig Agtelse paa Grund af sin Dygtighed, strænge Retskaffenhed og elskelige Optræden. — L., der døde 9. Maj 1857, blev 1814 gift med Johanne Margrethe Dedekam (f. 19. Juli 1788 † 24. Jan. 1834). *C. With.*

Lütken, Frederik Christopher, 1698—1784, Søofficer, økonomisk og religiøs Forfatter, Søn af Joachim L., Kornet ved Garden til Hest, senere Regimentsskriver, (f. 1664 † 1743) og Margrethe Elisabeth f. Bilefeld (f. 1669 † 1754), blev født 27. April 1698 og 1709 Søkadet. Som saadan tog han Del i den store nordiske Krigs Søbegivenheder, var 1712 under Admiral Sehested med ved dennes Operationer i Farvandene omkring Rygen, 1715 under Raben i Søslaget ved Jasmund. 1716 udnævntes han til Maanedslieutenant og gjorde herefter i nogle Aar Tjeneste paa Hovedflaaden. 1719 deltog han under Tordenskjold i dennes Angreb paa Ny Elfsborg og Göteborg. I Slutningen af s. A. forfremmedes han til Sekondlieutenant, studerede nogle Aar Filosofi og Fysik, blev 1723 Premierlieutenant og gjorde et Par Aar senere et Togt med en Fregat, hvor han, som

han selv siger, lærte at spille Fløjte. I de næstpaafølgende Aar studerede han paa ny, men kom i denne Fredsperiode for øvrigt ikke meget paa Togt. 1732 avancerede han til Kapitajnlieutenant, 1733 til Kapitajn. Det var ved denne Tid, at F. Danneskjold-Samsøe stræbte at blive Marinens øverste Chef, et Maal, han forfulgte med en vis Hensynsløshed, som tidlig eller sent maatte bringe ham paa spændt Fod med forskellige af Søetatens mere fremragende Personer. Da Danneskjold over for Christian VI havde paatalt en Del formentlige Misbrug, fremkomne ved den ellers saa fortjenstfulde Fabrikmester K. N. Benstrups Bygning af visse Orlogsskibe, blev en Kommission 1734 nedsat for nærmere at undersøge Sagen (II, 62). Blandt Medlemmerne, der væsentligst bestode af Benstrups Modstandere, fik Kommandørkapitajn A. F. Lützwow og L. ogsaa Sæde. Disse 2 nægtede sluttelig at underskrive Kommissionens Indstilling, L. fremkom endogsaa med et særskilt Indlæg, hvori han varmt forsvarede Benstrup, som utvivlsomt i det omhandlede Spørgsmaal havde Ret. For at komme til Klarhed over Sagen lod Kongen Kommissionen kalde for sig, og ved denne Lejlighed tog L. paa en saa djærv Maade Ordet, at han derved paadrog sig Kongens Unaade og Danneskjolds højeste Vrede. For utilbørlig Tale over for Regenten, og fordi han skulde have overskredet sin Kompetence i Kommissionen, nedsattes derefter en Ret, der uden at forhøre L. dømte denne til at have sin Stilling forbrudt. Det synes, som om Christian VI en Tid har vaklet i sin Beslutning, men sluttelig sejrede dog Danneskjolds Indflydelse, og 1737 fik L. Afsked uden Pension. Først senere — væsentlig ved Hofpræst Bluhmes Hjælp — erholdt han en ringe Pension og endelig (1739) en Ansættelse som Kontrollør ved Translationen i Øresunds Toldkammer (Helsingør). Som saadan levede L., indtil han 1777 efter Ansøgning fik sin Afsked. Han døde i Helsingør 1. Febr. 1784.

L., der blev adlet 1780, var gift 1. (1729) med Cornelia f. Siewers (fra Rusland), † 17. Juni 1745; 2. (1746) med Anna Cathrine f. Riis (med antaget Navn Stibolt), † 15. Marts 1781.

Nyt Arch. f. Søvæsen I (1842). Worm, Lex. ov. lærde Mænd. C. With.

— F. C. Lütken er optraadt som *økonomisk Forfatter* med en Samling «Økonomiske Tanker til højere Eftertanke» I—IX (1755—61), frimodige og friske Udtalelser, som ikke ere slupne helt ubeskaarne fra Censuren. Han kommer deri ind paa mange forskellige Æmner, som vare oppe i Tiden. I Modsætning til sin nedennævnte Bro-

der O. D. L., der overgaar ham i Tankens Klarhed, hævder han Betydningen af en stor Folkemængde, men har for saa vidt frigjort sig for Merkantilismen, som han indser, at det ikke er Guld og Solv, der beriger et Land, men «Arbejde og Mennesker». Han bekæmper ogsaa Forestillingen om, at Luxus er gavnlig for et Land, naar den kun gjælder indenlandske Varer; han anser Luxus for skadelig, hvilket Udspring Varerne end have, og vil kun fremme de indenlandske Produkters Afsætning ved Forøgelse af Folke-mængden, ikke ved Overdaadighed. Men i hele sin Beskyttelses-politik og sin Frygt for, at Pengene skulle strømme ud af Landet, viser han sit Slægtskab med Merkantilisterne. — Paa Fordelingen lægger han en særlig Vægt. Den bør være saa ligelig som muligt; han beklager, «at en flittig Arbejdsmand skal for Mangel af Brød være saa bange for Børn som for en Ulykke», og at der vises «Mangel paa Omsorg for at sætte friske forarmede til Arbejde». — En sædelig Alvor gaar igjennem alt, hvad han skriver; jvfr. saaledes «Om Bankerotter», «Om Sandhed» osv.

Ogsaa som *religiøs Forfatter* er L. optraadt. Han har bl. a. skrevet «Hellige Opmuntringer i mødige og tankefulde Stunder» (1764). Denne Andagtsbog, der er udkommen i flere Oplag, er særlig udarbejdet for hans nærmeste, men har ved sin enfoldige, jævne Inderlighed sikkert haft Ærende til adskillige andre.

Nyerup, Lit. Lex.

H. Westergaard.

Lütken, Johannes Christian, 1791—1856, politisk Forfatter, Lektor, fødtes 11. Maj 1791 i Fensmark, hvor hans Fader, neden-nævnte Peter Wilhelm L., da var Præst. Han blev 1811 Student og dyrkede mange, især filosofiske, Studier uden at kunne finde sit Kald og sin Plads, gav sig af med Undervisning og tog virksom Del i Studenterlivet (bl. a. 1818 som en af «Tylvten», der ud-fordrede Jens Baggesen). 1822 blev han Adjunkt i Sorø og 1826 Lektor ved Akademiet i Filosofi indtil 1849, da Akademiet ned-lagdes, og han afgik med Professortitel. Et svageligt Helbred hindrede ham i større Arbejder, men baade Hauch og Ingemann priste ham i Mindedigte ved hans Død for hans stadige Stræben efter Lys, hans Sandhedskjærlighed og ægte Frihedssind; han skal ogsaa have tjent Hauch som Model for Skildringen af Freiesleben i «Guldageren». Han udgav 1831—33 tillige med Bredsdorff «Blandinger fra Sorø» og skrev 1847—48 4 Smaaskrifter om Sorø Akademis Idé, hvori han tog Ordet for en Indskrænkning af Under-

visningen i de klassiske Sprog til bedste for Naturvidenskaberne. Efter sin Afsked tog L. livlig Del i den politiske Diskussion, i det han — i Regelen med Mærket X. A. — skrev o. 40 Smaaskrifter, foruden mange Bladartikler, og heri drøftede Spørgsmaal dels om Forfatningen, dels om Slesvigs fremtidige Stilling og den nye Helstatsordning. Han indtog over for disse Spørgsmaal en ejendommelig Stilling, i det han var langt mere kritisk anlagt end egnet til at fastholde en enkelt bestemt Løsning. I Marts 1849 foreslog han «et almenvalgt Folketing i 2 Afdelinger», nemlig med 35 Medlemmer for Kjøbstæderne og 65 for Landboerne, der skulde forhandle i Fællesskab, men afstemme særskilt, for saaledes at undgaa et egentlig Tokammerssystem. Allerede i Febr. 1850 tog han til Orde for Helstatens Gjenoprettelse, d. v. s. for en Realunion mellem alle Monarkiets Lande; han vilde helst en Deling af Slesvig, dog uden Indlemmelse af Delene i de 2 Hovedlande, med mindre Holsten vilde udtræde af det tyske Forbund og saaledes blive et Bindemiddel mellem Danmark og Tyskland. Han vilde overføre Ribe og Enklaverne til Slesvig og derimod knytte Ærø til Kongeriget og vilde gennemføre Ligestilling mellem det danske og tyske Sprog til de yderste Konsekvenser. Ogsaa udsendte han 1849—50 3 Smaaskrifter «An das Volk Deutschlands» og skrev 1851 «Fredsvennernes Ven» som en ivrig Talsmand for Verdensfreden; i samme Øjemed oversatte han 1851—53 Elihu Burritts «Oljeblade til Folket». — L. døde i Sorø 25. Juni 1856. Han havde 1826 ægtet Frederikke Flor (f. 1795 † 1869), Søster til Etatsraad Chr. F. (V, 212).

Erslew, Forf. Lex.

Emil Elberling.

Lütken, Otto, 1749—1835, Søofficer, Søn af ovenstaaende Kapitajn F. C. L., blev født 1. Dec. 1749 i Helsingør, blev Sekondlieutenant i Marinen 1768, Premierlieutenant 1773, Kapitajn 1781, Kommandørkapitajn 1790, Kommandør 1797, Kontreadmiral 1801 og erholdt 1809 Afsked, men traadte Aaret efter atter i Nummer; 1815 blev han Viceadmiral og 1825 virkelig Admiral. — Efter en Del Togter som subaltern Officer sendtes L. 1779—81 som Chef for Snaven «Lærken» til Vestindien, hvor han havde Lejlighed til at lægge god Konduite for Dagen over for nogle Kapere. Nærmest for at tilkjendegive sin Misfornøjelse med en anden Skibschef (Kommandørkapitajn P. C. Schönning), der ved en lignende Lejlighed havde strøget Flag, lod Kongen ham efter dette Togt avan-

cere med Forbigaaelse af adskillige veltjente Officerer, en Handlemaade, der vakte megen Uvilje i Marinen. I en lang Aarrække derefter var L. en dygtig og anset Skibschef samt Medlem af adskillige vigtige Kommissioner; da Englænderne 1800 sendte en Eskadre til Sundet for derved at øve et Tryk paa Danmark og derigjennem tvinge det ud af den bevæbnede Nevtralitets Forbund, blev L. Chef for en Eskadre, der skulde observere Englænderne; det kom imidlertid den Gang endnu ikke til Fjendtligheder, og i det paafølgende Aars Krigsbegivenheder kom L. ikke til at spille nogen Rolle. Derimod var han 1810—14 efter Kontreadmiral L. Fiskers Tilbagetræden højstkommanderende for Norges flydende Defension og spillede her en vigtig Rolle. Senere var L. Chef for Divisionerne, Præsæs i Konstruktions- og Regleringskommissionen, ligesom han ved Forelæsninger oparbejdede Officerernes Interesse for Søtaktik. Admiral van Dockum omtaler ham i sine «Livserindringer» som en stræng og gammeldags, men dygtig og retsindig Officer. 1813 fik han Danebrogsordenens Kommandørkors, 1817 dens Storkors. Han døde 21. Dec. 1835. L. blev 1773 gift med Frederikke Selstrup (f. 1751 † 1826), Datter af Brygger Mogens S. i Kjøbenhavn.

Erslew, Forf. Lex.

C. With.

Lütken, Otto Diderik, 1713—88, økonomisk Forfatter, Præst. L., som er en Broder til forannævnte F. C. L., blev født i Nordrup ved Slagelse 17. Marts 1713. Efter at være blevet Student i Sorø 1732 tog han 1737 theologisk Examen og ernærede sig derefter i nogle Aar som Huslærer, indtil han 1743 blev Sognepræst i Skjellerup og Ellinge paa Fyn. Her blev han nu til sin Død, 25. Jan. 1788, trods gjentagne fordelagtige Tilbud om Forflyttelse. Han var 3 Gange gift: 1. (1743) med Anna f. Pedersen († 1751), Datter af Kancelliraad L. P. til Brolykke, 2. (1752) med Anna f. Aabye († 1754), Datter af Rektor i Odense Th. A., 3. (1755) med Margrethe Schandorff f. Suhr († 1778), Datter af Sognepræst i Utterslev P. S.

L. optraadte som Forfatter i Pontoppidans «Økonomisk Magazin», der udkom i Aarene 1757—64; en Del af Afhandlingerne i dette Tidsskrift blev optagen i hans «Undersøgninger angaaende Statens almindelige Økonomi» I—II (Sorø 1760), der er et Hovedværk i den danske nationaløkonomiske Litteratur. Hertil slutter sig bl. a. en «Undersøgning om Hindringer for Folkemængden» (1761). Uden at han synes at kjende synderlig meget til den sam-

tidige fremmede Litteratur, som i øvrigt ogsaa endnu var forholdsvis uudviklet, behandler han en Række Spørgsmaal med en Skarp-sindighed, som ikke er almindelig. De fleste økonomiske Forfattere paa hans Tid betragtede det som en Selvfølge, at Folkemængden ikke kunde være stor nok, og Litteraturen vrimlede af Forslag til Folkemængdens Forøgelse, Skat paa Pebersvende, Brudeudstyrsforsikringer osv. Imod dette Befolkningssværmeri optræder L. samtidig med den fysiokratiske Skole i Frankrig og vistnok ganske uafhængig af den. Han kommer til den samme Slutning som en Menneskealder senere Englænderen Malthus, at Folkemængden afhænger af Mængden af Næringsmidler, og at Menneskeslægten vil fornere sig, indtil Næringsmidlernes Knaphed sætter Bom derfor.

Ogsaa med Hensyn til Spørgsmaalet om Luxus hæver han sig højt over en Mængde samtidige, navnlig i Tyskland, som vare hildede i merkantilistiske Forestillinger. En særlig Interesse viser han Landboforholdene, dels Landbrugspolitikken, f. Ex. Spørgsmaalet om Ophævelse af Jordfællesskabet, dels det praktiske Landbrug, som f. Ex. ved Afhandlinger om «De saakaldede onde Urter eller Morgenfruer» og om Midler til at ophjælpe Stutterier.

Lejlighedsvis forsøgte L. sig som Digter, bl. a. ved «Sørgesanker over Enkesocieteter» og ved et Par prisbelønnede Pinse- og Julesalmer, skrevne i hans Ungdom; disse Frembringelser ville dog næppe falde i Nutidens Smag.

Worm, Lex. ov. lærde Mænd. Wiberg, Alm. Præstehist. III, 80.

H. Westergaard.

Lütken, Otto Diderik, 1793—1866, Præst, Forfatter, er født 24. Okt. 1793 i Lumby, hvor Faderen, ndfr. anførte P. W. L., var Præst. Han blev 1811 privat dimitteret og tog 1816 theologisk Embedsexamen, var 2 Aar Alumnus paa Valkendorfs Kollegium og fra 1817 Lærer ved Metropolitanskolen, blev 1819 Faderens Kapellan, 1821 Sognepræst i Norup paa Fyn, forflyttedes 1825 til Mern i Sjælland og 1841 til Karleby, Horreby og Nørre Ørslev paa Falster, hvor han døde 16. April 1866. Han ægtede 1823 Cecilie Marie Leuning, Datter af Justitssekretær ved Hof- og Stadsretten Christoffer Gram I. — Ligesom Faderen har han skrevet landøkonomiske Afhandlinger. 1818 udgav han med Understøttelse af Landhusholdningsselskabet en «Hus- og Skolesangbog», der inddeltes i 3 Dele: 1. «Verdens Herlighed», 2. «Mennesket, dets Dyder, Laster, Haab, Glæde og forskjellige Aldere», 3. «Mennesket i Selskab med sine

Lige, som Ven, Stalbroder, Statsborger, Lavbroder, indtil Graven». 1821 udgav han med Understøttelse af det fynske litterære Selskab «Christian Hansens og Peter Møllers Historie», en Læsebog for Almueskolen. Den udkom 1857 i 6. Oplag. Ligeledes udgav han 1839 «Præstø Amt», der udkom som Nr. 13 af Landhusholdnings-selskabets Amtsbeskrivelser, og som C. Molbech kalder «en af de interessanteste og bedst udførte af dem, som hidtil ere komne for Lyset» (Hist. Tidsskr. I, 553).

Erslew, Forf. Lex.

L. Koch.

Lütken, Otto George, f. 1849, Søofficer og Søkrigshistoriker. L., Søn af efternævnte Marineminister O. H. L., fødtes 15. Avg. 1849, blev Sekondlieutenant i Marinen 1874 og Premierlieutenant Aaret efter. Allerede 1888 maatte han paa Grund af Svagelighed tage sin Afsked, som han erholdt med Kapitajns Karakter. Sit ufrivillige Otium har L. benyttet til Udarbejdelse af forskjellige sømilitære Afhandlinger, hvoraf her bl. a. skal nævnes «Nordsøeskadren og Kampen ved Helgoland» (1884) samt «De danske paa Schelden» (1885—88, overs. p. Fransk), der vidne om en ikke almindelig Fremstillingsevne og en fin Smag. Han har derhos overtaget Stillingen som Redaktør af «Adresseavisen», der under hans Ledelse har taget et stærkt Opsving. L. er gift med ovfr. nævnte Operasangerinde Augusta Sophie Vilhelmine L., f. Schou.

C. With.

Lütken, Otto Hans, 1813—83, Søofficer, Marineminister, Søn af Kontreadmiral Magnus L. (f. 1782 † 1847) og Vilhelmine Cecilie f. Nissen (f. 1787 † 1875), er født i Christianssand 31. Juli 1813, blev Sekondlieutenant i Marinen 1831, Premierlieutenant 1840, Kapitajnlieutenant 1849, Orlogskapitajn (Kommandør) 1857. Som ung Officer gjorde han en Del Togter til Vestindien og Middelhavet, blev 1842 Chef for Kongens Dampskib «Ægir» og var 1844—47 Fører af Postdampskibet «Gejser». Ved Krigens Udbrud 1848 var han som næstkommanderende paa Togt til Ostindien med Korvetten «Valkyrjen», men var de næste 2 Aar Chef for Dampskibet «Ejderen». Som Chef har han senere haft følgende Togter: 1851 Korvetten «Thor» paa dennes Prøvetogt, 1854 Briggen «St. Croix», 1855 Vagtskibet paa Elben, 1861 Fregatten «Niels Juel» og ved Krigsudrustningen 1863 samme Kommando. Allerede 31. Dec. 1863 afløstes han imidlertid fra denne for at overtage Stillingen som Marineminister, i hvilken han forblev under og efter Krigens indtil 6. Nov. 1865. Ved Be-

dømmelsen af L.s Virksomhed som Minister maa det med Anerkjendelse fremhæves, at Marinen gjennemgaaende løste de Opgaver, der stilledes den, paa tilfredsstillende Maade. Han var human, sparsommelig og intelligent, havde vel ogsaa en Del varme Tilhængere, men savnede i videre Forstand Evnen til at vinde almindelig Tillid. Navnlig har Admiral van Dockum i sine «Livserindringer» kritiseret hans Mangel paa militær Optræden stærkt, hvorved dog kan bemærkes, at denne Opfattelse nok for en Del kan bero paa en Misforstaaelse af L.s naturlige og bramfri Væsen. Efter Krigens Afslutning blev det L.s Pligt at foretage en Udrensning i Søofficerskorpset; Reduktionen, der navnlig gik ud over Marinens ældre Officerer, altsaa hans Kammerater, var ham saa pinlig, at han ved Ministeriet Bluhmes Afgang i Nov. 1865 ikke traadte tilbage i Flaadens Tjeneste. Ved sin Afsked fik han Kommandørkorset. Foruden sin militære Virksomhed har L. ogsaa røgtet adskillige andre Hverv: han var (fra 1852) Postvæsenets Konsulent i Dampskibssager, Kommitteret i Kjøbenhavns Søassuranceselskab, Direktør for Bombebøssen, 1852—61 Folketingsmand for Kjøbenhavns Amts 2. Kreds samt en Tid lang Formand i Brønshøj Sogneraad, i hvilken Kommune han ejede Gaarden «Bellehøj». — L. blev gift 1843 med Anine Buntzen (f. 22. Nov. 1819 † 30. Dec. 1891). Han døde 26. Nov. 1883. *C. With.*

Lütken, Peter Wilhelm, 1761—1844, Præst, er født 13. Okt. 1761 i Skjellerup paa Fyn, hvor Faderen, ovfr. anførte O. D. L., var Præst. Han blev dimitteret fra Roskilde Skole 1780, tog theologisk Embedsexamen 1787 og var derefter Alumnus paa Elers' Kollegium, indtil han 1789 blev Sognepræst til Fensmark og Rislev i Sjælland. 1791 forflyttedes han til Lumby paa Fyn, og 1807 blev han Amtsprovst over Odense og Rugaards Amter, fra hvilket Embede han 1836 entledigedes. Ved sit 50 Aars Embedsjubilæum 1839 fik han Rang med Biskopper. Han døde 8. Avg. 1844. — 1790 ægtede han Marie Christine Saxtorph (f. 1768 † 1842), Datter af Justitsraad, Rektor i Roskilde Hans Christian S. — L. havde taget sin Faders stats- og landøkonomiske Interesser i Arv, og de, i øvrigt kun faa, Afhandlinger, han har skrevet i forskjellige Tidsskrifter, behandle herhen hørende Æmner. Hans største Betydning er dog, at han som en mere end almindelig energisk og elskværdig Personlighed øvede stor Indflydelse i sin Egn, hvor han ikke blot indlagde sig Fortjenester af Skole- og Fattigvæsenets Ordning, men ogsaa ar-

bejdede paa at ophjælpe Industri og Husfid. — I hans Provsti var der i hans Embedstid stærke religiøse Bevægelser, som de fleste Præster kun stillede sig lidet venlig til. Han maatte afgive mange Erklæringer i de Sager, som i den Anledning opstode, men i disse udtalte han sig altid for de mildeste Forholdsregler over for de opvakte; han havde Følelse for, at Bevægelsen havde dybere Rødder, end de fleste mente.

Erslew, Forf. Lex. Wiberg, Alm. Præstehist. II, 326.

L. Koch.

Lütkens, Frantz Julius, 1650—1712, Præst, er født 21. Okt. 1650 i Dellien i Hertugdømmet Lauenborg og Søn af Møller Frantz L. og Anna Sophie Wolf. Efter at have fuldendt sin Skolegang paa Gymnasiet i Lüneburg studerede han fra 1668 af i Wittenberg, Jena og Hamborg. Da han havde afsluttet sine Universitetsstudier, søgte han praktisk Vejledning hos den bekjendte Bibeltheolog Superintendent Sandhagen i Lüneburg, den samme Mand, der fik saa stor Betydning for Pietisten Speners Udvikling. 1676 blev L. Rektor ved den Saldernske Skole i Brandenburg, 1679 Diakon i Magdeburg, 1685 første Præst, Provst og Prosuperintendent i Stargard og 1688 Provst og Kirkeraad i Berlin. Han stod allerede højt paa Embedsstigen og nød stor Anseelse hos den preussiske Regering, da han 1702 blev udnævnt til Medlem af et Konvent, der skulde forberede en Union imellem den lutherske og reformerte Kirke. Men han nægtede at forhandle og gjorde Rede for sit Standpunkt i et Stridsskrift, der vakte stort Røre. Da han derved tabte sin Anseelse, og hans Fremtid var usikker, modtog han 1704 en Kaldelse til Danmark som tysk Hofprædikant, Assessor i Konsistoriet og Professor theologiæ ved det ridderlige Akademi i Kjøbenhavn. S. A. blev han ved kongl. Diplom Dr. theol. L. var ikke Pietist, men stærkt paavirket af den filantropiske Retning, der udgik fra Pietisterne i Halle og særlig omfattede Hedningemission og Almuens Oplysning. Frederik IV, som ønskede at grunde en Mission blandt de Hedninger, der fandtes inden for dansk Landomraade, fandt hos L. den Støtte, han tidligere forgjæves havde søgt her hjemme. Ved Hjælp af Missionærer, L. fik indkaldt fra Halle, grundlagdes Trankebarmissionen 1705, og L. førte Tilsynet med den til sin Død. At han ikke kunde udsende danske Mænd, havde sin Grund i den Uvilje over for Missionstanken, han mødte fra orthodox Side, særlig hos Sjællands Biskop H. Bornemann (II, 535). Samtidig hermed virkede han for Oprettelsen af Almueskoler

i Kjøbenhavn og oprettede selv 2. Ligeledes indførte han Konfirmation i Petri tyske Menighed. Derimod tog han bestemt Afstand fra de egentlige pietistiske Bevægelser, og i Forening med Biskop Bornemann udarbejdede han Forslag til Forordningen af 2. Okt. 1706, der forbød gudelige Forsamlinger og Udbredelsen af pietistiske Skrifter. Han var Medlem af den Kommission, der forberedte Forordningen af 1. Avg. 1707 om en ny Form for den theologiske Embedsprøve. L. døde 12. Avg. 1712. Han ægtede 1. Rosina Elisabeth Prætorius († 1709), Datter af Andreas P., Superintendent i Brandenburg, 2. (1711) Gertrud Stuve († 1722), Datter af Stadshauptmand i Kjøbenhavn Barthel S. Hans Skrifter, der paa faa Undtagelser nær udkom i Tyskland og paa Tysk, de fleste efter hans Død, havde ingen Betydning for dansk Aandsliv.

Zwergius, Siellandske Cleresie I, 753 ff. Allg. Deutsche Biographie XIX.

S. M. Gjellerup.

Lüttichau, Christian Ditlev, f. 1832, Minister, Godsejer. L., der er Søn af Besidder af Stamhuset Tjele, Kammerherre Hans Helmuth L. (f. 1804 † 1857) og Idalia Frederikke Pauline f. Dirckinck af Holmfeld, er født 20. April 1832 paa Tjelic. Han blev 1849 Student fra Viborg Kathedralskole og tog det følgende Aar 2. Examen. Efter i nogen Tid at have studeret Retsvidenskab gik han over til ganske at vie sine Kræfter til Landvæsenet og dermed beslægtede Interesser. Han var først i nogle Aar Forpagter af den under Stamhuset Tjele hørende Gaard Vingegaard og tiltraadte i 1862 Stamhuset, som i Henhold til Erektionspatentet blev besiddet af hans Moder som Enke indtil hans 30. Aar. Siden 1889 ejer han tillige Sædegaarden Viskum. L. kom snart ind i det kommunale Liv og har i en lang Aarrække været Formand for Tjele Sogneraad og i nogle Aar tillige Medlem af Viborg Amtsråd. Under de bevægede politiske Forhold havde han ved sin Hensynsfuldhed og sit imødekommende Væsen gode Betingelser for at holde sammen paa de forskjellige Retninger. Foruden at have siddet i Bestyrelserne for flere landøkonomiske Foreninger (s. ndfr.) har L. været Formand for Brandforsikringen «Jyllands» Repræsentantskab, Formand for Centralforeningen af jyske Sognesparekasser, Medlem af Bestyrelsen for Kjøbenhavns Handelsbank, Medlem af Overformynderiets Laanebestyrelse for Viborg Amtsrådsreds m. m.

Siden 1887 har L. repræsenteret Randerskredsen i Folketinget, hvor han har været en flittig Deltager i Forhandlingerne om

økonomiske Spørgsmaal. Da Baron Reedtz-Thott nogle Maaneder efter det politiske Forlig dannede sit Ministerium, var Opmærksomheden under Hensyn til hele den politiske Situation og L.s Fortid og Egenskaber ret naturlig henledet paa ham, og han indtraadte 7. Avg. 1894 i Ministeriet som Finansminister. Den vigtigste Foranstaltning, der i hans Ministertid er gennemført paa Finansministeriets Omraade, er Konverteringen af Statsgjælden fra $3\frac{1}{2}$ à 4 pCt. til 3 pCt. (Lov af 5. Dec. 1894).

L., der udnævntes til Hofjægermester 1862 og til Kammerherre 1874, og som 1894 erholdt Danebrogsordenens Kommandørkors, ægtede 1860 Margrethe Theresia Petrine Malvina Jessen, Datter af Kammerherre, Hofjægermester Nicolai Jacob J. (VIII, 481).

M. P. Friis.

— C. D. Lüttichau opgav Juraen for *Landbruget*; han overtog Stamhuset Tjele, og snart viste han sig ikke blot som en dygtig Godsadministrator — virksomt fremhjælp han Fæstegodsets Overgang til Selvejendom —, men ogsaa som ejende Interesse for almen-gavnlig Opgaver. Han har saaledes virket ivrig i den Sag, der fremfor nogen er Jyllands nationale, Hedeopdyrkningen og Beplantningen; han var Medstifter af Hedeselskabet. Igennem en Mængde landøkonomiske Foreningers Dommerudvalg, Bestyrelser osv. «avancerede» L. efterhaanden op til Landbrugets første Stillinger. Alt 1875 var han Vicepræsident ved den 13. Landmandsforsamling i Viborg, og 1884 valgtes han til Formand for Fællesforeningen af jyske Landboforeninger. Han nedlagde Formandsskabet 1893 og valgtes i Dec. s. A. til Præsident i Landhusholdningsselskabet. Aaret efter stod han som Præsident for den 17. Landmandsforsamling i Randers. Da L. udnævntes til Finansminister, nedlagde han baade Stillingen som Landhusholdningsselskabets Præsident og andre landøkonomiske Tillidshverv.

H. Hertel.

Lüttichau, Cæsar Læsar, 1709—87, Officer, yngste Søn af nedennævnte Generallieutenant H. H. L. († 1732), blev 1727 Kornet, 1729 Lieutenant ved 2. jyske, 1732 Ritmester ved Neubergs (siden holstenske) Rytterregiment, 1739 Major, 1747 Oberstlieutenant, 1753 forsat til 3. jyske Rytterregiment, hvis Chef han blev 1759 efter 3 Aar forud at have faaet Obersts Karakter, og som han beholdt indtil 1767. L., der 1760 blev Kammerherre, 1765 Generalmajor, 1768 Danebrogsridder, 1774 Generallieutenant, var anset som «en i Kavallerivæsenet meget erfaren Mand», som det synes saa vel paa

det hippologiske som paa det taktiske Omraade. Han døde 24. Juni 1787. Gift 1. (4. Avg. 1746) med Eleonore Christine Marie v. Dinklage († 10. Juni 1758), Datter af E. H. J. v. D. til Schulenburg i det osnabrückske; 2. (1771) med Cathrine Agnes Lüttichau (f. 1. Dec. 1731 † 25. Jan. 1799), Datter af hans Broder Generalmajor Wulf Caspar L. til Lerchenfeld osv. *H. W. Harbou.*

Lüttichau, Frederik Christian Tønne Rigs greve, 1744—1805, Godsejer, var født 20. Marts 1744 og Søn af Generalmajor Chr. Ditl. L. Efter først at have været Officer og bragt det til at blive Kapitajn ved Dragonerne foretog han en Udenlandsrejse, studerede i Göttingen og blev Dr. juris i Oxford (1768). Senere træffe vi ham som Godsejer i Jylland, hvor han paa de store Landboreformers Tid ejede Aakjær og Dybvad. Han havde et godt Navn som Godsejer, men tilhørte i sin Opfattelse af Landboforholdene den Slægt af Herremænd, der mente, at ikke blot deres eget, men ogsaa Landets Velfærd beroede paa Bevarelsen af den nedarvede Beskyttelse for Proprietærene, baade hvad Afsætningen af det producerede Korn og hvad Arbejdskraften paa deres Godser angik. Lige saa kras som han var i sin Opfattelse af denne Sag, lige saa hensynsløs var han i sin Holdning over for dem, der her stode paa et andet Standpunkt. I det hele var han en lidenskabelig Mand, der mindst af alt tænkte paa at veje sine Ord; men man maa lade ham, at han havde Mod til at vedkjende sig sin Overbevisning, selv om han vidste, at det kunde faa ubehagelige Virkninger for ham selv. Skjønt han i Følge sin Opfattelse af Landboforholdene maatte antages at staa de Grundsætninger nær, der havde Magten i den saakaldte Guldbergske Tid, ragede han dog netop i de Aar flere Gange uklar med Regeringen. Han gik blandt andet i et jysk Tidsskrift, «Viborg Samler», saa lidenskabelig løs paa den Fremgangsmaade, der fulgtes ved Undersøgelser om ulovlig Brændevinsbrænding, at han maatte betale en Bøde paa 1000 Rdl. for at undgaa retslig Tiltale (1773), og ganske kort Tid førend det Guldbergske Ministerium faldt, havde han Mod til i en Skrivelse til Kongen paa den krasseste Maade at angribe det hele System, der fulgtes med Kabinetsordrer.

Derimod var hans Kamplyst meget ilde anvendt i det store Landbospørgsmaal. I lige Grad groft og taabelig angreb han saaledes i det nylig nævnte Tidsskrift (1786) den bekjendte Martfeldt, fordi han offentlig havde opfordret Kronprinsen til at ophæve det

gamle Forbud af 1735 imod Indførsel af fremmed Korn i Danmark og det søndenfjældske Norge. Men i endnu højere Grad kom han dog i Lidenskab ved de gennemgribende Landboreformer fra Aarene 1787 og 1788. Han sluttede sig derfor med Iver til den Bevægelse blandt de jyske Proprietærer, der bragte en stor Mængde af dem — 103 i Tallet — til i Sommeren 1790 at lade overrække baade Kronprinsen og hans Svigerfader, Landgrev Carl, et saakaldt «Tillidsskrift», henholdsvis paa Dansk og Tysk. L. dannede tillige med Kammerherre Beenfeldt (II, 34) den Deputation, der overbragte dette «Tillidsskrift» til de ovennævnte fyrstelige Personer paa Slottet Louisenlund ved Slesvig, hvor Kronprinsen den Gang opholdt sig hos Svigerfaderen.

Til Trods for det meget loyale Navn, denne Proprietæradresse bar, indeholdt den en voldsom Klage over Reformerne, der stempledtes som saa fordærlige, at de vilde bringe Landet nær til sin Undergang og gjøre Efterslægten ulykkelig. Kronprinsen, der strax havde udtalt til Deputationen, at, «hvad der var befalet ved kongelig Anordning, ikke kunde forandres», blev i høj Grad opbragt, da han lærte Skriftets Indhold nærmere at kjende, og med hans Tilladelse skrev Colbjørnsen (IV, 30) da sit berømte Flyveskrift: «Betragtninger i Anledning af en Del jyske Jorddrotters Klage», hvori han paa den blodigste Maade hudflettede Tillidsskriftet og dem, der havde underskrevet det. Under den hidsige Kamp i Pressen, der blev Følgen heraf, traadte L. frem som Colbjørnsens mest forbitrede Modstander ved et Flyveskrift, der havde til Titel: «Fuldkommen Bevis, at Hr. Etatsraad Colbjørnsen ved sine Betragtninger over de jyske Proprietærers Tillidsskrift har fornærmet den oplyste Menneskehed, den borgerlige Frihed og det danske Folk». Det var de skjæveste Domme og de utilladeligste Grovheder, som hans Had til Colbjørnsen bragte ham til at udslynge imod denne. Da saa Regeringen, der helt stod paa Reformvennernes Side, lod en Kommission anstille Undersøgelser om, hvorledes det hang sammen med Tillidsskriftets Underskrifter, bragte dette atter L. i Kog, og han brugte nu skriftlige Ytringer om Colbjørnsen, der bevirkede Sagsanlæggelse fra dennes Side imod ham. Han blev dømt til en Bøde paa 1000 Rdl., og dertil kom, at Regeringen (1791) som Straf for hans Optræden over for den nylig nævnte Undersøgelseskommission fratog ham Kammerherrenøglen, der var bleven tildelt ham i Aaret 1780. Dette gik ham saa nær til Hjærte, at han i et Brev til Kronprinsen ikke alene klagede over onde Menneskers Fjendskab, men endog frem-

satte den utrolige Paastand, at Indholdet af det Tillidsskrift, som han selv havde overrakt Kronprinsen 1790, havde været ham ganske ubekjendt, indtil han senere saa det trykt. Enten var denne Udtalelse af ham grov Usandhed eller Vidnesbyrd om, at han i hin Sag havde vist den ubegribeligste Letsindighed. Selvfølgelig gjorde denne Undskyldning intet Indtryk paa Kronprinsen. L. forlod nu forbitret Danmark og nedsatte sig i Tyskland. Han fik her Op-
rejsning nok i høje Titler; Hertugen af Brunsvig gjorde ham til Gehejmeraad, og Kejseren udnævnte ham til Rigs greve (1791); men han maatte fra Udlandet se, at den Sag, han havde kæmpet for, var uigjenkaldelig tabt. En Fejde imellem ham og Nationaløkonomen Professor C. U. D. Eggers var som en Slags Epilog til hans Kampe her hjemme.

L. var gift 1. (1770) med Anna f. de Lasson (f. 1745 † 1786), Datter af Etatsraad Thøger de L. til Aakjær, 2. med Karen f. Benzons (f. 1760 † 1828), Datter af Kammerherre Chr. B. Han døde 20. Febr. 1805; hans Slægt blev i Tyskland.

Personallist. Tidsskr. 2. R. VI. E. Holm, Kampen om Landboreformerne.

E. Holm.

Lüttichau, Hans Helmuth, 1670—1732, Officer. Wulf Caspar v. L. af Huset Kmehlen i Sachsen gik til Meklenborg, blev Overhofmester i Güstrow og gift med Eva Maria v. Oertzen. Deres Søn H. H. L. blev 1682 Page hos den danske Diplomat Fr. Gersdorff (V, 619) og deltog siden med Juul-Rysensteens Rytterregiment i de danske Hjælpetroppers Kampe i Irland og Nederlandene. 1689 blev han Kornet, 1692 Lieutenant, 1696 Kapitajnlieutenant, 1697 Ritmester og kom efter Tilbagekomsten til Danmark 1698 til 4. jyske Rytterregiment. Med dette gik han 1701 tilbage til Nederlandene, hvor han 1704 steg til Major ved Ahlefeldts Kyrasserregiment, men da han 1707 blev Oberstlieutenant ved 2. fynske Rytterregiment, vendte han paa ny tilbage til Danmark. 1709 sendtes L. dog atter til Hjælpetropperne og blev ansat først ved 2. jyske Rytterregiment og endnu s. A. ved Würtemberg-Oels' Dragonregiment. Dette Regiment kommanderede L. i Slaget ved Malplaquet (11. Sept. 1709), hvor han under Forfølgningen blev saaret og fangen, men af Fjenden behandlet med største Hensynsfuldhed i Anerkjendelse af den ridderlige Tapperhed, han havde lagt for Dagen. 1710 blev han Oberst, 1711 Chef for 2. jyske Rytterregiment. Dette førte han efter Freden i Utrecht 1713 til Hertugdømmet Bremen og var siden med

ved Erobringen af Rygen og Stralsund 1715 samt i Norge 1717—19. Han blev Generalmajor 1717, Danebrogsridder 1723, Generallieutenant 1731, hvornæst han fratraadte Regimentskommandoen og overtog Inspektionen over Rytteriet i Jylland; allerede 19. Sept. 1732 afgik han ved Døden i Fredericia. I Flandern havde L. fra et Kloster bortført og ægtet (28. Febr. 1693) en katholsk Dame, Cathrine Agnes de Lézenes de Pigel, Datter af en spansk Officer Don Philip Anton de L. de P. Deres ældste Søn, Generalmajor *Christian Ditlev L.* (f. 13. Febr. 1695 † 10. Okt. 1767), oprettede Stamhuset Tjele.

Hist. Skizze om 4. Dragonregiment (1870) S. 6. Personalhist. Tidsskr. 3. R. I, 211. *H. W. Harbou.*

Lüttichau, Hans Helmuth, 1794—1869, Overpræsident, en Søn af Generalkrigskommissær Schack L. (f. 23. Okt. 1770 † 29. Sept. 1819) og Antonie Elise Petrea f. Lunding, fødtes 20. April 1794 paa Egcbjærggaard, blev 1812 Student fra det Schouboeske Institut, 1816 juridisk Kandidat, 1818 Avditor i Armeen, 1822 tillige Regimentskvartermester, 1825 Overavditor, 1835 Herredsfoged og Skriver i Bjerge-Aasum Herreder, var i Fyrerne tillige gjentagne Gange konstitueret som Stiftamtmand over Fyns Stift og Amtmand i Odense Amt, udnævntes 1852 til Stiftamtmand over Ribe Stift og Amtmand i Ribe Amt og forflyttedes 1855 efter eget Ønske der fra til Amtmandsembedet i Svendborg Amt. Den betydelige Anseelse, han havde erhvervet sig som Embedsmand ved sin fremragende Dygtighed, Energi og Nidkjerhed, bevægede Regeringen til i 1856 at opfordre ham til at overtage Embedet som Overpræsident i Kjøbenhavn, hvor der paa forskellige Omraader forestod vigtige Reforme. Han modtog Kaldelsen og overtog fra 1. Jan. 1857 sit nye Embede samt de til dette knyttede Bihverv. Alderen gjorde dog snart sine Krav gjældende, og hans Arbejdskraft svarede ikke mere fuldt ud til de nærede Forventninger; derimod vandt han ogsaa her almindelig Højagtelse ved sin Humanitet, sit Frisind og sin noble Karakter. 1864 fik han efter Ansøgning sin Afsked, og han døde ugift 15. Marts 1869 i Kjøbenhavn. 1823 var han bleven Kammerjunker, 1852 Kammerherre og 1857 Kommandør af Danebrog.

G. Kringelbach.

Lüttichau, Hans Helmuth, 1834—89, Landmand, var født 15. Jan. 1834 paa Tjele og var en Broder til ovfr. nævnte C. D. L. Uddannet ved det gamle Landkadetakademi, Dragonerne og Hest-

garden deltog han med Hæder i Krigen 1864, under hvilken han fik Karakter af Premierlieutenant. 1866 udtraadte han af Hæren, lærte Landbrug, forpagtede og købte senere Viskum Hovedgaard, som han drev med Dygtighed. Med en levende Interesse for det offentlige Liv forenede L. en betydelig Arbejdsdygtighed, en Talens Lethed og en vis chevaleresk Optræden. Derfor var han ogsaa meget benyttet i det jyske Foreningsliv, bl. a. var han Formand for Viborg Amts landøkonomiske Forening og Direktør for den jyske Kreditforening for Landejendomsbesiddere. 1858 udnævntes han til Kammerjunker, 1878 til Hofjægermester. Han døde ugift 14. April 1889.

Ugeskr. f. Landmænd 1889, I. Galschiøt, Landbrug og Landmænd i Danm. Viborg Amts landøkonom. Forening 1846—96 S. 83 ff. *H. Hertel.*

Lüttichau, Matthias, 1795—1870, Officer, Krigsminister, Broder til ovennævnte Overpræsident Hans Helmuth L., fødtes 9. Dec. 1795 paa Egebjærggaard i Ods Herred. Kun 8 Aar gammel blev han Volontær, 5 Aar senere Artillerikadet, i 1810 Stykjunker og endnu s. A. Sekondlieutenant i Artilleriet. Som saadan deltog han i Felttoget 1813, men lod sig i 1816 stille à la suite for at forberede sig til Godsejervirksomheden. I 1818 blev han karakt. Premierlieutenant (virkelig først i 1823) og traadte i 1819 paa ny ind i Tjenesten, samtidig med at han efter Faderens Død overtog Store Grundet. Han blev derpaa Kammerjunker i 1821 og Kapitajn i 1828, i hvilket Aar han indgik Ægteskab med sit Søskendebarn Gotholdine Lüttichau, Datter af Christian Ditlev I. til Tjele; hun døde allerede 1835. — L. blev i 1831 Sekondkapitajn ved Pontonner- og Pionerkompagniet, i 1836 Batterichef og i 1842 Kapitajn af 1. Klasse samt kort efter Chef for Haandværkeretaten i Kjøbenhavn, hvorpaa han i 1846 avancerede til Major, i 1849 til karakt. Oberstlieutenant (virkelig 1850), i 1850 til karakt. Oberst (virkelig 1852). Samtidig deltog han i det politiske Liv. I 1834 valgtes han saaledes som 3. Stænderdeputeret for Viborg og Ribe Stifters Sædegaarde og mødte som saadan i alle den viborgske Stænderforsamlings Møder til 1846; endnu i 1847 blev han gjenvalgt, men forhindredes ved Krigen i at give Møde. I Forhandlingerne tog han jævnlig Del og erhvervede sig Anseelse som et af de mere fremragende Medlemmer af den konservative Retning, saa at han i 1842 blev Forsamlingens Vicepræsident og i 1848 valgtes som en af de «erfarne» Mænd, hvilke efter Kundgjørelsen af 28. Jan. skulde træde sammen for at drøfte det i samme bebudede Udkast til en Konstitution.

I Felttoget 1848 var L. øverstkommanderende Artilleriofficer paa Als, kom derefter tilbage til Kjøbenhavn, saa han kunde deltage i den grundlovgivende Rigsforsamling som kongevalgt Medlem, og han var da en af de 11 Mænd, der stemte imod Grundlovsudkastet, fordi han ansaa det for at gaa for vidt i demokratisk Retning. I 1850 var L. Kommandør for 1. Divisions Artilleri og deltog i Slaget ved Isted. Efter Krigen var L. en kort Tid Kommandør for de Artilleriafdelinger, som forbleve i Sønderjylland, men udnævntes i 1851 til Chef for Artilleribrigadens Stab og i 1854 til Chef for 1. Artilleriregiment. I 1851 var han bleven valgt som Landstingsmand for 10. Kreds, var Medlem af Rigsretten 1853—54 og fulgte 1854 Ministeriet Ørsteds Kaldelse til at træde ind i det foreløbige, kun af kongevalgte bestaaende Rigsraad for hele Monarkiet. Man havde desuagtet saa megen Tillid til hans strængt konstitutionelle Sindelag, at han efter Ministeriet Ørsteds Fald anmodedes om at blive Krigsminister i det af P. G. Bang dannede Ministerium (12. Dec. 1854). Ved Afgangen som saadan 25. Maj 1856 blev han Generalmajor à la suite, og han trak sig nu tilbage til sit Herresæde, i det han dog vedblev at virke som Medlem af Landstinget og af Rigsraadet. Allerede i 1843 var han bleven Kammerherre og i 1855 Kommandør af Danebrog.

Efter General Fibigers Død i Okt. 1861 blev L. udnævnt til Chef for det kongl. Artilleri under vanskelige Forhold, i det Riffel-skytsets Opkomst frembragte en stor Omvæltning i Artillerimateriellet, medens de truende politiske Forhold og de indskrænkede Bevillinger i høj Grad vare til Hinder for i Ro at følge Udviklingen og at anskaffe, hvad der var nødvendigt ved en eventuel Krig. Naar der i 1864 ikke var naaet saa lidt, skyldes det i ikke ringe Grad L.s Evne til at træffe fornuftige Afgjørelser og til at lade sine underordnede have det fornødne Raaderum til at arbejde. I 1863 fik L. Generallieutenants Karakter, og han blev dernæst højstkommanderende Artilleriofficer i Danevirkestillingen. Som saadan deltog han i Krigsraadet 4. Febr. 1864, hvori han udtalte sig imod at romme Stillingen, hvorefter han nægtede at underskrive Krigsraadets Protokol. Da General de Meza kort efter kaldtes til Kjøbenhavn, overtog han som den ældste Officer foreløbig Kommandoen over Hæren, indtil General Gerlach ved kongl. Resolution af 28. Febr. udnævntes til kommanderende General, medens samtidig L. beordredes til Kjøbenhavn for at føre Kommandoen over Artilleriet. Denne Stilling varetog han med Dygtighed, indtil han i Maj 1865

erholdt sin Afsked, i det han samtidig udnævntes til Storkors af Danebrog.

L. henlevede sine sidste Dage paa sin Gaard, indtil han 13. April 1870 afgik ved Døden. Han var ikke nogen usædvanlig Begavelse, men en duelig, alvorlig og fornem Personlighed, lige stræng mod sine undergivne og mod sig selv, altid rede til at tage dem i Forsvar mod overordnede og i høj Grad uafhængig af andres Meninger.

Barfod, Rigsdagskal. Illustr. Tid. XI, 305. Søndagsposten 1870, Nr. 330.

P. N. Nieuwenhuis.

Lützen, Hans Staal, 1774—1851, Officer, er født i Kjøbenhavn 31. Maj 1774. Forældrene vare Revisor i Rentekammeret Søren L. og Magdalene Sophie f. Staal. Han blev Søkadet 1783, 11 Aar senere Sekondlieutenant i Flaaden og 1799 Premierlieutenant. Tidlig blev han Adjudant hos Kronprinsen (Frederik VI), der i 1807 fik ham afskediget af Marinen, men samtidig udnævnt til Premierlieutenant i slesvigske Rytterregiment fra 1805 og til Ritmester fra 1807. Han forblev hos Kronprinsen og ledede efter Kampen ved Kjøge 1807 Troppetransporterne fra Femern til Laaland. 1808 blev han ansat i Generalstaben, og her avancerede han 1809 til Major, 1816 til Oberstlieutenant og 1826 til Oberst. Et halvt Aar senere blev han, uden nogen Sinde at have forrettet Tjeneste i Geledet, Inspektør over Kavalleriet. 1826 Kammerherre, 1828 Kommandør af Danebrog. Han blev afskediget 1831 og blev da Kommandant i Nyborg; fik 1840 Generalmajors Titel. Kort efter Krigsministeriets Oprettelse 1848 blev han afskediget som Kommandant. Død 28. Dec. 1851. Gift med Marie Laurentia f. Habersdorff (døbt i Bergen 15. Marts 1773, † 23. Sept. 1808), Datter af Sørenskriver Johannes H. og Anna Sophie f. Hassing. *Lesser.*

Lützow, Adam Frederik, 1702—58, Søofficer, Søn af Major Johan Christopher L., er født 17. Juni 1702, gjorde i 6 Aar Tjeneste som Page hos Dronning Louise, blev 1720 Søkadet og Aaret efter Sekondlieutenant, Premierlieutenant 1731, Kapitajnlieutenant 1732, Kapitajn 1739, Kommandørkapitajn 1746 og Kommandør 1753. 1731—32 foretog han sammen med daværende Lieutenant Fr. Wegersløff og Fr. L. Norden en Studierejse til England. 1734 blev han tillige med Kapitajn F. C. Lütken og flere Medlem af den Undersøgelseskommision, der nedsattes over Fabrikmester Benstrup i Anledning af Orlogsskibene «Christianus Sixtus» og

«Sophie Hedevigs» Bygning (II, 62). I denne Kommission toge L. og Lütken varmt Benstrups Parti og forsvarede ham i et Møde saa ivrig, at de derved paadroge sig Kongens Vrede (jvfr. ovfr. S. 551), men L. slap dog med en stræng Irettesættelse. Han synes dog senere at være bleven forsonet med Danneskjold, al den Stund han 1740 foretog en Studierejse til England med denne. 1742 blev L. gift med ~~Amalia~~ ^{Anna} Suckrow (f. 1719 † 1791). 1735—46 havde han nogle Chefskommandoer og benyttedes tillige som Medlem i adskillige vigtige Kommissioner. 1751 blev han fast Medlem af Konstruktionskommissionen, 1752 Chef for Kadetkompagniet. Det paafølgende Aar sendtes han til Marokko med 4 Fregatter for at bilægge nogle Stridigheder mellem Kejseren og den danske Oberst Longueville, der havde forpagtet visse Indkomster i nogle marokkanske Havne-stæder og samtidig anlagt en dansk Koloni. Efter endt Hverv, men med Tabet af en Fregat, der sprang i Luften paa Saffias Red, vendte han 1754 tilbage. 1757 førte han Orlogsskibet «Island» paa Togt til Konstantinopel, men døde paa Tilbagerejsen paa Malta 30. Maj 1758. — L. var en kundskabsrig og dygtig Officer med en sjælden ædel og frimodig Karakter. *C. With.*

jfr. XIX, 466 {

Lützow, Anton Frederik, 1744—1819, Søofficer, Søn af ovennævnte Kommandør Adam Frederik L., er født 26. Dec. 1744, blev 1763 Sekondlieutenant, 1767 Premierlieutenant, 1773 Kapitajnlieutenant, 1781 Kapitajn, 1790 Kommandørkapitajn, 1799 Kommandør, 1809 Kontreadmiral og 1817 Viceadmiral. L. var i en lang Periode en meget benyttet Officer, der deltog i adskillige interessante Togter. Foruden at han jævnlig var udkommanderet i de aarlige Eskadrer, var han saaledes om Bord i Orlogsskibet «Mars» 1770 i Admiral Kaas' uheldige Expedition til Algier, 1779—80 med i Orlogsskibet «Holstens» Togt til Guinea og det gode Haabs Forbjærg, paa hvilket Togt 84 Mand af Besætningen døde, og 1783 med Orlogsskibet «Oldenborg» til Middelhavet. Senere blev han en anset og ofte benyttet Skibschef; blandt hans Togter skal nævnes, at han 1798—99 var Chef for «Oldenborg» til Ostindien. 1781 blev han Viceekvipagemester paa Gammelholm og 1792(—97) virkelig Ekvipagemester. I denne Stilling blev han 1797 anklaget for mangelfuldt Tilsyn med Besigtelser og idømt 3 Maaneders Arrest. 1799 blev L. Direktør for Skillings-Ligkassen i Kjøbenhavn. 1800, da den engelske Admiral Dixon mødte i Sundet med en engelsk Eskadre, blev der til Hovedstadens Sikkerhed anlagt en flydende

Defension paa Reden, for hvilken L. blev Chef. 1805 var han Chef for en Øvelseseskadre. Han døde 27. Avg. 1819 efter 1817 at være bleven Kommandør af Danebrog. L. var 2 Gange gift: 1. (1767) med Elisabeth Birgitte f. Wigandt (f. 14. Okt. 1747 † 19. Dec. ^{Nov.} 1806), Datter af Kapitajn T. W. (f. 1706 † 1758), 2. (1807) med Birgitte v. Haven, f. Lottrup. C. With.

Lützow, Barthold Heinrich, 1654—1729, Officer, født 22. Marts 1654, Søn af Jaspar v. L. af en meklenborgsk Slægt og Catharina Elisabeth v. Prehn, blev 1677 Kapitajn ved 1. jyske gevorbne Infanteriregiment, 1679 Underfører ved Drabantgarden, 1681 Kapitajn i Marineregimentet, 1682 i Fodgarden, 1689 Brigademajor ved det danske Hjelpekorps, der sendtes til Irland, blev her 1691 Major ved Prins Frederiks Regiment, 1692 Oberstlieutenant og deltog til 1696 i Felttogene i Flandern, var 1697—99 Oberst for et dansk Infanteriregiment i polsk Tjeneste, kom 1699 til Norge som Chef for smaalenske nationale Infanteriregiment, blev 1709 Brigadér, 1710 Generalmajor og fratraadte da Regimentskommandoen, deltog 1711 i General, Baron Løvendals Indfald i Baahus Len, var derefter Chef for et af de 3 søndenfjældske Distrikter («Kantoner») langs Svenskegrænsen, hvortil de norske Stridskræfter vare fordelte. I Jan. 1716 blev L. Generallieutenant og fungerede derefter et Aar som kommanderende General i Norge i General, Friherre Erhard Wedels Sted under dennes Fravær, var dernæst Chef for «smaalenske Kanton», indtil Wedel 30. Maj 1718 tog Afsked, og L. udnævntes til hans Eftermand.

L.s Virksomhed som «général en chef», der saaledes omfattede begge Carl XII's Indfald i Norge (1716 og 1718), kan ikke ret bedømmes, uden at de vanskelige Forhold, hvorunder han virkede, tages i Betragtning. *Stridskræfterne* vare — særlig i 1716 — Fjendens numerisk underlegne og tillige uensartede baade af Sammensætning og Værd. En Omorganisation af de nationale norske Tropper sattes, mod L.s Raad, i Værk midt under Krigen og gjennemførtes i 1718, medens Fjenden stod i Landet. *Hærledelsen* var langt fra udelt lagt i L.s Haand. Ikke blot, at han ved alle vigtigere Afgjørelser skulde høre — foruden sine Generalers — de fra Kjøbenhavn opsendte kongelige Generaladjutanter og 2 saakaldte «kommitterede Generalmajorers» Mening; men der foregik en vigtig og ganske livlig militær Korrespondance mellem Kjøbenhavn og Norge bag L.s Ryg, hvilket til Dels synes at have medført

Krydsninger af L.s Planer og i hvert Fald gjorde ham usikker i sin Stilling. *Hærens Forplejning* var i 1716 slet forberedt og forestodes i 1718 af den vistnok dygtige, men tillige egenmægtige Generalkrigskommissær Bertouch (II, 175), der gik sine egne Veje og beredte L. mange Vanskeligheder. Endelig maa det erindres, at L. ikke — i Modsætning til sine Forgængere (E. Wedel maaske undtaget) — var Medlem af Slotsloven paa Akershus, og at han derfor ingen Del havde i Landets civile Administration. — Alt vel overvejet gjør Felttoget 1716 saaledes L. Ære. Ved at undgaa en Afgjørelsesfægtning, men sætte sig fast i Passerne og virke mod Fjendens Forbindelser og detacherede Afdelinger fremhjælp han bedst muligt den Situation, der tvang Carl XII tilbage fra Christiania. At Kong Carl under dette Tilbagetog ikke blev kraftig forfulgt, har man vistnok bebrejdet L. meget stærkt; men Forklaringen kan her ligge i de store Forplejningsvanskeligheder og Flankekorpsernes S sammensætning — væsentlig væbnede Bønder —, der gjorde dem uanvendelige for en langtrækkende Offensiv. L. blev efter dette Felttog hvid Ridder, og det var vistnok fortjent. — Ledelsen under Felttoget 1718 er maaske vanskeligere at forsvare. Vistnok var det mod L.s udtrykkelige Ordre, at Stillingerne i Tistedalen og ved Svinesund opgaves uden Kamp, og at Flotillen paa Idefjorden opofredes; men efter at Forsvaret var lagt bag Glommenlinjen, gjør han i over en Maaned intet Forsøg paa at forurolige Fjenden under Belejringen af Frederikssten. Oplandske Korps laa herunder uvirksomt eller anvendtes til Paabegyndelse af en vidtløftig Befæstning af Tilgangene til Christiania, medens en paatænkt Offensiv fra Blakjer med en Oprullen af den fjendtlige Linje som Maal uden Grund blev opgivet. — L.s Passivitet bevirkede, at han først efter 8 Dages Forløb fik Besked om Carl XII's Fald, og at Svenskerne uforstyrret kunde trække sin Hær tilbage over egne Grænser.

1719 ledede L. den ublodige Indmarche i Baahus Len, men fik kort efter Tilladelse til at tage Ophold paa sit Gods Tomb, medens Generallieutenant, Grev Sponneck fik «Inspektionen over den militære Etat». 1. Nov. 1720 fik L. endelig Afsked i Naade og med Pension. Han døde paa Tomb 8. Febr. 1729. — L. var en rettænkende og human Mand, der gjorde meget for at lette Krigens Byrder for Bonde som for Soldat. Han «er af den Slags, som man altid ønsker at have under sin Kommando», siger General, Baron Løvendal om ham i 1711; men han besad næppe den smidige Energi, der behøvedes for at opretholde Avtoritet og Ind-

flydelse under de Forhold, hvorunder han virkede som kommanderende General. — Gift 1. (1700) med Margrethe Cathrine v. Tritzscher (f. 1687 † 1702), Datter af Generallieutenant Hans Ernst v. T. (gjennem hende erholdt L. Tomb Herregaard i Raade); 2. (1704) med Anne Margrethe Brockenhuus (f. 1680 † 1768), Datter af Generalmajor Caspar Christopher B. til Hovindsholm.

Moe, Actstykker til den norske Krigshist. Anker, Biogr. Data om norske Generalspersoner. Norske Saml. I. C. O. Munthe.

Lützow, Christopher Marquard, 1738—1809, Officer. Han hørte til Linjen Pritzier-Schwechow af den meklenborgske Familie L. og var Søn af Henning Frederik L. og dennes 2. Hustru, der var født v. Zülow. L. var Kapitajn i kejserlig Tjeneste, da han 1769 blev dansk Oberstlieutenant og kort efter fik Kompagni i møenske Infanteriregiment. 1772 blev han forsat til 2. slesvig-holstenske Bataillon og Aaret efter til holstenske Infanteriregiment, hvor han 1777 blev Oberst. 1779 blev han Regimentschef, først ved 2. vesterlenske og 1782 ved riberske Infanteriregiment (2. jyske), hvor han 1787 blev Generalmajor, 1793 Danebrogsridder og 1802 Generallieutenant. 1803 blev han Chef for slesvigske Infanteriregiment, hvilket han 1807 ombyttede med fynske, samtidig med at han blev Kommandant i Fredericia. Under Troppesamlingerne i Holsten 1803 og 1805 førte L. Brigade, og efter det engelske Overfald 1807, da Kronprinsen rejste til Kjøbenhavn og overgav Befalingen over den i Holsten samlede Hær til Prins Frederik af Hessen, fik L. Kommando over Danmarks vigtige Vaabenplads mod Syd, Fæstningen Rensborg, hvis Kommandant han blev 1808, samtidig med at han blev General. L., der naturaliseredes som dansk Adelsmand 1776, døde 8. Sept. 1809 i Rensborg. — Gift 1. (1780) med Maria Sophia Dorothea v. Høvell, der døde 17. Marts 1786 og var Datter af en Landraad i Hannover; 2. (1787) med Vilhelmine Marie Andreetta v. Scholten, Datter af Generalmajor Jobst Gerhard v. S. († 1786) og Adelgunde Elisabeth Amalie f. v. Kleist († 1778); 3. (1790) med sin 1. Hustrus Søster Sophie Cathrine Louise Christine v. Høvell, der døde 18. Maj 1829. *Lesser.*

Lützow, Gotthardt, 1784—1850, Officer, blev født i Ribe 10. Marts 1784 og var Søn af ovfr. nævnte General C. M. L. († 1809) i dennes 1. Ægteskab. 4 Aar gammel blev L. Fændrik og i sit 19. Aar Kapitajn i Faderens Regiment. 1805 kom han til slesvigske

Infanteriregiment og tog med dette hæderlig Del i Felttoget 1813 i Meklenborg og Holsten. 1814 Major, 1827 Oberstlieutenant, 1834 Oberst — stadig i slesvigske Infanteriregiment, fra hvilket han først afgik ved Hærens Omorganisation i 1842, da han blev Generalmajor og Chef for 4. Infanteribrigade. 1843 kommanderede han det holsten-lauenborgske Kontingent, som deltog i 10. tyske Forbunds Armékorpses Øvelser ved Lüneburg. 1846 kommanderede han en Troppesamling ved Lokstedt. — Da Prinsen af Noer som Følge af det kongl. aabne Brev af 8. Juli 1846 fratraadte som Statholder i Hertugdømmerne, blev disses Generalkommando midlertidig overdraget L. Trods L.s Advarsler gjorde Regeringen intet for, at den kommanderende General kunde hævde den lovlige Magt mod Oprøret i 1848. Men da L. 23. Marts havde forlagt sit Kvarter fra Slesvig til Rensborg, viste han sig famlende og eftergivende over for de for Oprøret vundne Officerer og Byens Borgerskab, og Dagen efter karakterløs over for Prinsen af Noer, saa at Fæstningen med dens mange militære Hjælpekilder blev et let Bytte for Oprøret. Om hans Forhold blev der indledet Undersøgelse, men inden denne var afsluttet, døde L. 25. April 1850 i Kjøbenhavn. Med hans Søn uddøde 1881 Mandslinjen af den 1776 her i Landet naturaliserede Linje L. — L. blev gift 1812 med Marie Overbye (f. 11. Dec. 1793 † 24. Juli 1844), Datter af Laurits O. til Augustendal paa Sjælland og Kirstine f. Hjelm.

Den dansk-tyske Krig 1848—50, udg. af Generalstaben, I. Medd. fra Krigsark. VII. *Lesser.*

Lützow, Henning Ulrik, 1649—1722, Amtmand, Søn af Henning L. til Hülseburg, Fickhoff og Backendorf i Meklenborg og Clara Magdalene v. d. Asseburg, er født paa Amtshuset i Lutter am Barenberg 7. Sept. 1649. Efter at være opdragen i den ridderlige Skole i Walckenriedt ved Nordhausen blev han 1663 Page hos Frederik III, paa hvis Bekostning han 1669—70 rejste i Udlandet og studerede i Leiden; ved Kongens Død blev han hjemkaldt og gjorde Tjeneste som Page til 1673, da han atter rejste i Udlandet til 1675, i hvilket Aar han blev udnævnt til Forskærer, hvorpaa han 1679 blev Kammerjunker. 5. Maj 1681 blev L. gift med Dronning Charlotte Amalies Hofdame Eleonore Cathrine v. Schagen (f. 1650), Datter af Otto v. S. til Elsflæth i Oldenburg. S. A. blev han Hofmarskal hos Prins Frederik og udnævntes 1691 til Stiftsbefalingsmand over Laaland-Falster samt Amtmand i Nykjøbing

Amt, hvor han ejede Søholt, Ulriksdal og Sædingegaard. 1692 døde L.s Hustru, hvorpaa han 18. April 1693 atter giftede sig, med Anna Magdalene v. Hardenberg (f. 1672). Efter at han 1699 var bleven udnævnt til Etatsraad og hvid Ridder og 1706 til Gehejme- raad, døde han 8. Okt. 1722, hans Hustru 1730 (begravet 25. Dec.).

C. E. A. Schøller.

Lützow, Hugo, 1617—93, Amtmand, var født 1. Marts 1617 paa Fæstningen Dømitz i Meklenborg, hvor hans Fader, Magnus L., var Kommandant; hans Moder var Deliana v. Behr. Efter sin Faders Død 1630 blev han af Hertug Adolf Frederik af Meklenborg anbefalet til Enkedronning Sophie paa Nykjøbing Slot, hos hvem han gjorde Pagetjeneste til hendes Død (1631), hvorefter han kom i Christian IV's Tjeneste som Edelknabe og særlig uddannedes af Staldmesteren Arent v. d. Kuhla. 1640 gjorde Kongen L. værægtig, og s. A. deltog han i Hannibal Sehesteds Ambassade til Spanien. Hjemvejen lagde han over England og Holland. 1641 var han Deltager i et Gesandtskab til Regensburg, hvorefter han besøgte Wien, Venedig og Padua, ved hvis Universitet han tilbragte Vinteren, berejste derpaa Italien og Frankrig, indtil Krigen 1644 kaldte ham hjem for at være hos Kongen, der udnævnte ham til Hofjunker, i hvilken Bestilling han 1648 gik over i Frederik III's Tjeneste, uagtet der gjordes ham Tilbud fra fremmede Fyrster om Ansættelser som Staldmester og Kammerjunker. Kongen gav ham selv disse Udnævnelser ved sit Hof 1649. 1650 sendtes han til Wien med 8 Heste til Kejseren og benyttede Lejligheden til at besøge Ungarn. For sine Tjenester belønnedes han 1655 med Antvorskov og Korsør Len — hvortil henlagdes Saltø, som han dog kvitterede 1664 — og boede herefter som Lensmand, fra 1662 som Amtmand, paa Antvorskov Slot, hvor han ogsaa i Svenskekrigen forblev til største Nytte for Lenene under Fjendens Nærværelse; ogsaa de ham underlagte Stutterier lykkedes det ham nogenlunde at holde ved Magt. Som Lensmand paa den almindelige Rejserute — 1671—80 havde han yderligere Ringsted Amt — faldt det flere Gange i hans Lod at modtage og ledsage fyrstelige Personer gennem Landet. Efter 1671 blev han Etatsraad, og 1684 fik han Rang med Overchargerne. L., der 1651 var bleven naturaliseret som dansk Adelsmand, erhvervede betydeligt Jordegods dels i Sjælland, dels i Jylland; sit Fædrenegods Backendorf i Meklenborg afhændede han. Ved sit Giftermaal 22. Juni 1656 med

Ide Rosenkrantz (f. 16. Juli 1639 † 15. Marts 1666), Datter af Jørgen R. til Kjeldgaard, forøgede han ikke sit Gods. Derimod bragte hans Ægteskab 14. Nov. 1672 med Karen Juul (f. 22. Nov. 1642 † 20. Jan. 1689), Datter af Ove J. til Brusgaard og Enke efter Marquard Rodsteen, ham Lundsgaard og Jershav i Fyn, hvortil han købte Revninge og Drigstrup Kirker. L. døde paa Antvorskov 21. Marts 1693, efter at han 1690 havde fristet den haarde Skæbne at miste 2 Døtre og en Svigersøn ved Skibbrud. Han stiftede et Hospital i Gimlinge.

Personalia i Rigsark. Seehusen, Optegn. om Lyngbygaard og Gjerdrup S. 96 f. Boesen, Beskr. ov. Lundsgaard S. 63 f. Danske Herregaarde X: Lundsgaard. *G. L. Wad.*

Lützow, Joachim Frederik, 1651—76, Officer, var født i Meklenborg paa sin Fædrengaard Seedorf. Hans Forældre vare Barthold Heinr. L. af Linjen Drei-Lützow og Dorothea Marie Bülow af Linjen Wedendorf. J. F. L. blev 1675 Oberstlieutenant ved et af de i Anledning af Rustningerne mod Sverige oprettede danske Dragonregimenter (Walters, siden Trops) og gik Aaret efter med dette til Skaane. Regimentet hørte til det Korps, som under Generalmajor Duncan sendtes mod Halmstad (IV, 363). I den ulykkelige Kamp ved Fyllebro (17. Avg.) stred L., der var en Kæmpeskikkelse og bekjendt for sine vældige Legemskræfter, med glimrende Tapperhed. Med egen Haand skal han have nedlagt 17 Fjender, inden han selv maatte bide i Græsset, «stympad, men kämpande». Disse sidste Ord læses endnu paa en Mindesten, som de svenske som Tegn paa deres Beundring rejste paa det Sted, hvor L. faldt.

Vort Forsvar Nr. 313 (1892).

H. W. Harbou.

Lützow, Johan Henrik, 1747—94, Søofficer, Broder til ovennævnte Viceadmiral Ant. Fred. L., er født 27. Marts 1747, blev Sekondlieutenant i Marinen 1763, Premierlieutenant 1769, Kapitajnlieutenant 1776 og Kapitajn 1781. L. deltog 1770 om Bord i Orlogsskibet «Grønland» i Admiral Kaas' mislykkede Expedition til Algier, var derefter nogle Aar Chef for mindre Fartøjer, der bragte Depecher og Tropper til Norge, blev 1779 Interimsundertøjmaster ved Søartilleriet, 1788 Interimstøjmaster og Aaret efter virkelig Tøjmaster samt Medlem af Konstruktions- og Regleringskommissionen, hvilke Stillinger han beklædte indtil sin Død. Han har gjort sig fordelagtig bekjendt som en flittig og paalidelig historisk Samler,

der bl. a. har udgivet «Historiske Efterretninger om danske Sø-officerer» 1. D. 1. H. (1788) og «Admiral H. Spans Levned» (1792). L. blev 1770 gift med Charlotte Amalie Lützow (f. 1748 † 1817), Datter af Oberstlieutenant Otto L., og døde 20. Marts 1794.

Nyerup, Lit. Lex.

C. With.

Lüxdorph, s. Luxdorph.

Lælius, s. Leiel.

Lændi, Niels, —1300—, Kong Erik Menveds Raad, var 1283 og vistnok endnu 1296 Hovedsmand paa Riberhus og var i det hele nær knyttet til Ribe og Omegn. Han stiftede saaledes 1300 et Alter i Ribe Domkirke for sin og sin Faders, Christiern L.s, Sjæle, han skulde 1304 med Bispen selv tredje ansætte Beboerne af Varde Syssel til Skibsudredning, og en Søn af ham var siden Provst i Ribe; men han vides ogsaa at have ejet Troldorp, en for længst forsvunden Hovedgaard i Sabro Herred, og af hans Døtre var en gift med Hr. Anders Stigsen Hvide, den bekjendte Marsk Stigs Søn, og en anden med Palne Jonsen af Støvring. Som Kongens Raad var N. L. bl. a. 1298 og 1300 Forlover for de Løjdebreve, som udstedtes henholdsvis for Ærkebiskop Jens Grand og for den norske Konge, og 1307 besejlede han Lensbrevet for Hertug Christoffer paa Sønderhalland og Samsø. Han skal have været gift med en Datter af Niels Peck eller Niels Kammermester og levede *var vist død 1310*
~~endnu 1317~~

Kinch, Ribe Bys Hist. I, 130 ff.

Thiset.

Læssøe, Agnete Caroline Elisabeth Nanny, f. 1853, Forfatterinde, er Datter af Kunstnerparret J. A. Jerichau og Elis. f. Baumann (VIII, 438 og 443). Hun blev født i Kjøbenhavn 11. Nov. 1853. 7. April 1873 ægtede hun Kapitajn *Albert Frederik Læssøe* (f. 11. Juni 1848), der, efter at have udmærket sig i den franske Armé, tog Engagement paa 5 Aar i Shahen af Persiens Hær. Fra et meget interessant Ophold i Teheran vendte Fru L. i Efteraaret 1878 tilbage til Danmark og fulgte derpaa Vinteren 1878—79 sin Moder til Rom, hvor hun tidligere (1872—73) havde boet. I 1880 opholdt hun sig i Paris og tog der Undervisning hos Maleren F. J. Barrias. I 1881 udgav hun sin første Bog, «Fra Persien», og rejste i Febr. 1882 til Ostindien, hvor hendes Mand var bleven ansat i det indiske Udenrigsministerium. I 1885 udnævntes han til Medlem

af den afghanske Grænsekommission; hun rejste da igjen til Danmark og skrev i 1886 der sin Bog «Et Glimt af Hindostan», der omhandler hendes Rejse til Indien og Livet i Himalaja. I 1887, da hendes Mands omrejsende Virksomhed var afsluttet, hentede han hende tilbage til Rajputana i det nordostlige Indien, hvor han nu havde faaet Ansættelse. En Beskrivelse af Egnene der findes i hendes tredje Bog, «Haremsbesøg og Djungleliv i Rajputana» (1892). Hendes Bøger røbe megen Iagttagelsesevne, hun fortæller livlig og anskuelig, og ved sit Talent for Tegning har hun set sig i Stand til at ledsage sin Text med Billeder, hun selv har frembragt. — For Tiden opholder hun sig atter i Danmark. *Nic. Bøgh.*

Læssøe, Kristian Frederik, f. 1813, Præst, Søn af Told- og Konsumtionsinspektør Niels Fr. L. og Margr. Juliane Signe f. Abrahamson (s. ndfr.), er født i Frederikshavn 1. Febr. 1813, dimitteret fra Borgerdydskolen i Kjøbenhavn 1833 og tog theologisk Embedsexamen 1841. Han var 3 Aar Lærer ved Fattigvæsenets Skoler i Kjøbenhavn og blev 1845 Skolelærer i Udby paa Tudsenæs, hvor han indførte den Villarske Undervisningsmethode, hvorved Undervisningen af mange Børn i Læsning og Skrivning skulde blive lettere og hurtigere, medens Mangleterne ved den indbyrdes Undervisning skulde undgaas. 1854 inspiceredes hans Skole paa Ministeriets Forlangende af Biskop G. P. Brammer. 1857 blev han Sognepræst til Kvong og Lync i Ribe Stift, 1866 forflyttedes han til Davhbjerg, Mønsted og Smøllerup i Viborg og 1874 til Galten og Vissing i Aarhus Stift. Han ægtede 1845 Elisabeth Dorothea Pingel (f. 1825 i Rønne), Datter af Byfoged J. C. P. Han har skrevet Opbyggelses- og Lærebøger, deltaget i Forhandlinger om Skolevæsenet og 1855—56 redigeret «Almueskolen».

Erslew, Forf. Lex.

L. Koch.

Læssøe, Margrethe Juliane Signe, 1781—1870, var Datter af Werner Abrahamson (I, 68) og blev 30. Maj 1781 født i Kjøbenhavn. I sit intelligente Barndomshjem, der samlede betydelige Personligheder, udviklede hun sine ypperlige Evner selvstændig. Tidlig var hun forbunden med Thomasine Gyllembourg og Louise Hegermann-Lindenchrone. 10. Jan. 1806 ægtede hun Grosserer i Kjøbenhavn, senere Told- og Konsumtionsinspektør i Frederikshavn, Niels Frederik Læssøe (f. 1775), der endte som Havnekontrollør i Kjøbenhavn, hvor han døde 9. Juni 1831. S. L. fødte ham 8

Sønner, blandt hvilke nedenstaaende W. H. Fred. A. L. havde taget hendes ædleste Egenskaber i Arv. I sit Hus samlede hun Kunstnere som J. Roed, Const. Hansen, P. C. Skovgaard, J. Th. Lundbye, Frølich og Jerichau, der alle stode i nær aandelig Forbindelse med hende; men inderligst var hun knyttet til H. C. Andersen, paa hvis Udvikling i ædel Retning hun havde stor Indflydelse. I «Dansk Folkeblad» for 1836 har hun anonymt offentliggjort «En Moders Brev om Pigebørns Opdragelse». Baade i denne Artikel og i sine mange Breve aabenbarer hun en primitiv, fint poetisk, beskeden og elskelig kvindelig Natur, der ganske svarer til den, hun udfoldede gennem hele sit Liv og al sin Virken. Hun døde 24. Juli 1870.

N. Bøgh, Signe L. (1877). Breve fra og til H. C. Andersen. H. C. Andersen, Saml. Skr. (1. Udg.) XXI, 110 og 162 f. *Nic. Bøgh.*

Læssøe, Thorald, 1816—78, Landskabsmaler, Broder til ovennævnte Kr. Fr. L., var født i Frederikshavn 25. Juni 1816 og var først bestemt til at blive Landmand. Da han havde mere Lyst til at være Kunstner, blev han Elev af Dyrmerer Chr. Holm (VII, 566) indtil dennes Bortrejse til München. Han besøgte Kunstakademiet, men uddannede sig dog mest paa egen Haand til Landskabs- og Arkitekturmaler. Han var Ungdomsven og Kammerat med Jerichau, Lundbye og Frølich, men naaede dog ingen af sine berømte Venner i kunstnerisk Dygtighed eller Anseelse; men han var en elskværdig Mand og i mange Henseender en begavet Natur med fin Kunstfølelse. Fra 1844—57 var han i Italien, men naaede dog først 1854, uagtet Jerichau støttede ham af al Magt, at faa Kunstakademiets mindre Rejsestipendium for et Aar. Efter Hjemkomsten ægtede han 1857 Emy Francisca Erhardine Tidonia Komtesse Krag-Juel-Vind-Frijs (f. 1825 † 1863), Datter af Kammerherre Jens Chr. Carl Greve K.-J.-V.-F. til Frijsenborg. Han udstillede efter sin Udenlandsrejse Landskaber og Arkitekturbilleder fra Syd- europas Egne. Malerisamlingen ejer flere af hans Billeder, dog paa «Caracallas Bade» nær alle fra før Rejsen. L. optraadte i sine senere Leveaar som Forfatter og udgav en Roman: «Til Maalct» (1870). Han døde 25. Marts 1878 i Kjøbenhavn.

Weilbach, Nyt Kunstnerlex.

Ph. Weilbach.

Læssøe, Werner Hans Frederik Abrahamson, 1811—50, Officer, var født i Kjøbenhavn 13. Sept. 1811 og Broder til ovfr.

nævnte Kr. Fr. og Th. L. Frederik L. var bestemt for Studeringerne, men Soldaterstanden var og blev hans eneste Tilbøjelighed. Om sider, kun et Aars Tid før han skulde have været Student, gave Forældrene efter for denne Lyst, og ved Nytaar 1827 indtraadte L. paa Landkadetakademiet. 2 Aar efter fik han Anciennitet som Sekondlieutenant ved Kongens Regiment, hvor han forrettede Tjeneste fra 1830—32, da han blev Elev paa den militære Højskole. 1836 forlod han efter en glimrende Afgangsexamen Skolens Generalstabsafdeling og blev 1837 Premierlieutenant og Adjoint ved Generalkvartermesterstaben. Her blev L. fornemmelig anvendt ved den topografiske Tjeneste. Man stod i Begreb med at tage fat paa det store Arbejde Atlaset over Danmark, og i de Overvejelser, som dette gav Anledning til, tog L. fremragende Del; men med ikke mindre Lyst og Iver var han med i den Diskussion, der fremkaldtes ved, at Christian VIII strax efter sin Tronbestigelse 1839 nedsatte en stor Militærkommission, til hvilken det var udenforstaaende tilladt at indgive Forslag. Ogsaa de politiske Bevægelser fulgte han med levende Interesse og var, som saa mange af hans Kammerater fra Højskolen, stærkt greben af Tidens liberale og nationale Ideer. Paa højere og allerhøjeste Steder betragtede man ham derfor med Mistænksomhed og tillagde ham bl. a. uden Føje Forfatterskabet til en Række oppositionelle Avisartikler. For at fjærne ham for nogen Tid greb man saa 1842 til den Udvej at tildele ham Orlov og Understøttelse til at foretage en længere Rejse til Udlandet. Under denne Rejse, der havde stor Betydning for hans Udvikling saa vel i almindelig som i faglig Retning, udnævntes L. til Kapitajn (1842). Efter Hjemkomsten virkede han atter som Topograf, en kort Tid (1844—45) tillige som Lærer i Militærgeografi ved Højskolen. Hans bratte Afskedigelse fra denne Stilling var atter Følge af en ugrundet Mistanke, nemlig om at han havde Del i en Demonstration, som Eleverne i Skolens ældste Afdeling havde sat i Scene mod en af Lærerne. Efter sine Tilhøreres Anmodning afsluttede han privat det afbrudte Kursus. 1847 drog L. atter, denne Gang af Helbredshensyn, til Udlandet og tilbragte bl. a. nogle fornøjelige Uger i Rom sammen med flere af vore ypperste Kunstnere. Kort efter hans Hjemkomst døde Kong Christian VIII. 20. Marts 1848 udnævntes L. til Medlem af den «permanente Forsvarskommission for hele Riget»; men i de samme Dage brød Oprøret ud i Hertugdømmerne, og L. fik Ordre til at afgaa til den aktive Armé som Stabschef ved Overkommandoen.

L. blev designeret til denne Stilling, endog inden det var bestemt, hvem Overgeneralen skulde være, og Hensynet til hans politiske Stade har sikkert herved spillet en stor Rolle. Alligevel, og skjønt han ved sin hidtidige tjenstlige Virksomhed kun i ringe Grad var forberedt til sin nye Stilling, kunde der næppe være truffet noget bedre Valg. L.s Arbejdsiver og Arbejdsevne, hans Handlelyst og Handlekraft gjorde ham til den rette Mand paa den rette Plads. Stabens øvrige Officerer, til Dels hans omtrent jævnaldrende Omgangsvener, bøjede sig villig for hans Overlegenhed. Der var ingen Tid at spille med Diskussioner; alt, hvad der hørte til Felthærens højere Styrelse, maatte saa at sige bygges op paa bar Grund, og L.s enestaaende Evne til hurtig og klart at sætte sine Tanker paa Papiret var her af uvurderlig Betydning. Med den Mangel paa Rutine, der var fælles for hele Personalet, var det umuligt andet, end at der til Tider blev grebet fejl; i saa Fald viste L. sig paa den smukkeste Maade rede til at paatage sig Ansvaret. Det er næppe heller for meget sagt, at L. havde, ganske vist ikke den afgjørende Bestemmelse, men dog den væsentligste Indflydelse paa den taktiske Ledelse af Felttoget 1848 saa vel som paa den strategiske, for saa vidt ikke her Krigsministeren af politiske Grunde greb ind i Overkommandoens Planer. Til General Hedemann ligesom siden til General Krogh stod L. i det bedste Forhold, og blandt de Egenskaber, der udmærkede ham som Stabschef, er nævnt, at han «paa en ingenlunde ubehagelig Maade kunde være fuldkommen indtrængende med sine Forestillinger, naar han ansaa deres Antagelse for vigtig», samt at han lige saa lidt over for Omverdenen som over for Generalen personlig glemte de Hensyn, han skyldte sin Chef, selv hvor denne i Virkeligheden havde overladt L. at træffe Bestemmelsen. Sin personlige Tapperhed og Koldblodighed viste L. i Kampene ved Bov og Slesvig, under Panikken i Flensborg og senere under Fægtningerne ved Nybøl og Dybbøl. I en Indstilling, som General Hedemann indsendte nogle Dage før sin Afgang fra Overkommandoen, omtaler han L. med følgende Ord: «Det rigtige Overblik og den rolige Uforsagthed, hvormed han under de stedfundne Fægtninger paa rette Tid og Sted har ledet Tropperne i Ilden, har væsentlig bidraget til Fægtningernes heldige Udfald».

Endnu maa berøres det ejendommelige Forhold, hvori L. stod til Krigsminister Tscherning. Under Felttoget brevvexlede han stadig direkte med denne og udtalte sig om Tjenestesager, ja om

sin egen General, med en Uforbeholdenhed, der maa virke forbløffende paa den, der ikke betænker, i hvilken mærkelig Brydningstid dette gik for sig, og hvor nøje L. var knyttet til Tscherning personlig. Saa meget besynderligere ser det ud, at denne i Slutningen af April sendte Oberst C. F. Hansen over til Als for som et Slags Velfærdskommissær at vaage over Overkommandoens Handlinger (jvfr. VI, 600). Dette Skridt fik siden skæbnesvangre Følger.

I Sommerens Løb forfremmedes L. til Major og siden til Oberstlieutenant. Ved de Forhandlinger, der i Juli Maaned efter Vaabenstilstanden i Malmø førtes med den fjendtlige Overkommando, var han delegeret paa dansk Side. Da General Hedemann 25. Juli afgav Kommandoen til General Krogh, forblev L. paa Stabschefsposten; han fulgte med Krogh, da denne ved Felthærens Opløsning samme Efteraar udnævntes til kommanderende General i Nørrejylland, og fremdeles, da Generalen i Marts 1849 atter fik Overkommandoen over den aktive Armé. I Nov. 1848 havde imidlertid General Hansen overtaget Krigsministeriet, og det Misforhold, som fra tidligere Tid havde bestaaet mellem ham og L., og som yderligere havde faaet Næring under Hansens Sendelse til Als, blev efterhaanden saa stærkt, at L. indsaa, at han ikke kunde forblive i sin Stilling. Foreløbig holdt han dog ud, men kun for i Begyndelsen af 1849 at se Overkommandoens Planer krydsede og dens Virksomhed lammet ved idelig Indgriben fra Krigsministerens Side. Omsider tog Ministeren af Katastrofen i Ekernførde Fjord (5. April 1849) Anledning til at fjerne saa vel Krogh som L. fra Overkommandoen (jvfr. VI, 601 og V, 567). Der er hertil at bemærke, at Overkommandoens Ordre til Expeditionen ganske vist i formel Henseende ikke er uangribelig, men at den var rigtig forstaaet af den, til hvem den direkte var henvendt, Eskadrechefen, efter Samraad med hvem Planen var lagt; fremdeles, at Hovedaarsagen til Ulykken, foruden i en Række uberegnelige Uheld, maa søges i Datidens Mangel paa Erfaring med Hensyn til Kamp mellem Krigsskibe og Landbatterier. Saa vel i land- som i sømilitære Kredse raadede der ret fejlagtige Begreber i saa Henseende, og Krigsministeren delte i fuldt Maal disse. Men da Ulykken var sket, søgte han at vælte Ansvaret fra sig ved at lade Overkommandoen og særlig sin gamle Uven L. falde som Offer for den oprørte Folkestemning.

L. blev nu først ansat som Stabschef ved Generalkommandoen

paa Fyn, altsaa uden for Krigsskuepladsen, men faa Dage efter paa Foranledning af den nye Overgeneral, Bülow, stillet til dennes Raadighed. I General Ryes Stab deltog L. i Slaget ved Kolding (23. April), og da her Kommandøren for 12. lette Bataillon, Major Harbou (VII, 89), var bleven saaret, fik L. samme Dag Kommandoen over Bataillon. Medens L. førte denne under Ryes Tilbagetog gennem Jylland, raadførte Generalen sig hyppig med ham og tildelte Bataillon vigtige Hverv; 7. og 8. Maj kæmpede den ved Viuf og ved Vejle. Da Rye med en Del af sit Korps indskibedes paa Helgenæs for at deltage i Slaget ved Fredericia, blev 12. Bataillon tillige med 1. Jægerkorps og 3 Rytterregimenter samt et Batteri tilbage under Oberst Flindt. Først et Par Maaneder efter dirigeredes Bataillon atter syd paa til Als, hvor den forblev til Juli 1850. I det forløbne Aar havde L. med utrættelig Iver arbejdet sig ind i Infanteritjenestens Detailler. Han høstede mange Erfaringer og indlagde sig stor Fortjeneste som Bataillonskommandør. 25. Maj 1850 fik han sammen med Trepka og Irminger (VIII, 320) Obersts Karakter; men en Maaned forud var den sidstnævnte gaaet Trepka og L. forbi til Brigadekommandør!

12. lette Bataillon blev tildelt 2. Brigade. 16.—18. Juli var L. Fører for 2. Divisions Avantgarde, 21. Juli for det over Havetoft fremsendte Rekognosceringskommando, 25. Juli i Slaget ved Isted paa ny for Divisionens Avantgarde. Den ham som saadan givne Ordre lød paa, at han efter at have passeret Øvre Stolk skulde marchere i Vest mod Isted By. Allerede Aftenen forud havde L. dog fattet den Beslutning fra førstnævnte Landsby at fortsætte Fremrykningen i mere sydlig Retning for «at forcere Défiléet mellem Isted Sø og Langsø og, naar dette saaledes var taget, at trænge frem i Ryggen paa Fjendens Centrum». Om L. forinden Udførelsen har faaet indhentet sin Divisionsgenerals, Schleppegrells, formelle Billigelse af denne Modifikation i den oprindelige Angrebsplan, vides ikke med Bestemthed. Sikkert er det, at L. gennemførte den med Hurtighed og Kraft og derved bibragte Fjenden en Rystelse, som han ikke forvandt. L. faldt under denne Bevægelse, ramt af en Kugle i Brystet ved Angrebet paa Grydeskoven, og det tilsigtede Maal blev derfor ikke naaet i sin fulde Udstrækning. Men 12. Bataillons næstkommanderende, Kapitajn Knud Møller, fortsatte Fremrykningen i L.s Aand; 2 andre Batailloner fulgte efter, og denne Styrkes Optræden syd for Isted Sø kastede et afgjørende Lod i Vægtskaalen med Hensyn til Slagets Skæbne.

Har L.s Død været en Følge af den forandrede Angrebsplan, da har han ikke ofret sit Liv forgjæves. Og dog er der ingen af de faldne i alle 3 Krigsaar, med hvem større Forhaabninger ere lagte i Graven end med ham. Mange saa i L., der faldt uden engang at have ført en Brigade, vor første strategiske og taktiske Kapacitet, den Mand, der var bedst egnet til at staa i Spidsen for Hæren. Den ulykkelige Uoverensstemmelse med Krigsminister Hansen var Skyld i, at L. i de 2 sidste Krigsaar end ikke kom til at beklæde Stabschefsposten, saaledes som det var det almindelige Ønske i Hæren og uden for denne. Hans tidlige Bortgang var et uerstatteligt Tab for Fædrelandet og for Hæren. I den overlegne militære Indsigt, som han under Krigen havde arbejdet sig frem til, og i den Indflydelse, han besad hos de national-liberale Førere, havde han haft bedre Betingelser end nogen anden — i den paafølgende Fredsperiode for at modvirke den Desorganisation af Forsvaret, som blev dens Særkjende, i Krigen 1864 for at føre Overkommandoen og maaske at afbøde en Del af den Ulykke, som denne Krig maatte føre over os.

L. var næppe egentlig genial. Men ved sin klare Forstand, sin Energi og Grundighed i Arbejdet, sin aandelige Ædruelighed og Sjælsrenhed, sin stolte og faste Karakter, sin brændende Fædrelandskjærlighed og sin varme Følelse for alt ædelt og godt ragede han højt op over Gjennemsnittet. Fremfor alt var han en Handlingens Mand. Disse Egenskaber, der afspejlede sig i hans skønne, mandige Ydre, maatte vinde Beundring og Tillid hos alle, der kom i Berøring med ham. Tallet paa dem, der virkelig stode ham nær, var derimod forholdsvis begrænset; vel viste han sig altid som en paalidelig foresat og en god Kammerat, men selv over for hans daglige Omgivelser var der i hans Væsen noget afmaalt. Som saa mange stærke Karakterer var han vel heller ikke fri for at være lidt despotisk anlagt; der kunde til Tider komme noget haardt i hans Udtryk, og han kunde være ret hensynsløs i sine Ytringer. Alt i alt var han dog ikke blot fængslende, men ogsaa vindende i Omgang. Dameselskab i Almindelighed tiltalte ham ikke; han levede og døde ugift. Derimod var han ved de ømmeste Baand knyttet til sin udmærkede Moder; en Hilsen til hende er det sidste Ord, der tillægges ham.

L.s Lig blev jordet i den store Kriegergrav paa Flensborg Kirkegaard, og hans Billede var en af de 4 Medailloner, som prydede Fodstykket til den over Graven rejste Løve. Blandt de Kunst-

værker, som L.s Død affødte, skal nævnes hans Ven Jerichaus «Dødens og Opstandelsens Engle».

Den dansk-tyske Krig 1848—50, udg. af Generalstaben, III, 2, 1495 ff. F. Abrahamson, W. H. F. A. L. (1869). O. Vaupell, L.s Levned (1895). Milit. Tidsskr. XXIV og XXV. Tidsskr. f. Søvæsen XXXI. J. Harbou, Erindringer og Betragtninger (1870). N. Bøgh, Signe Læssøe (1877). Museum 1894, I, 133 ff. og II, 67 ff. *H. W. Harbou.*

Lætus, Erasmus, † 1582, s. Glad, Rasmus (VI, 90).

Løbnitz, Nicolai Johan, 1798—1867, Bøsemager, er født 8. Marts 1798, vistnok i Rensborg, og tilhører en gammel Bøsemagerslægt. Det har derfor sikkert været noget ganske naturligt, at han blev Bøsemager, og som saadan drev han det da ogsaa til noget dygtigt. Han opfandt forskjellige Bøsselaase, ogsaa til Bagladning (hans Patenter ere af 1833 og 1839), ligesom forskjelligt godt Bøsemagerværktøj og var tillige en fremragende Ciselør og Gravør. Han udstillede «udmærkede» Arbejder ved Kunstakademiets Udstillinger, der i Trediverne ogsaa stode aabne for Haandværksarbejder, og hans Værksted nævnes 1834 som det største og bedste Bøsemagerværksted i Kjøbenhavn. 1828 udnævntes han til Bøsemager i Armeen (fra 1830 ved det sjællandske Jægerkorps) og deltager nu med Dygtighed i Omdannelsen af det danske Militærgeværs Stenlaase til Perkussionslaase. 1842 udnævntes han til Hofbøsemager. 1851 blev han Probermester ved Kronborg Gevær-fabrik, og i denne Stilling fik han 1853 Titel af Krigsassessor og 1856 af Krigsraad. 1863 gik han af som Overkrigskommissær og døde 13. Maj 1867 i Kjøbenhavn. Han var gift med Caroline Christine Christensen (f. 18. Febr. 1799 † 11. Nov. 1877).

C. Nyrop, Georg Christensen.

C. Nyrop.

Löffler, Ernst Conrad Abildgaard, f. 1835, Geograf. E. L. er Søn af Etatsraad, Kontorchef ved det kongl. Theater E. R. L. og Julie f. Abildgaard og fødtes i Kjøbenhavn 28. Febr. 1835. Allerede i sit Fædrenehjem paavirkedes L. i geografisk Retning, og som Student helligede han sig udelukkende til Dyrkningen af Geografien og dens Hjælpevidenskaber. Under Forchhammers Vejledning studerede han Geognosi, indstillede sig 1859 til Magisterkonference i fysisk Geografi, tiltraadte Aaret efter med offentlig Understøttelse en Studierejse til Højalperne og Italien, tog fat paa ethnografiske Undersøgelser og erhvervede 1866 Doktorgraden for

en geologisk Afhandling. Samtidig begyndte han som Privatdocent at holde geografiske Forelæsninger ved Universitetet og udfoldede en betydelig Virksomhed for at skaffe Geografien en selvstændig Lærestol ved samme, for Uddannelsen af Faglærere og for en methodisk Behandling af Faget baade som Videnskabsgren og som Skoledisciplin. 1876 udkom hans bekjendte «Haandbog i Geografien» (3. Udg. 1883—85), og senere har han offentliggjort adskillige velskrevne Afhandlinger om Geografiens Methode og dens Forhold til Hjælpevidenskaberne. Inden for vort Kulturomraade er L. nærmest Joachim Fr. Schouws geografiske Arvtager, i det han ligesom denne opfatter Geografien væsentlig som en Naturvidenskab. Han er ogsaa stærkt paavirket af Humboldt og Ritter og af de moderne Bestræbelser, som rundt omkring i Evropa arbejde paa at gjenføde det geografiske Studium. Det var dog først efter et langt og møjsommeligt Arbejde, at han naaede sit nærmeste Maal. 1883 ansattes han som geografisk Docent ved Universitetet, og samtidig optoges Geografien som selvstændigt Fag ved den nyoprettede Skoleembedsexamen. 1888 udnævntes han til Professor, 1893 udgav han «Omrids af Geografien» I, og det er for en stor Del hans Fortjeneste, at Geografien nu planmæssig dyrkes ved Universitetet, og at vore Skoler kunne forsynes med videnskabelig uddannede Lærere ogsaa i dette Fag. L. er en skattet Lærer, en yndet Foredragsholder, en grundig og smagfuld Forfatter. 1873 indgik han Ægteskab med Ida Jansen, Datter af Professor, Tandlæge J. J. Universitetsprogram til Reformationensfesten 1866. *P. Lauridsen.*

Löffler, Ernst Heinrich, 1723—96, Tegnerlærer, født i Stettin 4. Maj 1723, blev Malersvend og kom 1745 til Kjøbenhavn, hvor han arbejdede nogle Aar hos en Mester af den vidtforgrene og ansete Maler- og Forgylderfamilie Milan. Fra 1. Jan. 1751 blev han interimistisk ansat som Tegnerlærer ved Akademiet, og da Informatoren Marcus Cardes døde i Sommeren s. A., blev L. fast ansat i hans Sted. I 1754 overgik L. med Akademiet til dets nye Løkaler paa Charlottenborg, hvor han siden fik Bolig, og der virkede han trofast i sin beskedne Stilling til sin Død. Kunstner var han jo ikke, og Arbejder af ham som saadan kunne derfor heller ikke paavises. Af sine Lærlinger var han meget afholdt, ikke mindst af den unge Thorvaldsen, der har gjort en Portrætmedaillon af sin kjære, gamle Lærer. L. var gift med Susanne Christiane f. Mahr, Datter (eller yngre Søster) af Bøsseskæfter i Kjøbenhavn Valentin

M.; de havde en Hob Børn, af hvilke et Par blev Kunstnere. L. døde i Kjøbenhavn 27. Marts 1796.

Weilbach, Nyt Kunstnerlex. Meier, Wiedewelt.

F. J. Meier.

Løffler, Julius Bentley, f. 1843, Kunstarkæolog. L., Broder til ovennævnte E. C. A. L., fødtes 30. Sept. 1843 i Kjøbenhavn. L., som paa mødrene Side nedstammer fra Arkivtegneren Søren Abildgaard (I, 57), førtes tidlig ind paa samme Bane som Oldefaderen. Efter at han 1867 havde ^{underskrevet sig} ~~bestaaet~~ Afgangss^{hankunen} ~~prøven~~ for Arkitekter ved Kunstakademiet, udarbejdede han paa Opfordring af N. L. Høyen, *Heinr. Hansen og* *andre* største Delen af Tavlerne til de i «Danske Mindesmærker» fremkomne Beskrivelser af Sorø Kirke og Roskilde Domkirke. Herved lededes han ind paa et nøjere Studium af Middelalderens Kirkebygningskunst, et Studium, som fremmedes i høj Grad, efter at han 1873 havde paabegyndt de for Nationalmusæet foretagne, herredsvis udførte Undersøgelser af Landets kirkelige Monumenter. I en Række af Skrifter har L. gjort middelalderlig kirkelig Kunst i dens forskjellige Retninger til Gjenstand for grundlæggende Undersøgelser. Af hans mindre Afhandlinger (trykte i «Aarb. f. nord. Oldkynd.») kunne særlig fremhæves hans paa Selvsyn grundede Undersøgelser af Kirker paa Rygen og i Nordtyskland, hvor dansk Indflydelse turde antages at have gjort sig gjældende i den ældre Middelalders Arkitektur, samt Paavisningen af Liden Kirstens Grav ved Vestervig Klosterkirke. I særskilt udgivne Skrifter har han med stor Sagskundskab og rig Evne til at sammenfatte Resultaterne af sine Undersøgelser behandlet dels den romanske Kirkebygningskunst i Danmark, dels middelalderlige Gravmonumenter i danske Kirker. Af hans Værker i de nævnte 2 Retninger kunne fremhæves: «Sjællands Stiftslandsbykirker» (1880), «Udsigt over Danmarks romanske Kirkebygninger» (1883) og «Sorø Akademis Landsbykirker og Klosterporten i Sorø» (1896), «Danske Gravstene fra Middelalderen» (1889), «Gravstenene i Roskilde Kjøbstad» (1885), «Gravmonumenterne i Sorø Kirke» (1888) og «Gravmonumenterne i Ringsted Kirke» (1891). Endelig kan det nævnes, at han i Forening med Jul. Lange har udgivet «Reliefferne over Korstolene i Roskilde Domkirke» (1880). Hans i disse Værker udgivne, fint udførte Tegninger udmærke sig ved en sjælden Nøjagtighed. 1888 udnævntes han til Professor. 1887 tillagdes der ham en livsvarig Statsunderstøttelse.

Weilbach, Nyt Kunstnerlex.

Møllerup.

Løgstrup, Jens Theodor Nikolaj, f. 1853, Præst. L. er født i Randers 10. Juni 1853; hans Fader, Hans L., var Overlærer ved den Bay-Kirketerpske Borgerskole; hans Moder hed Maren f. Ussing. Han blev Student 1871, theolog. Kandidat 1877, personel Kapellan 1877 og Sognepræst i Helligsø og Gjettrup 1880. Fra dette Embede tog han 1890 sin Afsked for — med Bolig i Fredericia — at arbejde som «det danske Missionsselskabs» Sekretær. I denne Egen- skab har han udfoldet en betydelig Virksomhed, dels ved talrige Missionsmøder omkring i Landet, dels gennem Skrifter. Foruden mange Bidrag til Blade og Tidsskrifter har han forfattet: «Den nyere danske Mission blandt Tamulerne» (1885), «Missionæren David Livingstone» (i Diakonissestiftelsens Almanak 1887; senere optrykt mange Gange), «Nordisk Missionshaandbog» (1889), «Nor- diske Missionærer» (1893), «Vor Mission» (1895). Disse Bøger, der vidne om et klart Overblik og om en stor Kjærlighed til Sagen, ere i høj Grad læseværdige og have fundet stor Udbredelse. I «Samvittigheden, et ethisk Forsøg» (1894) har han givet Vidnesbyrd om en ikke ringe Evne til at fordybe sig i et direkte theologisk Æmne. — L. ægtede 13. Okt. 1880 Marie Larsen (f. 26. Avg. 1857), Datter af Skomagermester Lars L. i Aarhus.

Elvius, Danmarks Præstehist. 1869—84 S. 189.

V. Schousboe.

Lønborg, Hans, 1742—1802, Officer, blev født i Kjøbenhavn 1742 (døbt 16. Sept.) og var Søn af karakt. Konduktor ved den danske Fortifikationsetat, Sekondlieutenant ved det sjællandske hvervede Infanteriregiment Frederik Hansen L. (f. 1706 † 1754) og Anna Magdalene f. Fischer (f. 1710 † 1780). 22. Juni 1757 udnævntes han til Værkbase ved den danske Fortifikationsetat, ved hvilken han i 1759 forfremmedes til virkelig Underkonduktor og i 1763 er- holdt Karakter som Konduktor. Ved Ingeniørkorpsets Oprettelse 29. Dec. 1763 ved Samling af den danske, den holstenske og den norske Fortifikationsetat overgik han til dette, blev 1765 virkelig Konduktor, 1768 virkelig Overkonduktor, 1774 efter Organisations- forandringen af 20. Jan. s. A., ved hvilken Konduktørklassen hæ- vedes, virkelig Ingeniørkapitajn og 1796 virkelig Ingeniørmajor, den højeste Charge i Korpset efter Chefen. Samtidig beholdt han Ka- rakter i 1789 som Oberstlieutenant af Infanteriet, i 1793 som Oberst af Infanteriet og i 1802 som Generalmajor af Infanteriet. Han døde 27. Avg. 1802. — L. virkede i hele sin Tjenestetid ved Fæstnings- og Bygningstjenesten i Danmark, og det overdroges

ham saaledes i 1792 at føre Tilsynet med Opførelsen af Kasernen for den kongl. Livgarde til Hest i Kjøbenhavn (Artillerikasernen ved Frederiksholms Kanal), hvilken Kaserne i øvrigt ødelagdes ved en Ildsvaade i 1797, men strax gjenopførtes. Fra 1797 og til sin Død stod han direkte under Ingeniørkorpsets Chef, General Huth, der da var over 80 Aar gammel, som en Slags Stabschef, i hvilken Stilling han afløste Generalmajor H. E. Peymann. L. har skrevet flere Artikler, især vedrørende Fæstningskrig, i Tidsskriftet «Det danske Krigsbibliothek». — Han ægtede 20. Maj 1774 Catharina Maria Sundorph (f. 27. Nov. 1742 † 1. April 1810), Datter af Tøjmester i Artilleriet Martin S. og Magdalene f. Galschiøt.

Nyerup, Lit. Lex. Tychsen, Fortifikations-Etaterne og Ingenieurkorpset 1684—1893. *V. E. Tychsen.*

Lønborg, Hans Hansen, 1653—1730, Præst, Forfatter, blev født i Aarhus 8. Juli 1653; hans Fader af samme Navn († 1681) var Kapellan ved Domkirken; Moderen hed Christence Jensdatter († 1667). 1672 blev han Student fra Aarhus Skole og 1686 Præst i Fruering (ved Skanderborg), hvilket Embede han beklædte i henvend 44 Aar lige til sin Død, 25. April 1730. Magistergraden fik han 1696. Han rimede i Tidens Smag, i det han tog Anledning af Festdage i Kongehuset eller politiske Begivenheder, ligesom han ogsaa gav sig af med historiske Undersøgelser, hvis Udbytte da ogsaa kom paa Vers med lange Noter under Texten. Skrifterne anmeldtes i de Wielandske «Lærde Tidender», endog før de bleve trykte. L. var 2 Gange gift, begge Gange med rige Kjøbmænds Døtre fra Kjøbenhavn: 1. med Marie Rosenmeyer († 1690), 2. (1690) med Inger Marie Trønner († 1727).

Worm, Lex. ov. lærde Mænd. Nyerup, Lit. Lex.

A. Jantzen.

Lønborg, Jens Christensen, —1700, Rektor og Poet, synes at være født i Odense i Tresserne af det 17. Aarhundrede og blev maaske 1681 dimitteret fra sin Fødeby's Skole. I 1691 opholdt han sig som «fattig Student» i Æbeltoft, hvor han tilegnede Biskop Braem i Aarhus sit religiøse Digt «Lazari Helvede og Himmerig»; men senere i samme Aar betegner han sig paa Titelbladet til sine ligeledes rimede «Spareminutter eller korte Sukke over alle Søn- og Helligdagsevangelier» som Rektor ved Skolen i Grenaa. Efter Hundrup skulde han først have faaet denne lille Stilling 1699, og i den døde han 14. Avg. 1700. Kort efter udkom hans 2 Komedier

om Susanna og den forlorne Søn (1701), Senskud af den gamle Skolekomedie, hvis bibelske Æmner staa i stærk Strid med den moderne og kunstlede Behandling. Versemaalet er det alexandrinske med indlagte Sonetter og Arier; Sprog og Sæder fra Holbergs Dage overføres paa det gamle Testamente, og i Stilen efterligner L. den 2. schlesiske Skoles Svulst og søgte Billedpragt ved Siden af Fortidens gnomiske Udtryksmaade. Især i «Den forlorne Søn» træder ogsaa den bibelske Handling helt tilbage for verdslige, komiske og allegoriske Scener, der imidlertid ikke savne Liv, ligesom L. ubestridelig er en af Tidens behændigere Versemagere.

Hundrup, Lærerstanden ved Skolerne i Ebeltoft, Grenaa osv. (1876).
Paludan, Renaissancebevægelsen i Danm. Lit. S. 336. *J. Paludan.*

Løwe, Herkules Christian Vilhelm, 1827—79, Handelsgartner, er født 26. Febr. 1827 i Vejle, hvor hans Fader, Justitsraad Andreas L. († 1864), var Toldkasserer. 1842 kom han i Lære hos Gartner Kjærbølling paa Snoghøj, tog Gartnerexamen 1849 og deltog i Krigen 1848—50 som menig i Jægerkorpset. Efter Krigen blev han Medhjælper og senere Bestyrer hos Handelsgartner Danckert paa Østerbro, og i 1858 etablerede han sig som Handelsgartner i Ejendommen paa Østerbrogade Nr. 92—96, hvor Gartneriet endnu befinder sig. I den første Tid var det væsentlig Køkkenurter og Blomster, der blev lagt Vind paa, men senere udvidedes Gartneriet til ogsaa at omfatte Planteskole og Frøhandel. L. døde 23. Juli 1879. Han var gift med Erica Petræa Cathrine f. Petersen (f. 30. Juni 1837 † 27. April 1876), Datter af Sognepræst Fr. Chr. Joh. P. i Stovby.
L. Helweg.

Løvenbalk, Jens Nielsen, —o. 1438, Rigsraad, var Søn af Niels Eriksen L. til Avnsbjærg, hvis Fader angives at have været en uægte Søn af Kong Christoffer II; selv ejede og beboede han ogsaa Avnsbjærg. Da han 1424 opgiver, at han er 80 Aar gammel og i 40 Aar har siddet i Rigens Raad, skulde han være født 1344, men denne Angivelse er maaske næppe fuldt paalidelig; man finder ham i alt Fald ikke nævnt før 1390, men da maa han ganske vist ogsaa alt have været en fremragende Mand, thi da Dronning Margrethe 1396 ordnede Retsplejen i sit Rige, satte hun J. N. til Landsdommer i Nørrejylland, hvilket betydelige Embede han endnu beklædte 1426. Ved Eriks Kongevalg 1397 forekommer han som Ridder og Rigsraad, og idelig støder man derefter paa hans Navn blandt Vitterlighedsvidnerne i Datidens offentlige og private Akt-

stykker. Mest bekjendt turde han dog, i alt Fald for Efterverdenen, være bleven ved den ydmygende og bekostelige Sone, som han 1405 maatte indgaa over for en anden jysk Stormand, Hr. Jens Andersen Brock (III, 90), hvis Søn han havde ihjelslaaet. De nærmere Omstændigheder ved Drabet kjendes ikke, men det gjorde i hvert Fald intet Skaar i hans offentlige Anseelse. Endnu 1424 var han en af de første verdslige Stormænd, som aflagde Vidnesbyrd i Processen angaaende Sønderjylland, ligesom han var en af Voldgiftsmændene i den store Trætte imellem Dronning Philippa og Bisp Ulrik i Aarhus angaaende Arven efter dennes Formand, Biskop Bo, men derefter forsvinder hans Navn mere og mere. Han nævnes endnu 1430, men skal først være død 1438, om end ikke 94 Aar gammel, saa dog sikkert i en meget høj Alder. Han blev begravet hos Graabrødrene i Viborg, og det var, som bekjendt, paa hans Gravsten, at Hans Tausen skal have holdt sin første lutherske Prædiken. Med sin Hustru, Ellen Pedersdatter Munk fra Holbækgaard, havde J. N. mindst 2 Sønner og 5 Døtre, fra hvilke ansete jyske Slægter stammede. *Thiset.*

Løvenbalk, Mogens Lauridsen, —o. 1536, til Tjele, Ridder, Søn af Laurids Mogensen I. til Tjele og Maren Bille, Søster til Biskop Ove B., forlenedes 1523 med Nørlyng Herred og færdedes 1525 i Skotland, hvor han som Frederik I's Sendebud modvirkede Christian II. 1529 deltog han som Skibschef i Mogens Gyldenstjernes Tog til Akershus. Mest bekjendt er han bleven ved sit Forhold til Genete Cragengelt, «den skotske Kvinde paa Tjele», hvorom henvises til IV, 99. Han døde o. 1536, hvorpaa Tjele tilfaldt hans Søster Maren Lauridsdatter i hendes Ægteskab med Erik Skram, da Mogens L.s Børn med Genete ikke anerkjendtes for ægtefødte. *A. Heise.*

Løvenbalk, Peder Thøgersen, † 1594, s. Thøgersen.

Løvenbalk, Thøger Jensen, † 1538, s. Jensen (VIII, 430).

v. **Løvencron, Ditlev Nicolas Piper,** —1700—, Diplomat, var en Søn af Kammerraad i Rentekammeret Vilhelm Piper († 1699) og Catharina Jürgens. Han slog tidlig ind paa den diplomatiske Bane, fulgte 1681 med A. P. v. Liliencron til Wien og opholdt sig der et Par Aar (saaledes under Byens Belejring af Tyrkerne 1683). 1683 gik han med Ehrenschild til Berlin og næste Aar med Stor-

kansler Frederik Ahlefeld til Konferencen i Itzeho. I Slutningen af 1684 udnævntes han til Legationssekretær i Berlin, 1687 til Legationssekretær i Wien, hvor der den Gang ingen Gesandt var, og 1690 til Resident ved Rigsdagen i Regensburg, i hvilken Stilling han forblev i 11 Aar. Hans Hovedopgave her var at virke mod Aerkjendelsen af Hannovers Ophøjelse til et Kurfyrstendømme. Om end hans Modstand var forgjæves, kan man ikke nægte, at han arbejdede med en utrættelig Energi; derimod manglede han i høj Grad diplomatisk Smidighed og Takt. Der klagedes atter og atter over hans skarpe og udfordrende Optræden, og han skaffede sig bitre personlige Fjender i de kejserlige og hannoveranske Statsmænd. Saa længe hans Velynder Jessen styrede Danmarks Udenrigspolitik, vare alle Klager over ham dog frugtesløse; han ophøjedes endog i Adelstanden 29. Juni 1695 med Navnet *v. Løvencron* og fik i Sept. 1700 Løfte om at blive Minister plenipotentiaire ved Rigsdagen. Dette blev dog ogsaa den sidste Gunstbevisning, der vistes L. Jessens Fald i Okt. s. A. og den deraf følgende Ændring i Danmarks Udenrigspolitik medførte, at Regeringen i Kjøbenhavn nu gav efter for de kejserlige og hannoveranske Klager og kaldte L. tilbage fra Rigsdagen 1701. L., der med rette var forbitret over, at der ikke samtidig var anvist ham et andet Embede, tog nu fuldstændig sin Afsked af den danske Stats Tjeneste og bosatte sig i Hamborg. Under et Besøg i Harburg 1703 blev han efter Kurfyrsten af Hannovers Ordre arresteret og alle hans Papirer beslaglagte. Han beskyldtes for at have staaet i fransk Sold og for at have givet Franskmændene og Bajrerne Oplysning om, hvorledes de bedst kunde gjøre Indfald i Tyskland. Den danske Regering søgte flere Gange at faa ham fri, men endnu 1708 sad han i hannoveransk Fængsel. Hans senere Skæbne er ubekjendt; maaske er han først død 1741, da hans Brodersøn Major Ulr. Chr. Piper fik Tilladelse til at føre sin afdøde, ugifte Farbroders adelige Navn og Vaaben.

L. Laurson.

Løvendal, Ulrik Frederik Valdemar Baron, 1660—1740, øverstbefalende General og fungerende Statholder i Norge. Som bekjendt havde Statholder U. F. Gyldenløve (VI, 350) i sin Ungdom indgaaet et hemmeligt Ægteskab med Sophie Urne og med hende haft 2 Børn, Carl og Ulrik Fred. Valdemar, af hvilke sidstnævnte, hvorum her er Tale, angives at have været den yngste og at være født 25. Sept. 1660. Den ovennævnte Søn Carls Levnedssomstændig-

heder ere dunkle; han skal være død ung, men i 1684 dukkede op en «falsk Løvendal», der sattes paa Munkholmen. Om hvor Valdemar er bleven opdraget, vides næppe Besked, men han var tidlig kommen i hollandsk Tjeneste ved «den blaa Garde» og tjente 1683 som kejserlig Oberstvagtmester (Major) i den Hær, der rykkede frem til Undsætning af det af Tyrkerne belejrede Wien. I 1682 havde han og Broderen, som da endnu levede, faact Titel af Baroner af Løvendal. I 1683 traadte han i dansk Tjeneste som Oberstlieutenant og Generaladjutant i Norge, og det følgende Aar blev han Oberst og Chef for et nyhvervet Dragonregiment, hvormed han i nogle Aar garnisonerede i Holsten, og her ægtede han 1687 Dorothea Brockdorff, Datter af Oberst Cai Bertram B. til Bothkamp; ved samme Tid havde han opnaaet Anerkjendelse som et «ægte Adelskonebarn». 1692 overværede han paa fransk Side Belejringen af Namur. 1699 blev han Brigadér, og 1700 udnævntes han efter at have «udmærket sig» i den i dette Aar førte kortvarige Krig til Generalmajor. Det næste Aar fik han midlertidig Inspektionen over Kavalleriet i Hertugdømmerne. 1705 forlod han, uvist af hvilken Grund, den danske Tjeneste og lod sig ansætte ved Frederik Augusts Hof i Dresden. Her skal han have vundet Frederik IV's Yndest ved dennes Besøg hos sin sachsisk-polske Fætter, og vist er det, at han i det følgende Aar atter vendte tilbage i dansk-norsk Tjeneste; i 1709 havde han ogsaa ved et andet Giftermaal, med Benedicte Margrethe Rantzau af Neuhaus, fornyet sine Forbindelser med Hjemstaten.

I 1710 kom han altsaa, efter erholdt Samtykke af Kong August, til Danmark og blev nu udnævnt til overstbefalende General i Norge og snart efter (4. Avg.) tillige til «Generaldirektør over Civiletaten» i dette Rige, med andre Ord han blev Statholder (eller Vicesatholder) under en ny og ellers aldrig anvendt Titel samt Præsæs i det Underregeringskollegium i Norge, der siden 1704 bestod under Navn af «Slotsloven», i hvilket han første Gang præsiderede 27. Avg. 1710. En Hans Moss havde hilset ham velkommen ved et trykt Digt. At han har været en meget virksom Embedsmand i Norge, fremgaar af de fra hans Tid i rigelig Mængde bevarede Arkivalier. Hvad der har givet ham det varigste Eftermæle her, er vistnok det Indfald i Baahus Len, som han 1711 foretog sig for at hindre de svenske fra at sende Tropper til Tyskland, ihvorvel ingen varige Erobringelser gjordes, og det hele egentlig forpurredes derved, at en dansk Flaade under Viceadmiral Sehested, der skulde

have stødt til ved Gøteborg, kom til i Steden herfor at gaa til Østersøen. Man har en Proklamation fra L. til Befolkningen i Baahus Len, der, næst at minde om dennes gamle Forhold til Norge, især søger at vække Afsky for Carl XII som den, der opholdt sig hos de hedenske Tyrker og søgte deres Understøttelse. Efter et Felttog af kun en Maanedes Varighed trak L. sig tilbage til Norge. Kort i Forvejen havde han modtaget Elefantordenen, en Udmærkelse, der efter A. Hojers Vidnesbyrd var saa meget mere at sætte Pris paa, som han var den eneste Undersaat, der hidtil havde faaet det blaa Baand uden i Forvejen at have baaret det hvide. Ikke desto mindre forlod L. snart sin høje Stilling. I Dresden var Augusts Overhofmarskal død, og Kurfyrst-Kongen ønskede L. i hans Sted, hvilket Kald han fulgte 1712. Resten af hans Liv henflød nu i Sachsen, hvor han døde 24. Juni 1740 i Dresden. Han vedblev imidlertid at nære Interesse for Norge, og rejsende Nordmænd modtog han altid med stor Gjæstfrihed og Venlighed. Af hans Børn er Sønnen Ulrik Frederik Valdemar (s. ndfr.) den mærkeligste. Derhos kan nævnes Datteren Hedevig, der i sit Ægteskab med en Rigsgev Schmettow blev Moder til den bekjendte Grev H. W. S., der 1764—67 var kommanderende General i Norge.

L. havde mange Egenskaber til fælles med sin Fader Gyldenløve, i det han synes at have arvet hans gode Evner, hans Tilbøjelighed til Pragt og Glans, hans store Gaver til at vinde Popularitet og endelig hans Libertinage. I Norge, hvor Faderens Navn vistnok kom ham i høj Grad til gode, havde han mange Beundrere. En af dem skrev, efter at L. havde forladt Landet, en anonym Lovprisning af hans Virksomhed der paa Tysk, der vel sagtens er noget overdreven, men dog tydelig vidner om den Iver, hvormed han greb ind i alle Forhold, noget, hvortil der nok ogsaa kunde trænges, da Tilstandene før hans Ankomst i mange Retninger synes at have været meget mislige. Trods sin Lyst til at glimre yndede han til daglig en jævn Soldats Levemaade og kunde, naar han vilde, være nøjsom og haardfør. Han gjør for øvrigt et vist condottieremæssigt Indtryk. Ligesom Faderen maatte han fra Barndommen af undvære en sund og regelmæssig Opdragelse i et Forældrehjem, hans Nationalitet har været noget ubestemt (hans egentlige Sprog var tysk), og han blev ogsaa, ligesom hans Søn Marskallen efter ham, en noget æventyrlig Existens uden fast Rod i noget Folk eller Samfund.

(Ranft.) Wald. Løwendahls (Sønnens) Levnet, ved Rothe (1750). Medd. fra d. norske Rigsarchiv I, 11 f. (Dansk) Milit. Tidsskr. XX (1891), S. 75 f. Museum 1895, II, 101. L. Daae, Det gl. Christiania, 2. Udg., S. 127 ff. *L. Daae.*

Løvendal, Ulrik Frederik Valdemar Rigs greve, 1700—55, Officer, Søn af ovennævnte Statholder U. F. V. Baron L. og dennes 1. Hustru, er født 6. April 1700, vistnok paa Bothkamp i Holsten. Indtil sit 14. Aar, da han indtraadte i den sachsiske Hær, fulgte han Faderen, der vexelvis tjente Danmark og Sachsen, men fik dog en omhyggelig og alsidig Uddannelse baade i theoretisk og praktisk Retning. L. blev 1715 ansat som Volontær paa den danske Flaade. Han deltog i Træfningen ved Rygen; men da han ikke kunde taale Søen, gik han tilbage til Sachsen, hvor han 1717 blev Lieutenant. Strax derefter gik han i kejserlig Tjeneste og kæmpede med Udmærkelse i Serbien og paa Sicilien. Ved sin Hjemkomst 1721 udnævntes han til Oberst og ægtede 23. Jan. 1722 Theodora Eugenia Baronesse v. Schmettow (f. 1705 † 1768), Datter af sachsisk Generallieutenant G. Baron v. S. Ægteskabet blev ikke lykkeligt. 1732 blev L., der i de 2 foregaaende Aar i genuesisk Tjeneste havde deltaget i Felttogene paa Korsika, udnævnt til Generalmajor, og i den polske Tronfølgekrig (1732—35) optraadte han i højere Kommandoposter ved Rhinen og i Polen. Hans Forsvar af Krakau indbragte ham megen Ære. Aaret efter Fredslutningen forlod han den sachsisk-polske Tjeneste, og 1737 blev han russisk Generallieutenant. I Rusland ægtede han den polske Generalfelttøjmaster Joh. Clement Greve af Branitzskys Hustru, Barbara Magdalene Elisabeth f. Szembeck (f. 1701 † 1762), Datter af Overceremonimester Frants S. L. synes at være bleven lovformelig skilt fra sin 1. Hustru, derimod blev hans 2. Gemalinde aldrig skilt fra sin Mand, og det varede længe, inden man vilde anerkjende hende som L.s legitime Ægtefælle. Fra 1737—40 deltog L. med Berømmelse i Tyrkekrigen og udmærkede sig især ved Oczakow og Choczim. Sidstnævnte Aar blev han «général en chef» og Gouvernør i Estland. Som Stormester for Artilleriet deltog L. 1742 i det finske Felttog og ledede Underhandlingerne, der førte til Svenskernes Kapitulation i Helsingfors.

I Danmark havde man med Interesse fulgt L., der jævnlig havde ytret Ønske om at tjene sit Fædreland, og 1742 tilbød Schulin ham Overkommandoen over den danske Hær i den Krig mod Sverige, som syntes uundgaaelig. Alt var ordnet og aftalt,

da L., der havde faaet fristende Tilbud fra Frankrig, under et intetsigende Paaskud afbrød Underhandlingerne. 1743 indtraadte han som Generallieutenant i den franske Hær, og samtidig gik han over til Katholicismen. I den sidste Del af den østerrigske Arvefølgekrig spillede L. en fremtrædende Rolle. Han bidrog væsentlig til Sejeren ved Fontenoy og blev besunget af Voltaire; han blev saaret ved Freiburgs Belejring, indtog Fæstningerne Gent, Oudenarde, Ostende, Namur m. fl. og udførte 1747 sin Hovedbedrift, Erobringen af Bergen op Zoom, hvorefter han blev Marechal af Frankrig.

Efter Fredslutningen kom L., der som Udlænding kun blev taalt, i en vanskelig Stilling, og den danske Regering mente nu, at Øjeblikket var kommet til at sikre Hæren en Overgeneral, «der var indfødt, kunde Sproget og bar et i Landet anset Navn». L. havde jævnlig vist sit Fædreland Tjenester; han havde under Krigen beskyttet dansk Ejendom, taget sig af danske Officerer og virket for Gjenoprettelsen af «Royal Danois», et dansk Regiment i fransk Tjeneste. Han nød da ogsaa en ikke ringe Popularitet i Danmark, hvor hans Biografi udkom 1750. De langvarige Underhandlinger, som J. H. E. Bernstorff førte med ham for at faa ham til at overtage Overkommandoen over den danske Hær, bleve dog frugtesløse, da L.s Fordringer vare meget høje, og da Ludvig XV bød ham særdeles gunstige Betingelser for at formaa ham til at blive. L. blev dog aldrig rigtig tilfreds i Frankrig, og 1754 hed det sig, at han vilde indtræde i dansk eller russisk Tjeneste. Aaret efter gjorde den venetianske Republik store Anstrængelser for at sikre sig ham som Overgeneral, men L.s Død, der indtraf 27. Maj 1755, gjorde Ende paa Forhandlingerne.

Skjønt L. næsten ikke har tjent Danmark, har han dog bidraget til at kaste Glans over sit Fædrelands Navn. Selv betragtede han sig som dansk og søgte, efter at han 1741 var bleven Rigs greve, at blive optaget i den danske Grevestand som Greve af Danne-skjold-L.; i Datidens Breve, Aviser og Krigssange hedder han stadig den danske Helt, den danske Feltherre. Hans Værd som Menneske er omtvistelig; han var et ægte Barn af sin Tid, frivol som en Hofmand fra «det galante Sachsen» og l'ancien régime, dog ere Beretningerne om hans Rovbegjærighed i høj Grad overdrevne. Som Officer var han derimod absolut fremragende; han var en udmærket Artillerist, en duelig og kundskabsrig Ingeniør, en dygtig Troppfører i aaben Mark. Han havde alle Betingelser for at blive en Feltherre af Rang, hans Hoved var hurtigt og klart, han var

beregrende og dristig, han forstod at vinde sine undergivne, og hans Foretagender fulgtes af et aldrig svigtende Held.

Milit. Tidsskr. XX (1891).

A. Tuxen.

Danneskjold-Løvendal, Carl Valdemar Greve, 1773—1829, Officer, fødtes i Paris 30. Jan. 1773 som eneste Søn af nedennævnte Generalmajor F. X. J. Greve D.-L. Kun 14 Aar gammel blev han Lieutenant og 2 Aar senere Kapitajn i den franske Hær; men Revolutionen afbrød hans militære Karriere i Fødelandet. Han gik til Danmark, hvor han 1793 blev Kammerherre og kort efter Fændrik i den kongl. Livgarde til Fods. 1796 blev han Sekondlieutenant, 1801 Premierlieutenant, og 1807 blev han som Kapitajn og Kompagnichef forsat til det danske Livregiment, hvor han 1813 blev Major. L., der i 1801 havde det Uheld at miste nogle Depecher, som han skulde bringe til St. Petersborg, var i øvrigt en dygtig Officer, der i det af ham selv beskrevne «Felttog ved Nedre-elben» 1813 gjorde fortrinlig Fyldest som dansk Adjudant hos Davout; hans nærmeste foresatte betegner ham som «en Mand af Ære og meget nøjagtig i Tjenesten». Da Danmark efter Freden i Kiel gik over til Frankrigs Fjender, kom D.-L. i en meget vanskelig Situation. Han blev behandlet som Fange og kunde først i Maj 1814 forlade Hamborg. D.-L., der 1810 blev Underfører i Drabantkorpset, ansattes 1823 som Bataillonskommandør i Prins Christian Frederiks Regiment, men maatte 5 Aar efter tage Afsked paa Grund af Svagelighed. Han døde ugift 20. Dec. 1829 som Slægtens sidste Mand.

Erslew, Forf. Lex. Medd. fra Krigsark.

A. Tuxen.

Danneskjold-Løvendal, François Xavier Joseph Greve, 1742—1808, Officer og Diplomat, Søn af ovennævnte Marechal U. F. V. Rigsgreve L. og dennes 2. Hustru, er født i Reval i Dec. 1742. Knap 2 Aar gammel kom han til Frankrig, og 1747 udnævntes han til Kapitajn og Kompagnichef i Faderens Regiment, som han arvede ved dennes Død 1755. Fra 1759—63 deltog han i Syvaarskrigen som Adjudant hos Svogeren Generallieutenant Turpin. Hans Regiment opløstes 1760, og han fik intet i Steden; 1770 blev han Brigadér, og i denne Egenskab deltog han i den amerikanske Frihedskrig. Han udmærkede sig, blev Kommandant paa Guadeloupe og udnævntes 1779 til Maréchal de camp, hvorefter han blev hjemkaldt. L., der ved sin Fødsel var dansk Friherre og tysk Rigs-

greve, blev 4. Avg. 1786 Greve af *Danneskjold-L.* Ved Revolutionen blev han pekuniært ødelagt, han emigrerede og fik en Kommando i Condés Hær. I Jan. 1798 blev han dansk Generalmajor og kort efter Chef for Marinekorpset, som han beholdt i 5 Aar. Fra 1801—3 var han extraordinær Gesandt i St. Petersborg; sidstnævnte Aar forflyttedes han i samme Egenskab til Haag, hvor han døde 20. Sept. 1808. D.-L. blev 1801 hvid Ridder; han var en statelig Repræsentant for l'ancien régimes Adel, men en tarvelig Diplomat. I Aaret 1772 ægtede han Charlotte Marguerite Elisabeth de Bourbon (f. 1754 † 1838), legitimeret Datter af Charles de B. duc de Charolais.

A. Tuxen.

Løwener, Daniel Frederik, 1805—73, Industridrivende, er født 29. Marts 1805 i Kjøbenhavn, hvor hans Fader, Christopher L., var Snedkermester; Moderen var Christine f. Palle. Han lærte Snedkeriet hos Faderen og uddannede sig derpaa som Billedskærer og Tegner. 1826—28 byggede han sammen med en Broder en Del Ejendomme i det sydlige Norge. Derefter overtog han Faderens Snedker- og Ligkisteforretning og drev den, til han 1837 anlagde et lille Jærnstøberi, som han væsentlig udvidede i 1840, og som, da han 1857 afstod det til en Søn (V. Løwener) og en mangeaarig Medarbejder (C. J. Mørck), beskæftigede mellem 150 og 200 Mand. Han døde 26. Juni 1873. Han var 3 Gange gift: 1. med Sophie f. Hjelm, 2. med Julie f. Klinghammer og 3. med Frina f. Sherg.

Rawert, Danmarks industr. Forhold S. 165.

C. Nyrop.

v. Løwenhielm, Hans, 1627—99, Officer. Herredsfoged Hans Schrøder paa Løjtgaard i Angel († 1649) havde med sin Hustru Magdalene 24 Børn, blandt hvilke en Søn, der hed Hans ligesom Faderen, var født 28. Jan. 1627. 20 Aar gammel forlod denne Hjemmet for at søge udenlandsk Krigstjeneste, og i den Krig, der som Efterdønning af Trediveaarskrigen førtes mellem Frankrig og Spanien, tjente han sig op til Ritmester. Da Carl-Gustav-Fejden brød ud 1657, vendte han hjem til Danmark. Han fik Kompagni ved Kongens Livregiment til Hest, udmærkede sig under Kjøbenhavns Belejring og steg i Foraaret 1658 til Major. Noget senere paa Aaret sendte Kongen ham til Møen, og S. blev her, da Kommandanten, Just Ebel (IV, 398), var fraværende, Sjælen i Øens berømmelige Forsvar mod den svenske Oberst Ascheberg (Dec. 1658 og Jan. 1659). Midt i Maj afviste S. endnu en Gang Svenskerne,

der denne Gang kommanderedes af Pfalzgreven af Sulzbach; men kort efter, Trinitatis Søndag 29. Maj, bukkede han under for Overmagten. Møen blev erobret af de svenske, S. selv blev saaret og fangen.

S.s i Svenskekrigen udviste «Løvemod og Hurtighed» fandt paa forskjellig Maade fortjent Paaskjønnelse. Han forfremmedes 1660 først til Oberstlieutenant, siden til Oberst og blev 1662 ansat som Kommandant paa Hammershus samt militær og civil Befalingsmand over Bornholm. 1669 blev han optagen i den danske Adel med Navnet v. *Löwenhielm*. Det er vel ogsaa et Bevis paa den Anseelse, han havde vundet, at han 1660 ægtede Bartha Ahlefeldt, vistnok Søster til hans daværende Regimentschef, Generallicutenant Hans A. (I, 146). Hun kom 22. Okt. 1672 af Dage paa Hammershus ved et ulykkeligt Tilfælde, og Sorgen herover skal have været Aarsag til, at L. søgte at komme bort fra Bornholm. Aaret efter blev han som Generalmajor og Chef for akershusiske Regiment til Fods sendt til Norge og blev i den skaanske Krig («Gyldenløve-Fejden») en værdifuld Støtte for U. F. Gyldenløve under de Indfald, denne gjorde ind i Sverige i Aarene 1675—77. Særlig maa nævnes de Strejftog, som L. efter Venersborgs Erobring 1676 foretog til Dalsland — under et af disse tog han med egen Haand en fjendtlig Standart —, men først og fremmest det bekjendte Slag ved Uddevalla 28. Avg. 1677.

Efter at have indtaget Marstrand (23. Juli) havde Gyldenløve taget Orlov og overgivet Kommandoen til L.; men denne saa sig snart truet fra flere Sider, baade fra Dalsland og Vestergötland, og replierede sig derfor forsigtig paa Strømstad, fulgt af Svenskerne under Rigskansler, Grev De la Gardie. Pralende med at ville «ravagere hele Norge» besatte De la Gardie Uddevalla og Øen Orust. Hans Hær har næppe talt stort over 3000 Mand, til Dels uøvede og udisciplinerede Tropper, men Rygtet fordoblede dette Tal flere Gange. Gyldenløve overtog nu atter selv Overkommandoen, og da han havde faaet trukket Forstærkninger til sig, gik han selv mod Orust og sendte L. og Generalmajor Degenfeld (IV, 228) med 5600 Mand mod Uddevalla. Her havde De la Gardie valgt en mindre heldig Opstilling, $\frac{1}{2}$ Mil foran Passet Kobro, mod hvilket L. ved at omgaa hans højre Flanke tvang ham til at trække sig tilbage. I Spidsen for sit Rytteri kastede L. sig dernæst over de retirerende Tropper, og endnu inden Hovedstyrken af det norske Fodfolk var naaet langt nok frem til at kunne tage Del i Kampen, vare Sven-

skerne splittede «som Harer mellem Fjældene», efterladende talrige døde, Fanger og Trofæer. De sidste angives i Degenfelds Rapport til 14 Kanoner, 19 Faner og Standarter. Om de Beviser, L. i dette Slag aflagde paa sin Tapperhed, vides meget at berette, bl. a. hvorledes han blev saaret under sine Bestræbelser for at redde en af sine Ryttere ud af Fjendernes Hænder.

1678 kaldtes L. til Skaane og var en kort Tid Kommandant i Landskrone, men da man i Sept. udrustede en Expedition mod Rygen, fik L. Befalingen over de hertil bestemte Tropper, 2000 Mand. Flaaden kommanderedes af Niels Juel, og Foretagendet blev fortrinlig iværksat fra begge Anførernes Side. De danske fik hurtig fast Fod paa Rygens Nordside og hjalp derpaa et brandenburgsk Korps til at lande paa Sydsiden, saa at Svenskerne fuldstændig maatte opgive Øen. I Juli 1679 skulde L. have ledet et lignende Foretagende mod Kalmar, men dette blev opgivet, og ikke længe efter endtes Krigen.

L. udnævntes 1682 til hvid Ridder, 1684 til Generallieutenant, men levede i øvrigt efter Fredslutningen paa sine Godser, af hvilke han paa Fyn besad Vejrupgaard, Sellebjærg, Hindema, Nordskov, Sanderumgaard og en kort Tid Lammehave. Ogsaa i Norge havde han store Besiddelser (Kjølberg, Elingaard og Hovindsholm) som Følge af sit 2. Ægteskab (7. Nov. 1677) med Sophie Bielke, Enke efter Oberst Otto Skade til Tanderup († 1673) og Datter af Norges Kansler Jens B. til Østeraat (II, 332). L. døde 2. Marts 1699 paa Vejrupgaard og blev begravet i Marslev Kirke. Han efterlod ikke Sønner, men hans Navn og Vaaben gik tillige med Vejrupgaard og andre fynske Godser i Arv til hans Dattersøn Hans Brockenhuus (III, 119), hvis Efterkommere endnu føre begge Dele.

Hofman, Danske Adelsmænd I, 8 ff. Danske Herregaarde XX: Vejrupgaard. Personahist. Tidsskr. 2. R. VI. Paludan, Beskr. ov. Møen I, 342, 359. Holmberg, Bohusläns Hist. (2. Udg. ved Brusewitz) I, 151. *H. W. Harbou.*

v. Løwenklau, Jens v. Hadersleben, —1650—, Officer, maa antages at være født i Haderslev Amt af Bondeforældre. Om hans Ungdom vides intet, før han traadte i svensk Krigstjeneste. I denne deltog han først i Krigen i Preussen og blev derefter Oberst for et Rytterregiment og Generaladjutant hos Feltmarskal Johan Banér; som saadan træffes han under Kampene i Tyskland fra 1635, var med i Slaget ved Wittstock i Sept. 1636 og vandt et hæderligt Navn ved Mod og Dygtighed. Banér anbefalede ham

ogsaa i Marts 1638 til at opnaa svensk Adelskab; han forudsatte da, at han vilde vedblive med at staa i svensk Tjeneste, men allerede i Maj s. A. fik han Bestalling af Christian IV som Oberst til Hest med Løfte om 500 Rdl. aarlig i Ventepenge, indtil han traadte i aktiv dansk Tjeneste, og den udlovede Sum betaltes ham ogsaa i flere paafølgende Aar. I Foraaret 1639 henvendte han sig selv til den svenske Regering med Ansøgning om Adelskab og tillige om Afsked, og 22. Maj 1640 udstedtes der Adelsbrev for ham, hvorefter han skulde føre Navnet *v. Lowenklau*. Fra da af var hans Forhold til Sverige løst, og han, der i Regelen vedblev at gaa under Navnet Oberst Jens, synes at have bosat sig i Lybek.

Under Krigen mellem Danmark og Sverige 1643—45 var der gjentagne Gange Tale om at overgive ham Poster som Rytterchef i Danmark eller Norge, men han kom ikke til at deltage i Krigen. 1646 dræbte han en Kapitajn Arent Steding, vel sagtens i en Duel. 1649 fik han af Kong Frederik III Ret til at købe adeligt Gods i Slesvig og Holsten, og 1652 erholdt han Kajnæsgaard paa Als i Pant for 10000 Rdl. af Hertug Hans af Sønderborg. Krigen mod Sverige 1657 kaldte ham atter bort fra Privatlivet. Under Forberedelserne til den fik han i Marts 1657 Bestalling som Generalkvartermester over det danske Rytteri og fik desuden et Rytterregiment under sig. I Juni deltog han i Rigsmarsken Anders Billes Angreb paa Bremen Stift, gik med ham i Juli tilbage til Holsten og hørte strax derefter, da Carl Gustav havde foretaget sit Indfald i Riget, til det Rytteri, som uden Sværds slag flygtede nord paa gjennem Hertugdømmerne. Fra Okt. 1657 fik han Lønning som Generalmajor og tillige Kommandoen over Rytteriet paa Fyn. Det var i denne Egenskab, at han i den syge øverstbefalende General Ulrik Christian Gyldenløves Sted kom til at lede de danske Tropper i det ulykkelige Slag ved Tybring Vig 30. Jan. 1658, da Carl Gustav gik over Isen fra Jylland til Fyn. Han formaaede ikke at standse Fjenden og overgav sig endelig med hele Hæren. Fra det Øjeblik var hans Navn prisgivet til Spot i Danmark, Nidviser haanede «Jens Bondedreng» som en af de værste Kujoner; til hans Undskyldning tjener dog noget, at han var til Aars, efter Sigende over 60 Aar gammel. I April 1658 fik han sin Afregning og traadte dermed ud af Krigstjenesten. Han skrev sig senere til Kajnæsgaard, tilbød 1666 den danske Regering sin Tjeneste ved Hvervinger og har maaske endnu 1679 været bosat i Oldeslo, hvor han fra

tidligere Tid ejede et Hus. Hans Dødsaar kjendes ikke, heller ikke hans Hustrus Navn.

Bobé, Af Geheimeraad Ditl. Ahlefeldts Memoirer S. 207. Axel Oxenstiernas Skrifter 2. Afd. VI, 531.

J. A. Fridericia.

Løwenklau, Jørgen, —1650—, Oberst. Han hed oprindelig Jørgen Skrøder og er født i Norge; hans Fader kaldes Laurids Kræmmer. I sin Ungdom maa han i længere Tid have været i svensk Tjeneste, men kom derpaa til Danmark, hvor Christian IV 1643 tilstod ham 200 Rdl. i Ventepenge aarlig. Under den paafølgende Krig med Sverige var han Proviantkommissær i Skaane, ansattes derpaa i Dec. 1645 som Mønsterkommissær, sendtes 1646 til Bornholm for at holde Forhør over Lensmanden Holger Rosenkrantz og blev s. A. Krigskommissær i Norge. Snart efter blev han nobiliteret af Christian IV under Navnet *Løwenklau*. Han maa imidlertid i den følgende Tid have tabt sin Anseelse i Danmark, thi 1652 rømmede han der fra, gik til Sverige i Corfits Ulfeldts Følge og blev ved hans Indflydelse Oberst. Men 2 Aar efter, 1654, gjorde han sig skyldig i den Slyngelstreg at forraade sin Beskytter, i det han satte sig i Forbindelse med den danske Resident i Stockholm, Peder Juul, og lovede ham Beviser paa Ulfeldts Anslag mod Danmark, alt paa Betingelse af rigelig Belønning. Han rejste ogsaa til Danmark, men først 1658 opnaaede han i alt Fald noget af, hvad han havde ønsket, i det han i Maj d. A. fik Bestalling som Generalproviantkommissarius og Oberst til Fods i Norge. Det varede imidlertid kun kort, inden han her kom i Strid med Statholderen Niels Trolle, der efter al Rimelighed med Grund bebrejdede ham Fejhed og Forsømmelighed, og som i April 1659 fratog ham Styrelsen af Regnskabsvæsenet. Spændingen mellem dem blev herved endnu større, L. nægtede at adlyde Trolles Ordre, paastod, at Statholderen havde afsat ham paa Trods af hans Bestalling, og samlede en Række, maaske ikke helt ubegrundede, Anker mod sin Modstander. Han synes ogsaa i Sommeren 1660 et Øjeblik at have vundet Frederik III's Øren, i det Kongen befalede, at hans Løn skulde udbetales ham som hidtil. Der blev imidlertid udnævnt en Kommission, bestaaende af Ove Juul, Oluf Rosenkrantz, Sivert Urne og Axel Urup, til at undersøge Sagen. Under dennes Forhør i Okt. 1660 kom det til heftige Scener imellem L. og Trolle med Æresførmørelser fra begge Sider, og Følgen blev, at begge Parter indstævnedes hinanden for den nye Højesteret, L. Trolle for at have

afsat ham, Trolle L. for Fornærmelser. I Marts 1661 kom Sagen for Domstolen, hvor Trolle frikjendtes for alle L.s Beskyldninger, og L. dømtes til at lide som en Løgner og være forment at føre adeligt Navn og Vaaben, dog kun for sin Person, ikke for sin (ubekjendte) Hustrus og sine Børns Vedkommende. Det følgende Aar rejste L. til Udlandet og udgav 1663 i Amsterdam et Forsvarsskrift med voldsomme Anklager mod Trolle. 1668, da hans Forsøg paa at faa Retssagen optaget paa ny var strandet, udgav han et nyt, med Bilag forøget Oplag af Apologien. Maaske har han senere været Fange i Blaataarn.

G. L.: Apologia (1663) og Abermahlige fernere Ehrenrettung (1668). Grevinde Ulfeldts Jammersminde, 3. Udg., S. 15 f. Christian IV's egenh. Breve VI, 108 f. Danske Mag. 5. R. II, 380. Jørgen Bjelkes Selvbiografi S. 157.

J. A. Fridericia.

v. Løwenschild, Hannibal Rigs greve, o. 1648—1691, Regimentshverver, var Søn af Norges Riges Skriver, siden Landkommisarius og Assessor i Kammerkollegiet, Niclas Poulsen og dennes Hustru Else, Datter af Dr. Peder Alfsen (I, 179). H. Poulsen eller blot Hannibal, som han her hjemme sædvanlig kaldtes, deponerede 1666 fra Christiania Skole og blev Aaret efter indskreven ved Universitetet i Heidelberg; siden flakkede han om, efter hans eget Sigende i forskjellige Magters Krigstjeneste. 1677 sad han arresteret i Brüssel, men slap ud ved den danske Resident Chr. Lentens Hjælp og drog 1678 til Danmark. Her skal han have faaet Løfte om Ansættelse som Oberst og forlovede sig i Glückstadt med Enken efter Regeringsraad Fr. Lente, Anna Christine v. Hatten, som dog snart forlod ham for en anden Æventyrer, Oberstlieutenant J. D. Richelieu. Efter at H. P. 1679 var flygtet af Landet, fordi han i Tvekamp havde dræbt Generaladjutant Johan Heye (s. VII, 185), lykkedes det ham imidlertid i Sachsen 2 Gange at gjøre fornemme og velhavende Partier: 1. (1680) med Barbara Eleonore v. Kalkstein († 1687), Enke efter brandenborgsk Oberst C. v. Kleist til Oegeln i Nedre Lausitz, og 2. (1688) med Marianne v. Plessen († 1708), Enke efter General-Rigs-Kvartermester J. H. v. Lentz til Strassgräbchen i Øvre Lausitz. Begge de nævnte Riddergodser gik over til H. P., der, formodentlig egenmægtig, tillagde sig Navnet Løwenschild og Titel af Baron. Da Christian V 1683 rustede sig mod Gottorp, fik I. Pardon for Drabet paa Heye og Tilladelse til at vende hjem mod Forpligtelse til at hverve et Infanteriregiment paa 1000 Mand, deraf 300 paa egen Bekostning. Denne Hverving

mislykkedes dog ganske for ham, til Dels maaske paa Grund af tilfældige Uheld, men især som Følge af den ringe Kredit, han nød. I Efteraaret 1684 fik han Afsked, og de faa Kompagnier, han havde stillet paa Benene, bleve stukne ind i andre Regimenter. Bedre Held synes han 1686 at have haft med at hverve for Republiken Venedig, hvorved han skal have opnaaet Generalmajors Rang og en aarlig «Condotta» af 2000 Dukater. Dette gav ham Mod til i Dec. 1688 at paatage sig at hverve et Dragonregiment for den tyske Kejser, men her gik det endnu uheldigere end i Danmark. Vel blev han, efter at have debiteret en Hoben Løgne om sin fornemme Herkomst og store Krigserfarenhed, ophøjet til Rigs greve og fik Løfte om Generalmajors Rang, naar Regimentet var oprettet, men dette sidste skete aldrig. L. viste sig her som tidligere som en topmaalt Svindler, og Enden blev, at han i Maj 1690 efter Krigsretsdom mistede sin Kapitulation og blev sat i Arrest i Wien, hvor han døde i Marts eller April 1691. L. efterlod ikke Børn. Hans Enke oprettede under Navnet «v. Lentz-Löwenschildsche Stiftung» et Legat for fattige i Byen Bautzen.

Personalhist. Tidsskr. 3. R. V.

H. W. Harbou.

Løvenskiold, Bartholomæus Herman, 1729—88, Godsejer, Søn af Kancelliraad Herman L., Ejer af Fossum og Bolvig Jærnværker (f. 1701 † 1759), og Margrethe, Biskop Deichmans Datter (f. 1708 † 1759), samt Sønesøn af nedennævnte Konferensraad Herman L. († 1750). Han var fra 1760 Ejer af Bolvig Jærnværk (til 1777) og Borrestad, var født paa førstnævnte Sted 29. Sept. 1729 og døde paa sidstnævnte 17. Maj 1788. Siden 1751 havde han Titel af virkelig Kancelliraad, og han er Forfatter af en fortjenstlig «Beskrivelse over Bratsberg Amt og Skiens By med sine Forstæder» (1784). Han blev 4. Marts 1751 gift i Gerpen med sit Søkendebarn Edel Margrethe Rasch (f. i Christiania 15. Marts 1728, † paa Borrestad 11. Okt. 1795), Datter af Kancelliraad og Rektor Jacob R. og Anna f. Deichman.

Moe, Tidsskr. f. d. norske Personalhist. II, 108. C. L. Løvenskiold, Den Løvenskioldske Slægtbog S. 5. Danmarks Adels Aarbog 1889, S. 298.

H. J. Huitfeldt-Kaas.

Løvenskiold, Carl Ludvig, f. 1822, Overhofmarskal. L. er født i Kjøbenhavn 27. Sept. 1822 og er Søn af Kammerherre, Oberst Herman Hermansen L. (f. 17. April 1777 † 22. Dec. 1843) og Annette Kirstine f. Komtesse Knuth (f. 10. Febr. 1787 † 24. Marts 1873).

Efter at have nydt privat Undervisning kom han i Mariboers Skole for at forberedes til Adgangsexamen til Højskolen og blev samtidig sat i Huset hos Højskolens Kommandør, Oberstlieutenant Fibiger, og senere hos dennes Afløser, Major Lønborg. Tanken om at komme ind paa Højskolen blev imidlertid opgivet, og i Steden for blev han i 1840 optaget paa Landkadetakademiet, fra hvilket han blev Officer i 1844 (med Anciennitet fra 13. Nov. 1843). Han blev ansat ved 17. Infanteribataillon, men byttede kort efter Plads og blev forsat til 6. Bataillon, hvorfra han igjen i 1846 blev forsat til Livgarden til Fods. I 1845 blev han Hofjunker og i 1847 Kammerjunker. Ved Krigens Udbrud afgik L. med Garden til Hæren; deltog i de 3 Krigsaar i en Række Fægtninger, saaledes i 1848 i Slaget ved Slesvig og i Træfningerne i Sundeved 28. Maj og 5. Juni, i 1849 i Træfningen ved Ullerup og i 1850 i Slaget ved Isted. I 1848 var han bleven Premierlieutenant, og i 1854 blev han Adjuvant ved Garden, hvilket medførte, at han, der altid havde haft Interesse for historiske Studier, i Anledning af dette Korpses 200-aarige Jubilæum overtog at udarbejde en Fremstilling af dets Historie og udgav det for en væsentlig Del paa Arkivstudier grundede Skrift: «Efterretninger om den kongl. Livgarde til Fods» (1858). I 1859 blev han Kapitajn af 2. Klasse, og kort efter indtraadte der en Begivenhed, der blev afgjørende for hans Fremtid.

Ved Overhofmarskal Levetzaus Død i Nov. 1859 var Posten som Chef for Kongens Hof bleven ledig, og dens Besættelse frembød store Vanskeligheder paa Grund af Frederik VII's Ægteskab med Grevinde Danner og det deraf følgende spændte Forhold mellem Kongen og det øvrige Kongehus, der støttedes af de højere Samfundskredse saa godt som uden Undtagelse. Efter nogen Tids Betænkning faldt Valget paa L., der ved sin Tjeneste i Garden og især som vagthavende paa Frederiksborg, Skodsborg osv. havde haft Lejlighed til at blive nærmere bekjendt med Kongen. 28. Marts 1860 blev han udnævnt til Kammerherre og 1. April til Hofmarskal. Det lykkedes ham i denne sikkert tit meget vanskelige Stilling uden at forskjertse Kongens Velvilje at bevare et saa godt Forhold til de andre Medlemmer af Kongehuset og særlig til Tronfølgerparret, at han efter Tronskiftet (1863) kunde gaa over til det nye Hof som Hofmarskal, medens General Oxholm udnævntes til Overhofmarskal. Den Deling af Marskalsembedet, der derved fremstod, viste sig imidlertid uhensigtsmæssig og gav let Anledning til Frik-tion, og efter nogle Aars Forløb trak L., hvis selvstændige og

kraftige Karakter havde ondt ved at finde sig i de derved opstaaende Vanskeligheder, sig tilbage fra Hoffet (Okt. 1868).

L. var i 1863 definitivt udtraadt af Militæretaten med Majors Karakter, og han levede nu i nogle Aar som Privatmand. Han stod dog stadig i en vis Forbindelse med Hoffet, i det han jævnlig var attacheret fremmede besøgende Fyrster, særlig den daværende Storfyrsttronfølger, senere Kejser Alexander III, ligesom der ogsaa ved flere Lejligheder blev overdraget ham specielle Hverv, saasom at udarbejde et nyt Reglement for Hoffet, et Udkast til en ny Rangforordning m. m. Et Bevis paa den Tillid, der næredes til hans Dygtighed og praktiske Sans, fik han, da det efter Kong Carl XV's Død (1872) blev overdraget ham som Repræsentant for Kronprinsesse Louise at være Exekutor i Kongens Bo sammen med 2 svenske Herrer.

I 1875 indtraadte L. igjen i Hofstjenesten som Ceremonimester, og det følgende Aar blev han ved General Oxholms Død paa ny udnævnt til Hofmarskal. S. A. fik han Storkorset af Danebrog. I 1881 blev han Overhofmarskal og Gehejmeraad, i 1888 blev han Ordensskatmester og fik Storkorset i Diamanter, og endelig blev han i 1892 Ridder af Elefanten. Desuden er han dekoreret med de højeste Grader af et meget stort Antal fremmede Ordener. — L.s omfattende og efterhaanden mere og mere ansvarsfulde og ikke mindst paa Grund af hans levende Pligtfølelse og ualmindelige Grundighed ofte meget brydsomme Embedsvirksomhed, i hvilken han har udfoldet en fremragende administrativ Dygtighed og vundet almindelig Anerkjendelse baade i Indland og Udland, har selvfølgelig altid optaget ham stærkt; men hans store Arbejdsevne har dog sat ham i Stand til ved Siden deraf at varetage forskjellige andre Hverv — bl. a. som Formand i Ballettens private Pensionskasse, en Institution, han har helliget en varm Interesse, som Medlem af Administrationen for Baroniet Løvenborg m. m. — samt til at fortsætte den Syslen med historiske Studier og Arkivundersøgelser, som han begyndte i sin Tid ved Udgivelsen af *Gardens Historie*. Som Resultat af sine Studier har han offentliggjort nogle mindre Afhandlinger i «Historisk Tidsskrift» o. fl. St., men den væsentligste Del af hans Arbejde er nedlagt i en betydelig og værdifuld utrykt Samling af Materiale til forskjellige Afsnit af den skaanske Krigs Historie.

L. har været 2 Gange gift: 1. (2. Okt. 1849) med Christiane Marie f. Schultz (f. 25. Avg. 1828 † 4. Marts 1851), Datter af Over-

krigskommissær J. F. S. til Vørgaard; 2. (28. Avg. 1852) med Charlotte Eugénie Louise Augusta f. Friherreinde Lagerheim (f. 23. Juni 1828 † 29. Juni 1892), Datter af svensk Gesandt i Kjøbenhavn og senere svensk Udenrigsminister E. Baron L. *A. Leigh-Smith.*

Løvenskiold, Eggert Christopher Frederik Baron, 1788—1861, Overjægermester, blev født 5. Juli 1788 paa Vognstrup og var Søn af nedennævnte Michael Herman Baron L. Allerede i 1790 blev han udnævnt til Kornet à la suite, og efterhaanden avancerede han à la suite gennem de militære Grader, indtil han, efter fra 1808—11 at have gjort aktiv Tjeneste ved Garden til Hest, i 1811 fik Ritmesters Karakter og samtidig blev forsat til søndenfjældske Dragonregiment. I 1804 blev han Forst- og Jagtjunker og i 1809 Kammerjunker. Ved Faderens Død 1804 arvede han Holden Jærnværk i Norge og blev efter Rigernes Adskillelse boende der indtil 1829, da han paa Grund af økonomiske Vanskeligheder opgav Jærnværket og flyttede tilbage til Danmark, hvor han endnu samme Aar blev udnævnt til Hofjægermester og Overførster for det daværende 2. Overførsterdistrikt, hvilken Stilling han beklædte til 1860. L. var ingen betydelig Forstmand, men han var en udmærket Jæger, der holdt Jagtens bedste Traditioner højt i Ære, og det var som en Anerkjendelse af hans Fortjenester paa dette Omraade, at han ved sin Afgang fra Overførsterembedet blev udnævnt til Overjægermester, en Post, der havde staaet ledig siden 1799. Et blivende Vidnesbyrd om sin Interesse for Jagten har han sat i det af ham i 1840 oprettede Fasaneri i Kongelunden paa Amager, hvor der efter hans Død blev rejst et Monument for ham. I 1842 blev han Kammerherre, i 1852 Kommandør af Danebrog. Død 4. Febr. 1861. — Gift 8. Avg. 1812 med Margrethe Frederikke Sophie Løvenskiold (f. 16. Jan. 1785 † 2. Juni 1876), ^{Søster til} ~~Datter~~ af Statholder i Norge Severin L. (s. ndfr.). *A. Leigh-Smith.*

Løvenskiold, Herman, 1677—1750, Godsejer, var Søn af en anset Christiania-Kjøbmand af tysk Herkomst, Herman Leopoldus († 1696); Moderen hed Barbara Wiggers († 1692). I Aaret 1700 blev han Sekretær i danske Kancelli og 3. Maj s. A. gift med Inger Borse († 5. Sept. 1714 paa Bjørntvet ved Porsgrund), en Datter af den rige Kommerceraad og Bergamtsassessor Halvor Sørensen B., hvis 2 Jærnværker, Bolvig i Solum og Holden (Ulefos) i Holden Sogn, senere kom i hans Eje. Han fik 1725 Titel af

Kancelliraad, 1733 af virkelig Justitsraad, 1738 af virkelig Etatsraad og 1747 af Konferensraad. 1736—38 var han Kommitteret i Kommercekollegiet og blev 6. Nov. 1739 optagen i Adelstanden under Navnet *Løvenskiold*. Foruden de nævnte norske Ejendomme besad han i Sjælland Herregaardene Aggersvold og Birkholm, af hvilken sidste i Forening med Vognstrup 1766 Stamhuset Løvenborg oprettedes, hvilket 1773 blev et Baroni for hans yngste Søn, der var af Faderens 2. Ægteskab, med Kirsten f. Brinck (gift i Arendal 17. Nov. 1716, † i Kjøbenhavn 6. Okt. 1736), Datter af Søren Andersen, Kjøbmand i Arendal. L. var «en for sin praktiske Brugbarhed og Rigdom anset Mand». Han afgik ved Døden paa Birkholm 16. Maj 1750.

Moe, Tidsskr. f. d. norske Personahist. II, 107. C. L. Løvenskiold, Den Løvenskioldske Slægtbog S. 3 f. Danmarks Adels Aarvog 1889, S. 297.

H. J. Huitfeldt-Kaas.

Løvenskiold, Herman, 1783—1825, Kancellideputeret, var en Søn af Kammerherre Severin (Søren) L. til Fossum Jærnværk m. m. (f. 20. Marts 1743 † 25. Nov. 1818) og Benedicte Henriette f. Aall (f. 21. Jan. 1756 † 21. Avg. 1813). Han fødtes i Porsgrund 24. Jan. 1783, dimitteredes 1800 privat til Universitetet, gjorde derefter Tjeneste som Officer ved Landeværnet og senere andensteds, blev 1803 juridisk Kandidat, 1804 Avskultant i Rentekammeret, studerede de følgende Aar dels i Göttingen, dels i Holland, Frankrig og England, blev 1808 Medlem af Kommissionen for Norges Providering, var 1809 konstitueret som Amtmand i Vejle Amt, beklædte 1811—15 Stillingen som Amtmand i Holbæk Amt, men maatte da opgive dette Embede paa Grund af Sygdom. Efter at denne formentlig var hævet, beskikkedes han i Erkjendelsen af «den udmærkede Dygtighed, Lyst og Iver», hvormed han havde røgtet de ham hidtil betroede Hverv, paa ny til Amtmand, denne Gang i Svendborg Amt, og udnævntes sluttelig 1822 til Deputeret i det danske Kancelli og Chef for dettes 3. Departement, men døde allerede 24. Nov. 1825 i Montpellier, hvortil han var rejst for om muligt at gjenoprette sit nedbrudte Helbred. 1804 var han bleven Kammerjunker og 1812 Kammerherre. Han var en i høj Grad sympathetisk Personlighed, elsket af alle, der kom i nærmere Berøring med ham. Han ægtede 8. Okt. 1813 Sophie Hedevig Baronesse Adeler til Adellersborg (f. 15. Jan. 1795 † 2. April 1859), en Datter af Gehejmekonferensraad Frederik Baron A. (I, 92).

Thaarup, Fædrenelandsk Nekrolog 1821—26. Nyeste Skilderi af Kjøbenhavn 1825, Nr. 104.

G. Kringelbach.

Løvenskiold, Herman Severin Baron, 1815—70, Komponist, er Søn af ovennævnte Overjægermester Eggert Christopher Frederik Baron L. og fødtes paa Holden Jærnværk i Norge 30. Juli 1815, men kom i 1829 med Forældrene til Danmark. Allerede i en meget ung Alder viste han en fremtrædende musikalsk Begavelse, hvorfor hans Fader, der oprindeligt havde ønsket, han skulde gaa den militære Vej, opgav denne Plan for at lade ham følge sin naturlige Tilbøjelighed. Sin første Undervisning i Musik fik han af sin begavede Moder, der lærte ham Klaverspil; senere blev navnlig P. C. Krossing hans Lærer, bl. a. i Musiktheori. Men ogsaa flere af den Tids store Musikere, som Weyse og Kuhlau, hvilken sidste en Tid kom meget i det Løvenskioldske Hus, have interesseret sig for det unge, lovende Talent; Kuhlau skal have udtalt: «Er wird uns einst alle zu Schande machen».

L. begyndte tidlig at optræde som Komponist baade af instrumentale og vokale Sager, og i 1836 opførtes paa det kongl. Theater hans første større Arbejde, Balletten «Sylfiden» af Bournonville, hvis livlige og virkningsfulde Musik med sin indtagende Melodirigdom strax gjorde megen Lykke, og som er det af hans Arbejder, der har holdt sig længst paa vor Scene, skjønt der fra et strængere musikalsk Standpunkt ikke uden Grund bebrejdedes det forskellige tekniske Mangler og en vis Stræben efter Effekt, Svagheder, som i det hele taget mere eller mindre have klæbet ved L.s Kompositionsvirksomhed. Hans næste Arbejde, Syngestykket «Sara» (opført 1839), stod dog i teknisk Henseende ubetinget over Forgængeren og fandt ligeledes ved sin Fantasirigdom og Melodifylde god Modtagelse hos Publikum; men den uheldige Omstændighed, at han havde skrevet Titelrollen for Fru Heiberg, og at denne trods den Behændighed, hvormed han havde indrettet Partiet for hende, ikke kunde taale Anstrængelsen ved Udførelsen deraf, bevirkede, at Stykket snart henlagdes.

Allerede inden Opførelsen af «Sara» var L. i 1838 med kongelig Understøttelse rejst udenlands. Paa denne Rejse opholdt han sig omtrent et Aar i Wien, hvor han studerede Musiktheori under den bekjendte Seyfricds Vejledning, men besøgte ogsaa Italien og var nogen Tid i Leipzig, hvor Schumann og Mendelssohn fattede levende Interesse for ham, og hvor han fik Tilbud om at blive, hvilken Opfordring han dog af Kjærlighed til Fædrelandet, men maaske næppe til Gavn for sin Kunst, ikke vilde følge. Hjemkommen 1841 rejste han endnu samme Aar igjen bort og opholdt

sig en Vinter i St. Petersborg, og først i 1842 tog han atter fast Ophold i Kjøbenhavn. Ved sin Hjemkomst 1841 blev han udnævnt til kongl. dansk Kammermusik.

Hans næste større Arbejde, Musikken til Æventyrkomedien «Hulen i Kullafjæld» (opført 1841), er for en væsentlig Del skrevet under Rejsen; det udmærkede sig ved de samme Fortrin som de tidligere og vidnede tillige heldig om, at hans Talent var modnet, men da Texten var temmelig udramatisk, gik det hurtig af Repertoiret, og det samme skete med hans følgende Arbejder, Syngestykket «Dagen før Slaget ved Marengo» (1843), Dramet «Konning Volmer og Havfruen» (1846), Balletten «Den nye Penelope» (1847) og Syngestykket «Ildprøven» (1848). Hans sidste dramatiske Komposition, Operaen «Turandot», opførtes 1854; den opnaaede kun 2 Forestillinger. Naar undtages den fortrinlige og storslaaede Ouverture, syntes der i dette Arbejde at kunne spores en vis Svækkelse, som dog muligen, i alt Fald for en Del, kan have haft sin Grund i den daarlige Text.

Efter at L. 6. Sept. 1851 var bleven ansat som Hoforganist ved Christiansborg Slotskirke, ægtede han 16. Jan. 1853 Anna Elisabeth Fabritius (f. 1820 † 1864), Datter af Guldsmed J. L. F. Skjønt ung endnu, trak han sig mere og mere tilbage fra al offentlig Komponistvirksomhed. De Skuffelser, han havde lidt, havde fremkaldt en Bitterhed i hans ellers elskværdige Sind, der først forsvandt, da han helt resignerede. I 1859 udførtes i Musikforeningen en Klaverkvartet af ham og i 1863 hans yndefulde og mærkelig friske Koncertouverture «Fra Skoven ved Furesø», et af hans sidste og bedste Arbejder. I sine sidste Aar led han af tiltagende Svagelighed og døde 5. Dec. 1870.

Af L.s ikke faa mindre Kompositioner er der udkommet en Del Klaversager for 2 og 4 Hænder, bl. a. «Sogni d'Italia», en Samling Karakterstykker, og «Albumblætter», hvori det yndede «Favn og Dryade», en Klavertrio og en Del Sange for en og flere Stemmer; men desuden har han skrevet en betydelig Mængde Lejlighedskompositioner, Kantater, Ouverturer, Marcher og Danse, som ikke ere udkomne. Som Klaverspiller har han, saa vidt vides, aldrig optraadt; men hans noget ukorrekte Spil besad en vis ejendommelig Virtuositet, der virkede ret betagende paa Tilhørerne.

Erslew, Forf. Lex. Schytte, Musiklex. Klaverudtog af «Fra Skoven ved Furesø» ved Samf. til Udg. af dansk Musik (1874). *G. St. Bricka.*

Løvenskiold, Michael Herman Baron, 1751—1807, Amtmand og Godsejer, var en Søn af nedennævnte Konferensraad Severin Baron L. († 1776). Han fødtes 15. Nov. 1751 paa Aggersvold, blev 1772 juridisk Kandidat, 1774 Avskultant i Rentekammeret, 1781 Amtmand i Holbæk Amt, 1783 tillige i Kalundborg, Sæbygaards og Dragsholms Amter, førte desuden Overtilsynet med det odsherredske Gods og var Medlem af Hoverikommissionen af 1795, afskedigedes som Amtmand 1804 og døde 9. April 1807 paa Løvenborg, som han havde overtaget efter Faderens Død. 1774 var han bleven Kammerherre og 1803 Ridder af Danebrog. Han var en meget dygtig Amtmand, og baade som Embedsmand og som Godsbesidder viste han paa mange Maader sin levende Interesse for Landbo-reformernes Gjennemførelse. For sine egne Bønder var han en sand Velgjører; saaledes ofrede han frivillig af egne Midler betydelige Summer til Udskiftningen, til Udflyttergaardene, til Stengærders Opførelse og til Anskaffelsen af udmærket Sædekorn og Kløverfrø, ligesom han ogsaa varmt tog sig af Almuens Skoleundervisning. 18. Maj 1774 ægtede han Frederikke Juliane Marie Komtesse Knuth (f. 25. Febr. 1756 † 26. April 1804), en Datter af Gehejmekonferensraad Eggert Christoffer Greve K. til Knuthenborg (IX, 298).

Bergsøe, C. D. F. Reventlows Virksomhed.

G. Kringelbach.

Løvenskiold, Severin (Søren) Baron, 1719—76, Godsejer. S. Leopoldus, Søn af ovfr. anførte Konferensraad Herman Løvenskiold († 1750), var født 31. Dec. 1719 paa Bjørntvet, optoges 1739 ved sin Faders Nobilitation i Adelstanden, stod 1738—45 som Lieutenant reformé i Fodgarden, blev 1743 Justitsraad og 1744 Konferensraad. Ved sin Faders Død arvede L. Aggersvold, hvor han hidtil havde boet, Birkholm samt i Norge Holdens Jærnværk og Ulefos. 1750 opførte han et Palais (Frederik VI's) paa Amalienborg, hvilket foranledigede ham til at sælge Ulefos; Palaiset afhændede han ogsaa snart til ^{inkeeperen J. S. Schack} A. G. Moltke, 1766 oprettede L. af Birkholm, der herefter kaldtes Løvenborg, og Vognstrup, som han havde købt efter at have solgt Aggersvold, Stamhuset Løvenborg, der 25. Nov. 1773 ophøjedes til et Baroni; 22. April s. A. var han selv bleven optagen i Friherrestanden. 1759 havde han faaet Danebrogsordenen. Han døde 9. April 1776 paa Løvenborg, hvor hans Virksomhed satte varige Spor ved de mange kostbare Forandringer og Forskjønelser, han foretog, især med Hensyn til Haveanlæg og Plantninger. Gift 9. Maj 1749 med Magdalene Charlotte Hedevig

Numsen (f. 27. Febr. 1731 † 10. Maj 1795), Datter af Gehejmerraad Michael N.

Moe, Tidsskr. f. d. norske Personalhist. II, 110 f. Danske Herregaarde III: Løvenborg; XVIII: Vognstrup. Danmarks Adels Aarbog 1889, S. 309.

G. L. Wad.

Løvenskiold, Severin, 1777—1856, norsk Statsmand, var Broder til ovennævnte Herman L. († 1825). Født 7. Febr. 1777 i Porsgrund, i hvis Nærhed Faderen ejede Godser og Jærnværker, modtog han sin første Undervisning i det fædrene Hjem og sendtes der fra 1786 til Holsten, hvor han til en Begyndelse opdroges i Wandsbek, senere i Eutin. Han var i hele denne Tid i nær Berøring med Grev og Grevinde Schimmelman — den sidste hans Slægtning —, J. H. Voss og Stolbergerne og blev stærkt paavirket fra deres aandfulde Kreds. 1793—94 opholdt han sig hos Grev Stolberg-Wernigerode og gjorde Udflugter til sachsiske og schlesiske Bjærgværker. Om Høsten 1794 kom han til Kjøbenhavn, hvor han i Grev Schimmelmans Hus fandt et nyt Hjem, og tog i Maj 1796 latinsk-juridisk Embedsexamen, hvorefter han aflagde et Besøg hos sin Fader. Ved Tilbagekomsten til Kjøbenhavn blev han 1799 Avskultant i Rentekammeret; 1796 blev han Kammerjunker, 1809 Kammerherre. 1801 udnævntes han til Assessor i Kommercekollegiet og 1802 tillige til Assessor i Finanskassedirektionen, hvor han havde Anledning til at arbejde under sin gamle Beskytter, Grev Schimmelman. I Maj 1803 vendte L., som i Forvejen efter Faderens Ønske havde taget Afsked fra sine Embedsstillinger, tilbage til Norge, hvor han kort efter som Ejendom overtog det fædrene Gods Fossum Jærnværk ved Skien. S. A. blev han Amtmand over Bratsberg Amt, hvorhos han i Aarene 1805—11 var konstit. Amtmand over Lavrviks Grevskab.

Sommeren 1807 tilbragte L. med sin Familie i det sydlige Tyskland. Under Hjemreisen fik han Efterretning om den Ulykke, som var overgaaet Kjøbenhavn, og modtog i Hamborg Kronprins Frederiks Befaling om at møde ham i Kiel. Ved sin Ankomst der til fik han sig af Kronprinsen forelagt Spørgsmaalet, hvorledes Norge under disse Forhold skulde kunne reddes og hjælpes. L. svarede derpaa, at hvis Krigen skulde blive langvarig, var der kun et eneste Middel til at redde Norge fra Hungersnød og til at vedligeholde Forbindelsen mellem begge Riger, og dette bestod deri, at man under en eller anden Form valgte en anden udvortes Politik for Norge end for Danmark og oprettede en egen norsk

Regering med fuld Raadighed saa vel for de indre som for de ydre Forhold. Kronprinsen vilde ikke høre Tale derom og paa lagde L. at overbringe andre Ordre til Norge. Under store Farer slap han fra Aalborg først til Fladstrand og saa over til Norge.

Under Krigsaarene udfoldede L. i sit Amt en betydelig Virksomhed. Han arbejdede med Iver for Kystforsvaret og end mere for at skaffe Amtets Befolkning den fornødne Forsyning med Korn og Levnedsmidler, i hvilket Øjemed han, sammen med nogle andre Fædrelandsvenner, oprettede en særegen Provideringskommission for Amtet, der udrettede overmaade meget. Ved Subskriptionen for det nye norske Universitet tegnede han sig for 5000 Rdl. I 1812 foretog han en Rejse til Danmark, men blev af Kongen paa Grund af den truende politiske Stilling beordret til at vende tilbage til Norge og overtage sit Amt. Med bange Anelser imødesaa han Krigens Udfald. Om Høsten 1813 ansøgte og fik han Afsked fra sit Embede. Kort efter sluttedes Kieler-Freden.

L. kunde ikke dele de Forhaabninger, hvormed Prins Christian Frederik imødesaa Begivenhedernes videre Udvikling, og han aflagde ikke den af Prinsen fordrede Fd. Han valgtes desuagtet til Bratsberg Amts Repræsentant paa den indkaldte Rigsforsamling og mødte som saadan i April og Maj 1814 paa Ejdsvold. Han tilhørte den lille Minoritet og var i den Egenskab jævnlig udsat for Misforstaaelse og Bagvaskelse. Christian Frederik haanede ham og betragtede ham som en af sine svorne Fjender. Ingen udtalte sig heller med større Aabenhed om Forholdene end han, og dette indbragte ham mange Ubehageligheder, i det han for Modpartiet blev som den røde Klud. Den Behandling, for hvilken han var udsat, satte sine Mærker i hans Erindring, og han saa senere hen de 6 Uger, han havde tilbragt paa Ejdsvold, i et meget mørkt Lys.

Efter at Foreningen med Sverige var afsluttet, kaldtes L. af Carl Johan til Christiania, hvor der blev ham tilbudt en Plads i den nye Regering. Han afslog dette, men modtog i Steden det Hverv at forhandle i Kjøbenhavn om Opgjøret af Statsgjælden. 1815—16 var han i denne Anledning i Kjøbenhavn, men uden at føre Underhandlingerne til Ende. 1815 blev han udnævnt til Statsraad og førte vedvarende denne Titel, medens han for øvrigt som Privatmand levede paa Fossum, hvor han var fuldt optagen. Han byggede i disse Aar den store Hovedbygning, som fremdeles staar. Dette rolige Liv vedvarede til 1828, da han udnævntes til Statsminister og Chef for den norske Statsraadsafdeling i Stockholm.

Som Statsminister nød L. Carl Johans specielle Naade og hørte til den intimeste Kreds, der omgav Kongen, medens han næppe arbejdede synderlig godt sammen med Regeringens Chef i Christiania, Statsraad Collett. 1833 ledsagede han Kronprins Oscar paa dennes Rejse til Bergen. Paa en Udenlandsrejse 1834 gjorde han Bekjendtskab med Kong Frederik Vilhelm III og med Fyrst Metternich. Den liberale norske Opposition yndede ham derimod ikke. Stortinget i 1836 optraadte paa en Maade, der ikke alene fremkaldte Kongens Misfornøjelse, men ogsaa vakte Opsigt i Udlandets diplomatiske Verden paa et Tidspunkt, da der kunde befrygtes alvorlige Forstyrrelser af den europæiske Fred. Visse Vink fra St. Petersborg havde til Følge, at Carl Johan i Juli 1836 bestemte sig for at opløse Stortinget og udførte denne Beslutning. Statsraaderne Holst og Fasting protesterede, derimod ikke L., som alene var indviet i Kongens Bevæggrunde. Han blev i denne Anledning Gjenstand for de voldsomste Angreb. I Almindelighed troedes, at den aristokratiske Statsminister havde tilraadet Kongen at opløse Stortinget for derved at undgaa Vedtagelsen af de nye demokratiske Kommunallove. Inden Opløsningen naaede Odelsstinget at anklage ham for en Rigsret. «Man kan dekapitere mig, men ikke dekaraktisere mig», skal Statsministeren derom have sagt. Med en eller to Stemmers Overvægt idømte Rigsretten ham en Mulkt af 1000 Sp. Dlr. L. indgav en Ansøgning om Afsked, hvori han betegnede sig selv som den, der var «indviet i alle de Rigets indre og ydre Forhold», der havde foranlediget Beslutningen om at opløse Stortinget. Kongen svarede med at anmode ham om at forblive staaende, hvad ogsaa skete.

Grev Wedel blev 1836 udnævnt til Statholder. Indtil hans Død 1840 var der mellem ham og L. et meget godt Samarbejde, der ikke rystedes ved nogen Krise. Det var rolige Aar. Efter Grev Wedels Død udnævntes L. til hans Eftermand som Statholder og blev den sidste, som beklædte dette i 1873 ophævede Embede. I 1848 tilraadte han, at de forenede Riger skulde optræde aktivt i Krigen paa Danmarks Side og under Krimkrigen fraraadede han Tilnærmelsen til Vestmagterne. I 1856 nedlagde han sit Embede og trak sig tilbage til Fossum, hvor han døde 13. Sept. s. A. — L. ægtede 9. April 1802 Hedevig Sophie Komtesse Knuth (f. 9. Okt. 1784 † 17. Jan. 1819), Datter af Adam C. Greve K. til Lilliendal.

A. Faye, Statholder S. L. (Chra. 1857). Y. Nielsen, Norges Hist. efter 1814.

Yngvar Nielsen.

v. Löwenstern, Georg Heinrich Friherre, 1786—1856, Diplomat. L. fødtes 5. Dec. 1786 i Reval som Søn af Hermann Ludwig Friherre v. L. og Hedvig Margrethe f. Staël-Holstein, besøgte det ridderlige Akademi i sin Fødeby, deltog som Lieutenant i Slaget ved Eylau og hædredes med Guldkorset for udvist Tapperhed. 1811 var han Adjudant hos Generalgouvernøren i Østersøprovinserne, kæmpede mod Napoleon i Felttoget i Rusland, udmærkede sig i Slaget ved Katzbach og var som Oberst i de allieredes Hær ved Indtoget i Paris. 1816 tog han sin Afsked, flyttede efter sit Bryllup (31. Okt. 1815) med Adelaide Tugendreich Juliane Ernestine Frederikke Komtesse Schimmelmänn (f. 30. Nov. 1796 i Kjøbenhavn, † 31. Dec. 1876) i Aaret 1821 til sin Svigerfader Christian Carl Greve S.s Gods Wandsbek. 1826 blev han Kommandør af Danebrog og sattes som Oberst à la suite ved den danske Hær; Aaret efter blev han Kammerherre og sendtes som overordentlig Gesandt og Generalkonsul til Brasilien. 1830 kaldtes han tilbage og tog Bolig paa Sølyst, som han købte efter Grev Ernst Schimmelmänn. 1835 blev han Joachim Bernstorffs Efterfølger som Gesandt i Wien, hvilken Post han beklædte til Slutningen af 1847. 1835 havde L. taget Afsked af Militærtjenesten som Generalmajor og udnævntes 1840 til Storkors af Danebrog. Han døde 20. Sept. 1856 i Kiel.

Avtobiografi i Familiens Eje.

Louis Bobé.

Løventhal, Carl Edvard, f. 1841, Missionær, er en Søn af Boghandler Edv. Aug. L., Broder til den norske Missionsbiskop H. P. Schreuders første Hustru; hans Moder, Emilie f. Allen, var en Søster til Professor C. F. A. (I, 181). Han blev født i Aalborg 18. Juli 1841, og efter at have taget Skolelærerexamen var han i nogle Aar Huslærer. Gjennem R. Frimodts Prædikener modtog han en stærk religiøs Vækkelse, og samtidig troede han at føle et bestemt Kald til at gaa ud som Missionær. 1868 blev han Elev paa Missionsskolen, men der kunde han ikke ret trives, og 1870 kom det til et Brud, efter hvilket han besluttede at gaa ud paa egen Haand. 1871 udviklede han i Skriftet «Mit Missionssyn» sine Tanker om den rette Form for kristelig Mission. Denne skulde efter hans Mening sætte sig som Maal «at plante Christi Kirke midt i et Hedningefolk, saaledes at den, uden Støtter og Krykker fra Moderkirken, staar fast, mægtig til som en Surdej at gjennemtrænge det hele Folk». Disse Tanker fandt især Gjenklang blandt Grundtvigs Venner, og en Kreds med F. E. Boisen

i Spidsen sendte 1872 L. til Indien. Med ham fulgte Herman Jensen, og disse 2 danske Missionærer opslog deres Bolig i Byen Vellore i Præsidentskabet Madras. 1874 skilte H. Jensen sig imidlertid fra L. og tog Tjeneste hos det danske Missionselskab; men 1880 meddelte han sin forrige Medarbejder Præstevielsen, og 1881 tilbød det danske Missionselskab at støtte L. Han foretrak dog fremdeles at staa frit. I den forløbne Tid har L. virket i Vellore og 40 af de omliggende Landsbyer, dels ved Gudstjenester i sit Hus, dels ved Gadeprædikener og Missionsrejser, og lidt efter lidt er «Kulla Padiri» (3: den lille Præst) bleven en kjendt Mand blandt Tamulerne i de Egne. Nu staa 3 indfødte Hinduer som hans Medhjælpere, og i sin Hustru, Andrea Juliane f. Andersen (f. 1840), har han siden Efteraaret 1874 haft en trofast Støtte. Foruden flere Breve i «Budstikken» og mindre Skrifter har han skrevet: «Indien før og nu» (Odense 1894—95).

T. Løgstrup, Nord. Missionshaandbog (1889). Breve fra Missionærerne Løventhal og Jensen (Stege 1873). Meddelelser om L.s Mission (Kolding 1886—87).
Fr. Nielsen.

Løventhal (Løvendal), Emil Adolf, f. 1839, Kobberstikker. L. er født i Randers 14. Juli 1839 og Broder til foregaaende. Det var Lyst til Naturvidenskaberne, som bragte ham til at søge Uddannelse som Tegner og Kobberstikker, udelukkende i videnskabelig Retning, men han har ogsaa i denne Henseende et anset Navn. Medens han i Studiet af Naturlivet nød Professor Schiødt's Vejledning, uddannede han sig væsentlig i sit Kunstfag i Paris, hos Picart og Debray. Foruden til «Zoologia Danica» og «Entomologia Danica» har han udført Tavlerne til flere naturhistoriske Værker for udenlandske, norske, tyske og engelske, Naturforskere, saaledes for M. og G. O. Sars, for den bekjendte Allman i London m. m. L. blev 1864 gift med Josefine Nielsen. Han er Konservator ved den Westermannske Samling i det zoologiske Musæum i Kjøbenhavn.

Weilbach, Nyt Kunstnerlex.

Ph. Weilbach.

Løvenørn, Poul (Vendelbo), 1686—1740, Officer og Statsmand, blev født 5. April 1686 i Horsens, hvor hans Fader var Haandværker og senere blev Bedemand. Faderen hed Thomas Poulsen, og han selv kom ved Daaben til at hedde Poul Thomsen; men det synes, som om Tilnavnet «Vendelbo» jævnlig har været brugt i Familien, og han kaldte sig selv senere Poul Vendelbo. Da han i Aaret 1705 var bleven dimitteret til Universitetet, levede han der-

efter som en bundfattig Student i Kjøbenhavn. Den, der stod ham nærmest, var en 4 Aar ældre Nordmand, den siden som Missionær i Finmarken navnkundige Thomas v. Westen. De vare, hedder det i en Levnedbeskrivelse over den sidste, saa fattige, at de to, der boede sammen, kun havde én nogenlunde ordentlig Klædning, hvori de kunde vise sig paa Gaden, og som de altsaa maatte skiftes om at bruge. Men Fattigdommen kuede dem ikke. P. V. studerede Theologi og forsøgte sig som Prædikant; men efter hvad der senere, medens han endnu levede, blev fortalt om ham, gik han fra det midt i Prædikenen, og dermed tabte han Lysten til mere at komme paa Prædikestolen.

Nu hørte han ogsaa Opmuntringer til at prøve sine Kræfter paa helt andre Omraader. Det var netop paa denne Tid, at Peter den store havde Brug for alle de dygtige Kræfter, han kunde faa fra andre Lande, dels til at civilisere sine Russere, dels til at slaas med Svenskerne under den store nordiske Krig. Ingensteds var der den Gang i den Grad som i Rusland Lejlighed for en ung Mand til at gjøre Lykke. Det traf sig nu saaledes, at en danskfødt russisk Oberst Lange i Vinteren 1706—7 kom til Kjøbenhavn for at faa flinke unge Mennesker til at drage til Rusland. Iblandt dem, der fulgte hans Opfordring, var V., som i Foraaret 1707 rejste til Rusland. Han fandt her snart Lejlighed til at henvende sig til Zarens bekjendte Yndling Menzikof, og denne syntes saa godt om den smukke unge Mand, at han knyttede ham til sig. Først brugte han ham som Lærer for en Søn; men det varede ikke længe, førend han opfyldte V.s brændende Ønske om at blive Officer. Denne arbejdede sig saa energisk frem under disse for en dansk Student besynderlig fremmede Forhold, at han allerede 1708 blev Kapitajn. I denne Stilling udmærkede han sig under de Kampe, der førte til den svenske General Lewenhaupts Nederlag ved Liesna 8. Okt. 1708. Han blev nu Major og Adjudant hos Menzikof, og han var som saadan voldsomt med i Slaget ved Pultava (8. Juli 1709). Da efter dette Slag Menzikof med sine Tropper indhentede en stor Del af den svenske Hær, brugte den russiske Feltherre ham, den 23aarige danske Mand, der kun havde været 2¹/₂ Aar i Rusland, til at føre den Forhandling med de svenske Anførere, der førte til, at de kapitulerede med deres hele Korps paa 16000 Mand. Til Belønning for den Dygtighed, han ved denne Lejlighed havde vist, gjorde Peter den store ham til Oberstlieutenant og Generaladjutant. Samtidig havde han ogsaa vist sig per-

sonlig elskværdig imod fangne Svenskere. I det mindste var der senere dem i Sverige, der huskede, hvorledes han saa meget som muligt havde stræbt at hjælpe fangne svenske Officerer og Soldater.

Den Fremgang, han havde haft i Rusland, klinger som et Æventyr, og man skulde tro, at det vilde blive dette Land, hans Fremtid skulde knyttes til. Men det blev dog vort Fædreland, der kom til at drage Gavn af hans Dygtighed. Under Forhandlinger imellem Frederik IV og Zaren sendte Menzikof med Peter den stores Tilladelse i Vinteren 1710—11 V. til Danmark, og her fandt Kongen sig saa tiltalt af ham, at han (14. Jan. 1711) ophøjede ham i den danske Adelstand under det Navn, som han sædvanlig nævnes med, Navnet *Løvenørn*; han erklærede tillige, at han vilde tildele ham virkelig Oberstlieutenants Charge i den danske Hær, naar han efter Krigens Ophør blev dimitteret med Zarens Tilladelse. Navnet *Løvenørn* var, som enhver ser, valgt for at betegne hans Forhold baade til Danmark og til Rusland; *Løven* hentydede til det danske Vaaben, *Ørnen* til det russiske; men ogsaa hans Stilling kom i flere Aar til at bære Mærke af denne Dobbeltthed. Efter at Frederik IV havde kastet sig ind i den store nordiske Krig, skulde man synes, at det maatte være af største Vigtighed for ham og den russiske Zar at hjælpe hinanden imod deres fælles Fjende, Carl XII; men de havde dog ondt ved at enes. Under disse Forhold følte L. sig alt for meget som dansk til ikke helst at følge sin Konges og sit Fædrelands Interesser. Oven i Kjøbet blev han i Foraaret 1712 forlovet med Professor og Etatsraad Poul Vindings Datter Ingeborg, der 2 Aar efter blev hans Hustru; det var et nyt Baand, der knyttede ham til Danmark. I Aaret 1712 træffe vi ham, der imidlertid havde ladet sig ansætte som Generaladjutant hos Frederik IV, i en vigtig Sendelse til Zar Peter, der den Gang stod med en Hær i Pommern. Da det netop nu viste sig umuligt for Kong Frederik IV og Zaren at enes om at handle i Fællesskab, havde L. en højst vanskelig Stilling, og det endte ogsaa med et fuldstændigt Brud imellem ham personlig og Zaren. «Saa god en Moskoviter», skrev han i et Brev, «som jeg var før, saa ond er jeg nu», og han tog derfor formelig sin Afsked fra russisk Tjeneste. Meget snart efter dette gjorde Frederik IV ham til Oberst (28. Okt. 1712).

Det var et overordentlig omfattende Arbejde, L. udførte i de følgende Aar som Kongens Generaladjutant. Særlig interessant er det at se, at han, der i Rusland havde spillet en vigtig Rolle som

Underhandler ved den Katastrofe, der ramte Svenskerne efter Slaget ved Pultava, var med i en lignende Stilling ved den næste store Ulykke, hvormed de bleve hjemsøgte, nemlig Stenbocks Kapitulation 1713 ved Tønning. En endnu større Virksomhed udfoldede han, da selve denne Fæstning overgav sig (7. Febr. 1714). Her var han afgjort den, der drev hele Forhandlingen med Byens Kommandant. Han skrev i den Anledning, at hans Rejse der ned ved denne Lejlighed havde været den lykkeligste, han nogen Sinde havde gjort. Det stod strax klart for ham, hvor usigelig vigtigt det Fund af Aktstykker var, der blev gjort ved Byens Overgivelse, da det tydelig godtgjorde den gottorpske Regerings Neutralitetsbrud.

Den Holdning, L. havde vist ved disse Lejligheder, gav Frederik IV et rigtigt Indtryk af, at der boede en Diplomat i ham. Det var derfor ham, der i Begyndelsen af 1719 og derefter i 1720 blev sendt til Stockholm for at drive de Underhandlinger, som omsider førte til den store nordiske Krigs Afslutning ved Frederiksborgfreden. Men ogsaa derefter blev der god Brug for ham. Stillingen i Norden, og man kan sige: i det hele i Evropa, var i nogle Aar meget spændt, og vort Fædreland havde næppe faaet Ende paa Krigen med Sverige, førend det blev stærkt truet af Rusland. Under disse Forhold fik det nye Kongerige Preussen baade paa Grund af sin forholdsvis stærke Militærmagt og sin geografiske Beliggenhed megen Vigtighed for Kong Frederik, og det var derfor et Vidnesbyrd om stor Tillid til L., at han valgte at bruge ham som sin Statsafsending i Berlin. L. kom der til i Febr. 1722, og han blev der indtil Efteraaret 1726. Et Par Maaneder efter sit Komme til Preussen blev han Danebrogsridder (16. April 1722).

Han udfyldte sin Plads ved det preussiske Hof med Dygtighed. Hans Depecher gjøre et særdeles godt Indtryk, de ere baade omhyggelig affattede og livlig skrevne; han forstod at bruge sine Øjne, havde Evne til at faa gode Forbindelser, var virksom og havde et klart Blik, saaledes at han i det hele opfattede den politiske Stilling rigtig. Det var ogsaa med stor Energi, at han arbejdede paa at drage Preussen bort fra Rusland. En betydelig Fordel havde han i sin vindende Personlighed. Som han var en anselig, statelig Mand, saaledes havde han noget frisk og hyggeligt ved sig og et næsten aldrig svigtende godt Humør — Egenskaber, hans Hustru, at slutte efter flere af hendes Breve, synes at have delt med ham. Han var, hvad der i en Virksomhed som hans kunde have sin Betydning, en fortræffelig Selskabsmand. Den be-

kjendte svenske Statsmand Karl Gustaf Tessin udtalte senere om ham, at han aldrig havde kjendt en Mand, der havde flere daarlige Malerier paa sine Vægge og bedre Vine i sin Kjælder, og han betegnede ham som «den personificerede Glæde». Hans Lyst til Skjæmt kunde i hans yngre Dage have et endog meget drøjt Præg, et Træk, der minder om, at vi ere i den Holbergske Tid; men senere giver den kun hans Breve et vist jovialt Præg. Om det saa var under hans Ophold i Sverige ved den store nordiske Krigs Slutning, paa en Tid, da Svenskerne nærrede et Had imod de danske, der overgaar enhver Beskrivelse, kom han i et saa venligt Forhold til flere svenske Herrer og Damer, at man, af hans Breve at dømme, skulde tro, at man var i vore Dage. Al denne Omgængelighed og Livlighed var ikke blot forenet med en betydelig Intelligens, men ogsaa med alvorlig Pligtfølelse og stor Arbejdsevne.

Et Held maa det vistnok kaldes, at den daværende, i flere Henseender brave, men tillige brutale og pirrelige preussiske Konge, Frederik Vilhelm, syntes udmærket om ham, og det ejendommeligt nok, uagtet disse Følelser aldeles ikke gjengjældtes fra hans Side. Kongen vilde blandt andet absolut have ham med i sit den Gang bekjendte Tobaksselskab, saaledes at L. af Hensyn til ham holdt det for nødvendigt at lægge sig efter at ryge Tobak. Ogsaa var det med en paafaldende Aabenhed, at Frederik Vilhelm under timelange Samtaler og Rideture udtalte sig for ham om sin Politik.

Hvor stor en Velvilje L. end mødte ved Berliner-Hoffet, attraaede han dog efterhaanden stedse mere at komme bort der fra, nærmest af økonomiske Grunde, da Gagen ikke vilde strække til, og det ikke var muligt at faa den sparsommelige Frederik IV til at forhøje Lønningen. Omsider naaede han at blive kaldt hjem, som det synes ved at faa Dronning Anna Sophie og hendes Søster Storkanslerinden Grevinde Holstein til at interessere sig derfor. Han blev da Stiftamtmand i Aarhus. Om han for øvrigt herved fik det Embede, han ønskede, er tvivlsomt. Medens han i Aarene 1726—30 passede sit Stiftamtmandsembede, var det, at der udviklede sig en ret skarp Modsætning imellem dem, der hørte til Dronning Anna Sophies Kreds, og Kronprins Christians Venner. Iblandt de sidste stode flere, som Chr. Ludvig Plessen og Ivar Rosenkrantz, L. nær, og han var i disse Aar ikke synderlig vel anskreven ved Hove. Men Frederik IV havde dog ikke tabt sin gamle Tro paa hans diplomatiske Dygtighed, og da det i Begyndelsen af 1730 var kommet til en alvorlig Spænding imellem Preussen og England,

to Stater, som det var Frederik IV vigtigt at se ikke kom i Haarene paa hinanden, sendte han atter L. til Berlin. Han blev ved Hoffet her modtaget formelig som en gammel Husven; men netop derved kom han i en meget vanskelig Stilling. Det var nu, at det bekjendte Familiedrama blev spillet ved det preussiske Hof, der førte til, at Kronprinsen, den senere Frederik den store, fortvivlet over Faderens Mishandlinger, vilde flygte til Frankrig, men blev opsnappet og sat i Fængsel som Desertør, saaledes at der endog var Fare for, at Kongen vilde lade ham henrette. De voldsomste Familieoptrin, hvori ogsaa Dronningen var indviklet, stode i Forbindelse dermed. Ved denne Lejlighed havde L. den lidet misundelsesværdige Stilling at være begge Parters fortrolige. Kronprinsen havde endog vist ham saa stor Tillid, at han havde fortalt ham, at han vilde flygte, hvad L. paa det mest indtrængende fraadede ham. En kort Tid vakte det den preussiske Konges store Fortrydelse, at L. ikke havde røbet ham, hvad Sønnen havde tænkt paa; men hans Vrede tabte sig dog hurtig, og baade han og Kronprinsen bevarede siden L. i den venligste Erindring. Men under alt dette var Opholdet i Berlin blevet L. utaaleligt, Jorden brændte under Fødderne paa ham. Det var derfor som en sand Befrielse, at han opfattede den Ordre, han netop nu fik til strax at vende hjem. Frederik IV var død 12. Okt. 1730, og den unge Konge, Christian VI, havde Brug for ham her hjemme.

De Mænd, som Kong Christian strax tog til sine vigtigste Raadgivere, Brødrene Plessen og Ivar Rosenkrantz, havde, som ovenfor omtalt, tidligere været L.s Venner, og han syntes derfor at maatte passe godt ved Siden af dem paa den høje Stilling, som Kongen nu overdrog ham, nemlig Pladsen som Overkrigssekretær, hvorved han baade blev, hvad vi vilde kalde Krigs- og Marineminister. Man skulde tro, at den joviale, livsglade L. kun lidet maatte falde i den sygelige, pietistiske Christian VI's og den ligesindede Dronnings Smag. Men ogsaa her viste sig hans mærkelige Evne til at vinde Mennesker, og det vel at mærke, uden at han nogen Sinde fornægtede sin aabne, djærve Natur. Han var en af dem, som Kongeparret afgjort holdt mest af, og deres Ven-skab for ham varede urokket indtil hans Død. L. ledede de Sager, der hørte under ham, med fast Haand uden Persons Anseelse, han søgte særlig at forbedre Landofficerernes Uddannelse, og for Flaadens Vedkommende fremmede han stærkt Bygning af nye Linjeskibe, i det han her havde den talentfulde Benstrup (II, 61) at

støtte sig til som Skibskonstruktør. Trods dette var det næppe uden Grund, at Kongen i Aaret 1735 besluttede at skille Flaadens Styrelse fra Hærens og at lægge den første under den paa dette Omraade fortrinlig sagkyndige Danneskjold (IV, 189). Dette Skridt stod ikke i mindste Maade i Forbindelse med en Svækkelse i Kongens Tillid til L., der da ogsaa vedblev at være Overkrigssekretær for Hæren.

Men imidlertid havde han fjærnet sig fra sine tidligere politiske Venner, Brødrene Plessen og Rosenkrantz. Maaske var det en Overdrivelse, naar det blev sagt, at Chr. Ludvig og Carl Adolf Plessen, der med al deres Hæderlighed og Dygtighed tillige vare myndige og herskelystne Mænd, havde søgt at holde ham i en vis Afhængighed af sig, og at han da havde gjort Oprør imod dem. En Kjendsgjerning er det, at han i vigtige Spørgsmaal var uenig med dem saa vel som med Rosenkrantz, og at han benyttede sig af den høje Stjerne, han havde hos Kongen, til af al Magt at bekæmpe dem. Han drev, trods deres Modstand, igjennem, at Landmilitsen, hvis store Betydning for Statens Forsvar han kjendte, blev gjenindført 1733 — for det Stavnsbaand, der blev knyttet til den, havde han intet Ansvar. Han var fremdeles med Hensyn til den udenrigske Politik ganske uenig med Konseillet, særlig med Rosenkrantz, der nærmest var, hvad vi vilde kalde Udenrigsminister. Lige siden L. i den store nordiske Krigs sidste Aar havde set den stærke Spænding udvikle sig imellem Zar Peter og Frederik IV, havde han faaet en levende Opfattelse af, at Rusland var ved at vinde en Overvægt, der kunde blive farlig for de skandinaviske Stater. Han ønskede derfor ikke blot et godt Forhold til Sverige — hvad ogsaa Rosenkrantz var stemt for —, men han mente, at saaledes som de evropæiske Forhold den Gang havde formet sig, kunde der kun i Frankrig findes en stærk Støtte imod Faren øst fra. Samtidig var imidlertid den engelske Politik traadt i Modsætning til den franske, og de tvende store Vestmagter kappedes om at faa den dansk-norske Stat knyttet til sig. Medens L. af al Magt hjalp den franske Ambassadør i Kjøbenhavn, Grev Pléto, under hans Bestræbelser for at drage Kongen over til Frankrig, foretrak Rosenkrantz langt en Forbindelse med England. Christian VI stod usikker; men de Raad, han fik af sin Fætter Grev Chr. Ernst Stolberg, bragte ham til at foretrække en Alliance med England (1734), og den fornyedes 5 Aar senere. Men trods dette var L.s Indflydelse, netop hvad den ydre Politik angik, ingenlunde forbi. Da Rosen-

krantz i Aaret 1735 afløstes som Udenrigsminister af Schulin, hilste L. det med Glæde, fordi han ventede at finde en Støtte hos ham, og han tog ej heller fejl deri. I det mindste fik han at se, at Kongen i Sommeren 1739 svingede stærkt over imod Tanken om en Trippelalliance imellem Frankrig, Sverige og den dansk-norske Stat. I Sommeren 1739 kom den vigtigste Mand paa den Tid i det svenske Hatteparti, Karl Gustaf Tessin, til Kjøbenhavn og forhandlede med L. ligesom ogsaa med Kongen personlig og med Schulin. Da snart efter Frankrig endog gjorde paafaldende store Tilbud om Subsidier, blev det lagt i L.s Haand at drive Underhandlingen derom med den franske Chargé d'affaires i Kjøbenhavn, og det kom nu til hemmelige Aftaler om et dansk-fransk Forbund, der dog først skulde undertegnes officielt, naar den Alliancetraktat, der var sluttet med England, udløb 14. Marts 1742. Paa den Tid skete det da ogsaa. L. havde saaledes en vægtig Indflydelse paa Udviklingen af den Forbindelse med Frankrig, der var et Hovedled i vor udenrigske Historie fra 1742 indtil 1765. Men han kom ikke til selv at se det dansk-franske Forbund blive til Virkelighed. Han døde af en indre Svulst 27. Febr. 1740.

Imidlertid havde den store Yndest og Tillid, Kongen og Dronningen havde til ham, faaet Udtryk i en Række Venskabs- og Hædersbevisninger. Meget snart efter hans Hjemkomst fra Berlin blev han Gehejmeraad (12. Marts 1731), og han fik (1731) Bregentved til Kjøbs af Kongen paa saadanne Vilkaar, at det omtrent kunde gjælde for en Gave; 28. Nov. 1732 paa Dronningens Fødselsdag blev han Generallieutenant i Rytteriet, nogle Aar senere (30. Maj 1738) udnævntes han til General i det samme Vaaben, endelig fik han det følgende Aar baade Dronningens Orden de l'union parfaite og endog Elefantordenen. Det Besøg, Kongen aflagde hos ham, da han laa paa sit Dødsleje, var det sidste, men næppe det mindste Vidnesbyrd om hans Hengivenhed for ham.

L.s Død vakte stor og almindelig Sorg. Det var med Grund. Han hører vistnok ikke til den lille Kreds af udmærkede Mænd, der staa i den forreste Række i vor Historie; men han var en en ualmindelig dygtig Personlighed, der fyldte smukt paa alle de Punkter, hvor vi faa at gjøre med ham; han, Bedemandens Søn fra Horsens, har arbejdet sig frem uden Krogveje til de højeste Stillinger i Staten, altid med aaben Pande og med et venligt Sind imod hvem han kom i Berøring med.

L.s Hustru var allerede død 28. Jan. 1734. Af deres 2 Børn,

der begge vare Sønner, overlevede det ene dem, Frederik L., der døde 1779 som Amtmand over Antvorskov og Korsør Amter.

H. P. Giessing, Løvenørn (1847). C. H. Brasch, Gamle Eiere af Bregentved. E. Holm, Danmark-Norges Hist. 1720—1814 I—II. *E. Holm.*

Løvenørn, Poul, 1751—1826, Søofficer, var Sønesøn af ovennævnte Poul L. og Søn af Frederik L. (f. 1715 † 1779), der oprindelig var Søofficer, senere gik over i Søkommissariatet og endte som Konferensraad samt Amtmand over Antvorskov og Korsør Amter; Moderen var Frederikke f. Holsten. Han er født paa Antvorskov 11. Avg. 1751, kom paa Søkadetakademiet 1767, var usædvanlig flittig og blev Sekondlieutenant 1770; umiddelbart derefter afgik han med en Fregat, bestemt til Middelhavet; under en voldsom Storm i Nordsøen mistede den alle 3 Master og maatte vende tilbage. Senere foretoges Togtøt med en anden Fregat. L. var derefter i flere Aar ikke til Søs; han studerede i den Tid hjemme og lagde sig navnlig efter Astronomi og Navigation. 1776 blev han Premierlieutenant, 2 Aar senere gik han i fransk Orlogstjeneste sammen med 9 andre danske. Under den duelige Kapitajn Verdun de la Crenne og i Grev d'Estaings Flaade gjorde han sig hurtig afholdt og agtet, blev ansat som Eskadrechefens Adjudant og avancerede til Lieutenant de vaisseaux. Ogsaa her lagde han sig med Iver efter Navigationsvæsenet, studerede, hvor han kunde, vandt forskjellige franske Videnskabsmænd til Venner, saa som Borda, la Lande, Méchain o. fl., og blev Medlem af Académie de marine i Brest. Efter en haard Sygdom, han havde paa draget sig under et Havari i Atlanterhavet, vendte L., som 1781 var blevet udnævnt til dansk Kapitajnlieutenant, 1782 hjem for at overtage Ledelsen af en Expedition, der gik ud paa at undersøge forskjellige videnskabelige navtiske Problemer samt Brugbarheden af nogle nye, af J. A. Armand (I, 331) opfundne Søure. Forinden studerede han en Tid lang ved Observatoriet under Bugge sammen med en Del andre Søofficerer, der ligesom han skulde deltage i Expeditionen. Han afgik s. A. med Skibet «Prøven» paa Expeditionen, anløb Frankrig, Portugal, Azorerne og Antillerne og kom tilbage efter et Aars Forløb. Den Beretning, han indsendte til Videnskabernes Selskab om Udfaldet af sine Undersøgelser, blev trykt 1786 og havde til Følge, at han optoges (1784) som Medlem i Selskabet.

1783 udnævntes L. til Generaladjutant. 1784 oprettedes paa

hans Forslag det kongl. Søkortarkiv med det franske «Dépôt des cartes de marine» som Mønster, og L. ansattes som dets Direktør. Det er navnlig ved sine fortrinlige Arbejder her og ved en Flid, der forgjæves søger sin Lige, at L. har gjort sit Navn bekjendt som den, der væsentligst har givet Stødet til de danske Farvandes rationelle Besejling. I en Række Aar færdedes han rundt ved alle Landets Kyster, opmaalte, lod tegne udmærket gode, paalidelige Kort, forbedrede Havne, afmærkede Farvandene ved Sømærker, anlagde Fyr o. a. m. Forinden L.s Tid havde kun maadelige Kort fra Navigationsdirektør Lous og Overlodsens af samme Navn (ovfr. S. 405 f.). Paa en for øvrigt mislykket Expedition, han 1786 foretog til Grønland i den Hensigt at undersøge Østerbygden (hvortil han ikke naaede for Drivis), anløb han Island og Shetlandsøerne og benyttede her Lejligheden til at studere Forholdene, saa at han senere med Assistance af andre kunde udarbejde Kort og Farvandsbeskrivelser over disse Egne, og det af en saa paalidelig Art, at de endnu i vore Dage benyttes. Ved en Del af disse Arbejder, han saaledes foretog sig til de dansk-norske Farvandes lettere Besejling, kom han i Forhold til General-Toldkammerkollegiet, under hvem Havne- og Fyrvæsenet den Gang sorterede. 1796 overdroges Styrelsen af Lodsvæsenet som Overlods til L., der ogsaa paa dette Omraade reformerede og forbedrede, navnlig ved at gennemføre den Bestemmelse, at Tilsynet med de lokale Lodserier underlagdes samtlige Indrulleringschefer rundt om i Danmark og Norge. 1785 gik L. paa en videnskabelig Expedition til Sverige og vandt her den udmærkede Admiral af Chapmans Venskab. 2 Aar senere sendtes han i en særlig Mission til det russiske Hof, hvor han gjorde sig saa yndet og agtet, at Cathrine II senere søgte at faa ham i sin Tjeneste, et Tilbud, L. dog ikke modtog. 1788 attacheredes han den russiske Viceadmiral v. Dessen, der den Gang opererede med en Eskadre i vore Farvande. 1791 benyttede Regeringen ham paa ny i diplomatisk Ærende, i det den sendte ham som Chef for en Fregat og med Presenter til Kejseren af Marokko for at afslutte en Traktat. L. udførte Hvervet tilfredsstillende og vendte næste Aar tilbage, men led i Nordsøen meget af Storme og Uvejr og maatte overvintre i Norge. Foruden disse Missioner blev han for øvrigt jævnlig benyttet, hvor man fandt Brug for hans administrative Talenter, hans Arbejdsomhed og hurtige, praktiske Greb: saaledes oprettede han 1796, da den gule Feber med ualmindelig Voldsomhed rasede i Vestindien og Amerika, en Karantænestation

i Christianssand og traf desuden betryggende Karantæneforanstaltninger saa vel i Danmark som i Norge. 1799 besøgte han Egnen omkring Ejderen og udkastede Planen til Kanalen dersteds. 1800 foranledigede han Oprettelsen af Længdekontoret i Kjøbenhavn, 1809 organiserede han Færgevæsenet i Danmark. S. A. indtraadte han som Medlem af Kanaldirektionen, som 1811 afløstes af en Kanal-, Havne- og Fyrdirektion, hvori han ogsaa fik Sæde. 1816 blev han Deputeret i General-Toldkammer- og Kommercekollegiet.

Foruden disse omfattende Arbejder, der dog alle maa siges at have ligget inden for hans egentlige Forretningssfære, var L. tillige et overmaade nyttigt og virksomt Medlem af Landhusholdningsselskabet og af Selskabet til Husflidens Fremme. Desuden førte han en udstrakt Korrespondance med de udenlandske videnskabelige Selskaber, hvoraf han var Medlem, blandt hvilke kan nævnes l'Institut de France.

L. steg efterhaanden her hjemme paa den militære Rangstige: 1789 blev han Kapitajn, 1797 Kommandørkapitajn, 1804 Kommandør og 1812 Kontreadmiral. 1815 dekoreredes han med Kommandørkorset af Danebrog, 1824 med Storkorset; tillige erholdt han i Aarenes Løb en Mængde udenlandske Ordener samt 1804 en kostbar Gave fra det russiske Hof til Tak for den udmærkede Nytte, han ved sine Farvandsforbedringer havde gjort en russisk Flaade, der d. A. opholdt sig ved de danske Kyster.

I Vinteren 1825—26 begyndte L.s Helbred at gaa ned ad Bakke; han frasagde sig derfor en Del af sine mangeartede Forretninger, men vedblev med usvækket Lyst at arbejde i sin Yndlingsgjerning paa Søkortarkivet, hvor han har nedlagt over 60 Kortarbejder og Farvandsbeskrivelser, rækkende lige fra det nordligste Island til de sydligste danske Farvande. I denne Virksomhed døde han 16. Marts 1826, efterladende sig et varigt Minde som en nobel Personlighed og en fremragende Dygtighed.

L. var gift 2 Gange: 1. (12. Dec. 1792) med Anna Marie Philippine f. Dumreicher (f. 22. Sept. 1754 † 8. Dec. 1795), Datter af Kommandør J. H. D. (IV, 362); 2. (25. April 1797) med Caroline Henriette f. Gæde (f. 18. Febr. 1762 † 19. Febr. 1842), Datter af Søkapitajn Ernst Jacob G.

Åminnelse-Tal, hållne i Kgl. Krigs-Wettenskaps-Acad. 1826 o. 1827. Thaarup, Fædrenelandsk Nekrolog 1821—26. Erslew, Forf. Lex. *C. With.*

Løvenørn, Poul Ludvig Ernst, f. 1839, Diplomat. L. er født 17. Febr. 1839 i Berlin, hvor hans Fader, Gehejmelegationsraad,

Kammerherre Frederik Ernst Vendelbo L. (f. 1798 † 1849), var Legationssekretær; Farfaderen var fornævnte Kontreadmiral P. L. Allerede tidlig kom L. her til Landet, thi hans Fader maatte i April 1848 paa Grund af Krigsbegivenhederne forlade sin i Hamborg Aaret i Forvejen tiltraadte Post som Ministerresident og tage til Kjøbenhavn, hvor han døde af Hjernebetændelse det følgende Aar. L.s Moder er Elisabeth Christine Eleonore f. Beyer (f. i Warschau 1804). Efter at have taget Artium 1857 og juridisk Examen 1866 blev L. Volontær i Finansministeriets Sekretariat, hvorfra han i 1868 gik over i Udenrigsministeriets Tjeneste. Efter flere Gange at have fungeret som Legationssekretær fik L. i 1873 kongl. Udnævnelse som saadan og ansattes derpaa successive i London, St. Petersborg og Berlin, indtil han i 1885 blev Ministerresident i Washington, en Post, han imidlertid 3 Aar senere maatte opgive af Helbredshensyn, hvorpaa han stilledes til Disposition. L. arbejdede nu i de følgende Aar i Udenrigsministeriet, afbrudt ved at han i 1889 under Verdensudstillingen i Paris blev akkrediteret sammesteds som Ministerresident, medens Gesandten var fraværende i Congé. I 1890 udnævntes L. til Gesandt i Wien, en Stilling, han i 1893 ombyttede med Gesandtposten i St. Petersborg. Af særlige Hverv, der have været overdragne L., kan nævnes, at han i 1879 var Sekretær ved den til de vestindiske Øer afsendte Regeringskommission, og at han i 1893 repræsenterede Landet ved den internationale sanitære Konference i Dresden. L. blev Kammerherre 1883, Kommandør af 2. Grad af Danebrogordenen 1891 og af 1. Grad 1894. *C. Zylphen-Adeler.*

RETTELSER.

I. BIND.

- S. 11 L. 3 f. n. Hans, læs: Jens.
 - 123 - 3 — Christian, læs: Christoph.
 - 134 - 9 — F. A. C. Ahlefeldt døde 2. Okt. 1815 i Prag, hvor ogsaa hans
 Hustru var død 1810.
 - 144 - 9 — 1771, læs: 1770.
 - 147 - 11—10 f. n. Hans Ahlefeldt var Amtmand paa Dragsholm 1661—64
 og paa Saltø 1664—70.
 - 157 - 1 f. o. Ida, læs: Anna.
 - — - 2 — 2. Marts, læs: 8. Marts.
 - 218 - 13 — 17. Sept., læs: 14. Sept.
 - 309 - 8 f. n. 22. Okt., læs: 21. Okt.
 - 383 - 7 f. o. Philip, læs: Peter.
 - 427 - 6 f. n. Matthias Baggers Fader, Ole Hansen B., var Hører, til sidst
 Sognepræst, i Christianssand.
-

II. BIND.

- S. 624 L. 5 f. o. 3, læs: 2.
-

III. BIND.

- S. 109 L. 1 f. n. Hindholm, læs: Kindholm.
 - 194 - 6 — Antonius Bryske synes at være bleven Rigskansler allerede
 1544.
 - 229 - 19 — Thy, læs: Vendsyssel.
 - 241 - 14 — o. 1663, læs: 1663.
 - — - — — sikkert født i Norge, læs: født i Etne i Bergens Stift.
 - — - 5 — Naade, læs: Navn.
 - 525 - 9 — Sept., læs: Nov.
-